PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (*ANNO* 1216) *PRO LATINIS ET CONCILII FLORENTINI* (*ANN.* 1439) *PRO GRÆCIS FLORUERUNT* :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA ECCLESIÆ SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA ; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA ; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA ; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES LATINA.

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ LATINÆ A TERTULLIANO AD INNOCENTIUM III.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ LATINÆ TOMUS CCXIX.

INDICES.

PARISIIS,

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES.

IN VIA DICTA *AVENUE-DU-MAINE*, 189, OLIM *CHAUSSÉE-DU-MAINE*, 127.

1879

Clichy. — Ex typis Pauli Dupont, 12, via dicta Bac-d'Asnieres. — 19, 12-78.

INDICES,

GENERALES SIMUL ET SPECIALES,

PATROLOGIÆ LATINÆ,

ALPHABETICE, CHRONOLOGICE, STATISTICE,
SYNTHETICE, ANALYTICE, ANALOGICE, THEOLOGICE, LOGICE, HIERARCHICE.
BIBLIOGRAPHICE, BIOGRAPHICE, ETC., ETC., ETC.,
SECUNDUM PERSONARUM CONDITIONEM, REGIONEM, ETC.,
ET RERUM SPECIALITATEM,

CONCINNATI:

LECTORIS AD QUÆSITUM QUODLIBET PER IMMENSAM MATERIARUM SYLVAM QUASI MANU DUCTORES;

ET CATHOLICAM TRADITIONEM REDIVIVAM COMPLENTES.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,
BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ.
SIVE
CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS SECUNDUS.

PARISIIS,
APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA *AVENUE-DU-MAINE*, 189, OLIM *CHAUSSÉE-DU-MAINE*, 127.

1879

ELENCHUS

INDICUM QUI IN HOC TOMO CCXIX CONTINENTUR.

INDICES

PATROLOGIÆ LATINÆ SPECIALES.

SERIES INDICUM QUARTA.

Huc usque generales tantum exhibuimus Indices, quibus nostrum constat primum volumen : qui scilicet Indices, quamvis octo et viginti numero, nihil aliud tamen sunt quam introductio vel proœmium ad nostrum laborem inauditum, et, ut ita dicam, giganteum, quem traditionis patristicæ offerimus amicis. Nunc nobis novum opus aggrediendum ; nunc Indices tradendi speciales. Hoc in opere ordinem logicum et rationi consentaneum, quantum saltem fieri poterit, assequi nitemur. Sic in hac quarta serie, tredecim Indices complectente, sub oculis vicissim ponemus quidquid SS. Patres et scriptores ecclesiastici dixere de Deo et divinis illius attributis; de Trinitate et Providentia ; de Creatione ; de Angelis bonis et malis ; de Mundo physico ; de Homine ; de Anima humana et illius spiritualitate et immortalitate ; de Ratione hominis et ejus excellentia et infirmitate ; de Paradiso terrestri et primorum Parentum lapsu ; et ita omnes veritates primordiales, et quidquid de illis tradiderit Patrologia Latina, statim lector, nullo labore impenso, reperiet :

XXIX.

INDEX DE DEO

ET DE VARIIS ILLIUS ATTRIBUTIS

LOGICO DIGESTUS ORDINE ET EXHIBENS QUÆCUNQUE DE ILLIS SCRIPSERE PATRES

MONITUM.

Hoc in indice summatim de Deo tractamus ; sed, majori lectoris providentes utilitati, plurima statuimus capita, quibus sigillatim referimus, vel numeris tum voluminum tum paginarum indicamus quidquid dixere Patres de Dei existentia, essentia, unitate, præscientia et de variis illius attributis, adeo ut indicis hujus adjumento lector statim et perfacile desiderata reperiat. Ad calcem apposuimus libros de Deo ex professo tractantes quos Patrologia complectitur. Præterea in uniuscujusque capitis adumbratione ordinem Patrologiæ chronologicum observavimus.

gnoscitur mundi ordine; Boetius, LXIII, 650. — Deus testimonium suæ agnitionis in hominibus collocavit; S. Fulgentius, LXV, 771. Deus ex rebus conditis quomodo cognoscatur, LXXIII, 506. Quomodo cognoscatur ex earumdem rerum conservatione; *ibid.* — Per creaturas ad Dei cognitionem pervenitur; S. Gregorius Magnus, LXXV, 706. Per res visibiles Deum cognoscimus; 1107. Deum esse ex ratione colligere debemus; id., LXXVI, 403. Anima a sui cognitione ad Dei notitiam elevatur; *ibid.* Deus cognoscitur ex operibus suis; *ibid.* — Quibus rationibus probetur quod sit Deus; V. Beda, XC, 1131. — Deus varie cognoscitur; S. Bruno Herbip., CXLII, 220. — Deus sola experientia cognosci potest; Guibertus, CLVI, 353. — In promptu est rationali mente Deum maxime omnium esse; S. Anselmus Cant., CLVIII, 225. Quod sit quædam natura per quam est quidquid est, et quæ per se est, et est summum omnium quæ sunt; *ibid.*, 147. Ostenditur id quo majus cogitari non potest, esse reipsa; *ibid.*, 249. Secundum vocem, Deus potest cogitari non esse, secundum rem non potest; *ibid.*, 228. Quod vere sit Deus; *ibid.*, 227. Quod sit quiddam optimum et maximum et summum omnium quæ sunt, CLVIII. 144. — Dei cognitio per creaturas; S. Bernardus, CLXXXIV, 28. Ad Dei cognitionem perveniri non potest, nisi per sui cognitionem; *ibid.*, 826. — Dei existentia ostenditur; Robert. Pullus, CLXXXVI, 673. — Deus ex administratione totius mundi intelligitur, sicut anima ex administratione corporis; Petrus Lombardus, CXCI, 1328. — Deum nulla scientia, sed sola fide deprehendimus; Alanus de Insulis, CCX, 601. — Dei existentia et unitas probantur; Petrus Pict., CCXI, 791.

II. — *De Essentia Dei.*

De natura Dei quam variæ fuerint philosophorum opiniones; Tertullianus, 1,588. Philosophi inventu et enarratu difficilem Deum dixerunt; *ibid.*, 509. Unde Θεός dictus; id., 1, 590, seq. Deus solus erat ante omnia, ipse sibi et mundus, et locus, et omnia; id., II, 160. Non solus tamen absolute habens in semetipso rationem, et in ratione sermonem quem secundum a se faceret, cogitando intra se; *ibid.* Otium natura sua non novit Deus; si cessaret, non esset; *ibid.*, 271. In Deo omnia rationalia esse debent, sicut naturalia; *ibid.*, 272. Deum judicare de nostro sensu, plane stultum; *ibid.*, 759. — Poetæ et philosophi veteres Deum mentem et spiritum dicunt; Minucius Felix, III, 292. — Deus nomen est illi; S. Cyprianus, IV, 577. Dei epithetæ; Arnobius, V, 928. — Deus Domini nomine jure appellatur; Lactantius, VII, 572. — Deus ita est, ut qualis est talis et semper sit; S. Hilarius, IX, 269. Deus ipse est, in sese est, secum est, ad se est, suus sibi est, et ipse sibi omnia; *ibid.* — Genus Dei est non habere genus; S. Optatus, XI, 992. — Deus cum definitur ipsa sua definitione crescit; S. Ambrosius, XVII, 560. — Dei essentia quid sit; S. Hieronym., XXVI, 488. Præter Deum, nihil potest esse a se; *ibid.*, 488. — Apud Deum, summa vita et summa ratio; S. August., XXXII, 591. Quid sit Deus; id., XXXIII, 439. Qualis sit Deus non potest cogitatione comprehendi; id., XXXIV, 790. Non parvæ notitiæ pars est scire quid non sit Deus, antequam sciri possit quid sit; id., XXXV; 1588. Dei natura qualis sit; *ibid.*, 1876. Quid sit Deus; *ibid.*, 2213. Deus est quædam substantia; id., XXXVI, 844. In Deo est et causa subsistendi, et ratio intelligendi, et ordo vivendi; id., XLI, 228. Deus non ejusdem cum anima naturæ; *ibid.*, 230. Deus est summa substantia; id., XLIV, 253. Genuina Dei notio; id., XLVI, 825. — Deus quid sit; S. Salvianus, LIII, 29. — Descriptio Dei; S. Leo papa, LIV, 194. Deus summa est ratio; id. LV, 127. — Natura Dei; A. Prudentius, LX, 667. — Deus origo rerum; Dracontius, LX, 827. Deus origo lucis; *ibid.*, 698. Dei substantia; Eugyppius, LXII. 649. — Una est essentia, seu natura deitatis; S. Fulgentius Rusp., LXV, 674. Verus Deus est qui natura Deus est; natura Deus est, qui deitatem ex æternitate nativitatis habuit, non ex gratia donationis; *ibid.*, 214. — Quot significationibus Scriptura de Deo loquatur; Junilius, LXVIII, 21. De significationibus divinæ essentiæ; *ibid.*, 21. — Deus lingua græca dicitur timor; Cassiodorus, LXX, 741, 742. Deus quomodo a quibusdam definiatur; *ibid.*, 39. — Deus potius quid non sit, quam quid sit, a nobis in hac vita percipitur; S. Gregorius Magnus, LXXV, 713. Esse Dei quid sit; *ibid.*, 1143. Divina substantia nil detrimentum recipit nec augmentum; id., LXXVI, 1048. — Decem nominibus Deus apud Hebræos vocatur; S. Isidorus Hispal., LXXXII, 259. — Deus in Scriptura varia habet nomina; Rabanus Maurus, CX, 13. — Dei natura, quam nec angeli apprehendunt, a fortiori hominibus impervia est; S. Paschasius Radbert., CXX, 1423. Deus non ex accidente, sed essentia veritas est, *ibid.*, 1399. — Explicari potest non quid sit Deus, sed quid non sit; Ratherius Veron., CXXXVI, 709. — Deus est omnia omnibus; Lanfrancus, CL, 207. — De Deo et quid sit Deus; Manegaldus, CLV, 159. — Deus est una individua et simplex natura; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 271. De summa essentia quærenti unde est recte responderi potest; de nihilo, id est, nequaquam facta est; *ibid.*, 154. Essentia Dei quam diversa a creata essentia; *ibid.*, 319. Dei natura nulla præstantior; *ibid.*, 268. — Deus est substantia; Ivo Carnot., CLXI, 60. — Qualem de Deo habere debeamus ideam; V. Hildebertus, CLXXI, 1073. — Deus quid sit; S. Bernardus Clarævall, CLXXXII, 801. Dei præclara notio; *ibid.*, 1057. Deus est id quo nihil melius cogitari potest; *ibid.*, 796. — Deus an sit universale aut individuum; Petrus Pictav., CCXI, 924.

III. — *De Unitate Dei.*

Deus unus est qui totam molem istam de nihilo expressit; Tertullianus, I, 375. Deus unicus est qui universa condidit, et hominem de humo struxit; *ibid.*, 378. Deum summum magnum et unicum credi oportet; id., II, 201. Si Deus est, unicum sit necesse est, ut unius sit; *ibid.* Deus est unicus ex infinitis ejus perfectionibus; *ibid.*, 249. Deus unus est aut nullus; *ibid.*, 250. — Deus unus est; Arnobius, V, 864. Deus nonnisi unus adorandus; *ibid.*, 939. — Deus perfectus esse non potest, nisi unus, ut in eo sint omnia; Lactantius, VI, 123. Deus unus est, si nihil aliud esse potest quod tantumdem capiat potestatis; *ibid.*, 123. Unius arbitrio mundum regi necesse est; *ibid.*, 125. Unitas Dei astruitur a prophetis; *ibid.*, 127. Unitas Dei astruitur a poetis et philosophis; *ibid.*, 129. Unitas Dei astruitur a divinis testimoniis et sibyllis, *ibid.* 138. Unitas Dei astruitur ex testimoniis Apollinis et deorum; *ibid.*, 148. Quod Deus sit unus, nec possunt esse plures; *ibid.*, 1019, *sq.* Quod Deus non est nisi unus; *ibid.*, 1056. De Dei unitate sententiæ philosophorum; id., VII, 112, 113. — Deus, Deus unus est; S. Optatus, XI, 905. — Unus Deus, unum nomen, una divinitas, una majestas; S. Ambrosius, XVI, 322. Unum Deum communis natura testatur; unum Deum fides significat; unum Deum magi crediderunt; *ibid.*, 535. Unitas divinitatis per unitatem operum designata; *ibid.*, 534. Numerum non recipit divina natura; *ibid.*, 799. Deus unum et simplex et incompositum est, quidquid est; *ibid.*, 1274. Deus unus omnipotens, quia unitas potestatis est; *ibid.*, 566. Quidquid ab unius Dei professione recedit, mortuum habetur; id., XVII, 376. Sine dubio omnium Deus unus est; *ibid.*, 80. — Deus unus, aut nullus; S. Phœbadius, XX, 15. — Natura Deus unus est, positione plures; S. Gaudentius, XX, 855. Una est Dei et sola natura, quæ vere est; S. Hieronymus, XXII, 357. Lex naturalis et scripta unum Deum testatur; id., XXIV, 408. — Deus unus est; S. August., XXXVIII, 1076; S. Petrus Chrysolog., LII, 365; S. Leo papa, LIV, 198; Gennadius Massil., LVIII, 999, 1000. Dei unitas; Vigilius Taps., LXII, 107. — Testimonia de uno Deo; S. Fulgentius Rusp., LXV, 710, 711. Unum Deum esse Veteris et Novi Testamenti demonstrat auctoritas; *ibid.* 362. — Credi oportet in primum et in novissimum Deum unum ac trinum, unum substantia; unum potentia; unum nomine; S. Columbanus, LXXX, 229. — Tres deos credere profanum est; S. Isidorus Hispal., LXXXI, 141. Dei unitas; *ibid.*, 1294. — Deitas una est; Hincmarus Rhem., CXXV, 472. — Deus unus est; Lanfrancus Cant., CL, 18; S. Anselmus Cant., CLVIII, 238; Hildebert. Cenom., CLXXI, 1072. — Deus unus in natura, non in persona; Hugo de S. Victore, CLXXV, 527. — Deus unus sibi et in se; S. Bernardus Clarævall., CLXXXII, 797. Deus est summe simplex, unus et immutabilis; CLXXXIII, 1169. — Summa substantia non potest habere parem sicut nec superiorem; Richardus de S. Victore, CXCVI, 897. Quod summa substantia idem sit quod divinitas ipsa, et quod Deus non sit nisi substantialiter unus; *ibid.*, 898. Quod non sit Deus, nisi unus; *ibid.*, 898, 902. — Deus unicus est, omnis infirmitatis aut mutabilitatis expers; Alanus de Insulis, CCX, 451.

IV. — *De attributis Dei.*

1° *Deus increatus et æternus.* — Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum vivum; Tertullianus, I, 441, Deus æternus est, ante omne tempus; *ibid.*, 432. Motus Dei liber et æternus; id., II. 235. Omnia in Deo naturalia et ingenita; *ibid.*, 271. Deus quod ab æterno proposuit et revelavit, medio spatio sæculorum in figuris et ænigmatibus et allegoriis præministravit; *ibid.*, 483. Deus solus sine origine; *ibid.*, 468. — Deus utpote omnium parens, nec principium habet nec terminum; Minucius Fe-

lix, III, 309. — Divinum est quod nec ortum nec occasum habet; *ibid.*, 309. — Nonne solus ingenitus, immortalis et perpetuus solus est? Arnobius, V, 928. — Bonum illud quod omnia appetunt, cum suapte natura semper Deus sit, ortum non habet, ac proinde nec principium; Constantinus Magnus, VIII, 405. — Nihil ante Deum est, nihil aliunde, nihil extra; S. Hilarius, X, 431. E scripturis discit quod Deus sit æternus; *ibid.*, 28. — Solus Deus perfectus, omnipotens, sempiternus; S. Zeno, XI, 391. — Illius Dei est esse qui semper est; S. Ambrosius, XV, 1823. Deus nec initium dierum, nec finem habet; id., XIV, 126. Hoc est verum nomen Dei esse semper, id., XVI, 914. Qui est et est semper, Deus est; *ibid.*, 614. Solus sine processu Deus, quia in omni perfectione semper æternus est, *ibid.*, 619. Proprium Dei est non cœpisse, sed semper idem esse, quod semper est; id., XVII, 516. — Deus sine initio et fine; Rufinus, XXI, 341. — Deus solus, qui æternus est, essentiæ nomen vere tenet; S. Hieronymus, XXII, 457. Deus solus semper est id quod fuit; id., XXIII, 344. Deus non habet principium; id., XXIV, 437. — Dei æternitas; S. Augustinus, XXXII, 664. Deus est et vere est, et eo ipso quod est vere, sine initio et termino est; id., XXXVII, 1743. Deus manet apud se, et in seipso plena et perfecta æternitas; id., XXXVIII, 1073. Deus solus æternus est; *ibid.*, 208. Deus sapiens, æternus, non participatione sapientiæ et æternitatis, sed sapientia et æternitate cujus ipse est auctor; id., XL, 16. — Solus Deus vere æternus; S. Prosper Aquitanus, LI, 453, 620. — Deus ante tempus exsistit; S. Patricius Hibern, LIII, 835. Dei æternitas; *ibid.*, 835; Eugyppius, LXII, 646. Deus proprie est, quia nec habet præteritum nec futurum; Cassiodorus, LXX, 645. — Deus ab æterno omnia disposuit; S. Gregorius Magnus, LXXV, 986. Dei æternitas explicatur; id., LXXIX, 628. — Si summa natura finem haberet vel principium, ipsa non esset vera æternitas; S. Anselmus Cant. CLVIII, 167. Summa natura est sine principio et fine; *ibid.*, 164. Deus est æternitas; *ibid.*, 522. — Dei attributa; S. Ivo Carnot., CLXI, 67, 68, 104. De æternitate Dei; *ibid.*, 71, 75. — Deus solus proprie æternus; P. Lombardus, CXCI, 1530. — Una est substantia summa, quod sit a semetipsa, et eo ipso ab æterno, et sine omni initio; Richardus de S. Victore, CXCVI, 895. Quod Deus sit increatus; *ibid.*, 901. — Deus æternus est, invisibilis, incomprehensibilis ex quo, per quem, in quo sunt omnia; Adamus Scotus, CXCVIII, 795. — Dei solium æternitas est; Alanus de Insulis, CCX, 269. Deus post omnia est, non tempore, sed æternitate; *ibid.*, 270.

2° *Infinitus et immensus.* — Deus immensus est; Tertullianus, I, 376. In Deo omnis locus, non ipse in loco, quia universitatis ultima linea est; id., II, 175. Deus intra abyssos est, et ubique consistit, sed vi et potestate; *ibid.*, 184. Deus perfectus est in omnibus; *ibid.*, 274, 304. — Deus est infinitus, immensus et soli sibi tantus quantus est notus; Minutius Felix, III, 341. — Deus super omnia, continens omnia, immensus; Novatianus, III, 889. — In Deum non cadit timor, neque libido, neque invidia aut cupiditas; Lactantius, VII, 124. — Deus est ubique; S. Hilarius, IX, 682. Deus totus et semper et ubique est; *ibid.*, 863. Deus ubique est idem et totus; *ibid.*, 629. Quomodo Deus sit in omnia circumfusus et transfusus; *ibid.*, 774. Deus infinitus et immensus brevibus humani sermonis eloquiis intelligi non potest vel ostendi; id., X, 522. Dei immensitas; *ibid.*, 253. Deus infinitus in omnia circumfusus est et infusus; *ibid.*, 28. Intra Deum omnia, et extra eum nihil illius capax; *ibid.*, 71. — Etsi immensus Deus, mensuram omnium tenet; S. Ambrosius, XIV. Divinitatis splendor incomprehensibilis premit nostri coporis sensus; id., XV, 1703. Deus non de loco ad locum transit, qui ubique semper est; id., XVI, 572. In Deo omnia æqualia sunt immensitate infinitatis; id, XVII, 384. — Deus nullo concluditur loco, quia omnia pugillo concludit et palmo; S. Hieronym., XXIV, 653. Ubique est Deus et totus ubique; id., XXVI, 472. — Deus ubique præsens, non locorum spatiis, sed majestatis potentia; S. August., XXXIV, 1277. Deus ubique præsens est; id., XXXVI, 952; XXXVII, 1125. Deus est ubique totus, nusquam divisus; id., XXXVIII, 367, 560 Deus est ubique præsens et omnia videns; *ibid.*, 441. — Dei substantia non circumscripta quantitate; *ibid.*, 157.—Nullus est sine Deo locus; S. Prosper Aquit., LI, 396. Deus solus est infinitus et æternus; *ibid.*, 620. — Deus est ubique præsens, semper totus; S. Petrus Chrysol., LII, 296. Deus teneri locis non potest, qui totus ubique est; idem, 582. — Deus est immensus et ubique præsens; A. Prudentius, LIX, 661; LX, 147. — Deus nullo loco concludi potest; S. Fulgentius Rusp., LXV, 244. Dei immensitas per omnem locum diffusa sine quantitate; *ibid.*, 684. Deus immensus virtute non mole; *ibid.*, 512, 513, 696. — Dei præsentia ubique; S. Benedictus, LXVI, 380. Deus quomodo ubique præsens est; *ibid.*, 478. — Deus ubique totus est præsens; Cassiodorus, LXX, 1148, 328, 889. Deus nulla loci determinatione concluditur; *ibid.*, 592. — Dei describitur immensitas; S. Gregorius Magnus, LXXV, 1126, 1139. Deus sine spatio immensus, sine initio et fine æternus; id., LXXVI, 805. Non est locus ubi non sit Deus; *ibid.*, 1211. — De immensitate et omnipotentia Dei; Taio Cæsaraug.; LXXX, 733; S. Isidorus Hisp., LXXXIII, 541. — Deus ubique totus est; Alcuinus, CI, 642; S. Paschasius Radbertus, CXX, 281, 1413. — Deus incircumscriptus, ubique totus, nusquam minor, nusquam major; Ratherius Veron., CXXXVI, 707. — Deus est ubique diversis modis; S. Bruno Carthus., CLIII, 381. — Deus implet omnia, incomprehensibilis et ubique totus est; Guibertus, CLVI, 484. — Deus nec volens, nec nolens finem habebit; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 164. De Dei immensitate; *ibid.*, 780; Hildebertus Cenom., CLXXI, 1074. — Deus essentialiter est, et vere est in omni creatura, loco, tempore, et quomodo; Hugo de S. Victore, CLXXV, 223. — Deus est immensus; S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 796. Deus est ubique, sed vario modo; id. CLXXXIV, 23. — Deum esse ubique prædicant creaturæ; *ibid.*, 23. — Deus est ubique; P. Lombardus, CXCII, 272; Richardus de S. Victore, CXCVI, 632; Galterus, CCIX, 572; CCX, 601.

3° *Deus spiritus.* — Deus spiritus est, omnis omnino corporeæ concretionis expers; Tertullianus, I, 399. Deum incorporeum Platonici, corporeum stoici dixerunt; *ibid.*, 517. Deus ipse invisibilis, simulque visibilis; id., II, 170. Dei manus, pedes, oculi, quid; *ibid.*, 303. — Deus nec videri potest, visu clarior, nec comprehendi, tactu purior, nec æstimari sensibus major; Minucius Felix, III, 290; S. Cyprianus, IV, 576. — Deus lineamentis corporis caret; Arnobius, V, 953. Deus mas non est, sed ejus nomen masculinum; *ibid.*, 945. Deus est incorporeus; *ibid.*, 757, 928. Deus est expers quantitatis et qualitatis; *ibid.*, 755. Deus est sine situ, motu et habitu; *ibid.*, 755. Deus sine corpore est; Lactantius, VI, 153. Deus lumen est humanæ mentis; id., VII, 74. Utrum figuram aliquam habeat Deus; *ibid.*, 82. — Deus non est secundum nos corporalis; S. Hilarius, IX, 683, 719, 430. Deus invisibilis est, nec videri potest in hac vita; *ibid.*, 554. Dei cor, manus, oculi, quid; id., X, 439. — Deus est spiritus; S. Ambrosius, XIV, 257. Incorporei Dei corporea adumbratio esse non potest; *ibid.*, 131. Nihil Deus habet in sua substantia corporale; XV, 1749; S. Hieronymus, XXV, 77. — Si quæris utrum Deus possit videri, respondeo, potest; si quæris unde sciam, respondeo, quia in veracissima Scriptura legitur : Beati mundo corde; S. Augustinus, XXXIII, 612. Quomodo videatur Deus; *ibid.*, 625. Deus non est quid corporeum, nec aliquid quale formari nostra cogitatione possit; XXXVIII, 369. Dei facies et manus et pedes, quid; *ibid.*, 366. Deus nulla corporis forma definitur; id., XL, 188. Deum probatur non esse corpus; id., XLI, 230. Quidquid corporeum occurrit, et in spiritalibus quidquid mutabile, non est Deus; id., XLII, 958. Divinitatem aspicere non possunt oculi carnis; id., XLIV, 92. In divinitate nullus est sexus; *ibid.*, 405. — Deus solus est incorporeus; Cass. Massill., L, 683. — In natura Deitatis nulla forma corporea sentiatur; S. Prosper Aquit., LI, 347. — Deus incorporalis est et invisibilis; S. Maximus Taurin, LVII, 376. — Deus est incorporeus; Gennad. Mass., LVIII, 1018. — Deus oculis corporeis cerni nequit; Prudentius, LIX, 924. — Deus est substantia incorperea, Boetius, LXIV, 1410; LXV, 162. — Dei aures et oculi; S. Benedictus, LXVI, 229. — Deus invisibilis et incomprehensibilis; S. Gregorius Magnus, LXXV, 1140. Deum esse corporeum quinam crediderint; id., LXXVI, 636. — Deus spiritus est et non anima; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 84. — Deo quatenus oculi, aures, manus, ira conveniant; B. Rabanus Maurus, CIX, 727. — Refellitur eorum error, qui Deo corpus tribuebant; Ratherius Veron., CXXXVI, 704. — Deus membra non habet; Guibertus, CLVI, 484. — Deus est summus spiritus; S. Anselmus Cant., CLVIII, 229. Summa essentia est spiritus, non corpus, nec aliquid sensibile; *ibid.*, 161. Summa sapientia nihil est aliud quam summus spiritus; *ibid.*, 183. — Deus est incorporeus; Rupertus Tuit., CLXVII, 199. Deus vere spiritus est; id., CLXIX, 363.

4° *Deus simplex.* — Deo denegant quidam proprietates suas, simplicitatem et potestatem; Tertullianus, I 1201. — Deus est simplex, et non humano more cogitandus; S. Hilarius, X, 338. Deus compositionis expers est; id., IX, 720. Deus est summa simplicitas; id., X, 166, 253, 268. Dei summe simplicis, quales sint proprietates; *ibid.*, 305. — Deus neque defectionem aut diminutionem patitur, neque adjectionem capit; S. Ambrosius, XIV, 319.

Deus unum et simplex et incompositum est quidquid est; S. Ambrosius, XVI, 1274. Deus naturæ simplicis est; *ibid.*, 553. In Divinitate nec membra, nec partes sunt, sed propter unitatem Divinitatis sunt expressa; *ibid.*, 757. Deus habet nec potest amittere, quod habet naturaliter ex divina majestate; *ibid.*, 662. Deus compositus intelligi non potest; id., XVII, 510. — Dei simplicitas; S. Augustinus, XLI, 231. Deus animam habere tropice dicitur, sicut et corporis membra; *ibid.*, 534. Deus nec sexum habet, nec ætatem, nec definita corporis membra; *ibid.*, 134. Deus est natura simplicissima; id., XLII, 1076. Deus simplex est et multiplex; *ibid.*, 928, 929. — Deus solus est vere, simplex; S. Prosper Aquit., LI, 488. — Dei nulla successio temporum ascribitur; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 548. — Natura Dei est simplex et nullo modo composita; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 167. — Deus est summe simplex, unus et immutabilis; S. Bernardus, CLXXXII, 797; CLXXXIII, 1169. — Deus unus incorporeus; Galterus, CCIX, 572.

5° *Deus Immutabilis.* — Deum immutabilem et informabilem credi necesse est ut æternum; Tertullianus, II, 190. Deus solus de incorruptibilitatis proprietate felix; *ibid.*, 304. — Deum credi oportet immutabilem; Novatianus, III, 892. — Immutabile est omne divinum, scilicet Deus; Candidus, VIII, 1013. — Dei æterna immutabilitas; S. Hilarius, IX, 1066. Deus non est mutationi obnoxius; *ibid.*, 268. — Solus Deus est perfectus, omnipotens, indemutabilis; S. Zeno, XI, 391. — Deus cum immutabilis sit, cur dicatur irasci; S. Ambrosius, XIV, 366. Deus non cogitat sicut homines, ut aliqua ei nova succedat sententia; *ibid.*, 366. Dei immobilis voluntas, homines vero mobiles et cur; id., 1175. Non mutabilis est sententia Dei, ibid, XVI, 1159. Deus immutabilis perseverat; id., XVII, 75. — Deus non mutatur; S. Hieronymus, XXV, 1473. Deus solus natura sua immutabilis; id., XXVI, 320. — Deus summe bonus et immutabilis creator et omnium mutabilium naturarum; S. Augustinus, XXXII, 599. Credere est naturam incommutabilem Deum esse ac summum bonum; *ibid.*, 634. Non bene de Deo sentit, qui non eum omnipotentem, atque ex nulla particula commutabilem credit; *ibid.*, 1224. Deus est excellentissima quædam incommutabilisque natura; id., XXXIV, 357, 362. Deus est immutabile bonum; *ibid.*, 384. Consilium Dei non mutabile est; *ibid.*, 300. Vita Dei immutabilis; id., XXXV, 1548. In Deum non cadit perturbatio; id., XXXVI, 92. Ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile, ubi nihil est præteritum, quasi jam non sit nihil futurum quasi nondum sit, et non est ibi nisi est; id., XXXVII, 1311. Deus est immutabilis, id. XXXVIII, 986; XL, 360; XLI, 220, 362; XLII, 518. Deus nec mole distenditur, nec partitione minuitur; id., XLI, 280. Deus incommutabili consilio et voluntate operatur; *ibid.*, 366, 367. In substantia summi boni nulla mutabilitas temporis potest inveniri. id., XLII, 594. Deus solus immortalis, quia solus immutabilis; *ibid.*, 768. — Deus solus immutabilis et bonus; Cassianus, L, 667. — Omnium rationes in Deo æternæ et immutabiles; S. Prosper Aquit., LI, 717. Deus est immutabilis; *ibid.*, 284. — Apud Deum incommutabilis rerum ordo; S. Leo papa, LIV, 368. — Dei decreta sunt immutabilia; S. Maximus Taurin., LVII, 567. — Deus est immutabilis; Gennadius Massil., LVIII, 995. — Deus est incommutabilis; Eugyppius, LXII, 576, 724. Deus tempore non variatur; *ib.*, 734. Deus immutabilis, *ib.*, 851; S. Fulgentius, LXV, 513; S. Fulgentius Rusp., LXV, 349; S. Gregorius Magnus, LXXV, 601; LXXIX, 663. Solus Deus expers est mutabilitatis; LXXV, 1003; LXXVI, 324, 1143. Deum immutabilis natura et ex voluntate; id., LXXVI, 640. Deus non subjacet mutabilitati; id., LXXIX, 438.— In Deo nihil est commutationis; Alcuinus, C, 716.— Dei judicium immutabile est; Raba nus Maurus, CIX, 522. — Deus tempora mutat, non consilia; S. Bruno Herbip., CXLII, 219. — Summa essentia nullo modo est mutabilis; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 178. Deus immutabilis; *ibid.*, 419; S. Bruno Ast., CLXIV, 154; Rupertus Tuit., CLXVII, 592; CLXX, 251; Hildebertus Cenom., CLXXI, 799, 800; Godefridus, CLXXIV, 427; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 220; S. Bernardus, CLXXXIII, 1169; Philippus de Harveng, CCIII, 349; Galterus, CCIX, 572; Alanus de Insulis, CCX, 451.

6° *Deus liber.* — Motus Dei, liber est et æternus; Tertullianus, II, 235. Libertas, non necessitas Deo competit; *ibid.*, 212. — Dei voluntate in mundo fiunt quæ fiunt; Arnobius, V, 895. — Deo lex voluntas est, et donandi jus; S. Ambrosius, XIV, 1035. — Voluntas divina fundamentum est universorum; *ibid.*, 134. Voluntas Dei, potestas est; id., XV, 1636. Voluntas Dei virtus naturæ est; id., XIV, 149. Sermo Dei voluntas est, opus Dei natura est; *ibid.*, 141. — Nil fit præter Dei voluntatem, etiam dum it contra ejus voluntatem; S. Augustinus, XL, 279. — Deus habet duplicem voluntatem; S. Bruno Carth., CLII, 428. — Dei voluntas nulla cogitur necessitate et nulla subditur necessitate; S. Anselmus Cant., CLVIII, 419. Voluntas Dei multiplex; *ibid.*, 583. Deus sola voluntate ex nihilo omnia fecit; *ibid.*, 222. Ipsa est Dei voluntas ex qua, et per quam et in qua omnia; *ibid.*, 413. — Deus id quod voluit, non per alium, sed per semetipsum effecit; Rupertus Tuit., CLXX, 450.

7° *Deus omnipotens.* — Dei posse, velle est, et non posse, nolle; quod autem voluit, et potuit, et ostendit; Tertullianus, II, 166. Deo non competit infirmitas, nec mendacium; *ibid.*, 774. Deo nihil impossibile est, nisi quod non vult; *ibid.*, 756. Non alia lege credendus est Deus, quam omnia posse credatur; *ibid.*, 809. Divinæ potestatis exempla; *ibid.*, 810. — Veritatis regula exigit ut primo omnium credamus in Deum Patrem et Dominum omnipotentem; Novatianus, III, 886. — Deo soli congruit omnia facere quæ velit; S. Hilarius, IX, 757. Dei magnitudinem testantur opera; *ibid.*, 790. Dei opera potenter sunt effecta; *ibid.*, 857. Dei potentia se certo manifestat gestis, quorum ratio nobis occulta est; id., X, 78. — Deus est solus perfectus, omnipotens, indemutabilis; S. Zeno, XI, 391. — Quid non potest, qui omnia potest, nisi quod posse nolit; S. Ambrosius, XV, 1494. Deus non vult cum aliis consortium habere dominatus; *ibid.*, 1370. Deus unus omnipotens, quia unitas potestatis est; id., XVI, 566. Deo impossibile nihil est; *ibid.*, 532. — Potentia Dei prædicatur; id., XXIII, 556. Deo cuncta possibilia sunt; *ibid.*, 517. Potentia Dei commendatur; S. Hieronymus, XXIII, 385. Dei majestas et potentia; id., XXIV, 406. Omnipotentia Dei in quo prævaleat; *ibid.*, 492. Potentia Dei demonstratur in parvis animantibus; id., XXV, 964. Deus fundavit terram fortitudine; *ibid.*, 625. Dei imperium, potentia et benignitas quomodo intelligitur in creatione rerum; S. Augustinus, XXXIV, 228. Deus nulla creatura indiget ut aut melior sit, aut potentior, aut beatior; id., XXXVI, 896. Deus est omnipotens; id., XXXVIII, 1060, 1067. Deum omnipotentem nemo negat, etiam paganus; *ibid.*, 1131. Deo servit omnis creatura, velit, nolit; id., XL, 279. Deus non sineret bonus aliquid fieri mali, nisi omnipotens; *ibid.*, 279. Dei voluntatem nulla vis vincit; id., XLI, 389. Deus omnia quæcunque vult, facit, quomodo; *ibid.*, 752. — Dei omnipotentia est infinita; Cassianus Mass., L. 135. — Dei omnipotentia omnia conservantur et subsistunt; S. Prosper Aquit., LI, 467. — Deus est omnipotens; S. Petrus Chrysol., LII, 371. Deus omnia voluntate fecit; Eugyppius, LXII, 622. Dei voluntas est potentissima; *ibid.*, 798. — Dei potestas minor non est quam ejus voluntas; S. Fulgentius Rusp., LXV, 660. Sola Divinitas plenam habet potestatem; *ibid.*, 287. Deus quantum vult, tantum potest; *ibid.*, 162. In Deo nulla est infirmitas; *ibid.*, 294. Dei voluntas semper impletur, quia potestas ejus nullatenus vincitur; *ibid.*, 441. — Deo nihil impossibile est; Cassiodorus, LXIX, 478. — Deus omnipotens; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 541. — Ideo Deus est omnipotens, quia omnia fecit; S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 127. — Dei potentiæ nemo resistere potest; Rabanus Maurus, CVIII, 1139. Mortis et vitæ in Deo potestas; id., CIX, 17. — Deus est omnipotens; Hincmarus Rhem., CXXV, 130. — Deus omnia potest, sive faciat, sive non faciat; S. Petrus Damianus, CXLV, 609. — Dei omnipotentia; S. Anselmus Cant., CLVIII, 780. Summa natura omnipotens est; *ibid.*, 164. — De Dei omnipotentia; Rupertus Tuit., CLXX, 486. — Quod Deus sit summe potens; Richardus de S. Victore, CXCVI, 900.

8. *Deus summe Sapiens; de ejus scientia.* — A Deo nihil subitum, quia nihil a Deo non dispositum; Tertullianus, II, 323. — Dei scientia, unde mirabilis; S. Hilarius, IX, 800. Quomodo Dei scientia omnia complectatur; *ibid.*, 463. Deum sapientem prodit mundi creatio; id., X, 173. Dei scientia perfecta; *ibid.*, 56. — Est in Deo quidam uterus paterne arcanum sapientiæ, quod non Angeli, non aliqua creaturarum potuit penetrare natura; S. Ambrosius, XVI, 654. Deus sapiens super omnia; *ibid.*, 148. — Deus semper immortalis, sapiens; S. Hieronymus, XXIII, 542. Deus solus est sapiens; *ibid.* Deus fundavit terram sapientia; id., XXV, 627. — Deus est sapientia, in quo, et a quo, et per quem sapiunt quæ sapiunt omnia; S. Augustinus, XXXII, 869. Deus sapiens, æternus, non participatione sapientiæ et æternitatis, sed sapientia et æternitate cujus ipse est auctor; id., XL, 16. — Æternæ Dei sapientiæ nihil novum; S. Prosper Aquit., LI, 455. — Deus omnia ratione et judicio semper agit; S. Salvianus, LIII, 45. — Dei judicia incomprehensibilia; S. Agobardus Lugd., CIV, 254. — Dei decretum et sapientia infallibilis; Rabanus Maurus, CVIII, 738. — Dei sapientia quomodo multiformis; Lanfrancus Cant., CL, 294. — Dei sapientia et scientia, quæ sint; S. Bruno Carthus., CLIII,

V. — *De Deo Creatore.*

Vide Indicem *de Creatione.*

VI. — *De Providentia Dei.*

Vide specialem Indicem *de Providentia.*

VII. — *De Præscientia Dei.*

VIII. — *Libri de Deo tractantes.*

XXX.

INDEX DE DEO TRINO,

VEL DE TRINITATE

ORDINE LOGICO DISPOSITUS, ET QUÆCUNQUE DE HOC MYSTERIO SCRIPSERE PATRES OB OCULOS PONENS.

—

MONITUM.

In hoc indice varias referimus Patrum sententias de notione et existentia SS. Trinitatis, et de tribus personis divinis, scilicet de Patre, de Filio et de Spiritu sancto. Varios præterea enumeramus circa illud mysterium errores, et libros quibus Patres illos refellere conati sunt. Sicut in indice præcedenti, in quocumque capite ordinem sequimur Patrologiæ chronologicum.

I. — *Notio et exsistentia SS. Trinitatis.*

De æqualitate Patris et Filii et Spiritus sancti; *ibid.*, 54. Quod de sancta Trinitate nihil dicatur secundum accidens; *ibid.*, 55. — Eadem substantia simplex omnino atque individua quæ Pater est tam Filius quam Spiritus sanctus; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1057. Moyses cum de universa mundi ageret creatione in ipso statim Genesis exordio Deum Patrem et Filium et Spiritum sanctum commemorat; *ibid.*, 990. Quædam opera specialiter alicui personæ attribuuntur, quamvis indivisa totius Trinitatis opera prædicentur; *ibid.*, 992. Quod fidei summa sit in unitate ac Trinitate divina; *ibid.*, 1698. Quid ipse sentiat de unitate ac Trinitate, ostendit et id ratione et auctoritate defendit; *ibid.*, 1699. Quædam uni personæ, et non alii convenire, quædam de una dici, et de omnibus intelligi solere; *ibid.*, 1702. Probat philosophos nec salute, nec cognitione Trinitatis caruisse; *ibid.*, 1712. — Deum et simplicem et trinum esse; S. Bernardus, CLXXXII, 797. In Trinitate non esse admittendam ullam disparitatem, sed omnimodam æqualitatem; *ibid.*, 1057. Impia Abælardi de sancta Trinitate dogmata recenset et explodit; *ibid.*, 1055. — De mysterio Trinitatis et Unitatis; P. Lombardus, CXCII, 525. Quomodo in creaturis apparet vestigium Trinitatis; *ibid.*, 530. Quomodo in anima sit imago Trinitatis; *ibid.* De distinctione trium personarum; *ibid.*, 546. De æqualitate trium personarum; *ibid.*, 573. — De sacrosancta Trinitate; Magister Baudinus, CXCII, 972 *seqq.* De æqualitate trium personarum; *ibid.*, 997. An proprietates personarum sint ipsæ personæ vel Deus; *ibid.*, 1011. — Quomodo ex inspecta solum proprietate condilectionis deprehendi possit vestigium Trinitatis; Richardus S. Victoris; CXCVI, 927. Quod summa æqualitas sit in illa Trinitate; *ibid.*, 928. De tribus appropriatis personis in Trinitate; *ibid.*, 991.

Quod homo nunquam obliviscatur unum Deum in tribus personis ardenter invocare; S. Hildegardis, CXCVII, 449. Fides vera est ut unus Deus in Trinitate personarum, eadem Trinitas in uno Deo, gloriose honoranda sit; *ibid.*, 1069, 1070. — In unitate divinæ substantiæ tres sunt personæ, seu hypostases, Pater, Filius et Spiritus sanctus; Galtherus theologus, CCIX, 577. Mysterium Trinitatis humanæ animæ similitudine declaratur; *ibid.*, 584. — Pater et Filius et Spiritus sanctus æquales sunt potentia et natura; Alanus de Insulis, CCX, 604. Personarum Trinitas est unitas Deitatis; *ibid.* Opera Trinitatis indivisa sunt; *ibid.*, 650 — Multiplex personarum distinctio in Trinitate; Petrus Pictav., CCXI, 875. De hoc nomine, Trinitas; *ibid.*, 919.

II. — *De Deo Patre.*

Pater habeat Filium necesse est, ut sit Pater; Tertullianus, II, 165. Pater tota substantia est, Filius vero derivatio ipsius et portio; *ibid.*, 164. — Quod Deus Pater est Verbi; Constantinus Magnus, VIII, 405. — Patri proprium est esse innascibilem; S. Hilarius Pict., X, 102. — Pater in ipsum alium se genuit ex se innascibili scilicet sua illa substantia; S. Zeno, XI, 395. Pater in Filio exsultat cum Spiritus sancti plenitudine una originali coæternitate renitens; *ibid.*, 392. — Pater proprium generantis est nomen; S. Ambrosius, XVI, 563. Pater et Filius unum sunt, non confusione personæ, sed unitate naturæ; *ibid.*, 531. — Credendus est ergo Deus esse Pater unici Filii sui Domini nostri, non discutiendus; Rufinus Aquil., XXI, 341. — Quod ergo neque natum, neque factum est, Pater est; S. Ambrosius, XVII, 512. — Semper gignit Pater, et semper nascitur Filius; S. Augustinus, XXXIII, 1047. Pater ipse sapientia est; id., XLII, 936. Lumen Pater, lumen Filius, lumen Spiritus Sanctus; *ibid.*, 939. Deus Pater unde major sit Filio; *ibid.*, 746.

Pater principium et Filius principium non duo principia; S. Prosper Aquitan., LI, 318. — Pater æternus filium habet æternum; Gennadius Massil., LVIII, 979, 1000. — Pater veritatis, Filii scilicet origo; Eugyppius, LXII, 745. Patris persona prior; *ibid.*, 709, 710. — Pater Deus est; Boetius, LXIV, 1249. Pater generationis principium; *ibid.*, 89. — Deus Pater non Trinitatis auctor est, sed Filii et Spiritus sancti; S. Fulgentius, LXV, 821, 822. — Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 139. — Interrogatus de Patre, responde, Deus. Interrogatus de Filio, responde, Deus; Alcuinus, CI, 15. Pater non est Deus sine Filio; *ibid.*, 17. Non Pater Deus de Deo, nec lumen de lumine; *ibid.* Credi necessarium est quod Pater plenus et perfectus est Deus; *ibid.*, 18. Alius est Pater, et alius Filius, non est tamen diversa substantia Patris et Filii; *ibid.*, 19. Deus non fecit Filium, sed genuit de substantia sua æqualem sibi; *ibid.*, 32. Sicut Pater est vita, ita et Filius est vita; *ibid.*, 33. Non dicimus Patrem esse de Filio, sicut Filium de Patre, Pater quidem a nullo; *ibid.*, 1055. Pater ingenitus, Filius genitus, Spiritus sanctus procedens; *ibid.*, 1060. Pater Deus ex se ipso ineffabiliter sine initio genuit Filium; *ibid.*, 1061. — Non esse Pater æternaliter potuisset, si Filium æternaliter non haberet; S. Petrus Damianus, CXLV, 21. Absque ulla dubietate credendum est, quod Pater plenus, et perfectus est Deus; *ibid.*, 22. — Persona Patris Deus est; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 266. Pater est pater et genitor et ingenitus; *ibid.*, 269. — Quæritur an Pater genuit essentiam; Petrus Lombardus, CXCII, 535. Utrum Pater voluntate genuit Filium, an necessitate, et an nolens vel volens sit Deus; *ibid.*, 539.

III. — *De Deo Filio.*

Filius Dei verus est Deus cui omnia veri Dei nomina tribuuntur; Tertullianus, I, 399, 404, 415; II, 161, 176, 183, 422, 802. Par est et æqualis Patri suo æterno, altissimus et omnipotens; *ibid.* Exivit a Patre ut radius ex sole, et rivus ex fonte; id., II, 163. — Alium esse Filium, alium Patrem; Novatianus, III, 936. — Verbum est Patri consubstantiale; Dionysius papa, V, 109. Verbum non est formatum vel factum, sed genitum ab omni æternitate; *ibid.* — Quod Filius non sit Deus a Patre distinctus; Lactantius, VI, 538. — Filius tempore et natura non inferior Patre; S. Hilarius, X, 32. Filii deitas astruitur ab Osee; *ibid.*, 122; ab Isaia, *ibid.*, 123. Filius Dei neque emanatio est, neque pars Patris; *ibid.*, 496. Ex utero genitus dicitur, ut ex Patris substantia natus ostendatur; *ibid.*, 168. Ex Patris substantia est, atque intra Patris substantiam; id., IX, 936. Virtute, substantia, divinitate, generatione Filius est; *ibid.*, 809. Filius unus est cum Patre, non tantum unitate voluntatis, sed et virtutis; *ibid.*, IX, 801. — Filius Dei Deus, æqualis Patri prædicatur; S. Zeno, XI, 385, 394, 403. — Quod Dei Filius sit omnipotens, et quod una sit omnipotentia Patris et Filii sicut et una deitas; Faustinus et Marcell., XIII, 62. — Si quis non dixerit Verbum Domini Filium Dei Deum sicut Patrem ejus; S. Damasus papa; *ibid.*, 361. Filium credimus qui non sit Pater, sed habeat Patrem de quo sit genitus, non factus; *ibid.*, 1049. — Verbi æternitas et divinitas ex primis Joannis Evangelii verbis asseritur; S. Ambrosius, XVI, 821. Variis argumentis probatur Filium Dei esse verum Deum; *ibid.*, XV, 553. In Patre et Filio nulla distantia divinitatis est, sed una majestas; id., XVI, 575. Filius Dei immortalitatem habet in natura, habet in substantia, et habet non per gratiam temporalem, sed per sempiternam divinitatem; *ibid.*, 656. Filii ea omnia sunt quæ pater habet, æternitatem, majestatem, divinitatem, etc.; *ibid.*, 567. Principium fidei nostræ est genitus est Dei Filius; *ibid.*, 561. Filius exit a Patre ut Deus ex Deo; *ibid.*, 778. Filius Filius est absque initio; id. XVII, 512. Nullum exstitit tempus quando Filius sine Patre; *ibid.*, 516. Deum Filium Dei Patris altissimi, unici unicum, et cum Patre ac Spiritu sancto unum Deum esse confitemur; *ibid.*, 522. — Pater non est sine Filio; Phæbadius, XX, 24. — Filii Dei sempiterna generatio accipienda in his verbis: Ego hodie genui te; S. Augustinus, XXXVI, 71. Filius Dei Deus; id., XL, 628, 640. — Verbum Dei Deus, non creatura; S. Prosper Aquit., LI, 289. — Filio est æqualis cum Patre divinitas; S. Leo Magnus, LIV, 769. — Filium esse Deo Patri consubstantialem, multis probatur; Vigilius Taps., LXII, 354. — Filius Deus est; Boetius, LXIV, 1249. — Quod Filius sit Deus æqualis Patri; S. Fulgentius Rasp., LXV, 749. Filius ita verus Deus dicitur, ut Pater Deus verior non dicatur; *ibid.*, 366. — Filius splendor lucis et speculum sine macula; Rabanus Maurus, CXI, 702. — Filius Patri consubstantialis; S. Bruno Carthus., CLIII, 379.

IV. — *De Spiritu sancto.*

Spiritus sanctus tertia est persona S. Trinitatis; Tertull., II, 163. Tertium nomen divinitatis et tertius gradus majestatis; *ibid.*, 196. Ejusdem est cum Patre et Filio naturæ; *ibid.* — Credere in Spiritum sanctum; Novatianus, III, 943. — Spiritus sanctus non est pars Patris aut Filii; S. Hilarius, X, 519. Ex Patre et Filio accipit; *ibid.*, 656. — Spiritus sanctus habet unam substantiam, virtutem, deitatem, majestatem voluntatemque Patris et Filii; S. Zeno, XI, 428. — De Spiritu sancto; Faustinus, XIII, 76. — Spiritus sanctus Dominus dictus est; S. Ambrosius, XVI, 747. Spiritus sanctus omnia probatur habere quæ Deus habet; *ibid.*, 810. Spiritum sanctum nec creaturam esse nec mutabilem variis argumentis probatur; *ibid.*, 719. Spiritus sanctus novit omnia et unius est scientiæ cum Patre et Filio; *ibid.*, 767. Eamdem esse Patris et Spiritus sancti operationem; *ibid.*, 772. Spiritus sanctus, sicut Pater et Filius, creator est

V. — *Errores circa mysterium Trinitatis.*

VI. — *Libri de Trinitate tractantes.*

XXXI.

INDEX DE PROVIDENTIA DIVINA

ET DE ILLIUS ERGA HOMINES BENEFICIIS,

ORDINE REFERENS LOGICO VARIAS DE ILLA SS. PATRUM SENTENTIAS.

—

IX. — *De exsistentia Providentiæ.*

Providentia Dei a Platone et Platonicis recognita, et ab Epicuro ejusque asseclis negata; Tertullianus, I, 517, Deus totius mundi gubernator; id., II, 599. — Mundum a Deo conditum fuisse atque ab eo regi et administrari; Minucius Felix, III, 284. — Deus, mundi Dominus et rector, et cuncta arbitrio ejus et nutu geruntur; S. Cyprianus, IV, 548. Nihil fieri potest, nisi quod aut fecerit Deus, aut fieri permiserit; *ibid.* — De Providentia; Lactantius, VI, 293, 740. Ex dispositione rerum naturalium providentia Dei elucet; *ibid.*, 743, 746. De hominis creatione atque de dispositione mundi; *ibid.*, 749. De mundi ortu et rerum natura, et Dei providentia; id., VII, 100. — Ex ordine et dispositione rerum naturæ providentia Dei stabilitur; Constantin. Magn., VIII, 416. — In quibus providentia Dei significatur et bonitas; S. Hilarius, IX, 872. In eos qui Dei providentiam negant; *ibid.*, 856. — Deus humana curat et respicit; S. Ambrosius, XIV, 487. Providentia Dei testimonia; *ibid.*, XIV, 1473. Dei in homines providentia; id., XIV, 216, 217. Male quidam philosophorum illam negarunt; *ibid.*, 407. — Objectio contra divinam providentiam, desumpta ex eo quod mali bonique promiscue tribulationes experiantur, solvitur; S. Gaudentius, XX, 840 *seq.* — Providentia Dei impugnatur quoad inordinationem mundi, prosperitatem impiorum et justorum adversitatem; Zachæus, XX, 1104. Propugnantur; *ibid.* Eruitur altera objectio de infantibus malorum nesciis, tamen diversis malis affectis; *ibid.*, 1105. — Non omnia fortuito geri, et variam in rebus humanis fortunam ludere, sed cuncta judicio Dei fieri; S. Hieronymus, XXIII, 1083. A Deo cuncta in utilitatem hominum fieri, et non absque ejus voluntate disponi; *ibid.*, 1075. Deus jussit humanis usibus elementa servire, ut homines hæc videntes intelligant esse providentiam; *ibid.*, 1039. Ignorantes veritatem non ignorant providentiam; id., XXV, 1125. Providentia Dei stabilitur; id., XXV, 1186. Negantes providentiam arguuntur; *ibid.*, 1351. — Providentiam quidam negant; S. August., XXXII, 1273. Alii providentiam Dei vel infirmam, vel injustam, vel malam nefario errore credunt; *ibid.* Omnia divina providentia regi; id., XXXIV, 977. Argumenta divinæ providentiæ; *ibid.*, 337. Gemina operatio providentiæ; *ibid.*, 379. Providentiæ ordine ac legibus fit quidquid fit; id., XXXVII, 1946. Nullum mare tam profundum est quam est ista cogitatio Dei, ut mali floreant, et boni laborent; id., XXXVII, 1176. Gubernatio rerum ad Deum pertinet; id., XXXVIII, 318. Res humanas ad Deorum curam pertinere negabant Epicurei, asserebant Stoici; id., XLI, 601. — Quod nihil in hoc mundo sine Deo geratur; Cassianus, XLIX, 582. — Providentia Dei impugnatur ob hujus mundi inordinationem apparentem; Fastidius, I, 385. Exempla Dei providentiam astruentia; *ibid.*, 388, 390 *seq.* — Deus omnia ut voluit, sed sapienter disposuit; S. Prosper Aquit., LI, 619. Deus mundum quem condidit regit sine fatigatione; *ibid.*, 622. — De gubernatione Dei; S. Salvianus, LIII, 30 *seq.* — Humano generi semper a Deo fuit consultum; S. Leo Magnus, LIV, 203. — Providentia Dei astruitur; Eugyppius, LXII, 765. — Quid sit providentia, Boetius, LXIII, 814. — De his quæ ad gubernationem mundi pertinent; Junilius, LXVIII, 28; Primasius Adrumet, *ibid.*, 688. — Nulla fiunt hominibus sine Dei consilio etsi occulto; S. Gregorius Magnus, LXXV, 986. Providentia eximie describitur; *ibid.*, 1126. — Divina providentia cuncta certissimo ordine administrat; Beda Ven., XCI, 84. — Providentia Dei ex ordine mundi demonstrata; Walafridus Strabus, CXIII, 1121. — Cuncta in Deo subsistunt et ab eo gubernantur; S. Prudentius Trec., CXV, 998. Dei providentia sempiterna et omnipotentissima præscientia omnia ordinari, disponi, dispensari, destinari, regi ac gubernari modis cuique congruis nullo modo dubitamus; *ibid.*, 1021. — Omnia æternæ ordinationi immobiliter subsunt; S. Remigius Lugd., CXXI, 993. De æterna Dei providentia; *ibid.*, 1093. — De Dei providentia; S. Petrus Dam., CXLV, 605. — Non ab alio quam a Deo cuncta reguntur; S. Anselmus, CLVIII, 222. Deo est cura de omnibus; *ibid.*, 857. Omnia subjacent Dei dispositioni; *ibid.*, 525. — De Dei providentia; Ivo Carnot., CLXI, 979. Quod Deus cuncta disponat et consideret universorum finem; *ibid.*, 981. — Providentia definitur; Honorius, CLXXII, 1139. Astruitur; *ibid.*, 1136. — Providentia Dei duplex in suis et in alienis; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 218. — De divina providentia; S. Bernardus, CLXXXIII, 590. Omnia divina Providentia reguntur; id., CLXXXIV, 28, 29. — De divina Providentia; Zacharias, CLXXXVI, 146; Robertus Pullus, *ibid.*, 714; Joannes Barest., id., CXCIX, 444, 446.

II. — *De Providentiæ divinæ objecto, seu de Providentia in ordine temporali et spirituali.*

Dei imperio omnia commoventur, fontes scaturiunt, amnes labuntur, fluctus assurgunt, fœtus suos cuncta parturiunt, venti spirare coguntur, etc.; Novatianus, III, 898 *seq.* Dei providentia non solum sigillatim per homines concurrit, sed etiam per urbes ipsas et civitates, imo etiam per totum orbem; *ibid.* — Providentia Dei mundus regitur; Minucius, III, 284. — Mundum omnesque partes ejus, ut videmus, mirabilis ratio gubernat; Lactantius, VI, 745. — Deus humana curat et respicit; S. Ambrosius, XIV, 847. Providentiæ divinæ ascribitur, quod in animantibus rationalibus, vel etiam irrationabilibus animadvertitur; id., XV, 1472 *seq.* Volatilia cœli omnia non serunt, neque metunt, et Deus pascit illa; *ibid.* Qui alit aves, non aleret homines, quod ad imaginem et similitudinem sui fecit; *ibid.* — Providentia Dei hunc mundum gubernat; S. Gaudentius, XX, 840. — Deus omnia gubernat; S. Hieronymus, XXIII, 499. Curam habet Deus universarum gentium; id., 1005. Ordo Providentiæ Dei omne genus ineffabili judicio dispensantis; id., XXIV, 189. In hominibus etiam per singulos Dei currit providentia; id., XXV, 1286. — Divina providentia quosque pertendat; S. August., XL, 37. Providentia Dei ad hominem et ad inferiora et ad minima quoque se extendit; id., XXXII, 978; XXXVII, 1446, 1892, 1943. Justitia nulla esset in hominibus, si res humanas non curaret Deus; id., XL, 38. Curam habet omnium Deus, maxime justorum; id., XXXVII, 450, 456. Occulta Dei administratio, qua etiam lignis et herbis dat incrementum; id., XXXIV, 379. Dei providentia in rerum gubernatione et ordinatione malorum; id., XXXVIII, 318, 692. — Divina Providentia cuncta certissimo ordine administrat; Beda, XCI, 84. Cura Dei de omnibus; id., XCII, 35. — Deus omnia creans, omnia vivificans, et gubernans; Alcuinus, C, 565; — Sollicitudo Dei erga homines et erga cunctas creaturas; Haymo Halberst, CXVIII, 687, 688. Dei providentia quid statuerit circa hominem; id., 736. — Mundum totum Dei providentia regi probatur; Ratramnus, CXXI, *ibid.* — Omnia a Deo reguntur et gubernantur; Atto, CXXXIV, 248. — Deus cœlestia et terrestria gubernat; S. Bruno Sign., CLIII, 235.—Dei providentia erga cuncta creata; S. Anselmus Laud., CLXII, 1312. — Magna Dei cura erga omnes creaturas; Rupertus, CLXVIII, 1499. — Omnia divina providentia regit; S. Bernardus, CLXXXIII, 28, 29. Mores hominum divinæ providentiæ subjiciuntur; S. August., XXXIV, 337. Alios coronat Deus, alios damnat, nunquam errat: alios probat, de aliis probat: omnes ordinat; id., XXXVIII, 118. Omnes naturas bonus creat, omnes voluntates justus ordinat; id., XXXIV, 380. — Dei providentia, regens atque administrans universam creaturam et naturas et voluntates, etc.; Eugyppius, LXII, 649.

III. — *De erroribus circa divinam Providentiam.*

Quinam negaverint divinam providentiam; Lactantius, VI, 740. — Plures homines rerum omnium distinctiones atque ornatus causam naturæ tribuunt, alii fato vel fortuito casui assignant; Constantinus magnus, VIII, 412. — Deo humanorum operum curam esse multi negant; S. Hi-

larius, IX, 836. — Dei providentia a quibusdam philosophis negatur; S. Ambrosius, XIV, 268. Providentiam quidam negant; S. Augustinus, XXXII, 1272. Quidam eam pessime confitentur; *ibid.* — Deum humana curare negant Epicurei, XLII, 376. — Fuit enim error quorumdam, Deum cœlestia gubernare tantum, terrena solo casu fortunæ volvere; S. Bruno Carth., CLIII, 235.

IV. — *Libri de Providentia tractantes.*

Unius Dei nutu omnia gubernari; Minutius Felix, III, 284, 297; Novatianus, III, 898. — De divina providentia; Lactantius, VI, 120, 1019, 1036; VII, 100. — Oratio metrica de providentia Dei; Decius Ausonius, XIX, 839. — De providentia Dei; S. Hieronymus, XXII, 802. — Omnia divina Providentia regi; S. Augustinus, XXXII, 977; XXXIV, 336, 379. De Providentia Dei; id., XL, 18, 295. Quod nihil in hoc mundo sine Deo geratur; Cassianus, XLIX, 582. De principali proposito Dei, et providentia quotidiana; *ibid.*, 908. — Carmen de Providentia divina; S. Prosper Aquit., LI, 618. — De gubernatione Dei libri octo; S. Salvianus Mass., LIII, 30. — De Providentia Dei; Eugyppius, LXII, 765, 1057. — De divina Providentia; Boetius, LXIII, 813. — De divina dispositione; Ratramnus Corb., CXXI, 13.—De æterna providentia Dei; S. Remigius Lugd., CXXI, 1097. — De Dei prævidentia et simul providentia; Burchardus Worm., CXL, 1024. — De Dei providentia; S. Petrus Damianus, CXLV, 605 *seq.* — De Dei prævidentia et simul providentia; Ivo Carnot., CLXI, 979. — Quid sit providentia Dei; Honorius August., CLXXII, 1139. — De providentia Dei, et quod duplex est providentia, in suis et alienis; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 213. — Quod providentia Dei causa sit eventuum rerum et non; P. Abælardus, CLXXVIII, 1386.—De Dei providentia; Robertus Pullus, CLXXXVI, 714. — De providentia Dei; Joannes Saresb., CXCIX, 443.

XXXII.

INDEX CREATIONIS IN GENERE,

EXPONENS ORDINE LOGICO QUIDQUID DIXERE SS. PATRES DE ENTIBUS IN PRINCIPIO CREATIS.

MONITUM.

Hoc in Indice, ordinem creationis consectantes, vicissim exhibebimus : I. quid sit creare, et quæ creaturarum natura; II. cujus opus sit creatio; III. quæ fuerint de creatione philosophorum sententiæ agemus; IV. de creatione angelorum; V. de creatione lucis seu de prima creationis die; VI. de die secunda, seu creatione firmamenti; VII. de opere tertiæ diei; VIII. de quarta die, vel creatione solis, lunæ et stellarum; IX. de creatione avium, piscium, vel de die quinta; X. de die sexta, seu de creatione bestiarum; XI. de septima die.

Quid sit creare et de natura creaturæ.

Creatio et nativitas in quo differunt; S. Hilarius Pictav., X, 493 *seq.* — Creata e nihilo id in se habent necessitatis ut non sint; id., IX, 1057. — Creatio quid sonat inter Græcos et Latinos; S. Hieronym., XXVI, 509. Creatio et possessio in quo differunt; id., 471. — Creare et condere idem est; S. Augustinus, XL, 184. Creare, condere, constituere, facere pro uno indifferenter et eodem ponuntur in Scripturis; S. Augustinus, XLII, 632, 633. Creare non potest ulla creatura; S. Augustinus, XXXIV, 602. Ideo non possunt homines de nihilo aliquid fabricare, quia per corpus operantur; S. Augustinus, XL, 90. Creare dicimus, novum aliquid instituere, ut illud quod non fuit videatur exsistere; Cassiodorus, LXX, 365. Quæ sit differentia inter facere et creare; Cassiodorus, LXX, 1044. Creare, quid; Rupertus abb., CLXVII, 202; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 734; Magister Bandinus, CXCII, 1029.

Creatura omnis naturæ suæ est circumscripta limitibus; S. Ambrosius, XVI, 723. Omnis creatura mutabilis; *ibid.*, 720; S. Leo Magnus, LIV, 687. — Creatura quid sit? Augustinus, XLII, 1162. Creata res omnis ex nihilo, et quasi non ex nihilo; id., XL, 1018. Ex se semper in nihilum vertitur; id., XLII, 1162. Creaturæ quæcumque in Deo vita sunt; id., XXXV, 1387; XXIV, 332. Omnia priusquam fierent, erant in notitia facientis; id., XXXIV, 332. Creaturæ quomodo in Dei sapientia ante creationem; id., XLII, 674. Creaturæ omnes in Dei verbo; id., XXXV, 1674. — Creaturæ quomodo in Deo fuere antequam factæ sint; Alcuinus, C, 745, 746. Creatura non de Dei natura, sed de nihilo facta est; id., XXXIV, 247. De nihilo factum esse idem ac naturam Dei non esse; id., XLV, 1479. Creaturæ in se habent naturæ suæ terminum, quo non sint quod Deus est; id., XXXIV, 309. Creatura non est Deo consubstantialis aut coæterna; *ibid.*, 247.— Creaturam nec a Deo alienam esse, nec tamen ejusdem cum illo substantiæ, ex Paulo ostenditur; S. Augustinus, XLII, 583. Creatarum rerum et Creatoris non una natura; id., XL, 761, 773. — Nulla creatura aliquid hebet a se; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 325. Creaturæ non habent simplicem absolutamque essentiam; *ibid.*, 184. Creaturæ non simpliciter et absolute, sed vix esse dicuntur; *ibid.*, 181. — Omnium creaturarum causæ ab æterno in Deo fuerunt; Hildebertus, CLXXI, 1120. — Creatura omnis Dei bona est; S. Hieronym., XXII, 729. A Deo bonæ conditæ sunt creaturæ; S. Hieronymus, XXII, 503. — Creaturas omnes bonas esse, quomodo; S. Augustinus, XLII, 580, 593, 538, 743; XXIV, 32; XLV, 1537. — Nulla creaturarum natura mala; S. Leo Magnus, LIV, 683; Gennadius, LVIII, 995, 1035. — Creata omnia bona sunt : S. Gregorius Magnus, LXXV, 883. — Creaturas bonas esse creatas a bono Deo; Petrus Lombardus, CXCII, 348. — Omnis creatura per naturam sui obnoxia potest esse peccato; S. Ambrosius, XVI, 731. — Creaturarum vilitas demonstratur, ut appareat incomparabilis sublimitas Dei; S. Hieronymus, XXII, 806. Creatura omnis, excepto Deo, sub vitio est; S. Hieronym., XXIII, 333. — Creatura ex se semper in nihilum vertitur; S. Augustinus, XLII, 1162. — Quod ex nihilo factum est, pendet in nihilo; S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1033. Creaturæ Deo comparatæ, sic sunt tanqnam non sint; id., LXXV, 1144. Quidquid in rebus creatis comparatur Deo, inane fit et nihil; id., LXXVI, 751. — Creatura respectu Dei nihil est, nec immortalitatem habet; Adamus Præm., CXCVIII, 807.

II. — *Cujus opus sit creatio et de motivo creationis.*

Verbum per quod omnia creata sunt; S. Victorinus martyr., V, 311; Faustinus, XIII, 41. — Creatio qui Patris simul et Filii sit; S. Hilarius episcopus, X, 112; Creata omnia sunt Patre dicente, Filio faciente; id., IX, 880. Creavit Deus in Filio omnia, et postea de thesauris in se conditis pro arbitrio singula protulit; *ibid.*, 496. Creata magnitudinem Creatoris testantur; *ibid.*, 563. Dei magnificentiam omnes mundi creationes indemutabili officiorum suorum constitutione testantur; *ibid.*, 580. — Omnis creatura et ex voluntate, et per operationem et in virtute est Trinitatis; S. Ambrosius, XVI, 764. — Omnes creaturæ habent a Deo ut sint; S. Hieronymus, XXVI, 488. — Universam creaturam Deus non per aliquam creaturam, sed solus fecit; S. Augustinus, XXXVII, 1758. Creatura undique clamat: *Deus me fecit;* id., XXXVI, 205. Creaturæ clamant: *Ipse fecit nos;* clamor earum est species earum; id., XXXII, 783. Creaturæ omnes a Deo per Filium suum factæ; id., XLII, 579. Patris jussio ut fierent omnia, non est nisi Verbum Patris per quod facta sunt omnia; *ibid.*, 685. Quid est quod in creatione commemoratio fiat Filii, modo ut est Principium, modo ut est Verbum; id., XXXIV, 248. Opinio quorumdam, Deum Verbo fecisse omnia.

III. — *Sententiæ philosophorum de creatione.*

IV. — *De Creatione cœli et terræ... Dies creationis, quales fuerunt... Creatio angelorum.*

dam dicunt, Deum omnia simul fecisse quæcunque; alii distinguunt per sex dierum operationem et dicunt illam distinctionem figurativam esse; Hugo de S. Victore, CLXXV, 33. Deus qui in momento poterat omnia facere sex diebus distinxit opera sua non propter suam impotentiam, sed propter rationabilium creaturarum instructionem et exemplum; Hugo de S. Victore, CLXXV, 33. Quibusdam tamen videtur quod non per intervalla temporum factæ sunt illæ distinctiones rerum, sed simul; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 89. Per sex dies ex illa materia genera rerum sunt dictincta; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 90. — Liquet itaque Deum, non ut sibi bene esset, sed ut bono suo alii participarent, operatum fuisse, secundum Moysen, sex diebus quidquid cœli ambitu continetur; Robertus Pullus, CLXXXVI, 717. — Tantumque aiunt fuisse spatium inter opus et opus, quantum sex dierum continent intervalla; Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1517. — Quod quidem non simul factum est, ut aliqui Patrum tradere videntur, sed per volumina sex dierum, ut fides catholica tenet; Magister Bandinus, CXCII, 1040. — An simul aut successive opera sex dierum Deus patraverit; Philippus de Harveng, CCIII, I.

Prius tamen angelos atque archangelos Deus creavit, quam hominem finxit, spiritalia terrenis anteponens; S. Victorinus martyr., V, 305. Idcirco autem prius opera sua Deus consummavit, quam angelos creavit, et hominem fabricavit, ne forte adjutores se fuisse falsa dictione asseverant; S. Victorinus martyr., V, 306. — Ante tempora et sæcula conditi sunt angeli; S. Hilarius, X, 612. — Angelorum creatio; S. Augustinus, XXXIV, 222. Per lucem primo die facta intelligitur; id., 228. Angeli non sunt coæterni Deo, nec tamen passi vicissitudinem temporum, XXXII, 831. An angeli potuerint semper esse, XLI, 363. Angeli quandonam creati sunt, XLI, 324, 347. Angelorum creatio an anterior quam mundi, XLI, 345. Angelorum creationem non evidenter expressit Scriptura; XLI, 324. Angelica creatura prima omnium creata est, XXXIV, 326. Angelica natura dies est primitus conditus, XXXIV, 334. Angeli quomodo creati, aut Deo non coæterni, si semper fuisse intelliguntur, XLI, 364. De angelorum creatione quibus conditionibus licet disputare, XLI, 345. — Angeli inter omnes creaturas primo creati; S. Gregorius Magnus, LXXVI, 664. Quo sensu angelus et homo simul creati; id., 644. — Angeli qui in principio cum cœlo et terra conditi sunt; Beda Ven., XLI, 14; Rabanus Maurus, CVII, 445. — De creatione angelorum; Wicbodus, XCVI, 1107, 1115, 1118. — Duas res fecit Deus ante omne tempus, angelicam creaturam et materiam informem; Walafridus Strabus, XCIII, 69. — Cœlum igneum quod statim repletum est angelicis spiritibus; Remigius Antissiodor., CXXXI, 55. — Cœli appellatione incorporea, ut sunt angeli, intelliguntur, et cuncta spiritualia quæ a nobis non conspiciuntur; Honorius Augustodun., CLXXII, 254. Ipsi enim astra matutina exstiterunt, quæ in creatione mundi Deum laudaverunt; id., CLXXII, 255. — Quis novit quot annis aut lustris ante mundum angeli laudaverunt Creatorem suum; Hugo de S. Victore, CLXXV, 34. De creatione rerum et præcipue angelorum; id., CLXXVI, 79. — Deus angelum mox cum cœlo, et in cœlo condidit; Robertus Pullus, CXXXVI, 719. — Ante cœli et terræ creationem, angelicæ claritatis obsequium Creatori non defuit, et præcessit illa spiritalis natura corporalem origine; Ernaldus abb., CLXXXIX, 1517. — Tempus angelicæ creationis; Magister Bandinus, CXCII, 1030. — Quando fuit angelica natura facta; Petrus Pictav., CCXI, 941. Ubi fuit facta natura angelica; id., 942. Qualis fuit facta angelica natura; id., 943. Qualis postea facta fuit angelica natura; id., 944.

V. *De creatione lucis seu de prima die creationis.*

In principio fecit Deus lucem, eamque duodenario mero horarum, die noctuque, divisit; S. Victorinus martyr., V, 303. — Creatur lux: eadem a tenebris discernitur atque approbatur, et qua causa lux dies, ac tenebræ nox, appellatæ; S. Ambrosius, XIV, 141. — Lux creata duplex, spiritualis et corporalis; S. Augustinus, XLVIII, 405, 611. De luce creata primo die variæ difficultates; id., XXXIV, 254. Lux an sit creatura prima; *ibid.*, 248. Lux quæ initio facta est, quænam; *ibid.*, 227, 228, et qualis, 322. An corporale quid, an spirituale; *ibid.*, 232, 248. An temporaliter, an in Verbi æternitate dixit Deus: *Fiat lux; ibid.*, 232, 269. Nec dicitur *et sic factum est; ibid.*, 292, 317. Divisio facta inter lucem et tenebras, quomodo accipienda; *ibid.*, 228. Utrum in tempore dictum sit, *fiat lux*, an sine tempore; *ibid.*, 251. — Congruit operibus Dei, ut mundi ornatum a luce incipiat; Beda Ven., XCI, 16. Quibus in locis facta sit lux; *ibid.*, 17. De creatione lucis; id., XCIII, 209. — In die dixit Deus: *Fiat lux*, an ante omnem diem; Wicbodus, XCVI, 1117. Lux autem hæc est visibilis an invisibilis; *ibid.*, 1118. Facta est lux, id est creatio angelica, quia tunc cœperunt agnoscere vel intelligere creatorem suum; *ibid.* Quare Deus lucem tantum laudavit, et non noctem; *ibid.*, 1120. Quid est lucem a tenebris dividere; *ibid.* — Quid est quod dicitur: *Dixit Deus: Fiat lux*; Alcuinus, C, 520. Quare prima die lux creata legitur? *ibid.* — Ubi lux primum fieri jubetur; Rabanus Maurus, CVII, 447. — De creatione lucis, qualis fuerit; Walafridus Strabus, CXIII, 71; Remigius Antissiodor., CXXXI, 55. — Per lucem quid intelligitur; Guibertus abb., CLVI, 37. — Quæ est ista lux quæ prior sole, luna et stellis esse perhibetur; S. Bruno Signiensis, CLXIV, 149. Sensus mysticus lucis; *ibid.*, 151. — Quod lux quæ facta est angelica sit creatura; Rupertus abb., CLXVII, 206. Quod non pro similitudine, sed pro re vera lux dicta sit angelica creatura; *ibid.*, 207. — Creata dicitur lux in eo loco ubi sol oritur; Hugo de S. Victore, CLXXV, 34. — De creatione lucis; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 738. — Qualis fuerit lux prima die creata; Magister Bandinus, CXCII, 1041. Ubi lux sic facta, *ibid.*

VI. — *De creatione firmamenti, seu secunda die creationis.*

Firmamentum creatur, ut aquas ab aquis determinet; S. Ambrosius, XIV, 146. Firmamentum non idem esse ac cœlum, veras aquas super ipso residere perperam negari; *ibid.*, 148. Cœlum, nomen commune, speciale vero, firmamentum; *ibid.*, 152. — Aquæ ut firmamento divisæ; S. Augustinus, XXXIV, 181. Firmamentum idem quod cœlum; *ibid.*, 232. Non omne firmamentum cœlum est; *ibid.*, 233. Firmamentum cœli, quid; *ibid.*, 238. Firmamentum in medio aquarum, quid. Aquas supra sidereum cœlum esse quidam negant; *ibid.*, 263. — De creatione firmamenti; Beda Ven., CXI, 18. Qualis fuerit causa divisionis istæ aquarum; *ibid.*, 20. De secunda die creationis; id., XCIII, 210, 249; Wicbodus, XCVI, 1122. — Firmamentum die secundo factum, et divisio aquarum supra et infra firmamentum; Rabanus Maurus, CVII, 449; Walafrid Strabus, CXIII, 72. Die secunda posuit Deus firmamentum sanctas scilicet Scripturas in Ecclesia; *ibid.*, 73. — Creatur firmamentum; Remigius Antissiod., CXXXI, 56. — Quid firmamentum, nisi robur est Scripturarum; S. Petrus Damian., CXLV, 992. — Quodnam est firmamentum a Deo creatum; S. Bruno Signiensis, CLXIV, 151. An superiores aquæ, firmamento interposito, naturam mutaverint; *ibid.* Quid significet spiritualiter firmamentum in medio aquarum; *ibid.* — Quid vel unde sit firmamentum; Rupertus abb., CLXVII, 219. Quæ sint illæ aquæ super firmamentum; *ibid.* Quare Deus vocavit firmamentum cœlum; *ibid.*, 224. Quid sit dies secundus; *ibid.*, 225. — Quid sit firmamentum secunda die creatum; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 741, 742. — De distinctione secundæ diei qua factum fuit firmamentum; de qua materia sit factum firmamentum; Magister Bandinus, CXCII, 1042. Quare tacuit Deus bonitatem creatorum secundæ diei, *ibid.*

VII. — *De opere tertiæ diei.*

In aquarum congregatione Ecclesiæ figuram exprimi; S. Ambrosius, XIV, 155. Terram superfusis aquis prius invisibilem, iisdem unum in locum confluentibus apparuisse... quam mirum aquas omnes uno in loco contineri, illisque suos limites a Deo præfigi potuisse; *ibid.*, 158. Quomodo locum aquis, toto orbe diffusis, Deus paraverit; *ibid.*, 161. Cur pabulum pecori prius creatum, quam cibus homini; *ibid.*, 167. Noxia cum utilibus non sine ratione generari; *ibid.*, 171. Semina nunquam proprie degenerare cum eorum non mutetur genus, sed perfectio; *ibid.*, 173. De ortu arborum; *ibid.*, 175 *et seq.* — Arbores quomodo et quando creatæ; S. Augustinus, XXXIV, 275. Tertia die creatæ secundum rationales causas; *ibid.*, 259. Aquam non a Deo creatam, sed ipsi coæternam, quædam hæresis dixit; id., XLII, 45. Aquas a Deo factas esse, impie negatur; id., XLI, 348. Aqua quando creata; id., XXXIV, 250. Aquarum congregatio est ipsarum formatio; *ibid.*, 181, 232. Aquarum congregatio quomodo facta; *ibid.*, 255; XLII, 612. De eo quod quidam putant aquas non creatas; id., XLI, 347. — De die tertia creationis; Beda Ven., XCVII, 211, 251; Wicbodus, XCVI, 1125. — Aquæ a terra separatio fieri jubetur, et terra germinare die tertia; Rabanus Maurus, CVII, 451. — Die tertia congregantur aquæ, sensus mysti-

cus hujus congregationis; Walafridus Strabus, CXIII, 75; S. Petrus Damianus, CXLV, 993; Guibertus abb., CLVI, 44 *seq.;* S. Bruno Signiensis, CLXIV, 152. Terra germinans herbam virentem et faciens semen est Ecclesia et exempla et doctrina apostolorum et martyrum; *ibid.*, 153. — De congregatione aquarum; Rupertus abb., CLXVII, 226, 227. De eo quod dictum est: Germinet terra herbam virentem; *ibid.*, 229. De die tertio; *ibid.*, 232. — Tertia die congregatæ sunt aquæ in locum unum; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 748. — De distinctione tertiæ diei; Magister Bandinus, CXCII, 1042. Ubi aquæ fuerint congregatæ, *ibid.*

VIII. — *De creatione solis, lunæ et stellarum seu de opere quartæ diei.*

Sol a Filio Dei creatus; S. Ambrosius, XIV, 189. Fecunditatem a Deo terris inditam, non a sole; *ibid.* Luminaria facta sunt in signa, sed non nativitatum; *ibid.*, 192. Solis ac lunæ magnitudo hinc probatur, quod omnibus eadem appareat; *ibid.*, 200. Plurima quæ de sole dicuntur, lunæ etiam convenire; *ibid.*, 202. — Origenis error de sole, luna et stellis; S. Hieronymus, XXII, 800. — Luminaria et sidera unde facta; S. Augustinus, XXXIV, 265. Quare quarta die facta; *ibid.*, 235, 273. Quomodo dividant inter diem et noctem, cum jam inter lucem et tenebras divisisset Deus; *ibid.*, 236. Luminaria dividentia inter noctem et diem allegorice; id., XXXII, 854. Luminaria et sidera quomodo sint in tempora et signa, in dies et annos; id., XXXIV, 183, 274, 275. Luna qualis creata fuerit; *ibid.*, 275. Solem ex igne bono factum docebant Manichæi; id., XLII, 35. Solem et Deum et partem Dei esse dicunt; *ibid.*, 597. Solem philosophi dicunt sempiternum esse; id., XXXIII, 379. Utquid sol creatus est, si lux prima sufficiebat diei faciendo; id., XXXIV, 254. Illum cæteris sideribus majorem esse non est mirandum; id., XXXIII, 80. Quomodo tres dies superiores sine sole esse potuerunt, cum videamus nunc solis ortu et occasu diem transigi, noctem vero nobis fieri solis absentia, cum ab alia parte mundi ad orientem redit; id., XXXIV, 183. — Quomodo si lux antecesserat, nunc ad illuminationem sol dicitur constitutus; Eustathius, LIII, 922. Quomodo sol habet diei potestatem; *ibid.*, 931. — Creatio solis et lunæ et stellarum; Beda Ven., XCI, 21 *seqq.* De die quarta creationis; id., XCIII, 212; Wicbodus, XCVI, 1127. — Luminaria fieri jubentur, et facta sunt die quarto; Rabanus Maurus, CVII, 452; Remigius Antissiodor., CXXXI, 56. — Luminaria in cœlo creata, quid significent; S. Petrus Damianus, CXLV, 993; Guibertus abb., CLVI, 46; S. Bruno Signiensis, CLXIV, 154. — De die quarto, de luminaribus et virtute majoris luminaris; Rupertus ab., CLXVII, 232, 234. Cur dicendo *et stellas*, Deus non addidit, *et sint in signa et tempora;* et de eodem die quarto, et quid sit dies quartus; *ibid.*, 238. — In quarta die de luce sive igne prædicto, meliorando cum forma et splendore, Deus fecit solem; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35. — Creantur sol luna et stellæ; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 751. — De ornatu quartæ diei, quando facta sunt luminaria; Magister Bandinus, CXCII, 1043.

IX. — *De creatione avium et piscium seu de opere quintæ diei.*

Mari propria prærogativa conceditur; S. Ambrosius, XIV, 205. Virtute hujus vocis, *producant aqua reptilia*, multo plura in mari quam in terra esse producta; *ibid.*, 207. Multiplicem piscibus rationem esse generandi; *ibid.*, 208. Pisces cur tam bene dentati; *ibid.*, 210. Cuique piscium generi præscripta esse sua domicilia; *ibid.*, 217. De piscibus Atlantici maris: item de sale, corallio et aliis quibusdam. Ob ea, sed maxime ob navigationem, mare terris præstare; *ibid.*, 220. De creatione avium; *ibid.*, 224. — Aves ex aquis a Deo creatæ, ut intelliguntur; S. Augustin., XXXIV, 183. — De creatione avium et piscium; Beda Ven., XCI, 25 *seq.* De quinta die creationis; id., XCIII, 213, 254; Wicbodus, XCVI, 1128. — Ex aquis animalia jubentur educi diei quinto et ipsa animalia benedicuntur; Rabanus Maurus, CVII, 456. — Quid significent pisces et volucres in die quinto creati; S. Petrus Damianus, CXLV, 993; Guibertus abb., CLVI, 48 *seq.;* S. Bruno Signiensis, CLXIV, 155. — De die quinto, et quid sit dies quintus; Rupertus abb., CLXVII, 259. De eo quod dictum est: *Producant aquæ reptilia animæ viventis; ibid.*, 239. Cur cum omnia volatilia aquæ produxerunt, non etiam sub aquis vivere possunt; *ibid.*, 240. Cur non dictum sit: *Vidit Deus volatilia seu reptilia quod essent bona*, sed: *Vidit quod esset bonum; ibid.*, 244. — Quinta die pisces et aves de aquis facti sunt; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 756. — De ornatu quintæ diei; Magister Bandinus, CXCII, 1043.

X. — *De sextâ die. Creatio animalium.* (*Hominis Creatio alibi tractatur.*)

Ad tractandum de bestiarum natura; Ambrosius accedit, XIV, 243. Animantibus inditam Dei verbo generationis legem in specierum successionibus perseverare; *ibid.*, 245. De mira indole nonnullorum animalium in vitandis sibi noxiis, atque utilibus prosequendis; *ibid.*, 247. Qua ratione Dominus aliis bestiis colla breviora, aliis longiora creaverit; *ibid.*, 253. Belluas robustissimas ac ferocissimas homini a Creatore subditas; eisdem minutissima animalia terrori atque exitio esse; *ibid.*, 255. — Omnia animalia subjecta homini propter intellectum; S. Augustinus, XXXIV, 186. Bestias agri sexto die finxit Deus operatione distincta ab illa qua creavit omnia simul; *ibid.*, 342. Bestiæ invicem nocentes cur creatæ; *ibid.*, 289. De creatione animalium venenatorum; *ibid.* De insectorum creatione; *ibid.*, 288. Benedictio cur solis aquatilibus sicut homini impertita; *ibid.* Bestiæ quod nunc homini nocent, pœna est primi peccati, XLIV, 657, 663. Bestiæ in paradiso nec morituræ fuissent, nec sævituræ, XLV, 1307. Revolutionis bestiarum in homines et hominum in bestias opinio, XXXIV, 445. — De creatione bestiarum; Beda Ven., XCI, 27; XCIII, 215. An animalia venenosa in principio quando creata sunt venenum habuerunt sicut nunc; *ibid.*, 256; Wicbodus, XCVI, 1132. — De terra animalia produci jubentur die sexto; Rabanus Maurus, CVII, 458. — Quid per terram, jumenta et reptilia et bestias terræ intelligitur; Guibertus abb., CLVI, 51. — Quare tam multa venenosa et mortifera et homini inimica a Deo creata sunt; S. Bruno Signiensis, LXIV, 156. — Cur jumenta sive terræ animantia operis diei sextæ cum homine deputentur; Rupertus abb., CLXVII, 244. De triplici specie jumentorum reptilium atque bestiarum; *ibid.*, 245. — Sexta die terra produxit animalia diversi generis; Hugo de S. Victore, CLXXV, 35; CLXXVI, 89; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 759. — De ornatu sextæ diei; Magister Bandinus, CXCII, 1043.

XI. — *De septima die creationis.*

Die septimo Deus requievit ab omnibus operibus suis, et benedixit eum et sanctificavit; S. Victorinus martyr., V, 306. — Quomodo Deus requievisse dicitur; S. Ambrosius, XIV, 272. — Requies diei septimi per allegoriam; S. Augustinus, XXXIV, 189. Quo sensu Deus requiescere dicitur; *ibid*,, 302. Quæstio an ipse Deus proprie requiescere potuerit; *ibid.*, 303. Quomodo utrumque constat, Deum in die septimo requievisse, et nunc usque operari; *ibid.* Alia ratio conciliandi Scripturam de requie et de continua operatione Dei; *ibid.*, 304. Cur Deus sanctificaverit diem quietis suæ; *ibid.*, 305. Dei requies ab operibus suis in septimo die; *ibid.*, 306. Septimus dies cur mane habuerit, non vesperam; *ibid.*, 308. Dies septimus an creatus; *ibid.*, 310. Dies septimus cur a Deo sanctificatus; id., XXXVIII, 80. Septimus dies non habens vesperam; *ibid.* Quo sensu potest accipi Deum complevisse opus suum die septimo Beda Ven., XCI, 34. Quomodo dicitur requievisse; *ibid.* Quomodo Deus benedixit diei septimo et illum sanctificavit; *ibid.*, 35. Quare Deus benedixit die septimo, in quo nihil creavit; id., XCIII, 218; Wicbodus, XCVI, 1136. — Quomodo convenit quod in Genesi legitur: *Requievit* Deus *die septimo*, etc., et in Evangelio: *Pater meus, usque modo operatur;* S. Julianus, XCVI, 599; Alcuinus, C, 517. — Orbis consummatio die septimo; Rabanus Maurus, CVII, 464. — Requievit Deus die septimo, quo sensu; Walafridus Strabus, CXIII, 82. — Septima die requievit Deus, cur; Remigius Antissiod., CXXXI, 59. — Sicut septima die Deus ab opere suo requievisse legitur, ita justorum, corpora in sepulcris, animæ vero illorum in gaudio post laborem requiescere creduntur; Honorius Augustod., CLXXVI, 259. — Quomodo dicitur Deus septima die requievisse et usquemodo operari; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 90. — Quomodo intelligatur Deum requievisse; Magister Bandinus, CXCII, 1043. Quomodo intelligatur Deum complesse opus suum die septima, *ibid.*

XXXIII.

INDEX DE ANGELIS,

In quo indicatur quidquid Patres scripsere : I) de eorum creatione, II) fidelitate, confirmatione in gratia et remuneratione in gloria. III) hierarchia et cujusque ordinis nomine, natura et proprietatibus, IV) spiritualitate, immortalitate et aliis dotibus supernaturalibus, V) eorum legatione a Deo ad homines, VI) functionibus in cœlo et in terra, at præsertim de eorum cura et sollicitudine erga genus humanum, tum ad spiritualia, tum ad temporalia.

I. — *De Creatione angelorum.*

Non evidenter eorum creationem expressit Scriptura sacra. Cur Moyses eam reticuerit. Referuntur opiniones de illius epocha, an ante vel in, vel post verba Geneseos : « In principio creavit Deus cœlum et terram, » cum dixit fiat vel tantum die quo fecit hominem. At omnes in hoc concordant angelicam creaturam primam omnium creatam. Ostenditur angelos bonos, et malos creatos seu translatos fuisse in cœlo, fuisse conditos ad similitudinem Dei, vere astra matutina, in gratia, ad beatitudinem, et non in beatitudine. Eorum numerus nobis ignotus est. Variæ eorum cognominationes, velut cœlum, firmamentum, lux, montes, aquæ, aurum, reges, principes, consules, præsides, etc., et earum explicatio. Eorum exsistentiam non negaverunt scriptores antiqui, poetæ et philosophi, etc., etc.

II. — *De angelorum fidelitate, confirmatione in gratia et remuneratione in gloria.*

Angeli creati sunt libero arbitrio et recta voluntate dotati. Sciebant quod possent mutare hanc voluntatem, vel in ea perseverare; quod juste punirentur, si peccarent. Cum ergo omnes scirent quid deberent velle vel non velle, et non debere velle quod qui prævaricaverunt voluerunt, boni angeli magis zelantes justitiam quam habebant, quam illud quod non habebant, et in ea fortiter permanentes, meruerunt firmitatem æternæ perseverantiæ, et beatitudinis quam antea minus acceperant. Tunc gratia et suo merito, non natura, nec casu malorum, adepti sunt quidquid potuerunt, et incommutabiles et confirmati in omni bono facti sunt. Unde per illud dictum pariter ad illos : « Quid habes quod non accepisti? » agnoscentes se non habere primam rectitudinis voluntatem; meruerunt nec aliud posse velle, vel illam non velle. Inde patet Deum dedisse angelis posse deserere justitiam, ut possent eam quodam modo sibi dare, et eis indulsisse gloriam ultra proprii laboris mercedem.

tratens., CXCVIII, 320, 321, 325, 326. — Petrus Cantor., CCV, 142, 225. — Alanus de Insulis, CCX, 317, 318, 374. — Petrus Pictaviens., CCXI, 941, 943, 945.

III. — *De hierarchia angelica, et ejusdem cujusque ordinis nomine, natura et proprietatibus.*

Angeli non sunt inter se æquales, sed in potestate et in ordine differt alter ab altero, ut sol, luna et stellæ. Novem enim sunt cœlestium essentiarum ordines. Illarum prima dispositio constat Cherubim, Seraphim et Thronis; media, Dominationibus, Principatibus et Potestatibus; ultima, Virtutibus, archangelis et angelis; hoc est, omnes istos spiritus distinctos esse in personas, dispositos in dignitates, ab initio stantes in ordine suo. Sunt ergo inter ipsos nomina, officia, merita, gradus quæ a nobis conjici et discerni queunt. Unde nobis putandum angelos excellere in notitia divinorum judiciorum, et angelos dici qui singuli singulis hominibus dati creduntur; angelis præesse archangelos, qui, primi in cognitione internorum Dei consiliorum, et perfecte conscii mysteriorum divinorum, nonnisi ob præcipuas et maximas causas mittuntur; super istos esse Virtutes, quibus nutu potenti vel opere signa et prodigia, in elementis sive ex elementis facta, apparent ad commonitionem mortalium; Potestates istis superiores esse, quarum virtute malitia tyrannica dæmonum deturbatur, comprimitur et evacuatur, et malignitas aeris hujus coercetur, ne quantum vult noceat, et ne malignari possit, nisi ut prosit; Principatus his quoque prælatos, quorum moderamine et sapientia potestas, principatus in terris, jura regnorum et altitudo dignitatum ad nutum Omnipotentis construuntur, distribuuntur, reguntur, limitantur, transferuntur, mutilantur et mutantur; Dominationes adeo cunctis supereminere præfatis ordinibus ut, respectu horum, cæteri videantur omnes administratorii spiritus et ad istos tanquam ad dominos, istorum referri actus; Thronos alto etiam a Dominationibus evolasse recessu, qui, ex eo quod sedent, Throni dicuntur, et ex eo sedent quod sedit in eis Deus, et in eis seipsum infundit et eis sua arcana patefacit, ut per ipsos ea transmittantur ad inferiores. Ista sessio est summa tranquillitas, placidissima serenitas, pax quæ exsuperat omnem intellectum. Sic isti sunt simillimi Omnipotenti qui sedet in Thronis Dominus Sabaoth, judicans omnia cum tranquillitate, placidissimus, serenissimus, pacatissimus. Nobis putandum adhuc Cherubim fluenta scientiæ ex ipso sapientiæ fonte, ore Altissimi, haurire et effundere; Seraphim tandem spiritus totos divino igne succensos, succendere universa, ut singuli cives singulæ sint lucernæ ardentes et lucentes, ardentes charitate, lucentes cognitione. Hinc patet eorum dissimilitudo, etc.

Tertullianus, II, 407. — Lactantius, VI, 149, 925, 926. — S. Hilarius, IX, 449, 521, 773. — S. Ambrosius, XIV, 130, 131; XV, 1756; XVI, 719; XVIII, 529. — S. Hieronymus, XXIII, 416, 563; XXIV, 452, 524, 553, 670, 870; XXV, 27, 28; XXVI, 179, 180, 561. — S. Augustinus, XXXV, 1596; XXXVI, 104; XXXVII, 1580, 1757, 1901; XXXVIII, 691; XLI, 274, 320, 345, 357, 402, 717, 870. — Cassianus, XLIX, 737, 746. — S. Prosper, LI, 289. — S. Petrus Chrysologus, LII, 194, 396, 409, 445, 526, 598, 600, 601. — S. Salvianus, LIII, 41. — S. Leo Magnus, LV, 102, 103. — Gennadius, LVIII, 984, 1040. — Prudentius, LIX, 936, 937; LX, 196, 197. — Dracontius, LX, 787, 834. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 461, 462. — Eugyppius, LXII, 818, 819, 1024. — S. Fulgentius, LXV, 599. — S. Benedictus Monach., LXVI, 382. — Junilius, LXVIII, 30, 31. — Cassiodorus, LXX, 166, 1167, 1168. — Vita Patrum, LXXIII, 1086. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 665, 666; LXXVI, 29, 883, 1264, 1273, 1286; LXXVII, 786; LXXVIII, 271, 639. — Taio, LXXX, 744, 750. — S. Isidorus Hispalens., LXXXII, 1230. — S. Hildefonsus, XCVI, 89, 90. — Vicbodus, XCVI, 1118, 1119. — Alcuinus, C, 287, 288, 517, 824, 1135, 1144; CI, 34, 1011, 1080. — S. Agobardus, CIV, 203, 226, 265. — S. Agnellus, CVI, 538. — Rabanus Maurus, CVII, 161, 558; CVIII, 130, 463, 1127, 1222; CX, 60; CXI, 30, 31, 36, 736; CXII, 1157, 1611. Walafridus Strabus, CXIII, 69, 70, 71. — Paschasius Radbertus, CXX, 109. — Joannes Scotus, CXXII, 125, 284, 1036, 1038, 1042, 1054, 1060, 1864. — Isidorus Mercator, CXXX, 568. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 56. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 150. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 506, 561, 565, 795, 796, 923. — Lanfrancus Cantuariens., CL, 378, 379. — Guibertus, CLVI, 49, 66, 67, 146. — S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 238, 736, 738, 816. — Ivo Carnotens., CLXI, 256, 991. — S. Bruno Signiacens., CLIV, 170, 192, 857, 858, 879, 880. — Rupertus, CLXVII, 207, 208, 321, 975; CLXVIII, 967; CLXIX, 976, 1239, 1242. — Hildebertus, CLXXI, 1112, 1113. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1180, 1182, 1187, 1189. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 376, 1003, 1017, 1083, 1103, 1017, 1107; CLXXVI, 85, 86, 87, 240, 551, 260, 262. — Petrus Abælardus, CLXXVIII; 412, 1403, 1420. — S. Bernardus, CLXXXIV, 312, 426, 404. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 87, 720, 1022, 1026. — Petrus Lombardus, CXCI, 249, 738; CXCII, 81, 251, 339, 406, 509. — Garnerius, CXCIII, 24, 34, 227, 256, 277, 354, 372. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 418, 756, 775, 839, 880. — Adamus Præmonstratens. CXCVIII, 320, 325, 326. — Petrus Cantor, CCV, 141, 225. — Thomas Cisterciens., CCVI, 146, 148. — Alanus de Insulis, CCX, 319, 382. — Petrus Pictaviens., CCXI, 951.

IV. — *De angelorum spiritualitate, immortalitate et aliis dotibus supernaturalibus.*

Cum in angelicis ordinibus, eo natura sit subtilior, quo Dei imago in eis expressior sit, hic ostenditur angelos omnes esse similitudinem Dei, lucem, incorporeos, spiritus, in semetipsis potentes, gloriosos, visione Dei beatos, perfectos, in genere suo, corpore æthereos, immortalitate perpetuos, impassibiles non creatos, sed factos gratia, non natura, mente puros, affectu benignos, in seipsos amantes, religione pios, castimonia integros, unanimitate individuos, pace securos, omni scientia ornatos, omni pulchritudine decoratos, uni Deo sapientes, momento ubique adesse, scire omnia, cum in Deo omnia conspiciant, et sane sine difficultate omnia posse quæ facere volunt; eorum subtilitati omnia pervia esse; illos esse in immensum rationales, participes æternitatis, veritatis et voluntatis Dei, etc., etc. In hoc articulo de omnium inter se similitudine agitur, etc. — Non omittitur Christum eos instaurasse, ita ut post ipsius adventum multa didicerint quod antea ignorabant, etc,, etc.

Tertullianus, I, 405, 407; II, 294, 297, 658, 764, 765. —Cyprianus, III, 1155. Arnobius, V, 864. — Lactantius, VI, 750, 939, 962, 963. — S. Hilarius, IX, 948, 949; X, 113, 116. — Philastrius, XII, 1218, 1219, 1253. — — S. Ambrosius, XIV, 440; XV, 1731, 1733; XVI, 593, 719, 724. — S. Hieronymus, XXV, 1424; XXVI, 319, 489. — S. Augustinus, XXXII, 331, 855, 1278; XXXIV, 270, 316, 317, 334, 335, 354, 390, 439; XXXVI, 895, 507, 995, 1001, 1009; XXXVII, 1093, 1094, 1049, 1096, 1121, 1132, 1348, 1553, 1709, 1757, 1776, 1906; XXXVIII, 104, 138, 1262; XXXIX, 708; XL, 1608, 1634; XLI, 263, 325, 343, 357, 467, 468, 751; XLIV, 601. — Cassianus, XLIX, 730, 746, 751.—S. Prosper, LI, 289. — S. Petrus Chrysologus, LII, 409, 413, 526, 543, 575. — S. Leo Magnus, LV, 103, 104, 107, 112, 223, 436. — S. Maximus Taurinens., LVII, 322, 657. — Gennadius, LVIII, 984, 996, 1018, 1019, 1020, 1035. — Prudentius, LIX, 1023, 1024; LX, 197. — Paulinus Nolanus, LXI, 400. — Eugyppius, LXII, 630, 635, 765, 813, 854. — S. Fulgentius, LXV, 283, 521, 587, 686, 687, 700. — Cassiodorus, LXX, 242, 684, 726. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 163. — Vitæ Patrum, LXXIII, 167, 206, 218, 258, 802, 825, 979.—S. Gregorius Magnus, LXXV, 555, 642; LXXVI, 1110, 1114, 1250; LXXIX, 24, 496.—S. Paulinus, XCIX, 290. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 272, 273, 274; LXXXII, 273; LXXXIII, 1231, 1241; LXXXV, 606, 700. — Alcuinus, C, 539, 1035, 1071, 1135; CI, 34. — S. Agobardus, CIV, 203, 225, 265. — Rabanus Maurus, CVII, 445, 463, 552, 556, 558; CVIII, 26, 130, 1127, 1158, 1187, 1190, 1191. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 70. — S. Lupus, CXIX, 582, 583. — Paschasius Radbertus, CXX, 613, 615, 639. — Joannes Scotus, CXXII, 125, 284, 1036, 1040, 1043, 1048, 1063. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 507, 560, 564, 796, 922. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1119, 1347; CLIII, 192. — Guibertus, CLVI, 585, 670. — Ivo Carnotens., CLXI, 989, 990. — Rupertus, CLXVII, 207, 208, 212; CLXIX, 331. — Hildebertus, CLXXI, 387, 1109. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1108, 1116. — Godefridus, CLXXIV, 761. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 33, 34, 528, 1003, 1017; CLXXVI, 81, 83, 249, 254. — S. Bernardus, CLXXXIII, 71, 229, 230, 364, 449, 493, 564, 800, 952, 985; CLXXXIV, 496, 817. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 72, 719, 1023, 1026. — Garnerius, CXCIII, 24, 37, 372. Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 755, 775, 789, 869, 870. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 325, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 304, 412, 714. — Alanus de Insulis, CCX, 382, 383,

V. — *De angelorum legatione a Deo ad homines.*

Angelorum nomen, ut omnibus notum, est officii et operationis nomen, non vero proprietatis et naturæ. Etsi omnes ordines cœlestium spirituum generaliter angeli vocentur, cum omnes indiscriminatim mitti possint, hoc nomine soli proprie donantur qui mittuntur etiam Seraphim, quando mittuntur, qui ardentes vel incendentes interpretantur. Etenim multoties Deus operatus est per bonos angelos. Illi per verum corpus assumptum frequenter in forma humana et vera carne in suo genere, apparuerunt hominibus ad insignes Dei voluntates denuntiandas; primum certe Adæ cum Cherubim, igneo armatur gladio, ante paradisum collocatus fuit, ut ingressum ei prohiberet. Tres Abrahæ, Saræ et Lot apparent, hospitio suscipiuntur; per ipsos Sodoma evertitur, Ad Jacob, Manue, etc., ad B. Mariam Virginem et ejus sponsum S. Joseph mittuntur. A Seraphim purgatus fuit Isaias propheta. Raphael, Gabriel, Michael nominantur. Notus piscinæ Probaticæ angelus. Lazari anima portatur ab angelis in sinum Abrahæ. Joannis et Christi nativitatem annuntiarunt; Christo in deserto ministrarunt, eum resurgentem et ascendentem in cœlum viderunt, etc., etc. In Actibus apostolorum variæ leguntur missiones et visiones angelorum; in templo Hierosolymitano angelorum voces auditæ fuerunt qui eversionem totamque ejus ruinam præmonuerunt, etc., etc.

Tertullianus, I, 407, 1205, 1206, II, 757, 765, 885. — S. Hilarius, X, 136, 143. — S. Zeno, XI, 432. — S. Philastrius, XII, 1247, 1253. — S. Ambrosius, XV, 1545; XVI, 270, 724, 1010. — Tichonius, XVIII, 17. — Sulpicius Severus, XX, 217, 219. — S. Hieronymus, XXIII, 416, 992, 1054, 1059; XXIV, 453; XXV, 1399, 1424; XXVI, 216, 367, 489. — S. Augustinus, XXXIII, 602-604; XXXIV, 557, 558; XXXV, 2191-2194; XXXVI, 507, 666, 895, 1001; XXXVII, 1166, 1385, 1395; XXXVIII, 57, 60, 64, 100, 101, 230; XXXIX, 1544; XLI, 396; XLII, 614. — Cassianus, XLIX, 746, 751. — S. Prosper, LI, 287. — S. Petrus Chrysologus, LII, 445, 530, 537, 605, 657, 739. — S. Leo Magnus, LV, 104, 112, 223. — S. Maximus Taurinens., LVII, 323. — Gennadius, LVIII, 984, 985, 1018, 1120, 1135. — Prudentius, LX, 101, 375. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 400, 445, 641. — Eugyppius, LXII, 676, 765, 854. — S. Fulgentius, LXV, 522, 599. — S. Benedictus Monach., LXVI, 582. — Junilius, LXVIII, 30. — Ammonius, LXVIII, 255, 256, 259. — Cassiodorus, LXX, 684, 726. — Vitæ Patrum, LXXIII, 271, 301, 825, 904, 1100, 1151; LXXIV, 125, 209, 322, 745. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 405, 507, 555; LXXVI, 1110, 1253, 1254, 1264, 1285. — Taio, LXXX, 744, 745, — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 1231, 1240. S. Hildefonsus, XCVI, 89, 90. — Vicbodus, XCVI, 1118. — Alcuinus, C, 1135, 1145; CI, 34, 37, 1080. — S. Agobardus, CIV, 203, 225, 265. — S. Agnellus, CVI, 538. — Rabanus, Maurus, CVII, 556, 1191, 1611; CXI, 31, 36, 736; CXII, 1157, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 71. — Paschasius Radbertus, CXX, 109, 1010. — Joannes Scotus, CXXII, 282, 1036, 1039, 1044, 1053, 1058, 1063. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 56. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — Humbertus cardinal., CXLIII, 1123, 1124. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 560, 764, 922. — Lanfrancus Cantuariens., CL, 378. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1347; CLIII, 192. — Guibertus, CLVI, 585. — Goffridus abb., CLVII, 202. — S. Anselmus, CLVIII, 736, 737, 738. — Ivo Carnotens., CLXI, 256, 991. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 170, 192, 193, 857, 879, 880. — Rupertus, CLXVII, 212; CLXIX, 331. — Hildebertus, CLXXI, 1116, 863. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1180, 1183, 1186, 1189. — Godefridus, CLXXIV, 23, 36, 70, 129, 294, 306, 1113. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 34, 528, 1003; CLXXVI, 83, 254. — Abælardus, CLXXVIII, 1403. — S. Bernardus, CLXXXIII, 72, 228, 350, 449, 800, 952, 985; CLXXXIV, 496, 617. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 72, 1025. — Garnerius, CXCIII, 24, 36, 373. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 755, 789, 869, 870. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 320, 325, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 304, 412, 714. — Petrus Cantor., CCV, 52, 141, 224. — Thomas Cisterciens., CCVI, 147, 148. — Alanus de Insulis, CCX, 316, 319, 382.

VI. — *De angelorum munere in cœlo et in terra, at præsertim de eorum cura et sollicitudine erga homines, tum ad spiritualia, tum ad corporalia.*

Nihil unquam Deus, tum sibi, tum nobis, melius instituit quam angelos. Etenim hi spiritus in cœlis, æterno Dei imperio suaviter et liberaliter serviunt, sine fine ei concinunt et ab ipsius contemplatione nunquam resiliunt. In Deo incommutabilem veritatem videntes, secundum eam suas dirigunt voluntates. Explicatur quomodo Deum semper videntes, indesinenter desiderent in eum prospicere, etc. At erga nos dici possunt Dei membra; ejus sunt oculi quibus nos misericorditer prospicit. Eorum meritum est quod cupiunt bonum nostrum; ad hoc per totum mundum discurrunt in nostrum auxilium. Sacram in primis altaris Eucharistiam cum tremore circumstant. Post nos admonent ut pœnitentiam agamus. Gratulantur spiritualibus athletis fortiter pugnantibus; stant pennis volantes et pugnant pro nobis. Omnia nobis serviunt; consolationes nobis subministrant; de nostra redemptione gaudent; eorum præsidium tentatis, et infirmis præsens est; at præcipue adest morituris. Tunc, in hora mortis, viam præparant ante nos; omnes, ceu angelus custos, et ei se ipsos sociantes, animas ad cœlum ducunt eisque sedes assignant, etc., etc.

Tertullianus, I, 1174; II, 233, 623, 713. — S. Cyprianus, IV, 650. — S. Hilarius, X, 117, 119, 516, 603. — S. Ambrosius, XVI, 610, 724, 1076; XVII, 417. — S. Gaudentius, XX, 837. — S. Hieronymus, XXII, 1043; XXIII, 1053, 1107; XXIV, 293, 661, 780, 870; XXV, 27; XXVIII, 621. — S. Augustinus, XXXII, 602, 852; XXXIII, 355; XXXIV, 404, 435; XXXVI, 751, 1001, 1009; XXXVII, 1121, 1379, 1385, 1553, 1941; XXXIX, 1617; XL, 261, 233; XLI, 261, 304, 312, 337, 374, 407, 437, 627, 654, 692, 717, 797; XLII, 418, 614; XLIV, 936. — S. Prosper, LI, 493. — S. Petrus Chrysologus, LII, 332, 413, 526, 530, 543, 598, 601, 640. — S. Maximus Taurinens., LVII, 322, 537, 739. — Gennadius, LVIII, 995, 1049. — Prudentius, LX, 102, 375. — S. Paulinus Nolan., LXI, 401, 471, 641. — Eugyppius, LXII, 650, 676, 887, 1025. — S. Fulgentius, LXV, 166, 284, 686. — S. Benedictus monach., LXVI, 382. — Junilius, LVIII, 30, 31. — Ammonius, LXVIII, 235, 256, 259. — Cassiodorus, LXX, 166, 242, 726. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 829. — Vitæ Patrum, LXXIII, 152, 216, 218, 258, 271, 301, 745, 802, 825, 892, 900, 904, 982, 985, 1010, 1047, 1100, 1135, 1151, 1167. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 96, 175, 525, 555, 642; LXXVI, 1104, 1254, 1264, 1288; LXXVII, 659. — Taio, LXXX, 756, 757. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 273, 274; LXXXIII, 1241; LXXXIV, 606, 700. — Liturgia Mozarabica, LXXXV, 606, 608. — S. Hildefonsus, XCVI, 89. — Vicbodus, XCVI, 1107, 1118. — S. Julianus. XCVII, 596, 597. — Alcuinus, C, 287, 333, 517, 824, 1070, 1135, 1138, 1145; CI, 1011, 1081. — S. Benedictus Anianens., CIII, 839. — S. Agobardus, CIV, 203, 224, 265. — S. Agnellus, CVI, 538. — Rabanus Maurus, CVII, 556, 591; CX, 60; CXI, 28, 31; CXII, 157, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 71, 72. — Haymo, CXVI, 307, 308; CXVIII, 950. — Paschasius Radbertus, CXX, 613. — Joannes Scotus, CXXII, 1034, 1042, 1048, 1060. — Isidorus Mercator, CXXX, 567. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 55. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — S. Odilo Cluniacens., CXLII, 1002 — Humbertus Cardinal., CXLIII, 1123. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 507, 764, 798, 921; CXLV, 477, 478, 734. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1119, 1348. — Guibertus, CLVI, 49, 67. — Goffridus abb., CLVII, 202. — S. Anselmus, CLVIII, 265, 636. — Ivo Carnotens., CLXI, 991, 992, 993. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 556. — Rupertus, CLXVII, 206, 207, 213, 270, 271, 319, 320, 492, 493, 1598, 1599, 1819, 1820; CLXVIII, 778, 968, 972, 1005, 1006, 1337, 1338, 1510, 1627, 1628; CLXIX, 390, 391, 403, 404, 815, 830, 831, 866, 935, 936, 959, 960, 991, 1097, 1098, 1099, 1100, 1112, 1113, 1160, 1161, 1235, 1236, 1240, 1241, 1368. — Hildebertus, CLXXI, 387, 1110. — Honorius Augustodunens, CLXXII, 1113, 1188. — Godefridus, CLXXIV, 582. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 376; CLXXVI, 80, 83, 87, 247, 250, 252, 262. — S. Bernardus, CLXXXIV, 426, 429, 617, 1195. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 719, 743, 878, 880, 882, 883, 892, 1023, 1026. — Petrus Lombardus, CXCI, 654, 739; CXCII, 82, 338, 416, 417, 509. — Garnerius. CXCIII, 23, 34, 229, 256, 277, 372. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 417, 755, 771, 788, 839, 869, 878, 880. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 320, 321, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 331, 333. — Petrus Cantor, CCVI, 52, 141. — Thomas Cisterciens., CCVI, 148. — Alanus de Insulis, CCX, 316, 319, 381. — Petrus Pictaviens., CCXI, 941, 943, 955.

XXXIV.

INDEX DE ANGELIS CUSTODIBUS.

—

Angeli Dei sunt etiam nostri angeli. Gentes, ex sacra Scriptura, dividuntur secundum eorum numerum. Unde sunt angeli custodes publici et privati. Illi quamdam cum genere humano spiritalis consanguinitatis parentelam habent. Angelorum custodum tutela munit imperia, regna, provincias, urbes, pagos, conventus et Ecclesias, etc. Ubique fidelibus cunctis assistunt, unusquisque suum habet angelum custodem, qui nos juvat contra nequitias spiritales. Non enim infirmitas nostra, nisi datis ad custodiam angelis, tot tantisque spiritualium cœlestium nequitiis obsisteret. Angelorum custodum protectio erga nos est necessaria. Nostri salutis studiosi, cupidi et solliciti, nos consolantur, visitant et adjuvant; nostris præsunt orationibus; ambitioso famulatu desideria et orationes nostras ad Deum pervehunt; nos fratres suos dicunt. Hic etiam exponitur eorum opere opus esse moribundis; eorum manibus animas nostras in cœlum deferri, etc., etc...; fiduciam erga eos maximam a nobis habendam, et reverentiam et devotionem; ab eis quærendum auxilium; eorum offensam quam maxime cavendam, etc., etc.

XXXV.

INDEX DE DÆMONIBUS,

In quo exhibetur, ordine logico, quidquid nobis tradidere Patres I) de eorum lapsu et eorum nominibus ex tunc illis inditis, II) de prærogativis seu donis amissis III) de servatis, utpote naturaliter et radicitus eorum naturæ inhærentibus, IV) de pœnis ipsis inflictis sive in aere, vel in inferis, vel cum hominibus habitent, V) de illorum ob permissum divinum, impugnationibus in homines.

—

I. — *De dæmonum lapsu et nominibus.*

Dæmones, per suum liberum arbitrium, corruerunt a novem ordinibus angelorum. Noluerunt ut Deus solus dominaretur; voluerunt esse similes Deo. Sic peccaverunt, volendo inordinate plusquam acceperant, volendo commodum quod non debebant velle et non volendo quod debuissent velle. Hujus tamen pravæ voluntatis et lapsus tota ratio est Deum non eis dedisse perseverantiam, et ideo non dedisse quia illi non eam acceperunt..., etc. Aperte ostenditur ab initio fuisse bonos, at semetipsos effecisse sua culpa injustos, etc. Nomina quibus designantur, ut Diabolus, Leviathan, Serpens, Leo, Aquilo, Nox, etc.

II. — *De dæmonum prærogativis lapsu amissis.*

Si non penitus suo casu amiserunt angeli apostatæ proprietates spiritales quibus conditi fuerunt et quas angeli fideles suo merito adauxerunt, quam in immensum eas mutilarunt! Et dotes morales, ut intelligentia, potestas, scientia, etc., ad nutum Dei, ex tunc subjectæ et limitatæ sunt. Quas habebant ad maxima et summa, redacta sunt ad infima. Quanto sublimior erat horum spirituum natura, tanto vilior facta fuit. Ergo e cœlo illos delapsos esse post ruinam, veritatem et justitiam amisisse, in malitia obstinatos esse, ad nihil nisi ad malitiam et improbitatem intentos esse, etc., ostenditur; non habere arbitrium ad benefaciendum, sed ad maximam malevolentiam pœna suorum scelerum obduratum. Unde latiori sensu ceciderunt tam ab eo quod accepturi erant quam ab eo quod jam acceperant, et altero sensu strictiore et arctiore tantum ceciderunt ab eo quod accepturi erant.

III. — *De prærogativis et donis dæmonum servatis.*

Prævaricatores angeli, sanctitate, veritate, justitia et aliis donis supernaturalibus amissis, non tamen amiserunt spiritalitatem, immortalitatem, agilitatem, etc., nec vivacem angelicæ naturæ sensum, et alia huic naturæ radicitus inhærentia. In illis adhuc plurima inest scientia, intelligentia, perspicacitas, subtilitas et tenuitas ad utramque hominis substantiam invadendam. Nam quanto eorum natura est subtilior hominum natura, tanto in omnibus artibus peritiores sunt quam ullus hominum... Non tamen sciunt omnia, nec sciunt futura nisi quantum ex transactis colligunt aut subtilitate naturæ, aut experientia temporum, vel quantum Deus sinit eos scire. Non possunt etiam quæ volunt, nec omnino poterunt. Ad malum prorsus efficaces sunt, non tamen quantum volunt, sed quantum a Deo vel a bonis angelis permittuntur, verbi gratia, eorum artibus et præstigiis oracula et miracula edebantur quæ ethnici deorum suorum industriæ ascribebant, etc. etc. Eorum etiam fortitudo non timenda; ipsis nostra voluntate subjicimur, etc. A Christo per crucem victi sunt; a Christianis, per adjurationes, orationes, jejunia, etc., pariter debellantur, etc. Ibi tandem ostenditur esse nos in potestate dæmonum omnes positos, propter Adæ peccatum nec tamen alienos esse a lege

potestatis Dei, quæcunque, Deo judicante, illis tradi posse ita quod a Dei potestate sub qua ipsi sunt constituti, aliena esse non possint... etc... Unde de facto strictiore sensu servaverunt quæcunque acceperant, cum de plus aut minus tantum agitur.

Tertullianus, I, 406, 407, 459, 618, 688, 703, 977, 1175, 1205, 1241, 1306; II, 693, 732, 748, 889, 899, 912, 1241. — Minutius Felix, III, 328, 356. — S. Cyprianus, IV, 772, 834, 1151. — Arnobius, V, 773. — Lactantius, VI, 332, 333, 336, 338, 623, 653, 1034. — S. Hilarius, IX, 419. — S. Ambrosius, XV, 306, 602, 1064, 1681, 1728; XVI, 407; XVII, 58, 797. — S. Gaudentius, XX, 858, 930. — S. Hieronymus, XXII, 111, 344, 396, 401, 424, 893, 961; XXIV, 527; XXVI, 441, 442, 546. — S. Augustinus, XXXV, 1773, 1838, 1872; XXXVI, 105, 119, 209, 1001, 1002; XXXVII, 1129, 1396, 1687, 1709, 1841, 1854, 1857; XXXVIII, 785, 787, 1080; XXXIX, 1567; XLI, 49, 139, 210, 224, 240, 251, 296, 575, 628, 634, 717, 786; XLII, 33, 409, 539, 668, 737, 897, 1026, 1029; XLIII, 720; XLIV, 429, 589, 692, 719, 734, 922, 932; XLV, 1162, 1269, 1537, 1576. — Cassianus, XLIX, 701, 733, 961. — S. Petrus Chrysologus, LII, 188, 193, 225, 274, 398, 521, 629, 645, 729, 746. — S. Leo Magnus, LIV, 217, 289, 334, 682; LV, 138. — S. Maximus Taurinens., LVII, 313, 714. — Gennadius, LVIII, 995, 1035. — Prudentius, LIX, 811, 1020. — S. Paulinus Nolan., LXI, 285, 472. — Eugyppius, LXII, 623, 634, 1005. — S. Fulgentius, LXV, 165, 334. — Cassiodorus, LXX, 82, 336, 627, 703, 779. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 1011. — Vitæ Patrum, LXXIII, 137, 267, 290, 847, 938; LXXIV, 87, 143. — S. Gregorius Magnus; LXXV, 577, 589, 631, 645, 665, 669, 702, 739, 1050; LXXVI, 31, 96, 127, 490, 600, 665, 670, 675, 799; LXXVII, 63, 78, 80, 365, 691; LXXVIII, 48, 320, 358, 480, 645, 1243; LXXIX, 26, 81, 159, 205, 346, 652.— Taio, LXXX, 752, 918. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 274; LXXXIV, 747. — Alcuinus, C, 525, 871, 939, 1020, 1025, 1100, 1125; CI, 1255, 1265. — S. Agobardus, CIV, 155, 265, 280. — Rabanus Maurus, CVII, 171; CVIII, 583, 1143, 1147; CIX, 357, 483, 488; CXI, 428. — Walafridus Strabus, CXIV, 988, 1068. — Haymo, CXVI, 311. — Paschasius Radbertus, CXX, 308, 417. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 110, 338, 370; CXLIII, 1129, 1134. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 397, 486, 566, 734, 1001; CXLV, 220, 278, 770. — Lanfrancus, CL, 195. — S. Bruno Carthusian., CLII, 992; CLIII, 209. — Guibertus, CLVI, 301, 510. — Vernerus, CLVII, 874. — S. Anselmus, CLVIII, 354, 491, 730. — Ivo Carnotens., CLXI, 984, 1010. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 371, 945. — Rupertus, CLXVII, 215, 327, 339, 940, 1022, 1608; CLXIX, 1239; CLXX, 411, 712, 1250. — Hildebertus, CLXXI, 666, 1110. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1113, 1415. — Godefridus, CLXXIV, 773, 852. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 34, 73. — S. Bernardus, CLXXXII, 203, 808, 1064; CLXXXIII, 526, 597, 602; CLXXXIV, 378, 446, 576, 673, 733, 837, 1298, 1299; CLXXXV, 535, 674, 727. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 745, 1656. — Petrus Lombardus, CXCI, 738, 1381, 1545, 1600; CXCII, 87, 471, 739. — Garnerius, CXCIII, 51, 58, 190, 425. — Adamus Præmonstratens.- CXCVIII, 409, 760. — Philippus de Harveng, CCIII, 408, 721. — Alanus de Insulis, CCX, 78, 177, 199, 210, 317, 502, 839, 840. — Petrus Pictaviens., CCXI, 209, 503, 504.

IV. — *De pœnis dæmonibus illatis.*

Cum angeli apostatæ reparari non potuerint, quia sponte ceciderunt, et irremissibiliter peccaverint, quia eorum culpa tanto damnabilior judicata fuit, quando sublimior erat eorum natura, detrusi sunt, confirmati in æternum in suo casu, e cœlo, Lucifer, et principes ejus, in infernum, et alii socii in hunc tenebrosum aerem qui ipsis est velut carcer, in quo sunt spiritales nequitiæ et in quo ut in inferno ardentes luunt supplicium... Insuper omnem illis viam misericordiæ obstinatio interclusit..... hic ostenditur eos, igne æterno involutos sive in aere, sive in terris, sive in inferis, pœnis æternis esse præparatos, et nihil esse in tali damnatione nisi justum Dei judicium... In fine mundi nihil præter tormenta eos manet, nihilque potestatis nec privilegiorum, usque ad hoc tempus in homines vel aerem relictorum, ipsis superesse, etc.

Tertullianus, I, 1306; II, 777. — Lactantius, VI, 191, 471, 623, 801, 924. — S. Hilarius, IX, 418, 797; X, 723. — S. Ambrosius, XIV, 989, 993; XV, 1205, 1707, 1727, 1739. — S. Gaudentius, XX, 837, 977. — Rufinus, XXI, 679.—S. Hieronymus, XXII, 880; XXIII, 348, 358; XXIV, 137, 676; XXV, 1142, 1246, 1250; XXVI, 38, 55, 109, 497, 546, 1175. — S. Augustinus, XXXIII, 378; XXXVI, 119, 709, 867; XXXVII, 1220, 1255, 1385, 1406, 1850; XXXVIII, 334, 568, 726, 1080, 1209; XXXIX, 1567; XL, 261, 333, 784, 785; XLI, 265, 270, 271; XLII, 50, 591, 597, 616, 1026; XLV, 1553, 1383, 1436, 1537. — Cassianus, XLIX, 733, 742, 747. — S. Prosper, LI, 180, 181.— S. Petrus Chrysologus, LII, 273, 323, 345, 393, 559, 626, 732, 780, 781, 804, 821, 845. — S. Leo Magnus, LIV, 224, 334, 348, 445. — S. Maximus Taurinens., LVII, 314, 320, 686, 716.—Gennadius, LVIII, 983, 1017, 1018.— Dracontius, LX, 362. — S. Paulinus Nolan., LXI, 285, 375, 465, 678. — Eugyppius, LXII, 630, 634, 774, 861. — S. Fulgentius, LXV, 331, 478, 687. — S. Benedictus, LXVI, 241. — Cassiodorus, LXX, 70, 82, 242, 703, 738, 825, 1095, 1148. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 217, 1053. — Vitæ Patrum, LXXIII, 129, 137, 139, 290, 668, 797, 962, 902. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 641, 642, 643, 648, 667, 676, 692, 697, 700, 778, 825; LXXVI, 26, 35, 96, 127, 486, 489, 644, 729, 739, 899, 748, 681, 700, 713; LXXVII, 277, 278, 365, 588; LXXVIII, 48, 667; LXXIX, 26, 82, 89, 159, 187, 208, 241, 353, 364, 396. — Taio, LXXX, 751, 918, 988. — Beda Vener., XCIII, 229. — S. Paulinus, XCIX, 275, 268, 269, 275. — Alcuinus, C, 518, 526, 685, 709, 874, 1020, 1110, 1128, 1141; CI, 1070, 1272, 1295.—S. Agobardus, CIV, 158, 182, 275, 280. — Rabanus Maurus, CVIII, 1147; CIX, 42, 483, 487. — Walafridus Strabus, CXIV, 988, 992. — Haymo. Paschasius Radbertus, CXX, 307, 308. — Hincmarus Remens. CXXV, 280, 281. — Isidorus Mercator, CXXX, 757. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 111, 337; CXLIII, 1229, 1134. — Humbertus cardin., CXLIII, 1126, 1133. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 486, 762, 734, 962, 963, 1001; CXLV, 221, 771. — Lanfrancus, CL, 165, 194, 195. — S. Bruno Carthusian., CLII, 991; CLIII, 208. — Guibertus, CLVI, 43, 301, 512. — S. Anselmus, CLVIII, 327, 354, 730. — Ivo Carnotens., CLXI, 976, 977, 1006, 1009. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 371, 945.—Rupertus, CLXVII, 208, 270, 327, 366, 631, 940, 1022, 1608, CLXIX, 53, 80; LXX, 73, 411, 1056, 1057, 1117, 1251. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 947. — Hildebertus, CLXXI, 584, 1108, 1111. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 48, 1112, 1187. — Godefridus, CLXXIV, 199, 787, 853, 860, 1136. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 33, 74, 642; CLVI, 87, 289. — Abælardus, CLXXVII, 1130, 1415. — S. Bernardus, CLXXXII, 203, 810, 1009, 1010, 1064; CLXXXIV, 378, 429, 446, 576, 673, 728, 841. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 722, 1027, 1028. — Joannes Cirita, CLXXXVIII, 1663. — Petrus Lombardus, CXCI, 129, 737, 1071, 1546, 1601, 1626; CXCII, 88, 265, 471, 740. — Garnerius, CXCIII, 50, 59, 94, 180, 240, 425. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 268. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 411, 761. — Philippus de Harveng, CCIII, 245, 408, 721. — Petrus Cantor, CCV, 44, 58, 191, 270. — Thomas Cisterciens., CCVI, 214, 215. — Alanus de Insulis, CCX, 78, 178, 199, 209, 315, 318, 501, 505, 839. — Petrus Pictaviens., CCXI, 209, 503.

V. — *De dæmonum in homines impugnationibus.*

Dæmones nos exterius et interius, ad nostram exercitationem, oppugnare permittuntur. Deus, probationis causa sive vindictæ illis permittit nos tentare per carnis ministerium et unumquemque pro suis moribus. Cum anima se conserere solent ex societate substantiæ et diversitate naturæ. Vias suas malas nobis insinuant; cogitationi, locutioni, et operi nostro semper assistunt, si forte quid inveniant unde apud examen justi Judicis accusatores exsistant. Dæmone pene nullus hominum caret. Ipsis ludus est nos trahere de vitio in vitium... Insuper quoties Deus quocumque flagello huic mundo irascitur, illos ad ministerium vindictæ mittit, qui tamen divina voluntate coercentur, ne tantum noceant quantum cupiunt... Cum ergo nos innumeris suggestionibus nos tentent, eo quod dulce est ipsis nos peccare, ut peccatorum nostrorum glorientur, nobis est ipsis resistendum, et a nobis Dei auxilium implorandum, etc. Memores esse debemus quod nolenti non nocent, et resistentibus sibi non vulnerant, sed coronant, etc., et nos renuntiasse diabolo, pompis et angelis ejus, etc., etc.

Tertullianus, I, 405, 434, 684, 1296, 1306; II, 11, 18, 54, 106, 294, 297, 748, 899, 912, 916. — S. Cyprianus, III, 453; IV, 573, 776, 779. — Lactantius, VI, 330, 332, 443, 623, 658, 938, 1034, 1035. — S. Hilarius, IX, 607, 678; X, 724. — S. Zeno, XI, 437. — S. Philastrius, XII, 1225, 1262. — S. Ambrosius, XIV, 129, 306, 848, 921, 1114; XVI, 998; XVII, 55, 160, 417, 658, 878. — S. Chromatius, XX, 367. — S. Gaudentius, XX, 838, 930, 977, 978. — Rufinus, XXI, 332, 679. — S. Hieronymus, XXIII, 272, 392, 414; XXIV, 203, 227, 527, 793; XXV, 887, 896,

941, 1270, 1272; XXVI, 12, 94, 96, 109, 152, 511, 544, 546, 547; 497. — S. Augustinus, XXXIII, 1037; XXXIV, 203, 206, 437, 442, 449; XXXV, 2053, 2298, 2299; XXXVI, 220, 660, 709, 758, 793, 630; XXXVII, 1660, 1815, 1841, 1850; XXXVIII, 568, 575, 905; XL, 260, 561, 587; XLI, 264, 272, 275, 287, 355, 412, 419, 641, 670, 671, 717, 727, 786; XLII, 409, 539, 586, 597, 672, 737, 875, 897, 901, 1026, 1029; XLIII, 720; XLIV, 154, 444, 889, 705, 719, 837; XLV, 1162, 1269, 1346, 1436, 1518, 1537, 1576. — Cassianus, XLIX, 678, 687, 695, 740, 741, 750, 751, 767. — S. Prosper, LI, 294, 636, — S. Petrus Chrysologus, LII, 188, 220, 223, 226, 393, 398, 471, 490, 513, 514, 522, 630, 646, 745. — Salvianus, LIII, 184, 185. — S. Leo Magnus, LIV, 218, 268, 296, 299, 330, 383, 437, 445; LV, 139, 140; LVI, 859, 830. — S. Maximus Taurinens., LVIII, 320, 686, 716. — Gennadius, LVIII, 984, 1017, 1020. — S. Paulinus Nolan., LXI, 375, 465. — Eugyppius, LXII, 577, 587, 623, 636, 639, 689, 813, 851, 950, 972. — S. Fulgentius, LXV, 165, 505, 599, 687. — Cassiodorus, LXX, 67, 82, 338, 506, 678, 845, 1070, 1095, 1148. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 1011. — Vitæ Patrum, LXXIII, 137, 267, 517; LXXIV, 142. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 577, 643, 699, 703, 825; LXXVI, 34, 600, 664, 668, 713; LXXVII, 47, 78, 410; LXXVIII, 210, 357, 646; LXXIX, 80, 188, 204, 610. — Taio, LXXX, 750, 988. — Vicbodus, XCVI, 118. — Alcuinus, C, 477, 938, 1141, 1254; CI, 1265. — S. Agobardus, CIV, 156, 265, 281. — Rabanus Maurus, CVII, 172; CVIII, 1143; CIX, 357, 687. — Walafridus Strabus, CXIV, 1067. — Paschasius Radbertus, CXX, 307, 308. — Hincmarus Remens., 277, 280. — Isidorus Mercator, CXXX, 567, 756, 785. — Arnoldus, CXLI, 277. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 74, 110, 340, 381. — Humbertus, cardinal., 1123, 1125, 1133. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 397, 566, 761, 841, 969, 1001, 1002; CXLV, 220, 277, 559, 713, 770. — Othlonus, CXLVI, 76. — Lanfrancus, CL, 162, 166, 195. — S. Bruno Carthusian., CLII, 991; CLIII, 208. — Radulphus Ardens., CLV, 1547. — Gubertus, CLVI, 44, 301. — Vernerus, CLVII, 866, 1144. — S. Anselmus, CLVIII, 325, 328, 354, 491, 501, 762, 764. — Ivo Carnotens., CLXI, 976, 990, 1006. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 556. — Rupertus, CLXVII, 208, 211, 270, 290, 327, 366, 539, 644, 1021, 1608, 1753; CLXIX, 60, 61, 537, 1250, 1472. — Honorius Augustodinens., CLXXII, 48, 1114. — Godefridus, CLXXIV, 63, 671, 860, 1136. — Abælardus, CLXXVII, 1130. — S. Bernardus, CLXXXII, 809; CLXXXII, 526, 513, 955, 1040, 1298; CLXXXIV, 577, 707. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 1028, 1656. — Petrus Lombardus, CXCI, 738, 1071, 1383, 1547, 1600; CXCII, 263, 471, 472, 1285. — Garnerius, CXCIII, 50, 59, 81, 94, 114, 171, 180, 241, 425. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 412, 761. — Phillippus de Harveng, CCIII, 244, 306, 410, 722. — Petrus Cantor, CCV, 45, 59, 270. — Thomas Cisterciens., CCVI, 215, 216. — Alanus de Insulis, CCX, 80, 178, 198, 209, 210, 317, 502, 503, 839. — Petrus Pictaviens., CCXI, 209, 302, 504.

XXXVI.

INDEX DE DURATIONE MUNDI ET EJUS FINE,

DE QUIBUS VARIÆ SS. PATRUM REFERUNTUR SENTENTIÆ.

I. — *De duratione.*

Scire debetis occasum sæculi atque Antichisti tempus appropinquare. S. Cyprianus, IV, 350.

Secundus Christi adventus nobis appropinquat. S. Cyprianus, IV, 388.

Mundus ipse jam loquitur et occasum sui rerum labentium probatione testatur. S. Cyprianus, IV, 546.

Jam mundi fines in proximo est. S. Cyprianus, IV, 561.

Sententiæ philosophorum de ejus antiquitate et duratione. Lactantius, VI, 781.

Sexto millesimo, anno expleto, consummationem fieri necesse est. VI, 781, 783, 1006.

Ut in fine sexti millesimi anni malitia omnis aboleatur e terra. VI, 783.

Mundi finem putabant antiqui venturum simul cum fine imperii Romani. S. Optatus, XI, 1153.

Septimo et millesimo anno incipiente, fide vera credentes liberantur e mundo. S. Hilarianus, XIII, 1105.

Interfecto Antichristo, summa completa annorum sex millium fiet resurrectio omnium sanctorum adhuc superstite mundo. Hilarianus, XIII, 1105.

Post septimum et millesimum annum solvetur Satanas de carcere suo. Hilarianus, XIII, 1006.

Tempus ab ascensione Christi usque ad finem mundi per mille annos designatur. S. Ambrosius, XVII, 930.

In sex millibus enim annis, si quingenti anni per horas diei singulas dividantur, novissima hora consequenter dicetur tempus fidei gentium. S. Hieronymus, XXV, 1186.

Finis mundi in proximo est. S. Augustinus, XL, 667.

Vacatione scilicet sancta per labores annorum sex millium, ex quo creatus homo... sex annorum millibus tanquam sex diebus impletis, sequatur velut Sabbati septimus in annis mille postremis, ad hoc scilicet Sabbatum celebrandum resurgentibus sanctis. S. Augustinus, XLI, 667.

Extremum mundi tempus, diem, horam nemo novit. S. Augustinus, XXXIII, 899, 900, 901, 902, 903.

Judicii diem Christus non revelavit apostolis. S. Augustinus, XXXVI, 906.

Nonnulli putant futurum post certa annorum millia. S. Augustinus, XXXVIII, 576.

De Salvatoris adventu qui exspectatur in fine, tempora dinumerare non audet. S. Augustinus, XXXIII, 899.

Mundi finem post sex annorum millia futurum quidam dixerunt. S. Augustinus, XXXVIII, 576.

Impleto sexto millenario annorum, in septimo millenario requiescet, cessante jam mundo ab omni opere sæculari. S. Augustinus, XXXV, 2320.

Mundi sex ætates S. Augustinus, XXXIX, 1920; XL, 742, 749.

Jam finis sæculi instat. S. Augustinus, CXL, 1187.

Quod nonnulli sic accipiunt, ut sex annorum millia constituant, velut unum diem, eumque in partes velut horas duodecim partiantur, ut sic quingentos annos postremos hora videatur habere postremo. S. Augustinus, XXXIII, 910.

Mundum septem millia annorum duraturum, aliquorum fuit opinio. S. Maximus Taurin., LVII, 729 adn.

Id est sexto annorum millenario, quantumcumque usque ad finem sæculi proteletur, cujus nunc spatia posteriora volvuntur, etc. Primasius Adrumet., LXVIII, 914.

Cassiodori sententia de mundi fine. Cassiodorus, LXIX, 515.

Mundum hunc quem vicinus finis urget aspicitis. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 694.

Cur non consideras quia mundus in fine est. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 884.

In opere sex dierum sex millium annorum opera demonstrantur, Mille enim anni apud Deum uni diei comparantur... Horum dierum Sabbatum septimi millesimi anni tempus, ac requies futuri regni ac sæculi est, ubi jam nulla erit operatio rerum, sed requies sola sanctorum. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 523.

An Christus sciebat mundi hujus finem. Beda Vener., XCII, 265.

Hoc in sex millibus annorum quingenti esse anni deberent, et quod superveniens vespera post XII horas die hoc, expletis annis duodecies quingentenis, id est, sex millibus, æterna justi Judicis retributio generet. Beda V., XCIV, 674.

Nec defuere qui septem annorum millibus sæculi hujus statum, qui et septem diebus volvitur, terminandum esse putarent, quos Augustinus redarguit. Beda V., XCIV, 674.

II. — *De signis finis mundi et igne ultimæ conflagrationis.*

In ultimo fient prodigia miranda per omnia elementa mundi. Lactantius, VI, 785.

De mundi vastatione ejusque prodigiis. Lactantius, VI, 790.

LIBRI DE FINE MUNDI TRACTANTES.

XXXVII.

INDEX

DE CREATIONE HOMINIS,

ORDINE REFERENS LOGICO QUIDQUID DE ILLA DIXERE SS. PATRES.

452, 850. — Homo duabus naturis continetur spiritali et terrena : S. Hilarius, IX, 720. Secundum corpus de terra formatus : *ibid.*, 566. Secundum animam ex nulla aliena substantia factus : *ibid.*— Difficultates variæ si anima Adæ non prius creata quam corpori inspirata : S. Augustinus, XXXIII, 370.—Caro Adæ ante peccatum ita est immortalis creata, ut, adminiculis adjuta temporalis alimoniæ, mortis expers ac doloris exsisteret : Beda Ven., XCI, 32 ; Rabanus Maurus, CVII, 463. — Sic immortalis et incorruptibilis est condita caro primorum hominum, ut eamdem suam immortalitatem atque incorruptionem per observantiam mandatorum Dei custodirent : Beda Ven., XCI, 32. — In corporis et animæ substantiam homo factus est : Alcuinus, C, 5, 521. — Abusive pronuntiatur ex utraque substantia totus homo : Rabanus Maurus, CXI, 139. — Non enim credendum est, animam quasi spiritus et levis, et munda, ex luto factam esse : Honorius Augustodun., CLXXII, 55. — Angelorum ministerio forsitan formatum est corpus hominis : Hugo de S. Victore, CLXXV, 37. Qualis creatus sit primus homo secundum corpus : id., CLXXVI, 275. Corpus hominis Deus formavit de limo terræ : *ibid.*, 92. — Homo cur ex luto conditus : Garnerius, CXCIII, 277.

Homo ad imaginem Dei Filii creatus : Tertull., II, 168. Ad similitudinem Filii et Spiritus confectus : *ibid.* Ad imaginem Dei factus, id est Christi : Tertull., II, 802. — Non in lineis corporalibus, sed in arbitrii libertate et potestate, ad imaginem Dei factus homo : Tertul., II, 290. — Adam quem ad imaginem et similitudinem suam consummavit : S. Victorinus martyr, V, 306. — Anima hominis ad imaginem Dei facta ; S. Hilarius, IX, 566. Fit ad communem Patris et Filii imaginem : X, 134. Homo in substantia animæ ad imaginem Dei figuratus : IX, 651. Secundum animam ad imaginem Dei factus : IX, 721. Non Dei imago, sed imaginis et similitudinis Dei exemplum : IX, 566. — Homo cur factus a Deo ad imaginem et similitudinem suam : S. Zeno, XI, 276. Quæ sit in homine Dei imago : XI, 456, 457. — Ut pressius intelligatur ubi divina similitudo resideat : S. Ambrosius, XIV, 259. In quo sit ad similitudinem Dei, XVII, 1017. — Imago Dei in homine facta in creatione, similitudo in baptismate : S. Hieronymus, XXV, 269. — Ad imaginem Dei quomodo Adam creatus. S. Augustinus : XL, 331 ; XXXIV, 26, 186, 244, 292, 347, 366, 409 ; XXXII, 626, 858 ; XLII, 475, 695, 1001, 1055. — Homo cur ad imaginem Dei conditus : S. Leo Magnus, LIV, 169, 189. — Homo an conditus ad imaginem Verbi : Prudentius, LIX, 949.—In qua homo factus ad imaginem et similitudinem Dei : Beda Ven., XCI, 29. In hoc maxime factus est homo ad imaginem Dei, in quo irrationalibus antecellit : id. 30. Quod enim dictum est ad imaginem Dei, non nisi in anima : Beda Ven., XCI, 43. — Imago Dei quomodo in homine : S. Paulinus Aquil., XCIX, 799. — Ad imaginem et similitudinem suam ipse Creator omnium hominem creavit : Alcuinus, C, 566; Rabanus Maurus, CVII, 59. — Non ergo secundum corpus, sed secundum intellectum mentis, ad imaginem Dei conditus est homo : Rabanus Maurus, CVII, 460. — Nec audiendi sunt qui dicunt hominem in corpore Dei imaginem habere : Remigius Antissiod., CXXXI, 57. — Sexto die creatus est homo ad sui imaginem et similitudinem Creatoris : S. Petrus Damianus, CXLV, 843. — Imaginem Dei Adam habuit in anima : Guibertus abb., CLVI, 55. — Quod ad imaginem et similitudinem Dei facti sumus : S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 709. — Ad ineffabilis Trinitatis imaginem et similitudinem conditus homo dicitur : Hildebertus, CLXXI, 435. Ad imaginem Dei factus est homo secundum animam : id., CLXXI, 1118. — Ad imaginem Dei homo factus dicitur : Godefridus abb., CLXXIV, 145. Ad imaginem Dei factus est homo secundum animam : Hugo de S. Victore, CLXXV, 37 ; CLXXVI, 91, 264, 590. Homo cur ad imaginem Dei factus : CLXXVII, 1119, 1120. — Homo secundum animæ dignitatem ad similitudinem singularem personarum factus est : Petrus Abælardus, CLXXVIII, 761. Ad imaginem Dei creatus : id., *ibid.*, 763 ; Petrus Lombardus, CXCII, 34. Satis ergo ostenditur ubi homo sit creatus ad imaginem Dei, scilicet non in corporis lineamentis, sed forma quadam intelligibili mentis illuminatæ : Petrus Lombardus, CXCII, 205, 282. S. Trinitatis imago in homine impressa elucidatur : Adamus Præmonst., CXCVIII, 833.

Homo in hoc ab ipso Deo exstructus est, ut Dominus esse posset, dum fit a Domino : Tertull., II, 801. Omnis substantia ejus saluti destinata : 863.—Ad cognoscendum venerandumque Deum homo omnibus uti debet : IX, 564. Natus est ad volandum in cœlum : IX, 973. — Ad hoc natus est homo, ut Creatorem suum intelligens, veneretur cum metu, et honore, et opere mandatorum : S. Hieronym., XXIII, 1116. — Homo ad quid factus : S. Augustinus, XL, 628. Hominis finis est vita æterna : XXXIV, 144. A quo, quare, ad quid homo creatus : XL, 849. Ad cœlum, non ad gehennam a Deo conditus : XL, 1119. — Homo nascitur ad laborem : S. Gregorius Magnus, LXXV, 737. Homo conditus ad contemplandum suum Conditorem : LXXV, 813, 821. — Quod ad hoc facti sumus, ut Deum sine fine laudemus : S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 711. Homo a Deo creatus ut secundum Creatoris sui voluntatem viveret : S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 803. Constat hominem esse factum ad beatitudinem, quæ in hac vita haberi non potest : id., 376. Ad regnum Dei factus est homo : id., 457, 533. Et ad videndum Deum : id., 225, 813, 814. — In paradiso omnium deliciarum loco Deus eum collocavit ut operaretur, et custodiret illum : S. Bruno Signiens., CLXIV, 160. — Hominem fecit Deus ad immortalitatem : Hugo de S. Victore, CLXXV, 37.

Ut creatis aut uteretur, aut dominaretur, homo est electus : S. Hilarius, IX, 426. — Belluas robustissimas ac ferocissimas homini a Creatore subditas : S. Ambrosius, XIV, 255. — Potestas hominis in bestias : S. Augustinus, XXXIV, 187. — Bestiis dominari, per allegoriam : *ibid.* In quo honore positus, si non intellexerit ut bene agat, eisdem ipsis animantibus insensatis, quibus prælatus est, comparabitur : Beda Ven., XCI, 30. Quæritur in quam utilitatem homo dominatum in pisces, et volucres, et animantia terræ cuncta perceperit : id., XCI, 31. Quæsitu dignum est quare non etiam nunc cunctis homo dominetur animantibus : *ibid.* Quomodo Deus adduxit ad Adam cuncta animalia : et universa volatilia cœli : id., XCIII, 271, 279. — Cur voluit Deus ut homo cunctis animantibus nomina imponeret : Alcuinus, C, 522. — Non est cogitandum carnaliter, quod ita adduxerit Deus animantia terræ vel aves ad Adam : Rabanus Maurus, CVII, 483. Constat Adam in ea lingua qua totum genus humanum usque ad constructionem turris, in qua linguæ divisæ sunt, loquebatur, animantibus terræ et volatilibus nomina imposuisse : id., CVII, 483. — Dominari debuit homo omnibus, sed per peccatum amisit dominium et in maximis et in minimis : Hugo de S. Victore, CLXXV, 37. Quod autem ad eum adducta sunt, hæc est ratio, scilicet quia futurus erat Dominus super omnia, illa, et ideo decebat ut pro arbitrio suo daret eis nomina : id., CLXXV, 40. — Non hominem homini præponit Deus, sed insensibilibus tantum, vel irrationalibus creaturis, ut eas scilicet in potestatem accipiat : Petrus Abælardus, CLXXVIII, 762. — Dominatio omnium quæ in terra et quæ in aquis sunt, homini data est : Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1534.

De creatione mulieris.

Femina non est facta ad imaginem Dei : S. Ambrosius, XVII, 240, 259. — Femina de viro facta : S. Augustinus, XXXVII, 1784. Facta est ad imaginem Dei : id., XXXIV, 293. Extra sex dies creationis facta est : *ibid.*, 343. Mulieris formatio, non per alium, quam Deum : id., XXXIV, 403, 404. Mulier cur ex homine formata : id., XLI, 372, 376. Mulier in adjutorium propter sobolem facta : id., XXXIV, 395, *seq.* Mulier facta ut vir ei dominaretur : *ibid.*, 450. Mulieris formatio, mystice dicta est ædificatio : *ibid.*, 402, 403. Formatio mulieris, eo modo quo narratur, facta est, ut quidpiam prænuntiaretur : *ibid.*, 402. Mulieris formatio, Ecclesiæ formationem mystice significabat : *ibid.*, 407, 408. — Quæritur utrum femina de latere viri formata ex ejus anima acceperit animam : S. Eucherius, L, 909. — In primis Deus feminam unam creavit : Beda Ven., XCI, 30. Femina ad imaginem Dei creata est, secundum id quod et ipsa habebat mentem rationalem : *ibid.*, 30. Nunquid quia opus erat Adæ, ut ei conjux fieret, aliter non poterat fieri, nisi ut dormienti costam detraheret, ex qua conjux ædificaretur : id., XCIII, 275. — Cur mulier de latere viri dormientis ædificata legitur, et non de terra plasmata : Alcuinus, C, 522. — De factura mulieris ex costa Adæ : Rabanus Maurus, CVII, 482. Quod mulier de viri latere facta est, propter ipsius conjunctionis vim commendendam, ita fieri oportuisse credendum est : *ibid.*, 484. — De formatione mulieris : Hildebertus, CLXXI, 1119. — Attendendum est quod nec de capite, nec de pedibus viri sumptum est id unde fieret mulier, ne aut domina, si de capite, aut ancilla, si de pedibus putaretur : Hugo de S. Victore, CLXXV, 40. Ideo de medio, id est costa sumi decuit, ut socia intelligeretur : *ibid.* De formatione mulieris : id., CLXXVI, 92. — Ut enim ex patre cæteræ personæ habent esse, ita in humana creatione femina ex viro creata esse inde habuit, non vir ex femina : Petrus Abælardus, CLXXVIII, 761.

XXXVIII.

INDEX DE ANIMA HUMANA

IN QUO EXHIBETUR, ORDINE LOGICO, QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE ANIMÆ ORIGINE, NATURA, IMMATERIALITATE, DOTIBUS, IMMORTALITATE, EXCELLENTIA, ETC., ETC.

MONITUM.

Hoc in Indice, utilitati simul et facilitati lectoris providentes divisiones statuemus plurimas ; sic vicissim agemus : I de existentia et origine mentis humanæ ; II de illius natura ; III de immaterialitate ; IV de variis dotibus ; V de immortalitate ; VI de unione animæ cum corpore et de sede illius ; VII de excellentia ; VIII de statu animæ præsenti ; IX de statu ejus in morte et post mortem ; X libros de anima ex professo tractantes adducemus ; XI denique velut in appendice de anima brutorum aggrediemur quæstionem. Sed ne longius hic Index protraheretur, non omnes de verbo ad verbum Patrum sententias retulimus, at tantum numeris et voluminum et paginarum indicavimus locos ubi facillime lector reperiet desideratas.

I. — *De existentia et origine mentis humanæ.*

Anima humana non ex Deo sed a Deo creata et descendens, imago Dei est, nam eosdem motus et sensus habet quos et Deus, licet non tales quales Deus. Asseritur animas non fuisse priusquam in corpore mitterentur ; non esse ex traduce, sed formato corpore creari et infundi. Variæ hic etiam de illius origine opiniones necnon circa illam errores recensentur.

Tertullianus, I, 377 ; II, 257, 295, 304, 652, 686, 695, 696, 712, 804, 805. — Arnobius, V, 833, 851, 855, 863, 864, 885, 893.—Lactantius, VI, 309, 319, 322, 345, 405, 750, 927. — S. Hilarius, IX, 402, 451, 458, 650, 718 ; X, 358. — Philastrius, XII, 1183, 1233, 1249. — S. Ambrosius, XV, 1332. —S. Chromatius, XX, 420. — S. Hieronymus, XXII, 1085 ; XXIII, 371, 372, 430, 478, 1112. — S. Augustinus, XXXII, 587, 1237, 1242, 1296 ; XXXIII, 541, 588, 590, 717-719, 725, 727, 728, 731-733, 747, 778, 857, 858, 862, 864, 882 ; XXXIV, 343, 345, 355, 356, 360, 361, 366, 372, 412, 415, 418, 419, 422, 425, 426 ; XXXV, 2229 ; XXXVII, 1822 ; XXXIX, 2175, 2183 ; XL, 11, 34, 35, 93, 95, 99, 784, 809, 887 ; XLI, 311, 336, 373, 402 ; XLII, 116, 117, 380, 381, 549, 668-670, 1207, 1208, 1216 ; XLIV, 150, 196, 477, 479, 482, 484, 489, 490, 492, 493, 496-499, 501, 506, 512, 513, 520, 523, 525, 530, 532, 546, 547, 608 ; XLV, 1218, 1718, 1784. — Cassianus, XLIX, 499, 756. — S. Leo Magnus, LIV, 685. — Gennadius, LVIII, 1020, 1021. — Prudentius, LIX, 878, 984, 987, 994. — S. Fulgentius, LXV, 199, 441, 504, 505, 665, 666, 668. — Cassiodorus, LXX, 1281, 1283. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 989. — S. Isidorus Hispal., LXXXI, 83, 85, 86, 234. — Alcuinus, CI, 1075. — S. Agobardus, CIV, 168. — Rabanus Maurus, CVII, 475 ; CX, 1112. — Wernerus, CLVII, 1161, 1162, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 623. — Odo, abb., CLX, 1100. — S. Bruno Astens., CLXIV, 160 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 266, 356. — Hildebertus, CLXXI, 1121. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 730. — Alanus de Insulis, CCX, 315, 316 *et seqq.*

II. — *De natura animæ humanæ.*

Anima substantia est simplex ; sic recte quasi ἀναίμα, id est, a sanguine longe discreta vocatur, cum post mortem corporis perfectam ejus constet esse substantiam. Quidam dicunt animam sic appellatam, eo quod animet atque vivificet sui corporis substantiam. Animus appellatur, quia velocissima ejus cogitatio ad similitudinem venti motu celeri pervagatur ; mens dicitur a μήνη, id est, luna, quia licet mutetur vicissitudine varia, se tamen restituit in id quod fuit quadam novitate perfecta ; spiritus etiam dicitur, sive quia inspirat quod vult, universa complet, totus in orbe, immobilis loco, sive quatenus est substantia tenuis nobisque invisibilis ; sive quatenus per totum corpus emissum atque receptum per eum vita mortalium continetur. Una est anima quæ, dum contemplatur, spiritus est ; dum sentit, sensus ; dum sapit, animus ; dum intelligit, mens ; dum discernit, ratio ; dum consentit, voluntas ; dum recordatur, memoria ; dum membra vegetat anima est. Variæ de natura animæ opiniones referuntur et errores refelluntur varii.

Tertullianus, I, 610 ; II, 182, 654-656, 667, 668, 672, 682, 686, 775, 805, 814, 817, 956.—Arnobius, V, 831, 832, 836, 838, 839, 853, 854, 858, 865, 866, 889, 890. — Lactantius, VI, 779 ; VII, 68.—S. Zeno, XI, 340. — Philastrius, XII, 1210, 1252, 1253.—S. Ambrosius, XIV, 403, 466, 504, 560 ; XVI, 1074 ; XVII, 491, 529.—S. Hieronymus, XXII, 796, 824. — S. Augustinus, XXXIV, 358, 362, 363, 365, 366, 372, 425, 426, 480 ; XXXVII, 1887 ; XL, 194, 671, 727, 784, 803, 814 ; XLI, 287, 326, 773 ; XLII, 11, 46, 47, 93, 94, 255, 981, 982 ; XLIV, 363, 364, 426, 480, 534, 538-541, 543, 544 ; XLV, 1318, 1510. — Cassianus, XLIX, 507, 605, 774. — S. Prosper, LI, 241, 414, 493. — S. Leo Magnus, LIV, 682.—Gennadius, LVIII, 1021, 1022. — Prudentius, LIX, 693 ; LX, 475. — S. Fulgentius, LXV, 284, 285. — Cassiodorus, LXX, 1283, 1287, 1289.—S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 83, 85 ; LXXXIV, 746. — B. Alcuinus, CI, 664, 1103. — Rabanus Maurus, CX, 1110. — Isidorus Mercator, CXXX, 564, 894. — Wernerus, CLXVII, 1175, 1176. — S. Bruno Astens., CLXIV, 161, 470, 959. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 418, 419 ; CLXXVII, 179, 180. — S. Bernardus, CLXXXIV, 340. — Isaac de Stella, CXCIV, 1878. — Adamus Scotus, CXCVIII, 806.

III. — *De animæ immaterialitate.*

Anima spiritus est, sicut ipsa dies lux ; incorporea, immaterialis et ideo dissolvi non potest. Non crescit in pueris, nec in juvenibus viget, nec in senibus diminuitur. Nihil in se corporeum retinet ; nec longitudinem, nec latitudinem, nec profunditatem habet ; spiritualiter multa longius et prope posita perpendit, de cœlestibus cogitat ; de ipso summo Deo quædam ardua nosse desiderat, etc.

Tertullianus, II, 664. — Lactantius, VI, 771, 772, 775, 776. — S. Hilarius, IX, 566, 719, 721. — S. Ambrosius, XIV, 557 ; XV, 1334 ; XVI, 1074. — S. Hieronymus, XXVI, 66. — S. Augustinus, in eosdem locos articulo præcedenti de natura mentis allatos. — Prudentius, LIX, 697. — Boetius, LXIV, 1400. — S. Fulgentius, LXV, 668, 691. — Cassiodorus, LXX, 1283. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 325. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 85. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 159, 161. — B. Alcuinus, CI, 645, 1644. — Rabanus Maurus, CX, 1111, 1113. —Guibertus abb., CLVI, 677, 678. — Wernerus, CLXVII, 1175, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 806. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 690.

IV. — *De proprietatibus vel dotibus animæ.*

Anima rationalis est et libera ; capax scientiæ et intellectus ; semper mobilis et exercita. Anima in corpore tres habet affectiones ; rationabilem, concupiscibilem, irascibilem ; triplici constat potentia, vitali, sensuali, rationali ; ratione viget, consilio valet, intelligentia antecellit. Anima de divinis tractat, humana sapit, naturaliter tendit ad superiora ; facultates et quasi instrumenta cognoscendi ac diligendi habet ex natura ; septem sicut illi vires : animus, mens, imaginatio, opinio, ratio, intellectus et memoria, etc.

Tertullianus, I, 295, 680, 686 ; II, 654, 656, 659, 726,

750, 751, 772, 775. — S. Ambrosius, XV, 1735, 1736. — Cassianus, XLIX, 597, 1306. — Dionysius Exiguus, LXVII, 370, 371. — B. Alcuinus, CI, 640, 642. — Rabanus Maurus, CX, 1111. — S. Anselmus, CLVIII, 216, 434, 533, 805. — Odo, CLX, 1081. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 559, 572. — Isaac de Stella, CXCIV, 1887. — Joannes Saresberiens., CXCIX, 954.

V. — *De immortalitate animæ.*

In hoc articulo afferuntur omnia argumenta quibus conati sunt Patres astruere animæ immortalitatem; recensentur etiam variæ de illa opiniones, et errores refelluntur.

Tertullianus, I, 610, 1264; II, 648, 720, 795, 796, 798. — S. Cyprianus, III, 781, 782; IV, 247, 309, 430, 476, 477, 493, 585, 586, 596, 598, 603, 750-752, 791, 792. — Arnobius, V, 475-477, 484-486, 852-854, 855-859. — Lactantius, VI, 26, 379, 380, 381, 609, 665, 765, 770, 776, 777, 855, 856. — S. Hilarius, IX, 411, 589, 590, 632, 633, 861, 865, 931, 932; X, 26, 27, 30, 31, 396, 397, 411, 412, 640, 641, 861, 862, 1045, 1046. — S. Zeno, XI, 340. — S. Philastrius, XII, 1121, 1210. — S. Ambrosius, XIV, 358, 359, 559-541, 553-555, 557, 538, 1174, 1175; XV, 1498, 1499, 1508, 1509; XVI, 592, 922, 923, 1309, 1310, 1320, 1321, 1328, 1352, 1353, 1371, 1373. — Rufinus, XXI, 666, 667, 682, 1004, 1086, 1087. — S. Hieronymus, XXII, 467, 589, 590; XXIII, 1060-1062; XXVI, 190, 191. — S. Augustinus, XXXII, 713, 719, 720, 896, 1021, 1023, 1025, 1028, 1029; XXXIII, 269; XXXIV, 457; XXXVI, 322, 352, 355, 354, 670, 760; XXXVII, 1678, 1679, 1682, 1702, 1703, 1782, 1906; XXXVIII, 206, 220, 232, 233, 428, 588, 721, 799, 1288, 1385, 1414, 1445, 1450, 1475, 1476; XXXIX, 1578; XL, 281, 607, 1023, 1096, 1580-1582; XLI, 255, 299, 607, 758, 765, 768, 771, 772; XLII, 384, 1023; XLIV, 110, 747. — Cassianus, XLIX, 314, 356, 370, 499-501, 529, 530, 643, 644, 703, 704. — S. Prosper, LI, 132, 133, 157, 158, 174, 175, 231, 232, 436, 440, 441, 456, 457, 599, 600, 621, 622. — S. Petrus Chrysolog., LII, 214-217, 226, 228, 375, 376, 501-503, 536, 537, 549, 550, 555, 556, 616-620. — S. Valerianus, LII, 736, 738, 742, 743. — S. Salvianus, LIII, 171. — S. Leo Magnus, LIV, 25, 28, 87, 88, 126, 128, 168, 169, 243, 244, 253, 301, 302, 306, 356, 379, 380. — S. Maximus Taurin., LVII, 377, 425, 683, 792, 811, 812. — Gennadius, LVIII, 985, 1004, 1005, 1021. — S. Faustus, LVIII, 836. — Pomerius, LVIII, 836. — Prudentius, LIX, 664; LX, 712, 778. — S. Paulinus Nolan., LXI, 200, 201, 208, 213, 217, 221, 349-351, 462, 463. — Eugyppius, LXII, 684, 685, 750-752, 783, 784, 810, 812, 853, 860, 861, 899, 900, 943, 944, 1021, 1022. — Boetius, LXIII, 713; LXIX, 1403. — S. Fulgentius, LXV, 153, 154. — Cassiodorus, LXIX, 882, 1035, 1036; LXX, 1283-1285. — S. Gregorius Turon., LXXI, 540, 1138, 1139. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 640, 641, 713, 714; LXXVII, 140-142, 320-322, 328-330, 404, 405. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 83, 946-949, 1185, 1244. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 244, 245. — B. Alcuinus, C, 519, 520, 565, 566; CI, 1099-1102. — S. Agobardus, CIV, 201, 202. — Rabanus Maurus, CVIII, 1148, 1167; CIX, 709; CX, 1109-1111. — S. Lupus, CXIX, 492, 493, 624, 625. — Lietbertus, CXLVI, 1173. — Joannes Rothomag., CXLVII, 228, 229. — Lanfrancus, CL, 123, 124, 131, 132. — Manegaldus, CLV, 111. — S. Anselmus, CLVIII, 213, 214, 216, 216, 218, 794, 795. — S. Ivo Carnot., CLXI, 973, 1001, 1002, 1004. — S. Bruno Astens., CLXV, 162. — Rupertus abbas, CLXVII, 356-358. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 486-488; CLXVII, 747. — Herveus, CLXXXI, 575. — S. Bernardus, CLXXII, 238, 239; CLXIII, 210, 211, 1172, 1173. — Petrus Lombardus CXCII, 36-38, 43, 937, 1110. — Garnerus, CXCIII, 88, 198, 199. — Gerhohus, CXIV, 497. — Wolbero, CXCX, 1021. — S. Hildegardis, CXCVII, 747. — Philippus de Harveng, CCIII, 206, 207, 602, 603, 1286, 1287. — Ermengaudus, CCIV, 1242, 1252, 1253. — Petrus Blesensis, CCVII, 752, 753. — Alanus de Insulis, CCX, 232, 233, 328-331. — Petrus monac., CCXIII, 558-560. — Innocentius III, CCXVII, 378.

VI. — *De sede animæ et ejus unione cum corpore.*

Anima quo modo corpori adhæreat, non potest comprehendi; non continetur in corpore, ut id quod in vase, aut quod in loco est, sed per omnes corporis particulas tota simul adest, nec minor in minoribus, nec in majoribus major, at in omnibus tota, et in singulis tota est, quæ omnia triplici operatione vivificat, sensificat et regit, etc.

Tertullianus, II, 671, 672. — Lactantius, VI, 775, 1005; VII, 69. — S. Zeno, XI, 372. — S. Ambrosius, XVI, 308, 326. — S. Hieronymus, XXIII, 418, 580; XXVI, 108, 415. — S. Augustinus, XXXII, 1034; XXXIII, 723; XXXIV, 363; XXXV, 1584, 1586, 1737, 2323; XL, 301, 710, 711, 794, 795, 812; XLI, 725; XLII, 185, 877, 989. — Eugyppius, XLII, 648. — Dionysius Exiguus, LXVII, 361, 370. — Cassiodorus, LXX, 1293, 1294. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 85. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 161, 162. — B. Alcuinus, CI, 222, 643, 1099, 1100. — Rabanus Maurus, CX, 1114. — Hincmarus, CXXV, 296. — Wernerus, CLVII, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 711. — S. Bernardus, CLXXXIII, 120, 188, 450, 697, 701. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 690 *et seqq.* — Isaac de Stella, CXCIV, 1882. — Adamus Scotus, CXCVIII, 806.

VII. — *De animæ excellentia.*

Anima humana, Dei insignita imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quoddam habet Trinitatis vestigium; imaginis seu Verbi magnitudinem et rectitudinem refert; nihil illa potentius, nihil sublimius, etc.

Tertullianus, II, 668, 805. — S. Hilarius, IX, 566, 709. — S. Ambrosius, XIV, 256, 258, 259; XVI, 1074. — S. Hieronymus, XXIII, 299; XXIV, 489; XXVI, 130. — S. Augustinus, XXXII, 1276, 1279, 1287; XXXIV, 364; XXXV, 1451, 1585; XXXVII, 1885; XXXVIII, 429; XXXIX, 552; XL, 787, 805, 806, 809; XLI, 229, 264; XLII, 1221. — S. Prosper, LI, 495. — B. Alcuinus, CI, 639, 640, 642, 1101. — S. Anselmus, CLVIII, 213, 216. — S. Bernardus, CLXXXII, 979; CLXXXIII, 448, 667, 916, 917, 1181; CLXXXIV, 489, 490, 547. — Thomas abb., CCVI, 109.

VIII. — *De statu præsenti animæ in ordine spirituali; necessitas et media eam sanctificandi.*

Anima est currus Dei, qui equos habet bonos et malos; virtutum ornata floribus, hortus est, vel in se paradisum habens germinantem; civitas est, munita per Christum, obsessa per diabolum; templum est et altare Dei; tabescit quando peccatum minuitur, incrassatur cum peccata cumulantur; cum semel adhæserit cupiditatibus, difficile in altum potest, unde descendit, sine Dei favore, revolare. Anima cum solo Deo, in Deo solo est beata; temporalibus voluptatibus dedita, semper exardescit cupiditate, nec satiari potest. Alimentum animæ, voluntas Dei. Anima tribus modis moritur: cogitatione, opere, perseverantia in malo, etc., etc. In hoc articulo, ut jam diximus, ne longius protraheretur Index, numeris tantum et voluminis et columnarum indicamus Patrum locos quibus agunt de statu animæ præsenti et de necessitate et modis illam sanctificandi, quos scilicet locos fructuose adibit lector.

Tertullianus, II, 296, 719, 720. — S. Ambrosius, XIV, 260, 317, 351, 366, 388, 506, 507, 514, 519, 521, 527, 531, 549, 558, 559; XV, 1055, 1222, 1242, 1349, 1384, 1387, 1632, 1642, 1737, 1781; XVI, 91, 282, 290, 293, 295, 370, 488, 1054, 1056, 1057, 1068, 1235, 1241, 1242; XVII, 207, 782. — S. Hieronymus, XXII, 336, 551, 583, 793, 809, 816, 1075; XXIII, 41, 200; XXIV, 30, 31, 471, 530; XXV, 220, 1108, 1280. — S. Augustinus, XXXII, 783, 791, 857, 1037, 1231, 1263, 1314; XXXIII, 212, 213, 494, 496, 506, 539; XXXIV, 359, 740; XXXV, 1344, 1550, 1584-1586, 1603, 1605, 1684, 1737; XXXVI, 82, 92, 432, 752, 754, 765; XXXVII, 1117, 1178, 1261, 1316, 1550, 1552, 1634, 1724, 1843, 1654; XXXVIII, 138, 415, 428, 715, 882, 1248, 1394, 1398, 1452; XXXIX, 1653, 1951, 2022, 2168, 2326; XL, 16, 38, 58, 62, 90, 787, 806, 807, 820, 826, 953, 959, 1057, 1334, 1351; XLI, 257, 271, 369 *et seqq.*, 377, 387, 390, 640, 642, 665, 776, 779, 1361; XLII, 102, 113, 115, 127, 138, 165, 261, 424, 614, 616, 636, 890, 898, 977, 988, 998, 999, 1005-1007, 1051, 1052; XLV, 1865. — Cassianus, XLIX, 561, 926, 1307. — S. Prosper, LI, 289, 438, 494, 610, 637. — S. Petrus Chrysolog., LII, 214, 261, 320, 553. — S. Leo Magnus, LIV, 186, 272, 310. — S. Maximus Taurin., LVII, 243, 665. — Prudentius, LX, 356. — S. Paulinus Nolan., LXI, 143, 202, 269, 305, 365, 377, 412, 576, 730, 731. — Eugyppius, LXII, 658, 757. — S. Fulgentius, LXV, 233, 234, 557, 564, 596. — Cassiodorus, LXX, 172, 434, 702, 819, 844, 932, 1296. — Vitæ Patrum, LXXIII, 804, 1017, 1055; LXXIV, 1256. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 59, 352, 806, 892; LXXIX, 77, 79, 135, 146, 259, 492, 493, 500, 510, 526, 530, 581. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 262. — B. Alcuinus, C, 201; CI, 640, 643, 645, 1074. — S. Agobardus, CIV, 36, 206, 262. — Rabanus Maurus, CVIII, 766; CIX, 535, 910; CX, 703, 710; CXI, 1114, 1173, 1185. — Paschasius Radbertus, CXX, 389, 433, 831, 1065,

XXXIX.

INDEX DE RATIONE HUMANA

ET DE EJUS EXCELLENTIA, POTENTIA, INFIRMITATE,

LOGICO REFERENS ORDINE QUIDQUID DE HIS DIXERE SS. PATRES.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, rerum ordinem logicum tenemus; sic, ratione definita, illius exsistentiam, fines, excellentiam exponimus; sed cum inter illas rationis humanæ dotes plurimi exsurgunt defectus, illius infirmitates et istarum causas aggredimur, varias de his omnibus Patrum sententias vel referentes, vel numeris saltem et voluminum et columnarum indicantes.

I. — *Rationis definitio.*

II. — *Rationis exsistentia.*

Anima humana est rationalis.

Tertullianus, II, 295, 679; S. Hier., XXIII, 1025; XXX, 681; S. Aug., XXXII, 1048; XXXV, 1518; XXXVII, 1887; XL, 784, 814; S. Prosperus Aquit., LI, 303; Gennadius, LVIII, 984, 985; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 85; Florus, CXIX, 129; Joannes Scotus, CXXII, 735; S. Remigius, CXXXI, 60; S. Bruno, CLII, 64, 1082; S. Anselmus, CLVIII, 215, 440, 534; Honorius Aug., CLXXII, 97, 98. Hugo de S. Vict., CLXXV, 419; CLXXVII, 559; Guillelmus abb. CLXXX, 703; Adamus Præm, CXCVIII, 100. — Homo est animal rationale, Tert., II, 160; S. Hil., IX, 564; S. Hier., XXIV, 49; Dionysius Exiguus, LXVII, 357; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 76; Joannes Scotus, CXXII, 756; S. Anselmus, CLVIII, 567; Hermannus, CLXXX, 14; S. Bern., CLXXXII, 621, 746. — Homo particeps rationis, Arnobius, V, 835, 746; S. Aug., XLIV, 330; S. Leo, LV, 127; Boetius, LXIII, 655; LXIV, 12; S. Remigius Lugd., CXXI, 1112, Joannes Scotus, CXXII, 733, 757; S. Anselmus, CLVIII, 504; Rupertus, CLXVII, 257. — Cœli ratio in animo est. Lact., VI, 636. — Dedit homini artifex noster sensum et rationem, id. VII, 14. — Per textum Genesis. *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*, plerique Patres rationis existentiam arguunt, S. Hil., IX, 566, 721; X, 134; S. Zeno, XI, 340; S. Ambr., XIV, 258; XV, 1214; S. Aug., XLII, 103, 1040; XXXIV, 243; XXXVI, 218; XLII, 1004; S. Leo, LIV, 168; S. Faustus, LVIII, 825; Eugyppius, LXII, 917; Virgilius, LXIX, 192; S. Greg. Mag., LXXV, 713; Ven. Beda, XCI, 29; XCII, 639; XCIII, 689, 737, 826; Alcuinus, C, 565 *et seqq.*; S. Fulg., LXV, 668; S. Remigius Ant., CXXXI, 57, 477; Guibertus, CLVI, 55; Petrus Alf., CLVII, 618; S. Anselmus Cant., CLVIII, 805, 806; S. Bruno Segn., CLXIV, 158; Rupertus, CLXVII, 249; CLXXI, 183 et 184; Ven. Hildebertus, CLXXI, 1118, 1215; Hugo de S. Vict., CLXXV, 37; Guillelmus abbas, CLXXX, 721 et 722; S. Bernard., CLXXXIII, 667; CLXXXIV, 774; Gerhohus, CXCIII, 629, 683; Wolbero, CXCV, 1264; Petrus Pict., CCXI, 966. — Scias te mortalem, rationalem, S. Amb., XV, 1214. — Ratio naturale homini lumen, Rufinus, XXI, 786. — Ratio inter bona homini a Deo concessa, S. Hier., XXIII, 1073. — Homo per rationem naturæ angelicæ consors, S. Aug., XXXII, 1287; Eugyppius, LXII, 890; Jumilius, LXVIII, 26; LXIX, 488; Ven. Beda, XC, 1113; Alcuinus, C, 517; Guibertus, CLVI, 590; S. Anselmus, CLVIII, 436, 444; Rupertus, CLXIX, 212; S. Bern., CLXXXIII, 459. — Ratio menti naturaliter inest, S. Aug., XLII, 999 et 1009. — Ratio non in infantibus nulla sed sopita, id., XXXIII, 361. — Homo per corpus communis cum bestiis, per rationem cum Deo, S. Petrus Chysol., LII, 596. — Deus hominem concessit sapere, id., LII, 623. — Primus homo rationali spiritu animatus est, S. Leo, LIV, 205. — In homine neganda ratio, antequam negetur libertas, S. Faustus, LVIII, 831. — Homo animalibus per rationem præstat, *ibid.*, 830; Boetius, LXIV, 493; S. Greg. Mag., LXXV, 956; LXXIX, 614; S. Anselmus, CLVIII, 444; Rupertus, CLXVII, 266; Herveus, CLXXXI, 54. — Anima perfectionem in ratione obtinet, Dionysius Exiguus, LXVII, 371. — Homo ex corpore et anima rationali constat, Vigilius, LXIX, 196. — Rationem homini inesse quis dubitet? Cassiod., LXX, 1284. — Ratio in mente, sicut domina familiæ, S. Greg. Mag., LXXV, 546. — Rationabilitas in mente, sensualitas in carne, id., LXXXIII, 418; S. Isid. Hisp., LXXXIII. 599. — Anima dum discernit, ratio est, *ibid.*, 84. — Ratio est quasi vertex in anima, Beda Vener., XCIII, 522, 552. — Homo solus inter mortales ratione valet, Alcuinus, CI. 640. — Anima nostra invisibilia videt, Joannes Scotus, CXXII, 1153. — Inest animæ ratio, S. Petrus Dam., CXLIV, 565. — Semper habemus instrumentum ratiocinandi, S. Anselmus Cant., CLVIII, 535. — Mens speculum Divinitatis per intelligentiam, id., CLVIII, 213, 710. — Lux rationis in omnibus lucet, Rupertus, CLXIX, 213. — Motus animæ cogitatio rationis, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1035. — Sapientia mundi est ratio humana, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 586. — Corvus sine nigredine, nivis sine candore, et homo sine ratione non sunt, S. Bern., CLXXXIII, 1169. — Anima ratione munita, Robertus Pullus, CLXXXVI, 734. — Dominus tribuit nobis intellectum, Gerhohus, CXCIII, 838. — Homo rationabilis, Wolbero, CXCV, 1223. — In corpore humano inhabitat ratio, Adamus Præmonst, CXCVIII, 100.

III. — *Rationis finis.*

Homo ratione præditus ut creationem percipiat et miretur, Lact., VI, 749; VII, 122; Vener. Beda, XCI, 30. — Rationis finis Dei cognitio, Lact., VII, 14; S. Hil., IX, 527; S. Zeno, XI, 126; S. Amb., XVI, 1132; S. Hier., XXVI, 504; XXIII, 116; XXX, 720; Hincmarus, CXXV, 131; S. Anselmus, CLVIII, 401; B. Ado, CLX, 1081. — Rationis finis cultus Deo præstandus, Lact., VI, 749; VII, 93, 14; S. Hil., IX, 828; S. Aug., XL, 812; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 586; Philippus de Harveng., CCIII, 946; Alanus de Insulis, CCX, 254. — Ratio homini data ut Dei imitator sit, S. Leo, LIV, 168; LV, 125; S. Anselmus, CLVIII, 803; S. Bernard., CLXXXIV, 773. — Ratio creata ut sibi ipsi bonum esse non possit homo, Eugyppius, LXII, 933. — Data homini ratio ut bonum a malo discernat, S. Greg. Mag., LXXVI, 427; S. Anselmus Cant., CLVIII, 337, 803; Philippus de Harveng, CCIII, 946. — Ratio data est omnem homini vitam regere et gubernare, Alcuinus, CI, 614. — Humanam naturam rationalem fecit Deus, ut irrationalem secundum Dei voluntatem disponeret, S. Anselmus, CLVIII, 806. — Creata ratio ut homo ad summam felicitatem perveniat, S. Anselmus, CLVIII, 804; Rupertus, CLXVII, 259; Ven. Hildebertus, CLXXI, 1107; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 721; CLXXVII, 93; Hermannus, CLXXX, 13. — Deus cerpori hominis rationem sociavit, ut ostenderet exemplum unionis quæ est inter spiritum et Deum, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1107. — Deus hominem ratione decoravit, ut omnibus animalibus præstaret, S. Bernard., CLXXXIV, 341, 773.

IV. — *Rationis excellentia.*

1° Circa veritates naturales.

Naturam rerum cœlestium, terrenarumque conquisiverunt philosophi, Lact., VII, 13. — Mens hominis scrutator utriusque naturæ, S. Amb., XVI, 134. — Ratio hominis astra cœli considerat, id., XVI, 1134, 1212. — Geometria ars philosophorum propria, S. Hier., XXV, 419. — Anima de rerum varietate et de ipsa cogitatione judicat, S. Aug., XLII, 186. — Rationis vis in his quæ ad musicam pertinent percipiendis, id., XXXII, 1177; Boetius, LXIII, 1176, 1193, 1195, 1196. — Quædam in physicis certo sciuntur, S. Aug., XXXII, 946. — Homo est, et se esse novit, et id esse ac nosse diligit, in his tribus non fallitur homo, id., XLI, 309. — Ratio ipsa ratione cognoscitur, id., XXXII, 1246, 1247, 1268. — Ratio excogitat tria omnium disciplinarum, id., XXXII, 1012. — Ratio in scientiis physicis valet, id., XL, 808. — Infelix homo qui scit illa naturalia, se autem nescit, id., XXXII, 708. — In duobus naturalibus vis apparet rationis, id., XXXII, 1010. — Si ad terrena ordinanda impotens esset ratio, prorsus non vitiata sed exstincta fuisset, S. Prosper Aquit., LI, 241. — Philosophia siderum vias radio describit, Boetius, LXIII, 615. — Ratio species rerum detegit, id., LXIII, 849. — Ratio imaginabilia comprehendit, id., LXIII, 850. — Arithmetica viribus rationis innititur, id., LXIII, 1082, 1083, 1196. — Philosophia de humanarum divinarumque rerum scientia disserit, id., LXIII, 615; LXIV, 11. — In naturalibus rationabiliter versari oportet, *id.*, LXIV, 1250. — Animus rerum origines, species et magnitudines perspicit, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 564. — Ratio causam fulgurum detexit, id., LXXXIII, 1002. — Lunam a sole illuminari contendunt philosophi, id., LXXXIII, 993. — Philosophia naturas rerum percipit, Alcuinus, CI, 947; Manegaldus, CLV, 152; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 851. — Ante Christum in mundo scientiæ naturales, Ernaldus, CLXXXIX, 1590. — Circumierunt sapientes hujus sæculi rerum naturas, S. Bern., CLXXXIV, 29.

2° Circa veritates supernaturales.

Gentiles philosophi sola duce ratione multas supernaturales veritates detexerunt, Tert., I, 515, 517, 588; II, 687, 795; S. Cyp., III, 1068; Lact., VI, 121, 130, 131, 153, 1019; VII, 113; S. Zeno, XI, 371, 372; S. Hier., XXV, 135; XXX, 650; S. Aug., XXXIII, 389; XXXIV, 361, 604, 1056; XXXVIII, 439, 776; XL, 1161; XLI, 136, 230, 231; Salvianus, LIII, 29, 30; Primasius, 419; S. Petrus Dam., CXLV, 604; Lanfrancus, CL, 109; S. Bruno, CLII, 1205; CLIII, 28; Hugo de S. Vict., CLXXV, 835; Abælardus, CLXXVIII, 1712, 1715; Alanus de Insulis, CCX, 314. — Deus rationi innotescit per speculum creationis, Tert., II, 798, S. Amb., XVI, 1134; S. Hier., XXIII, 1039; XXV, 395, 511; XXX, 650, 720; S. Aug., XXXII, 745; XXXIII, 519; XXXVI, 944, 1851; XXXVIII, 1022; XL, 761; S. Petrus Chrysol., LII, 157; Boetius, LXIII, 788; S. Greg. Mag., LXXV, 956; LXXVI, 358; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 543; Joannes Scotus, CXXII, 1155; Atto, CXXXIV, 139; S. Anselmus, CLVIII, 258; Honorius Aug., CLXXII, 44; CLXXVI, 219; S. Bern., CLXXXII, 787; CLXXXIII, 473; CLXXXIV, 29; Richardus de S. Vict., CXCVI, 51, 52; S. Martinus Leg., CCVIII, 1214. — Deus rationi innotescit per conscientiam, Tert., II, 798; S. Aug., XL, 818; XLIV, 247; Honorius Aug., CLXXIV, 217; CLXXVI, 219; S. Bern., CLXXXIV, 325. — Deum omnes naturaliter sciunt, Arnobius, V, 815. — Docet ratio falsas esse reli-

giones deorum, id., VI, 286, — Deus non ignorabilis, sed inenarrabilis, S. Hil., X, 57. — Qui dicunt Dominum malorum esse factorem nescierunt potentiam rationis, S. Philastrius, XII, 1189. — Deum unum et simplicem omnes sentiunt et intelligunt, Zacchæus, XX, 1107. — Homines tales facti sunt, ut Deum possent agnoscere, si velint, S. Hier., XXX, 651. — Hæc est vis veræ Divinitatis, ut creaturæ rationali jam ratione utenti, non omnino penitus possit abscondi, S. Aug., XXXV, 1910. — Naturaliter sentit anima humana se esse factam a Deo, id., XLIV, 247. — Mens rationalis ad summæ sapientiæ investigationem sola assurgere valet, id., XL, 812. — Mens contemplatur quod æternum est, Eugyppius, LXII, 1083. — Omnis homo ex ratione colligit a Deo creatum se esse, S. Greg. Mag., LXXVI, 403. — Per rationis acumen Deus nobis revelatur, Haymon, CXVII, 374. — Ad intelligendum Deum omnem meæ rationis intuitum verti, S. Bruno, CLII, 1284. — A Deo tribuendis corpore et forma abhorret ratio, Petrus Alphonsus, CLVII, 541. — De Deo ratione disseritur, S. Anselmus, CLVIII, 141 *et seqq.* — Mens humana se et summam essentiam intelligere potest, id., CLVIII, 186, 212. — Deus partim humana mente agnoscitur, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1071. — Immutabilitas Dei docte et theologice descripta, id., CLXXI, 800.

3° Circa veritates morales.

In conscientia hominis existit lex naturalis, Tert., II, 398, 600; S. Hil., IX, 604; S. Amb., XVI, 1251; XIV, 292, 598; XVII, 755, 771; Rufinus, XXI, 775; S. Hier., XXVI, 349; S. Aug., XXXIII, 683, 1574; XXXIV, 673; XXXVI, 673; XLIV, 227, 228; XLV, 1492; S. Petrus Chrysologus, LII, 198; S. Greg. Mag., LXXVI, 427; LXXV, 518; V. Beda, XCIII, 505; S. Remigius Lugd., CXXI, 1112; S. Bruno, CLIII, 29; S. Petrus Dam., CXLIV, 536; V. Hildebertus, CLXXI, 692; V. Godefridus, CLXXIV, 1131; Ger., CLXXXI, 102; S. Bern., CLXXXIII, 977; Garnerus, CXCIII, 287; Wolbero, CXCV, 1852; Petrus Celleusis, CCII, 924; Philippus de Harveng, CCIII, 851, 946. — Homo naturaliter inter bonum et malum distinguere potest, S. Amb., XVI, 443; S. Anselmus, CLVIII, 214; Franco Affl., CLXVI, 725; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 278; Robertus Pullus, CLXXXVI, 734; Garnerus, CXCIII, 187; Gerohus, CXCIII, 1320; Wolbero, CXCV, 1051. — Ratio ad refrenandas libidines posita, S. Amb., XVI, 91, 290; Rufinus XXI, 709; S. Hier., XXIII, 1025; S. Aug., XXXIV, 746; XXXVIII, 70; XLI, 427; Eugyppius, LXII, 726, 839, 897; S. Greg. Mag., LXXV, 1048; Alcuinus, CI, 640; S. Remigius Ant., CXXXI, 164; Garnerus, CXCIII, 224; Alanus de Insulis, CCX, 141. — Ratio nos docet recta, quæ agere debemus; Rufinus, XXI, 749; S. Hier., XXIV, 718; S. Aug., XXXII, 1312; XXXIV, 746; S. Prosperus Aq., 41, 493; S. Faustus, LVIII, 825, 826; S. Greg. Mag., LXXV, 1154. Guibertus, CLVI, 41. — Philosophia omnium magistra virtutum, Boetius, LXIII, 605.—Est pars philosophiæ *ethica* quæ modum bene vivendi docet. Alcuinus, CI, 947. — Profani moralium librorum auctores in multis sacris libris concordant, Lanfrancus, CL, 158 comment. — Tullius ad quasdam ordinis moralis veritates pervenit. V. Hildebertus, CLXXI, 1009 *et seqq.* — Ratio data ut voluntatem instruat, S. Bernard, CLXXXII, 1003. — Peccatorum primus judex, ratio, Garnerus, CXCIII, 287.

4° Rationis excellentia generaliter expressa.

Ratione nihil præstantius in homine, Lact., VII, 19, 395; S. Amb., XV, 1361; Rufinus, XXI, 653; S. Aug., XXXIII, 586, 908, 1233, 1248. — De rationis usu in religione, Lact., VI, 287, 288; S. Aug., XXXIII, 454; Cassianus, L, 175; Eugyppius, LXII, 897, 898; S. Fulg. LXV, 480; S. Anselmus, CLVIII, 1193; Guillelmus abb., CLXXX, 710. — Ratione animus tanquam certissimo duce nititur, S. Hil., IX, 446. — Intelligentia rationis officium, id., IX, 527. — Perceptio rationis sensuum perceptionibus præstat, S. Hier., XXVI, 222; S. Aug., XXXIII, 615; XXXIV, 145; S. Prosperus Aq., LI, 493. —Ratio fons sapientiæ, S. Hier., XXIII, 1025. — Ratio est cibus mentis, id., XLIV, 680. — Ratio animæ caput et oculus, id., XXXII, 1177, 1248. — Ratio capax scientiæ et veritatis, id., XLI, 789. — Ratio exemplis anteponenda, id., XLI, 136. — Ratio vera non errat, id., XXXIII, 455. — Verum et falsum ratio percipit, id., XL, 788. — Ratio fons scientiæ, id., XXXII, 1066, 1067, 1268; XL, 787; Wolbero, CXCV, 1224; S. Bern., CLXXXII, 790. — Duplex veritatis principium, auctoritas et ratio, S. Aug., XXXII, 957, 1001, 1007; S. Prosperus Aq., LI, 496; S. Bruno, CLXX, 618. —Philosophia splendore veræ lucis, Boetius, LXIII, 655. — In ratione semen veritatis, id., LXIII, 775, 776, 777, 845. — Fides rerum a ratione collecta, Cassiod., LXIX, 513. — Quot bona ex ratione defluunt, id., LXX, 1285; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 834. — Peccatum originale rationem non exstinxit, Hincmarus, CXXV, 269; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 1120. — Philosophorum lectio ad intelligentiam Scripturæ conducens, S. Petrus Dam., CXLV, 760. — Divus Paulus rationem approbat, Lanfrancus, CL, 323, 324; S. Bruno, CLIII, 558. — Quid valet ratio sine gratia, Hugo de S. Victore, CLXXV, 441. — Carmina de ratione. Alanus de Insulis, CCX, 496 *et seqq.*

V. — *Rationis infirmitas.*

1° Circa veritates naturales.

Rationi imperviæ sunt rerum naturalium causæ, Arnobius, V, 892; Lact. VI, 414; VII, 54, 60, 61, 62, 64; Constantinus Mag., VIII, 419; S. Hil., IX, 718; S. Zeno, XI, 318, 402, 445; S. Hier., XXIII, 1075; S. Greg. Mag., LXXV, 835; LXXVIII, 990; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 1011, 1015. —Anima pro ratione mysteriis plena, Lact., VII, 62, 68; Dionysius Exiguus, LXVII, 361; S. Greg. Mag., LXXV, 835; Guibertus, CLVI, 36. — Opera creationis pleraque rationi incrustabilia, S. Zeno, XI, 455, 456; S. Amb., XIV, 249; XVI, 1339; Zachæus, XX, 1092; S. Hier., XXVI, 504; S. Aug., XLI, 352; S. Petrus Chrysol., LII, 620; Cassiod., LXX, 657; S. Bern., CLXXXIII, 331; Alanus de Insulis, CCX, 869. — Scientia incerta et vana, S. Aug., XL, 29; Manegaldus, CLV, 155; S. Anselmus, CLVIII, 761; Rupertus, CLXVIII, 1277; V. Hildebertus, CLXXI, 478; S. Bern., CLXXXIII, 667. — Quo eamus et unde venimus ratio docere nequit, S. Greg. Mag., LXXIX, 1422. — Circa naturales veritates fallax ratio, Manegaldus, CLV, 154. — Intelligentia rerum a Deo, Philippus de Harveng, CCIII, 17.

2° Circa veritates supernaturales.

Infinita Dei magnitudo menti innaccessibilis, Tert., I, 509, 806, 809, 810; II, 759. — Bona electis promissa intellectus apprehendere nequit, Lact. VI, 638. — In Dei rebus mens deficit, S. Hilarius, X, 33, 230, 385; IX, 718, 855, 58, 149, 94, 143. — Scientiam cœlestium homo possidere non potest, S. Hil., X, 107. — In Deo mysteria rationi incomprehensibilia, S. Amb., XVII, 511; S. Hier., XXX, 561, 700; S. Aug., XXXIV, 790; XXXII, 661; XLII, 1120. — Miracula Evangelii explicare ratio nequit, Cassianus, L, 136. — Judicia Dei impenetrabilia, S. Prosper Aq., LI, 687; S. Petrus Chrysol., LII, 157; Salvianus, LIII, 38; S. Maximus Taur., LVII, 619, 457. — Veritates, quas percipit ratio æternam vitam non possunt conferre, S. Prosperus Aq., LI, 246. — Pauca de Divinitate ratio valet, Boetius, LXIII, 818; Eugyppius, LXII, 933, 880; Primasius, LXVIII, 419; Cassiod., LXX, 1067. — Actus Dei, sed nullo modo substantiam apprehendit ratio. Cassiod., LXX, 1031; S. Greg. Mag., LXXVI, 99. — Hominem de Deo loqui est cæcum de lumine disserere, S. Greg. Mag., LXXVI, 403, 439; LXXV, 708, 686, 679. — Deus incomprehensibilis, Rab. Maur., CVIII, 613; CXII, 418; Haymon, CXVIII, 558; Lupus abbas, CXIX, 493; Joannes Scotus, CXXIII, 362, 413, 844, 1158. — Excedunt humanam mentem Dei perfectiones, Gezo, CXXXVII, 376; Manegaldus, CLV, 157; S. Anselmus, CLVIII, 320, 210, 608, 609, 581; Rupertus, CLXVII, 1248; Honorius Aug., CLXXII, 424. — Verum summum apprehendere nequiverunt philosophi, Hugo de S. Victore, CLXXXI, 581. — Supra rationis vires incarnatio et redemptio, Herveus, CLXXXI, 610. — Scientia Dei superat omnem intellectum, id., CLXXXI, 1188. — Divinitas rationi abyssus, S. Bern., CLXXXIII, 323; Adamus Præmonstratensis, CXCVIII, 836; Gualterius, CCIX, 586; Alanus de Insulis, CCX, 535, 444, 539.

3° Circa veritates morales.

Ratio sibi derelicta notiones boni et mali mox confundit, Tert., I, 653; S. Bruno Sign., CLXIV, 246; Ven. Godefridus, CLXXIV, 421; S. Bern., CLXXXIII, 667; Innoc., III, CCXVII, 1038. — Philosophi per se justitiæ notionem habere non poterant, S. Zeno, XI, 281. — De insufficientia legis naturalis, S. Amb., XVII, 155; Rufinus, XXI, 692; S. Hier., XXX, 675, 720; S. Aug., XXXVI, 673; XXXVII, 1574; S. Prosperus Aug., LI, 239; Gennadius, LVIII, 991; S. Bruno Herbip., CXLII, 141; Lanfrancus, CL, 110; S. Bruno, CLIII, 40; Rupertus, CLXVIII, 131; V. Gildebertus, CLXXI, 348, 692; Hugo de S. Vict., CLXXV, 559, 560; CLXXVI, 301; Herveus, CLXXXI, 636; Gerhohus, CXCIII, 1177; Wolbero, CXCV, 1052; Petrus Cellensis, CCII, 924. — In rationali natura ignorantia rerum agendarum, S. Aug., XL, 244. — Delicta sua quisque non intelligit., Rufinus, XXI, 714. — Sancta consilia

ex libero arbitrio sine gratia Dei non oriuntur, S. Prosper Aq., LI, 243. — Hunc per peccatum est in ratione ignorantia boni, V. Hildebertus, CLXXI, 348. — Homo per mentis tenebras ad peccatum rapitur, Garnerus, CXCIII, 370. — Lumen Dei necessarium ut possimus discernere inter bonum et malum, Gerhohus, CXCIII, 1178. — In ratione ignorantia boni et mali, Adamus Præm. CXCVIII, 769, 770.

4° Infirmitas rationis generaliter expressa.

Humanum ingenium inveniendæ veritati impar, Lact., VI, 346; S. Hier., XXIII, 508. — Ratio humana in multis deficit S Hil., IX, 76, 78; S. Hier., XXIII, 541; XI, 786; Cassianus, XLIX, 1026. — Prudentia sæculi stultitia, S. Hil., IX, 92, 93, 396, 538; X, 80. — Cæcitas hominis demonstratur, S. Zeno, XI, 344. — In terra homo imperfecte cognoscit cuncta, S. Amb., XV, 1228. — Multi a Deo recedunt, propter ignorantiam quæ illis est, id., XV, 1262. — Nec capere nec enarrare possumus plenitudinem veritatis, id., XVII, 253; Rufinus XXI, 689. — Nosmetipsos ignoramus, Rufinus, XXI, 796. — Anima per foramen aspicit veritatem, S. Hier., XXIII, 1108. — Magis opinamur quam scimus, id., XXIII, 1030. — De statu nostro ignoramus, id., XXIII, 1060. — Nos decipientes et decepti, id., XXV, 734. — Ventis doctrinarum mens agitata, id., XXV, 501. — Sumus parvuli in videnda veritate, id., XXX, 758. — Anima ab ignorantia non potest esse libera, S. Aug., XL, 60. — Homines velut cæci, id., XXXVI, 1713; XXXVII, 1552; XLV, 1539. — Errare humanum est, id., XXXVIII, 901, 987. — De egestate humanæ intelligentiæ, S. Prosperus Aq., LI, 453. — Verum multi quærunt, pauci inveniunt, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 600. — Menti dura cæcitas, S. Greg. Mag., LXXV, 887. — Fragilitati humanæ parva congruit scientia, V. Beda, XCI, 1015. — Causa hominis error usu de Deo, Joannes Scotus, CXXII, 818. — Cavenda intellectus inopia, S. Remigius Ant., CXXXI, 60.—Ratio humana conturbata, id., CXXXI, 293. — Animalis homo spiritualia non percipit, S. Odo, CXXXIII, 534.—Mentis humanæ instabilitas, S. Anselmus, CLVIII, 809. — Hominis imperfecta scientia, S. Bruno S·gn., CLXIV, 651; id., CLXIV, 1140; Rupertus, CLXVII, 460; V. Hildebertus, CLXXI, 855; Hugo de S. Victore, CLXXV, 923, *et seqq.* — Homo in ignorantia positus, Honorius Aug., CLXXII, 243. — Non solum ignari, sed veritati obstantes, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 302. — Ratio nunc cæca, S. Bern., CLXXXII, 841. — Anima illusionibus plena, id., CLXXXIII, 531. — Homo a lumine veritatis quasi exstinctus, id., CLXXXIII, 95. — Miseria animæ ignorantia, id., CLXXXIII, 367. — De corrupta hominis anima, id., CLXXXIII, 667. — In ratione obscuritas ignorantiæ, Adamus Præm., CXCVIII, 769.— Anima illusionibus completa, Innoc. III, CCXVII, 138.

VI. — *Rationis infirmitatis causæ.*

1. Causa, peccatum originale et actuale.

Peccato anima excæcatur, S. Fulg., LXV, 539; S. Hil., IX, 944; S. Amb., XIV, 462; S. Aug., XXXVIII, 664; S. Prosp. Aq., LI, 126, 653; S. Greg., Mag., LXXV, 767, 768, 787, 870, LXXVI, 317, 916; LXXIX, 556; V. Beda, XCII, 510, 767; XCIII, 492,514,696, 890; Herveus, CLXXXI, 613; S. Bern., CLXXXIII, 567; CLXXXIV, 1066; Adamus Præm., CXCVIII, 246. — Peccatum originale nobis vinculum erroris, S. Amb., XVI, 125. — Scientia mala nobis ex peccato, id., XVII, 964.—Sapientiæ lumen recessit a peccante, Rufinus, XXI, 748. – Animæ propter peccatum miserabilis ignorantia, S. Aug., XLIV, 180.— Rerum sciendarum impedimentum, peccatum originale, id., XLV, 1268. — Peccati originalis pœna, error, id., XLI, 784. — Peccata veritatis perspicuitatem velant, id., XXXII, 1311. — In culpa Adami homo intellectu spoliatus fuit, S. Prosp. Aquit., LI, 237.—Ex peccato originali ignorantia rationi contraria, Cassiod., LXX, 1294.—Peccata sapientiæ lumen auferunt, id., LXX, 347.—Homo peccator in nocte erroris se abscondit, S. Greg. Mag., LXXVI, 774, 775. — Propter peccatum anima bonum quod quærit, amplius non agnoscit, id., LXXVI, 158.—Homo in paradiso cecidit, et ab illo mentis lumen recessit, id., LXXVII, 317.—Homo lucem relationis cum peccato perdidit, id., LXXIX, 614.— Recedentibus a se, subtraxit Deus cognitionem veritatis, V. Beda, XCII, 510. — Imperfectio et diminutio rationis facta est per primum hominem, id., XCIII, 528, 737; Amulo episc., CXVI, 118. — Peccatum ordinem cognitionis subvertit, Joannes Scotus, CXXII, 843. — Amissa innocentia, profundiores errores, Hincmarus, CXXV, 191. — Peccatum originale hominem a vero lumine elongavit, id., CXXV, 131. — Lumen vultus tui in nobis obscurata est in Adam, S. Remigius Ant., CXXXI, 165.—Prima peccati pœna, profunda ignorantia, S. Odo, CXXXIII, 524. — Ratio per Adami peccatum debilitata, S. Bruno, CLII, 808; S. Anselmus, CLXIII, 320, 434.— Ratio peccati ludibrio prostituta, Guibertus, CLVI, 160. — Ante peccatum erat intelligentia sine errore, V. Gildebertus, CLXXI, 348. — Ante peccatum perfectior cognitio, Hugo de S. Vict., CLXXXV, 441.— Ex multiplicatione peccati excrescit error, Herveus, CLXXXI, 613. — Homo lapsus caliginosus, Aelredus, CXCVIII, 246.

2. Causa, superbia mentis.

Ratio quando errat prudentiam vult existimari, S. Hil., X, 158. — Per superbiam erraverunt philosophi, S. Zeno, XI, 318 et 319; S. Aug., XXXVIII,777,XXXII,707; XXXIV, 440; Atto Verc., CXXXIV, 139; S. Petrus Dam., CXLIV, 536; S. Bruno, CLIII, 25; Alanus de Insulis, CCX, 133. — Superbia Adam in tenebris cecidit, S. Amb., XV, 1283; S. Prosper Aq., LI, 237, 238; S. Greg. Mag., LXXIX, 564; S. Anselmus, CLVIII, 1422. — Veritas superbiæ adversa, S. Amb., XV, 1783. — Superbia hæreticorum mater, S. Hier., XXV, 858; S. Aug., XXXII, 142; XXXVIII, 280; S. Anselmus, CLXVIII, 554; CLIX, 123; Hugo de S. Vict., CLXXV, 923, 924; Herveus, CLXXXI, 126; Garnerus, CXCIII, 153.—Superbia Judæos excæcavit, S. Aug., XXXV, 1778; S. Bruno, CLXIV, 181, 186; CLXVIII, 130.— Superbia pellitur homo in tenebras, S. Aug., XLIV, 206.—Superbia aures cordis obstruit, id., XLIV, 618.—Deus superbis veritatem denegat, S. Aug., XXXVIII, 437; S. Maximus Taur., LVII, 619; S. Greg. Mag., LXXVI, 412; Manegaldus, CLX, 156; Rupertus, CLXVII, 1628; Herveus, CLXXXI, 277. — Sapiens non glorietur, S. Aug., XXX, 721.— Superbia excæcat, S. Greg. Mag., LXXV, 1154; LXXVI, 269, 595; Amulov., CXVI, 118; S. Petrus Dam., CXLIV, 233; CXLV, 576, 577, 700; Guibertus, CLVI, 165; Rupertus, CLXIX, 670; V. Hildebertus, CLXXI, 688; Adamus Præm., CXCVIII, 770. — Superbia dicit, bonum non facio quia nescio, Amulov., CXVI, 121.— Expositio errorum in quos incidit superbus, S. Odo, CXXXIII, 242 et *seqq.*; Manegaldus, CLV, 157, 158.— Ratio in fatuitate submergetur, Manegaldus, CLV, 155. — Superbia negantur mysteria, quia incomprehensibilia, S. Anselmus, CLVIII, 263. — Telo superbiæ mens perdita, id., CLVIII, 869. — Præ superbia, videre dedignaris vel scire, Rupertus, CLXVIII, 573.— Superbia rationi dominatur et reluctatur, V. Hildebertus, CLXXI, 190. — Ignorantia pœna elationis, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 301. — De superbia nascitur rationis expers animus, id., CLXXVI, 999 et 1000. — Mens humana per superbiam decepta, Garnerus, CXCIII, 112. — Superbi discere nolunt, Innoc. III, CCXVII, 1022.

3. Causa, carnis concupiscentia.

Concupiscentia refrenanda ut menti luceat veritas, S. Cyprianus, IV, 79; S. Amb., XIV, 541; XXXII, 589, 1334; S. Greg. Mag., LXXV, 716. — Concupiscentiæ effectus, excæcatio animi. S. Cyp., VI, 256, 257; S. Aug., XXXVI, 94, 241; XXXIII, 615; S. Greg. Mag., LXXVI, 190; LXXV, 743; Halitgarius, CV, 658; S. Petrus Dam., CXLV, 57; Guibertus, CLVI, 30, 35; V. Godefridus, CLXXIV, 421; Garnerus, CXCIII, 153, 1176. — Animæ subtilitas peccato in naturam corporum ingravescit, S. Hil., IX, 974. — Concupiscentia rationi adversa, S. Hil., IX, 781, X, 345; S. Zeno, XI, 343; S. Amb., XIV, 599; S. Aug., XLI, 242; XXXII, 1009; S. Prosperus Aq., LI, 452, 494; Cassiod., LXX, 1284; S. Greg. Magn., LXXIX, 418; V. Beda, XCI, 214; XCIII, 513, 522, 633; Joannes Scotus, CXXII, 844; S. Petrus Dam., CXLV, 403; S. Bruno, CLII, 793, 1082; CLIII, 184; Guibertus, CLVI, 88; Rupertus, CLXVII, 287; CLXVIII, 1244; V. Hildebertus, CLXXI, 348; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 1001; S. Bern., CLXXXIV, 821; Anonymus, CCXIII, 919; Innocentius III, CCXVII, 999, 1012. — Vitia et libidines veritatem obruunt, S. Hil., IX, 527, 839; Cassianus, XLIV, 1025; Bœtius, LXIII, 770; Eugyppius, LXII, 596; S. Greg. Mag., LXXVI, 712, 714; S. Paschasius, CXX, 82; Joannes Scotus, CXXII, 849, 874; S. Anselmus, CLVIII, 870; Rupertus, CLXIII, 572. — De bello inter carnem et spiritum, S. Zeno, XI, 342; S. Greg. Mag., LXXV, 832; Herveus, CLXXXI, 1188; Wolbero, CXCV, 1225; Adamus Præm., CXCVIII, 700; Alanus de Insulis, CCX, 141, 142. — Luxuria a fide vera deviat, S. Amb., XVI, 626. — Libido venerea mentem absorbet, S. Aug., XLIV, 373 et 374. — Veritatis capax meus a vitiis libera, id., XL, 299.— Mens mole corporis pressa supernæ luci diu inhærere non valet, S. Greg. Mag., LXXV, 832. — Multi scire nolunt, ne bonum facere cogantur, Amulon, CXVI, 139. — Libido lucem comprehendere non vult, Hincmarus, CXXII, 349. — Concupiscentia mentem aggravat. S. Bruno, CLII, 794. — Reprobi sensus scientia nullis indiciis coargui potest, Guibertus, CLVI, 165.—Carnalem sensum sapientia fugit, Rupertus, CLXVII, 1629. — Caliginis duæ causæ, ira et mollior affectus, S.

Bern., CLXXXIII, 755. — Vagationem mentis illicita generat tristitia, Garnerus, CXCIII, 152. — Ex ventris ingluvie hebetudo intelligentiæ, Garnerus, CXCIII, 153. — Luxuria decipit mentem, id., CXCIII, 154.

XL.

INDEX DE PARADISO TERRESTRI

IN QUO, SEMOTA PECCATI ORIGINALIS QUÆSTIONE, NOTATUR QUIDQUID PATRES SCRIPSERE DE HISTORIA EDEN A TRANSLATIONE IN ILLUM USQUE AD EJECTIONEM ADAMI, SEU, 1) QUÆ ANTE, 2) QUÆ PER, ET 3) QUÆ POST LAPSUM PRIMORUM PARENTUM IN EO PERACTA SUNT.

—

I. — *Ante lapsum.*

In hac parte explicatur Genes. cap. II a vers. 8 ad ultimum; scilicet, de plantatione, lignis et fluviis paradisi terrestris, de Adami introductione, præcepto non comedendi de ligno scientiæ boni et mali (non quod ipsum lignum in sua natura rationale esset, vel scientiam boni et mali habuisset, sed quod Adam in eo experiri et scire poterat quid esset inter obedientiæ bonum et inobedientiæ malum), de adductione et nominatione animalium, de sopore, vaticinio, Adami et mulieris formatione, de non erubescentia (seu quod Adam et Eva custodientes angelicæ dignitatis honestatem erant quidem nudi mundanis vestibus sed immortalitatis splendore erant vestiti), et de statu morali et physico Adami et Evæ dum commorati sunt innocentes in hoc amœnissimo loco (id est quod ad hoc in paradiso terrestri positi fuerant, boni, felices, sine ulla carnis impugnatione, liberi ad bonum et ad malum, ut, si ad sui Conditoris obedientiam charitatis vinculis se astringerent, ad cœlestem patriam quandoque sine carnis morte transirent, sic namque mortales fuerant conditi ut, si peccarent, mori possent, et immortales ut, si non peccarent, etiam non mori possent, atque ex merito liberi arbitrii beatitudinem illius regionis attingerent in quæ vel peccare vel mori non possent).

Tertullianus, I, 1277, 1302; II, 288, 293, 599, 655, 723, 725, 883, 900, 904. — Novatianus, 111, 887, 896, 916. — S. Cyprianus, IV, 630, 822, 896, 912, 929. — S. Victorinus mart., V, 304, 312, 325, 344. — Magnes presb., V, 346. — Lactantius, VI, 322, 323, 666, 755, 756, 931, 932, 933. — Victorinus poet., VIII, 1289. — S. Hilarius, IX, 334, 930. — S. Zeno, XI, 314. — Firmicus Mater., XII, 1037. — S. Philastrius, XII, 1239. — Jul. Hilarianus, XIII, 1099. — S. Ambrosius, XIV, 275, 300, 700, 921, 954, 1061; XV, 1205, 1206, 1241, 1242, 1468, 1484, 1584, 1585, 1632, 1911; XVI, 310, 346, 1142. — Juvencus poet., XIX, 347. — Cœl. Sedilius, XIX, 612. — Faltonia Proba, XIX, 805, 816. — Sulpicius Sever., XX, 95, 232. — S. Gaudentius, XX, 899. — S. Hieronymus, XXII, 659, 732, 1053; XXIII, 940, 941; XXV, 1089. — S. Augustinus, XXXII, 140, 607, 649, 654; XXXIV, 202, 205, 208, 371, 380, 383, 384, 385, 386, 396, 400, 401, 402, 403, 408, 487, 555, 574, 575; XXXVI, 668; XXXVIII, 172; XL, 332; XLI, 395, 397; XLII, 613, 614, 615; XLIV, 109, 110, 172, 173, 271, 933; XLV, 1090, 1536, 1556, 1598. — Mar. Mercator, XLVIII, 198, 632, 638, 639, 642, 645. — S. Eucherius, L, 906, 907, 908, 909. — S. Prosper, LI, 734. — S. Petrus Chrysologus, LII, 305, 359, 506, 507, 509, 520, 538.— S. Salvianus, LIII, 37. — S. Leo Mag., LIV, 871, — S. Maximus Taurinens., LVIII, 448, 567, 570, 571, 572, 575. — Gennadius, LVIII, 985. — S. Avitus, LIX, 327, 328, 329, 330. — Prudentius poet., LIX, 803, 804, 826, 827, 856. — S. Paulinus Nolan., LXI, 441, 905. — Mar. Claud. Victor, poet., LXI, 938. — Amœnus poet., LXI, 1075. — Eugyppius, LXII, 642, 643. — Gilbertus, LXIV, 1392, 1394, 1410, 1411, 1412. — Boetius, LXIV, 1353. — S. Fulgentius, LXV, 447, 466, 505, 664, 700, 701. — Dionysius Exiguus, LXVII, 380, 381, 550. — Cassiodorus, LXX, 29, 806, 1017. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 163. — Vitæ Patr., LXXIII, 421, 582. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 649, 661, 664, 665, 970; LXXVI, 231, 293; LXXIX, 21, 222, 314, 553, 554, 555, 556, 557, 606, 619, 620, 646. — S. Paterius, LXXIX, 686, 687, 688, 689. — Taio, LXXX, 753, 754. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 1236. — Pirminius, LXXXIX, 1031. — Beda, XCI, 13, 43, 45, 47, 48, 49, 50, 206, 207, 208; XCIII, 223, 226, 227, 228, 269, 270, 271, 272.—S. Hildefonsus, CXVI, 114. — S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 268, 269. — Alcuinus, C, 517, 518, 519, 520, 521, 522. — Sedul. Scotus, CIII, 56, 139. — Theodulfus, CV, 231. — Halitgarius, CV, 676 —Freculphus, CVI, 921, 922.—Rabanus Maurus, CVII, 462, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 568, 595; CVIII, 368; CXI, 31, 99, 334; CXII, 46, 461. — Walafridus Strabus, CXIII, 86, 87, 88. — Angelomus, CXV, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134. — Haymo, CXVII, 568, 629, 730; CXVIII, 93. — S. Lupus, CXIX, 602, 625, 628. — Paschasius Radbertus, CXX, 196, 218, 647, 736. — Ratramnus, CXXI, 71, 85. — S. Remigius Laudunens., CXXI, 1087.— Joannes Scotus, CXXII, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840. — Hincmarus Remens., CXXV, 131, 231, 234, 375. —S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 60, 61, 62, 63, 88, 805. — S. Odo, CXXXIII, 343, 344, 568. — Ratberius, CXXXVI, 191, 195. — Petrus Damianus, CXLV, 512, 590, 743, 779, 790, 883. — S. Bruno Herbipol., CXLII, 378, 512. — Othlonus, CXLVI, 65. — Lanfrancus Cantuariens., CL, 160. — S. Bruno Carthus., CLII, 750, 1331. — Radulphus Ardens., CLV, 1742. — Guibertus, CLVI, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 78, 99, 100, 589, 590. — Goffridus, CLVII, 258. — S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 325, 395, 400, 401, 441, 442, 443, 444, 445, 538, 540, 634, 815. — Ivo Carnotens., CXLII, 306.—Anselmus Laudunens., CLXII, 1236.—Callistus, II, pap., CLXIII, 1378. — S. Odilo, CXLII, 1007. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 162, 163, 164, 165; CLXV, 876.— Drogo, CLXVI, 1525. — Rupertus, CLXVII, 233, 269, 270, 271, 276, 277. — Hildebertus, CLXVI, 1119, 1120, 1121. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1117, 1118. — Godefridus, CLXXIV, 31, 276, 368, 1013, 1091, 1131. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 39, 40, 638, 639. — Petrus Abælardus, CLXXVIII, 780, 781, 782. — Hermannus, CLXXX, 16, 17, 18. — S. Bernardus, CLXXXII, 958; CLXXXIII, 166, 167, 479; CLXXXIV, 184.—Zacharias, CLXXXVI, 267. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 746, 752. — Petrus Venerab., CLXXXIX, 692. — Ernaldus, CLXXXIX, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1540. — Petrus Lombardus, CXCI, 293, 381, 1239; CXCII, 215, 686, 687, 688. — Magister Bandinus, CXCII, 1045, 1046, 1047.—Garnerus, CXCIII, 353.— Gerhohus, CXCIII, 869, 1137, 1196, 1259; CXCIV, 231, 285, 601, 604. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1067, 1068, 1069, 1070.—Adamus Scotus, CXCVIII, 586, 593, 594, 614-624.—Petrus Cellensis, CCII, 892, 1902. — Philip. de Harveng, CCIII, 19, 593, 394.— Thomas Cisterciens., CCVI, 691.— Petrus Pictaviens., CCXI, 960, 961, 1011.

II. — *Per lapsum.*

Sub hoc titulo agitur de Genes., cap. III, vers. 1 ad 9, seu de permissione et modo tentationis et seductionis ex parte diaboli erga Adamum et Evam (Deus enim dixerat, « morte moriemini, » Eva dixit, « ne forte moriamur; » novissime serpens dixit, « nequaquam moriemini, »), quod mox Eva comedit de ligno vetito, jamque quod Adam per mulierem decipitur, pariterque comedit : tandemque de apertione oculorum, erubescentia, et ficulneis succinctoriis. Unde quod dum uterque divinitatis similitudinem appetunt, ceciderunt et munera immortalitatis perdiderunt; quodque perdita charitate, mali inventi sunt, hoc est quod princeps vitiorum, dum eos vicit, ad Dei imaginem factos, pudicitia armatos, temperantia compositos, illis donis ac tantis bonis exspoliavit, pariterque peremit...

Tertullianus, I, 405, 406, 1256, 1257; II, 314, 904. — Novatianus, III, 888. — S. Cyprianus, VI, 496, 629, 630, 634, 653. — S. Victorinus, V, 313. — Magnes, V, 346.— Lactantius, VI, 323, 756, 932, 933, 955. — Victorinus, VIII, 1289. — S. Hilarius, IX, 302, 807, 808, 929, 930, 931, 960,

III. — *Post lapsum.*

Datur explicatio vers. 8-24 cap. III Genes., seu de Dei ambulatione in paradiso et interrogationibus ad Adamum et Evam, et istorum confessione et excusatione, de maledictione serpentis et Salvatoris promissione; de pœnis Adamo et Evæ inflictis; de tunicis pelliceis, et ejectione e paradiso; de cherubim flammeoque gladio.

—

Cum ex citatis Patribus, quidam has quæstiones specialiter tractarunt et velut ex professo: conveniens nobis videtur eorum opera hic consignare ad abundantiam utilitatis et notionis.

XLI.

INDEX DE PECCATO ORIGINALI

VEL DE PRIMORUM PARENTUM LAPSU,

IN QUO OMNIA QUÆ SCRIPSERE PATRES ORDINE REFERUNTUR ANALOGICO.

Index ille, ne bis in unum redundaret, hic tantum memoratur, et ad Indicem de peccatis infra subjicietur; quem adeat lector benevolus.

SERIES INDICUM QUINTA.

In hac quinta serie, undecim Indices complectente, omnia quæ spectant ad Scripturam sacram, quatenus verbum Dei et totius religionis fundamentum, exhibebimus. Primo quidem referemus quidquid dixere Patres de scripturarum inspiratione, authenticitate, veracitate, etc., deinceps apponemus omnes Commentarios generales in Scripturas; omnes Explanationes in varia uniuscujusque libri capita et in locos notabiliores; posthæc apparebit Index exegeticus omnium versiculorum, a primo Genesis ad ultimum Apocalypsis, juxta librorum ordinem canonicum, ita ut lector uno intuitu conspiciet omnes scriptores, ordine chronologico a Tertulliano ad Innocentium III, sæpe ducentos aut trecentos numero, qui talem talemve Scripturæ versiculum elucidarunt vel commentati sunt. Præterea, subjicientur Indices de Allegoriis, de Figuris, de Parabolis tum Veteris tum Novi Testamenti; denique evolventur ordine alphabetico tum viri, tum mulieres utriusque Testamenti nobiliores, de quibus Patres in scriptis mentionem fecerunt. His factis, ne unum quidem verbum, vel iota Scripturarum in *Patrologiæ Cursu* relatum, nos præteribit, et si alibi labores plus quam Herculeos promissimus, hæc sola series promissionis veritatem probabit.

XLII.

INDEX SCRIPTURARIUS

REFERENS SCILICET QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE SANCTARUM SCRIPTURARUM INSPIRATIONE, AUCTORITATE, EXCELLENTIA, ETC., ETC.

RERUM ORDINE LOGICO DIGESTUS.

—

MONITUM.

Indicem hunc apponere statuimus veluti necessarium ad tres subnexos indices procemium, cujus adjumento facilior et certior ad illos patebit aditus. Verum enim vero hoc in Indice vicissim agemus de sanctarum Scripturarum inspiratione, auctoritate, excellentia et integritate ; de illarum canone, auctoribus, versionibus, interpretatione et sensibus variis ; prætcrea sermonem habebimus de Scripturarum divisione, nimirum de Veteri et Novo Testamento et de cunctis uniuscujusque libris ; denique referemus generales de sacra Scriptura tractatus, et sic lectori omnia Patrum dicta de sacris libris uno intuitu, et non sine magno commodo, conspicere licebit.

I. — *De inspiratione sacræ Scripturæ.*

Divinitas S. Scripturæ ostenditur. Tertull., I, 388, *et seqq*. Scripturæ deificæ, *id*., III, 1059. Libri Veteris Testamenti a viris divino Spiritu inundatis editi, *id*., 378. — Scriptura divina cur θεόπνευστος dicatur, S. Ambrosius, XVI, 803. — Omnia verba Scripturæ divinitus inspirata, S. Hieronym., XXII, 431. Scripturæ omnes Spiritu sancto inspiratæ, *id*., XXIV, 332. Scripturæ a Spiritu sancto editæ, *id*., XXV, 1222. — Scriptores sacri uno Spiritu locuti sunt, S. August., XXXIV, 1175, 1176. In ea (Scriptura) Deus ipse loquitur, *id*., XXXII, 864, et hoc ostendit Apostolus, *id*., XLII, 646. Scriptura sacra est Chirographum Dei, *id*., XXXVII, 1880. Scriptura sacra est venerabilis stylus Spiritus Dei, *id*., XXXII, 747. Scripturæ divinitus inspiratæ, *id*., XLII, 1175, 1183. Quasi litteræ sunt nobis a Deo directæ, *id*, XL, 1050. — Quæ sanctis Scripturis Spiritus divinus inseruit, Cassianus., XLIX, 728. — Sacrarum Scripturarum auctor Deus, S. Leo Magnus, LVI, 880. — Omnis Scriptura divinitus inspirata est, S. Maximus Taurin., LVII, 749. S. Laur. Novar., LXVI, 105. — Unde probamus libros religionis, nostræ divina esse inspiratione conscriptos, Junilius, LXVIII, 42. — Unde probetur Scripturam esse divinam et traditam a Deo, Cassiodorus, LXX, 19. Scripturæ divinæ libri omnes superna luce et virtute Spiritus sancti resplendent, *ibid*., 1109. Scriptura sacra lingua Dei vocatur, *ibid*., 540. — Spiritus sanctus loquitur per scriptorem sacrum quæ sunt illius, et scriptor ipse, eaquæ Dei sunt, in se, tanquam de altero scribit, S. Gregor. Magn., LXXV, 518. Scriptor sacer est calamus quo libri sacri a Spiritu sancto sunt scripti, *ibid*., 517. Inspiratio Scripturæ sacræ, *ibid*., LXXIX, 19. In Scriptura non prophetarum et patriarcharum, sed Dei vox auditur, *id*., LXXIX, 148. — Auctor autem earumdem Scripturarum Spiritus sanctus esse creditur, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 750. — Quod in Ecclesiam sanctam Spiritus sanctus Novum et Vetus Testamentum plenissime inspiravit, S. Hildef. Tolet., XCVI, 139. — Omnes hos libros idem Esdra divino afflatus Spiritu reparavit, cunctaque prophetarum volumina correxit, Raban. Maur., CVII, 366. Hi sunt scriptores sacrorum librorum, divina inspiratione loquentes, *ibid*., 367 ; CXI, 110. Auctor autem earumdem Scripturarum Spiritus sanctus esse creditur, *id*., CVII, 367, Esdras scriba post incensam legem a Chaldæis, dum Judæi regressi fuissent in Jerusalem, divino afflatus Spiritu, bibliothecam Veteris Testamenti reparavit, *id*., CXI, 121. Singuli in singulis cellulis (ut quidam asserunt), separati, ita omnia per Spiritum sanctum interpretati sunt, *ibid*., 122. Scripturæ a Deo inspiratæ, *id*., CVIII, 1134. — Omnis Scriptura divinitus inspirata Veteris ac Novi Testamenti, Walafrid. Strab., CXIII, 752. Ignea vocatur, quia inspirata revelatione Spiritus sancti, *ibid*., 33. Omnis Scriptura sacra, Scriptura canonica, unus liber est, qui ad unum tendit, et ab uno Deo profecta, uno eodemque Spiritu conscripta est, Rupertus, CLXIX, 18. Neque enim voluntate humana allata est aliquando Scriptura sacra, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines, *ibid*., 1091. Vox de cœlo Scriptura sacra, *ibid*. Quæ Scripturæ divinitatis nomine singulariter appellari debeant, Hugo de S. Victore, CLXXV, 9.

II. — *De auctoritate Scripturæ sacræ, et de ejus veracitate.*

Scripturæ sacræ majestas et auctoritas, Tertull, I., 386 et *seqq*., 446, 469 ; II, 167. Divinarum Scripturarum sequenda auctoritas, *id*. — III, 1058, 1065, 1114. — Scripturæ auctoritas, S. Hilarius, IX, 1045. — Græcorum Scripturæ sacræ codicum potiorestauctoritas, S. Ambros., XVI, 839. — Auctoritas Scripturarum sectanda, S. Hieronym., XXIV, 122. Nec parentum, nec majorum error sequendus est, sed auctoritas Scripturarum et Dei docentis imperium, *ibid*., 743. Si ad Scripturas sanctas admissa fuerint velut officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis, *id*., XXII, 648. Utrum scriptorem SS. Scripturarum mentiri oportuerit, *ibid*., 566. Fluctuat auctoritas Scripturarum si scriptores potuerint officiose mentiri, *ibid*., 567. — De auctoritate canonicæ Scripturæ divino Spiritu conditæ, S. August., XLI, 318. Agnoscit necessitatem fidei et Scripturarum auctoritatem, *id*., XXXII, 722. Scripturarum auctoritatem de medio auferunt Manichæi, dum quædam accipiunt, quædam respuunt, *id*., XLII, 508, 597 ; XLV, 1008. Scripturæ sacræ divina auctoritas, *id*., XXXII, 723, 842, 852, XLII, 249. Scripturæ auctoritas mirabilis, *id*., XLI, 357, 359, et eminentissima, *ibid*., 318. Scriptura sancta in summo et cœlesti auctoritatis culmine collocata, *id*., XXXIII, 277, 278. Solos auctores librorum canonicorum non errasse aliquid scribendo credendum est, *ibid*., 276, 284, 285. Scripturæ canonicæ auctoritas nulli cedit, *id*., XLI, 517, 678. Scripturarum auctoritas unde probanda, *ibid*., 245, 248, 283, 284, 452, 485, 486, 517, 626. Scripturæ auctoritas in narratione rerum gestarum quanta, *id*., XLI, 599, 600. Scripturarum Veteris Testamenti auctoritas commendata a Christo et apostolis ejus, *id*., XLII, 637, 638, 647. Scripturæ auctoritas non culpanda propter peccata quæ refert, imo laudanda et diligenda, *ibid*., 438, 439, 440. Scripturis, quæ in Ecclesia canonicæ nominantur, sine ulla dubitatione credendum, *id*., XXXIII, 598. Nihil credi voluit Christus adversus confirmatam Scripturarum auctoritatem, *id*., XLII, 284. Quod Scripturæ divinæ præscribit auctoritas, aut universa frequentat Ecclesia, observandum est, *id*., XXXIII, 202. Titubat fides, si divinarum Scripturarum vacillat auctoritas, *id*., XXXIV, 35. Scripturæ sanctæ auctoritatem frangere conantur, qui aliquod ei mendacium tribuunt, *id*., XL, 404. Scripturæ canonicæ auctoritati nullus quamlibet sanctus et doctus vir comparandus, *id*., XLIV, 381. Si ratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest, *id*., XXXIII, 588. Scripturæ summa est veritas, *id*., XXXIII, 839, 860. Dum Scriptura testimonium aliquod ex auctore sumit, non propterea cætera illius auctoris scripta, confirmat, *id*., XXXIV, 738. — Scriptura cœlum, cujus auctoritas quasi firmamentum in Ecclesia posita, et per totum

orbem extensa. — S. Prosper Aquit. LI, 288. — Scripturæ sacræ auctoritas indubitabilis. — S. Leo Magnus, LIV, 314. Scripturæ divinæ ab Hebræis servatæ testimonium præbent contra ipsos evangelicæ veritatis hostes, S. Maxim. Taurin., LVIII, 355. — De auctoritate Scripturarum, Junilius, LXVIII, 20. Qui libri sunt perfectæ auctoritatis, *ibid.* Qui mediæ, *ibid.* Qui nullius auctoritatis sunt, *ibid.* Quæ auctoritas Scripturarum in Ecclesiis primum sit sequenda. — S. Hildef. Tolet., XCVI, 139. Ad quos recurrendum, cum sacræ Scripturæ auctoritas non occurrit, Ivo Carnot., CLXI, 283. De re obscurissima non esse disputandum sine auctoritate divinarum Scripturarum, *ibid.*, 314. — De divinarum Scripturarum et traditionis auctoritate, S. Bruno Signiensis, CLXIV, 84. — De auctoritate librorum sacræ Scripturæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 15. — Nihil auctoritatis canonicis remanebit Scripturis, si ad eas mendacia fuerint admissa. Gratianus, CLXXXVII, 50. Non debetur par auctoritas Scripturis et expositionibus earum, *ibid.*, 51.

III. — *De excellentia sanctarum Scripturarum.*

Earum (Scripturarum) prædicatione Christiani spem fiduciamque suam recreabant, Tertull., I, 489. Scripturarum omnium consonantia, *id.*, II, 632. — Plus roboris dabitur et magis ac magis intellectus cordis operabitur scrutanti Scripturas veteres ac novas, S. Cyprian., IV, 677. — Scripturæ nihil non habent auctore suo dignum, S. Hilarius, IX, 768. Quidquid in his est, excelsum, divinum, rationabile et perfectum est, *ibid.* Scripturis non modo nihil sapientius, sed et eloquentius nihil, *ibid.*, 543. Scripturæ quam multa scientia nos imbuant, *ibid.*, 396, 397. Scriptura omnis ad cœlestium bonorum spem nos vocat, *ibid.*, 548. Scripturis Deus ad cognitionem sui nos erudivit, *id.*, X, 171. Eloquiis Dei anima refecta tanquam pabulum aliquod vitæ æternæ in se continet, *id.*, IX, 549. Iter tibi sit divina Scriptura, S. Ambrosius, XV, 1394. Omnes ædificat. S. Ambros., XIV, 1157. Habet verbum Dei epulas, alias fortiores ut lex et Evangelium, alius suaviores, ut sunt, Psalmi et Cantica canticorum, *id.*, XV, 1517. Bona pascua sint libri Scripturarum cœlestium, *ibid.*, 1390. Deus præceptis salutaribus eas replevit, quibus infirmitas animæ sanaretur, S. Ambros., XIV, 1012. Remedium tædiorum omnium, atque in tentationibus unum perfugium sunt, *ibid.*, 819. Scriptura divina convivium Sapientiæ est, *id.*, XVI, 71. Deambulat in paradiso Deus, quando divinas Scripturas lego, *ibid.*, 1154. Pretium Scripturæ fides nostra est, *ibid.*, 1043. Quanto amplius in corde ruminatur, tanto salubriorem dulcedinem menti exhibet, *id.*, XVII, 866. Ad resecanda vitia acutissima est, *ibid.*, 926. Panis est animarum, *ibid.*, 831. Pabulum et vita est, *ibid.*, 662.

Mos Scripturarum ut ad pœnitentiam provocent, S. Hieronym., XXIV, 235. Doctrina Scripturarum, murus firmissimus, *id.*, XXV, 1267. Eruditio Scripturarum germinat virgines, *ibid.*, 1489. Per Scripturas nota fecit Deus universa mysteria, *id.*, XXVI, 452. Quando utilis est Scriptura audientibus, *ibid.*, 322. Fructus meditationis Scripturarum, *ibid.*, 439. Ama scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabis, *id.*, XXII, 1078, 124. Majestas divinæ Scripturæ admiranda, *id.*, XXIV, 596.

Scripturæ sacræ laus et dignitas. S. August., XXXII, 854, XXXIII, 508, 524. Scripturarum Veteris Testamenti dignitas et excellentia, *id.*, XLII, 74. Scriptura sacra cæteris antecellit, *id.*, XLIII, 128. Sacræ Scripturæ cum profana comparatio, *id.*, XXXIV, 64. Fides ex Scripturis concepta est, *id.*, XLI, 646. Magna excellentia Scripturæ præ litteris profanis, *id.*, XXXII, 748. Scripturæ sacræ omnibus sæculi deliciis suaviores, *ibid.*, 810. In Scripturis satietas sine fastidio, *id.*, XXXVIII, 30. Scriptura sic loquitur, ut altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos pascat, affabilitate parvulos nutriat, *id.*, XXXVIII, 323. Scripturæ sacræ simplicitas, *id.*, XXXII, 686, 723, 847. Scripturæ sacræ mira profunditas, *ibid.*, 723, 810, 832, 1315, XXXIII, 516. Scripturarum concordia, *id.*, XLX, 600. Scripturarum etsi diversi sint scriptores, omnia tamen ita sibi concordant, ut tanquam uno ore dicta inveniantur, *id.*, XLII, 249. Scripturarum latebræ maxime valent ad amorem veritatis acuendum, etc., *id.*, XL, 320. In Scripturis quædam ad fidem et doctrinam tantum pertinent, quædam ad mores componendos, *id.*, XXXIV, 887, 888, 889. Scriptura non asserit nisi catholicam fidem rebus præteritis, præsentibus et futuris, *ibid.*, 71. Scripturarum prope omnis pagina nihil aliud sonat, quam Christum et Ecclesiam toto orbe diffusam, *id.*, XXXVIII, 289; XLII, 463. Scriptura vetus non nisi ad commendandum Christi adventum et præsignandam Ecclesiam, *id.*, XL, 313, 315. Scriptura nova Christum narrat, et dilectionem monet, *id.*, XL, 375. Quomodo Scriptura informat mores hominum, *id.*, XXXIV, 71. Omnis morbus animi habet in Scripturis medicamentum suum, *id.*, XXXVI, 357. Scriptura Dei munit nos adversus scandala, *id.*, XXXI, 266, 267, 270. Scriptura omnis ad in unum tendit ut fides, spes, charitas in animo ædificantur, *id.*, XLII, 951. Ad commemorationem fidei nostræ, ad consolationem spei nostræ, ad exhortationem charitatis nostræ propheticos et apostolicos libros legimus, *ibid.*, 294. Scripturæ plenitudo finisque, amor Dei et proximi, *id.*, XXXIV, 34, 39. Scripturæ omnes nihil aliud te docent, nisi continentiam ab isto sæculo, ut amor tuus currat in Deum, *id.*, XXXVIII, 264, 695. Scripturarum utilitas, *id.*, XXXVI, 564. Scriptura tecta figuris et sacramentis est cœlum nubibus opertum, *id.*, XXXVII, 1908, 1909. Quare gladius bis acutus Scriptura vocatur, *id.*, XLI, 692. Scripturæ tanquam lucernæ in hujus sæculi nocte accensæ, *id.*, XXXV, 1662; XXXVIII, 1567. Scriptura sacra nubes est, *id.*, XXXVI, 137; XLII, 266. Scriptura sacra speculum, *id.*, XXXVII, 1388; XLII, 438, 440; XLIII, 89; XL, 702. Divinus thesaurus, *id.*, XXXVIII, 1481; XL, 670. Veteris Testamenti libri quatenus jam utiles sunt, *id.*, XLII, 237, 238; XLIV, 138.

Scriptura divina agro opimo ac fertili comparatur, Cassianus, XLIX, 723. Scripturæ sacræ auctoritate dæmones repellendi, *ibid.*, 1233.

Lectione divinarum Scripturarum cibum perennis eloquii acquirimus, S. Maximus Taurin; LVII, 564. Ab illecebris mundi Scripturæ nos revocant, *ibid.*, 340.

Scripturæ sanctæ omnes scientiæ inferiores, Eugyppius, LXII, 628. De virtute Scripturæ divinæ, Cassiodorus, LXX, 1131. Scripturæ sanctæ nihil supervacuum habent, *ibid.*, 17. Nihil vanum in Scripturis sacris continetur, *ibid.*, 1139. —Scripturæ sacræ potentia, Cassiodorus, LXX, 22, 1131. Scripturæ sacræ pascua populi fidelis; *ibid.*, 698. Divina Scriptura cur favus distillans vocetur; *ibid.*, 1077.

Scriptura sacra dicitur fluvius, in quo agnus ambulet et elephas natet, S. Gregor. Magn., LXXV, 613. Vocatur modo cibus modo potus, *ibid.*, 540. Messis et divitiæ, *ibid.*, 1088. Scriptura sacra dicitur ager et vinea; *ibid.*, 1150. Lucerna, *id.*, LXXVI, 107, 848. Arcus Ecclesiæ, *ibid.*, 133. Scriptura dicitur turris ex qua mille clypei pendent, *ibid.*, 971. Scriptura sacra cæteris libris longe anteponenda, *ibid.*, 135. Ejus excellentia, *ibid.* Qui in Scriptura sacra charitatem Dei et proximi legendo non quærunt ex herba et cortice pascuntur, *ibid.*, 149. In Scriptura sacra docet Deus quidquid scire nos docet, *ibid.*, 271. Sacra Scriptura rotæ similis, ascendit et descendit; *ibid.*, 829. Scriptura omni ex parte ædificat, *ibid.*, 831. Scriptura sacra cœlo comparatur, *ibid.*, 883. Scriptura sacra similis silici, ex quo, licet frigido, ignis excutitur, *ibid.*, 1058. Scriptura sacra mons quidem est, *id.*, LXXIX, 474. Ignis, *ibid.*, 475. Fons et puteus, *ibid.*, 513, 515. Ecclesiæ fundamentum est Scriptura sacra; *ibid.*, 146. Scriptura sacra plaustri nomine figurata, *ibid.*, 202.

Omnem scientiam atque doctrinam Scriptura sacra sine aliqua comparatione transcendit, Taio Cæsaraugus., LXXX, 790. Per præcepta Scripturæ sacræ reviviscimus, qui mortui in culpa jacebamus, *ibid.*, 791. — Scriptura sacra est mensa Christi; Alcuin., C, 630. De eminentia sacrarum Scripturarum et ad quid omnis scientia referenda sit, Rabanus Maurus, CVII, 379. Aliud cum istis (litteris sacris) nihil est comparandum, *id.*, CXI, 106. Sanctarum lectio Scripturarum divina est præcognitio non parva beatitudinis, *id.*, CXII, 1233. In his enim quasi in quodam speculo homo seipsum considerare potest, qualis sit vel quo tendat, *ibid.* Lectio assidua purificat animam, timorem incutit gehennæ, ad superna gaudia cor instigat legentis, *ibid.* Geminum confert donum lectio sanctarum Scripturarum, *ibid.*, 1234. Intellectum mentis erudit, *ibid.* A mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit, *ibid.* — Omnes plane Scripturæ sacræ ad animarum salutem scriptæ sunt, ut proficiamus in eis in veritatis agnitione, *ibid.*, 1234. — De commendatione S. Scripturæ, Walafrid Strab., CXIII, 25. — Scripturæ pluviæ dicuntur per similitudinem, S. Bruno Carthus, CLII, 678. Stateræ dicuntur, *ibid.*, 926. Mensa, *ibid.*, 975. Cœli, *ibid.*, 1039.

Scripturæ sacræ puritas, Guibertus, CLVI, 178.

Sacra Scriptura omnis veritatis, quam ratio colligit, auctoritatem continet, S. Ansel., Cant. CLVIII, 528. Qui pie vivere quærit, sanctam Scripturam meditatur, *ibid.*, 596.

Evangelia et apostolorum Epistolæ, Moysi et prophetarum Libri, quasi quædam fercula deliciis omnibus referta apponuntur nobis, S. Bruno Signiensis, CLXV, 406.

Scripturam sacram legere et celebrare festivitatem

IV. — *De integritate Scripturæ sacræ et de ejus alteratione.*

V. — *De Canone SS. Scripturarum.*

VI. — *De auctoribus divinorum librorum.*

VII. — *De versionibus SS. Scripturarum.*

566. Hilarius qui homilias in Job, et in psalmos tractatus plurimos in latinum vertit e Græco, *ibid.*, 572, 603. Origines Scripturas in multis bene interpretatus est., *ibid.*, 603. Composuit Origenes Hexapla quatuor editionum, et in editione LXX, Theodotionis editionem miscuit, *id.*, XXIII, 459. Editio LXX in Daniele multum distat a veritate, et merito reprobatur ab Ecclesiis, *ibid.*, 455; LXX interpretes emendati ab Hieronymo, et translati, *ibid.*, 447. Versiones Aquilæ, Symmachi et Theodotionis quomodo exprimunt textum Scripturæ, *ibid.*, 452. Recipiuntur a Græcis, *ibid.* Habentur in Hexaplis, *ibid.* Libros XVI prophetarum, quos in latinum de Hebræo sermone verti, *id.*, XXII, 512. Transtuli nuper Job in linguam nostram, *ibid.* Vercellensis Eusebius qui omnium psalmorum commentarios hæretici hominis (Eusebii Cæsariensis) vertit in nostrum eloquium, *ibid.*, 603. Aquilæ prima editio. *id.*, XXIV, 719. Aquilæ editio secunda, *ibid.*, 740. Vulgata translatio LXX distat a veritate hebraica, et cæteris editionibus, *ibid.*, 126, 239. — Augustinus Hieronymo, dehortans a libris Veteris Testamenti ex hebræo vertendis, et exhortans ut septuaginta versionem mire depravatam ac variantem reddat suæ veritati, S. Augus., XXXIII, 241. Aquila Scripturam ex hebræa lingua in Græcam transtulit, *id.*, XLI, 603. Quo tempore, *ibid.* not. Aquilam cæteris interpretibus Judæi anteponunt, *ibid.*, 470. Exemplaribus græcis Evangeliorum major fides habenda, *ibid.*, XXXIV, 1259. Interpretum LXX editio ab Augustino appellatur Vulgata, *id.*, XLI, 489. Scripturæ sacræ variæ versiones, *ibid.*, 603. Scripturarum divinarum pertractatores in latina lingua perpauci sunt, in Græca innumeri, *id.*, XLII, 214. Quare quædam in versione LXX inveniuntur, quæ in codicibus hebræis non sunt, et e contra, *id.*, XLI, 604. Hebræis codicibus et LXX versione utendum, *ibid.*, 605. Septuaginta Interpretes quare ab hebræo varient., *id.*, XXXIII, 243; XXXIV, 1139; XLI, 604. Septuaginta editio astericis verubusque distincta, *id.*, XXXIII, 753. Versio hæc a Ptolemæo Ægypti rege procurata est, *id.*, XLI, 235. Septuaginta Interpretum auctoritas quanta, *id.*, XXXIV, 595; XLI, 450, 470, 603; XXXIII, 243, 290. Augustinus Hieronymi interpretationem LXX ex Hebræo non vult legi in Ecclesia, quare, *id.*, XXXIII, 290. Septuaginta versio in usu apud latinas Ecclesias, *id.*, XLI, 604. Commendatur itala versio latina, et græca septuaginta interpretum, *id.*, XXXIV, 46. — Ex hebræa lingua in græcam sacra eloquia transtulerunt, Aquila, Symmachus, Theodotion, *id.*, XLI, 603. S. Hieronymus omnes Testamenti Veteris libros ex Hebræorum scilicet codicibus, vertit in Latinum, Gennadius, LVIII, 1059. Daniel et Job in Romanam linguam perfecta interpretatione mutavit, *ibid.* Matthæi Evangelium ex hebræo fecit esse Romanum, Hieronymus, *ibid.*, 1060. Solus omnium Romanorum omnes XVI prophetarum commentatus est libros, *ibid.* Qua dispositione providentiæ Dei Scripturæ Veteris Testamenti ex hebræo in Græcum, eloquium translatæ sint, ut universis gentibus innotescerent, Eugyppius, LXII, 1018. — Translationes sanctorum librorum a S. Hieronymo, Cassiodorus, LXX, 1116, 1117, 1118, 1119, 1124. — Translatio Vulgata ex hebræo arabicoque sermone derivata, S. Gregor. Magn., LXXVI, 645.—Nova veteri præfertur Scripturæ translatio, *ibid.*; 174. — Primam post Esdram editionem de Hebræo in græcum LXX interpretes ediderunt sub Ptolemæo Ægyptio rege, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 747. Post hæc secundam editionem Aquila, tertiam et quartam Theodotion et Symmachus ediderunt, *ibid.*, 748. Quintam vero et sextam editionem Origenes reperit, et cum cæteris supradictis editionibus comparavit, *ibid.* De Hebræo in latinum eloquium tantummodo Hieronymus presbyter sacras Scripturas convertit, *ibid.*, De Versione LXX. — Rabanus Maurus, CVII, 366; CXI, 121. Post hæc secundam editionem Aquila, tertiam et quartam Theodotion et Symmachus ediderunt. *ibid.* Quintam vero et sextam reperit, *ibid.* — Translatores bibliorum, Walafrid Strab., CXIII, 23.—De translatione sacrarum Scripturarum qua usus est S. Bruno, S. Bruno Signiens., CLXIV, 19. — De diversis Scripturæ sacræ translationibus, Hugo a S. Victore, CLXXV, 17; CLXXVI, 780, 781.

VIII. — *De usu, interpretatione, variis sensibus Scripturæ sacræ.*

Scripturæ sensus certæ interpretationis expetit gubernaculum, Tertull., II, 22. Communes sensus simplicitas ipsa commendat, *ibid.*, 799. Scripturas Judæi palam recitabant, vectigali libertate, *id.*, I, 381. In synaxibus Christianorum legebantur, *ibid.*, 477. Eas non occultabant, nec poterant; *ibid.*, 446. Hæreticos ad ullam de Scripturis disputationem esse admittendos, *id.*, II, 28, 30, 31, 50. Aristeæ testimonium de Veteris Testamenti græca interpretatione, *id.*, I, 380. — Recitatio sacrarum Scripturarum in palatio, Euseb. Pamph., VIII, 73. — Scripturas legere, audire, et cantare qualiter deceat, S. Hilarius, IX, 550. Judæi sacros libros legentes manu contrectare non audent, sed linteo substernunt, *ibid.*, 728. Scripturæ sensus spiritales non commentitios esse, *ibid.*, 685. Qui secundum litteram intelligenda omnia existimant, refelluntur, *ibid.*, 779, 783. Scriptura sensibus dives, *ibid.*, 987. Sensus allegoricus litteræ veritati nihil detrahit, *ibid.*, 758-934. Scripturarum intelligentia unde expetenda, *id.*, X, 107. Scriptura mysteriis feta peritum lectorem ac pium postulat, *id.*, IX, 753. Ad testimonia Dei investiganda præparatio est morum probitas, *ibid.*, 504. Ad intelligenda veteris legis mysteria cœlesti opus est magistro, et plurimis fidei meritis, *ibid.*, 610. Scripturarum studium sit pervicax, sed earum intelligentia a Deo esxpectanda, *id.*, X, 49. Ad illas intelligendas necessaria est gratia, *id.*, IX, 501. Scripturarum intelligentia ex præpositis aut ex consequentibus expetenda; *id.*, 282. Verborum virtutes non minus oportet introspicere quam rerum, *id.*, IX, 966. Singula personis, temporibus, etc., discernenda; *ibid.*, 754. Scriptura res easdem geminis elocutionibus iterare non solet, *ibid.*, 716. Scripturarum clavis, Christi notitia, *ibid.*, 236. — Meditatio Scripturæ maxime sacerdotibus necessaria, S. Ambrosius, XV, 1344, 1345. Prius propheta legitur, et apostolus, et sic Evangelium, in quo verba lucida et validiora præcepta, *ibid.*, 1443. Exerceamur indefesso illius usu et cur, *ibid.*, 1370. Omnis Scriptura divina vel naturalis vel mystica, vel moralis est, S. Ambrosius, XV, 65. Mysticus sensu acutior est, moralis dulcior, *ibid.*, 1351. Salomon in libro de *Proverbiis* moralem locum uberius expressit, naturalem in *Ecclesiaste*, mysticum in *Canticis canticorum*, *id.*, XIV, 511. Præterita pro venturis vel præsentibus solent ponere; *ibid.*, 445. Sit nobis tota die ac nocte exercitii usus in quadam cœlestium Scripturarum palæstra, *id.*, XV, 1370. Ede quotidie earum cibos, ut non esurias sed replearis, *ibid.*, 1517. Mare est Scriptura sacra, habens in se sensus profundos, *id.*, XVI, 880. — Sacræ litteræ laqueus dicuntur iis, qui perperam eas interpretantur, Rufin., XXI, 688. — Orandum in interpretatione Scripturarum, S. Hieronym., XXII, 364. Multorum malorum occasio est intelligentia carnalis Scripturæ, *id.*, XXVI, 407. Litteralis non juvat, *ibid.*, Quidam nolunt spiritualiter illas intelligere, *ibid.*, 422. Divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, *id.*, XXII, 533. Quantæ difficultatis sit divinam Scripturam et maxime prophetas intelligere, *ibid.*, 512. Non est ejusdem hominis, et aureos nummos, et Scripturas probare, et degustare vina, et prophetas, vel apostolos intelligere, *ibid.*, 604. De studio Scripturarum, *ibid.*, 540. Ad divinæ. Scripturæ lectionem primum hortatur, *ibid.*, 1204. Scripturarum non potest haberi cum mundi divitiis, *id.*, XXIII, 936. Omnes artes absque doctore non discimus, sola Scripturarum doctrina tam vilis aut facilis multis videtur, ut non indigeat præceptore, *ibid.*, 1037. Quomodo legendum Vetus et Novum Testamentum, *ibid.*, 1104. Quid observat in interpretatione Scripturarum, *id.*, XXV, 1164. Apostoli in recitandis Scripturis, non verba, sed sensum sequuntur, *ibid.*, 1056. Abusus testimoniorum Scripturæ damnatur, *ibid.*, 1028. Grande periculum est in Ecclesia Scripturas interpretari, *id.*, XXVI, 322. Malunt nonnulli Judæos sequi quam apostolos in expositione Scripturarum, *ibid.*, 383. Mos est ut hebraicum verbum sæpe ponant cum sua interpretatione, *ibid.*, 374. Asterici et obeli in interpretatione scripturæ, quid significant, *id.*, XXII, 928.

Duo dissensionum genera in Scripturis interpretandis, S. August., XXXII, 838. Adversus eos qui aliorum interpretandi rationem temere rejiciunt, *ibid.*, 839. Ut varie intelligitur ab eruditis Scriptura, *ibid.*, 841. Interpretibus Scripturæ plurimum auctoritatis tribuendum censet, *id.*, XXXIII, 112. Veri Scripturæ sensus a Spiritu sancto revelantur, *id.*, XXXII, 844. Ad Scripturarum intelligentiam quatenus conducat animalium, herbarum, etc. præsertimque siderum cognitio, *id.*, XXXIV, 56. Scripturæ ambiguitas in una lingua, tollitur per aliam, *id.*, XXXVII, 1536. Obelisci aut asterici in codicibus græcis quid significabant, *id.*, XXXIV, 590; XLI, 604. Quare virgulæ seu obeli et asterisci aliquando positi sint in editione, LXX Interpretum, *id.*, XXXIII, 261. Scripturæ quomodo legendæ, *id.*, XXXVIII, 354, 74; XXXIV, 262. Scripturæ sacræ studium requirit humilem et mitem animum, *id.*, XXXIV, 64, 66. Explicatio Scripturæ quæ non intelligitur petenda a Deo, *id.*, XXXV, 1539, 1540; XXXIV, 89. Scripturæ intelligentia modo inusitato non est exspectanda, *id.*, XXXIV, 17. Scripturam qui non potest intelligere. Scripturæ Dei det honorem, sibi timorem, *ibid.*,

IX. — *De allegoriis in sacram Scripturam.*

X. — *De divisione sacræ Scripturæ.*

XI. — *De Veteri et Novo Testamento.*

Vetus et Novum per arcum figuratur, *ibid.*, 1123. Novi et Veteris Testamenti omnes inter se libri concordant, S. Bruno Segn., CLXIV, 320.

Testamenta duo per duos Cherubim significantur, Rupertus abbas, CLXVII, 702, 1153. Per duos montes, *id.*, CLXVIII, 741.

Unde dicatur Testamentum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 210. De duobus Testamentis, *ibid.*, 208. Utrumque Testamentum tribus ordinibus distinguitur, *id.*, CLXXVI, 778. Quæ discrimina sint inter duo Testamenta, *id.*, CLXXV, 626, 627.

Unde illud Vetus Testamentum, hoc Novum dicitur, Petrus Lombardus, CXCII, 461, 462. Testamenti Veteris auctoritatem cur teneamus, cujus ritum non observamus, *ibid.*, 461.

Testamenti Veteris in Novum translatio, *id.*, CXCI, 398. Testamentum Novum Veteri melius, *id.*, CXCII, 460. Testamenti utriusque non eadem promissa sacramenta et præcepta, *ibid.* Inter duo Testamenta differentia, *ibid.*, 461. Per denarium Vetus Testamentum significatur, *id.*, CXCI, 1298. Testamentum Vetus et Novum gladius bis acutus, *ibid.*, 1258. Vetus Testamentum in tres ordines distinctum, Petrus Comestor, CXCVIII, 1259.

XII. — *De libris Veteris Testamenti.*

Testamenti Veteris libri XXII, aut XXIV, S. Hilarius IX, 241. Ordo Veteris Testamenti, Sedulius, XIX, 791. Ordo prophetarum, *ibid.* Ordo historiarum, *ibid.*, 792. In libros Veteris Testamenti prooemia, S. Isidorum Hispal., LXXXIII, 156 *et seqq.*, 747. Vetus Testamentum in quot libros dinumeratur, Alcuin., CI, 1120. Hi libri, in quot ordines secundum Hebræos dividuntur, *ibid.*, 1123, 1124. Habentur plures libri Veteris Testamenti, an non, *ibid.* Inveniuntur amplius ex libris Veteris Testamenti, *ibid.* Hebræi Vetus Testamentum, Esdra auctore, juxta numerum litterarum suarum, in 22 libros accipiunt, Rabanus Maurus, CXI, 105. Quando et quo tempore libri Veteris Testamenti legendi sint, Ivo Carnot., CLXI, 277. De libris Veteris Testamenti, Hugo de S. Victore, CLXXV, 15, CLXXVI, 782. S. Scriptura Veteris Testamenti quot habet libros, Adamus Præmonst., CXCVIII, 697. Sunt enim quadraginta duo libri Veteris Testamenti, S. Bruno Sign., CLXIV, 320,

De Genesi. — Moysi quinque libri, S. Hilarius, IX, 241. Libri quos a Moyse et prophetis scriptos esse Hebræorum religio tradebat, *id.*, X, 28. Paradisus est Genesis liber, in quo virtutes pullulant patriarcharum, S. Ambros., XVI, 1154. De Genesi, Sedulius, XIX, 791. Inter libros canonicos recipitur Genesis, S. Innocent. I, XX, 501. Liber Hebraicarum quæstionum in Genesim, præfatio, S. Hieronym., XXIII, 935 *et seq.* De quibus tractatur in Genesi, *id.*, XXII, 545. Genesis multa suggerit de natura rerum, *id.*, XXIII, 179. Genesis caput omnium librorum, *ibid.*, 938. Quomodo vocatur apud Hebræos, *ibid.*, 939, XXVI, 387. Inter canonicos libros accipitur Genesis, S. August., XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 891. Vigilius Taps., LXII, 537. Moyses scripsit Pentateuchum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 747. De Genesi, *ibid.*, 159, 155. Moyses scriptor quinque librorum qui juxta Græcos Pentateuchum nominantur. Beda Venerab., XCIII, 235. De Genesi, S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Primus Moyses divinæ historiæ cosmographicon in quinque voluminibus edidit, quod Pentateuchum nominatur, Alcuin., CI, 1125. Quid contineatur in Genesi, *ibid.*, 1121. Primum Moyses scripsit Pentateuchum, Raban. Maur., CVII, 365. Scripsit Moyses librum Genesis, *id.*, CVIII, 1001, CXI, 105, 106. De Genesi, *id.*, CVII, 365, Walafrid. Strab., CXIII, 21. Isidor. Mercat., CXXX, 338. S. Petrus Damianus, CXLIV, 778. D. Ivo Carnot., CLXI, 276. Rupertus abbas CLXVII, 201. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15, 16, *id.*, CLXXVI, 186, 778. Quænam fuerit Moysi causa divinæ legis historiam scribendi, Angelom Luxov., CXV, 111. Interrogatur ubi Moyses libros suos ediderit, *ibid.*, 112. Auctor Genesis Spiritus sanctus fideliter creditur, *ibid.*, CXV, 111.

De Exodo. — S. Hilarius, IX, 241. Sedulius, XIX, 791. S. Innocent. I, XX, 501. De quibus tractatur in Exodo, S. Hieronym., XXII, 545. Inter canonicos libros numeratur Exodus, S. August., XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871. Vigil. Taps., LXII, 537. De Exodi, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 159. S. Hildefons. Tolet., XCVI, 140. Quid in Exodo contineatur, Alcuin., CI, 1121. Exodus unde nomen accepit, *ibid.*, 1125. Raban. Maur., CVII; 365. De Exodo, Raban. Maur., CXI, 105, 107, 111. Walafrid. Strab., CXIII, 21. Exodus in quo pene omnia quibus Ecclesia instruitur, figuraliter exprimuntur, Walafrid. Strab., CXIII, 183. Inter canonicas Scripturas Exodus, Isidorus Mercator, CXXX, 338. Ivo Carnot., CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15, 16; *id.*, CLXXVI, 186, 778.

De Levitico. — Sedulius, XIX, 791. S. Innocent. I, XX, 501. De quibus tractatur in Levitico, S. Hieronym., XXII, 545. De Levitico, S. August., XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871. Vigil. Taps., LXII, 537. S. Isid., Hispal., LXXXIII, 159. Quinque libri Moysi, Genesis, Exodus, Leviticus, etc., *ibid.*, 155. Continetur in canone SS. Scripturarum, S. Hildef. Toletan., XCVI, 140. Quid contineatur in Levitico, Alcuin., CI, 1121. Leviticus unde dicitur, *ibid.*, 1125. De Levitico, Raban. Maur., CVII, 365; CXI, 105, 107, 111. Walafrid. Strab., CXIII, 21. Inter canonicos libros numeratur, Isidorus Mercator, CXXX, 338. Ivo Carnot, CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15, CLXXVI, 186, 778.

De Numeris. — Numerorum liber unus ex quinque Moysis cur sic appellatur. S. Ambros., XVII, 9. Numeri liber unus, Sedulius, XIX, 791. Numeri quid continent. S. Hieronym., XXII, 545. Liber Numeri inter canonicos libros ponitur, S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. De Numeris, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 160, 155. Quid in numero? Alcuin., CI, 1121. Numerus (lege numerorum) liber quare dicitur, *id.*, 1125. Inter legendos et recipiendos liber Numerorum, Rabanus Maurus, CVII, 365. Unde vocatur, *id.*, CXI, 107. Ejus materia, *id.*, III. Inter canonicos libros ponitur, Walafrid. Strab., CXIII, 21. Isidorus Mercator, CXXX, 338. Ivo Carnot., CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXI, 186, 778.

De Deuteronomio. — Paradisus Deuteronomium, in quo germinant legis præcepta, S. Ambros., XVI, 1154. Deuteronomium liber unus, Sedulius, XIX, 791. Deuteronomium quid continet, S. Hieronym., XXII, 545. De Deuteronomio, *id.*, XXIII, 890, [893, 897, 899, 903, 907. Inter canonicos libros ponitur Deuteronomium, S. Aug., XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 428, 504, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. De Deuteronomio, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 155, 160. Quid in Deuteronomio, Alcuin., CI, 1121. Deuteronomium cur sic appellatus est, *id.*, 1125. In canone, utriusque Testamenti continetur Deuteronomium, S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Inter libros legendos et recipiendos Deuteronomium, Raban. Maur., CVII, 365. Unde vocatur, *id.*, CXI, 107. Ejus materia, *id.*, III. Inter libros canonicos ponitur, Walafrid. Strab., CXIII, 21. Isidor; Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186, 778.

De Josue. — Jesu Nave Sextus, S. Hilarius, IX, 241. Jesu Nave liber unus, Sedulius, XIX, 791. Recipitur in canone, S. Innocent., I, XX, 501. De libro Josue, S. Hieronym., XXII, 545; S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871; Virgil. Taps., LXII, 557. Inter historicos libros Junilius, LXVIII, 16. De libro Josue, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 156, 161, 747. Jesus Nave edidit librum suum, *id.*, 747. Quid continetur in canone utriusque Testamenti, S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Quid in Jesu Nave, Alcuin., CI, 1121. Josue a quo nomen accepit, *id.*, 1125. Scriptorem libri Josue eumdem Josue Hebræi asserunt, *ibid.*, inter quos sub amore doctrinæ et pietatis legendos recipiendosque, Ecclesiarum principes tradiderunt, Jesu Nave, Raban. Maur., CVII, 365. Josue liber unde nomen accepit, *id.*, CXI, 107. Ejus materia, *id.*, 111. Inter libros canonicos ponitur, Walafrid. Strab., CXIII, 21; Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186, 778.

De libro Judicum. — S. Hilarius, IX, 241. Judicum liber unus, Sedulius, XIX, 791. In canone recipitur liber unus Judicum, S. Innocent. I, XX, 501; S. August., XXXIV, 41; S. Leo. Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. Inter historicos libros, Junilius. LXVIII, 16. De libro Judicum, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 161, 156, 746. Judicum autem et Ruth. et Samuelis primam partem conscripsit Samuel, *id.*, 747. Continetur in canone utriusque Testamenti liber Judicum, S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Judicum unde nominatur? Alcuin., CI, 1125. Quid in libro Judicum, *id.*, 1121. Librum Judicum edidisse creditur Samuel, *ibid.*, 1125. Raban. Maur., CVII, 365. Inter recipiendos et legendos, *ibid.*, Materia libri Judicum, *id.*, CXI, 111. Judicum liber nominatur, unde, *ibid.*, 107. Inter libros prophetales et canonicos, Walafrid. Strab., CXIII, 21; Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186, 778.

De libro Ruth. — S. Hilarius, IX, 241. Ruth liber unus, Sedulius, XIX, 791. Recipitur in canone, S. Innocent. II, XX, 501; S. August., XXXIV, 41. Magis videtur ad Regnorum principium pertinere, *ibid.* Inter canonicas ponitur Scripturas; S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. Inter historicos libros Ruth, Junilius,

ibid., 238. Psalmorum liber unus, non quinque, *ibid.*, 232. Psalmi apud Hebræos indiscreti, ab Esdra in unum collecti, a LXX in ordinem redacti, *ibid.*, 238. Trina psalmorum quinquagenaria quid designet, *ibid.*, 239. Psalmi apud Hebræos ordine ac numero carent, ab Esdra in unum volumen collecti, *ibid.*, 237, 238. Psalterium videtur in quinque libros esse divisum, S. Ambros., XIV, 1085 *et seq.* Esdras scriba qui titulos posuit, psalmos aliter quam dictati fuerant ordinavit. Rufinus, XXI, 644. Psalmorum V libros esse quidam dixerunt, at unum tantum esse canonicæ Scripturæ probat auctoritas, S. August., XXXVII, 1961. Psalmorum numerus, S. Benedictus, LXVI, 472. Psalmorum divisio, *ibid.*, 471. Psalmorum divisio secundum antiquos patres, Cassiodorus, LXX, 504. De quinquefaria divisione, *ibid.*, 16. De ordinatore Psalmorum, Beda Venerab., XCIII, 482. Liber iste ex centum quinquaginta psalmis, non sine altioris mysterii ratione consistit, Walafrid. Strab., XCIII, 843. Item per tres quinquagenas triplex fit psalmorum distinctio, *ibid.*, 844. Unus est liber Psalmorum, non quinque, *ibid.* Ordo Psalmorum ab ordine historiæ discordat, *ibid.* Quos quidem (psalmos) primus Esdras in unum volumen coegit, et in ordinem numerumque disposuit, Remigius Antissiod., CXXXI, 136. Ordo Psalmorum, *ibid.*, 141. E quot psalmis consistit liber iste., Petrus Lombardus, CXCI, 57. Quomodo distinguitur, *ibid.* An unus sit liber psalmorum, vel plures, *ibid.*, 57, 58. De ordine psalmorum, *ibid.*, 59. Quinam psalmos ita disposuit, *id.*, 60. Psalmos ordinavit Esdras, Gerhohus, CXCIII, 636.

De usu, interpretatione, variis sensibus Psalmorum. — Psalmorum cantus, Tertull., II, 660; *id.*, I, 1194. Psalmorum clavis, Christi fides, S. Hilarius, IX, 236. Alii sunt faciles, alii captu difficiles, *ibid.*, 291 Ad eorum intelligentiam juvat scire quis ac de quo loquatur, *ibid.*, 247, 248. Doctis ut indoctis clausi et signati sine fidei clave, *ibid.*, 235, 236. Quique suas habent claves, *ibid.*, 246, 247. Psalmorum intelligentia spiritalis nequit respui, *ibid.*, 685. Psalmus intelligi potest spiritaliter, licet titulus historiam præferat, *ibid.*, 642. Psalmi semper et ubique cantandi, *ibid.*, 550. Etsi omnium psalmorum corpus unum, in eo tamen viget naturalis, mysticus et moralis sensus, S. Ambros., XIV, 966 et seq. Homo sine psalmorum celebritate diem claudere non debet, *ibid.*, 223. Psalmi quidam tanto profundiores sunt, quanto videntur apertiores, S. August., XXXVII, 1501. Psalterium a S. Hieronymo translatum ex Hebræo, *id.*, XXXIII, 1077. Origenes, Eusebius et alii multi qui psalmos interpretati sunt, recensentur, *ibid.*, 262. Psalterii translationes esse duas apud Latinos in usu atque honore, Romanam scilicet et Gallicam, Beda Venerabilis, XCIII, 481. Cur plus omnibus aliis in Ecclesia frequentetur, *ibid.*, 483. Walafrid Strab., CXIII, 842. De Psalmorum interpretatione. S. Bruno Sign., CLXIV, 22. De censuris adversus Psalmorum interpretationem, S. Brunonis, *ibid.*, 23. Hanc Scripturam plus cæteris in Ecclesiasticis frequentari officiis, quare, Petrus Lombardus, CXCI, 57. Elegit David quatuor millia virorum, qui non solum voce, sed et musicis instrumentis psalmos canerent, Gerhohus, CXCIII, 632. Ipse quoque David cum ipsis cantoribus citharam percutiebat in domo Domini, *ibid.*, 633.

De compositione psalmorum. — Qua lingua compositum totum psalterium, Beda Venerab., XCIII, 480. Omnes autem psalmi apud Hebræos metrico carmine constant esse compositi, Alcuin., CI, 1126. Raban. Maur., CXI, 108.

De inspiratione libri Psalmorum. — Psalmorum auctor est Spiritus Dei, S. Hilarius, IX, 792. Istos CL psalmos Spiritu Dei revelante sanctus composuit David, Rufin., XXI, 644. David solius Spiritus sancti instinctu sine omni exteriori adminiculo suam edidit prophetiam, Petrus Lombardus, CXCI, 55. Cœlesti aspiratione intus edoctus Spiritu in eo loquente completus est, Gerhohus, CXCIII, 938.

Unus ex libris canonicis liber Psalmorum. — S. Hilarius, IX, 241; Sedulius, XIX, 791; S. Innocent. I, XX, 501; S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 428, 505, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 740; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Raban. Maur., CVII, 365, CXI, 106; Walafrid. Strab., CXIII, 21; Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 186.

De Proverbiis, Ecclesiaste. Cantico cantic. etc.—S. Hilarius, IX, 241. Salomon licet innumera cantica cecinisse dicatur, unum tamen quod Ecclesia receperit, Canticum canticorum dereliquit, S. Ambrosius, XIV, 923. Tres libri Salomonis, unus de proverbiis, alius Ecclesiastes, tertius de Canticis canticorum, *id.*, XV, 1529. Salomonis libri tres, Sedulius, XIX, 791. Salomonis libri quinque, S. Innocent I, XX, 501. Tres libri Salomonis recepti sunt in auctoritatem canonicam, S. August., XLI, 554; XXXIV, 41. Salomon scripsit, Proverbia, Ecclesiastem et Cantica canticorum, S. Leo Magnus, LVI, 428, 505, 871; S. Isidorus, LXXXIII, 747; Alcuin., CI, 1126; Raban. Maur., CVII, 366; CXI, 108; Isidor. Mercator, CXXX. 338; Rupertus, CLXVII, 1232; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16; Wolbero, CXCV, 1013. Salomon in libro de *Proverbiis* moralem locum uberius expressit, naturalem in Ecclesiaste, mysticum in Canticis canticorum, S. Ambros., XIV, 511. Proverbiorum liber unus, Sedulius, XIX, 791; S. August., XXXIV, 41; XLI, 554. Proverbia Salomonis, S. Leo Magnus, LVI, 721. Salomonis libri tres, Proverbia, etc., Vigil. Taps., LXII, 537. De Proverbiis, Junilius, LXVIII, 18. In Proverbiis quid doceatur, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 164. Salomonis tres libri, Proverbia, etc., S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Liber Proverbiorum unde dicitur, Alcuin., CI, 1126. Quid in Proverbiis contineatur, *ibid.*, 1122. De libro Proverbiorum, Raban. Maur., CXI, 108; Walafrid Strab., CXIII, 1125. Materia Proverbiorum, Walafrid. Strab., CXIII, 1127. Proverbia Salomonis, Hugo de S. Victore; CLXXV. 15. Parabolas composuit Salomon, *ibid.*, 16 Proverbia Salomonis quæ Græce parabolæ, Hebraice *masloth*, dicuntur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 186. Proverbiorum liber invitat ad fidem, Ecclesiastes ad spem; Cantica ad charitatem, Rupertus, CLXVII, 1232. In Proverbiis de morum honestate perorat, Wolbero, CXCV, 1013.

Ecclesiastes. — Liber unus, Sedulius, XIX, 791. Ecclesiastes multa suggerit de natura rerum, S. Hieronym., XXIII, 479. De illo nulla est ambiguitas, *ibid.*, 527. Ecclesiastes liber ex sententia Hebræorum, unde meruit auctoritatem, *ibid.*, 1116. Est liber Salomonis pœnitentiam agentis, *ibid.*, 1021. Male quidam opinantur nos ex hoc libro ad voluntatem et luxuriam provocari, *ibid.*, 1014. Non provocat ad luxuriam, neque in Epicuri dogma corruit, 1106. De Ecclesiaste, S. August., XLI, 554. Ecclesiastes liber in canone sacrarum Litterarum a Judæis habentur, *ibid.*, 661; Eugypp., LXII, 767. A Christianis, S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721, Vigil. Taps., LXII, 537. Quæ sit differentia inter Ecclesiastem et Ecclesiasticum. Cassiodorus, LXX, 1117. In Ecclesiaste rerum naturam discutit, etc., S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 164. Continentur in Canone utriusque Testamenti Ecclesiastes, S. Hildefons. Tolet., XCVI, 140. Quid in Ecclesiaste, Alcuin., CI, 1122. Ecclesiastes unde dicitur, *ibid.*, 1126. De Ecclesiaste, Raban. Maur., CVII, 365, 366. Materia Ecclesiasti, *id.*, CXI, 115. Unde dicitur, *ibid.*, 108. In numero canonicorum librorum, Walafrid. Strab., CXIII, 21; Wolbero, CXCV, 1013.

Canticum canticorum. — S. Hilarius, IX, 241. Canticum canticorum liber unus, Sedulius, XIX, 791; S. August., XLI, 554; XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18. De quibus tractatur in Cantico canticorum, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 164, 165. A doctoribus nostris tractatur, apud Hebræos hanc fuisse observationem, ne cuiquam librum hunc legere permitterent, nisi viro jam perfectæ scientiæ, et laboratæ fidei, *ibid.*, 165. Quid contineatur in Canticis canticorum, Alcuin, CI, 1122. Quare dicitur Cantica canticorum, *ibid.*, 1126. De Cantico cantic., Raban. Maur., CVII, 365, 366, CXI, 105, 108, Walafrid. Strab., CXIII, 21, 1127; Hugo de S. Victore, CLXXVI. 186; CLXXV, 16; Wolbero, CXCV, 1009. Cantici canticorum qualis fuerit causa quare fuerit decantatum, *ibid.*, 1010. Tria sunt consideranda in hoc libro, materia, intentio, finalis causa, *ibid.*, 1012. In hoc libro nihil secundum litteram carnaliter intelligendum, *ibid.* In Canticis canticorum de rationabili divinorumque mysteriorum dispositione decantat, *ibid.*, 1013. In hoc libro quatuor personæ loquentes introducuntur; Richardus S. Victoris, CXCVI, 409.

De libro Sapientiæ. — Sapientiæ liber Salomoni adscriptus, Tertull., II, 544. Apud Latinos Salomonis, apud Græcos et Hebræos Sapientia Sirach habetur, S. Hilarius, IX, 827. Illum ut Domini sermonem respiciunt Orientales, *ibid.*, 673. Sapientiæ liber unus, Sedulius, XIX, 791. Salomonis libri quinque, S. Innocent. I, XX, 501. Sapientiæ liber inscriptus nomine Salomonis, S. Hieronym., XXIV, 616. Judæi librum Sapientiæ non recipiunt in auctoritatem canonicam, S. August., XXXII, 638, XXXIII, 199. Unus qui Sapientia, de quadam similitudine Salomonis esse dicitur, *id.*, XXXIV, 41. Sapentiæ liber auctoritatem Scripturæ canonicæ habet., *id.*, XLIV, 980, 981. Libri Sapientiæ auctoritate usi sunt magni et docti viri qui longe ante August. divina eloquia tractaverunt, *id.*, 1019, 1020. Salomonis libri quinque, S. Leo Magn., LVI, 504, 871. Item Sapientiæ liber I, Vigil. Taps.,

pal., LXXXIII, 169; Alcuin., CI, 1122; Raban. Maur., CXI, 108; Walafrid Strab., CXIII, 21; Ivo Carnot, CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Joel. — Joel liber unus, Sedulius, XIX, 791. De quibus agit S. Hieronym., XXII, 546. De Joel, *id.*, XXV, 947. S. August., XXXIV, 41. Quid et quo tempore prophetavit, *id.*, XLI, 583, 587. Inter libros can. in auctoritatem receptos, S. Leo Magnus, LVI, 721. Joel liber 1, Vigil. Taps., LXII, 537; Junil., LXVIII, 18; S. Isidor Hispal., LXXXIII, 170; Alcuin., CI, 1122, 1127; Raban. Maur., CXI, 108, 116. Walafrid Strab., CXIII, 21. Ivo Carnot. CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Amos.—Liber unus, Sedulius, XIX, 791. De quibus agit, S. Hieronym., XXII, 546. Amos, quomodo interpretatur, *id.*, XXV, 989. Amos, S. August., XXXIV, 41. Quid et quo tempore prophetevit, *id.*, XLI, 583, 584. Inter receptos in canone Amos, S. Leo Magnus, LVI,721; Vigil.Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18. De Amos, S. Isidor., Hispal., LXXXIII, 170. Quid in Amos, Alcuin., CI, 1122; Raban. Maur., CXI, 108, 116; Walafrid. Strab., CXIII, 21. Ubi et quid vaticinavit Amos, Haymo Halberst., CXVII, 107. Amos, Ivo Carnot, CLXI, 276, Rupertus abbas, CLXVIII, 257; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Abdias. — Abdiæ liber unus, Sedulius, XIX, 791. De quibus agit, S. Hieronym., XXII, 546. Quando prophetavit non invenitur, S. August., XLI, 587. Quid prophetavit, *ibid.* De Abdia, *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 721; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18; De Abdia, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 171; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Alcuin., CI, 1127. Quid in Abdia, *ibid.*, 1123; Raban. Maur., CXI, 117. Abdias, *id.*, 108; Walafrid. Strab., CXIII, 21. Quo tempore prophetavit Abdias, Haymo Halberstat., CXVII, 119. Abdias propheta, Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Jonas. — Jonæ liber unus, Sedulius, XIX, 791. Materia libri Jonæ, S. Hieronym., XXII, 546. Quomodo interpretatur, *id.*, XXV, 1117. Quo tempore prophetavit, *ibid.*, 1119; S. August., XLI, 583, 587. Iram non, misericordiam annuntiavit, *id.*, XXXIX, 1610. Jonas non tam sermone Christum, quam sua quadam passione prophetavit, *id.*, XLI, 587. De Jona, *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 171; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Alcuin., CI, 1127. Quid in Jona, *ibid.*, 1123; Raban. Maur., CXI, 117. De Jona, *ibid.*, 108; Walafrid. Strab, CXIII, 21; Haymo Halberst., CXVII, 127; Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Michæas. — Michæas liber unus, Sedulius, XIX, 791. Quid annuntiat, S. Hieronym., XXII, 546. In ordine prophetarum secundum Septuaginta interpretes, tertius est, *id.*, XXV, 1151. Sextus secundum Hebraicum, *ibid.* Quo tempore prophetavit Michæas, S. August., XLI, 583. Quæ Michæas, et Jonas et Joel novo Testamento congruentia prophetaverint, *ibid.*, 586. De Michæa, *id.*, XXXIV, 41. S. Leo Magn., LVI, 721; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 172; Alcuin., CI, 1127. Quid in Michæa, *id.*, 1123; Raban. Maur., CXI, 117. De Michæa, *ibid.*, 108. Walafrid. Strab., CXIII, 21; Ivo Carnot., CLXI, 276. Quomodo interpretatur, Rupertus abbas, CLXVIII, 439. De Michæa, Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Nahum. — Nahum liber unus, Sedulius, XIX, 791. De quibus tractat, S. Hieronym, XXII, 546. Quomodo interpretatur, *id.*, XXV, 1231. In Hebraico, post Jonam. Michæas ponitur, et Michæam sequitur Nahum, *ibid.* Quo tempore prophetavit, *ibid.* Quæ in Abdia, in Nahum, et Habacuc de salute mundi in Christo prænuntiata reperiantur, S. August., XLI, 587. De Nahum, *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Mag., LVI, 721; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, etc., ut in præcedenti.

Habacuc. — Abbacuc liber unus, Sedulius, XIX, 791. Materia libri Habacuc, S. Hieronym., XXII, 546, 547. Quid et quo tempore prophetavit, *id.*, XXV, 1274. Quæ in Habacuc de salute mundi in Christo prænuntiata reperiuntur, S. August., XLI, 588. De Habacuc, *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 721, etc., sicut in præcedentibus ad alios Patres.

Sophonias. — Sophoniæ liber unus, Sedulius, XIX, 792. Materia libri Sophoniæ, S. Hieronym., XXII, 547. Quomodo interpretatur, *ibid.* Prophetavit in diebus Josiæ, *id.*, XXV, 1339. De Christo et vocatione Gentium quæ Sophonias prophetico spiritu sit præfatus, S. August., XLI, 591. Quo tempore prophetavit, *ibid.* De Sophonia, *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 721, etc., etc. Ad alios Patres sicut in præcedentibus.

Aggæus. — Aggæi liber unus, Sedulius, XIX, 792, S. Hieronym., XXII, 457. De quo prophetat, *id.*, XXV, 1338. Quid et quo tempore prophetavit, S. August., XXXVII, 1467. Impleti Spiritu sancto hi duo prophetæ, Aggæus et Zacharias, *ibid.* De prophetæ Aggæi vaticinio, *id.*, XLI, 593. Propheta erat in captivitate Babylonica, *id.*, XXXVII, 1917. Prophetavit reparationem Jerusalem, *ibid.* Aggæi locus vindicatur contra Manichæos, *id.*, XXXVIII, 330. Aggæus non favet donatistarum schismati, *id.*, XLIII, 670. Aggæus, *id.*, XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 721, etc., etc., sicut in præcedentibus ad alios Patres.

Zacharias. — Zaccharice liber unus, Sedulius, XIX, 792, S. Hieronym., XXII, 547. Zacharias propheta obscurus, et inter duodecim longissimus, *id.*, XXV, 1417. Scripsit in hunc prophetam Origenes duo volumina, *ibid.*, 1418. Hippolytus quoque edidit commentarios, *ibid.* Zacharias quid et quo tempore prophetavit, August., XXXVII, 1467, 1917, 1940, XLI, 593. De Zacharia, *id.*, XXXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 721, etc., etc., sicut in præcedentibus ad alios Patres.

Malachias. — Malachiæ liber unus, Sedulius, XIX, 792. Aperte vaticinatur de adjectione Israel, et vocatione gentium, S. Hieronym., XXII, 547. De Malachia propheta opiniones variæ, *id.*, XXV, 1541. Scripsit in hunc librum Origines tria volumina, *ibid.*, 1543. Utrum idem, an diversus ab Esdra, *ibid.*, 1541 *et seq.* An angelus humano in corpore fuerit, *ibid.*, 1399. Quo tempore prophetavit, *ibid.*, 1542. Malachias, sive Malachi propheta, Angelus dictus, et ab aliquibus sacerdos Esdras creditus, S. August. XLI, 599. Quid et quo tempore prophetavit, *ibid.*, 593. De Malachia, *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 721, Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 174; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Alcuin., CI, 1123, 1127; Raban. Maur., CXI, 108, 118; Walafrid. Strab., CXIII, 21. Malachiam Hebræi putant esse Esdram prophetam et sacerdotem, Haymo Halberstat., CXVII, 277. Prophetavit eodem tempore quo et Aggæus et Zacharias, *ibid.* Nonnulli eum putaverunt natura angelum carne indutum, *ibid.* Rupertus abbas, CLXVIII, 815. De Malachia, Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

De Machabæis. — Tertull., II, 606; S. Cyprian., IV, 668, 743; *id.*, III, 800. Machabæorum liber secundus; lectus olim assidue a Christianis tempore persecutionis Lactantius, VII, not. 391. Liber II Machabæorum citatur, S. Hilarius, X, 582. Liber I, Machabæorum citatur, Lucifer Calaritan., XIII, 959, 964, 966. De libro II Machabæorum, *ibid.*, 981, 982; L. Ambros., XIV, 632, 633, 634, 635. De libro I, Machabæorum, *id.*, XVI, 81, 82. De libro II, Machabæorum, *ibid.*, 83, 84. Machabæorum libri duo, Sedulius, XIX, 792. S. Innocent, I, XX, 501. Machabæorum libros non habent Judæi, si ut legem et Prophetas et Psalmos, S. August., XLIII, 729. Non inutiliter ab Ecclesia recepti sunt, si sobrie legantur vel audiantur, *ibid.* Ecclesia pro canonicis habet, *id.*, XLI, 596, XXXIV, 41. De libro II, Machabæorum, *id.*, XL, 593. Machabæorum libri duo, S. Leo Mag., LVI, 428, 505, 871; Vigil. Taps., LXII, 537, Junilius, LXVIII, 17. De Machabæis, S. Isid. Hispal., LXXXIII, 174, 175; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Quid in Machabæorum libris est intelligendum, Alcuin., CI, 1123. Machabæorum libri quibus auctoribus scripti sunt, minime constat, *ibid.*, 1128; Raban. Maur., CVII, 367. Duo Machabæorum, *ibid.*, 365, quos licet Judæi inter apocrypha separent, Ecclesia tamen Christi honorat et prædicat, Raban. Maur., CXI, 105. Materia librorum Machabæorum, *ibid.*, 119. Quamvis Hebræi non habeant eos pro canonicis, tamen Ecclesia habet illos pro canonicis, propter quorumdam martyrum passiones vehementes atque mirabiles, Walafrid. Strab., CXIII, 21, 22. Machabæorum libri II, Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276. Leguntur quidem, sed non scribuntur in canone, Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186. De eorum auctore minime constat, *id.*, CLXXV, 17.

Baruch. — Jeremiæ liber unus cum uno Baruch, Sedulius XIX, 791. Baruch libellus editioni LXX copulatur, nec habetur apud Hebræos, S. Hieronym., XXIV, 680. Baruch interpretatio, *id.*, XXVI, 445. Sextus et Baruch, ut dicit Hieronymus in prologo Jeremiæ, Walafrid. Strab., CXIII, 22. Prolegom.

XIII. — *De libris Novi Testamenti.*

De Evangelio. Ejus inspiratio. — Evangelistæ divino Spiritu ubertatem dictorum rerumque omnium ministrante, sine ullo molimine Evangelium scripserunt, S. Ambrosius, XV, 1534. Non potestate propria sunt locuti, neque omnes eadem omnia, sed sancti Spiritus gratia illis ea tribuit quæ loquerentur, etc., *id.*, XIV, 787, 788. In Evangelistis loquitur Spiritus sanctus, *id.*, XVI, 711. Spiritu sancti pleni scripserunt Evangelia, S. Hieronym., *ibid.*, XXVI, 221. Pergunt Evangelistæ quocumque eos flatus sancti Spiritus perduxerit. S. Evangelii

XIV. — *Tractatus generales de sacris Scriptusir.*

—

XLIII.

INDEX GENERALIS

COMMENTARIORUM IN SCRIPTURAS, SECUNDUM ORDINEM SACRORUM LIBRORUM DISPOSITUS, A GENESI AD APOCALYPSIM,

CHRONOLOGICO REFERENS OMNES EXPOSITIONES QUÆ IN PATROLOGIA LATINA REPERIUNTUR.

—

MONITUM.

Hoc in Indice Commentarios vel explanationes generales in quoscumque Scripturarum Libros solummodo commemoramus, prætermissis omnibus quæ ad singula capita vel ad locos notabiliores attinent ; illis enim Index subsequens constabit. Ordinem Scripturæ sacræ canonicum, et in unoquoque articulo chronologicum, id est voluminum, sequimur. Quando idem auctor in eumdem Librum plurima scripta ediderit, illa interjectis tantum lineolis distinguimus, sed unumquemque scriptorem revocamus ad lineam ne oriatur confusio. Primum caput, velut hujus Indicis procemium, omnes de sacris Scripturis tractatus exhibet, et sic quæcumque ad Sanctos Libros attinent, uno intuitu Lectori patebunt.

—

DE SACRIS SCRIPTURIS.

DE VETERE TESTAMENTO.

IN GENESIM.

IN EXODUM.

IN LEVITICUM.

IN NUMEROS.

IN DEUTERONOMIUM.

IN LIBRUM PROVERBIORUM.

IN ECCLESIASTEN.

IN CANTICUM CANTICORUM.

IN LIBRUM SAPIENTIÆ.

IN ECCLESIASTICUM.

IN ISAIAM PROPHETAM.

IN JEREMIAM ET BARUCH.

IN EZECHIELEM PROPHETAM.

IN DANIELEM PROPHETAM.

IN XII PROPHETAS MINORES.

IN LIBRUM OSEE.

XLIV.

INDEX SACRÆ SCRIPTURÆ CAPITUM

ET LOCORUM NOTABILIUM QUÆ COMMENTARIIS ET EXPLANATIONIBUS SS. PATRES ELUCIDARUNT.

ORDINE LIBRORUM CANONICO SIMUL AC INTERPRETUM CHRONOLOGICO DISPOSITUS.

EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

ACTUS APOSTOLORUM.

EPISTOLA AD ROMANOS.

PRIMA AD CORINTHIOS.

SECUNDA AD CORINTHIOS.

EPISTOLA AD GALATAS.

EPISTOLA AD EPHESIOS.

EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

SECUNDA AD THESSALONICENSES.

PRIMA AD TIMOTHEUM.

EPISTOLA AD HEBRÆOS.

EPISTOLA S. JACOBI.

PRIMA S. PETRI.

SECUNDA S. PETRI.

APOCALYPSIS.

Si quis ampliores in sacros libros optaverit explanationes, adeat sermonum Indicem qui sequetur infra, et præsertim primam partem in qua omnes de sanctis Scripturis orationes et homiliæ consignantur.

XLV.

INDEX EXEGETICUS

OMNIUM SCRIPTURÆ SACRÆ VERSICULORUM, A PRIMO GENESIS AD ULTIMUM APOCALYPSIS.

JUXTA LIBRORUM ORDINEM CANONICUM DISPOSITUS, COMMENTARIA VARIA ET ELUCIDATIONES PATRUM IN QUOCUNQUE VERSICULO CHRONOLOGICE EXHIBENS.

MONITUM.

Index ille omnium Scripturæ sacræ versiculorum exegeticus, qui inter cæteros, velut gigas, præeminet, hic tantum memoratur, tum quia nondum hunc habemus absolutum, tum quia nondum propter materiarum amplitudinem et momentum rerum, seorsim edere statuimus, et solus uno volumine constabit. Non ægre ferat lector, mox enim in lucem evadet.

XLVI.

INDEX DE ALLEGORIIS VETERIS TESTAMENTI

ORDINE DIGESTUS ANALOGICO

ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM VARIASQUE SS. PATRUM REFERENS EXPLANATIONES.

—

MONITUM.

Hoc in Indice proferimus primo omnia quæ de Allegoriæ natura, divisione et utilitate agunt; deinceps varios, tredecim scilicet, statuimus articulos vicissim exhibentes Allegorias quæ I ad Deum, — II quæ ad Christum, — III quæ ad Mariam Virginem, — IV quæ ad Angelos, — V quæ ad Spiritus malignos, — VI quæ ad Ecclesiam, — VII quæ ad Sacramenta, — VIII quæ ad Apostolos et Justos, — IX quæ ad Gentiles et Hebræos, — X quæ ad Hæreticos et Peccatores, — XI quæ ad Virtutes et Vitia, — XII quæ ad Novissima hominis, — XIII quæ ad Scripturam sacram spectant, in unoquoque articulo ordinem servantes alphabeticum, adeo ut statim quæsita Lectori sint obvia.

—

PROEMIUM.

De Allegoriæ natura, divisione et utilitate.

ALLEGORIA est cum aliud dicitur et aliud significatur : Victorinus Afer, VIII, 1185; S. Hieronym. XXIV. 629; XXV, 161; XXVI, 389; Junilius Afer, LVIII, 19; Cassiodor. LXX, 223, 698, 1271; Raban. Maur. CXII, 330. — Allegoria dicitur cum aliquid aliud videtur sonare in verbis et aliud in intellectu significare : S. Augustin. XXXVII, 1347; Petr. Lombard. CXCI, 147. — Allegoria est tropus ubi ex alio aliud intelligitur : S. Augustin. XLII, 1068, 1069; Ven. Guibert. abb. CLVI, 25. — Allegoria ea quæ in veritate gesta sunt, alterius sacramenti forma præfigurat : Joannes Cassian. XLIX, 963. — Allegoria est cum per id quod ex littera significatum proponitur aliud aliquid sive in præterito, sive in præsenti, sive in futuro factum significatur : Hugo de S. Victore, CLXXV, 11. — Allegoria dicitur quasi alieniloquium, id, *ibid.* 11. — Allegoriæ plures sunt species in quibus est etiam quod dicitur ænigma : S. August. XLII, 1068. — Quadruplex est allegoria : historiæ, facti, sermonis et sacramenti : id. XXXIV, 166. — Allegoria quatuor modis cognoscitur : 1° Secundum translationem vel metaphoram : *Iratus est Dominus.* 2° Secundum imaginationem vel hypotyposim : *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho.* 3° Secundum comparationem vel similitudinem : *Simile est regnum cœlorum.* 4° Secundum proverbialem modum : *Bibe aquam de vasis tuis.* S. Justus Urgellensis, LXVII, 19. — Nihil aliud est allegoria quam intelligentia spiritalis, spiritalis autem scientia tria complectitur genera : tropologiam, allegoriam, anagogen; tropologia quæ est moralis explanatio ad emendationem vitæ et institutionem pertinens actualem; allegoria quando ea quæ in veritate gesta sunt alterius sacramenti formam præfigurasse dicuntur; anagoge vero quæ de spiritualibus mysteriis ad sublimiora quædam et sacratiora cœlorum secreta conscendit : Raban. Maur. CXII, 331. — Allegoria dicitur quasi alieniloquium, quia aliud dicitur et aliud significatur, quæ subdividitur in simplicem allegoriam et anagogen. Allegoria cum per visibile factum aliud invisibile factum significatur; anagoge, id est sursum dictio, cum per visibile invisibile factum declaratur : Hugo de S. Victore, CLXXV, 11.

Omnia quæ nobis figurate insinuuntur plus movent et accendunt amorem quam si nuda sine ullis sacramentorum similitudinibus ponerentur et quidquid per allegoricam significationem intimatum est plus movet, plus delectat, plus honoratur quam si verbis propriis diceretur apertissime : S. Augustin., XXXIII, 214. — In

Scriptura quædam si allegorica explanatione extenuata non fuerint et spiritalis ignis examinatione mollita, nullo modo ad salutarem interioris hominis cibum sine corruptionis clade pervenient : Joannes Cassianus XLIX, 725. — Quod in promptu positum non ita movebat, enudatione allegoriæ alicujus eruitur : Eugypp. LXII, 858. — Allegoria est machina per quam anima levatur ad Deum : S. Greg. Mag., LXXIX, 473; Richard. a S. Victore, CXCVI, 405. — Allegoria per hoc quod non abhorret cognitum, intelligit quoddam incognitum : S. Greg. Mag. LXXIX, 473. — Rebus nobis notis per quas allegoriæ conficiuntur, sententiæ divinæ vestiuntur, et dum recognoscimus exteriora verba pervenimus ad interiorem intelligentiam, id. *ibid.* — Allegoria maxime circa fidei nostræ sacramenta versatur, et qualia creduntur magis quam intelliguntur : Richard. a S. Victore, CXCVI. — Allegoria usus est ipse Christus in Evangelio : S. August. XLII, 70.

ARTICULUS I.

Allegoriæ quæ ad Deum spectant.

ABSCONDERE Deus faciem legitur, cum quibusdam eorum ex gentibus cognitionem suam abscondit, sicut in populo Judæorum nunc impletum esse videmus : S. Eucher. L, 734.

ABYSSUS, æternum Dei judicium : Raban. Maur. CXII, 852. — Incomprehensibilitas judiciorum Dei : Garner. de S. Victore, CXCIII, 284. — Abyssi nomine in Scripturis designantur ineffabilia judicia Dei; Alcuin., C, 423.

AGNÆ septem quas sacrificavit Abraham, significant septiformam gratiam Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXVII, 425.

AGRICOLA noster est Deus. S. Augustin, XXXVI, 804. — Agricola dicitur Deus. S. Eucher, L, 742. — Agricola cœlestis, Deus Pater nuncupatus. S. Paulin. Nolan. LXI, 366; Raban. Maur. CXII, 855.

ALÆ, protectio divina. S. Eucher. L, 748. — Alæ, misericordia Domini et veritas, præcepta Domini. Raban. Maur. CXII, 857. — Protectionem misericordiæ Dei sub velamento alarum divinus sermo sifignicat. S. Hilar. IX, 392. — Alas habere dicitur Deus pro eo quod more avis electos suos tanquam pullos sub se colligit et fovet. S. Eucher. L, 733. — Misericordia et charitas quasi alæ sunt Patris quibus se protegi congruenter expostulat. Cassiodor. LXX, 120

AMBULARE dicitur Deus non de loco ad locum transeundo, quia impium est ita credere, sed ambulatio ejus in cordibus sanctorum delectatio; vel certe ambulare Dei est in sanctis prædicatoribus suis de loco ad locum transire. S. Eucher. Lugdun. L, 735.

ANGELUS est Spiritus sanctus. Raban. Maur. CXII, 851.

ANIMA, vis est Dei. Raban. Maur. CXII, 852.

ANNI, Dei æternitas. S. Eucher. Lugdun. L. 741.

AQUA. Aquæ nomine Spiritus sanctus intelligitur. S. August. XXXIV, 216; XXXVII, 1353. — Aqua et populum et Spiritum sanctum signat. S. August. XXXIV, 79. — Aquæ nomine in Scriptura sancta aliquando Spiritus sanctus significatur. S. Eucher. Lugdunens. L, 742. — Aquæ Spiritum sanctum designare solent. S. Gregor. Mag. LXXVI, 100. — Aqua, Spiritus sanctus, Raban. Maur. CXII, 861; Rupert. abb. CLXIX, 198. — Per aquam sancti Spiritus gratia designatur. S. Greg. Mag. LXXV, 960. — Aqua, fluenta Spiritus sancti; S. Bruno Herbipolens. CXLII, 293. — Aqua sancti Spiritus infusio. Garner. de S. Victore, CXCIII, 279. — Aqua viva gratia Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXIX, 353. — Aqua symbolum gratiæ. S. Augustin. XXXIV, 737

ARCUS, intentio comminationis divinæ. S. Eucher. L, 738. — Arcus, Spiritus sanctus. Garner. de S. Victore, CXCIII, 324.

ARGENTUM. Argento eloquia divina signantur : Rupert. abb., CLXVIII, 859.

ARMA Domini, adjutorium ejus in sanctos. S. Eucher. Lugdunens. L. 738.

ARMILLA, misericordia divina. Raban. Maur. CXII, 864.

ASPIRATIO Dei pro æterna felicitate et acclinatio umbræ pro indeficiente nocte hujus mortalitatis accipitur, Wolbero abb. CXCV, 1156.

AURES habere dicitur Deus propterea quod omnia audit et nihil eum in silentio latet. S. Eucher. Lugdun., L, 731. — Aures Domini cum exaudire dignatur. id. *ibid.* 737. — Auris Dei potentia et clementia. Raban. Maur. CXII, 891.

AURUM, divinitas. Raban. Maur. CXII, 870. — Aurum, claritas divinitatis. Garner. de S. Victore, CXCIII, 303. — Aurum et argentum significant dona Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXVII, 1524.

AUSTER, Spiritus sanctus. S. Eucher, Lugdun. L, 739. Raban. Maur. CXII, 869; Rupert. abb. CLXVIII, 901. Garner de S. Victore, CXCIII, 56; Alanus, CCX, 82. — Auster significat gratiam Spiritus sancti. Raban. Maur. CXI, 262. — Auster sanctum Spiritum significat. Wolbero abb. CXCV, 1175. — Per austrum qui nimirum calidus ventus est non immerito Spiritus sanctus designatur, quo quisque dum tangitur ab iniquitatis suæ tepore liberatur. S. Greg. Mag. LXXVI, 436, 623, 799, 938; LXXIX, 516.

BACULUS est misericordia Dei. Raban. Maur., CXII, 873. — Baculus divini judicii signum. Rupert. abb. CLXX, 339.

BASES, consilia divina. Raban. Maur., CXII, 874. — Bases aureæ significant consilium Dei et in judicando inflexibilitatem. Rupert. abb. CLXVIII, 927.

CALAMUS, dispositio Dei. Raban. Maur. CXII, 879.

CALCULUS, sermo Domini. Raban. Maur. CXII, 880.

CALIGO, divinorum secretorum operimentum. S. Eucher. L, 739.

CALIX. In Deo est calix iræ et calix vitæ, sicut est vinum cor hominis lætificans et vinum cor hominis compungens. S. Hilar. LX, 385. — Calix, judicium Dei. Raban. Maur. CXII, 879.

CALOR est fervor Spiritus sancti. Raban. Maur., CXII, 880. S. Bruno Herbipolens., CLXII. 100.

CAPUT Dei ipsam essentiam divinitatis ejus quæ præcedit et cui omnia sunt subjecta intelligere debemus. S. Eucher. Lugdun. L, 730.

CEDRUS, divinitas. Raban. Maur., CXII, 891.

CŒLUM undique terram protegens misericordiæ divinæ figura est. S. August. XXXVII, 1331. — Cœlum, Deus. Raban. Maur. CXII, 891. — Cœlum, cœleste judicium, divinum eloquium Garner. de S. Victore, CCXIII, 30. — Cœlum dicitur sanctissima Trinitas, Alanus, CCX, 63.

COGNOSCERE Dei est cognoscentes facere, S. Eucher. Lugdun. L, 736.

COLUMBA, Spiritus sanctus : S. Eucher., L, 748; Garnerius de S. Victore, CXCIII, 71; Alanus de Insulis, CCX, 63. — In columba secundum prophetiam S Spiritus intelligendus : S. Hilar., IX, 1036. — Columba, symbolum Spiritus sancti : S. Bernard., CLXXXIII, 1001, — Columba Spiritus sancti typus : S. Paulin. Nolan. LXI, 336. — Columba, Spiritus sanctus; dona ejusdem Spiritus sancti : Raban. Maur., CXII, 898.

COLUMNA nubis, figura Spiritus sancti fideles edocentis : S. Gregor. Turonens, LXXI, 168. — Columnæ ferculi Christi, dona sunt Spiritus sancti : Alanus, CCX, 75.

CULTER, præcepta Dei : Raban. Maur., CXII, 905.

CURRUS DEI, sedes Dei : S. Eucher. Lugdun., L, 738.

DESCENDERE Deus in mundum dicitur quando aliquid novum quod antea non fuerat, in creatura humana operatur : S. Eucher. Lugdun., L, 734.

DEXTERA Domini signat Patris gloriam et æternam beatitudinem : S. Eucher., L, 732. — Dextera significat pietatem Dei : S. Bruno Carthus, CLII, 1068. — Dextera Dei et sinistra æternam et temporalem salutem significant : Petr. Lombard., CXCI, 1214.

DIGITUS est Spiritus sanctus : Raban. Maur., CXII, 910; S. Gregor. Mag., LXXIX, 312, 416, 627. — Digitus Dei Spiritus sanctus accipitur; etenim ipse scripsit qui scribenda dictavit : S. Eucher. Lugdun., L, 732. — Digitus Christi dona Spiritus sancti, vel verbum prædicationis indicat : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 561. — Digiti, Spiritus sanctus, dona ejusdem Spiritus sancti : Garner. de S. Victore, CXCIII, 200. — Digitus Dei dicitur Spiritus sanctus propter partitionem bonorum quæ ab eo dantur : S. Eucher., L, 738. — Digiti pro distributione donorum Spiritus sancti accipiuntur : Raban. Maur., CXI, 160. — Digiti divisiones sunt gratiarum : Petr. Lombard., CXCI, 1255.

DIVITIÆ, contemplationes Dei : Raban. Maur., CXII, 911.

DORMIRE dicitur Deus, cum fides ejus inter prosperitates hujus mundi et inter quorumdam corda fidelium non vigilat, sed dormit; vel certe dormire Dei est anxiis tarde subvenire : S. Eucher. Lugdun., L, 737.

EPHI mensura trium mensurarum sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis est typus : Raban. Maur., CVIII, 286, 287, 298, 676.

FACIES Dei est cognitio divinitatis ejus ad omnes : S. Eucher. Lugdun., L, 731. — Facies, Deus Pater; præscientia Dei; notitia Dei; benevolentia Dei; scientia Dei;

ARTICULUS II.

Allegoriæ quæ ad Christum spectant.

rubricatus figura fuit Christi et martyrum : S. Aug., XXXIV, 635. — Aries hærens cornibus figura Christi crucifixi : S. Aug. XXXVI, 244. — Aries, hærens vepribus est Christus inter blasphemas Judæorum : Rupert. abb., CLXIII, 859.

ASCENDERE dicitur Deus, cum Filius carnem ex nobis assumptam in cœlum duxit : S. Eucher., L, 734.

ASCENSUS. Christi elevatio dicitur ascensus, ipse est ascensor : Raban. Maur., CXII 867. — Ascensus palmæ fuit ascensus Christi in crucem : Wolbero, abb., CXLV, 1235.

ASPERSIO sanguinis secundum legem per fidem populum purificans, sacramentum futuræ ex Domini sanguine aspersionis ; S. Hilar., 338.

AURUM incarnatam Dei sapientiam significat : Alcuin., C. 1114. — Regia Christi potestas est aurum : Raban. Maur., CXII, 870.

AVIS. Avium plumis jugum Christi comparatur : S. Bernard., CLXXXII, 598.

BARBA. Divinitas Christi barba nuncupatur : Raban. Maur., CXII, 873.

BIGÆ. Per bigas de quibus Isaias Christus salutares inequitat, discursus : S. Petr. Chrysolog., LII, 646.

BOTRUS per exploratores de terra promissionis portatus, figura Christi : S. Petr. Damian., CXLV, 1037 : Rupert. abb., CLXX, 214 ; Gillebert, CLXXXIV, 275 ; Wolbero abb., CXCV, 1082. — Botrus pendens ex ligno, utique Christus ex ligno crucis : Raban. Maur., CVIII, 845. — Christus in cruce, botrus positus in vecte : S. Petr. Damian., CXLIV, 786. — Botrus dulcedinem Christi resurrectionis significat : Wolbero abb., CXCV, 1080, 1084.

BUTYRUM Christi humanitas : Raban. Maur., CXII, 877.

CALAMUS Verbi divini æternitas : Garner., CXLII, 425.

CALCEAMENTA Domini mystice signant incarnationem ejus : S. Eucher., L, 733 : Raban. Maur., CVII, 772 : Alanus de Insulis, CCX, 97. — Ejus humanitas per calceamenta designatur : S. Bruno Carthus., CLII, 918.

CALCULUS ignitus Jesum Christum significat : Alcuin., C, 1106.

CALIX dicitur passio Christi : Raban. Maur., CXII, 879 : Garner. de S. Victore, CXCLIII, 457 : Philippus de Harveng., CCIII, 143.

CAMPUS humana Christi natura est : Alan. de Insul., CCX, 64.

CANDELABRUM corpus Domini significat : Raban. Maur., CXI, 685. — Incarnatus cum septem donis Spiritus sancti significatur per candelabrum cum septem lucernis : Rupert. abb., CLXVII, 705. — Candelabrum aureum significat Christum propter passionem gloria coronatum : Rupert. abb., CLXVIII, 728.

CANISTRUM. Per Canistrum consummationis linguam Domini intelligimus : Raban : Maur., CVIII, 331.

CANTICUM novum dicitur incarnatio Domini qua mundus salutari exsultatione completus est, qua angeli canoris vocibus personarunt laudantes : Cassiodor., LXX, 226.

CAPREA typus est Christi : Alan. de Ins., CCX, 98. — Per capreas intelliguntur membra Christi : Cassiod., LXX, 1094.

CARBONES, virtutes quæ erant in Christo : Raban. Maur., CXII, 888.

CARO. Christus figuratus est in carnibus ad vesperam, et panibus mane præstitis populo Israel : S. Aug., XXXIV, 616.

CAUTIO super homicidio occulto mystice Salvatorem denotat : Rab. Maur., CXIII, 913.

CAVERNA, vulnus in latere Domini : Raban. Maur., CXII, 890. — Caverna maceriæ designat vulnus lateris Christi : Alan. de Insulis, CCX, 70.

CEREUS imago Christi : S. August., XLVI, 819.

CHRISTUS dicitur secundus Adam : S. Hilar., IX, 669; S. August., XLV, 1512; S. Maxim. Taurin., LVII, 239, 249, 570; S. Paulin. Nolan., LXI, 679. — Adeps : Raban. Maur., CXII, 854. — Æs : Garner. de S. Victore, CXCIII, 315. — Agnus : S. Cyprian., IV, 561, 653; Lactant., VI, 530; S. Zeno, XI, 511, 517; S. Ambros., XIV, 437, 648, 1107; S. Hieronym., XXV, 462; S. August, XXXIV, 547; XXXV, 1839 ; XXXVI, 763; XXXVIII, 45, 133, 1209; XLVI, 828; S. Eucher., L, 745; S. Paulin. Nolan., LXI, 336, 339; Eugypp. abb., LXII, 675, 757; S. Gregor; Mag., LXXVI, 560; LXXIX, 209; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 432; Raban. Maur., CXI, 802; CXII, 855; Rupert. abb., CLXVIII, 1517, 567, 615, 1336; CLXVIII, 566; S. Bernard, CLXXXIII, 402 : Philipp. de Harveng, CCIII, 1045. — Agnus et Leo : S. August., XLVI, 828. — Agricola : Rupert. abb., CLXVIII, 800. — Alpha et Omega : S. Paulin. Nolan., LXI, 673 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1179, LXXIX, 626. — Altare Ecclesiæ : Rupert. abb., CLXIX, 1017. — Amicus : Raban. Maur., CXII, 857; Rupert. abb., CLXVIII, 622; CLXIX, 11. — Amygdalus : Ven. Hildebert. Cenom., CLXXI, 559. — Angelus : S. August., XLII, 772 ; S. Eucher., L, 739; Raban. Maur., CXII, 851 ; Rupert. abb., CLXVII, 1505 ; Ven. Godefrid. abb., CLXXIV, 854 ; Garner. de S. Vict., CXCIII, 27. — Angelus Dei et Deus : S. Hilar., X, 113, 116, 119. — Angelus et Dominus angelorum ; S. August., XXXV, 1596. — Angelus magni consilii : S. Hilar., X, 116 : S. August., XXXVI, 315; XXXVIII, 64, 691 ; S. Gregorius Mag., LXXVI, 285. — Angelus Testamenti : S. Bruno Astens., CLXIV, 300. — Anima : Raban. Maur., CXII, 852. — Annona præliantium de horreis invecta Dominicis : S. August. XXXVII, 1863. — Antemurale : S. Bernard., CLXXXIII, 524. — Apis : S. Bernard., CLXXXII, 41. — Aqua : Raban. Maur., CXII, 860. — Aquila : S. August., XXXIV, 884 ; S. Eucher., L, 749 ; S. Gregor., Mag., LXXVI, 625 ; Raban. Maur., CX, 694 ; CXII, 861 ; Rupert. abb., CLXVII, 1438 : Garner. de S. Victore, CXCIII, 69. — Arbor : S. Gregor. Mag., LXXVI, 97 : Raban. Maur., CXII, 865 : S. Bernard., CLXXXIII, 379 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 333. — Arbor fructifera in cordibus nostris excolenda : S. Gregor. Mag., LXXIX, 495. — Arbor in passione succisa, in resurrectione multiplicata : Cassiodor., LXX, 990. — Arca : Raban. Maur., CXII, 864; Garner. de S. Victore, CXCIII, 455. — Arca sanctificationis : S. Hilar., IX, 737. — Arcus in passione intentus : Ven. Godefrid. abb., CLXXIV, 1150. — Aries : S. August., XLII, 346, 772 : Raban. Maur., CXII 863 : Rupert. abb., CLXVII, 1730 ; CLXVIII, 859, 1571, 1577 ; CLXX, 69 ; Ven. Godef. abb., CLXXIV, 1072, 1073. — Artifex : Raban. Maur., CXII, 865. — Ascendens de civitate sua statutis diebus : S. Gregor. Mag. LXXIX, 27. — Ascensus purpureus : Rupert. abb., CLXVIII, 882. — Avis : S. Gregor. Mag., LXXVI, 1218; Raban. Maur., CXII, 871 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 63. — Botrus : S. August., XLII, 271; S. Eucher., L, 739. Raban. Maur., CXII, 876 : Alan. de Insul., CCX, 62. Botrus uvæ pressus in torculari : S. August., XXXVI, 109. — Brachium Dei : S. Bruno Herbipol., CXLII, 355 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 192. — Cadaver. Raban. Maur., CXII, 878. — Calamus : id., *ibid.*, 879. — Calceamentum : Raban. Maur., CXII, 880. — Caligo : id. *ibid.*, 879. — Camelus : S. Augustin., XXXV, 1360 : S. Eucher., L, 752 : Eugyppius abb., LXII, 844 : S. Gregor. Mag. LXXV, 536 : LXXVI, 770 : Raban. Maur., CXII, 882 : Garner. de S. Victore., CXCIII, 92. — Candelabrum : Raban. Maur., CXII, 882 : Rupert. abb. CLXVII, 856 : CLXVIII, 473 : Adam. Scot., CXCVIII, 697. — Candidus ex innocentia, rubicundus ex passione : S. Gregor. Mag., LXXIX, 522. — Candidus sanctitate, rubicundus passione : Rupert. abb., CLXVIII, 921. — Candidus ut Deus, rubicundus uti homo : Adam. Scot., CXCVIII, 699. — Caprea : Raban. Maur., CXII, 885. — Caput Ecclesiæ : S. Gregor. Mag., LXXV, 612 : Hugo de S. Victore, CLXXV, 570. — Catulus : Raban. Maur., CXII, 889. — Catulus leonis : S. Gregor. Mag., LXXIX, 609. — Caverna maceriæ : Wolbero abb., CXCV, 1110. — Cedrus : Raban. Maur., CXI, 517 : CXII, 891. — Cervus : S. Eucher., L, 751 : Petr. Lombard., CXCI, 201. — Cibus : Raban. Maur., CXII, 893. — Cibus salutis : S. Gregor. Mag., LXXIX, 486. — Beatarum animarum et angelorum cibus : id., *ibid.*, 464. — Cibus mentis reficiens nec deficiens : S. August., XXXVIII, 183, 1006, 1016. — Cibus qui esurientes saturat et integer manet : id., *ibid.*, 183. — Cithara : S. Bruno Herbipol., CXLII, 223. — Civitas : S. Paulin. Nolan., LXI, 309. — Clavis : Raban. Maur., CXII, 881. — Cœlum : S. Gregor. Mag., LXXIX, 621 : Raban. Maur., CXII, 891 : Adam. Scot., CXCVIII, 278. — Clypeus fortium : Rupert. abb. CLXVIII, 1120. — Collis : S. Gregor. Mag., LXXIX, 290. — Coluber : Raban. Maur., CXII, 900. — Columba : Raban. Maur., CXII, 898. — Columna : S. Augustin., XLII, 269 : Eugypp., abb., LXII, 678. — Consiliarius : Raban. Maur., CXII, 901. — Cornu nostrum : S. Bruno Herbipol., CXLII, 182. — Cornu olei : Vener. Godef. abb., CLXXIV, 649. — Corpus : Raban. Maur., CXII, 902. — Cultor vineæ : Alanus de Insulis, CCX, 211. — Custos : S. Gregor. Mag., LXXVI, 1151 : Raban. Maur., CXII, 905. — Cypressus : Raban. Maur., CXII, 896 : S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 589. — David : S. Augustin., XXXVI, 646 : XXXVII, 1869, 1870 : XL, 168. — David verus : S. Hilar., IX, 728. — David filius est Dominus David : S. Augustin., XXXVII, 1870. — Denarius : Raban. Maur., CXII, 907. — Dextra :

S. Bruno Carthus, CLII, 1152. — Dextra et brachium Dei : S. Bruno Herbipol., CXLII, 335. — Diadema : Raban. Maur., CXII, 909. — Dies : Rupert. abb., CLXVII, 624 ; Petr. Lombard., CXCI, 527, 1199 : Alan. de Insul., CCX. 79. — Dies de die : S. Aug., XXXVIII, 1005, 1099. — Dies noster : S. Aug., XXXVIII, 932 ; Cassiodor., LXX, 559 ; Raban. Maur., CXII, 909; S. Bruno Herbipol., CXLII, 433 ; Rupert, abb., CLXVII, 621. — Dies quam fecit Dominus : S. Gregor. Mag., LXXVII, 861. — Dilectus ex dilecto : S. Gregor. Mag., LXXIX, 522. — Diluculum : Raban. Maur., CXII, 910 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 433 ; S. Bruno Carthus., CLII, 750. — Domus : Rupert abb., CLXVIII, 473. — Electrum : Raban. Maur., CXII, 915; Garner., CXCIII, 312. — Species electri : Rupert. abb., CLXVII, 1437. — Electus ex millibus : S. Gregor. Mag., LXXIX, 522. — Electus ut cedri, id, *ibid.* — Emmanuel : Tertull., II, 337 ; S. Aug., XXXIV, 385 ; S. Petr. Damian., CXLIV, 859. — Eques : S. Gregor. Mag., LXXVI, 595. — Facies : S. Bruno Carthus., CLII, 680. — Favus : Raban : Maur., CXII, 922 ; Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 813. — Ficus : Thomas Cisterciens., CCVI, 205. — Finis : Raban. Maur., CXII, 932 : Finis legis : S. Paulin. Nol. LXI, 207 , S. Gregor. Mag. LXXVI, 981 ; S. Petr. Lombard., CXCI, 1472. Finis legis et prophetarum : S. Bruno Carthus., CLII, 809, 1062. Finis prophetarum : S. Paulin. Nolan., LXI, 412. Finis omnis consummationis : S. Bruno Herbipol., CXLII, 415. — Firmamentum : Garn. de S. Victore, CXCIII, 36. — Flos : S. Eucher., L, 744 ; Cassiodor, LXX, 1062 ; S. Gregor. Mag., LXXIX, 494 ; Raban. Maur., CXII, 929 ; Garner. de S. Vict., CXCIII, 347 ; Richard. de S. Victore, CXCVI, 1031. Flos campi : S. Bernard., CLXXXIII, 1008 ; Alanus de Insul., CCX, 64. Flos horti, campi et thalami : S. Bernard., CLXXXIII, 1008 ; CLXXXIV, 430. Flos Mariæ : S. Ambros., XV, 1561. Flos ex virga : Tertull., II, 788. Flos virgæ florentis : Alanus de Insul., CCX, 246. — Fluvius : S. Petr. Damianus, CXLIV, 362. — Folium : Raban. Maur., CXII, 929. — Fons : S. Eucher., L, 747 ; S. Paulin. Nolan., LXI, 321 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 627 ; Raban. Maur., CXII, 929; Garner. de S. Victore, CXCIII, 299. — Fons omnis sanctitatis : S. Bernard., CLXXXIII, 130; fons patens domus David : S. Gregor. Mag., LXXIX, 640 ; fons patens in ablutionem peccatorum : S. Gregor. Mag., LXXVII, 878. — Forceps : Raban. Maur., CXII, 931. — Framea : Raban. Maur., CXII, 922. — Fructus : Tertull., II, 788 ; Raban. Maur., CXII, 938 ; fructus benedictus : S. Bernard., CLXXXIII, 74 ; fructus terræ sublimis : S. Gregor. Mag., LXXVI. 938. — Frumentum : Raban. Maur., CXII, 938; S. Bruno Carthus., CLII, 942; Rupert. abb., CLXX, 48; Wolbero, abb., CXCV, 1236. — Fulgur : S. Eucher., L, 739; S. Petr. Damian., CXLV, 980. — Fundamentum : Raban. Maur., CXII, 935 ; S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 637, 638; Garner. de S. Vict., CXCIII, 400; fundamentum cælestis Jerusalem : S. Paulin. Nolan., LXI, 309 ; fundamentum Ecclesiæ : S. Bruno Herbipol., CXLII, 322 ; fundamentum eorum qui etiam ad legem et prophetas pertinent : S. August., XXXVII, 1560. — Fundamentum fundamentorum : S. Gregor. Mag., LXXVI, 456 ; fundamentum omnium lapidum ædificii., id., *ibid.*, 939. — Galaad : Raban. Maur., CXII, 939. — Gallus : S. Eucher., L, 750; Rupert., CLXVII, 1730. — Gigas : Cassiodor., LXX, 130 ; Raban. Maur., CXII, 946. — Gigas gigantum : S. August., XXXVII, 1116. — Habitaculum : Raban. Maur., CXII, 948. — Hasta : Raban. Maur., CXII, 948. — Hebræus, id est, transitor : Rupert. abb., CLXVIII, 410. — Hedera : Thomas Cisterciens, CCVI, 205. — Herba : Raban. Maur., CXII, 950. — Hinnulus : S. Eucher., L, 752 ; Cassiodor., LXX, 1067; S. Gregor. Magnus, LXXVI, 1243; LXXIX, 497 ; Gillebert., CLXXXIV, 69; Wolbero abb., CXCV, 1108. — Hircus : S. Augustin., XXXVIII, 133 ; XLII, 346 ; Eugypp., LXII, 687; Raban. Maur., CXII, 954. — Hædus : Raban. Maur., CXII, 953 ; Rupert. abb., CLXVII, 517, 615, 1801. — Hortus Mariæ : Alan. de Insul, CCX, 83. — Hostia : S. Paulin. Nolan., LXI, 194 ; Rupert. abb., CLXIX, 192. — Ignis consumens : S. Paulin. Nolan., LXI, 309. — Imber : Raban. Maur., CXII, 970. — Indumentum sanctorum : Hugo de S. Vict., CLXXV, 561. — Janua : S. August., XXXVII, 1102, 1103 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 941 ; Raban. Maur., CXII, 965. — Jurisperitus cœlestis : S. August. XXXVIII, 1849. — Lampas : S. Gregor. Mag., LXXV, 951 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 457; lampas contempta : Rupert abb., CLXVIII, 1614. — Lapis : S. August., XXXIV, 215 ; XXXV, 1839 ; S. Eucher., L, 743 ; Eugypp. abb., LXII, 675 ; Raban. Maur., CXI, 462 ; CXII, 981 ; Rupert. abb., CLXVII, 490, 1505; CLXX, 75 ; Petr. Lombard., CXCI, 726 ; Philipp. de Harveng, CCIII, 1201 ; lapis super quem septem oculi, id est, septem Spiritus dona fuerunt : Rupert. abb., CLXVIII, 726. — Lapis adjutorii : Raban. Maur., CVIII, 34 ; lapis adjutorii reprobos confringens et conterens : S. Gregor. Mag., LXXIX, 212. — Lapis angularis : S. August., XXXV, 1839, 2080 ; XXXVI, 534 ; XXXVIII, 41, 42, 341 ; S. Maxim. Taurin., LVII, 820; Cassiod., LXX, 831 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 458 ; LXXIX , 89 , 212, 617 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 426 ; S. Petr. Damian., CXLV, 49 ; Rupert. abb., CLXX, 75 ; lapis summus angularis post reprobationem assumptus : Tertull., II, 330. — Lapis grandis : S. Gregor. Mag., LXXIX, 384 ; lapis magnus, id., *ibid.*, 196 ; lapis magnus quem accepit Jesus sub terebintho : S. Augustin., XXXIV, 791 ; lapis offensionis omnibus malis S. August., XXXV, 2000 ; lapis offensionis et petra scandali : Tertull., II, 330 ; lapis parvus de monte abscissus sine manibus : S. Aug., XXXV, 1465 ; S. Gregor. Mag., LXXVII, 772 ; lapis ab ædificantibus reprobatus : S. Gregor. Mag, LXXVII, 861, lapis unctus a Jacob : S. August., XXXV, 1449 ; XXXVI, 586 ; XLI, 517 ; XLII, 853 ; lapis unctus et reprobatus : S. August., XXXIV , 376 ; lapis vivus : Raban. Maur. CX, 168. — Lectulus : Gillebert., CLXXXIV, 1121. — Lectus sanctorum in quo universa festa sæcularibus præliis corda requiescunt : S. Ambros, XIV, 517. — Leo : S. Aug., XXXV, 1728, 1736, 1839; XXXVII, 1153; XXXVIII, 1209; XLII, 266 ; XLVI, 828 ; S. Eucher., L, 751 ; S. Paulin. Nolan., LXI, 267, 611 ; Eugypp., LXII, 675, 846 ; Cassiod., LXX, 67 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 528, 560, 625 ; LXXVII, 400 ; Raban. Maur., CVIII, 754 ; CXII, 983 ; Rupert. abb, CLXVII, 1438, 1730; CLXVIII, 566 , 1622 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 108. — Levitas verus : S. Ambros. XIV, 343. — Libanus : Raban. Maur., CXII , 985 ; Ven. Godefrid. abb., CLXXIV , 1009 ; Gillebert., LXXXIV, 197 ; Richard de S. Vict. CXCVI , 516 ; Alan. de Insulis, CCX, 83. — Liber : Raban. Maur., CXII, 987; S. Bruno Carthus CLII, 805. — Liber scriptus intus et foris : Adam. Scot. ; CXCVIII, 774. — Lignum : Raban. Maur. : CXII, 985 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 329. — Lignum plantatum juxta aquas : Rupert., CLXVII, 1672. — Lignum viride : S. Gregorius Mag., LXXVI, 131. — Lignum vitæ : S. Hilar., IX, 255, 257 ; S. Aug., XXXIV, 376 ; S. Petr. Damian., CXLV, 641 ; S. Bruno Astens., CLXIV, 162 ; Rupert. abb., CLXVII, 608 ; Richard. de S. Victore, CXCVI, 618 ; Alanus de Insulis, CCX, 65. — Lilium : S. Eucher., L, 744 ; Raban. Maur., CXI, 528 ; S. Petr Damian., CXLIV, 754 ; Rupert. abb., CLXVIII, 838 ; Gillebert., CLXXXIV, 141 ; S. Bernard., *ibid.*, 430 ; Wolbero abb., CXCV, 1094. — Locus : Raban. Maur., CXII, 987.—Lucerna : S. August., XXXVII, 1567 ; Raban. Maur., CXII, 989 ; Petr. Lombard., CXCI, 1096 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 362. — Lucifer : Raban. Maur., CXII, 989 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 43. — Lumen : Petr. Lombard., CXCI, 1096. — Lux : S. Eucher. L, 741 ; S. Gregor. Mag., LXXV, 524, 671 ; LXXVI, 520 ; Raban. Maur. , CXII, 989 ; Rupert. abb., CLXVIII, 976 ; Petr. Lombard., CXCI, 1190 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 361 ; Alan. de Insulis, CCX, 234. — Maceria : Rupert. abb., CLXVIII, 868. — Malum granatum : S. Gregor. Mag., LXXIX, 361. — Malus inter ligna : id., *ibid.*, 486. — Manna : S. Aug., XLII, 269 ; S. Prosper Aquitan., LI, 765 ; Rupert. abb., CLXVII, 1016. — Manus:Raban. Maur., CXII, 993 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 194. — Manus Patris : S. Bruno Carthus., CLII, 1223. — Manus scribens: Rupert, CLXVII, 1505. — Masculus de grege : id., CLXVIII, 822. — Medicus : S. August., XXXVIII, 725 ; S. Eucher., L, 726 ; S. Gregor. Mag., LXXVI, 287 ; S. Bernard., CLXXXIII, 108. — Medicus et medicina : S. Ambros., XIV, 1011, 1086 ; XV, 1469, 1718 ; S. August., XXXVI, 353. — Mercator : S. August., XXXVI, 178, 866. — Meridies : Raban. Maur., CXII, 998. — Minor angelis: Rupert. abb., CLXVIII, 722. — Mons : S. Aug., XL, 52 ; S. Maxim. Taur., LVII, 820; Cassiodor, LXX, 468 ; S. Gregor. Mag, LXXVI, 668, 937, 941, 1214 ; Raban. Maur., CX, 882 ; Rupert. abb., CLXVIII, 473 ; CLXIX, 77 ; Ven. Godefrid. abb., CLXXIV, 48 ; S. Bernard., CLXXXIII, 629; Garner de S. Victore, CXCIII, 252.—Mons montium :S. Aug., XXXVII, 1116. Mons et vallis : id., *ibid.*, 1597. Mons Dei, mons pinguis:S. Bruno Herbipol., CXLII, 252. Mons exiguus et magnus : S. Ambros., XIV, 818. Mons magnus ex lapide parvo : S. Aug., XXXVI, 522, 533, 554, 680. Mons sine manibus concidentium præcisus, implens omnem terram : Tertull., II, 604 ; S. Aug., XXXVII, 1294. Mons sacrificiis destinatus : Adam. Scot., CXCVIII, 483. Mons uber et incaseatus : S. Aug., XXXVI, 827. — Mors mortis : S. Gregor. Mag., LXXV, 994. — Mulier : Raban.

APPENDIX AD ARTICULUM II.

Allegoriæ quæ ad crucem spectant.

ARTICULUS III.

Allegoriæ quæ ad beatam Mariam spectant.

rin., LVII, 269. — Maria animam fidelem denotat : vener. Godefrid., CLXXIV, 638. — Maria designat congregationem religiosam : Adam. Scot., CXCVIII, 335. — Maria rationem, Joseph conscientiam moraliter designant, *ibid.*, 367.

MONILE beatæ Mariæ obedientia Christi est : Alanus de Insulis, CCX, 60.

MONS beatam Virginem Mariam notat : vener. Godefrid., CLXXIV, 1091.

MULIERES in libro Generationis recensitæ figura Mariæ fuerunt : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 1022.

NARDUS carnem beatæ Mariæ designat, item et famam : Alanus de Insulis, CCX, 61.

OCULI beatæ Mariæ sunt vita activa et contemplativa, *ibid.*, CCX, 99.

ODOR. Mariæ bonus odor Christus, Christus Evæ vero malus : Rupert. abb., CLXVIII, 854.

PARADISUS. Uterus Mariæ Virginis Paradisus : S. Bernard., CLXXXIV, 837.

PARVULA dicitur Maria et ubera non habens : Alan., CCX, 107.

PELLIS. Mariæ pulchritudo similis pellibus Salomonis : Rupert. abb., CLXVIII, 846.

PETRA. Maria petra recte dicta : Guerric., CLXXXV, 119.

PLUVIA symbolum humilitatis et castitatis beatæ Mariæ Virginis : vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 1006.

POLUS. Maria per polum figuratur : Alan., CCX, 201.

PORTA est Maria quæ clausa ante ingressum principis, id est Christi, semper exstitit, et post egressum ejus clausa in ævum permansit : S. Ambros., XVII, 948. — Porta uterum beatæ Mariæ Virginis designat : Raban. Maur., CXI, 385. — Porta fuit soli Deo pervia : Alan., CCX, 85.

ROS conceptio Mariæ de Spiritu sancto, significatur per rorem jacentem in solitudine : Rupert. abb., CLXVIII, 1328.

ROSA. Eva spina, Maria rosa : S. Bernard., CLXXXIV, 1020.

RUBUS, Mariæ Virginis præfiguratio : S. Eucher, L, 742; Raban. Maur., CXI, 513.

TEMPLUM. Maria templum est quoddam nobisi mmorandum : Adam Scot., CXCVIII, 367.

TERRA. Maria terra dans fructum benedictionis : Vigilius Tapsens., LXII, 115.

THALAMUS, uterum sanctæ Mariæ Virginis significat : Raban. Maur., CXI, 390; Garner. de S. Victore, CXCIII, 413.

UBERA duo Mariæ sunt virginitas et fecunditas quasi duo binnuli gemelli : Rupert. abb., CLXVIII, 889. — Ubera beatæ Mariæ sunt humilitas et virginitas : Alanus de Insulis, CCX, 107. — Charitas per ubera beatæ Mariæ designatur : CCX, 79. — Ubera beatæ Mariæ carnem et animam designant, *ibid.*, 98.

UTERUS Mariæ Virginis desertum nuncupatur : Raban : Maur., CXII, 909.

VELLUS est Maria de cujus fructu salutaria populis vestimenta texuntur : S. Ambros., XVII, 614. — Mariæ Virginis uterus vellus Gedeonis : Petr. Lombard., CXCI, 661.

VIRGA. Maria virga Aaron : S. Petr. Damian., CXLIV, 721, 760. — Maria figurata est per virgam Aaron : S. Bruno Astensis, CLXV, 883. — Virga ex radice, Maria ex David : Tertull., II, 788. — Maria Virgo Jasseicæ radicis virga : S. Maxim. Taurin., LVII, 310; Vigil. Tapsens., LXII, 112, 113. — Maria Virga, flos Christus : S. Ambros., XV, 1561; S. August., XL, 698; Rupert. abb., CLXVIII, 1454; Vener. Hildebert. Cenoman., CLXXI, 392; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 826, 827.

VIRGO et stella maris gratiæ divinæ typus : Adam. Scot., CXCVIII, 231.

VITIS fructificans est humilitas beatæ Virginis : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 989.

VITTA coccinea verba beatæ Mariæ significat : Alanus, CCX, 78.

ARTICULUS IV.

Allegoriæ quæ ad angelos spectant.

ANGELI dicuntur abies : Raban. Maur., CXII, 853. — Amica : Raban. Maur., CXII, 858. — Amicus : Raban. Maur., CXII, 857. — Aqua : S. Eucher. Lugdun., L, 742; S. Gregor. Magnus, LXXVI, 987; Raban. Maur., CXII, 860; Garner. de S. Victore, CXCIII, 279. — Astra : Raban. Maur., CXII, 867. — Astra matutina : S. Gregor. Mag., LXXVI, 467. — Aurum, *ibid.*, LXXVI, 80. — Capilli : S. Eucher. Lugdun., L, 709; Raban. Maur., CXII, 884. — Capreæ : S. Bernard., CLXXXIII, 1031. — Cardines : Raban. Maur., CXII, 888. — Castra : Raban. Maur., CXII, 889. — Cedri : S. Bruno Herbipol., CXLII, 161. — Cervi camporum : S. Bernard., CLXXXIII, 1031. — Cherab. : Raban. Maur., CXII, 891. — Cœlum : S. Augustin., XXXII, 830, 833; XXXV, 252, 258; XXXVII, 1748; S. Gregor. Mag., LXXVI, 438; Garner. de S. Victore, CXCIII, 30; Adamus Scotus, CXCVIII, 278, 787. — Cognati nostri : Vener. Godefrid. : CLXXIV, 897. — Columna : Raban. Maur., CXII, 899. — Columnæ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 411. — Columnæ cœli : S. Gregor. Mag., LXXVI, 30. — Consiliarii : Raban. Maur., CXII, 901. — Consules : S. Gregorius Mag., LXXV, 666; LXXVI, 19; Garner. de S. Victore, CXCIII, 151. — Crystallum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 354. — Custodes Ecclesiæ : S. Bernard., CLXXXIII, 1156. — Decor : S. Gregor. Mag., LXXVI, 659. — Denarius, Garner. de S. Victore, CXCIII, 452. — Dies, *ibid.*, 370. — Dragma : Raban. Maur., CXII, 906. — Ethera, *ibid.*, 917. — Filii Dei : S. Gregor. Mag., LXXV, 556; Rupert. abb., CLXVIII, 969. — Firmamentum : Raban. Maur., CXII, 929. — Fortes : Rupert. abb., CLXVIII, 555. — Fratres nostri : vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 1139. — Lapis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 350. — Lignum : Raban. Maur., CXII, 985. — Lilium : S. Eucher, L, 742. — Lux : Raban. Maur., CXII, 989; Vener. Godefrid., CLXXIV, 404. — Menses : Raban. Maur., CXII, 997. — Messores : Raban. Maur., CXII, 999. — Milites : S. Gregor. Mag., LXXVI, 20; Raban. Maur., CXII, 999. — Ministri divinæ voluntatis : S. Bruno Herbipolens., CXLII, 144. — Montes : S. Hilar., IX, 655, 682; S. August., XXXVII, 1141, 1142, 1650; Raban. Maur., CXII, 1001; S. Bruno Carthus., CLII, 1119; S, Bernard., CLXXXIII, 1035; Garner. de S. Victore, CXCIII, 252. — Nebulæ : S. Eucher, L, 739. — Obryzum : S. Gregor. Mag., LXXVI, 80; Raban. Maur. CXII, 1009; Garner. de S. Victore, CXCIII, 306. — Ornamentum Dei : S. Gregor. Mag., LXXVI, 659. — Ovis : Raban. Maur., CXII, 1015; Oves : S. Bernard., CLXXXIII, 1035. — Petræ : Raban. Maur., CXII, 1028; Garner. de S. Victore, CXCIII, 349. — Platani : Raban. Maur., CXII, 1020; Garner. de S. Victore, CXCIII, 337. — Platea : Raban. Maur., CXII, 1020. — Virtutum præsides : vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 1120. — Principes : Raban. Maur., CXII, 1029. — Principes gentium : S. Gregor. Mag., LXXVI, 19. — Protectores nostri : vener. Godefrid., CLXXIV, 897. — Reges : Raban. Maur., CXII, 1037, Rupert., CLXVIII, 969; Garner. de S. Victore, CXCIII; 147. — Rupes : Raban. Maur., CXII, 1041. — Sacerdotes Domini : vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 405. — Sal : Raban. Maur., CXII, 1045. — Sapphirus : Garner. de S. Victore, CXCIII, 353. — Saxa : Raban. Maur., CXII, 1047. — Sedes Dei : S. Eucher. Lugdun., L, 739; S. Bruno Herbipol., CLXII, 193. — Senatores : Raban. Maur., CXII, 1049. — Servi, *ibid.*, CXII, 1051. — Signaculum Dei : Alanus de Insulis, CCX, 247. — Silices : Raban. Maur., CXII, 1054. — Silices prærupti : S. Gregor. Mag., LXXVI, 628. — Solium Dei : Raban. Maur., CXII, 1058; S. Bernard., CLXXXIII, 355. — Sorores nostræ : vener. Godefrid., CLXXIV, 647, 648. — Stellæ : Raban. Maur., CXII, 1052. — Tabernaculum : Raban. Maur., CXII, 1062. — Templum, *ibid.*, 1063. — Throni : S. Eucher. Lugdun., L, 739. — Vestimentum Dei : Rupert. abb., CLXVII, 212. — Vicini nostri : vener. Godefrid., CLXXIV, 897. — Vigiles : Raban. Maur., CXII, 1078. — Vir : Garner. de S. Victore, CXCIII, 137. — Virtutes : Raban. Maur., CXII, 1081.

Angeli significant Deum excelsum : Rupert. abb., CLXVIII, 658. — Fidem, *ibid.*, 778. — Angeli portant orbem, *ibid.*, 1006. — Significantur per abyssum : Vener. Godefrid., CLXXIV, 1013; per altare, *ibid.*, 1091. — Angeli ventis comparantur : S. Bruno Carthus., CLII, 1348. — Angeli custodes dicuntur ligna cedrina : S. Bernard., CLXXXIV, 430. — Angelorum nomine designatur ipse chorus angelicus : S. Eucher. Lugdun., L, 739.

AQUÆ in cœlo dicuntur angelorum agmina, quibus cœli superiora teguntur : S. Gregor. Mag., LXXVI, 987.

AURUM dicitur sapientia primi angeli : Raban. Maur., CXII, 870.

CAPILLI. Per capillos capitis sanctos angelos seu virtuosos electos typice accipere debemus : S. Eucher. Lugdun., L, 709.

CŒLUM est intellectus angelorum, cœtus supernorum spirituum, angeli : Raban. Maur., CXII, 891. — Angelicus intellectus cœlum quoddam est : Adam. Scot., CXCVIII, 278, 787.

ÆS. Fortitudo angelorum æs dicitur : Raban. Maur., CXII, 918.

EXERCITUS. Angelorum multitudo exercitus.

ARTICULUS V.

Allegoriæ quæ ad spiritus malignos spectant.

CXLII, 71. — Potestates adversæ dicuntur porta : Garner. de S. Victore, CXCIII, 402.
RANÆ sunt dæmones et spiritus dæmoniorum : Raban. Maur., CXI, 228.
REPTILIA sunt immundi spiritus, id., CXI, 1039.
RUGITUS, sævitia diaboli, *ibid.*, CXII, 1041. — Suggestio diaboli, *ibid.*
SABÆI. Dæmones signantur per Sabæos : Rupert., CLXVIII, 971.
SÆCULI hujus motus atque fluctus undantis maris æstibus comparati sunt dominantis diaboli incolatus, secundum propheticam et allegoricam intelligentiam : S. Hilar., IX, 316.
SAGITTÆ dicuntur diaboli : S. Bernard., CLXXXIV, 502.
SCORPIONES, dæmones : Raban. Maur., CXII, 1060.
SECURIS. Diabolus in Scripturis et prophetis vocatur securis et serra et virga : S. Hieronym., XXIV, 137.
SINISTRA, reprobi angeli : Raban. Maur., CXII, 1055.
TIGRIS significat astutiam diaboli, diabolum ipsum, *ibid.*, CXI, 219.
UMBRA. Imitatio diaboli, umbra : Garner. de S. Victore, CXCIII, 382.
VIPERA, tentatio diaboli : Raban. Maur., CXII, 1079.
VITULUS ille quem Moyses confregit est corpus diaboli : S. Petr. Damian., CXLV, 1026.
VOLUCRES maligni spiritus : Raban. Maur., CXII, 1083. — Volucres cœli significant dæmones : Rupert abb., CLXVIII, 80, 1468; S. Paschas Radbert., CXX, 357.
VOX, suggestio hostis : Raban. Maur., CXII, 1083.
VULPES, spiritus maligni, *ibid.*, CXII, 1084 ; Rupert. abb., CLXVII, 1182. — Nomine vulpium dæmones significantur : S. Hilar., IX, 406. — Vulpes mystice diabolum dolosum significat : Raban. Maur., CXI, 225. — Diabolus vulpis est species : S. Petr. Damian., CXLV, 514. — Dæmones dicuntur vulpes propter malitiam, volucres vero propter elationem : Rupert. abb., CLXVIII, 1468.

ARTICULUS VI.

Allegoriæ quæ ad Ecclesiam spectant.

ACERVUS. Venter Ecclesiæ comparatur acervo tritici : Cassiodor., LXX, 1094. — Tritici acervus multitudinem fidelium significat : Wolbero abb., CXCV, 1230.
ÆDIFICATIO tabernaculi et templi, unam eamdemque Christi Ecclesiam designat : vener. Beda, XCI, 737.
ÆGIPTII ab Hebræiis suis divitiis spoliati sunt figura Christianorum proficientium ex ethnicorum doctrina : S. Augustin., XXXIV, 64. — Christiani qui aut schismata aut hæreses movent et Ecclesiam Dei quibus possunt afflictionibus impetant, fiunt Ægyptii : S. Prosper Aquitanus, LI, 384.
AGER. Terra Dei, ager Dei, Ecclesia est : S. Prosper Aquitan., LI, 314. — Potest agri nomine universa Ecclesia designari : S. Gregor. Mag., LXXV, 1150. — Duo in agro clerici sunt qui gubernant Ecclesiam : S. Aug., XXXVII, 1279, 1730.
AQUÆ maris significant populum christianum : Cassiodor., LXX, 226.
ARCA NOE. Viderimus si secundum arcæ typum et corvus, et milvus, et lupus, et canis, et serpens in Ecclesia erit, certe idololatres in arcæ typo non habetur. Nullum animal in idololatren figuratum est. Quod in arca non fuit, in Ecclesia non sit : Tertull., I, 696. — Si potuit evadere quisquam qui extra arcam Noe fuit, et qui extra Ecclesiam foris fuerit evadet : S. Cyprian., IV, 503. — Arca Noe Ecclesiæ formam habuit in qua omnes salvi facti sunt : S. Hilar., LX, 874. — Ecclesia sicut arca Noe fluctuat in hac vita : S. August., XXXIII, 847. — Ut arca Noe omnia animalium genera continebat, ita Ecclesia omnes gentes, id., XXXVII, 1358. — Congregatæ in arca Noe totius generis bestiæ non aliud declarant quam universi generis homines in unitate Ecclesiæ congregandos : S. Prosper Aquitan., LI, 291. — Sicut arca Noe, naufragante mundo, cunctos quos susceperat incolumes servavit, ita et Petri Ecclesia omnes quos amplectitur repræsentabit illæsos : S. Maximus Taurin., LVII, 722. — Arcam construxit Noe de lignis non putrescentibus; Ecclesia construitur a Christo ex hominibus victuris in æternum ; arca omnis ista Ecclesiam demonstrat quæ natat fluctibus mundi hujus : Raban. Maur., CVII, 515.
ARCA. Testamenti figura fuit Ecclesiæ circumtecta undique auro, quia hi qui sapientiam habent non intus tantum retinere debent, sed foris monstrando prædicare : S. Bruno Astens., CLXIV, 508.
ARCTURUS. Arcturi nomine Ecclesiæ universalis fulgor exprimitur : S. Eucher., L, 741. — Arcturus in cœli axe constitutus septem stellarum radiis fulgens, semper versans et nunquam mergens, significat Ecclesiam universalem quæ in Joannis Apocalypsi per septem ecclesias, septemque candelabra figuratur : S. Gregor. Magn., LXXV, 866. — In arcturo qui per gyrum suum nocturna spatia non occasurus illustrat, tota simul Ecclesia designatur, id., LXXVI, 517 ; Raban. Maur., CXI, 273. — Arcturi gyrus designat militantis Ecclesiæ labores : Adam. Scot., CXCVIII, 704.
ATRIUM. Introitus atrii designat ingressum in sancta Ecclesia : Adam. Scot., CXCVIII, 707.
AURORA, Ecclesia dicitur quæ a peccatorum suorum tenebris ad lucem justitiæ permutatur : S. Greg. Mag., LXXV, 648.
AUSTER significat sanctam Ecclesiam fidei calore accensam : Raban. Maur., CXI, 262.
BABYLON. Ecclesia de gentibus dicitur Babylon. : Raban. Maur., CXII, 872.
BACULUS Domini disciplinam sanctæ Ecclesiæ designat. : S. Eucher., L, 738.
BELLUM. Continuata bella inter reges Juda et Israel non aliud significant quam quod sancta Ecclesia quæ in unitate fidei persistit, bellum habeat cum hæreticis et schismaticis : Raban. Maur., CIX, 486.
BETHEL interpretatur *Domus Dei* quæ bene Ecclesia dicitur, quia in ea habitat Dominus, dum per fidem corda nostra mundantur : S. Gregor. Mag., LXXIX, 338, 501.
CANDELABRUM sanctam et divinam Ecclesiam significat; septem lucernæ candelabro superpositæ septiformis Ecclesiæ sacramentum : Raban. Maur., CXI, 605.
CAPILLI. Ecclesiæ sunt populi : S. Gregor. Mag., LXXIX, 493.
CARIATHIARIM. Ecclesia gentium significatur per Cariathiarim, id est *civitatem silvarum* : Rupert. abb., CLXVII, 1085.
CAULÆ. Sicut oves religiosos homines qui mansueti sunt et innocenter vivunt, sic et caulæ sanctam Ecclesiam significant : Raban. Maur., CXI, 407.
CEDRUS sanctam Ecclesiam mystice significat : *ibid.*, CXI, 317.
CELLA. Ecclesia cella vinaria est, in qua charitas ordinatur : Cassiodor., LXX, 1062.
CIVITAS. Illustris et redempta civitas Christi sanguine, Ecclesia intelligitur quæ et vocatur columba propter simplicitatem multitudinis in ea credentium : S. Hieronym., XXV, 1374. — Per civitatem Ecclesia, per vicos civitatis viri spiritales intelliguntur, per plateas viri sæculares : S. Gregor. Mag., LXXIX, 502.
COELUM est Ecclesia, ipsa terra, inimici Ecclesiæ : S. Aug., XXXVIII, 380, 388, 394. — Ecclesia electorum dicitur cœlum : S. Greg. Mag., LXXVI, 553, 651.
COLLUM significat conjunctionem membrorum cum capite : S. Greg. Mag., LXXIX, 512, 622.
COLOR sapphirinus triumphantem, purpureus militantem Ecclesiam designat : Adam. Scot., CXCVIII, 704.
COLUMBA. Una columba dicitur electorum Ecclesia : S. Greg. Mag., LXXIX, 529.
CORNU Annæ est potestas sanctæ Ecclesiæ : S. Greg. Mag., LXXIX, 62. — Cornu regni Christi significat Ecclesiæ sublimitatem, *ibid.*, 462.
CORPUS. Ecclesia est Christi corpus et conjux medicinalibus molestiis ab ipso purgatur : S. Aug., XXXIV, 25. — Ecclesia est unum corpus cujus caput Christus : Regino abb., CXXXII, 359.
COSTA. Ecclesia ædificatur ex costa Christi : Rupert. abb., CLXVII, 1076.
CUBICULUM Ecclesiæ corpus est Christi : S. Ambros., XV, 1206.
CUSTODES Ecclesiæ sunt prophetæ, apostoli, apostolorumque successores : Cassiodor., LXX, 1099. — Custodes Ecclesiæ, apostoli et prædicatores : Alanus de Insulis, CCX, 108.
CYPRUS. Per Cyprum Ecclesia universalis designatur : S. Greg. Mag., LXXIX, 493 ; S. Bernard. CLXXXIV, 428.
DENTES. Per dentes Ecclesiæ firma sermonum ejus stabilitas intelligitur : Cassiodor., LXX, 1090. — Ecclesiæ dentes sunt prædicatores : S. Gregor. Magn., LXXIX, 493. — Verba Ecclesiæ dicuntur dentes : Raban. Maur., CXII, 907.
DOMUS. Piis domus Ecclesia est, piis patria cœlum est : S. Ambros., XIV, 1163. — Ecclesia domus est cujus ubertas redundantia gratiarum : torrens voluptatis Spiritus sanctus : S. Ambros., XIV, 962. — Domus Dei quam ædificavit rex Salomon in Jerusalem in figuram facta est sanctæ universalis Ecclesiæ : Raban. Maur., CIX, 133. — Ecclesia domus Israel fluctibus pulsatur : Alanus de Insulis, CCX, 272.

ARTICULUS VII.

Allegoriæ quæ ad sacramenta spectant.

MYRRHA. Pœnitentiæ symbolum est myrrha : S. Bern., CLXXXV, 48.

NAAMAN. Baptismi gratia figurata fuit per curationem Naaman a lepra : S. Ambros., XVI, 420, 421, 423; Rupert., CLXVII, 1263. — Baptismus septiformis Spiritus præfiguratus in septem lotionibus Naaman, id., CLXX, 108. — Pœnitentia in Naaman fuit figurata : S. Bernard., CLXXXV, 61.

NIVIS nomine baptismus significatur : S. Eucher. Lugd., L, 739.

OSTIUM. Baptismus est ostium positum in arca Noe : Rupert. abb., CLXVII, 342.

PALLIUM. Pœnitentia vocatur pallium : Raban. Maur., CXII, 1018.

PANIS dicitur Eucharistia, *ibid.*, 1020. — Pœnitentia dicitur panis subcinericius : Alan. de Insulis, CCX, 208.

RADICES. Sacramenta comparantur radicibus : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 981.

ROSA. In Eucharistia carpitur rosa hoc est Dominici corporis sanguis : S. Ambros., XV, 1390.

RUBRUM MARE. Mare rubrum baptismum significat : S. Cyprian., IV, 414; S. Zeno, XI, 510; S. Ambros., XIV, 867; XVI, 420, 421, 423; S. Prosper Aquit., LI, 764; S. Ivo Carnotens., CLXII, 507; Rupert. abb., CLXX, 162. — Sicut Judæi semel mare Rubrum ingrediuntur, ita et baptismus noster, cujus mare figura fuit, semel est recipiendus : S. Ambros., XVII, 18.— Ægyptiorum submersio in mari Rubro figura abolitionis peccatorum in baptismo : S. Augustin , XXXVII, 37. — Rubrum mare figura aquæ baptismatis, quæ mista sanguine de latere Christi exivit : Cassiodor., LXX, 588. — Baptismus in nube et in mari in Moysen consummatus : Raban. Maur., CVIII, 66. — Baptismus Israelitarum per mare Rubrum transitu figuratus fuit : S. Augustin., XXXVI, 917; XXXVII, 1037, 1411, 1420, 1760; XXXIX, 1562, 1635, 1637; XL, 335, 695; Cassiodor., LXX, 531; S. Gregor. Mag., LXXVII, 1162; XXLIX, 491; Raban. Maur., CVIII, 9. — Sicut Judæi post mare ad eremum pervenerunt, nos post baptismum ad paradisum (Ecclesiam) pervenimus : S. Zeno, XI, 519. — Redempti a Domino vere dicuntur qui in toto orbe terrarum de magna et lata Ægypto, quasi per mare Rubrum baptismum scilicet sacratum Christi sanguine liberantur : S. Prosper Aquitan., LI, 307. — Rubri maris divisiones sunt baptismus Christi in quo fiunt divisiones, ut una aliis sit in vitam, aliis in mortem; in vitam fidelibus, in mortem persecutoribus, *ibid.*, 389. — Sicut populus Israel per mare Rubrum salvatus est, Pharaone demerso, ita Ecclesia gentium, per baptismum, de diaboli servitio liberata et ad veram repromissionis terram et evangelicam libertatem introducta est : Cassiodor., LXX, 1059. — Maris Rubri transitus fuit figura Eucharistiæ : Rupert. abb., CLXVII, 1659.

SILOE. Baptismus significatur per aquas Siloe, *ibid.*, 1291.

TENEBRÆ. Pœnitentiæ lamenta tenebræ nuncupata : Garner. de S. Victore, CXCIII, 378.

UNGUENTUM dicitur pœnitentia : Raban. Maur., CXII, 1085.

UTERUS. Aqua baptismi uterus et sepulcrum est : Rupert. abb., CLXVII, 1648.

VENTER. Fons baptismi vocatur venter : Raban. Maur., CXII, 1071.

VER dicitur vitæ renovatio per baptismum vel per resurrectionem : S. Eucher., L, 741.

VESTITUS dicitur habens baptismi indumentum; nudus, autem carens baptismi sacramento, *ibid.*, 756.

ARTICULUS VIII.

Allegoriæ quæ ad apostolos et justos spectant.

AARONIS vestimenta omnia fideles novissimi temporis, sunt : Wolbero abb., CXCV, 1026.

ABIES, contemplator sanctus : Garner. de S. Victore, CXCIII, 336.

ABORTIVI, sancti ante legem : Raban. Maur., CXII, 853.

ABYSSUS sunt prædicatores Verbi : S. August., XXXVI, 981. — Collegium apostolorum : Raban. Maur., CXIII, 853. — Abyssus in Scriptura sunt sapientia corda hominum : Alcuin., C, 423.

ACCIPITER quilibet sanctus : S. Eucher. Lugdun., L, 748; Garner. de S. Victore, CXCIII, 81. — Accipiter, quilibet electus : Raban. Maur., CXI, 853.

ACERVUS testimonii, multitudo martyrum, id., CXII, 854; S. Bruno Carthus, CLII, 917. — Acervus testimonii sanctorum Patrum institutio est : Walbero abb., CXCV, 1149.

ACETABULUM. Apostoli comparantur acetabulo argenteo : ven. Godefrid. abb., CLXIV, 745.

ACIES, unitas electorum : Raban. Maur., CXII, 853.

ADOLESCENTULÆ sunt electorum animæ per baptismum renovatæ : S. Gregor., Mag., LXXIX, 482, 529. — Sunt animæ sanctorum : Raban. Maur., CXII, 854; Wolbero abb. CXCV, 1026; Thomas Cisterciens., CCVI, 39. — Apostoli dicuntur adolescentulæ : Philippus de Harveng, CCII, 329. — Diligentes Deum nominantur adolescentulæ, *ibid.*, 214.

ÆS, calceamentum apostolorum : S. Petrus Damian., CXLIV, 727.— Æs prophetas signat, *ibid.*, 728. — Æs, prædicatorum vox, obscura veterum Patrum prædicatio : Garn. de S. Victore, CXCIII, 315.

ÆSTAS adolescentiam designat : Wolbero abb., CXCV, 1223.

ÆSTAS, quilibet perfectus : Raban. Maur., CXII, 91.

ÆGYPTII. Ægyptiorum spoliatio figurat philosophorum scientiam mutuandam esse Christiano : Petrus Lombard., CXCI, 955.

AGER est animus : ven. Guibert. abb., CLVI, 225. — Agro comparatur anima fidelis : Adam. Scot., CXCVIII, 789.

AGNA est vita activa : Raban. Maur., CXII, 855.

AGNI apostoli : S. Eucher., L, 752. — Agni sancti, *ibid.*; Raban. Maur., CXII, 202, 855. — Agni fideles signant : S. Paulus Nolan,, LXI, 337. — Agnus cujuslibet catholici vitam innoxiam designat : Raban. Maur., CXI, 202. — Agnus apostoli, viri sancti, simplices et innocentes, id., CXII, 855.

AGRICOLA, doctores Ecclesiæ, *ibid.*, 855.

ALÆ, virtutes sanctorum : S. Eucher., L, 748. — Cogitatio viri sancti, virtutes sanctorum : Raban. Maur., CXII, 857.

ALTARE, vita justorum, *ibid.*, 856.

ALTILIA, Patres Novi Testamenti, *ibid.*, 857.

AMICUS, quilibet proximus noster, animus noster, prædicatores sancti, cæteri sancti, *ibid.*, 857. — Amici concordes in Deum : S. Eucher., L, 755. — Amici Dei apostoli et patriarchæ : Cassiodor, LXX, 990. — Pastores dicuntur sponsi amicissimi : S. Bernard., CLXXXIII, 1154.

ANCILLA, prædicatores Ecclesiæ humiles quique : Rab. Maur., CXII, 858. — Ancillæ ad arcem missæ designant Christum elegisse prædicatores infirmos ac despicabiles qui fideles populos ad superna patriæ cœlestis ædificia collige-rent, id., CXI, 716.

ANGELUS dicitur Joannes Baptista, id., CXII, 851. — Quilibet sacerdos, *ibid.*; Philippus de Harveng, CCIII, 116. — Angeli ascendentes et descendentes e scala Jacob proficientes et deficientes designant : S. Zeno, XI, 432; S. Bernard., CLXXXII, 224. — Angelorum nomine in sancta Scriptura designantur cives cœlestis Jerusalem in hominibus assumpti; fidelium populus; quilibet justus; prædicatores vel sacerdotes : S. Eucher., 739. — Sancti prædicatores Ecclesiæ pro eo quod gloriam patriæ cœlestis annuntiant angelorum nomine possunt accipi : S. Greg. Mag., LXXVI, 725; Rupert. abb., CLXVIII, 250; S. Bernard., CLXXXIV, 83. — Angeli dicuntur sanctus Joannes Baptista, prædicatores, sancti, prælati Ecclesiæ, sacerdotes : Garn. de S. Victore, CXCIII, 27.

ANIMA sumitur pro vita : Rupert. abb., CLXVIII, 973. — Anima rex est et sacerdos : Hugo de S. Victore, CLXXV, 276. — Anima est virgo et fornicaria, *ibid.*, 329, 330. — Anima fidelis agro et horto comparatur : Adamus Scot., CXCIII, 789.

ANIMALIA. Singula Ezechielis animalia ad unumquemque evangelistam recte conveniunt : S. Gregorius Mag., LXXVI, 625, 803; Raban. Maur., CX, 505; CXII, 859; S. Bruno Astens., CLXIV, 969; Garner. de S. Victore, CXCIII, 93. — Evangelistæ quatuor animalibus significantur, quia Evangelium per quatuor mundi partes erant divulgaturi; Alcuin., CI, 1120, 1133. — Animalia plena oculis in circuitu et intus sanctos designant : S. Gregor. Magn., LXXVI, 109, 803; Raban. Maur., CXII, 859; Garner. de S. Victore, CXCIII, 93. Animalia, evangelistæ, justi, simplices in Ecclesia, *ibid.* — Animalia quatuor apud Ezechielem pastores Ecclesiæ significant : S. Bernard., CXXXIV, 1099. — Alæ animalium Ezechielis sunt virtutes sanctorum : S. Gregor. Magn., LXXVI, 297.

ANNULI arcæ quatuor, quatuor designant evangelistas : Adam. Scot., CXCVIII, 758.

ANNUS, multitudo redemptorum : Raban. Maur., CXII, 858; Garner. de S. Victore, CXCIII, 858.

ANTEMURALE, prophetæ : Raban. Maur., CXII, 859; Garner. de S. Victore, CXCIII, 394.

APIS, humiles : Raban. Maur., CXII, 859.

APOSTOLI messuerunt quod patriarchæ seminaverunt : Rupert. abb., CLXVIII, 376.

AQUA populum christianum denotat : Eugypp. abb., LXII, 1841; Rupert. abb., CLXVIII, 48. — Aqua cogitationem humanam figurat : Richard. a S. Victore, CXCVI, 180. — Aqua dicuntur bonæ mentes : Garnerius de S. Victore, CXCIII, 279. — Aqua, animæ beatæ, sancti, devotiones :

ARTICULUS IX.

Allegoriæ quæ ad gentiles et Hebræos spectant.

ARTICULUS X.

Allegoriæ quæ ad hæreticos et peccatores spectant.

ARTICULUS XI.

Allegoriæ quæ ad virtutes et vitia spectant.
I. Virtutes.

FUNIS, boni eventus, asperitates sæculi, *ibid.*, 936.
GALBANUS, virtus orationis, *ibid.*, 939.
GALEA dicitur operatio bona, *ibid.*, 940.
GALILÆA quæ interpretatur *rota* sive *transmigratio* facta, *revelatio*, significat aliquando vitæ cursum : Raban. Maur., CXI, 340. — Galilæa, commutatio vitæ, id., CXII, 947.
GALLINA significat sapientiam, sive sanctam Ecclesiam : S. Aug., XXXVII, 1152. ; S. Eucher., L, 748; Raban. Maur., CXI, 348. — Gallina, anima : S. Eucher., L, 748.
GELU, asperitas tribulationis : Raban. Maur., CXII, 943.
GENÆ significant exteriorem habitum : Rupert. abb., CLXVIII, 924. — Genæ verecundiam designant : Alanus de Insulis, CCX, 93.
GLADIUS, prædicatio sancta, acutum ingenium, tribulatio temporalis, separatio, repugnantia, persecutio : Raban. Maur., CXII, 940. — Vicina percussio, tribulatio temporalis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 322. — Lingua dicitur gladius acutus : Petr. Lombard., CXCI, 1258. — Disciplinæ rigor significatur gladio : Philippus de Harveng, CCIII. 1197.
GOMOR, virtus discretionis : Raban. Maur., CXII, 946.
GRANDO, verbum correptionis, tribulatio gravis, afflictio, *ibid.*, 943.
GRANUM, verbum fidei, *ibid.*
GRESSUS, bona opera, merita sancta, profectus spirituales, *ibid.*, 945.
GURGES, impetus persecutionis, *ibid.*, 946.
GUTTÆ, angustia, *ibid.*, 947. — Guttæ noctium obscuræ sunt sapientia : Alanus de Insulis, CCX, 85.
GUTTUR sponsi est internus sapor : Richard. a S. Victore, CXCVI, 518. — Prædicatio : S. Gregor. Mag., LXXIX, 537.
HABITACULUM, superna Jerusalem, actio : Raban. Maur., CXII, 948.
HÆDI. Oculi et aures per hædos significantur : S. Bernard., CLXXXII, 957.
HAMUS dicitur prædicatio : Raban. Maur., CXII, 947.
HASTA, prædicatio, potestas regni, persecutio, *ibid.*, 948. — Prædicationis jaculum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 327.
HERBA, jucunditas vel quædam rudimenta proficientis animæ : S. Eucher., L, 742. — Fidei viror, virtutes, scientia bona, actio, subsidium temporale, gloria mundana, decreta planiora : Raban. Maur., CXII, 950; Garner. de S. Victore, CXCIII, 419.
HIEMS, timor servilis : S. Bernard., CLXXXIII, 1060.
HINNULI, virtutes spirituales : Raban. Maur., CXII, 954.
HIRCUS, opera pœnitentiæ, *ibid.*
HIRUNDO, assiduitas orationis, *ibid.*
HODIE, omne tempus, *ibid.*, 964.
HOLOCAUSTUM, vita contemplativa, *ibid.*, 961.
HORA, anni : S. Eucher., L, 741.
HORDEUM, operatio : Raban. Maur., CXII, 1012. — Terrenarum rerum dispensatio : Garner. de S. Victore, CXCIII, 434.
HORTUS sponsæ conclusus virtutem designat castitatis per continentiam munitæ : S. Gregor. Mag., LXXIX, 399.
HOSPITALITAS filia est misericordiæ : Petrus Cantor., CCV, 324.
HUMERUS, vita socialis, opus justitiæ, opus proprium, labor, passiones, fortitudo, fortes conversationes : Raban. Maur., CXII, 959. — Vitæ socialis conjunctio, operatio : Garner. de S. Victore, CXCIII, 191.
HUMILITAS, virtus mansuetudinis, delectatio, satisfactio : Raban. Maur., CXII, 59.
HYDRIA dicitur sapientia, *ibid.*, 1088.
HYSSOPUS typus est fidei : S. Petr. Damian., CXLIV, 909; Garner. de S. Victore, CXCIII, 424. In hyssopo designatur humilitas et patientia : S. Eucher., L, 742 ; S. Bernard., CLXXXIII, 999.
IACINTUS dicitur cœleste desiderium : Raban Maur., CXII, 965.
IGNIS, charitas, bonum desiderium, ardor sanctitatis, lumen scientiæ, persecutio, doctrina, excellentia temporalis, zelus, tribulatio, *ibid.*, 966. — Zelus charitatis, compunctio, ardor passionis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 355. — Per ignem fervor charitatis intelligitur : Raban. Maur., CXI, 1079. — Ignis designat severitatem : Adam. Scot., CXCVIII, 788.
IMBER, prædicatio divinitatis, exuberans doctrina, humilis doctrina, persecutio, verba doctorum : Raban. Maur., CXII, 970. — Imber inundationem tentationum designat : Alanus de Insulis, CCX, 69.
INAURIS, obedientia : Raban. Maur., CXIII, 970.

INCASTRATURÆ in lateribus tabularum, virtutem c[...] signant humilitatis in montibus justorum, id., CVIII, 1[...] 974.
INTESTINA , interiora mentis nostræ , id., CXI[...]
IRA Dei, experientia justæ ultionis, *ibid.*, 975.
JANUA, conscientia, misericordia, *ibid.*, 965.
JASPUS, fides, *ibid.*, 965. — Viror interni desideri[...] Garner. de S. Victore, CXCIII, 354.
JERUSALEM, animam fidelem denotat : Raban. Mau[...] CXI, 337, 379.
JORDANIS, humilitas, instabilitas hujus vitæ, CX[...] 971.
JUDICIUM, discretio, separatio, *ibid.*, 973.
JUGUM, religio, captivitas, *ibid.*, 972.
JUMENTA, pudicitia, adjumenta, virtutes, *ibid.*, 97[...] — Jumenta dicuntur sæculi implicamenta : Garner. [...] S. Victore, CXCIII, 85.
JUSTITIA, fides, bona actio, flagella justificantia : Ra[...]ban. Maur., CXII, 973.
JUNIPERUS, stabilitas charitatis, *ibid.*, 972.
JUVENTUS, primæva ætas, initium bonæ conversatio[...]nis, reversio ad bonum, *ibid.*, 975.
LABIA, oris locutio, *ibid.*, 977. — Labia dilecti signi[...]ficant doctrinam puram et mundam : Rupert. abb[...] CLXVIII, 924.
LABRUM, compunctio : Raban. Maur., CXII, 977. — Labrum æneum tabernaculi designat compunctionis [...] lacrymarum ablutionem : Adam. Scot., CXCVIII, 768.
LAC symbolum est simplicioris et rudioris doctrinæ [...] Raban. Maur., CVII, 551; CVIII, 1137. — Lac, simple[...] doctrina innocentia, bona actio, temporalis administra[...]tio, id., CXII, 978. — Doctrina lacti comparatur : Gille[...]bert., CLXXXIV, 142.
LACTUCÆ, afflictiones : Raban. Maur., CXII, 979. — Amaritudo pœnitentiæ : Garner. de S. Victore, CXCIII 429.
LÆVA, temporalia dona : Raban. Maur., CXII, 985. — Vitæ præsentis prosperitas : Garner. de S. Victore CXCIII, 199. — Læva, bona temporalia, passionem signi[...]ficat : Wolbero abb., CXCV, 1103.
LAGUNCULA, conscientia : Raban. Maur., CXII, 979
LAMINA, opera pietatis, *ibid.*
LAMPAS, opera bona, claritas miraculorum, *ibid.*, 981 Garner. de S. Victore, CXCIII, 457.
LANA, simplicitas, bona actio, sustentamenta tempo[...]ralia : Raban. Maur., CXII, 980. — Lana calorem et my[...]stice divinum amorem denotat : Vener. Godefrid. CLXXIV, 1126.
LANCEÆ tentationum jacula : Garner. de S. Victore CXCIII, 328.
LAPIS, dura cogitatio, *ibid.*, 350.— Per lapides oper[...] exprimuntur : S. Gregor. Mag., LXXIX, 492.
LATITUDO charitas. Raban. Maur., CXII, 983.
LATUS, munimen, meditatio contemplationis, *ibid.* 982. — Latus significat unionem carnis et animæ : Vener Hildebert. Cenoman., CLXXI, 678, 679.
LAVACRUM mentis designat purgationem : Alanus d[...] Insulis, CCX, 78, 170.
LECTULUS sanctum otium, spes interna, quies interna : Raban. Maur., CXII, 983; Wolbero abb., CXCV, 1090, 1123.
LECTUS requiem carnis denotat : Vener. Godefrid. CLXXIV, 459. — Quietem mentis : Alanus de Insulis, CCX, 72.
LEGUMINA significare possunt continentiam luxuriæ et mortificationem corporis : Raban. Maur., CXI, 506.
LEX, charitas, id., CXII, 984.
LIBANUS candorem sonat : Gillebert., CLXXXIV, 89[...] 148. — Virginitatem, *ibid.*, 89-90. — Fidem, *ibid.*, 197
LIBER, occulta hominis : Raban. Maur., CXII, 987.
LIGNUM, deliciæ spirituales, *ibid.*, 985. — Lignum pœnitentiam et fortitudinem hominis indicat : Vener. Godefrid., CLXXIV, 476. — Ligna, virtutes spirituales, operationes bonæ : Raban. Maur., CXII, 986. — Ligna universa Libani virtutes omnes sunt : Wolbero abb., CXCV, 1173. — Cogitationum bona ordinatio designatur per ligna sethim : Adam. Scot., CXCVIII, 747.
LILIUM, bona opera, candores veritatis : Raban. Maur., CXII, 986. — Candor æternæ patriæ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 421. — Lilium designat virginitatem. id., CXI, 528. — Castitatem et humilitatem : Alan. de Insulis, CCX, 71. — Lilii splendor animæ hilaritatem designat : S. Bernard., CLXXXIV, 673. — Sermones sacri, lilia : Gillebert., CLXXXIV, 142.
LIMEN, fides : Raban. Maur., CXII, 986.
LINEA, norma aptæ institutionis, *ibid.*, 987.
LINGUA, aperta locutio : Garner. de S. Victore, CXCIII, 176.

II. — *Vitia.*

ARTICULUS XII.

Allegoriæ quæ ad novissima nostra spectant.

CEDRUS, in Scriptura sacra cedri nomine aliquando alta excellentia gloriæ cœlestis; aliquando cœlestis gloriæ celsitudo : S. Gregor. Mag., LXXVI, 649.
CELLARIUM vocatur cœlum : Alan. de Insulis, CCX, 56.
CENTENARIUS numerus qui in computo digitorum de læva transfertur in dexteram, nonnunquam in Scripturis, vitæ cœlestis habet figuram : Raban. Maur., CXI, 470.
CETUS, mors, id., CXII, 893.
CISTERNA, infernus, *ibid.*, 896.
CIVITAS, patria cœlestis, infernus, *ibid.*, 897. — Civitas munita, cœlum : S. Bruno Herbipolens., CXLII, 231. — Infernus, *ibid.*, 400.
CLIBANUS, examen judicii : Raban. Maur., CXII, 894.
CŒLUM, beatitudo cœlestis, *ibid.*, 891. — Cœlestis vita : Garner. de S. Victore, CXCIII, 30.
CŒNA, refectio vitæ æternæ, *ibid.*, 892.
CRYSTALLUS significat claritatem et firmitatem æternæ patriæ : Rupert. abb., CLXVII, 1435.
DESERTUM, cœlum : Garner de S. Victore, CXCIII, 268. — Per desertum recte intelligitur infernus, ubi electorum nullus invenitur et in quo ærumnarum solatia nulla sentiuntur : S. Gregor. Mag., LXXIX, 555.
DIADEMA dicitur judicium : Raban Maur., CXII, 909.
DIES, patria cœlestis, *ibid.* — Æternitas : Garner. de S. Victore, CXCIII, 370.
DILUVIUM, judicium extremum : Raban. Maur., CXII, 911.
DOMUS, mors, *ibid.* — Cœli habitaculum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 395. — Domus significat aliquando internum : Rupert. abb., CLXVIII, 740.
DORMITIO, mors : Raban. Maur., CXII, 913.
EDOM, infernus, *ibid.*, 914.
ESCA, refectio patriæ cœlestis, *ibid.*, 917.
FALX dicitur mors, *ibid.*, 921.
FINIS, vita æterna, æternus interitus, æternitas, *ibid.*, 932.
FLUVIUS, extremum examen, *ibid.*, 934. — Ignis extremi judicii : Garner. de S. Victore, CXCIII, 291.
FONS, æterna beatitudo : Raban. Maur., CXII, 932.
FOVEA, infernus, *ibid.* — Barathrum inferni : Garner. de S. Victore, CXCIII, 274.
FRAMEA, mors : Raban. Maur., CXII, 922.
FRIGUS, asperitas extremi judicii, *ibid.*, 937.
FRUCTUS, æterna beatitudo, præmia æterna, mors æterna, *ibid.*, 938.
FULGUR, sententiæ extremi judicii, *ibid.*, 933. — Tremendæ extremi judicii sententiæ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 60.
FUMUS, caligo damnationis : Raban. Maur., CXIII, 935.
GAZOPHYLACIUM, patria cœlestis, *ibid.*, 943.
GLADIUS, mors, extremum judicium, æterna damnatio, *ibid.*, 940. — Sententia futuri judicii, pœna damnationis æternæ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 322.
GOMORRHA. In Sodoma et Gomorrha significatur dies extremi judicii : S. Prosper. Aquitan., LI, 745.
HERBA dicitur gaudium æternum : Raban. Maur., CXII, 950.
HIEMS, ultimum judicium, *ibid.*, 953.
HODIE, æternitas, *ibid.*, 954.
IGNIS, pœna æterna, *ibid.*, 966 — Ardor gehennæ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 355.
JACINTHUS dicuntur præmia æterna, *ibid.*, 965.
JERUSALEM habitatio cœlestis patriæ, *ibid.*, 966; CXI, 337, 379.
JUDÆA significat cœlestem patriam, *ibid.*, 339.
JUDICIUM, damnatio, id., CXII, 973.
JUGUM, ponderosa inferni habitatio, *ibid.*, 972.
LACUS, infernus, *ibid.*, 978; Garner. de S. Victore, CXCIII, 302. — Infernus lacus, pœnalis locus : S. Hilar., IX, 840.
LAMPAS, examen judicii : Raban. Maur., CXII, 981.
LECTULUS, beatitudo æterna, *ibid.*, 983.
LILIUM, beatitudo cœlestis, *ibid.*, 986. — Per lilia supernæ claritas patriæ atque immortalitatis floribus redolens paradisi designatur amœnitas, id., CIX, 457.
LOCUS, patria cœlestis, id., CXII, 987.
LONGITUDO, æternitas, *ibid.*, 989.
MARE, infernus, pœna gehennalis, *ibid.*, 995.
MATER dicitur Hierusalem cœlestis : S. Eucher., L, 755.
MATUTINUM dicitur dies judicii : Raban. Maur., CXII, 793.
MENSA, patria cœlestis, *ibid.*, 998.
MONS. Cœlum monti comparatur: S. Bernard., CLXXXIII, 626.
MORS, pœna æterna : Raban. Maur., CXII, 1002.
NIX dicitur æterna damnatio, *ibid.*, 1006.
NOX, mortis acerbitas : S. Eucher., L, 741.
NUPTIÆ, gaudia cœlestis patriæ : Raban. Maur., CXII, 1008.
OCTONARIUS numerus designat diem æterni judicii : Garner. de S. Victore, CXCIII, 450.
ORTUS, cœlestis patria : Raban. Maur., CXII, 1013.
PISCIS, mors, *ibid.*, 1030.
PLAGA, æterna damnatio, *ibid.*, 1019.
PORTA, ultimum judicium, *ibid.*, 1031. — Dies judicii : Garner. de S. Victore, CXCIII, 402.
PROFUNDUM, infernus, *ibid.*, 303.
PUTEUS. Inferni putei interitus nomine nuncupati sunt : S. Hilar., IX, 836.
REGNUM, patria cœlestis : Raban. Maur., CXII, 1038.
SANGUIS, pœnæ inferni, *ibid.*, 1045.
TEMPLUM, patria cœlestis, *ibid.*, 1064.
TENEBRÆ, supplicia inferni : Garner. de S. Victore, CXCIII, 378.
TERRA, regnum cœlorum, infernus : Raban. Maur., CXII, 1065. — Infernus : Garner. de S. Victore, 239.
THRONI, tribunal futuri judicii : Raban. Maur., CXII, 1069.
TINEA, tormentum inferni, *ibid.*, 1067.
TORRENS, mortis dilapsus : S. Eucher., L, 742. — Ultimum judicium : Raban. Maur., CXII, 1068. — Ignis extremi judicii : Garner. de S. Victore, CXCIII, 297.
UMBRA, mors carnis : S. Eucher., L, 741. — Obscuritas inferni : Raban. Maur., CXII, 1085.
VALLIS, ima pœnarum loca : Garner. de S. Victore, CXCIII, 258.
VELUM, cœlum : Raban. Maur., CXII, 1075.
VENTILABRUM, discrimen judicii, *ibid.*, 1071.
VERMIS, vestimenta inferni, *ibid.*, 1075. — Vermis nomine intelligi potest memoria animi peccatoris in inferni pœna constituti, id., CXI, 236.
VESTIBULUM, vita æterna, id., CXII, 1076.
VIA, status reproborum, *ibid.*, 1077.
VIRENTIA, æterna bona, *ibid.*, 1081.
VIRGA, sententia judicis, *ibid.*

ARTICULUS XIII.

Allegoriæ quæ ad sacram Scripturam spectant.

ABYSSUS dicitur profunditas Scripturarum; item profunditas Veteris et Novi Testamenti : S. Eucher., L, 739; Alcuin., C, 423. — Vetus et Novum Testamentum vocatur abyssus : Raban. Maur., CXII, 852. — Abyssi duæ sunt duo Testamenta : S. Bruno Herbipolens., CXLII, 178.
ACERVUS. Libri sacri sunt tritici acervus : S. Bernard., CLXXXV, 182.
ACETUM. Per acetum lex vetus exprimitur quæ diu in populo priore perseverans, Pharisæorum traditionibus corrupta, nativum saporem servare non potuit : Raban. Maur., CVIII, 1208.
ADEPS, simplex intellectus Scripturæ, id., CXII, 852.
ADVERSARIUS, Scriptura sacra, *ibid.*, 872.
AGER, Scriptura sacra, *ibid.*, 854; Garner. de S. Victore, CXCIII, 256. — Potest agri nomine Scripturæ sacræ latitudo signari : S. Gregor. Mag., LXXV, 1150.
ALÆ, duo Testamenta : S. Eucher., L, 748. — Alarum seraphim tria paria, tres intellectus Scripturæ significant : Alan. de Insulis, CCX, 270.
ANNULUS. Liber evangeliorum dicitur annulus : Raban. Maur., CXII, 858. — In quatuor annulis quibus altare portabatur, quatuor Evangelistarum libri non inconvenienter accipiuntur, id., CVIII, 210.
AQUA significat Scripturam sacram : Vener. Guibert., CLVI, 42, 50, 56; Rupert. abb., CLXVII, 902; Garner. de S. Victore, CXCIII, 279. — Aqua Vetus signat Testamentum : S. Petrus Damian., CXLIV, 909. — Arcana locutio prophetarum, sancta prædicatio Christi aqua dicitur : Raban. Maur., CXII, 860. — Aquæ amaræ occidentis litteræ et legis habent figuram : Raban. Maur., CVIII, 76. — Aqua sapientiæ est sermo divinus : S. Bernard., CLXXXIII, 878. — Aqua tenebrosa dicitur Scriptura prophetarum et apostolorum : S. Bruno Herbipolens., CXLII, 93. — Aqua scientiam Scripturæ notat : S. Eucher., L, 741 ; Vener. Godefrid., CLXXIV, 783.
ARBOR. Sacri codices dicuntur arbor : Garner. de S. Victore, CXCIII, 333.
ARCA significat spiritalem Scripturæ sacræ scientiam : S. Gregor. Mag., LXXIX, 202.
ARCTURUS, Vetus Testamentum : Raban. Maur., CXII, 862. — Vetus lex : Garner. de S. Victore, CXCIII, 47.
ARCUS, Scriptura sacra : Raban. Maur., CXII, 862 : Garner. de S. Victore, CXCII, 324. — Arcus nomine in sacro eloquio ipsa eadem eloquia divina signantur : S.

XLVII.

INDEX DE ALLEGORIIS NOVI TESTAMENTI

ORDINE DIGESTUS ANALOGICO

ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM VARIASQUE SS. PATRUM REFERENS EXPLANATIONES.

—

In hoc Indice eumdem ac in præcedente ordinem observavimus, ideoque si libeat, hujusce Indicis XLVI *Monitum* adeat lector benevolus.

—

ARTICULUS I.

Allegoriæ quæ ad Deum spectant.

ARTICULUS II.

Allegoriæ quæ ad Christum spectant.

ARTICULUS III.

Allegoriæ quæ ad angelos spectant.

ARTICULUS IV.

Allegoriæ quæ ad spiritus malignos spectant.

ARTICULUS V.

Allegoriæ quæ ad Ecclesiam spectant.

ARTICULUS VI.

Allegoriæ quæ ad sacramenta spectant.

ARTICULUS VII.

Allegoriæ quæ ad apostolos et justos spectant.

ARTICULUS VIII.

Allegoriæ quæ ad Judæos et gentes spectant.

ARTICULUS IX.

Allegoriæ quæ ad hæreticos et peccatores spectant.

ARTICULUS X.

Allegoriæ quæ ad virtutes et vitia spectant.

I. — Virtutes.

II. — Vitia.

ARTICULUS XI.

Allegoriæ quæ ad novissima nostra spectant.

ARTICULUS XII.

Allegoriæ quæ ad Scripturam sacram spectant.

XLVIII.

INDEX FIGURARUM.

VETERIS TESTAMENTI EXEGETICUS, ORDINE DIGESTUS ANALOGICO,

SED IN ANALOGIA SERVANS ORDINEM RERUM ALPHABETICUM SIMUL AC PATRUM CHRONOLOGICUM.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, velut et in sequenti, ob utilitatem simul ac commoditatem lectoris, varias statuimus divisiones, et omnes figuras de quibus disseruere Patres, ad quinque capita revocavimus, scilicet, I. figuras quæ spectant ad Christum ; II. quæ ad Ecclesiam ; III. quæ ad apostolos et justos ; IV. quæ ad Judæos et gentiles ; V. quæ ad hæreticos et impios. Præterea ne quid lectorem fugeret, Appendicem subjecimus in quo omnes quæ vel diabolum, vel duo Testamenta exprimunt, collegimus figuras. In unoquoque articulo ordinem rerum observavimus alphabeticum, adeo ut quid quisque desideraverit statim reperiet.

PROOEMIUM.

Figura quid sit, et illius divisio.

Figura est antiphrasis, cum per contrarium verba dicuntur. S. Augustinus, XXXVIII, 634. — Typus est figura et præsentium, aut præteritarum, aut futurarum rerum ignotarum per opera, secundum id quod opera sunt, manifestatio, Junilius African., LXVIII, 33. — Typorum quatuor sunt modi ; aut enim : 1° grata gratis significantur ; v. g. Resurrectio Christi typus nostræ resurrectionis ; 2° mœsta mœstis, v. g. Reprobatio angelorum typus reprobationis malorum ; 3° mœstis grata, v. g. Transgressio Adæ typus justitiæ Salvatoris ; 4° gratis mœsta, v. g. Baptisma typus mortis Christi, Junilius African., LXVIII, 34.

I. — Figuræ quæ Christum præsignant.

II. — Figuræ quæ ad Ecclesiam spectant.

JUDITH, post peractam orationem exuens se vestimentis lugubribus, et induens se vestibus jucunditatis, signum est sanctæ Ecclesiæ, quæ licet aliquando pro peccatis suis pœnitentiæ gerat affectum, spe tamen remissionis et futuri præmii anxium satis exhilarat animum. S. Hieronymus, XXV, 1337. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116. — Rabanus Maurus, CIX, 365, 575.

MACHABÆI septem et illorum mater, designant Ecclesiam septiformem, quæ martyrum multitudinem coronavit Christo. S. Cyprianus, IV, 669. — S. Augustinus, XXXVIII, 1380. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116.

MARDOCHÆUS, sacco indutus et interitum Judæorum destinatum plangens, magistros Ecclesiæ figurat. Rabanus Maurus, CIX, 654.

MARIA, soror Moysis, cum mulieribus tympanum quatiens, typus Ecclesiæ fuit, quæ cum omnibus Ecclesiis quas peperit, hymnum canens, populum Christianum ducit in cœlum. S. Zeno, XI, 510.

MERETRIX, cui nupsit Samson, et meretrices duæ coram Salomone invicem de filio altercantes, typum tenent Ecclesiæ et synagogæ. S. Augustinus, XXXVIII, 92, 1640. — Cassiodorus, LXX, 358. — Rabanus Maurus, CIX, 127 *et seqq.*

MICHOL, Ecclesiæ figura. S. Petrus Damian., CXLV, 488.

MOYSIS UXOR Ethiopissa, signat Ecclesiam gentium, cujus ob causam synagoga lepra perfunditur. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 109.

MULIER de uxoribus prophetarum habens duos filios, designat sanctam Ecclesiam duorum populorum, id est, Judaici et gentilis, quasi filiorum duorum mater. Rabanus Maurus, CIX, 228.

NOE figurabat cleros et rectores Ecclesiæ. S. Augustinus, XXXVII, 1731.

NOEMI et ejus nurus figuram gestant Ecclesiæ de gentibus congregatæ, quæ nupsit Christo Filio Dei de gente Judæorum nato. Rabanus Maurus, CVIII, 1201, 1221.

ORPHA interpretatur cervix ejus; et quid per Orpham, nisi credentes ex Judæis designantur, qui cervicis nomine rite nuncupantur; quia robur fidei et fortitudinem bonæ operationis post resurrectionem Domini, ipsi primi acceperunt. Rabanus Maurus, CVIII, 1202.

PHARAONIS FILIA, quæ expositum Moysen ad ripam fluminis collegit, Ecclesia gentium est, quæ Christum ad flumen salutaris lavacri reperit. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 109. — Rabanus Maurus, CXI, 52. — Rupertus abbas, CLXVII, 1159.

RACHEL, quæ Dei ovis dicitur, primum sterilis et formosa, et idola patris sui rapiens, Ecclesiam Christi prænotabat. S. Ambrosius, XVI, 289, 1237. — S. Hieronymus, XXII, 1055; XXV, 930. — S. Paulinus Nolan., LXI, 209, — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 563. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105. — Rabanus Maurus, CVII, 607, 763. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 61, 62. — S. Petrus Damian., CXLIV, 825. — Rupertus abbas, CLXVII, 1009.

REBECCA, e camelo descendens in occursum Isaac, etc., Ecclesiam figurat e gentilitate venientem. S. Ambrosius, XIV, 452, 455, 617; XVI, 1245. — S. Augustinus, XXXVII, 1673; XXXVIII, 38. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 770. — Rupertus abbas, CLXVII, 459. — Adamus Scotus, CXCVIII, 135.

RUBUS Moysis Ecclesiam exprimebat. S. Petrus Damian., CXLV, 687.

RUTH, sicut dormivit ad pedes Booz, ita Ruth spiritalis, silicet Ecclesia, dormivit ad pedes Christi, cum in spe incarnationis ejus, unde sibi certam salutem credebat esse venturam, quasi requiescens, patienter eum exspectabat. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 112.— Rabanus Maurus, CVIII, 1202, 1214, 1215. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 62.

SABA REGINA, quæ a finibus extremis Austri excita veniens, Salomonis audire sapientiam concupivit, jam tunc venturam de gentibus Ecclesiam desiderantem Christum exprimebat. S. Paulinus Nolan., LXI, 168.— S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113. — Rabanus Maurus, CIX, 472. — Rupertus abbas, CLXVII, 1175.

SALOMON, cujus nomen pax sonat, typus fuit Ecclesiæ. S. Hieronymus, XXVI, 419. — Rabanus Maurus, CIX, 186.

SAMSON præfigurabat Ecclesiam Christi in suis primordiis persecutiones patientem. S. Augustinus, XXXVII, 1126.

SARA, intacta ab Abimelech Abrahæ restituta, præclarus est sanctæ Ecclesiæ typus. S. Ambrosius, XIV, 434, 436. — Rabanus Maurus, CVII, 560. — S. Bruno Carthusian., CLIII, 25. — S. Bruno Astens, CLXIV, 196.

SAREPTANA VIDUA Ecclesia est, quæ gratia corporis Christi et chrismatis unctione nunquam minuitur. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 808. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113.

SEM, doctores Ecclesiæ significabat. Rupertus abbas, CLXVII, 362.

SEPHORA typum tenet Ecclesiæ de gentibus, quæ præputium filii sui, id est, populi gentilis, acutissima petra, hoc est doctrina Spiritus sancti, sive illa petra de qua dicit Apostolus : Petra autem erat Christus, docet exspoliationem veteris hominis cum actibus ejus. Rabanus Maurus, CVIII, 27.

SUSANNA figuravit Ecclesiam, quam falsitate Judæi quasi adulteram accusant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116. — Rabanus Maurus, CXI, 66.

THAMAR, typus fuit Ecclesiæ, quæ Judæ recte nupta non est, quia Christo veniente baptismatis spiritali unda in gremio renatus, Ecclesiæ filius ejus futurus fuerat, non maritus. S. Hilarius, IX, 437. — Cassiodorus, LXX, 358. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 67. — Rupertus abbas, CLXX, 241.

VIDUA, ad quam missus est Elias, Ecclesiam Christi prænotabat. S. Ambrosius XV, 1626; XVI, 235. — Pariter et vidua mortuum plangens filium. Rupertus abbas, CLXX, 324.

ZABULON Ecclesiam significat, quæ secus fluctus hujus vitæ inhabitans, omnes tentationes et turbines sæculi sustinet, et in doctoribus suis ad mentes virtutum et laudes Domino referendas convocat populos omnium gentium. Paulus Mediolan., XX, 723. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106. — Rabanus Maurus, CXI, 44.

III. — Figuræ apostolos et justos adumbrantes.

AARON devotionem denotat. Richardus de S. Victore, CXCVI, 334.

ABDIAS designat omnes fidei prædicatores qui alimentis sacrarum Scripturarum credentes reficiunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115.

ABEL, agnum portans ad Dei sacrificium sicut agnus assumitur, et justos persecutionem ab impiis sustinentes præfigurat. S. Augustinus, XLI, 456. 614. — S. Petrus Chrysolog., LII, 502. — Rupertus abbas, CLXVII, 1752. — Adamus Scotus, CXCVIII, 480.

ABISAG Sunamitis, idea est gratiæ divinæ et charitatis, ac illius quadripartitum munus designat quadripartitum munus sapientiæ. Adamus Scotus, CXCVIII, 231, 312, 313, 825.

ABRAHAM, unigenitum suum offerens, typus oblationis religiosæ, et viri devoti. S. Paschasius Radbertus, CXX, 82. 83. — B. Lanfrancus, CLI, 118. — Adamus Scotus, CXCVIII, 328, 480, 821.

ADAMUS, typus rationis. Petrus Lombardus, CXCII, 341. — Richardus de S. Victore, CXCVI, 363.

AGGÆUS, figura sanctorum qui nobis in hujus peregrinationis vita futurum tempus liberationis declarant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115.

AMALECH, qui bis percuti et demoliri præcipitur, quid est, nisi quia prædicator eos quos ad pudicam vitam erudit, promovere debet ad perfectionem virtutis. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 407, 410.

ANNA, mater Samuelis, figura Christianæ religionis et gratiæ. S. Augustinus, XLI, 528.

ARIOCH, qui interpretatur ad solitudinem redigens, zelum rectitudinis et districtæ severitatis rigorem significat. Richardus de S. Victore, CXCVI, 1243.

ASER, pinguis panis : aliqui putant hoc dictum propter Annam prophetissam, Phanuelis filiam, ex tribu Aser, quæ prima cum Symeone refertur de Domino in Evangeliis prophetasse, et prophetiæ suæ fide, velut escam dedisse principibus, id est, apostolis, cæterisque credentibus, quæ de ipso fuerant prophetata. Rufinus, XXI, 325.

BENJAMIN, lupus rapax, id est, Paulus, natus ex tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, juxta legem Pharisæus, circumcisus octavo die; ad matutinum comedens, quando juvenis fuit, et in vesperum dans escam, quando credens spiritalem præbuit cibum Ecclesiis a se institutis. Tertullianus, II, 148.— S. Ambrosius, XIV, 660, 692; XV, 1273. — Paulinus Mediolan., XX, 731. — Rufinus, XXI, 333. — S. Hieronymus, XXV, 724, 862. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107. — Rabanus Maurus, CVII, 664; CVIII, 1144; CXI, 48. — S. Bruno Astens., CLXIV, 232.

BETHSABEE, Virginis Mariæ figura, Godefridus abbas, CLXXIV, 1026.

DANIEL, in cœlibatu serviens Deo figuram expressit servorum Dei, id est, monachorum et continentium qui terrenis copiis non abutuntur. S. Augustinus, XXXVII, 1771; XL, 714, 717. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII,

IV. — Figuræ quæ ad Judæos et gentiles spectant.

LEVI et auctor et figura principum sacerdotum qui Christum crucifixerunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106.

LIA lippientibus oculis et fetosa, sacramenta demonstrat synagogæ, quæ infirmis oculis cordis sacramenta Dei speculari non potuit. S. Ambrosius, XV, 1488. — S. Hieronymus, XXII, 1055; XXV, 930. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105. — Rupertus abbas, CLXVII, 475, 503.

LOT, personam habet legis, de qua infidelitatis opera pariunt qui ea carnali intellectu utuntur; duæ illius filiæ monstrant Samariam et Jerusalem quæ fornicantur in lege per adulterium illicitæ doctrinæ. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105, 106.

MANASSES, populi prioris typus. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107.

MARIA, soror Moysis, speciem præfert synagogæ, quæ leprosa propter detractionem et murmurationem contra Christum, cujus vendidit sanguinem. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 109. — Rabanus Maurus, CXI, 53. — Rupertus abbas, CLXVII, 947.

MICHOL, despiciens David ludentem, præsignat synagogam Christum blasphemantem. Rupertus abbas, CLXVII, 1112, 1126.

NAAMAN, qui princeps militiæ regis Syriæ esse describitur, quem melius significare potest, quam populum gentilem qui in orbe per virtutem bellorum principatum gerebat ac rerum decore fruebatur. S. Ambrosius, XVII, 834. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114. — Rabanus Maurus, CIX, 231.

NABAL, de quo dictum est quod vir durus et pessimus et malitiosus esset, typum tenet populi Judæorum, quorum aliqui uva fellis et botro amaritudinis inebriati dura cervice, et incircumcisis cordibus semper Spiritui sancto resistebant, atque carnalem sensum in lege sequentes, stulti facti sunt. Rabanus Maurus, CIX, 64.

NOE in tribus filiis figurantur gentes quas Christus Dominus sparsas invenit et collegit. S. Prosper, LI, 741.

OCHOSIAS significat populum Judæorum, et maxime, principes synagogæ, qui, peccatis et vitiis dediti, veritatem a se repellebant, imo et persequebantur. Rabanus Maurus, CXI, 65.

ONAN, secundus Judæ filius typus est Judaici populi, cui præcipitur ut semen excitet fratris, id est, reliquas nationes idololatriæ deditas ad Dei cultum excitet. S. Zeno, XI, 436.

OZIAS leprosus, figura Judæorum qui dedecus suum in fronte portant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114.

PHILISTÆI Samsonem in Gaza comprehensum custodientes, significant Judæos sepulcro Christi apponentes custodiam. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1173.

RAAB, gentilitatis typus. Rupertus abb., CLXVII, 1008.

ROBOAM ET JEROBOAM divisionem repræsentant Judæorum in Christi adventu, quorum pars Christum, pars Antichristum sequetur. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113.

RUBEN, primogenitus, figuram habet populi qui violavit cubile Dei Patris, quando carnem Christi confixit in patibulo crucis. Paulinus Mediolan., XX, 717. — Rufinus, XXI, 313. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106.

RUTH, eliciens ex spicis hordeum, gentilium conversorum constantiæ typus. S. Prosper, LI, 795. — Rabanus Maurus, CVIII, 1206, 1207, 1209.

SAMSON leonem interficiens, Judæorum typus. S. Paulinus Nolan., LXI, 265.

SAMUEL novi sacerdotii signat successionen, abjecto veteri sacerdotio. S. Augustinus, XLI, 532, 533. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 91. — S. Isidorus Hispal., LXXIII, 112.

SAREPTANA VIDUA gentilitatem præfigurabat. Rupertus abbas, CLXVIII, 326; CLXX, 106.

SAUL Judaici populi insinuat reprobationem, sive ejusdem populi æmulationem, qui David, id est, Christum, injusto judicio conatus est perdere. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 112. — Rabanus Maurus, CXI, 58.

SERON, princeps exercitus Syriæ, refert istius mundi principatum. Rabanus Maurus, CXI, 1150.

SIMEON ET LEVI Scribas et Pharisæos designant adversus Dominum non armorum pugna bellantes, sed versutia callida. Paulinus Mediolan., XX, 719. — Rufinus, XXI, 315. — S. Isidorus Hispal., LXXVIII, 106, — Rupertus abbas, CLXVII, 551.

SUNAMITIS FILIUS, figura humani generis, super quod Christus spiritum septiformem aspiravit. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113.

THAMAR geminos in utero filios gestans, duos gestabat populos, quorum posterior natus qui manum prior ex utero misit, quia gentium populus antea quidem est per prophetas ostensus, sed postea revelatus cujus ideo obstetrix ligavit dexteram cocco, quia idem populus per sanguinem Christi crucis notatus est signo. S. Isidorus Hispal., CLXXXIII, 108.

TOBIAS priscæ legis imaginem portat, cujus oculos Judaicæ hirundines obcæcant, dum eos luminis sacramenta male intelligentes obcæcant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116. — Rabanus Maurus, CXI, 66.

URIAS cum litteris missus ut occidatur, populus est Judaicus portans legem per quam moriatur. S. Paschasius Radbertus, CXX, 67. — Rupertus abbas, CLXVII, 1135; CLXX, 294.

VASTHI regina plebem exprimit Judaicam, quæ quasi regina regnasse videbatur, cum in cultu unius Dei cæteris gentibus præeminere inveniebatur. Rabanus Maurus, CIX, 642.

ZACHARIAS populum gentilem demonstrat. Rupertus abbas, CLXVIII, 834.

V. — Figuræ quæ hæreticos et impios repræsentant.

ABBADDON, rex locustarum, typus est hæreticorum. B. Alcuinus, C, 1141.

ABIMELECH, ancillæ filius et seditiosorum rex, personam gerit Antichristi, qui omnium iniquorum caput est et princeps; præfigurat etiam Judam proditorem, per quem fraude contra Redemptorem nostrum, qui vere rex est, operatus est diabolus. S. Prosper, LI, 788. — Rabanus Maurus, CVIII, 1175; CIX, 59; CXI, 56. — S. Petrus Damian., CXLV, 388, 392.

ABIRON, CORE ET DATHAN, qui se a Moyse et Aaron segregantes, sacrificium usurpare conati sunt, hæreticorum pravitatem designant, perniciemque eorum qui se a sacerdotibus Christi et societate Ecclesiæ dividunt, et sacrificia profana accipiunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 110. — Rabanus Maurus, CVIII, 681; CXI, 53, — Adamus Scotus, CXCVIII, 814.

ABSALON, dum patrem suum David crudeliter insequeretur, mulæ impetu perductus, in condensam quercum, ramis ejus colla nectentibus, in aeris sublimitate suspensus est, quadam præfiguratione Dominici traditoris; nam sicut Judas innodatus laqueo vitam finivit, ita et persecutor David, constrictis faucibus, exspiravit. S. Augustinus, XXXVI, 97; XXXVIII, 1847. — Cassiodorus, LXX, 43. — S. Gregorius Turon., LXXI, 1097. — Rabanus Maurus, CIX, 807; CXI, 59. — S. Bruno Carthusian., CLII, 647. — Rupertus abbas, CLXVII, 1136. — S. Bernardus, CLXXXIV, 72, 752. — Petrus Lombardus, CXCI, 77. — Adamus Scotus, CXCVIII, 801, 816. — Philippus de Harveng, CCIII, 558.

ACHAB, qui in Samaria regnabat, hæresiarchas exprimit, qui perditorum turbam per errorum devia ducunt, et in perpetuum mortis præcipitium mergunt. Rabanus Maurus, CXI, 60.

ACHAM, qui de Jericho anathemate concupivit, designat nequam Christianum, qui post perceptam fidem, sæculares mores vel mundi illecebras appetit. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111. — Rabanus Maurus, CXI, 54.

ACHARIS qui interpretatur amarus, hæreticos refert, qui merito ipsi dicuntur amari, qui non meruerunt divina gratia fieri repleti. Rabanus Maurus, CIX, 898.

ACHITOPHEL, qui recedens a David ad Absalon transmigravit, hæreticos significat, qui recedentes a tramite veritatis, se sociant hosti antiquo et subsequuntur errorem. Judam pariter proditorem exprimit. Rabanus Maurus, CIX, 107, 406.

ADAM fugiens a paradiso, hominem a veritate fugientem exprimit. Hugo de S. Victore, CLXXV, 165.

AGAR ancilla, fugiens a facie Sara, hæreticorum et carnis figura. S. Augustinus, XXXVIII, 32. — S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 233.

ALCIMUS, contaminator legis et proditor patriæ, repræsentat eos qui Testamentum Dei sectis nefandis profanare, et Ecclesiam Dei perturbare non metuunt. Rabanus Maurus, CIX, 1185.

AMALECH spiritum fornicationis et vitium luxuriæ designat. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 397, 407.

AMAN superbus significat et diabolum et fastum potentum hujus sæculi, qui beneficiis sibi divina pietate collatis abutentes, proximos suos, quos consortes habent naturæ, gratiæ socios habere despiciunt. Rabanus Maurus, CIX, 652. — Rupertus abbas, CLXIX, 169.

AMMON, qui interpretatur filius mœroris, designat hæreticos et illos omnes gehennæ prædestinatos, ubi erit eis fletus et stridor dentium, tanquam populo mœroris. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 396. — Rabanus Maurus, CVIII, 1187; CXI, 380. — Adamus Scotus, CXCVIII, 384, 815.

ANTIOCHUS, rex sceleratissimus, qui persecutus est populum Dei, præfigurabat Antichristum, qui Christi populum persecuturus est. S. Cyprianus, IV, 669. — S. Hieronymus, XXV, 568. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 651. — Rupertus abbas, CLXIX, 1411. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1152.

ARCHELAUS, jactantiæ typus. Adamus Scotus, 331.

ASAEL typum tenet eorum quos vehementer arripiens furor in præceps ducit; qui in eodem furoris impetu tanto cautius declinandi sunt, quanto insane rapiuntur. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 77. — Rabanus Maurus, CIX, 76.

ASSUR, Antichristi typus. Rabanus Maurus, CX, 818.

BALAAM, qui interpretatur populus varius, designat hæreticos et eos qui per fidem cognitionem Dei habentes, obscurati malis operibus corruunt : simul etiam sæculares maledicentes religiosis quos imitari negligunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 110. — B. Alcuinus, C, 1105. — Adamus Scotus, CXCVIII, 337.

BALAM, typum gessit sacerdotum vendentium ecclesiastica quæstus gratia. Rupertus abbas, CLXVII, 895.

BEELPHEGOR, Antichristi typus. Rupertus abbas, CLXVII, 908.

CAIN Antichristi et malorum justos persequentium figura. S. Augustinus, XLI, 456. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 484. — Rupertus abbas, CLXVII, 1752. — Adamus Scotus, CXCVIII, 813.

CHAM, verenda patris revelans, hæreticos præsignabat. Rupertus abbas, CLXVII, 362.

CHUSAN RASATHAIM, Judæorum oppugnator, mystice quilibet tyrannus. Rabanus Maurus, CVIII, 1126.

CIS asinæ, peccatrices animæ. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 249, 282.

DALILA, animæ peccatricis et concupiscentiæ figura. Godefridus abbas, CLXXIV, 287. — Adamus Scotus, CXCVIII, 815.

DAN præfigurat Antichristum, qui futurus est velut coluber in via, et cerastes in semita, quia in via et semita mandatorum Dei ambulantibus, quantum in se est, obicem se præfert duplici armatus contra eos ingenio. S. Ambrosius, XIV, 1079. — Paulinus Mediolan., XX, 725. — Rufinus, XXI, 321. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107. — Rabanus Maurus, CVII, 661, 662.

DINA, animæ torpentis et artibus diaboli deceptæ, typus. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 108.

DOEG Idumæus, Judæ et Antichristi figura, nam sicut ille David adversarius fuit, ita Christo Antichristus erit. S. Ambrosius, XIV, 1616. — Cassiodorus, LXX, 373. — Rupertus abbas, CLXVII, 1106.

ELEAZARUS, qui elephantem interficiens occubuit, personam gerit arrogantium, qui dum volunt aliquid fortiter gerere, non tamen simplici sed erecto animo, in suis conatibus devicti prosternuntur. Rabanus Maurus, CIX, 1174.

ENOCH, filius Cain, urbem condens, significat impios in hac tantum vita esse fundatos. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 100. — Adamus Scotus, CXCVIII, 813.

ESAU figura non tantum eorum qui fidem negant, sed etiam eorum qui usque in finem vitæ in malis operibus perseverant ; gulosos etiam et carnales designat. S. Ambrosius, XIV, 317. — S. Augustinus, XXXVI, 527. — S. Fulgentius, LXV, 438. — Rupertus abbas, CLXVIII, 190, — Adamus Scotus, CXCVIII, 814. — Petrus Cantor, CCV, 332.

GOG, superbiæ typus, hæreticos apte denotat Rabanus Maurus, CX, 868, 871.

GOLIAS, superbi figura. S. Bernardus, CLXXXIII, 333.

HELIU, typus doctorum fidelium, sed superborum, qui rectis quidem sensibus loquuntur, sed ad stulta elationis verba derivantur. S. Gregorius Magnus, LXXV, 527 ; LXXVI, 252, 452. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 108.

ISMAEL significat nativitatem eorum qui servi peccati sunt. S. Ambrosius, XVII, 363.

JACOB descendens in Ægyptum, figurat lapsum Adæ, et prævalens angelo, persecutores Christo prævalentes. S. Augustinus, XXXVI, 1022. — Rupertus abbas, CLXX, 71.

JEROBOAM hæreticorum typus. Rupertus abbas., CLXVII, 1237 ; CLXIX, 331.

JEZABEL, mortem æternam et hæreticos repræsentat. Rupertus abbas, CLXVII, 1245 ; CLXIX, 881.

JOACHAZ, qui interpretatur retentus, significat pravos rectores, quos populus terræ, carnales videlicet terrenæ cupiditati dediti secundum mores suos consentientes vitiis suis, personas eligunt. Rabanus Maurus, CIX, 530.

JOB amici tres prænotant hæreticos, qui sub specie consolandi, studium gerunt seducendi ; illius uxor quæ ad maledicendum eum provocat, carnalium pravitatem exprimit. S. Hieronymus, XXV, 619. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 526, 621, 729. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 108. — Rabanus Maurus, CXI, 50.

JORAM refert, eos qui catholica fide imbuti, ac Christiano baptismate regenerati, Ecclesiæ instituebantur sacramentis ; sed relinquentes fidei veritatem, errores sequuntur hæreticorum. Rabanus Maurus, CXI, 61.

LABAN mundum hunc et prælatos Ecclesiæ captatores designat. Rabanus Maurus, CVII, 607. — Rupertus abbas, CLXVII, 441, 481, 958. — Petrus Cantor., CCV, 83.

LAMECH, cujus crimen Christus diluit, signat et hæreticos, et hujus sæculi figuram. S. Hieronymus, XXII, 1053. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 101.

LOT typum habet vitiosæ multitudinis, et illius uxor, eorum qui per gratiam Dei vocati, postmodum retro respiciunt, et ad ea quæ reliquerant redire contendunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105. — Rabanus Maurus, CXI, 36. — Rupertus abbas, CLXVII, 374. — Petrus Cantor, CCV, 210.

LYSIAS, Judæorum hostis sævissimus, qui paganorum tenet principatum, eos qui Ecclesiam Dei gravissimis infestant persecutionibus, significat. Rabanus Maurus, CIX, 1224.

MICHOL, Davidem humiliatum despiciens, typus est eorum qui Christum professione, Antichristum vero opere sequuntur. Rabanus Maurus, CIX, 87.

NAAMAM Syrus et leprosus, hominis superbi et luxuriosi figura. Adamus Scotus, CXCVIII, 411.

NABAL prælatos Ecclesiæ munera captantes denotat. Petrus Cantor, CCV, 83.

OZA, arcam sustentans declinantem, ad sacram Eucharistiam indigne accedentes exprimit. Rabanus Maurus, CIX, 339.

PHARAO, vanæ gloriæ typus. Adamus Scotus, CXCVIII, 332.

PRINCEPS COQUORUM, qui muros Jerusalem subvertit, hoc significat quod omnes qui ventris desiderio serviunt, virtutes animæ destruunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116.

ROBOAM signat scissuram hæreseon e quibus Christus colligit oves. S. Prosper, LI, 801.

RUBEN, per incestum hæreticos animas commaculantes et concupiscentiam denotat. S. Paschasius Radbertus, CXX, 87. — Rupertus abbas, CLXVII, 550.

SAMSON crine servato invictus, abscisso autem captivus peccatoris typus. S. Paulinus Nolan., LXI, 264.

SAUL malos pastores, potentum elationem et mortem præsignat. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 53, 55. — S. Bruno Carthus., CLII, 695. — Rupertus abbas, CLXVII, 1060.

SEDECIAS designat divites et peccatores, qui a diabolo capti, intelligentiæ oculos perdunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114.

TIMOTHEUS typum tenet hæreticorum, qui tam per se quam per aliorum auxilium et suffragia, fidem Christi ac veritatem Evangelii destruere semper nituntur. Rabanus Maurus, CIX, 1242.

APPENDIX.

Hoc in Appendice, ne quid lectorem prætereat, omnes apposuimus figuras quæ vel diabolum vel duo Testamenta olim præsignabant, et quas memorarunt sancti Patres ; unde scilicet :

I. — Figuræ quæ diabolum denotant.

ALEXANDER tentatorem præfigurabat diabolum. Godefridus abbas, CLXXIV, 1130.

AMALECH. S. Cyprianus, IV, 662. — S. Isidorus Hispal. LXXXIII, 109.

AMAN, affectans adorari. Rupertus abbas, CLXX, 106.

AMMON, qui interpretatur dolor eorum. Rabanus Maurus, CIX, 371 ; CX, 372.

ASSUR, virga furoris Dei et baculum indignationis ejus. Rabanus Maurus, CIX, 383 ; CX, 818.

BENADAD. Rabanus Maurus, CIX, 236.

CAIN, ab initio fratricida. S. Hilarius, IX, 648.

CHANAAN reges maligni. Rabanus Maurus, CVIII, 1147.

CHUSAM-RASATHAIM, Judæorum oppugnator. Rabanus Maurus, CVIII, 1126.

EGLON, qui interpretatur rotatus vel orbitus. Rabanus Maurus, CXI, 55. — Godefridus abbas, CLXXIV, 270.

GOLIATH, superbus. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113. — Rabanus Maurus, CIX, 52, 53; CXI, 58. — Rupertus abbas, CLXVII, 1098.

II. — Figuræ duo Testamenta præsignantes.

XLIX.

INDEX FIGURARUM

NOVI TESTAMENTI EXEGETICUS, ORDINE DIGESTUS ANALOGICO,

SED IN ANALOGIA SERVANS RERUM ORDINEM ALPHABETICUM SIMUL AC PATRUM CHRONOLOGICUM.

I. — Figuræ quæ ad Christum spectant.

II. — Figuræ quæ Ecclesiam denotant.

III. — Figuræ quæ justos et virtutes designant.

IV. — Figuræ Judæos et gentiles referentes.

V. — Figuræ quæ ad hæreticos et impios spectant.

PASTORES pecorum fugientes, principes impiorum, qui fidem fugientes, virtutes tamen stupentes prædicant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 119.

PILATUS, typus omnium judicum qui damnaturi essent eos quos innoxios existimarent. S. Ambrosius, XV, 1828.

SCRIBA repudiatus, designat eos qui Christi fidem non propter Dominum, sed propter sæculi lucrum appetunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 119.

Ampliora si lector optaverit, homiliarum et sermonum Indicem adeat, præsertim de Scripturis; ibi alias figuras reperiet explanatas.

L.

INDEX EXEGETICUS

PARABOLARUM NOVI TESTAMENTI PRÆCIPUARUM,

ORDINE RERUM ALPHABETICO SIMUL ET PATRUM CHRONOLOGICO DISPOSITUS, QUO SCILICET EXHIBENTUR VARIÆ ILLARUM EXPLANATIONES QUÆ IN PATROLOGIA LATINA REPERIUNTUR.

—

PROŒMIUM.

Parabolæ definitio. — Parabolæ sunt similitudines rerum quæ comparantur rebus de quibus agitur. Ruffinus XXI, 140. — S. Hieronymus, XXV, 161. — S. Augustinus, XXXV, 546; XXXVI, 852. — Salonius, LIII, 967, 968. — Cassiodorus, LXX, 623, 1277. — S. Gregorius Magnus LXXVI, 38. — S. Isidorus Hispalensis, LXXXII, 239. — Rabanus Maurus, CVII, 939; CVIII, 723; CX, 694, 698. — S. Ivo Carnot., CXLII, 259, 290. — S. Bruno Carthus., CLII, 847, 1030. — S. Bruno Astens., CLXV, 191. — Rupertus abbas, CLXVIII, 614, 1553. — Petrus Lombardus, CXCI, 724.

Divisio. — Parabolæ Domini secundum similitudinem et dissimilitudinem sunt intelligendæ. S. Augustinus, XXXV, 1358. — Ven. Beda, XCII, 550, 551.

Utilitas. — Parabola proponit similitudiues earum rerum quæ in conversatione humani generis frequentantur, ut auditor idoneus ad operandi studium comparationis magisterio informetur. S. Gaudentius, XX, 973. — S. Hieronymus, XXVI, 132. — S. Augustinus, XL, 320. — S. Petrus Chrysologus, LII, 469. — Salonius, LIII, 968.

PARABOLA I. — AMICUS PETENS NOCTU AB AMICO PANES PRO HOSPITE. *Luc.* XI, 5.

Homo ille qui media nocte postulabat ab amico tres panes, similitudinem exprimit cujusque in media tribulatione Dominum postulantis, ut det ei necessaria. Eusebius Vercellens., XII, 598. — S. Ambrosius, XV, 1721, 1722. — S. Hieronymus, XXIX, 630. — S. Augustinus, XXXVIII, 618-620. — S. Petrus Chrysolog., LII, 543-545. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 125. — Ven. Beda, XCII, 473, 474, 519, 520. — Paulus diacon., XCV, 1339. — Smaragdus abbas, CII, 305, 306. — Rabanus Maurus, CX, 224-226. — Haymo, CXVIII, 530-534. — Radulphus Ardens, CLV, 1902. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 149-152, — Thomas Cisterciens., CCVI, 658. — Joannes Algrinus, CCVI, 745. — Innocentius III, CCXVII, 427, 438.

PARABOLA II. — DIVES EPULO ET LAZARUS MENDICUS. *Luc.* XVI, 19.

Dives ille qui induebatur purpura et bysso, significat Judæorum superbiam, florentem quondam imperii claritate vel honoris excellentia; mendicus ulcerosus demonstrat gentilem populum, confessionibus peccatorum humiliatum; quinque fratres divitis illius qui apud inferos torquebatur, Judæi intelliguntur, qui sub quinque libris legis positi sunt. Tertullianus. I, 630. — S. Ambrosius, XV, 1768, 1771. — S. Hieronymus, XXIX, 639; XXX, 575. — S. Augustinus, XXXV, 1350; XLVI, 921, 923. — S. Petrus Chrysolog., LII, 529-532. — Victor Capuan., LXVIII, 308.—S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1301; LXXIX, 1222.— S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126.— Ven. Beda, XCII, 533; XCIV, 268. — Paulus diacon., XCV, 1362. — Smaragdus abbas, CII, 348-352.— Rabanus Maurus, CX, 294-297; CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 589-595. — Radulphus Ardens, CLV, 1962. — S. Bruno Astens., CLXV, 422, 793.—Hugo de S. Victore, CLXXV, 822. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 824, 825. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 337-340. — Thomas Cisterciens., CCVI, 833, 834.

PARABOLA III. — DIVES SIBI GRATULANS DE DIVITIIS MULTIS. *Luc.* XII, 16.

Dives ille cujus ager uberes fructus attulit, significat hominem luxuriis deditum, et abundantem peccatis quem immoderate plus amplius peccare desiderantem arguit Dominus dicens: Stulte, hac nocte auferunt animam tuam abs te; quæ parasti, cujus erunt? Tertullianus, I, 1161; II, 432.—S. Cyprianus, IV, 533.—Eusebius Vercellens., XII, 611, 612.—S. Hieronymus, XXV, 679; XXIX, 632, 633.—S. Petrus Chrysolog., LII, 490.—Victor Capuan, LXVIII, 307.—S. Gregorius Magnus, LXXIX, 1020. — Alulphus, LXXIX, 1214, 1215.— S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 125.— Ven. Beda, XCII, 491, 492.— Rupertus abbas, CLXVIII, 1518; CLXX, 323.— Ven. Hildebertus, CLXXI, 574. — Hervæus monac., CLXXXI, 76. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1799.—Petrus Cantor, CCV, 338.

PARABOLA IV.— DOMUS SUPRA PETRAM FUNDATA. *Matth.* VII, 24; *Luc.* VI, 48.

Petra Christus est, auctor apostolorum. Domum autem quam dixit, habitaculum corporis nostri est. In hac igitur petra, hoc est, Christo, domum nostram ædificemus; hoc est, corpus nostrum sanctificemus, ut cum flumina et ventus venerint, hoc est, impetus persecutionis et procellæ, impulsi non cadamus. Arena autem non aliud quam hæreses intelliguntur, quæ omni tempestate volvuntur. Super igitur hanc arenam, hoc est, hæresim, quicumque domum suam ædificaverit, stultus est; mox enim advenient flumina et venti, hoc est, impetus persecutionis, et illico cadet. S. Hieronymus, XXVI, 50.—Arnobius, LIII, 574. —S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 118.—Rabanus Maurus, CXI, 75.—S. Paschasius Radbertus, CXX, 329.

PARABOLA V. — DRACHMA PERDITA, QUAM CUM MULIER QUÆRENS INVENERIT, SIBI SUISQUE CONGRATULATUR. *Luc.* XV, 8.

Mulier, divina sapientia; decem drachmæ, novem ordines angelorum, cum adjunctione humanæ naturæ. Mulier enim decem drachmas habuit, cum Deus homines et angelos ad imaginem suam creavit; sed unam perdidit cum homo a similitudine Creatoris recessit; sed sapientia lucernam ad quærendum accendit, cum in carne apparuit; quia lucerna lux est in testa, id est Verbum in carne: quæ ubi inter homines claruit, domum evertit, quia conscientias hominum consideratione reatus sui perturbavit; et sic drachma reperitur, dum in homine similitudo Conditoris reparatur. Tertullianus, I, 1242; II, 993.—Eusebius Vercellens., XII, 635, 636.—S. Hieronymus, XXIX, 637. — S. Augustinus, XXXV, 1344. — S. Petrus Chrysologus, LII, 641, 643. — Victor Capuan., LXVIII, 302.—S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1246, 1249. —S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 121.—Ven. Beda, XCII, 521. — Smaragdus abbas, CII, 360, 361. — Rabanus Maurus, CXI, 77. — Haymo, CXVIII, 613, 615 — Hugo de

S. Victore, CLXXV, 820. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 303. — Petrus Lombardus, CXCII, 757. — Philippus de Harveng, CCIII, 977. — Thomas Cisterciens., CCVI, 629. — Innocentius III, CCXVII, 645, 810.

PARABOLA VI. — Fermentum in farinæ satis tribus missum. *Matth.* xiii, 33; *Luc.* xiii, 21.

Mulier ista quæ fermentum accepit, et abscondit illud in satis tribus farinæ, donec fermentaretur totum, vel prædicatio est evangelica, vel Ecclesia quæ e diversis gentibus congregata est; hæc tulit fermentum, notitiam scilicet et intelligentiam Scripturarum, et abscondit illud in farinæ satis tribus, ut spiritus et anima et corpus in unum redacta, non discrepent inter se, sed cum duobus vel tribus convenerit, impetrarent a Patre quodcunque postulaverint.

Mulierem istam multi Ecclesiam interpretantur, quæ fidem hominis cum farinæ satis tribus commiscuerit, credulitati Patris et Filii et Spiritus sancti, cumque in unum fuerit fermentatum, non nos ad triplicem Deum, sed ad unius divinitatis perducunt notitiam. Farinæ quoque sata, dum non est in singulis diversa natura, ad unitatem trahunt substantiæ. S. Sixtus papa, V, 87. — S. Hilarius, IX, 994. — Eusebius Vercell., XII, 227. — S. Ambrosius, XV, 1749, 1750; XVII, 620-630. — Juvencus Aquil., XIX, 214. — S. Hieronymus, XXVI, 91, 92; XXIX, 559, 635; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326; XXXVIII, 641. — S. Petrus Chrysologus, LII, 477, 479. S. Maximus Taurin., LVII, 514. — Victor Capuan., LXVIII, 287. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 67, 507. — Rabanus Maurus, CVII, 948, 949, 950; CXI, 76. — Walafridus Strab., CXIV, 133 — S. Paschasius Radbertus, CXX, 498. — S. Bruno Astens., CLXV, 191, 250. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 794. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 228-231.

PARABOLA VII. — Ficulnea infrugifera, quæ jubetur excidi. *Luc.* xiii, 6.

Homo qui arborem fici in vinea sua plantavit, Christus est, qui Synagogam in Judaico populo condidit; quem cum Dominus quasi inutilem jussisset abscidi, fit illi a colonis apostolis fossa humilitatis, adhibetur stercus, id est, confessio peccatorum, sicque in novissimo credendo immutabitur in melius, dabitque fructus justitiæ copiosos. S. Hilarius, IX, 1037. — Eusebius Vercellens., XII, 621, 622. — S. Ambrosius, XV, 1741-1744. — Juvencus Aquil., XIX, 270. — S. Hieronymus, XXVI, 153; XXIX, 569, 634. — S. Augustinus, XXXVIII, 553-555, 638, 639. — S. Petrus Chrysolog., LII, 495. — Victor Capuan., LXVIII, 305, 316, 334. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 122-1229. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII. — Ven. Beda, XCII, 244, 503; XCIV, 315. — Druthmarus Christian., CVI, 1433-1435. — Rabanus Maurus, CVII, 1035, 1045; CXI, 80. — Haymo, CXVIII, 699. — Remigius Antissiod., CXXXI, 868. — S. Petrus Damian., CLXV, 1086. — S. Bruno Astens., CLXV, 245-247, 274, 401, 828, 1033. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 817. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 380, 383, 470.

PARABOLA VIII. — Filii duo, unus pœnitens et patri obediens, alter vero fingens se obedire. *Matth.* xxi, 28.

Duo hi filii ad operandam vineam duorum populorum typum demonstrant. Primus enim missus vocatur gentium populus per naturæ intelligentiam ad operis divini culturam : qui tamen spernens, contumax exstitit et sese iturum negavit. Adveniente autem Domino, priorem contumaciam sequenti emendavit obedientia. Secundus autem filius missus Judæus per legis cognitionem respondit : Omnia quæcunque dixerit nobis Dominus faciemus. Sed idcirco damnatur, quia non solum in confessione legis prævaricatus est, sed in ipsum Dominum vineæ parricidales manus extendit. S. Hilarius, IX, 1040. — Eusebius Vercellens., XII, 287. — Hieronymus, XXIX, 569; XXX, 557. — Victor Capuan., LXVIII, 317. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 122. — Venerab. Beda, XCII, 94. — Druthmarus Christian., CVI, 1436. — Rabanus Maurus, CVII, 1047; CXI, 78. — Haymo, CXVIII, 137, 238. — S. Bruno Astens., CLXV, 247, 794. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 797. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 384.

PARABOLA IX. — Filius prodigus. *Luc.* xv, 11,

Homo quidam, id est, Deus Pater. ***Duos filios***, Judæos et gentes, quia Judæis prius data est lex. *Da mihi portionem*, id est, vitam præsentem. ***Divisit substantiam***, id est, dedit libertatem arbitrii utroque populo. *Peregre profectus est*, id est, longe a Deo : *vivendo luxuriose*, id est, idolis adorando : *fame valida*, id est, de verbo Dei, *uni civium*, id est, philosopho : *in villa sua*, id est, in mundo : *pascere porcos*, id est, ut more pecorum vixit : *et de siliquis*, id est, implere ventrem, et non impinguescere : *porci*, id est, stulti. *Mercenarii patris mei*, id est, qui viliores sunt servi Dei : *panibus saturantur*, id est, doctrina. *Peccavi in cœlo*, ipsi dicunt hoc, qui diabolum patrem habent, qui peccavit in cœlo. *Misericordia motus*, id est, venit in carne : *ad servos suos*, id est, ad apostolos : *stola prima*, fides quam Adam perdidit : *annulum*, id est, crux in fronte : *calceamenta*, id est, Evangelium : *vitulum saginatum*, id est, Christus ex duabus legibus. *Mortuus erat*, id est, Adam : *revixit*, id est, per baptismum : *perierat*, id est, in desperatione : *inventus est*, id est, in spe. *Filius senior*, id est, Judæi : *in agro*, id est, immundo desiderio : *symphonia et chorus*, id est, prophetia et Evangelium, etc. Tertullianus, I, 1242. — Eusebius Vercell., XII, 637. — S. Ambrosius, XV, 1756-1760. — S. Hieronymus, XXIX, 637; XXX, 574. — S. Augustinus, XXXV, 1374. — S. Prosper Aquitan., LI, 395. — S. Petrus Chrysologus, LII, 197. — S. Maximus Taurin., LVII, 825. — Victor Capuan., LXVIII, 303. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 1066. — Alulfus, LXXIX, 1218. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126. — Ven. Beda, XCII, 522; XCIV, 375, 510. — Paulus Winfridus, XCV, 1257. — Haymo, CXVIII, 247-253. — S. Bruno Astens., CLXV, 414-420. — Godefridus abbas, CLXXIV, 201, 210. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 820. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 305-310.

PARABOLA X. — Judex iniquus et vidua. *Luc.* xviii, 2.

Judex ille iniquus, qui Dominum non timebat, assidue tamen deprecantem viduam exaudivit, similitudo est qua demonstratur quantam spem habere debeat qui Dominum indesinenter exposcit, cum etiam apud aures iniqui judicis valuerit frequens instantia viduæ deprecantis. Ipsa autem vidua significare potest Ecclesiam, perseverantia sua petentem ultionem de inimicis suis, id est, diabolo vel hæreticis, S. Hieronymus, XXIX, 640, 641. — S. Augustinus, XXXV, 1358. — Victor Capuanus, LXVIII, 316. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127. — Ven. Beda. XCII, 550; XCIV, 314. — Rabanus Maurus, CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 696-698. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 383.

PARABOLA XI. — Margarita pretiosa. *Matth.* xiii, 45.

Bonæ margaritæ, quas quærit institor, lex et prophetæ sunt et notitia Veteris Instrumenti. Una autem est pretiosa margarita, scientia Salvatoris et sacramentum Passionis illius et resurrectionis arcanum; quem cum invenerit homo negotiator, omnia legis prophetarumque mysteria et observationes pristinas in quibus inculpate vixerat, quasi purgamenta contemnit et quasi quisquilias, ut Christum lucrifaciat; non quo inventio unius novæ margaritæ sit condemnatio veterum; sed quo comparatione ejus omnis alia gemma sit vilior. S. Cyprianus, IV, 608. — S. Hilarius, IX, 995. — Eusebius Vercell., XII, 229. — S. Hieronymus, XXVI, 95; XXIX, 559; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1371. — S. Petrus Chrysolog., LII, 331. — S. Maximus Taurin., LVII, 528. — Victor Capuan., LXVIII, 288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1115. — Ven. Beda, XCII, 69. — Druthmarus Christian., CVI, 1376. — Rabanus Maurus, CVII, 954. — Walafridus Strab., CXIV, 133. — Paschasius Radbertus, CXX, 504. — S. Bruno Astens., CLXV, 192, 1067, 1070. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 719. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 794. — S. Bernardus, CLXXXIII, 687. — S. Ogerius abbas, CLXXXIV, 1131-1133. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 235. — Joannes Algrinus, CCVI, 629. — Innocentius III, CCXVII, 799.

PARABOLA XII. — Mnæ decem in servos ad negotiandum distributæ. *Luc.* xix, 12.

Servus qui mnam unam accipiens decem acquisivit, significat doctores qui, accepta gratia Evangelii, in decem verborum Decalogi prædicamentis bene usi sunt, et docendo multos in fide acquisierunt, idcirco, adveniente Domino, laudabuntur, quia lucrati sunt. Qui vero ex una quinque acquisivit, illos demonstrat qui mandatum Dei servantes, consequuntur scientiam legis in quinque libris Moysi scriptam, eamque docendo ad usum salutis necessarium fœnerantur. Qui vero mnam unam ipsam in sudario conservavit, ostendit eum qui creditum sibi gratiæ donum delicate otioseque tractavit, unde et recte amittit collatam gratiam, quia per negligentiam prædicare contempsit, ut ei augeretur quod laboravit. S. Hilarius.

IX, 1058-1061. — Luciferus Caralit., XIII, 975. — S. Ambrosius, XV, 1792, 1794. — S. Hieronymus, XXIX, 642. — S. Augustinus, XXXV, 1359. — Victor Capuan., LXVIII, 337. — Alulfus, LXXIX, 1229. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127. — Ven. Beda, XCII, 562; XCIV, 472. — Smaragdus, CII, 540. — Druthmarus Christian., CVI, 1512, 1516. — Rabanus Maurus, CXI, 82. — S. Bruno Astiens., CLXV, 435, 438, 852, 1058. — Godefridus abbas, CLXXIV 773, 780. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 485, 488.

PARABOLA XIII. — NUPTIÆ FILII REGIS, AD QUAS INVITATI VENIRE NEGLEXERUNT. *Matth.* XXII, 2; *Luc.* XIV, 16.

Rex qui fecit nuptias filio suo, Deus Pater intelligitur, qui copulavit ex Virgine carnem virginem Christo. Servi vero qui missi sunt vocare invitatos, apostoli sunt atque prophetæ, qui Judæos per legem et Evangelium vocaverunt; sed illi modo voluptatibus terrenis, modo carnis et legis onere pressi, solemnitatem adventus Domini contempserunt; ex quo se indignos existimaverunt vita æterna; gentes autem introisse manifestantur. Rex iratus qui misit exercitus suos et perdidit interfectores illos et civitatem illorum succendit. Deus Pater est, qui suscitavit Vespasianum Cæsarem Romanorum, qui et populum gladio vastavit, et civitatem Jerusalem funditus cum suis universis evertit, ita ut ulterius belligerare non possit. Homo autem non habens vestem nuptialem in accubitu, qui loquente rege obmutuit; quem jubet servis ablatum mitti in tenebras exteriores, ille est qui in fide quidem cum cæteris requiescit, sed si inventus fuerit in die judicii vestem carnis operibus pollutam habere, confestim jubetur ab angelis tolli et mergi in gehennam ignis æterni. S. Hilarius, IX, 1044. — Eusebius Vercell., XII, 291-294. — Luciferus Calarit., XIII, 914. — S. Hieronymus, XXVI, 160; XXIX, 570, 636; XXX, 557. — S. Augustinus, XXXV, 1329, 1343; XXXVIII, 559, 643. — Victor Capuan., LXVIII, 318. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1265, 1286. — S. Isidorus Hispal., 122, 123. — Ven. Beda, XCII, 95, 514; XCIV, 272. — Paulus diacon., XCV, 1363, 1438. — Smaragdus abbas, CII, 355, 487. — Druthmarus Christian., CVI, 1438. — Rabanus Maurus, CVII, 1054; CX, 305; CXI, 78. — Amulo Lugdun., CXVI, 174. — Haymo, CXVII, 1135; CXVIII, 601-608, 717-726. — Hincmarus, CXXV, 362. — Radulphus Ardens, CLV, 1969, 2095. — S. Anselmus, CLVIII, 651. — S. Bruno Astens., CLXV, 250, 821, 835. — Godefridus abbas, CLXXIV, 415, 671. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 798, 819.

PARABOLA XIV. — OPERARII VARIIS DIEI HORIS CONDUCTI, EAMDEM MERCEDEM RECIPIENTES. *Matth.* XX, 1.

Paterfamilias qui operarios ad vineam conducit et denarii mercedem promittit, Christus est, qui vocat omnes ad cultum fidei, promittens eis præmium perfectæ beatitudinis. Operarii qui hora prima conducti sunt, hi sunt qui a rudimentis infantiæ cultum fidei consecuti sunt; qui autem hora tertia, hi sunt qui in adolescentia ad fidem accesserunt; qui vero hora sexta conducti sunt, hi sunt qui in juventutis ætate crediderunt; qui autem hora nona accesserunt, illi sunt qui a juventute in senectutem declinantes, Christi gratiam perceperunt; qui vero ultima hora, illi sunt qui jam decrepiti et in extremo vitæ suæ tempore vocati ad Christum venerunt: qui tamen prioribus parem mercedem æternæ beatitudinis accipiunt, in illis conservans Christus justitiam, qui a prima hora nativitatis operati sunt, in istis impendens misericordiam, qui una vitæ hora laboraverunt. S. Hilarius, IX, 1029. — Eusebius Vercell., XII, 273. — Juvencus Aquil., XIX, 260-262. — S. Hieronymus, XXVI, 141; XXIX, 567; XXX, 556. — S. Augustinus, XXXVIII, 530. — S. Prosperus Aquit., LI, 670. — Arnobius, LIII, 576. — Victor Capuan., LXVIII, 309. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 167. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1154, 1155. — Alulius, LXXIX, 1164, 1165. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII, 87. — Paulus diacon., XCV, 1205. — Smaragdus abbas, CII, 102. — Druthmarus Christian., CVI, 1422. — Rabanus Maurus, CVII, 1025; CXI, 77. — Haymo, CXVIII, 154-163. — Hincmarus, CXXV, 362. — S. Bruno Astens., CLXV, 237, 770. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 131, 139. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 797. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 345. — Aelredus abbas, CXCIV, 489. — Innocentius III, CCXVII, 353, 1115.

PARABOLA XV. — OVIS CENTESIMA PERDITA, QUAM PASTOR, RELICTIS 99, REQUISIVIT. *Luc* XV, 4; *Matth.* XVIII, 12.

Homo habens centum oves, et relictis nonaginta novem perditam ovem quærens, ac repertam humeris revehens, figuram Christi exprimit, qui relictis nonaginta novem angelorum agminibus in cœlis, ovem quæ perierat in Adam, ut bonus pastor, quæsitam in gentibus reperit atque crucis suæ humeris paradiso reportavit. Tertullianus, I, 1242; II, 962. — S. Hilarius, IX, 1020. — Eusebius Vercel., XII, 635. — S. Ambrosius, XV, 1755. — S. Hieronymus, XXVI, 130; XXIX, 565, 637; XXX, 555 — S. Augustinus, XXXV, 1343. — S. Petrus Chrysol. LII, 639. — Victor Capuan., LXVIII, 302. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1267. — S. Isidorus Hispalens. LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII, 520. — Smaragdus CII, 360. — Druthmarus Christian., CVI, 1409. — Rabanus Maurus, CVII, 1009; CXI, 77. — Walafridus Strab. CXIV, 146. — Haymo, CXVIII, 610. — Paschasius, Radbertus, CXX, 614. — S. Petrus Damian., CXLIV, 718 — S. Bruno Astens., CLXV, 225, 413. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 820. — Zacharias Chrysopolit., CVXXXVI 303. Innocentius III, CCXVII, 810.

PARABOLA XVI. — PASTOR BONUS, MERCENARII ET OVES *Joan.* X, 2.

Pastor bonus qui animam suam dat pro ovibus suis ips Christus est, qui pro hominibus homo factus mortuus es in cruce. Oves, homines sunt tum gentiles tum Judæ quos omnes in unum ovile congregare vult Christus. Mercenarii, pastores mali qui lucrum animarum non quæ runt, sed terrenis commodis inhiant, honore prælationi gaudent, et temporalibus lucris lætantur. Lupus, spi ritus est malignus, scilicet diabolus, qui mentes fideliur in tentatione dilaniat, cum alium ad luxuriam pertrahit alium in avaritiam accendit, alium in superbia erigit alium per iracundiam dividit, hunc invidia stimulat, illur in fallacia supplantat, etc. S. Cyprianus, IV, 225. — Eu sebius Vercellens., XII, 425, 426. — Auctor incertus XIII, 668. — Luciferus Calarit., XIII, 958. — S. Hierony mus, XXIX, 669. — S. Augustinus, XXXV, 1727-1730 XXXVIII, 754-756. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1127 1130. — Ven. Beda, XCII, 762. — Paulus diacon., XCV 1341. — Alcuinus, C. 882. — Smaragdus, CII, 285. — Ra banus Maurus, CX, 187, 188. — Haymo, CXVIII, 504-50(— S. Remigius Lugdun., CXXI, 1011. — Anastasius Bi bliothec., CXXIX, 686. — Ratherius Veron., CXXXVI 490. — Radulphus Ardens, CLV, 1873. — S. Anselmus CLVIII, 670. — S. Bruno Astens., CLXV, 557, 810. — Rupertus abbas, CLXVII, 328. — Hildebertus, CLXXI 758. — Godefridus abbas, CLXXIV, 318-326. — S. Bernardus, CLXXXIII, 945. — Petrus Cantor, CCV, 116. — Innocentius III, CCXVII, 405-410.

PARABOLA XVII. — PATERFAMILIAS QUI A SERVO I CONSERVUM IMMISERICORDE REPETIT DEBITUM JAM REMISSUM *Matth.* XVIII, 23.

Homo ille et rex cui regnum cœlorum assimilatur, qu rationem cum servis suis posuit, est Redemptor noster qui cum servis suis rationum facit, quando uniuscujusqu meritum districte examinans perpendit. Servus hic qu decem millia talentorum debuit Judaicus est populus quem Dominus suus, ob suas legis transgressiones, i exterarum potestatem tradidit nationum; sed postea mi sericordia motus captivitatem absolvit. Liberatus ergo d captivitate, Judaicus populus, non solum Redemptor suo gratias minime egit, sed conservum suum, id est gentilem populum, quasi sibi obnoxium fatigare non dis tulit. Conservi qui proterviam servi Domino renuntia runt, apostoli et prædicatores Evangelii; iratus Dominu tradidit eum tortoribus, id est, in manus Romanorum qui totam eorum terram vastaverunt, et Jerusalem fundamento destruxerunt. Tertullianus, I, 1163. — S. Hilarius, IX, 1018-1023. — Eusebius Vercell., XII, 263 645. — Luciferus Calaritan., XIII, 912. — S. Hieronymus XXVI, 132; XXIX, 565; XXX, 555. — S. Augustinus XXXIV, 977; XXXV, 1328. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII 121. — Ven. Beda, XCII, 83. — Druthmarus Christian. CVI, 1414. — Rabanus Maurus, CVII, 1013; CXI, 77. — Haymo, CXVIII, 128. — S. Anselmus, CLVIII, 616. — S. Bruno Astens., CLXV, 229, 276. — Rupertus abbas CLXVII, 1564. — Godrefridus abbas, CLXXIV, 621. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 796. — Petrus Lombardus CXCII, 897. — Richardus de S. Victore, CXCVI, 1157.

PARABOLA XVIII. — PHARISÆUS ET PUBLICANUS. *Luc* XVIII, 9.

Pharisæus orans in templo, Judæorum est populus, qu ex justificationibus legis extollit merita sua. Publicanu vero gentilis est populus, qui longe a Deo positus confi tetur peccata sua: quorum unus superbiendo recessit no justificatus, alter humiliatus confitendo appropinquari me ruit exaltatus. S. Cyprianus, IV, 523. — S. Hieronymus

XXIX, 641. — S. Augustinus, XXXIV, 990; XXXVIII, 653. — Victor Capuan., LXVIII, 314. — Alulfus, LXXIX, 1211, 1218. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127. — Ven. Beda, XCII, 552; XCIV, 280. — Paulus diacon., XCV, 1395. — Smaragdus, CII, 435, 436. — Rabanus Maurus, CX, 416-418; CXI, 81. — S. Bruno Astens., CLXV, 430-432, 826. — Godefridus abbas, CLXXIV, 549, 555. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 824. — Innocentius III, CCXVII, 473-480.

PARABOLA XIX. — Porta cœli angusta, via salutis arcta. *Luc.* XIII, 24.

Per angustam portam aula salutis intratur, quia per labores necesse est ac jejunia ut fallentis sæculi illecebra vincatur. Non ideo dicitur angusta porta et arcta via, quia jugum Christi asperum sit et sarcina gravis, sed quia labores finire pauci volunt. Lata via est sæculi ad voluptates, quas appetunt homines; angusta quæ per labores et jejunia panditur. Per latam multi ambulant, angustam pauci inveniunt. Latam non quærimus, nec inventione opus est, et sponte se offert, et errantium via est. Angustam vero nec omnes inveniunt, nec qui invenerunt statim ingrediuntur per eam: siquidem multi, inventa veritatis via, capti sæculi voluptatibus, de medio itineris revertuntur. Eusebius Vercellens., XII, 625. — Luciferus Calaritan., XIII, 900. — S. Hieronymus, XXIX, 635. — S. Augustinus, XXXIV, 913-989. — S. Paterius, LXXIX, 1053. — Alulfus, LXXIX, 1216. — Ven. Beda, XCII, 507. — Rabanus Maurus, CVII, 840-845; CX, 456. — Walafridus Strab., CXIV, 110. — S. Bruno Astensis, CLXV, 129. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 153, 154.

PARABOLA XX. — Pueri canentes et lamentantes in foro. *Matth.* XI, 17.

Pueri isti qui sedent in foro canentes et lamentantes, Judæorum generationem significant. Forum autem Dominicum vel synagoga vel ipsa est Jerusalem, in qua præceptorum cœlestium jura recondebatur, ubi ad coæquales suos loquebantur. Saltationis verbo non histrionici motus, non sinuati corporis rotatus, sed impigri devotio cordis, et religiosa membrorum designatur agilitas. S. Hilarius, IX, 981. — Eusebius Vercellens., XII, 207. — S. Augustinus, XXXIV, 975. — Ven. Beda, XCII, 57, 58. — Rabanus Maurus, CVII, 912, 913. — S. Bruno Astens., CLXV, 170.

PARABOLA XXI. — Sagena in mare missa. *Matth.* XIII, 45.

Sagena hæc, sancta Ecclesia est, quæ et piscatoribus est commissa, et per eam quisque ad æternum regnum a præsentis sæculi fluctibus trahitur, ne in æternæ mortis profunda mergatur. Quæ ex omni genere piscium congregat, quia ad peccatorum veniam sapientes et fatuos, liberos et servos, divites et pauperes, fortes et infirmos vocat, sed littus hoc finem mundi hujus indicat; sagena sanctam Ecclesiam quam trahebat. Et quidem boni pisces, hoc est, boni homines, tunc recipiuntur in vasa, hoc est, in æternas ducentur mansiones; mali autem foras mittentur, in caminum videlicet ignis, ubi erit fletus et stridor dentium. — Aliter: sagena est Evangelii prædicatio, quæ omnes bonos et malos trahit ad Ecclesiam; mare, mundus; littus, finis sæculi; pisces in vasa collecti, sancti in cœlum admissi; pisces foras missi, reprobi in infernum detrusi. — S. Hilarius, IX, 996. — Eusebius Vercellens., XII, 229, 230. — S. Hieronymus, XXVI, 95; XXIX, 559; XXX, 552. — S. Petrus Chrysolog., LII, 334. — Victor Capuan., LXVIII, 288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1116. — S. Paterius, LXXIX, 1041. — Alulfus, LXXIX, 1161. — Ven. Beda, XCII 70. — Druthmarus Christian., CVI, 1376. — Rabanus Maurus, CVII, 954; CXI, 240. — Walafridus Strab., CXIV, 134. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 506. — Remigius Lugdun., CXXI, 1006. — S. Odo abbas, CXXXIII, 493. — S. Bruno Astens., CLXV, 192. — Godefridus abbas, CLXXIV, 719. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 761, 795. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 225.

PARABOLA XXII. — Samaritanus curans eum qui in latrones inciderat, infuso in plagas oleo et vino. *Matth.* XVIII, 23.

Homo descendens ab Jerusalem in Jericho, ipse Adam intelligitur in genere humano; Jerusalem, civitas pacis, illa cœlestis Jerusalem, a cujus beatitudine lapsus est. Jericho, luna interpretatur et significat mortalitatem nostram, propter quod nascitur, crescit, senescit et occidit. Latrones, diabolus et angeli ejus qui eum spoliaverunt immortalitate, et plagis impositis, scilicet peccata suadendo, reliquerunt semivivum, quia ex parte qua potest intelligere et cognoscere Deum, vivus est homo; ex parte qua peccatis contabescit et premitur, mortuus est, et ideo semivivus dicitur. Sacerdos autem et levita qui, eo viso, prætericrunt, sacerdotium et ministerium Veteris Testamenti. Samaritanus, Christus est; alligatio vulnerum, cohibitio peccatorum; oleum, consolatio spei bonæ; vinum, exhortatio ad fortiter operandum; jumentum, Christi caro; stabulum, Ecclesia; altera dies, resurrectio; duo denarii, duo præcepta charitatis; stabularius, apostoli, etc. Eusebius Vercellens., XII, 593. — S. Ambrosius, XV, 1717-1719. — S. Hieronymus, XXIX, 629; XXX, 575. — S. Augustinus, XXXV, 1340. — S. Fulgentius, LXV, 931. — S. Paterius, LXXIX, 1062. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 124. — S. Eligius, LXXXVII, 627. — Ven. Beda, XCII, 468. — Smaragdus abbas, CII, 446. — Rabanus Maurus, CX, 449; CXI, 80. — Godefridus abbas, CLXXIV, 370.

PARABOLA XXIII. — Seminans cujus semen cecidit aliud secus viam, aliud in petrosa, aliud in spinas, aliud in terram bonam fecitque fructum centesimum, sexagesimum, trigesimum. *Matth.* XIII, 4.

Semen est verbum Dei; seminans, Christus Deus; exiit ad seminandum, de sinu Patris exiens venit in mundum, et verbum veritatis vel per se, vel per eos quos instituit, seminavit; quod cecidit secus viam, et conculcatum a transeuntibus, et a volucribus, id est a dæmonibus raptum; quod cecidit in petrosa, id est in præcordia quæ nullis disciplinæ studiis eradita, nullis tentationum probationibus emollita, dulcedines tantum audiunt sermonis ac promissis cœlestibus ad horam delectantur, sed in tempore tentationis recedunt; quod in spinas, sollicitudo sæculi suffocat; quod autem in bonam terram, hoc est fidelis electorum conscientia quæ fructificat et fructum affert. Tertullianus, II, 145. — S. Hilarius, IX, 993. — Eusebius Vercell., XII, 221. — S. Hieronymus, XXVI, 86; XXIX, 557, 587, 625; XXX, 551, 602. — S. Augustinus, XXXV, 1396; XXXVIII, 470, 558. — Victor Capuan., LXVIII, 286. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1131. — Alulfus, LXXIX, 1181. — Ven. Beda, XCII, 65, 167, 429; XCIV, 345. — Paulus diacon., XCV, 1208. — Smaragdus abbas, CII, 109. — Druthmarus Christian., CVI, 1371. — Rabanus Maurus, CVII, 939. — Walafridus Strab., CXIV, 130. — Haymo, CXVIII, 163, 172. — S. Bruno, CLXV, 190. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 153. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 791. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 224. — Isaac de Stella, CXCIV, 1749, 1756, 1774, 1777. — Petrus Blesensis, CCVII, 848. — S. Martinus Legion., CCVIII, 905.

PARABOLA XXIV. — Servus vigilans noctu, et dominum a nuptiis revertentem exspectans. *Luc.* XII, 36.

Dominus a nuptiis revertens, Christus est, judicaturus veniens e cœlo; pulsabit, mortem præsagiendo; vigiles servos faciet discumbere, id est in æterna quiete refoveri, suæ lucis illustratione satiando. S. Hilarius, IX, 1058. — Eusebius Vercell., XII, 313. — Juvencus Aquil., XIX, 295. — S. Hieronymus, XXVI, 182; XXIX, 633. — S. Augustinus, XXXIV, 989. — S. Petrus Chrysolog., LII, 272. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1124; LXXIX, 1215. — Ven. Beda, XCII, 495. — Smaragdus, CII, 538. — Druhtmarus Christian., CVI, 1461. — Rabanus Maurus, CVII, 1080, 1084. — S. Bruno Astens., CLXV, 132, 398-400. — Godefridus abbas, CLXXIV, 726, 731. Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 472. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1825. — Innocentius III, CCXVII, 653-660.

PARABOLA XXV. — Sumptus ante bellum et ante turris ædificationem computandi. *Luc.* XIV, 28.

Homo turrem ædificans et rex parans bellum Christi designant discipulum, cui in omnibus aspiciendus est finis, et omne quod agitur præveniri per studium considerationis debet. Turris ædificanda, turris est humilitatis, quæ non expensas colligendo sed potius dispergendo construitur. Rex adversarius Judicem exprimit supremum, ad quem Christianus mittere debet legationem lacrymas suas, mittere misericordiæ opera, mactare in ara ejus hostias placationis, etc. Eusebius Vercell., XII, 633. — S. Hieronymus, XXIX, 636. — S. Augustinus, XXXIV, 990, XXXV, 1345. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1274. — Ven. Beda, XCII, 517, 518. — Smaragdus abbas, CII 532-534.

PARABOLA XXVI. — Sinapis granum. *Matth.* XIII, 31.

Regnum cœlorum prædicatio Evangelii est et notitia Scripturarum quæ ducit ad vitam. Homo qui seminat, vel Salvator qui in animis credentium seminat, vel ipse homo qui seminat in agro suo, id est in semetipso et in suo corde. Granum sinapis, Evangelii prædicatio, quæ mi-

nima est ex omnibus disciplinis, humilia scilicet prædicans, et a philosophis contempta. Hæc autem prædicatio quæ parva videbatur in principiis, cum vel in anima credentis, vel in toto mundo sata fuerit, non exsurgit in olera, sed crescit in arborem, ita ut volucres cœli, quas vel animas credentium, vel fortitudines Dei servitio mancipatas sentire debemus, veniant et habitent in ramis ejus. Ramos puto evangelicæ arboris, quæ de grano sinapis creverit, dogmatum esse diversitates, in quibus supradictarum volucrum unaquæque requiescit. Tertullianus, II, 436. — S. Sixtus papa, V, 86. — S. Hilarius, IX, 994. — Eusebius Vercell., XII, 227. — S. Ambrosius, XV, 1746. — Juvencus Aquil., XIX, 213. — S. Hieronymus, XXVI, 90 ; XXIX, 558, 588, 635 ; XXX, 552, 604. — S. Augustinus, XXXV, 1326. — S. Petrus Chrysol., LII, 475. — S. Maximus Taurin., LVII, 505. — Victor Capuan., LXVIII, 286. — S. Paterius, LXXIX, 1065, 1183. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 77, 162, 506. — Druthmarus Christian., CVI, 1375. — Rabanus Maurus, CVII, 948, 949 ; CXI, 76. — Walafridus Strab., CXIV, 132. — S. Petrus Damian., CXLIV, 587. — S. Bruno Astens., CLXV, 191, 221, 772, 775. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564; CLXIX, 545. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 793. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 227.

PARABOLA XXVII. — TALENTA IN SERVOS DISTRIBUTA, QUORUM UNI QUINQUE, ALTERI DUO, TERTIO UNUM DATUM. *Matth.* XXV, 14.

Homo peregre proficiscens, qui tradidit bona sua servis suis, Christus est, qui post resurrectionem suam ad cœlos regrediens, tradidit evangelicam gratiam evangelicis negotiatoribus fœnerandam. Sed primus servus in quinque talentis sibi datis, quinque libros legis accepit, quos doctrina vel opere decem præceptorum ampliavit. Alter in duobus talentis, duo Testamenta promeruit, eaque morali ac mystico sensu pie dispensando duplicavit. Tertius sub figura unius talenti gratiæ donum acceptum in terrenis voluptatibus obscuravit, ideoque projectus est in infernum, quia nullum inde operatus est fructum. Alii in primo servo quinque sensus cordis et corporis acceptos, in secundo intelligentiam et opus, in uno, rationem intellexerunt. S. Hilarius, IX, 1061, 1062. — Eusebius Vercell., XII, 317. — Luciferus Calarit., XIII, 974. — Juvencus Aquil., XIX, 300. — S. Hieronymus, XXII, 828 ; XXVI, 155, 186 ; XXIX, 569, 576 ; XXX, 559. — S. Augustinus, XXXVIII, 580, 581. — S. Prosperus Aquit., LI, 693. — Victor Capuan., LXVIII, 304, 336. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1406. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 124, 127. — Ven. Beda, XCII, 108. — Paulus diacon., XCV, 1442, 1551. — Smaragdus, CII, 497-500. Druthmarus Christian., CVI, 1465, 1512. — Rabanus Maurus, t. CVII, 1089 ; CXI, 179, 82. — Radulphus Ardens, CLV, 1573, 1786, 2107. — S. Anselmus, CLVIII, 602. — S. Bruno Astens., CLXV, 279, 284, 829, 1062. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hildebertus, CLXXI, 779, 783. — Godefridus abbas, CLXXIV, 929, 933. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 800. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 480.

PARABOLA XXVIII. — THESAURUS ABSCONDITUS IN AGRO. *Matth.* XIII, 34.

Thesaurus, cœleste est desiderium. Ager vero in quo thesaurus absconditur, disciplina studii cœlestis. Quem profecto agrum, venditis omnibus, comparat, qui voluptatibus carnis renuntians, cuncta sua terrena desideria per disciplinæ custodiam cœlestis calcat, ut nihil quod caro blanditur, liceat, nihil quod carnalem vitam trucidat, spiritus horrescat. Aliter : Thesaurus est aut Dei verbum quod in carne Christi videtur absconditum, aut sanctæ Scripturæ, in quibus reposita est notitia Salvatoris ; quem cum quis in eis invenerit, debet omnia istius sæculi emolumenta contemnere, ut illum possit habere, quem repererit. Quod autem sequitur : *quem cum invenerit homo abscondit*, idcirco dicitur, non quod de invidia faciat, sed quod timore servantis et nolentis perdere abscondat in cordo suo, quem pristinis prætulit facultatibus, etc. S. Hilarius, IX, 995. — Eusebius Vercell., XII, 231. — S. Hieronymus, XXVI, 94 ; XXIX, 559 ; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326. — Arnobius, LIII, 575. — Victor Capuan., LXVIII, 288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1115. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 69. — Paulus diacon., XCV, 1561. — Druthmarus Christian., CVI, 1575. — Rabanus Maurus, CVII, 952, 953; CXI, 77. — Walafridus Strab., CXIV, 133. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 502. — Radulphus Ardens, CLV, 1621. — S. Bruno Astens., CLXV, 192, 857, 1068. — Rupertus abbas, CLXVIII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 719. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 794. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 235 — Joan. Algrinus, CCVI, 629.

PARABOLA XXIX. — VILLICUS INIQUUS, FACIENS SIBI AMICOS DE MAMMONA INIQUITATIS UT OFFICIO PRIVATUS AB EIS RECIPIATUR. *Luc.* XVI, 1.

Dispensator prodigus quem dominus suus a villicatu amoveri præcipit, et fraudem faciens domino suo relaxavit debitoribus suis partem, ut haberet unde in posterum viveret, ad exemplum nostri proponitur. Nam si ille a domino suo laudari promeruit, qui fraudem ei faciens in posterum sibi de alienis rebus providit, quanto magis Christo placere possumus, si ex rebus nostris misericordiam indigentibus faciamus, a quibus recipi in tabernacula æterna possimus. Aliter: *Homo dives*, Christus ; *villicus* quilibet homo ; *dissipare bona*, malus rationis usus ; *vocavit illum*, mors ; *ratio villicationis*, judicium ; *fodere non valeo*, sincera confessio ; *mendicare erubesco*, peccatoris confusio, etc. Eusebius Vercell., XII, 641. — S. Ambrosius, XV, 1764. — S. Gaudentius, XX, 973. — S. Hieronymus, XXIX, 638. — S. Augustinus, XXXIV, 990 ; XXXV, 1348 ; XXXVIII, 649. — S. Petrus Chrysolog., LII, 546. — Victor Capuan., LXVIII, 309. — Alulfus, LXXIX, 1218. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126. — Ven. Beda, XCII, 529; XCIV, 284. — Paulus Winfridus, XCV, 1370. — Smaragdus, CII, 417. — Rabanus Maurus, CX, 396 ; CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 646, 653. — Radulphus Ardens, CLV, 2017. — S. Anselmus, CLVIII, 655. — S. Odo, CLX, 1121, 1170, 1131. — S. Bruno Astens., CLXV, 420, 826. — Godefridus abbas, CLXXIV, 524, 536. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 821. — S. Ogerius, CLXXXIV, 1021-1031. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 340. — Innocentius III, CCXVII, 427.

PARABOLA XXX. — VINEA LOCATA, CUJUS CONDUCTORES OCCIDERUNT HERI SERVOS ET FILIUM. *Matth.* XXI, 33.

Homo qui vineam plantavit Dei portat figuram, qui condidit Jerusalem, in qua ædificavit turrim et torcular fodit, altare videlicet et templum, et sepem circumdedit, id est angelorum munitione vallavit ; coloni autem quibus vineam locat, populus est Israel, qui sub divino cultu possedit Jerusalem. Servi autem qui tempore fructuum missi interfecti sunt a colonis, prophetæ intelliguntur, quorum sanguis effusus est a Judæis, dum ab eis quærerent justitiæ fructum et legis. Filius autem novissime missus, quem ejectum coloni extra vineam occiderunt, Christus est, quem crucifixerunt Judæi, ejicientes eum extra portas Jerusalem. Coloni autem quos Dominus vineæ perdidit, iidem populi Judæorum intelliguntur, qui olim, ut videntur, dispersi sunt atque perempti. Illi autem agricolæ alii, ad quos vinea transferri præcipitur, significant apostolos, vel successores apostolorum, etc. S. Hilarius, IX, 1041, 1042. — Eusebius Vercell., XII, 288. — Luciferus Calarit., XIII, 912. — S. Hieronymus, XXVI, 156, 157 ; XXIX, 570, 600, 644 ; XXX, 557, 623, 624. — S. Augustinus, XXXVIII, 531. — Arnobius, LIII, 577. — Victor Capuan., LXVIII, 317. — S. Isidorus Hispalens. LXXXIII, 122. — Ven. Beda, XCII, 94, 95, 249; XCIV, 372. — Paulus Winfridus, XCV, 1255. — Druthmarus Christian., CVI, 1436. — Rabanus Maurus, CVII, 1049 ; CXI, 75. — Haymo, CXVIII, 244. — Hincmarus, CXXV, 363. — S. Petrus Damian., CXLV, 1083. — S. Bruno Astens., CLXV, 248, 793, 852. — Rupertus abbas, CLXVII, 508, 1292, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 761, 826. — S. Bernardus, CLXXXIII, 687. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 386.

PARABOLA XXXI. — VIRGINES DECEM, QUINQUE PRUDENTES, ET QUINQUE FATUÆ. *Matth.* XXV, 1.

Quinque virgines sapientes, omnes animæ sanctæ intelliguntur, quæ quoniam per quinque sensus corporis nullam admittunt cordis corruptionem, idcirco quinario numero computantur. Quinque virgines fatuæ quæ non habent in vasis suis oleum, illæ animæ sunt quæ habent quidem integritatem corporum, sed non servant intra conscientiam boni operis testimonium dum in facie gloriantur apud homines, et non in corde apud Deum ; ideo quod quia in vasis pectorum suorum mentis splendorem non gerunt, adveniente Domino, a regni ejus gaudio excluduntur. Aliter : Sponsus et sponsa, Christus et Ecclesia ; lampades, animarum splendentium lumen, oleum, fructus boni operis ; vasa, humana corpora ; vendentes, sacerdotes ; nuptiæ, assumptio immortalitatis ; mora sponsi, pœnitentiæ tempus ; exspectantium somnus, quies credentium ; nocte media clamor, tubæ vox est in extremo judicio, etc. S. Hilarius, IX, 1060. — Eusebius Vercell., XII, 314-316. — Juvencus Aquil., XIX, 296. — S. Hieronymus, XXVI, 184, 185 ; XXIX, 575, 576 ; XXX, 559. — S. Augustinus, XXXVIII, 573. — Arnobius,

LIII, 578. — Victor Capuan., LXVIII, 335, 336. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1119. — Alulphus, LXXIX, 1168. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 124. — Ven. Beda, XCII, 106. — Smaragdus, CII, 548-552. — Druthmarus Christian., CVI, 1463. — Rabanus Maurus, CVII, 1084; CXI, 79. — Radulphus Ardens, CLV, 1609. — S. Bruno Astens, CLXV, 265, 397, 860, 1073. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 799. — Hermannus, CLXXX, 78. — S. Ogerius abbas, CLXXXIV, 1043-1049. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 477-480.

PARABOLA XXXII. — ZIZANIA QUÆ SEMINI SUPERSEMINAVIT INIMICUS. *Matth.* XIII, 24.

Homo sator est Christus; ager, mundus; bonum semen, filii lucis; zizania, filii iniquitatis; homines dormientes, prælati negligenter agentes; inimicus, diabolus; herba nascens, ad meliora proficiens fructus ejus, bonum opus illius; messis, consummatio sæculi; messores, angeli; alligatio zizaniorum in fasciculos innuit unius criminis consortes, unius pœnæ futuros esse participes; triticum, sancti; horreum, mansio cœlestis. Præterea, in hac parabola zizaniorum, Christus docet bonam voluntatem, et cautelam, et patientiam, et discretionem, et longanimitatem, et justitiam, etc. S. Hilarius, IX, 993. — Eusebius Vercell., XII, 225. — Juvencus Aquil., XIX, 212-215. — S. Hieronymus, XXVI, 85-89; 93, 94; XXIX, 558, 587, 625; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326, 1367; XXXVIII, 470. — S. Petrus Chrysolog., LII, 471. — Victor Capuan., LXVIII, 286-288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1161; LXXVII, 381. — Ven. Beda, XCII, 65, 172. — Druthmarus Christian., CVI, 1374. — Rabanus Maurus, CVII, 947; CXII, 950. — Walafridus Strab., CXIV, 132. — S. Bruno Astens., CLXV, 831, 1064. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 792. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 226-233. — Innocentius III, CCXVII, 1002.

Plures aliæ in Novo Testamento exstant parabolæ; quas a Patribus explanatas si lector desideraverit, adeat Indicem tum homiliarum, tum sermonum de Scripturis.

LI.

INDEX TUM VIRORUM TUM MULIERUM

VETERIS TESTAMENTI CLARISSIMORUM,

DE QUIBUS PATRES IN SCRIPTIS QUOCUNQUE MODO EGERUNT ORDINE NOMINUM ALPHABETICO DIGESTUS, SED IN HOC ALPHABETO SERVATUR PATRUM ORDO CHRONOLOGICUS.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, velut et in sequenti, ne longius traheretur, et sic lectorem minus adjuvaret quam retardaret, non omnino omnium virorum sive nomina sive loca ubi in Patrologia occurrunt, retulimus; ad hoc enim præstandum nihil aliud nobis curandum fuisset quam sæpe sæpius quorumdam Patrum fere tota scripta transcribere; sed præcipua tantum memoravimus, nullum exhibentes textum, sed tomum et paginam indicantes numeris, quos si lector adire voluerit, desiderata inveniet. Aliquando lector revocatur ad numeros crassiores textui insertos.

718, 719, 763, 764. — Adamus Scotus, CXCVIII, 823. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1378, 1379 *et seqq.*, 1387. — S. Martinus Legion., CCVIII, 825.

ELIEZER, servus Abraham fidelis, qui e Mesopotamia adduxit Rebeccam Isaac uxorem. S. Augustinus, XLI, 502. — B. Alcuinus, CI, 536.

ELIMELECH, Booz consanguineus. Rabanus Maurus, CVIII, 1201, 1202. — Rupertus abb., CLXVII, 1058.

ELIPHAZ, unus e tribus Jobi amicis. S. Gregorius Magnus, LXXV, 526, 621, 695.

ELISÆUS, Eliæ discipulus, ex Abel Meula oppido, ex tribu Ruben oriundus. Hic gemino Eliæ glorificatus spiritu, plurimis atque magnis virtutum signis emicuit. Jordanem transitu suo divisum, refrenatis undis, retro convertit; aquas Jericho steriles, demerso vasculo, ad fecunditatem perduxit; pueros insultantes sibi verbo tradidit bestiis repente vorandos; sanguineas aquas in necem hostium decurrere fecit; inter hæc, sterilem conceptione verbo fecundavit, ejusque filium mortuum suscitavit; Naaman lepræ stigmatibus lavacro Jordanis purgavit; lepra quoque maledictum aspersit discipulum; ferrum securis in Jordane mersum, ligno in aquas misso, supernatare fecit; hostes Syriæ cæcitate percussit; mortem incredulo prædixit, fragore quadrigarum fugavit hostem, obsidionem dispersit, famem repulit. Postremo post mortem exanimis cadaveri vitam dedit. Illius sepulcrum usque hodie in Sebastia civitate ostenditur honore satis dignum, et digna habitum veneratione. S. Hilarius, IX, 787. — Philastrius, XII, 1252. — S. Ambrosius, XIV, 244, 1029; XV, 1508; XVI, 169, 178, 834 *et seqq.*, 957, 1197, 1198. — S. Augustinus, XXXV, 2183, 2230; XXXIX, 1826, 1827, 1832, 2263. — S. Maximus Taurin., LVII, 465, 466, 657.—S. Fulgentius, LXV, 417. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 796, 797, 894, 895; LXXVI, 217, 218, 759, 790, 791.—S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113, 141, 419, 420. — Ven. Beda, XCIII, 447; XCIV, 1237. — Rabanus Maurus, CIX, 213, 223 *et seqq.*, 243, 244; CXI, 67. — Walafridus Strab., CXIII, 612, 615. — Angelomus Luxov., CXV, 497, 517. — Haymo, CXVIII, 891, 997.—Rupertus abb., CLXVII, 1248, 1254, 1258, 1260; CLXVIII, 305, 306, 879, 1109; CLXIX, 1026, 1324, 1328, 1329.—Godefridus abb., CLXXIV, 334. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 715; CLXXVII, 691. —Petrus Lombardus, CXCII, 80. — Adamus Scotus, CXCVIII, 823. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1380, 1388 *et seqq.*, 1399.

ELIUD, unus e tribus Jobi amicis, qui superbe contra eum locutus est. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 108. — Rabanus Maurus, CXI, 50.

EMAN, filius Johel, unus de cantoribus quos David in collatione arcæ præfecit reliquis ad canendum. Rabanus Maurus CXI, 70.

ENOCH, filius Jared, septimus ab Adam, placens Deo, malorum nescius, mortis ignarus, qui sceleratorum hominum non ferens angustias, a perniciosis contactibus mundi substractus, meruit in eum locum transferri vivens unde fuerat protoplastus expulsus. Sublatus est autem annorum trecentorum sexaginta quinque. Manet autem hactenus in corpore; in consummatione mundi restituet cum Elia mortalem vitæ conditionem. Tertullianus, I, 665, 684, 1307, 1308; II, 601 *et seqq.* — S. Hilarius, IX, 748, 1032. — Philastrius, XII, 1300. — S. Ambrosius, XIV, 282; XIV, 204, 205, 1097. — Juvencus, XIX, 351. — S. Hieronymus, XXIII, 236, 381, 580, 615; XXV, 1087, 1447; XXVI, 573, 574.—S. Augustinus, XXXIV, 397; XXXV, 2154; XL, 1037, 1134, 1144; XLI, 447, 460-462; XLII, 262, 598; XLIV, 398; XLV, 1581. — Cassiodorus, LXX, 377. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 671; LXXVI, 922, 969, 1216, 1217. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 100, 102-131. — B. Alcuinus, C, 519, 1122. — Rabanus Maurus, CIX, 223, 1084; CXI, 33; CXII, 223, 791, 794. — Walafridus Strab., CXIII, 100, 101. — Haymo, CXVIII, 891. — Petrus Lombardus, CXCII, 490, 491. — Philippus de Harveng., CCVIII, 1013, 1014. — Alanus de Insulis, CCX, 260, 341, 343.

ENOS, filius Seth, qui initium fuit invocando nomen Domini. S. Hieronymus, XXVI, 354.—S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 101. — Rabanus Maurus, CXI, 32. — Walafridus Strab., CXIII, 102.—Alanus de Insulis, CCX, 341, 343.

EPHRAIM, semen Joseph, et adoptivus filius Israel, atque in numero patriarcharum benedictioni testamento relictus; minor ætate fratre, seu majori prælatus gratia benedictionis, in cunctis tribubus fortior, et inter fratres dominator invictus. S. Hilarius, IX, 388. — Cassiodorus, LXX, 558, 571, 580, 779. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 24.—S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107, 136. — Rabanus Maurus, CVIII, 1144; CIX, 14; CXI, 49, 1102.

ESAU, filius Isaac ex Rebecca, frater Jacob, cui propter escam primogenita sua venumdedit, ac postmodum paterna benedictione sibi promissa privatus est. S. Cyprianus, IV, 621, 634. — S. Hilarius, IX, 623. — S. Ambrosius, XIV, 317; XV, 1485. — Juvencus, XIX, 366 *et seqq.* — S. Hieronymus, XXIII, 373, 919, 978; XXV, 334, 1009, 1010. — S. Augustinus, XXXIV, 579; XXXVI, 715; XXXVII, 1772. — S. Maximus Taurin., LVII, 563. — S. Fulgentius, LXV, 437, 438, 607, 608, 627. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 689, 690, 959; LXXVI, 557, 829. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105, 255. — Rabanus Maurus, CVII, 582, 583, 613, 619; CVIII, 1136, 1139; CIX, 717; CXI, 1485, 1486. — Walafridus Strab., CXIII, 150. — Remigius monac., CXXXI, 102. — S. Petrus Damian., CXLV, 272. — S. Bruno Astens., CLXIV, 208. — Rupertus abb., CLXVII, 449 *et seqq.*, 465, 491. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 632; CLXXVI, 1213. — Petrus Lombardus, CXCI, 1518; CXCII, 505. — Adamus Scotus, CXCVIII, 814. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1111, 1121. — Petrus Cantor, CCV, 62. — S. Martinus Legion., CCVIII, 813.

ESDRAS sacerdos Dei, qui a plerisque Malachias, id est angelus Dei vocatur. Hic sacræ scriptor exstitit historiæ, atque alter lator legis post Moysem, namque post captivitatem legem incensam ex gentibus renovavit, Hebraicarumque litterarum elementa invenit. Hic reduxit Israel, et reædificare fecit Jerusalem. Mortuus est autem ac sepultus cum patribus suis humatus in Jerusalem. S. Hilarius, IX, 234. — Philastrius, XII, 1232. — S. Ambrosius, XVI, 1074; XVII, 219. — S. Hieronymus, XXIII, 190, 344, 345. — S. Augustinus, XXXV, 2191; XLI, 596. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 146, 174. — Ven. Beda, XCI, 859, 873, 876, 908. — B. Alcuinus, CI, 1127. — Rabanus Maurus, CIX, 305, 311; CXI, 70. — Walafridus Strab., CXIII, 706, 711. — Haymo, CXVII, 23. — Rupertus abb., CLXIX, 1288, 1289, 1378. — Hugo de S. Vict., CLXXV, 730. — Petrus Lombardus, CXCI, 77. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1483.

ESTHER regina, filia fratris Mardochæi, de stirpe Benjamin, captiva de Jerusalem in urbem Susas translata est, atque aspectu formæ et perspicua virginitatis excellentia regi Persarum connubiis copulata. Hæc, ut populum suum a periculo liberaret, morti se obtulit, amicumque regis adversus populum Dei nefaria suadentem, cruci tradendum persuasit, gentemque liberam ab excidio eruit atque a servitute eripuit. Jacet sepulta in Susis, urbe Medorum in qua etiam regnavit. S. Ambrosius, XVI, 1197. — S. Hieronymus, XXXIII, 412. — S. Augustinus, XLI, 596; XLIV, 569. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116, 147. — B. Alcuinus, CI. 1127. — Rabanus Maurus, CIX, 446, 653; CXI, 66. — Walafridus Strab., CXIII, 739 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVIII, 877; CLXIX, 1381, 1389, 1390; CLXX, 106. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 733 *et seqq.* — Petrus Comestor, CXCVIII, 1489. — Thomas monac. Cisters., CCVI, 176.

ETHAN, Ezrahelita, filius Chusi, unus de cantoribus David regis. Rabanus Maurus, CIX, 312; CXI, 70. — Haymo, CXVI, 195.

EVA, e costa Adami dormientis efformata, generis humani mater, quæ prima a serpente seducta, e ligno vitæ comedit, et sic omnes perdidit filios. Tertullianus, I, 1257, 1277; II, 65, 723, 782. — S. Zeno. XI, 277, 300 — S. Ambrosius, XIV, 279, 289, 290, 298, 301-303, 310, 311, 1040; XV, 1205, 1407, 1408, 1613, 1614, 1622, 1632; XVI, 311, 312. — S. Hieronymus, XXIII, 942, 943. — S. Augustinus, XXXII, 713; XXXIV, 207, 212, 215, 445, 446; XXXVIII, 1439, 1475; XXXIX, 1984, 1985, 1991, 2104; XLIV, 442, 864; XLV, 1564, 1566. — S. Maximus Taurin., LVII, 254. — Anonymus, LIX, 523, 524. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 606. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 99, 131, 217, 220. — Paulus diac., XCIV, 1208, 1210. — Rabanus Maurus, CVII, 474, 482, 484; CVIII, 1148; CXI, 31. — Haymo, CXVIII, 928. — Hincmarus, CXXV, 818. — Remigius monac., CXXXI, 62. — S. Petrus Damian., CXLIV, 411. — Guibertus abb., CLVI, 70 *et seqq.*, 497, 589. — S. Bruno Astens., CLXIV, 164 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 281 *et seqq.*; CLXVIII, 867, 886. — Godefridus abb., CLXXIV, 360, 361, 427, 475, 478, 939, 1014, 1091, 1131. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 40, 597, 639, 640. — S. Bernardus, CLXXXIII, 458; CLXXXVI, 749, 750. — Petrus Lombardus, CXCII, 215, 341, 342. — Gerhohus, CXCIII, 1505. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 365. — S. Martinus Legion., CCVIII, 583.

EZECHIAS, impii Achaz filius, rex tamen pius fuit; fregit serpentem æneum; ad Isaiam prophetam misit nuntios, et pro opere bono, illi quindecim anni adjiciuntur. S. Hilarius, IX, 575, 643, 644. — S. Hieronymus, XXII, 463; XXIII, 308. — S. Augustinus, XXXIII, 894; XXXIV, 351; XXXV, 2187; XLI, 578. — Cassianus, XLIX, 405-408. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 1003; LXXVII,

17; LXXIX, 140, 286. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 225; LXXXIII, 114, 420-422. — Ven. Beda, XCIII, 449. — Rabanus Maurus, CIX, 252, 255, 256, 258, 260, 261, 264, 517, 765; CXI, 63. — Walafridus Strab., CXIII, 621, 622. — Angelomus Luxov., CXV, 528, 529, 532, 533. — Haymo, CXVI, 696, 899, 900. — Rupertus abb., CLXVIII, 24, 879. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 640, 641. — Adamus Scotus, CXCVIII, 824. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1411, 1412.

EZECHIEL sacerdos, filius Buzi, genitus in terra Sarira, in typo Christi filius hominis nuncupatur. Hic captivus cum Joachim in Babyloniam ductus, ad captivos prophetavit, corripiens eorum offensiones, et zelo Dei motus, cuncta eorum crimina turpitudinesque arguens. Quem dux populi Israel interfecit, pro eo quod severitate et auctoritate pontificali corriperetur ab eo ob impietatem sacrilegii. Sepultus est a populo in agro Maurim, in sepulcro Sem et Arphaxad. S. Cyprianus, IV, 482. — S. Hilarius, X, 463. — S. Optatus, XI, 979. — S. Ambrosius, XVI, 296; XVII, 945. — S. Hieronymus, 19, 38, 298, 471, 698, 703, 735. — S. Augustinus, XXXVI, 772; XLI, 592; XLIV, 1273, 1281. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermone 166. — S. Maximus Taurin., LVII, 230. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 204, 797, 798, 868-870, 929, 934-936, 948, 949; LXXVII, 45, 46, 126; LXXIX, 247, 264, 484. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114, 143, 168, 169. — B. Alcuinus, C, 1118; CI, 1127. — Rabanus Maurus, CX, 497, 554, 555, 558, 561, 595, 647, 750, 957. — Walafridus Strab., CXIV, 42. — Haymo, CXVI, 195. — S. Anselmus, CLVIII, 632. — Adamus Scotus, CXCVIII, 824. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1443 *et seqq.* — Petrus Cantor, CCV, 185.

GAD, filius Jacob ex Lia, in procinctu prælii expeditus, pro fratribus trans Jordanem relictis adversus hostes gentesque dimicat, et forti brachio victor triumphat. S. Ambrosius, XIV, 685. — Rufinus, XXI, 323. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107, 135. — B. Alcuinus, C, 1131.

GEDEON filius Joas ex tribu Manasse, genitus in solitudine, liberator populi, et multorum pater exstitit filiorum, manu fortis, consilio strenuus, signis explorans futuræ documenta victoriæ, potentiamque Dei in vellere. Hic cum trecentis viris victor de Amalech fortiter triumphavit. Judicavit Israel annos quadraginta, mortuusque est senex et sepultus in sepulcro Joas patris in Ephra de familia Ezri. S. Ambrosius, XVI, 703-707, 738. — S. Hieronymus, XXIV, 140; XXVII, 237. — S. Augustinus, XXXIV, 809, 813-815; XXXVI, 521, 833, 907; XXXIX, 1616; XLIII, 398. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 564-567. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111, 138, 381-383. — Ven. Beda, XCIII, 424, 425. — Rabanus Maurus, CVIII, 1156-1159, 1166-1171, 1182; CXI, 56. — Rupertus abb., CLXVII, 1035. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 678, 679 *et seqq.*; CLXXVII, 705, 1092. — Herveus, CLXXXI, 1656, 1657. — Petrus Lombardus, CXCII, 497. — Garnerius, CXCIII, 232, 233. — Adamus Scotus, CXCVIII, 822. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1298. — Petrus Cantor, CCV, 40, 138, 147, 173. — Thomas monac., CCVI, 545.

GIEZI, Elisæ discipulus et minister, qui ob avaritiam, Naaman Syri lepram hæreditavit. Rabanus Maurus, CIX, 233. — Rupertus abb., CLXVII, 1265. — Petrus Cantor, CCV, 81, 134, 135.

GOLIATH, gigas Philisthæus, quem superbient in lapide David prostravit. Philastrius, XII, 1225. — S. Augustinus, XXXVI, 302; XXXVIII, 197. — S. Maximus Taurin., LVII, 459, 781, 782. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113. — Rabanus Maurus, CIX, 52, 53; CXI, 58. — Angelomus Luxov., CXV, 313. — Rupertus abb., CLXVII, 1100. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1311.

HEBER, in cujus domo propria loquela remansit, cæteris linguis divisis, et a quo dicti sunt Hebræi. Philastrius, XII, 1219, 1235. — S. Augustinus, XXXV, 2323; XLI, 598. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 103.

HELI, sacerdos magnus, qui pro filiorum iniquitate reprobatur, quia illos reprehendere negligebat, et e solio lapsus, capta arca, fractis cervicibus mortuus est. Philastrius, XII, 1124. — S. Ambrosius, XVII, 209. — S. Augustinus, XXXV, 2239; XXXIX, 2321. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 557, 570; LXXIX, 134, 140, 141, 762. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 112, 393. — Ven. Beda, XCI, 505, 509, 515, 516, 524; XCIII, 431. — Rabanus Maurus, CIX, 13, 20-22, 25, 27; CXI, 58. — Angelomus Luxov., CXV, 259. — Samuel Marochianus, CXLIX, 341. — Rupertus abb., CLXVII, 1070, 1072; CLXIX, 881. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 633. — Adamus Scotus, CXCVIII, 815. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1298.

HER, filius Judæ, qui interpretatur pellicius. S. Zeno, XI, 435. — S. Augustinus, XLIII, 455. — Rabanus Maurus, CIX, 289.

HIRAM, Tyri rex, qui ad construendum Domini templum plurima præbuit Salomoni. Ven. Beda, XCI, 739. — Rabanus Maurus, CIX, 420, 453, 474. — Angelomus Luxov., CXV, 346.

HOLOPHERNUS, dux Nabuchodonosor, quem Judith Bethuliam obsidentem obtruncavit. Rabanus Maurus, CIX, 546, 572, 573, 575, 602, 608, 627. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 748.

HABACUC propheta, de tribu Simeon, in agro Bethsachar ortus est, et gloriosa majorum suorum stirpe progenitus, prophetavit, mortuusque est atque sepultus in agro suo. S. Ambrosius, XVI, 1135. — S. Hieronymus, XXIII, 308, 533, 534, 562, 886, 895, 902; XXV, 38, 1275. — S. Augustinus, XLI, 587. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermone 68. — Cassiodorus, LXIX, 1164. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115, 145, 172. — B. Alcuinus, CI, 1123. — Rabanus Maurus, CXI, 69; CXII, 1111, 1128. — Haymo, CXVI, 705. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1469. — Philippus de Harveng, CCIII, 1059.

ISAAC, filius Abrahæ, ex promissione in terra Chanaan genitus, semen æternum vocatur, conjugalis vitæ castimonia clarus, promptus ad gratiam, ad ignoscendum paratus, qui excludentes non armis expulit, sed patientia vicit; qui pœnitentes cum bonitate recepit, qui per amorem Dei eousque detulit honorem parenti, ut ad aram sponte sacrificandus accederet, atque in figuram Christi mortem non recusaret. Obiit centum octoginta annorum, sepultusque est juxta patrem suum. S. Cyprianus, IV, 629, 689, 802. — S. Hilarius, IX, 350. — S. Zeno, XI, 418-420, 423, 429. — S. Ambrosius, XIV, 319, 428, 446, 447, 501, 539, 1031. — S. Hieronymus, XXII, 237, 969, 975; XXIV, 618. — S. Augustinus, XXXIV, 566, 569; XXXVI, 244, 245; XXXVIII, 31, 38, 44, 133; XLI, 439, 505, 510, 511; XLIV, 714. — S. Prosper, LI, 696. — S. Maximus Taurin., LVII, 799. — Cassiodorus, LXIX, 884. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 524, 671, 918; LXXVI, 408, 763, 770, 771, 789, 829, 970; LXXVII, 188, 189, 595; LXXIX, 477. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 104, 133, 248, 252, 253, 255. — Ven. Beda, XCII, 797. — Paulus diacon., XCIV, 1211, 1213. — B. Alcuinus, C, 549. — Rabanus Maurus, CVII, 565, 573, 574, 580; CXI, 37; CXII, 329, 331, 334. — Walafridus Strab., CXIII, 149, 152. — Angelomus Luxov., CXV, 200 *et seqq.* — S. Bruno Astens, CLXIX, 199 *et seqq.*, 205 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXIX, 95, 101, 104. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 630. — Petrus Lombardus, CXCI, 1377; CXCII, 146, 147, 493 — Adamus Scotus, CXCVIII, 135, 481, 821.

ISAI, pater David. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 463, 464. — Rabanus Maurus, CIX, 52; CXI, 58. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 99.

ISAIAS propheta, filius Amos; in illo tanta fuit sanctitatis et vitæ excellentia, ut unam tantum dicatur habuisse tunicam, et hanc cilicinam, quaque etiam postmodum pro delicto populi abjecta, sacco membra cooperuit. Sed, et hoc ad extremum deposito, juxta Domini imperium nudo corpore nudoque vestigio in conventu populorum versatus est, sicque fervorem æstivum hiemisque pruinas atque imbrium tempestates sustinuit, ut, et Dei præceptis obediret, et populi deploraret delicta. Hic quindecim gradibus ascendentem umbram retrodescendere jussit. Hujus oraculo rex Ezechias mortis dilationem promeruit. Hunc autem Manasses extensum a vertice per medium secuit, atrocique supplicio exstinxit. S. Cyprianus, IV, 802. — Potamius, VIII, 1415, 1416. — S. Zeno, XI, 428, 429, 462 *et seqq.*, 472. — S. Ambrosius, XV, 1535, 1800; XVI, 813, 1180. — S. Hieronymus, XXIII, 847; XXIV, 18, 19, 22, 33, 91, 95, 150, 188, 189, 279, 286, 338, 384, 546, 547; XXV, 104, 592. — Dexter, XXXI, 212, 213. — S. Augustinus, XXXV, 1779; XXXVIII, 259; XLI, 582, 585; XLIII, 503. — S. Fulgentius, LXV, 293. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 862, 869; LXXVII, 20, 854; LXXIX, 293, 349, 350, 356, 590. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114, 141, 166, 167. — Rabanus Maurus, CXI, 64; CXII, 1091. — Haymo, CXVI, 695, 718. — Rupertus abb., CLXVII, 1271 *et seqq.*; CLXVIII, 12, 879. — Godefridus abb., CLXXIV, 765. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 1111. — Herveus, CLXXXI, 17 *et seqq.* — Adamus Scotus, CXCVIII, 823. — Philippus de Harveng, CCIII, 730. — S. Martinus Legion., CCVIII, 793.

ISBOSETH, filius Saulis, qui per decem annos super Israel regnavit, qui et interpretatur vir confusionis. S. Hieronymus, XXIII, 532. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1325.

Ismael, filius Abraham ex Agar, qui et Ismaelitarum princeps. S. Hieronymus, XXIII, 967; XXVI, 388, 392. — S. Augustinus, XXXVII, 1603; XXXVIII, 33; XLI, 459.

— S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 104. — B. Alcuinus, C, 538. — Rupertus abb., CLXVII, 390, 419. — Petrus Lombardus, CXCII, 146, 147. — Volbero abb., CXCV, 1040. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1096, 1109.

ISSACHAR, filius Jacob, studiosus in laboribus terræ, possidens Galilæam, et de benedictionis suæ fructibus dona porrigens regibus. S. Ambrosius, XIV, 683. — Rufinus, XXI, 319. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106, 135. — B. Alcuinus, C, 1131. — Rabanus Maurus, CXI, 43.

JACOB, filius Isaac natus in terra Chanaan, dilectus matris, supplantator patris, humilis quoque et simplex, et innocentem habitans domum. Hic, postquam primogeniti præripuit benedictionem, obediens matri, et fraternam fugiens iracundiam, exsul effectus servitutem longam sustinuit; sed dum consortio egeret hominum, comitatum meruit angelorum. Hic Domino colluctatus prævaluit; facie ad faciem Deum vidit; famis inopia pulsus, cum præclara progenie ingressus est in Ægyptum Emensis centum quadraginta septem annis, naturæ reddidit debitum, sepultusque est cum patribus suis. Tertullianus, I, 1208; II, 356, 357. — S. Cyprianus, IV, 667. — S. Hilarius, IX, 336, 482, 658, 707, 755, 756, 878; X, 119, 141, 354, 380, 381, 658. — S. Zeno, XI, 316, 428, 452, 433. — S. Ambrosius, XIV, 317, 329, 597 *et seqq.*, 601, 615, 621, 624, 628, 641; XVI, 56, 960, 1049, 1050, 1085, 1216, 1320, 1321, 1343, 1344; XVII, 818, 843, 844. — Juvencus, XIX, 366, 368 *et seqq.* — S. Hieronymus, XXIII, 413, 528, 988; XXIV, 657, 807, 875; XXV, 924, 825, 930, 1244; XXVI, 545. — S. Augustinus, XXXII, 739; XXXVI, 506, 527, 987, 1015; XXXVII, 1597, 1598, 1771, 1772, 1936, 1937; XXXVIII, 34, 37, 39, 41, 45, 47, 55, 56, 557, 681, 1275. — S. Prosper, LI, 696. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermonibus 70, 73, 131, 147, 154. — S. Leo Magnus, LIV, 241. — S. Maximus Taurin., LVII, 608, 799. — S. Fulgentius, LXV, 437, 607, 608 *et seqq.* — S. Gregorius Magnus, LXXV, 524, 671, 672, 674, 690, 959; LXXVI, 408, 563, 789, 829, 830, 955, 970; LXXVII, 33, 474, 668, 980, 981; LXXIX, 52, 132, 133, 402, 633. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105, 134, 255-258, 264, 266. — Ven. Beda, XCII, 397. — B. Alcuinus, C, 549, 552, 1105. — Rabanus Maurus, CVII, 582, 589, 591, 605, 610, 615, 616, 645, 647, 650, 654, 666; CXI, 38, 339, 357. — Valafridus Strab., CXIII, 150, 155 *et seqq.*, 162, 174. — Angelomus Luxov., CXV, 206. — Haymo, CXVIII, 909. — S. Petrus Damian., CXLV, 1004 *et seqq.* — S. Bruno Astens., CLXIV, 204, 205 *et seqq.*, 216 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 449 *et seqq*, 465, 470, 474, 497, 541, 548; CLXVIII, 359, 360, 878, 1312, 1313, 1332, 1385; CLXIX, 95, 101, 108. — Godefridus abb., CLXXIV, 100 — Hugo de S. Victore, CLXXV, 58, 59, 489 *et seqq.*, 650, 652, 654; CLXXVI, 1213; CLXXVII, 641, 642, 697, 698. — Herveus, CLXXXI, 1653. — S. Bernardus, CLXXXIV, 756, 1276; CLXXXV, 167. — Petrus Lombardus, CXCI, 896; CXCII, 493-495. — Garnerius, CXCIII, 159, 231. — Volbero abb., CXCV, 1270. — Adamus Scotus, CXCVIII, 821. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1113, 1121, 1140. — Alanus de Insulis, CCX, 343. — Petrus Pictavicus, CCXI, 858, 1155.

JAHEL, Haber uxor, quæ Sisaræ Chananæorum ducis ligno tempora transfixit, et sic victoriam reportavit. Ven. Beda, XCIII, 423. — Rabanus Maurus, CVIII, 1136; CXI, 56. — S. Petrus Damian., CXLV, 1081. — Rupertus abb., CLXVII, 1033. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1275.

JAPHET, filius Noe, qui interpretatur latitudo, et ideo dicitur gentium pater. S. Hilarius, X, 1033, 1034. — Philastrius, XII, 1245. — S. Ambrosius, XIV, 363, 412; XVI, 1169. — Juvencus, XIX, 352. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 103, 236. — B. Alcuinus, C, 532. — Rabanus Maurus, CVII, 525, 526; CIX, 281. — Ven. Guibertus, CLVI, 109.

JECHONIAS, filius Joachim regis Judæ, et ipse rex qui a Jeremia vocatur *Sterilis*. S. Augustinus, XXXIV, 1076; XXXVIII, 341. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 862. — B. Alcuinus, C, 725.

JEHU, filius Josaphat, rex Israel, qui Jezabel occidit et septuaginta filios Achab. S. Augustinus, XL, 520. — Rabanus Maurus, CIX, 232, 238, 498. — Valafridus Strab., CXIII, 685. — Haymo, CXVII, 13. — Rupertus abb., CLXIX, 886.

JEPHTE, Galaadites, felix in præliis, affectum pietatis exsuperans tolerantia mentis; hic enim voverat Deo, ut si quid illi post victoriam revertenti primum occurreret, immolaret. Nam rediens ex hostibus, Ammonitarum triumphator, ne pollueretur labe perjurii, pollicitam sponsionem complevit, ac filiam, quæ victori occurrerat, immolavit. Judicavit Israel sex annis, et mortuus est sepultusque in civitate Galaad, quæ est in dimidia tribu Manassæ. S. Ambrosius, XIV, 858; XVI, 168, 169, 267, 351; XVII, 266. — S. Hieronymus, XXIII, 242, 373; XXIV, 735; XXVII, 261. — S. Augustinus, XXXIV, 810, 812, 814, 817-819; XLI, 35, 815, 816, 820. — S. Petrus Chrysolog., LII, sermo 55. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111, 139, 388 *et seqq.* — Ven. Beda, XCIII, 428. — Rupertus abb., CLXVII, 1040. — Godefridus abb., CLXXIV, 53. — Hugo de S. Victore. CLXXV, 680; CLXXVII, 323-327, 329 *et seqq.* — Herveus, CLXXXI, 1659. — Alanus de Insulis, CCX, 344.

JEREMIAS ex tribu sacerdotali ortus, in vico Anathor, qui est tribus millibus ab Jerusalem, sacerdos in Judæa positus, propheta in gentibus consecratus, antequam plasmaretur agnitus, antequam procederet sanctificatus, et ut virgo permaneret, admonitus. Hic prædicare puer cœpit, arguens populum ob delicta, et sæpius cohortans ad pœnitentiam, sed plebis perfidæ sævientis crudelitate afficitur sæpe atque ligatur, in carcerem etiam mittitur, projicitur in lacum, catenis cingitur, ad ultimum apud Taphnas in Ægypto a populo lapidatur. Tertullianus, II, 137. — S. Hilarius, IX, 233, 1032; X, 156. — S. Zeno, XI, 410, 411. — Philastrius, XII, 1232. — S. Ambrosius, XVI, 354; XVII, 561. — S. Hieronymus, XXIII, 415, 566, 567; XXIV, 61, 681, 682, 845, 846, 854, 855, 867; XXV, 104, 587-589, 592, 624, 640, 665, 724. — S. Augustinus, XXXIII, 846; XXXIV, 344; XXXVII, 1917; XLI, 236, 582, 583, 591; XLV, 1429. — Cassianus, L, 85. — Cassiodorus, LXX, 176. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 636; LXXVI, 797, 862; LXXVII, 20, 197, 256, 854. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114, 142, 167, 168, 422. — B. Alcuinus, CI, 1122, 1127. — Rabanus Maurus, CXI, 76, 77, 797, 798, 959, 960, 1050, 1051. — Valafridus Strab., CXIV, 9 *et seqq.*, 40. — Haymo, CXVII, 12, 222; CXVIII, 891. — Guibertus abb., CLVI, 449. — Rupertus abb., CLXVII, 1363, 1365; CLXVIII, 879. — Godefridus abb., CLXXIV, 289. — S. Bernardus, CLXXXII, 333. — Adamus Scotus, CXCVIII, 824. — Hugo Elerianus, CCII, 257. — Philippus de Harveng, CCIII, 1105. — Petrus Cantor, CCV, 39, 40, 172, 173, 185. — Petrus Blesens., CCVII, 362. — S. Martinus Legion., CCVIII, 793.

JEROBOAM, qui decem tribus a domo David et a templo Dei separans, ad idololatriam perduxit. S. Ambrosius, XVI, 217. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermone 27. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 398. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 170. — S. Agobardus, CIV, 233. — Rabanus Maurus, CIX, 199, 1099; CXI, 59, 64. — Rupertus abb., CLXVII, 1276; CLXIX, 361; CLXX, 581. — Godefridus abb., CLXXIV, 511.

JESUS, sacerdos magnus. S. Hieronymus, XXIII, 288, 562. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115. — Rabanus Maurus, CXI, 65.

JESUS, filius Sirach. Philastrius, XII, 1171. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 165, 166.

JETHRO, sacerdos Madianitarum, cujus filiam Moyses duxit in uxorem. — S. Ambrosius, XIV, 329. — S. Augustinus, XXXIV, 619. — Rabanus Maurus, CVIII, 87, 88.

JEZABEL impia, Achab regis impii conjux, quæ occidit prophetas Domini; a canibus dilacerata post mortem. Philastrius, XII, 1127. — S. Ambrosius, XIV, 585; XVI, 344, 345, 1210. — B. Alcuinus, C, 1106, 1107. — Raban Maur., CXI, 65. — Rupertus abb., CLXIX, 881, 882, 886, 1067.

JOAB, filius Sarviæ sororis David, dux exercitus regis. S. Augustinus, XXXVI, 715. — Rabanus Maurus, CIX, 112.

JOAS filius Ochosiæ, qui, dum senatus regius occiditur, solus evasit, et rex Judæ a suis ministris interfectus periit. Cassianus, XLIX, 458. — Rabanus Maurus, CVIII, 1171, 1172; CIX, 513; CXI, 58.

JOATHAN, filius Oziæ rex Juda. S. Hieron. XXIV, 101, 102. — Raban. Maurus, CVIII, 1171, 1172; CIX, 513; CXI, 58.

JOB filius Zaræ de Bosra rex Idumæorum, homo gentilis, fide clarus, humilitate summus, hospitalitate præcipuus, in disciplina mansuetus, in eleemosynis largus, dives in censu, extemplo factus egenus, locuplex in liberis, repente orbus; tentationi traditus, sed contra tentationem fidei lorica armatus; factus gloriosus in certamine, æquanimis in dolore, damna omnium pertulit, sed inter supplicia Deum glorificavit, et pro tanta virtute patientiæ, duplici in fine remuneratione sublevatus. Vixit autem post plagam centum quadraginta annis, et fuerunt omnes dies vitæ ejus ducenti quadraginta octo anni, et mortuus est atque sepultus in regione sua. Tertullianus, I, 1271; II, 105. — S. Cyprianus, IV, 588. — S. Hilarius, IX, 328, 475, 537, 562, 618; X, 723, 724. — S. Zeno, XI, 316, 317, 439-442 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 278, 798, 801, 808, 829, 1019, 1054; XV, 1371, 1396, 1397, 1624; XVI, 1021; XVII, 134. — S. Hieronymus, XXII, 677; XXIII, 381, 382, 539, 592, 885, 890, 971; XXV, 724; XXVI, 527. — S. Gaudentius, XXXI, 835, 837. — S. Augustinus, XXXII, 1329; XXXIII, 242, 549, 1103; XXXV, 1697,

LII.

INDEX TUM VIRORUM TUM MULIERUM

NOVI TESTAMENTI CLARISSIMORUM, DE QUIBUS SS. PATRES IN SCRIPTIS QUOCUNQUE MODO TRACTARUNT.

ORDINE NOMINUM ALPHABETICO DISPOSITUS, SED IN ALPHABETO PATRUM ORDINEM SERVANS CHRONOLOGICUM

—

1527, 1537, 1568, 1849; XVI; 1195; XVII, 440. — Ulfilas, XVIII, 583 *et seqq.* — Sedulius, XIX, 591. — Victricius, XX, 448. — Severus, XX, 734. — S. Gaudentius, XX, 962. — S. Hieronymus, XXII, 548; XXIII, 617, 1002; XXIV, 98, 320; XXVI, 18, 220, 221, 258, 328, 340; XXVII, 585, XXIX, 607 *et seqq.*; XXX, 590. — S. Augustinus, XXXIV, 580, 1044; XXXV, 1666; XXXVIII, 1127. Anonymus, LIX, 542. — S. Paulinus Nolan., LXI, 337, 644, 649, 657, 671, 890. — Paschasius diac., LXII, 15, 53. — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248. — Facundus, LXVII, 591, 826. — Junilius African., LXVIII, 16. — Arator, LXVIII, 192. — Victor Capuan., LXVIII, 254, 360. — Primasius, LXVIII, 573, 686, 815. — Vigilius papa, LXIX, 82, 192. — Licinianus, LXXII, 693. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 517; LXXVI, 814; LXXVIII, 143. — Protadius, LXXX, 420. — Taio, LXXX, 789, 790. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 133; LXXXIII, 115, 154, 1292. — Ven. Beda, XCII, 301; XCIV, 443, 689. — Paulus Winfridus, XCV, 1341, 1530 *et seqq.* — S. Hildefonsus, XCVI, 81. — S. Julianus, XCVI, 574, 674. — Elipandus, XCVI, 951. — Anonymus, XCVI, 1379. — B. Alcuinus, C, 333, 664; CI, 1132. — Smaragdus abb., CII, 27, 48, 55, 75, 103, 112, 132, 169, 234, 343, 353, 358, 362, 371, 377, 381, 414, 419, 433, 442, 448, 461, 466, 515, 531, 534. — Sedulius Scotus, CIII, 285. — Rabanus Maurus, CX, 1173. — Walafridus Strab., CXIV, 243, 873. — S. Prudentius, CXV, 1063, 1082. — Angelomus, CXVI, 131. — Haymo, CXVIII, 828. — Paschasius Radbert., CXX, 335. — Grimaldus abb., CXXI, 914. — S. Petrus Damian., CXLIV, 572, 584, 617, 636, 781, 784, 790; CXLV, 907, 1010, 1159. — Radulphus Ardens, CLV, 1465, 1509, 1541, 1548, 1564, 1590. — S. Anselmus, CLVIII, 621, 627, 630, 644, 649, 651, 655, 660. — Calixtus II, papa, CLXIII, 1109. — S. Bruno Astens., CLXV, 551 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVIII, 1351; CLXIX, 496; CLXX, 134. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 809 *et seqq.* — S. Bernardus, CLXXXIV, 969. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 45. — Ordericus, CLXXXVIII, 184. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 750. — Adamus a S. Victore, CXCVI, 1523. — Petrus Cantor, CCV, 456, 511.

MARCUS, evangelista, Petri discipulus, ejusque in baptismate filius. Cujus quidem Evangelium nonnulli a Petro Romæ dictatum ferunt. Hic, ne ad sacerdotium promoveretur, abscidisse sibi pollicem fertur. Primus autem Alexandriæ cathedram tenuit, primusque ecclesias Ægyptiorum fundavit, tantis doctrinæ et continentiæ virtutibus florens, ut omnes discipuli Christi ejus exemplum sequerentur. Mortuus est octavo Neronis anno Alexandriæ, placida quiete sepultus. Tertullianus, II, 363, 367. — Anonymus, III, 1198. — S. Victorinus, V, 295. — Eusebius Vercell., XII, 761. — S. Ambrosius, XV, 1262. — Ulfilas, XVIII, 526 *et seqq.* — Sedulius, XIX, 591. — S. Gaudentius, XX, 875, 879. — S. Hieronymus, XXII, 574, 791, 987; XXIII, 56, 372, 607, 621; XXVI, 17; XXVII, 579; XXIX, 583 *et seqq.*; XXX, 560. — S. Augustinus, XLIII, 768. — S. Prosper, LI, 551. — S. Leo Magnus, LIV, 624 *et seqq.*, 1079. — Paschasius diac., LXII, 15, 865. — S. Fulgentius, LXV, 858, 897, 900. — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248. — Junilius Afric., LXVIII, 16. — Victor Capuan., LXVIII, 254, 359. — Primasius, LXVIII, 660, 815. — S. Gregorius Turon., LXXI, 173. — S. Germanus Parisiens., LXXII, 385. — S. Gelasius I, papa, LXXIV, 1088. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 814; LXXVII, 1105; LXXVIII, 58, 99. — S. Protadius, LXXX, 415. — Taio, LXXX, 788, 790. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 225, 233, 289; LXXXIII, 116, 154, 1040. — Ven. Beda, XCII, 131; XCIV, 688. — Paulus Winfridus, XCV, 1432. — Hildefonsus, XCVI, 123. — S. Julianus, XCVI, 673. — Adrianus I, papa, XCVIII, 1276. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 495. — B. Alcuinus, CI, 1132. — Smaragdus abb., CII, 169, 224, 317, 405, 439. — Sedulius Scotus, CIII, 279. — Walafridus Strab., CXIV, 179, 887. — Angelomus, CXVI, 131. — Haymo, CXVIII, 392, 829. — Paschasius Radbert., CXX, 335. — Grimaldus abb., CXXI, 877, 908. — Usuardus, CXXIII, 971, 972; CXXIV, 249, 605. — S. Petrus Damian., CXLIV, 571, 584, 790; CXLV, 1151. — Joannes Rothomag., CXLVII, 71, 119, 148, 163, 344. — S. Bruno Astens., CLXV, 313. — Rupertus abb., CLXX, 206, 643. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 801 *et seqq.* — Abælardus, CLXXVIII, 1492. — Ordericus monac., CLXXXVIII, 181. — Garnerus, CXCIV, 108. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 749. — Alexander III, papa, CC, 1319. — Clemens III, papa, CCIV, 1476. — Petrus Cantor, CCV, 424. — Sicardus, CCXIII, 450.

MARIA, Virgo virginum, Mater Christi. Quod ea quæ hoc nomen spectant. Indicem de B. Maria specialem adeat infra lector benevolus.

MARIA MAGDALENA, soror Marthæ et Lazari, de qua Jesus septem ejecerat dæmonia; cui etiam Christus post resurrectionem primo apparuit. S. Hilarius, IX, 749. — S. Ambrosius, XVI, 513, 793. — Juvencus, XIX, 312. — Sedulius, XIX, 698. — S. Hieronymus, XXII, 1089. — S. Petrus Chrysolog., LII, 379, 408, 414, 417, 460, 461, 467. — S. Maximus Taurin., LVII, 358 *et seqq.*, 808, 819. — Helpidius, LXII, 545. — Eugyppius, LXII, 826, 836, 961. — S. Fulgentius, LXV, 259, 352, 901. — S. Gregorius Turon., LXXI, 731. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 761; LXXVI, 808, 853, 950, 1040, 1189, 1195, 1238 *et seqq.*; LXXVII, 877; LXXVIII, 295. — S. Protadius, LXXX, 417. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289; LXXXIII, 91; LXXXVI, 616, 1332. — Paulus Winfridus, XCV, 267, 1279, 1301, 1485, 1571. — B. Alcuinus, C, 987; CI, 736. — Rabanus Maurus, CXII, 1432, 1440, 1441, 1451, 1455, 1457, 1461, 1463, 1465-1469, 1471, 1474, 1478, 1495, 1498 *et seqq.*, 1501, 1503. — Wandalbertus, CXXI, 586, 605. — Usuardus, CXXIV, 285. — Hincmarus, CXXV, 719 *et seqq.* — S. Odo abb., CXXXIII, 514, 713. — Ratherius, CXXXVI, 749. — S. Petrus Damian., CXLIV, 280, 659. — Radulphus Ardens, CLV, 1397. — Guibertus abb., CLVI, 567. — Goffridus abb., CLVII, 235, 270, 273. — S. Anselmus, CLVIII, 1010. — S. Ivo Carnot., CLXII, 480. — Calixtus II, papa, CLXIII, 1172. — Rupertus abb., CLXVIII, 1536, 1538; CLXIX, 630, 649, 1636. — Hildebertus, CLXXI, 199, 671, 676, 905. — Honorius Augustodun., CLXXII, 979. — Godefridus abb., CLXXIV, 233, 734, 936. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 815. — Abælardus, CLXXVIII, 1816. — S. Bernardus, CLXXXIII, 342, 419, 421, 422, 427, 819, 830, 881, 924, 1000, 1004, 1005; CLXXXIV, 169, 171, 415, 631, 764, 1117, 1276; CLXXXV, 498, 213, 215, 218, 1104. — Adamus Scotus, CXCVIII, 739, 741, 808. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1571, 1638, 1718. — Alexander III, papa, CC, 1150, 1323. — Petrus Cellens., CII, 1150, 1323. — Urbanus III, papa, CCII, 1393. — Petrus Blesens., CCVII, 650. — Innocentius III papa, CCXIV, 132; CCXV, 465.

MARTHA, soror Mariæ et Lazari, quæ cum Dominum reciperet in domum suam, et circa frequens ministerium satageret, dixit illi Jesus : « Sollicita es et turbaris circa plurima; porro unum est necessarium. » S. Ambrosius, XVII, 698. — Juvencus, XIX, 31 *et seqq.* — Sedulius, XIX, 698. — S. Petrus Chrysolog., LII, 375, 379. — Helpidius, LXII, 545. — Eugyppius, LXII, 822. — S. Justus, LXVII, 986. — Victor Capuan., LXVIII, 282. — S. Nicetius, LXVIII, 375. — S. Gregorius Turon., LXXI, 541. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 764; LXXVI, 950; LXXVIII, 295. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 264; LXXXIII, 90, 425. — Paulus Winfridus, XCV, 1272, 1301, 1571. — Elipandus, XCIV, 965. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 373. — B. Alcuinus, CI, 736. — Rabanus Maurus, CXII, 1432, 1443, 1450, 1455, 1495, 1501, 1503 *et seqq.* — Wandalbertus, CXXI, 586. — Usuardus, CXXIV, 809. — Ratherius, CXXXVI, 749. — Godefridus abb., CLXXIV, 473, 959, 960, 966. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 815. — S. Bernardus, CLXXXIII, 419, 121, 423, 505, 969, 982, 1000, 1121; CLXXXIV, 1004, 1095; CLXXXV, 198. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1571.

MATTHÆUS, apostolus et evangelista, qui etiam ex tribu sua Levi sumpsit cognomen, ex publicano a Christo electus, ex peccante translatus. Hic primum quidem in Judæa evangelizat, postmodum in Macedonia prædicat, requiescit in montibus Parthorum. Marius Victorin., VIII, 1049, 1085. — S. Hilarius, IX, 962. — Eusebius Vercell., XII, 141 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 1143. — Ulfilas, XVIII, 498 *et seqq.* — Juvencus, XIX, 155 *et seqq.* — Sedulius, XIX, 591. — Phæbadius, XX, 22. — S. Chromatius, XX, 528 *et seqq.* — Rufinus, XXI, 829 *et seqq.* — S. Hieronymus, XXII, 379; XXIV, 98, 123, 383, 421, 876; XXV, 915, 1196; XXVI, 17, 61, 121, 208, 211; XXVII, 578; XXIX, 141 *et seqq.*; XXX, 534 — S. Augustinus, XXXIV, 341, 1044, 1139, 1171. — Cassianus, L, 234. — S. Petrus Chrysologus, LII, 281, 284. — S. Avitus, LIX, 304. — Anonymus, LIX, 542. — S. Paulinus Nolan., LXI, 514, 672. — Paschasius diac., LXII, 15. — S. Fulgentius, LXV, 858, 939. — S. Laurentius, LXVI, 117 *et seqq.* — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248. — Junilius Afric., LXVIII, 16. — S. Victor Capuan., LXVIII, 253 *et seqq.*, 266, 359. — Primasius, LXVIII, 815. — Gildas, LXIX, 382 *et seqq.*, 300. — Cassiodorus, LXX, 1118. — S. Gregorius Turon., LXXI, 99. — Joannes III, papa, LXXII, 15. — Luculentius, LXXII, 803 *et seqq.* — S. Gelasius I, papa, LXXIV, 1087. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 60, 569, 814, 1184; LXXVII, 1219; LXXVIII, 26, 140, 584, 704; LXXIX, 243. — S. Prota-

dius, LXXX. 419. — Taio, LXXX, 738, 790. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 226, 233; LXXXIII, 115, 152, 1039, 1291; LXXXVI, 905, 1205. — Ven. Beda, XCII, 9; XCIV, 249, 419. — Paulus Winfridus, XCV, 1432, 1523. — S. Hildefonsus, XCVI, 81. — S. Julianus, XCVI, 565, 573 *et seqq.*, 583, 663 *et seqq.* — Elipandus, XCVI, 964. — Leo III, papa, XCVIII, 138. — B. Alcuinus, CI, 741, 743, 761, 767 *et seqq.*, 1132. — Smaragdus abb., CII, 27, 35, 48, 68, 91, 96, 100, 118, 129, 169, 221, 260, 389, 395, 399, 411, 424, 455, 471, 475, 480, 485, 496, 501, 505, 507, 512, 519, 543, 447. — Sedulius Scotus, CIII, 271. — Claudius Taurin., CIV, 833. — Druthmarus Christian., CVI, 1261, 1335. — Rabanus Maurus, CVII, 727 *et seqq.*, 810; CX, 458. — Walafridus Strab., CXIV, 65, 849, 863. — Haymo, CXVIII, 358. — Florus diac., CXIX, 259. — Paschasius Radbert., CXX, 335, 369, 406. — Wandalbertus, CXXI, 611. — Grimaldus abb., CXXI, 907, 913. — Usuardus, CXXIV, 491. — Adrevaldus monac., CXXIV, 947, 949. — Joannes IX, papa, CXXXI, 805, 872, 878, 886, 892, 895, 899, 907, 913, 917, 922, 926. — S. Petrus Damian., CXLIV, 571, 584, 648, 777, 780, 784, 790, 803, 856; CXLV, 945, 1026, 1036, 1083, 1100, 1155, 1171, 1173. — Guido abb., CL., 1235. — Radulphus Ardens, CLV, 1349, 1450, 1517, 1533, 1573, 1583, 1609, 1621. — S. Anselmus, CLVIII, 597, 602, 617, 637. — Anselmus Laudun., CLXII, 1227. — S. Bruno Astens., CLXV, 63 *et seqq.*, 840. — Rupertus abb., CLXVII, 1684; CLXVIII, 1307, 1475; CLXIX, 913. — Honorius Augustodun., CLXXII, 1005. — Godefridus abb., CLXXIV, 759, 1035. — Hugo de S. Victore, CLXV, 761, 763, 767 *et seqq.* — Abælardus, CLXXVIII, 492. — S. Bernardus, CLXXXII, 801; CLXXXIII, 687; CLXXXIV, 1131. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 114. — Ordericus monac., CLXXXVIII, 168. — Garnerus CXIV, 108. — Adamus a S. Victore, CXCVI, 750. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 1515. — Lucius II, papa, CCI, 1229. — Joan. Belethus, CCII, 154. — Clemens III, papa, CCIV, 1440. — Petrus de Riga, CCXII, 51. — Innocentius III, papa, CCXVI, 180.

MATHIAS, unus de Septuaginta discipulis, et pro Juda Iscarioth duodecim inter discipulos subrogatus, electus est sorte, et solus sine cognomine. Huic datur Evangelii prædicatio in Judæa. Lactantius, VII, 195. — Innocentius I, papa, XX, 502. — S. Hieronymus, XXVII, 610. — S. Augustinus, XLIII, 263. — S. Fulgentius, LXV, 939. — Arator, LXVIII, 103. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 652; LXXVII, 27, 50; LXXIX, 390. — S. Protadius, LXXX, 414. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 286; LXXXIII, 153, 1291. — Paulus Winfridus, LCV, 1301. — B. Alcuinus, CL, 769. — Haymo, CXVIII, 823. — Usuardus, CXXIII, 712 *et seqq.*, 791. — Ekkehardus, CLIV, 1279. — Radulphus Ardens, CLV, 1349 — Godefridus abb., CLXXIV, 743. — Ordericus, CLXXXVIII, 177. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1650.

NATHANAEL, e Cana Galilææ oriundus, verus Israelita, in quo dolus non est; quem ad Christum Philippus adduxit; unus e discipulis Domini, quem plures eumdem esse ac Bartholomæum existimant. Juvencus, XIX, 156, 157. — S. Hieronymus, XXII, 1038; XXIV, 649. — Lucius Dexter, XXXI, 155. — S. Augustinus, XXXV, 1445; XXXVI, 788; XXXVIII, 557, 680, 681. — S. Salvianus, LIII, 193. — S. Gregorius Turon., LXXI, 705, 706. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 693. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 239. — Ven. Beda, XCII, 654, 655. — B. Alcuinus, C, 764. — Rupertus abb., CLXIX, 270, 271.

PAULUS, qui ante Saulus, apostolus gentium, advocatus Judæorum, a Christo de cœlo vocatus, in terram prostratus qui oculatus cecidit, cæcatus surrexit, ex persecutore effectus est vas electionis, ex lupo ovis, inter apostolos vocatione novissimus, prædicatione primus. In lege Gamalielis discipulus, in Evangelio Christi servus. Cujus patria Tharsus fuit, genus Benjamin. Hic secundo post Ascensionem Domini anno baptizatus, dignitatem meruit apostalatus, atque plus omnibus laborans, multo latius inter cæteros verbi gratiam seminavit, atque doctrinam evangelicam sua prædicatione implevit. Incipiens enim ab Jerosolymis, usque ad Illyricum et Italiam Hispaniasque processit, ac nomen Christi multarum manifes avit gentium nationibus, quibus ante nondum fuerat declaratum; cujus miracula ista esse noscuntur. Raptus sursum in tertium cœlum conscendit, demersus deorsum nocte et die in profundo maris fuit, seducentem Pythonis spiritum imperata discessione damnavit, adolescenti mortuo vitalem redintegravit spiritum, cæcitate percussit magum, claudo proprium reformavit incessum; diri quoque serpentis nec sensit nec horruit morsum, sed igni dedit arsurum; patrem etiam Publii a febribus orando sanavit. Hic ob amorem Christi multas passiones graviaque corporis sustinuit tormenta. In primis Judaicas persecutiones et gentium miserias, et laborem, famem, sitim, frigus, et nuditatem, naufragia, et mille pericula, rabiem ferarum, verbera, carcerales tenebras, tormenta catenarum, squalores, et vincula. Inter hæc ligatur a Judæis, traditur gentibus, lapidatur ad necem, in sporta per murum demittitur, virgis cæditur, pœnis arctatur, in carcere vinctus terræ motu facto resolvitur, ad ultimum a Nerone gladio cæditur eo die quo et Petrus crucifixus est; sepultus Romæ in via Ostiensi, anno post passionem Domini tricesimo sexto. Tertullianus, I, 403, 1186, 1213, 1216, 1219; II, 33, 35, 36, 49, 70, 148, 151, 268, 327, 364, 366, 403, 469, 470, 1009, 1011, 1216. — S. Cyprianus, III, 1118; IV, 233, 674. — Lactantius, VII, 195, 197, 437, 629. — S. Julius I, papa, VIII, 930, 936, 957. — Marius Victorinus, VIII, 1057, 1068 *et seqq.*, 1094, 1112, 1113, 1146 *et seqq.* — Osius Cordub., VIII, 1320. — S. Hilarius, IX, 463, 523, 569, 593; X, 151, 172, 193, 286, 288, 414, 424. — S. Optatus, XI, 310. — S. Philastrius, XII, 1153, 1162, 1199, 1200 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 365, 577, 660, 664, 674, 692, 986 *et seqq.*, 993, 1021 1053; XV, 286, 1265, 1273, 1350, 1812; XVI, 300, 342, 484, 489, 490, 496 *et seqq.*, 764, 1057, 1083, 1114, 1126, 1256, 1258; XVII, 38, 47, 49, 158, 182, 209, 231, 271, 274, 281, 295, 326, 345-348, 408, 421, 482, 503, 649, 657. — Ulfilas, XVIII, 710 *et seqq.* — Phœbadius, XX, 31 *et seqq.* — S. Anastasius I, papa, XX, 55. — Innocentius I, papa, XX, 476, 497, 502, 515. — Zozimus, I, papa, XX, 659. — S. Bonifacius I, papa, XX 760. — S. Gaudentius, XX, 834, 891, 918, 987. — Zacchæus Christian., XX, 1130. 1133. — S. Hieronymus, XXII, 397, 406, 462, 502 *et seqq.*, 541, 548, 552, 579, 646, 662, 669, 727, 938, 947, 1009, 1050, 1056, 1076, 1114, 1157, 1195; XXIII, 221 *et seqq.*, 411, 459, 507, 512, 524, 542, 554, 561, 572, 707, 1009; XXIV, 125, 139, 239, 302, 468, 478, 500, 618, 621; XXV, 107, 724, 862, 886, 1043, 1089, 1498; XXVI, 119, 135, 310, 312, 320, 322, 327, 331, 354, 356 *et seqq.*, 362, 380, 385, 387, 392, 401, 403. 426, 455, 461, 477, 481, 484, 515, 520, 524, 525, 547, 552, 560, 574, 578, 593 *et seqq.*, 602, 605, 612; XXVII, 583, 590; XXIX, 646, 727. — S. Augustinus, XXXII, 629, 638, 747, 753, 762, 798, 862, 922, 1320; XXXIII, 113, 156 *et seqq.*, 220, 255, 260, 277 *et seqq.*, 285, 288 *et seqq.*, 297, 610; XXXIV, 17, 93, 96, 339, 453 *et seqq.*, 478; XXXV, 1268, 1471, 1535, 1961, 2022, 2037; XXXVI, 348, 367, 493, 513, 761, 835, 875, 914, 951; XXXVII, 819, 1103 *et seqq.*, 1118, 1164, 1182, 1255, 1268, 1283, 1299, 1350, 1361, 1436, 1448, 1464, 1473, 1645, 1708, 1734, 1812, 1923, 1934 *et seqq.*, 1954; XXXVIII, 147, 358, 481, 587, 605, 808, 834, 854 *et seqq.*, 913, 917, 920, 923, 948, 950, 1275, 1278, 1352, 1361, 1364, 1366, 1370, 1374, 1429, 1465; XXXIX, 1537, 1571, 1934; XL, 212, 235, 493, 536, 557 *et seqq.*, 602, 656, 680; XLI, 414; XLII, 246, 248, 385, 445, 650, 658, 873, 953, 959; XLIII, 456; XLIV, 133, 147, 154, 163, 165, 166, 207, 339, 341, 344, 557, 558 *et seqq.*, 602, 888, 892; XLV, 1088, 1116. — Cassianus, L, 40, 169, 240 *et seqq.* — Cœlestinus I, papa, L, 408, 552. — Xistus III, papa, L, 601. — Vincentus Lirinens., L, 665. — S. Eucherius, L. 883 *et seqq.*, 1027. — S. Petrus Chrysolog., LII, 202, 293, 354, 360, 371, 404, 471, 481, 499, 510, 515, 526, 602, 614, 639, 663. — S. Salvianus, LIII, 59, 157, 160, 194. — S. Leo Magnus, LIV, 426, 512, 513; LV, 17, 49, 50, 59, 981, 983, 984, 986, 1178. — S. Maximus Taurin., LVII, 393, 395-500, 514, 588, 631, 661, 673 *et seqq.*, 752. — Victor Vitens., LVIII, 229 *et seqq.*, 256. — S. Faustus, LVIII, 846, 880. — Gelasius I, papa, LIX, 28, 119, 126, 154; LXXIV, 1166 *et seqq.* — S. Avitus, LIX, 202, 245, 248. 301, 303, 307 *et seqq.*, 311, 319 *et seqq.* — Pomerius, LIX, 445, 457, 466, 513. — Prudentius, LX, 114 *et seqq.*, 324. — Dracontius, LX, 358. — S. Paulinus Nolan., LXI, 34, 620, 728, 731. — Eugyppius, LXII, 684, 689, 699, 767, 769, 778, 822, 841, 843, 846, 848, 852, 884, 887, 894, 896, 981, 998, 1000, 1023, — S. Fulgentius, LXV, 88, 92 *et seqq.*, 157 *et seqq.*, 346, 486, 845 *et seqq.*, 860, 892 *et seqq.*, 911, 923 *et seqq.*, 939. — Joannes II, papa, LXVI, 20. — Agapetus I, papa, LXVI, 39. — S. Laurent., XLVI, 96, 1117, 121, 140. — S Benedictus, LXVI, 234, 421, 431. — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248, 260, 283, 291, 311 *et seqq.*, 415 *et seqq.* — Facundus, LXVII, 557, 572, 601, 603, 647, 684, 832, 856, 859. — Ferrandus, LXVII, 891, 896, 907, 947. — S. Justus, LXVII, 965 *et seqq.*, 981 *et seqq.*, 989. — S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1052, 1084. — Junilius, LXVIII, 16, 19, 29. — Arator, LXVIII, 153 *et seqq.*, — Victor Capuan., LXVIII, 251, 359. — S. Nicetius, LXVIII, 369, 377. — Agnellus, LXVIII, 384. — Primasius, LXVIII, 416 *et seqq.*, 507 *et seqq.*, 554 *et seqq.*, 584. 626, 639, 645, 652, 659, 671, 679, 683, 685, 823. — Vigilius papa, LXIX, 17, 27, 34, 89, 92, 94, 96, 184, 202, 204, 206, 236. — Gildas, LXIX, 384 *et seqq.* — Pelagius I, papa, LXIX, 399, 404. — Cassiodorus, LXIX,

Qui plurima de his optaverit, Homiliarum et Sermonum adeat Indices de Scripturis et præsertim de Sanctis.

SERIES SEXTA.

—

In hac sexta Serie agimus de Religione sensu generaliori sumpta, in eo scilicet quod sit societas Deum inter et hominem, quorum mutuas complectitur relationes, ac proinde Dei jura et hominis officia; de Revelatione divina ad homines et de illius possibilitate, utilitate et necessitate; de Prophetiis et Miraculis, ac de illorum natura, notis seu characteribus et vi probante. Deinde varios exponimus errores quos tum pagani, tum philosophi adversus religionem suscitarunt; tandem, cum SS. Patres, et præsertim qui primis vixere sæculis, istos errores scriptis tam polemicis quam apologeticis impugnavere, de his scriptis varios subjicimus Indices.

LIII.

INDEX DE RELIGIONE

GENERATIM SPECTATA,

IN QUO REVOCANTUR ORDINE CHRONOLOGICO DE ILLA SS. PATRUM SENTENTIÆ.

—

MONITUM.

Religionis generatim spectatæ dogma his stat verbis Apostoli *Invisibilia enim ipsius* (Dei), *a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus et divinitas* (*Rom.* I, 20); et istis Psalmistæ : *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine* (*Psal.* IV, 7). Hoc est: Deus, qui natura invisibilis est, qualicunque similitudine potentiam suam demonstrans, se quodam modo videri permittit. Etenim dum nosmet ipsos et quæ sunt creata cernimus, in Creatoris admiratione sublevamur, divinitatis notitiam colligimus, et per nos et hoc quod factum est virtutem Factoris admiramur; in rebus creatis patens divinæ cognitionis inest indicium ; per hoc Deus interiori homini nostro suam mirabiliter impressit imaginem, et sicut in se bonorum operum exemplum hominibus tradidit, sic testimonium suæ agnitionis in illis collocavit, ut cum ejus imago, sive in nobis, sive in creaturis, attenditur, illius cujus imago est, agnitio capiatur. Naturaliter ergo et necessario fatendum quod non solum in nobis et in universis rebus, sed in singulis fulget quædam imago et vestigium Deitatis; quod in magnitudine universitatis, sicut in vultu hominis notatur divina potentia, in rerum pulchritudine sapientia, et in utilitate bonitas ; quod in his Dei *invisibilibus*, scilicet potentia, sapientia et bonitate, consistunt omnia, et per hæc reguntur. Nam potentia creat, sapientia gubernat, benignitas conservat. Quæ tamen sicut in Deo ineffabiliter unum sunt, ita in operatione separari non possunt, cum potentia per benignitatem sapienter creet, sapientia per potentiam benigne gubernet, et benignitas per sapientiam potenter conservet. Hinc miro ordine Deus intelligentiam sui sic infundit ut subtrahat, et sic subtrahit ut infundat. In omnibus ergo rebus creatis Creator multipliciter elucet semper notus, semper intelligitur, semper auditur, quia nunquam latet, nunquam deest. Cum ergo sit a majestate mirabilis, a sapientia venerabilis, et a bonitate amabilis, fit funiculus triplex inter Creatorem et rationabilem creaturam, qui facile non rumpitur, ut timeatur, honoretur et diligatur ; et hac conditione gignimur, ut generanti nos Deo justa ac debita obsequia præbeamus, hunc noverimus, hunc sequamur. Hoc vinculo pietatis et obstricti et religati sumus. Unde ipsa Religio nomem assumpsit a *religando*, et sic appellatur quod per eam Deo religamus et in fascem vincimus animas nostras ad cultum divinum vinculo serviendi, seu quia cujusdam naturæ superioris, quam divinam vocant, curam et cæremonias affert. Quæ evidenter deducitur ex hoc quod cognitio Dei semper fuerit in terris ; nam Deum* nosse quid prodest, si diligere ac timere cordi non est? Ut herus de servo suo exigit servitutem, et homo hominem sibi parere et obedire compellit, sic juris humani et naturalis potestatis est homini cum Deo conjungi timore et amore quia Dominus et Pater. Quæ duo in duobus nominibus una res et vis sunt alterum in sensu positum, et alterum in actu; nam fons religionis Deus solus est, solus in mente dedicandus et in pectore consecrandus cum subjectione externa qualicunque ex parte nostra. Ad ultimum ergo religio generatim spectata est veri Dei cognitio et cultus, semota quæstione quo modo et ritu colendus sit, dummodo colatur aut coli credatur, etiamsi verus Deus falso et indigno cultu colatur et honoretur, et admisso quod non obsit unicuique colere quod putaverit verum Deum cum religio in genere sumpta sit res præter cæteras voluntaria, nec necessitas cuique imponi possit ut colat quod non vult.

Index iste attingit hæc principia et conclusiones juris naturalis, non excluso quod, præter rationem templa ædificare, sacrificia facere, gratias Deo conferre ex his quæ ipsi tribuit, quod præter cultum in odore, sanguine, prece et invocationibus, quod præter testimonium animæ ad cœlum respicientis et ad Deum tendentis decet ut sit etiam in humanis officiis consummatus justitiæ ordo, studere pietati, et in

observantias bonorum operum mentis puritate transcendere, ut sit sapientia, animus gratitudinis, natura communionis et societatis hominum appetens, sitque tandem in nobis sensus velle quod Deus jubet, nolle quod prohibet, et nos in ipsius conspectu vivere tum erga se, tum erga proximum, tum erga nosmetipsos.

Tertullianus, I, 435-445, 485, 503, 599, 666, 699, 701, 711, 716, 717, 950, 1054, 1055, 1078, 1079, 1080, 1105, 1115, 1116; II, 170, 256, 257 258, 265, 285, 325, 440, 474, 477, 501, 502, 591, 599, 600, 601, 716, 812, 441. — Minucius Felix, III, 245, 246. 250, 256, 285-300, 313, 314, 315, 421-410, 389-496. — S. Cyprianus, IV, 550 553, 565, 566, 576, 577.— Commodianus, V, 203, 205, 255.— S. Victorinus, V, 302, 303. – Antonius, V, 262, 263, 264, 265. — Arnobius, V, 730, 743, 755, 756, 763, 767, 814, 815, 1080, 1081, 1143, 1144, 1240, 1241. — Lactantius, VI, 114, 119, 120, 121, 373, 375, 456, 457, 458, 536, 537, 538, 583, 640, 641, 662, 666, 667, 669, 726, 727, 1067-1077; VII, 11, 14, 15, 18, 46, 47, 123, 1011, 1013, 1015. — S. Hilarius, IX, 280, 378, 379, 487, 489, 754, 846, 860, 870. — Firmicus Maternus, XII, 982, 983, 996, 1002, 1003.— S. Ambrosius, XIV, 424, 576, 862, 943, 1114; XV, 1596, 1692, 1738 ; XVI, 196, 203, 1088, 1251; XVII, 57, 58, 67, 93, 420. — Zacchæus, XX, 1088. — S. Hieronymus, XXIV, 408; XXV, 80, 81, 1090, 1891, 1127, 1479; XXVI, 326, 349; XXX, 650, 651. — S. Augustinus, XXXI, 605; XXXIV, 169, 170, 171; XXXV, 1390; XXXVII, 1483, 1484; XXXVIII, 1021; XL, 20, 21, 188, 888, 973; XLI, 57, 58, 153, 154, 234, 247, 252, 280, 281 ; XLII, 903; XLIV, 235, 258, 909. — S. Petrus Chrysologus, LII, 393, 507. — S. Leo Magnus, LIV, 176, 187, 214; LV, 167, 168. — Julianus Pomerius, LIX, 505, 508, 509, 510, 512. — Prudentius, LIX, 936; LX, 13, 197, 206, 207, 247, 248, 249, 250, 497. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 228, 230, 454. — Boetius, LXIII, 746, 747, 821, 822 ; LXIV, 1261, 1327.— S. Fulgentius, LXV, 268 365, 765, 771.— Primasius, LXVIII, 419, 420. — Gregorius Magnus, LXXV, 112, 639, 706, 1107; LXXVI, 93, 403; LXXVII, 328. — Taio, LXXX, 740. — S Isidorus Hispalens, LXXXII, 295. — Carolus Magnus, XCVIII, 1055, 1056. — Alcuinus, CI, 924. — Agobardus, CIV, 204, 214, 243. — Rabanus Maurus, CIX, 700, 701, 702, 704, 873, 874; CXI, 90, 1295, 1296, 1300. — Walafridus Strabo, CXIII, 849; CXIV, 472, 759, 760. — Haymo, CXVII, 374, 375, 376, 378. — Florus, CXIX, 281, 282. — S. Lupus, CXIX, 623, 624. — Otto Vercellens., CXXXIV, 139, 140, 141. — Othlonus, CXLVI, 257. — Lanfrancus, CL, 109, 110. — Menegaldus, CLV, 152, 153. — Guibertus, CLVI, 254. — S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 145, 146, 147, 213, 218-711, 712. — S. Bruno Astens., CLXIV, 304. — Rupertus, CLXVII, 416, 582; CLXIX, 1114, 1115; CLXX, 269.— Hildebertus, CLXXI, 1071, 1072, 1074. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 439, 410; CLXXVI, 223; CLXXVII, 204. — Hervæus, CLXXXI, 610, 611, 612.— S. Bernardus, CLXXXII, 788, 789; CLXXXIII, 812. — Guillelmus, CLXXXIV, 406. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 675, 676. — Petrus Lombardus, CXCI, 1327, 1328, 1330. — S. Hildegardis, CXCVII, 744. — Adamus Præmonstratens, CXCVIII, 794. — Alanus de Insulis, CCX, 314. — Petrus Pictaviens., CCXI, 294. — Helinardus, CCXII, 740, 741.

Patres, in quorum scriptis hæ quæstiones abundantiores sunt.

Ne mireris solum indicatos qui vixere prioribus Ecclesiæ sæculis, cum tunc temporis questio cum gentibus assidue movebatur, et fundamenta cujusque religionis discutiebantur.

Tertullianus. Apologeticus adversus gentes, I, 257-536; Libri ad nationes, I, 559-608; De testimonio animæ, I, 608-618; De Deo unico, II, 1054-1062; De Marcionis antithesibus, II, 1078-1084. Ad senatorem, II, 1105-1108; De exsecrandis gentium diis, II, 1115-1118.

S. Cyprianus. De idolorum vanitate, IV, 564-582.

Commodianus. Instructiones adversus gentium deos, V, 203-262.

Antonius. Carmen adversus gentes, V, 262-282.

S. Victorinus. De fabrica mundi, V, 301-314.

Arnobius. Disputationes adversus gentes, V, 714-1291.

Lactantius. Institutiones divinæ, VI, 111-820 ; De opificio Dei, VII, 9-78. Discussio dogmatica in Lactantium, artic., I VII, 1011-1029.

Firmicus Maternus. De errore profanarum religionum, XII, 982-1032.

Helinandus. De reverentia Dei, CCXII, 740, 741.

LIV.

INDEX DE REVELATIONE DIVINA

ORDINE CONCINNATUS ANOLOGICO

ET VARIAS DE ILLA PATRUM SENTENTIAS EXHIBENS.

MONITUM.

In hoc Indice, ut facilius quæsita Lectori occurrant, ad diversas quæstiones revocabimus materias; sic dicemus : 1° Quid sit Revelatio; 2° an exstiterit ; 3° an sit utilis, imo et necessaria; 4° an consentanea veritati; 5° an rationi hominis adversa; 6° an sit triplex, scilicet : Primitiva vel Naturalis, Mosaica, Evangelica, Præterea in unoquoque articulo varias SS. Patrum sententias ordine chronologico referemus, vel potius, brevitatis causa, summatim in uniuscujusque articuli fronte indicabimus.

Si forte numerus Arabicus columnas nostræ editionis aliquando non referret, tunc numeros crassiores textui insertos adire velit lector benevolus; quod dico de hoc Indice, fortasse de quibusdam aliis dicendum, sed tamen rarissime.

I. — Quid sit Revelatio.

Revelatio est ipsarum rerum visio, et quasi extrinsecus admonitio, qua per Spiritum sanctum, in quocunque tempore aliquid subito indicatur. Victorinus Afer, VIII, 1151, 1248. — S. Hieronymus, XXIV, 1145. — S. Augustinus, XLII, 171, 172. – S. Gregorius Magnus, LXXVI, 892, 1310. — Lanfrancus Cantuar., CL, 202.

II. — An exstiterit Revelatio.

Ipse Dominus semper ad humana colloquia descendit; ab initio conversatus et cum patriarchis et prophetis, docens jam quid esset facturus in fine. — Nobis divinatione opus non est, quibus veritatem divinitas ipsa patefecit. — Plena sunt omnia divinis testimoniis.— Quod ipse per se veritas ut crederetur, per Scripturas divinitus inspiratas, dignata est revelare, profitemur. — Evangelia et apostolorum Epistolæ, Moysis et prophetarum libri, quasi quædam fercula deliciis referta, omnibus opponuntur nobis. Tertullianus, II, 61, 174, 317, 328. — Lactantius, VI, 118, 127, 763. — Constantinus imper., VIII, 552. — Victorinus Afer, VIII, 1152, 1252, 1263. — Liberius papa, VIII, 1397. — S. Hilarius Pictav., IX, 615; X, 96, 237, 295, 448, 506, 733. — S. Ambro-

sius, XIV, 125, 1180; XVI, 718, 743; XVII, 523.— S. Phœbadius, XX, 20. — S. Hieronymus, XXIII, 135, 136; XXIV, 119, 729, 732, 906; XXV, 521. — S. Augustinus, XXXIV, 125; XXXVI, 541; XXXVIII, 602. — Cassianus, L, 450. — S. Leo Magnus, LV, 52. — Paschasius diaconus, LXII, 9. — Cassiodorus, LXX, 65. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 7; LXXVI, 712; LXXVII, 712.—Taio Cæsaraugust., LXXX, 788. — Rabanus Maurus, CXI, 24 — Remigius Antissiodor., CXXXI, 524. — S. Odilo Cluniacens., LCXII, 1000. — Durandus Troarn., CXLIX, 1401. — S. Bruno Carthus., CLIII, 11. — S. Bruno Signiacens., CLIV, 1034. — S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 938. — Petrus Lombardus, CXCII, 224.

III. — An utilis, imo et necessaria sit Revelatio.

Homo per seipsum pervenire ad veritatis scientiam non potest, nisi doceatur a Deo. — Quid esset verum ipsum, neque sciebant homines, neque quomodo, aut ubi, aut qua mente quærendum. — Rationem rerum cœlestium cognoscere nullo modo possumus. — Mysterium Dei Patris et Domini Jesu, homines cognoscere, nisi ex Revelatione non potuerunt. — Dum philosophi studio contradicendi insaniunt, dum sua etiam falsa defendunt, aliorum etiam vera subvertunt, non solum elapsa illis veritas est, sed ipsi eam potissimum suo vitio perdiderunt. — Lex spiritualis est, et Revelatione opus est ut intelligatur. — In Scriptura sacra docet Deus quidquid scire nos decet. — Revelatio utilis est ad solatium et ad sanctificationem. — Illud mirandum est in Evangelio, quod omnibus hominum conditionibus vitæ verba præbuit, ut unusquisque in suo statu salutem æternam consequi valeat. — Scriptura sacra est via ad cœlum, paradisus voluptatis. — Lex dies fuit quæ fugatis ignorantiæ tenebris, cultum unius Dei docuit, ostendens quid Deo, quid proximo debeamus; quæ pœna pro peccatis, quæ virtutibus remuneratio reponeretur. — Vis Ecclesiæ est veritas Revelationis. Tertullianus, II, 50. — Lactantius, VI, 267, 350, 432, 734, *et per totum librum* VII. — Victorinus Afer, VIII, 1261. — S. Hilarius, IX, 987. — S. Ambrosius, XV, 1693; XVI, 617; XVII, 765. — S. Hieronymus, XXII, 1543; XXIV, 16, 27, 156-158, 160, 434, 511, 543, 607, 1120. — S. Augustinus, XXXIV, 121, 128, 554; XXXVI, 357; XXXVII, 581, 1481; XL, 951; XLII, 821. — Cassiodorus, LXX, 66, 331, 490, 517. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 747, 1267 *et seqq.*, 1378; LXXVII, 712. — B. Alcuinus, XCIX, 384, 460. — Rabanus Maurus, CIX, 675; CX, 311. — Haymo Halberstatens., CXVII, 366. — Joan. Scotus, CXXII, 296. — Othlonus, CXLVI, 174. — Lanfrancus Cantuar., CL, 365. — S. Bruno Carthusian., CLIII, 362. — S. Bruno Signiens., CLIV, 1129, 1257; CLV, 62. — Guibertus ven., abb., CLVI, 125. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 264. — Rupertus abb., CLXVII, 76, 248. — Hildebertus Turon., CLXXI, 564, 1101. — Hervæus monac., CLXXX, 1606. — S. Bernard. Claræv., CLXXXIII, 938. — Wolbero abb., CXCV, 65.—Absalo abb., CCXI, 22.

IV. — Revelatio an sit veritati consentanea.

Revelatione veritatis nihil jucundius, et verbo Dei nihil præponendum. — Credite illi qui non fallit; nec falsor est qui legem dedit. — Regula veritatis oraculis divini sermonis exprimitur. — Oportet ut credamus vera esse Dei summi oracula; nam divinum eloquium e fidelibus sanctæ Ecclesiæ rectum et verum esse comprobatur. — Nefas est discere quod Scripturæ mentiantur, verba enim Scripturarum divinitus inspirata sunt. — Scriptura sacra est venerabilis stylus Spiritus sancti. — Summa est Scripturæ sacræ veritas. — Lex illa quæ per Moysen data est, irreprehensibilis est, quia perfecta veritate consistit. — Scripturæ divinæ libri omnes superna luce et virtute Spiritus sancti resplendent. — Nunquam evangelistæ a veritate deviant, nunquam falsa loquuntur; quæcumque dicunt, vera sunt, justa sunt, munda et nimis credibilia sunt. — Scriptura sacra est vox Dei ad homines, ideo in errorem inducere nequit. Tertullianus, I, 378, 659; II, 405. — S. Cyprianus, IV, 561. — S. Hilarius Pictav., X, 96, 144, 416. — S. Ambrosius, XIV, 145; XV, 1501. — Rufinus, XXI, 677, 690. — S. Philastrius, XXII, 1267. — S. Hieronymus, XXV, 323, 545, 808; XXVI, 481; XXIX, 134. — S. Augustinus, XXXII, 839; XXXVI, 1159; XXXVII, 747; XXXVIII, 692. — S. Prosper, LI, 473. — Cassiodorus, LXX, 66, 538. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 8, 13. — S. Hildefonsus Toletan., CXVI, 136. — Carolus Magnus, XCVIII, 1130. — Smaragdus abb., 28. — Rabanus Maurus, CX, 238, 409; CXI, 26, 889; CXII, 1072. — Hincmarus Remens., CVXIV, 119. — S. Fulbertus Carnot., CXLI, 279. — S. Bruno Signiens., CLIV, 83, 97. — Rupertus abb., CLXIX, 8. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 21.

V. — Revelatio an adversetur rationi.

Verbo et ratione fides nostra fundatur; revelatio enim nedum rationem destruat naturalem, eam e contra perficit, velut auxilium quoddam a Deo missum. — Ratio humana et divina Revelatio sunt velut duo quædam luminaria ex eodem sole accensa, quæ eidem viæ prælucent: duæ sunt germanæ sorores quæ sibi mutuo manus consociare amant, hominique libenter ac benigne præbere auxilium, ut illum ad eumdem finem ducant. — Ratio ac Revelatio divina ex eodem fonte, qui est Deus, originem trahunt atque ad idem et unum tendunt — Duo modi sunt, duæ viæ, duæ manifestationum species, per quas a principio Deus absconditus seipsum hominis menti revelavit, ratio scilicet humana et divina revelatio. — Ratio autem Deum detegit in seipsa atque ex iis quæ extrinsecus sunt; Revelatio vero nobis manifestat quod de Deo ignotum erat, et divinorum attributorum quæ jam noscebantur, fidem corroborat. S. Hilarius, X, 76, 95, 143. — Faustinus, XIII, 39. — S. Ambrosius, XV, 1535; XVI, 665, 780; XVII, 964. — Gezo abb., CXXXVII, 376, 380. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 441, 442.

VI. — Revelatio triplex scilicet:

I. — *Primitiva vel naturalis.* — Deus Adæ certa mandata dedit, et omnis ætas ab institutione mundi doctrinis Dei fuit erudita. — Universæ primum gentes totusque orbis naturalem legem acceperunt. — Lex naturalis omnibus data fuit, et ante legem scriptam in cordibus manebat piorum. — Panem, scilicet verbum, non cessavit Deus fidelibus suis distribuere, tam in primis ætatibus quam in ultimis. — Omni spiritui rationali gemina quædam vis data est a Patre luminum; una est ratio, altera affectio; ratio qua discernamus, affectio qua diligamus; ratio ad veritatem, affectio ad virtutem: hæ sunt sorores illæ duæ a Domino desponsatæ. Tertullianus, II 599. — Lactantius, VI, 322. — S. Hilarius, IX, 631. — S. Philastrius, XII, 1270. — S. Ambrosius, XVI, 1242. — S. Gaudentius, XX, 891. — Rufinus, XXI, 781. — S. Hieronymus, XXIV, 283; XXV, 1576. — S. Augustinus, XXXVI, 500. — Petrus Chrysologus, LII, 111. — S. Leo Magnus, LIV, 202, 204. — Godefridus abb., CLXXIV, 32-36. — Wolbero abb., CXCV, 38. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 3.

II. — *Mosaica.* — Deus legem per Moysen uni populo dedisse creditur. — Moysis lex a Deo scripta fuit. — Moyses lex oris Dei potest dici, per quem Dominus locutus est et dedit legem. — Per Moysen testes vocaverat Dominus cœlum et terram, dans populo legem suam. — Tertullianus, II, 599. — S. Hilarius, IX, 928. — S. Ambrosius, XIV, 433, 703, 967; XV, 1328; XVI, 1254; XVII, 1008. — Rufinus, XXI, 373. — S. Hieronymus, XXII, 916; XXIV, 10, 70, 316, 318, 362; XXV, 916. — S. Augustinus, XXXV, 615; XXXVI, 1574; XXXVII, 198; XL, 562. — S. Petrus Chrysologus, LII, 394. — S. Prudentius, LX, 79. — Taio Cæsaraugust., LXXX, 790. — Ven. Beda, CXII, 856. — Rabanus Maurus, CX, 627; CXII, 443. — Haymo Halberstat., CXVII, 366. — S. Bruno Signiens., CLV, 119.

III. — *Evangelica.* — Regula fidei a Christo instituta seu revelata fuit. — Magister venit in signis, et Doctor cœlestis, et institutor consummatæ veritatis. — Evangelica præcepta nihil aliud sunt quam magisteria divina, et evangelica doctrina, prædicata per apostolos, de cœlo data est. — Lex triplex est: lex humana vel naturalis, lex Mosaica et lex evangelica quæ docet peccanti indulgere, pro peccatoribus exorare, et inimicos diligere. — Tertullianus, II, 26 *et seqq.*; III, 960. — S. Cypranius, IV, 519. — Constantinus imper., VIII, 508, 936. — S. Ambrosius, XIV, 1408; XV, 1320, 1408. — Rufinus, XXI, 705. — S. Hieronymus, XXII, 124, 168, 205, 401, 714; XXIV, 130, 247, 319, 322, 526; XXV, 13, 275. — S. Augustinus, XXXVI, 1130; XLII, 116. — S. Prosper, LI, 475, 479. — S. Leo Magnus, LIV, 422. — S. Prudentius, LIX, 617, 865. — S. Paulinus Nolan., LXI, 649, 1004. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 883, 1580. — Taio Cæsaraugust., LXXX, 791. — Rabanus Maurus, CVIII, 986, 1009; CX, 238, CXI, 22. — Hincmarus Remens., CXXVI, 128. — Remigius Antissiodor., CXXXI, 191. — Flodoardus Remens., CXXXV, 500, — S. Anselmus, CXLIX, 593. — Rupertus abb., CLXVIII, 243, 561. — Hervæus, CLXXX, 1690. — Reinerus, CCIV. 49. — Thomas Cisterciens., CCVI, 5. — S. Martinus Legion., CCIX, 162.

LV.

INDEX DE PROPHETIIS

ORDINE DISPOSITUS ANOLOGICO, REFERENSQUE VARIAS PATRUM SENTENTIAS DE NOTIONE PROPHETIÆ, EJUS UTILITATE, EJUS DIVINITATE VEL INSPIRATIONE, ETC.

—

MONITUM.

In hoc indice tractatur 1° de notione prophetiæ et ejus utilitate, 2° de divinitate vel inspiratione prophetiarum, 3° de characteribus seu formis prophetiarum, 4° de prophetis et eorum vita, 5° de præcipuis objectis prophetiarum: 1° de B. Maria Virgine, 2° de Christo, 3° de Ecclesia.

pronuntiant, tanquam sint præterita, XXXVI, 75, 485. Prophetas et de Christo prænuntiasse asseritur, XLII, 254. Christum annuntiabant pleni Christo, XXXVII, 1845. Prophetæ Christum prænuntiaverunt ut Deum et hominem, XXXIII, 522. Libri prophetici, Christo non intellecto, insipidi et fatui, XXXV, 1459. Prophetia de Christo non defuit omnibus temporibus superioribus, *ibid.* Prophetia omnis de Christo, ad omnes gentes pertinebat, *id.*, 1462, 1463. Nunc ad Jerusalem cœlestem, nunc ad terrenam, nunc ad utramque illorum oracula pertinent, XLI, 525. — Prophetæ futura ut præterita locuti : S. Leo Magnus, LIV, 368, — Prophetando promiserunt Christum, et rebus et verbis, sancti Veteris Testamenti : S. Gregorius Magn., LXXV, 524. Prophetæ multa dicunt prædicentis studio, non maledicentis voto, LXXVI, 347. Quot modis prophetæ tangantur spiritu prophetiæ, *id.*, 788. Prophetæ verbum quod foris proferunt, conjungunt verbo quod intus audiunt, *id.*, 796. Cur de se, tanquam de aliis, aliquando prophetæ loquantur, *id.*, 799. Multa simul vident prophetæ, quæ successive narrare coguntur, *id.*, 833, 856. Prophetia non solum de futuris, sed et de præteritis enuntiat, LXXV, 671.—Prophetæ quatuor majores quid tractent : Rabanus Maurus, CXI, 112, 113. — Prophetæ sæpe præteritum pro futuro ponunt: S. Bruno episc., CXLII, 183. Prophetæ de futuris quasi de præsentibus et futuris loquuntur, CLII, 639.—Prophetarum dicta omnia testimonia sunt de Christo: Rupertus abb., CLXVII, 1179. Prophetarum dicta ante Christum obscura erant, *id.*, 712.

IV. — *De prophetis, et de eorum vita.*

Prophetæ, viri justitia et innocentia digni : Tertull., I, 378. Semper passi sunt in sæculo propter divinam religionem, II, 636.—Nec insani fuerunt, nec fallaces : Lactant., VI, 128.—Secundum Evangelium vita prophetarum est : S. Ambrosius, XV, 1598. Prophetarum fides quomodo potest ostendi, XLII, 285, 290. Prophetæ an bene vel male vixerint, unde dijudicandum, *id.*, 280. Prophetas ante Christum fuisse male negatur, *id.*, 643, 648. Prophetarum tempus unde sumit exordium, XLI, 523. Prophetæ floruerunt maxime quando Romanum regnum cœpit, Assyriumque defecit ; quare, *id.*, 584. Prophetas habuit populus Israel usque ad Darii tempus, *id.*, 583, 584. Non habuit post instaurationem templi, *id.*, 606. Prophetæ antiquiores sunt philosophis gentilibus, *id.*, 596, 597. Posteriores poetis theologis, *id.*, 597. Prophetæ non fuerunt fures et latrones, XXXV, 1720. Quinam prophetæ latrones et fures censendi, XLII, 322. Prophetæ multi fuerunt, paucorum tamen scripta retinentur, XLI, 583. Prophetæ majores et minores unde dicti, *ibid.* Prophetæ quidam propter brevitatem voluminum suorum appellantur minores, XXXIV, 927. Prophetæ omnes infra Joannem, XXXVIII, 1302. — Non omnes prophetæ sanctitatis meritum attingunt : S. Gregorius Magnus, LXXVI, 399. Prophetæ stellæ fuerunt pluviam generantes, *id.*, 405. Prophetæ plus quam Moyses divinam scientiam apprehenderunt, *id.*, 980.

V. — *De præcipuis objectis prophetiarum.*

1. De Maria Virgine Matre Christi.

Virga ex radice, Maria ex David : Tertull., II, 788. — Pulchra in figura Ecclesiæ de Maria prophetata sunt : S. Ambrosius, XVI, 326. Per mulierem in hoc loco beatam Mariam possumus intelligere, XVII, 876. Per portam orientalem beata et gloriosa Virgo Maria figuratur, *id.*, 948. — Quod clausum est, atque signatum, similitudinem habet Matris Domini, matris et virginis : Hieronymus, XXIV, 254. Loquatur Isaias spei nostræ fideique mysterium : *Ecce virgo in utero concipiet et pariet filium* etc., *id.*, 254. Pulchre quidam portam clausam, per quam solus Dominus Deus Israel ingreditur, et dux cui porta clausa est, Mariam Virginem intelligunt, quæ et ante partum, et post partum Virgo permansit, XXV, 430. — De nato Christo ex Virgine : S. Prosper Aquitanus, LI, 819, — In qua virga non dubie beata Virgo Maria prædicta est : S. Leo Magnus, LIV, 204. — Isaiæ vaticinium quod virgo paritura esset filium, cujus nomen Emmanuel, in Maria impletum est : S. Maximus Taurin., LVII, 235. — Virga erat Maria, nitida, subtilis et virgo, quæ Christum veluti florem integritate sui corporis germinavit. 310. — Manna etiam eodem sensu dicitur, quia splendida, suavis et virgo; quæ velut cœlitus veniens cunctis Ecclesiarum populis cibum melle dulciorem defluxit, *id.*, 330.—Non dubium est, Jesseicæ radicis virgam, beatam videlicet Mariam, naturæ suæ germen, id est Dominum Jesum Christum, ex suæ carnis materia protulisse : Virgilius Tapsensis, LXII, 113. — Potest hortus conclusus Maria Mater Domini intelligi : S. Justus Urgell., LXVII, 978. — Vaticinium Isaiæ de virgine paritura in Maria impletum : Beda, XCIV, 32. Quidam hoc quod dictum *Inimicitias ponam* etc. de Virgine in qua natus est Deus intelligunt, *id.*, XCI, 215. — Aliquot prophetarum oraculis probatur virginitatem summam oportere cum maternitatis gloria copulari : S. Hildefonsus Toletanus, XCVI, 64 — Quidam hoc quod dictum est : *Inimicitias ponam inter te et mulierem* de Virgine, de qua Dominus natus est. intellexerunt : Wicbodus, XCVI, 1164 ; Rabanus Maurus, CVII, 496. — Mulier amicta sole beata Virgo Maria est : Alcuinus, C, 1152. — Pulchre quidam portam clausam per quam solus Dominus Deus Israel ingreditur, et dux cui porta clausa est Mariam Virginem intelligunt : Rabanus Maurus, CX, 1003. — Cantatur psalmus tricesimus quartus de festo beatæ Mariæ Virginis, quæ ad Mariam specialiter referri possunt : Walafridus Strabus, CXIII, 911. — Ut sub occasione misericordiæ qua populum liberabat obsessum, Filium suum nuntiaret de Virgine nasciturum : Haymo Halberstad, CXVI, 758. — Quando dicitur dabit Dominus ipse vobis signum, novum debet esse, atque mirabile. Sin autem juvencula, ut Judæi volunt, et non virgo pariet, quale signum poterit appellari, *id.*, 761. Ergo iste puer qui nascitur ex virgine, o domus David, nunc a te appelletur Emmanuel, *id.*, 762. — Virga de radice Jesse egressa est, quia Virgo Maria ex propagine David orta est : Haymo Haberstat., CXVI, 779. — Secundum vaticinium sanctissimi prophetæ illius, virgo quædam erat conceptura, et paritura filium, et hæc virgo fuit bona Maria : Goffridus abbas, CLVII, 244. Hæc porta templi, et templum Domini est Maria beatissima et incomparabilis Virgo, de cujus utero ad nos venit Dei Patris imago, *ibid.*, 248. — Illa sanctissima terra dedit fructum suum, Virgo videlicet Maria, quem, angelo nuntiante, fide et dilectione concepit, *ibid.*, 249. — Honorabilis et prædicabilis femina, digna Deo Virgo Maria domus Domini appellatur, in qua porta orientalis clausa semper esse perhibetur, *ibid.*, 250. — De Maria multis sæculis ante ortum ejus vel conceptum, Isaiam Spiritu sancto afflatum dixisse constat : *Egredietur virga de radice Jesse*, etc. : S. Anselmus, CLIX, 304. — Hæc virga quæ talem ex se protulit florem, nullo dissentiente, Virgo Maria fuit, *ibid.* — Multæ sunt filiæ regum, sed regina una est, per quam beatam Virginem Mariam intelligimus : S. Bruno Signiensis, CLXIV, 857. — *Audi, filia, et vide*, etc. Quamvis hoc de tota catholica et universali Ecclesia convenienter intelligi possit, ego tamen de beata Virgine Maria singulariter exponam, *id.*, 858. — Non incongrue Virgo Maria civitas Dei appelletur, *id.*, CLXV, 1021. Virgo Maria merito filia Jerusalem vocatur, *ibid.* Significabat, quod hæc gloriosa virgo, quæ secundum Isaiam fuit virga de radice Jesse, genuit florem, id est Christum, *id.*, 1022. — Virgo Maria figurata per hortum in quo varii flores virtutum erant, *ibid.*, *Femina circumdabit virum*, id est Virgo Maria portabit in utero Christum, quem totus mundus capere non potest, *ibid.* — Vidi portam in domo Domini clausam, quam Dominus intravit et exivit, et clausam reliquit quia virgo ante et post partum, *ibid.* — Dictis propheticis confirmabatur domus David quod Deus promiserat et juraverat David, Christum de semine ejus nasci, ut ibidem eum inter cætera dicit : *Ecce virgo concipiet*, etc. : Rupertus abbas, CLXVIII, 539. — Hortus conclusus es, o Dei Genitrix, *id.*, 896. — Ecce prophetia et figura. Jesse fuit pater David ; radix Jesse familia Judæorum. Virga est Maria, flos Filius ejus : Hildebertus Cenom., CLXXI, 392. — Similiter virga Aaron quæ sine semine produxit nuces, signat Mariam, quæ sine semine genuit Christum, *id.*, 393. — De hac porta Virginis dixit Dominus ad Ezechielem : *Porta hæc quam vides, clausa erit, et non aperietur*, *ibid.* — Maria vocatur amica in Cantico cant., quia portavit Patris secreta : Honorius Augustod., CLXXII, 501. *Vinea nostra floruit*, id est Maria Christum peperit, in Cant. cant. : Honorius Augustodun. CLXXII, 503. — Laus Filii de Matre, *id.*, 505. — Sequuntur verba Virginis, Christum in se venire optantis : Cant. cant., *id.*, 508. — Sequitur laus Ecclesiæ conversæ de Judæis admirantis gloriam Virginis, *id.*, 515. — Virginis promissio : Cant. cant., *id.*, 516. — Christus ad fideles de Virgine Matre ejus : Cant. Cant., *ibid.* — Ezechiel quoque portam semper clausam vidit per quam solus Rex regum transivit et clausam reliquit (*Ezech.*, XLIV). — Sancta Maria est cœli porta quæ ante partum et in partu Virgo fuit et post partum Virgo permansit : Honorius August., CLXXII, 905. — Recte conceptio et partus Virginis vocatur *signum*, quæ sic mater affecta est ut virginitatis non amitteret sigillum : Herveus Burdigal., CLXXXI, 99. *Et egredietur virga de radice Jesse* ; Virga Maria, flos Mariæ Christus, *id.*, 140. — Hujus magni miraculi majus mysterium Isaias edisserit, dicens ;

Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (*Isaia* XI, 1) : S. Bernardus abb., CLXXXIII, 63. In hoc tamen Isaiæ testimonio, florem Filium, virgam intellige Matrem, *id.*, 64. — Huic quoque Gedeonico facto propheticum dictum pulchre satis convenire videtur, ubi legitur : *Descendet sicut pluvia in vellus, ibid.* — Audiamus et Jeremiam nova veteribus vaticinantem : *Femina circumdabit virum* (*Jerem.* XXXI, 22). Quæ est hæc femina? Quis vero iste vir? *ibid.* — Sed vide si non etiam hanc Jeremiæ novitatem Isaias lucidissime aperit, qui et novos superius Aaronicos flores exposuit : *Ecce*, inquit, *virgo concipiet et pariet filium, id.*, 66. — De beatæ Virginis Mariæ integra et perfecta pulchritudine : *Tota pulchra es*, etc. (*Cant.* IV) : Richardus a S. Victore, CXCVI, 482. — Porta quoque sancta et perpetua, virgo est, ut in eodem dictum invenitur Ezechiele, quia *porta hæc clausa erit et non aperietur* (Ezech. XLIV, 2) : Adamus Præmonst., CXCVIII, 186. — Unde cum canticum amoris, scilicet epithalamium Salomonis, specialiter et spiritualiter ad Ecclesiam referatur, tamen specialissime et spiritualissime ad gloriosam Virginem reducitur : Alanus de Insulis, CXX, 53.

2° De Christo Domino nostro.

De nato Christi ex Virgine, Isaias propheta : *Ecce*, ait, *virgo in utero accipiet et pariet filium, et vocabitis nomen ejus Emmanuel* (*Isa.* VII, 14) : S. Hieronymus, XXIV, 102 ; S. Prosper Aquitanus, LI, 819 ; Haymo Halberstat, CXVI, 761 ; Rupertus abb., Tuit., CLXVII, 1304 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 99.

De nato Christo ex femina, Jeremias propheta : *Femina*, inquit, *circumdabit virum* (*Jerem.* XXXI, 22) : S. Hieronymus, XXIV, 880 ; Rabanus, Maurus, CXI, 1039.

De Christo in præsepi posito, Isaias propheta : *Agnovit*, ait, *bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui* (*Isa.* I, 3) : S. Prosper Aquitanus, LI, 820. — Et Habacuc : *In medio*, inquit, *duorum animalium cognosceris* (*Habacuc* III, 2, sec., LXX) : S. Hieronymus, XXV, 1309 ; S. Prosper Aquitanus, LI, 820.

De Christo a Magis adorato, David dixit : *Reges Tharsis et insulæ munera offerent, reges Arabum et Saba dona adducent* (*Psal.* LXXI, 10) : Rufinus, XXI, 939 ; S. Hieronymus, XXVI, 1029; S. prosper Aquit., LI, 820 ; Beda Ven., XCII, 865 ; Petrus Lombardus, CXCI, 653. — Item Isaias : *Omnes a Saba venient, ferentes aurum, thus et lapidem pretiosum*, etc. (*Isa.* LX, 6) : S. Prosper Aquit., LI, 820.

De fuga in Ægyptum, Osea propheta : *Ex Ægypto vocavi Filium meum* (*Osee* XI, 1) : Rufinus XXI, 1016; S. Hieronymus XXV, 915 ; S. Prosper Aquit., LI, 821 ; S. P. Chrysolog., LII, 602 ; Haymo Halberstat., CXVII, 79 ; Rupertus abbas, CLXVIII, 170 *et seqq.*, et Isaias : *Ecce Dominus ascendet supra nubem levem*, et *ingredietur Ægyptum* et *movebuntur simulacra Ægypti a facie ejus*, etc. (*Isa.* XIX, 1) ; S. Hieronym., XXIV, 181, 250 ; Haymo Halberstat., CXVI, 807.

De miraculis Christi, Isaias propheta : *Ecce*, ait, *Deus noster retribuet judicium, ipse veniet, et salvos nos faciet. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum audient*, etc., *Isa.* XXXV. 4) : S. Hieronym., XXIV, 376 ; S. Prosper Aquit., LI, 822 ; Haymo Halberstat., CXVI, 894.

De Christo, quod mare pedibus ambulavit, David propheta : *In mari est via tua et semitæ tuæ in aquis multis* (*Psal.* LXXVI, 20) : S. Augustinus, XXXVI, 981 ; S. Prosper Aquit., LI, 823 ; Cassiodorus, LXX, 553 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 994 ; Petrus Lombardus, CXCI, 720. — Dicit et Habacuc : *Dispergens aquas itineris, dedit abyssus vocem suam* (*Habacuc* III, 10) ; S. Prosper Aquit., LI, 823.

De Jesu, quod portatus asello est, Zacharias propheta : *Dicite*, ait, *filiæ Sion : Ecce Rex tuus venit tibi justus et salvans ; ipse mansuetus, sedens subjugalem asinam et pullum novellum* (*Zachar.*, IX. 9) : S. Hieronym., XXV, 1483 ; S. Prosper Aquitan., LI, 823 ; Haymo Halberstat., CXVII, 250 ; Rupertus abb., CLXVIII, 769.

De contumeliis in Jesum, de corona spinea, ejus cruce et vulneribus. Per Isaiam prophetam : *Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus*, etc. (*Isa.* L, 6) : S. Hieronym., XXIV, 477, 478 ; S. Prosper Aquitan., LI, 825 ; Haymo Halberstat., CXVI, 973 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 371. — Et Jeremias dicit : *Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis* (*Thren.* III, 30) ; S. Prosper Aquitan., LI, 825. — David ipse dicit : *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina* (*Psal.*, XXXI, 4), *ibid.* — *Foderunt manus meas et pedes meos; dinumeraverunt omnia ossa mea* (*Ps.*, XXI, 17) : Rufinus, XXI, 723 ; S. Augustinus, XXXI, 175 ; S. Prosper Aquitan., LI, 825 ; Arnobius Junior., LIII, 353 ; Cassiodorus, LXX, 159 ; Beda Ven., CXIII, 595 ; Haymo Halberstat., CXVI, 266 ; S. Bruno Carthus., CLII, 722 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 768 ; Petrus Lombardus, CXCI, 234 ; Gerhohus Reichersp., CXCIII, 1012. — Isaias propheta : *Sicut ovis*, ait, *ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum* (*Isa.*, LIII, 7) : S. Hieronym., XXIV, 508, 509 ; S. Prosper Aquit., LI, 825 ; Haymo Halberstat., CXVI, 990 ; Rupertus abbas, CLXVII, 1348 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 493, 494. — Jeremias dicit : *Mittamus lignum in panem ejus* (*Jer.*, XI, 19) : S. Hieronym., XXIV, 756, S. Prosper Aquit., LI, 825.

Quod Christus in medio latronum sit crucifixus. *Inter sceleratos*, inquit, *deputatus est, qui peccatum non fecit, cujus livore sanati sumus omnes* (*Isa.*, LIII, 12) : S. Hieronym., XXIV, 512. S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Haymo Halberstat., CXVI, 994 ; Rupertus abbas, CLXVII, 1339 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 496.

Quod vestimenta ejus divisa, et sortem super tunicam ejus miserunt. Per David prophetam : *Ipsi diviserunt sibi*, ait, *vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem* (*Ps.* XXI, 19) : Rufinus, XXI, 723 ; S. Augustinus, XXXVI, 176 ; S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Cassiodorus, LXX, 161 ; Haymo Halberst., CXVI, 266 ; Petrus Lombardus, CXCI, 235 ; Gerhohus Reichersp., CXCIII, 1024.

De Christo, qui felle et aceto potatus est. Per David prophetam : *Dederunt*, ait, *in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto* (*Psal.* LXVIII, 22) : S. Hilarius, IX, 481 ; Rufinus, XXI, 927 ; S. Augustinus, XXXVI, 858 ; S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Cassiodorus, LXX, 486 ; Haymo Halberstat., CXVI, 425 ; Remigius Antissiod. CXXXI, 498 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 261 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 959 ; Petrus Lombardus, CXCI, 636.

Quod in Christi passione sol lunaque obscurati sunt. Joel propheta : *Ante faciem ejus*, ait, *confundetur terra et movebitur cælum, sol et luna contenebrescent*, etc. (*Joel* II. 10) ; S. Prosper Aquitan., LI, 827.

De sepultura Christi Domini et ejus resurrectione, David propheta : *Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber, et sicut vulnerati dormientes projecti in monumentis* (*Psal.* LXXXVII, 5, 6) : S. Augustinus, LXXXVII, 1111, 1112 ; S. Prosper Aquitan., LI, 827 ; Cassiodorus, LXX, 624 ; Haymo Halberstat., CXVI, 493 ; S. Bruno Carthus., CLII, 1100 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 1036 ; Odo Astens., CLXV, 1248 ; Petrus Lombardus, CXCI, 812, et alibi ; *Non derelinques*, ait, *animam meum apud inferos, neque dabis Sanctum tuum videre corruptionem* (*Psal.* XV, 10) : Rufinus, XXI, 698 ; S. Augustinus, XXXVI, 145 ; S. Prosper. Aquitan., LI, 827 ; S. Bruno Carthus., CLII, 691 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 742 ; Petrus Lombardus, CXCI, 175.

Osee propheta dicit : *Vivificavit nos post duos dies : in die tertia suscitabit nos*, etc. (Osee VI, 3) : S. Prosper Aquitan., LI, 828.

De ascensione Christi in cœlum, David propheta dicit : *Ascendit in altum, captivam duxit captivitatem*, etc. (*Psal.* LXVII, 19) : Rufinus, XXI, 917 ; S. Prosper Aquitan., LI, 829 ; Cassiodorus, LXX, 469 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 948 ; Petrus Lombardus, CXCI, 611. Et alibi : *Ascendit super cherubim et volavit, volavit super pennas ventorum* (*Psal.* XVII, 11) : Rufinus, XXI, 704 ; S. Prosper Aquitan., LI, 829 ; Cassiodorus, LXX, 126 ; Haymo Halberstat., CXVI, 247 ; Petrus Lombardus, CXCI, 190.

De secundo adventu Filii hominis, David propheta dicit : *Deus manifestus veniet, Deus noster, et non silebit. Ignis ante eum ardebit, et in circuitu ejus tempestas valida* (*Psal.* XLIX, 5) : Rufinus, XXI, 844 ; S. Augustinus, XXXVI, 569 ; S. Prosper Aquitan., LI, 849 ; Cassiodorus, LXX, 349 ; Haymo Halberstat., CXVI, 365 ; S. Bruno Carthus., CLII, 854 ; S. Bruno Signiens., CLXXIV, 874 ; Petrus Lombardus, CXCI, 476.

3° De Ecclesia.

Hanc sponsam Christus sibi etiam per Salomonem ex vocatione gentium accersit. Siquidem legisti (*Cant.* IV, 8) : *Veni sponsa, de Libano* : Tertull., II, 382. — Quod Ecclesia, quæ prius sterilis fuerat, plures filios habitura esset ex gentilibus, quam quot Synagoga ante habuisset : S. Cyprianus, IV, 688. — Quam Ecclesiam etiam in Cantico canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat et dicit : *Una est columba mea, perfecta mea*, etc. (*Cant.* VI, 9) : S. Cyprianus, IV, 500. — Hanc domum designat et denuntiat Spiritus sanctus in *Psalmos* dicens : *Deus qui inhabitare facit unanimes in domo* (*Psal.* XVII, 7), *id.*, 506. — Montem hunc ejusque nomen atque etiam urbis ipsius, Ecclesiam quæ corpus est Christi nuncupatam semper accepimus, Domino in Psalmis dicente : Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion, etc. : S.

Hilarius, IX, 414. — *Mons Sion, latera aquilonis, civitas Regis magni*, etc. Cur sit exsultatio universæ terræ, evidenter expressit; quoniam Dominus Jesus Ecclesiam sibi ex peccatoribus congregavit : S. Ambrosius, XIV, 1147. — In quibus est Ecclesia Domini, quæ est civitas Regis magni, *id.*, 1148. — *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ* (*Psal.* xxxv). — Domus ergo Ecclesia est : S. Ambrosius, XIV, 962. — *Et signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole*, etc. Hæc mulier Ecclesiam designat : S. Ambrosius, XVII, 875. — *Et civitatem sanctam Jerusalem vidi descendentem de cœlo a Deo*, etc. Civitas Jerusalem Ecclesia est ex candidis petris constructa, *id.*, 937. — Prophetæ disposuerunt, apostoli fundamenta Ecclesiæ jecerunt, *id.*, 880. — *In cœlo erat illius*, etc. — Mulier Ecclesia, serpens diabolus : S. Hieronymus, XXVI, 843. — Vox Ecclesiæ contra hæreticos (*Psal.* xi), *id.*, 845. — Psalmus xxii continet vocem Ecclesiæ collaudantis Christum : XXVI, 884. — Psalmus xxiii continet interdum vocem Prophetæ de Ecclesia loquentis, *id.*, 884. — Psalmus xxiv interdum habet Ecclesiæ supplicantis vocem, *id.*, 889. — *Astitit regina a dextris tuis*. Ipsi nunc Ecclesiæ Propheta loquitur : S. Hieronymus, XXVI, 959. — Deus Pater dedit Filium suum in Sion : hoc est in sanctam Ecclesiam, *id.*, 979. — *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei*, et tamen ipsam civitatem Ecclesiam intelligimus de gentibus congregatam, *id.*, 1081. — Propheta loquitur ad Ecclesiam, et dicit ei : *Sicut lætantium omnium habitatio est in te*, *id.*, 1084. — Psalmus, *Lauda Jerusalem Dominum*, ad Ecclesiam refertur, *id.*, 1257. — *Lætare sterilis quæ non paris*, etc. *Isa.* liv, 1). Sterilis Ecclesia, sine viro Christo : XXVI, 391; XXIV, 515. — *Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium*, quod intelligitur de Ecclesia Christi, *id.*, XXIV, 43. — Commotis ergo gentibus venerunt electa omnium gentium, et repleta est gloria domus Domini, quæ est Ecclesia Dei viventis, etc., *id.*, XXV, 1404. — *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis tuis, Filia principis* (*Cant.* vii). Filia principis sancta Ecclesia dicitur, quia prædicatione Christi in vitam novam regeneratur, *id.*, 533. — *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?* (*Cant.* viii, 5.) Sancta Ecclesia de deserto ascendit, quia in exsilio hujus peregrinationis posita, ad cœlestia gaudia mente et cogitationibus tendit, *id.*, LXXIX, 540. — *Soror nostra parvula est, et ubera non habet* (*Cant.* viii, 8). Sororem Christus Ecclesiam vocat, quia de ipsis apostolis dicebat : *Ite, dicite, fratribus meis* (*Matth.* xxviii, 10). Soror autem parvula, ubera non habebat, quando in solis apostolis Ecclesia erat, *id.*, 543. — *Mulierem fortem quis inveniet? Procul, et de ultimis finibus pretium ejus*. Mulier fortis Ecclesia catholica vocatur : Beda Ven., XCI, 1039, *seqq.* — Cantica canticorum ad Ecclesiam referuntur, *id.*, 1087, *seqq.* — *Mulier amicta sole et luna sub pedibus ejus* (*Apoc.* xii). Ecclesia Christi lumine cincta, gloriam calcat temporalem, *id.*, XCIII, 165. — *In capite ejus corona stellarum duodecim*. Duodenario apostolorum numero capiti ornatur Ecclesia, *id.*, 166. — *Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni* (*Apoc.* xxi). Sponsam et uxorem dicit Ecclesiam, quæ, immaculata permanens, spirituales semper Deo filios generat, *id.*, 195. — Caput xii Apocalypsis ad Ecclesiam refertur : Alcuinus, C, 1152. — *Ipsa conteret caput tuum* (*Gen.*). Mulier conteret caput serpentis, cum Ecclesia sancta insidias diaboli, et suasiones venenosas in ipso mox initio deprehensas abigit, etc. : Rabanus Maurus, CVII, 495. — *Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium* (*Isa.* ii). Iste quippe mons, mons domus Domini est, id est Ecclesiæ, quæ est domus Domini supra Christum fundata : Haymo Halberstat., CXVI, 729. — *Consurge, induere fortitudinem tuam, Sion : induere vestimentis gloriæ tuæ, Jerusalem civitas sancta* (*Isa.* lii). Potest et ad præsentem etiam referri Jerusalem, id est Ecclesiam : *id.*, 982. — *Lauda, sterilis, quæ non paris*, etc. (*Isa.* liv). Potest etiam Ecclesia, quæ in Judæis deserta erat, sterilis appellari, quia Domino adveniente filios ejus non pariebat, *id.*, 993. — *Et veniet Desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria* (*Agg.* ii). Postquam ergo Christus venit, impleta est domus Domini, id est Ecclesia, quæ est domus Dei de vivis lapidibus ædificata, *id.*, CXVIII, 217. Prophetia de constitutione sanctæ Ecclesiæ, quæ tam ex Judæis quam ex gentibus constat : *id.* 248. — Salomon composuit hunc libellum (*Cant.*) de nuptiis Christi et Ecclesiæ, *id.*, 295. — Sancta Ecclesia designatur per cœlum, similiter et per mulierem (*Apoc.* xii : *id.*, 1089). — Vel certe per nubem candidam Ecclesia intelligitur (*Apoc.* xiv), *id.*, 1111. — *Mulierem* (*Gen.* iii) hic Ecclesiam. Quæ ab Isaia de Ecclesia sunt prædicta : S. Augustinus, LXI, 585, 586. Quorum Aggæus Christum et Ecclesiam hac apertius brevitate prophetat : *Adhuc unum modicum et ego commovebo cœlum, et terram, et mare, et aridam*, etc., *id.*, 593. Zacharias de Christo et Ecclesia : *Exsulta*, inquit, *filia Sion; jubila, filia Jerusalem; ecce Rex tuus veniet tibi*, etc., *id.*, 594. Malachias prophetans Ecclesiam quam per Christum cernimus propagatam, Judæis apertissime dicit ex persona Dei : *Non est mihi voluntas in vobis*, etc., *id.*, 594. De prophetia Danielis et Ezechielis quæ in Christum Ecclesiamque concordat, *id.*, 592. Ecclesiam Christi ipsam esse prædictam : unde dicitur : *Sedes autem gloriæ exaltata est, sanctificatio nostra* (*Jerem.*, xvii, 10, 12), XLIII, 289. Quis est mons, nisi is qui secundum prophetiam Danielis ex parvo lapide crevit, et factus est mons magnus, ita ut impleret universam terram (*Dan.*, ii, 35). *Ibid.* Ego sum Ecclesia de qua illi in eodem psalmo dicitur, et tanquam factum quod futurum fuerat prænuntiatur : *Astitit Regina a dextris tuis*, etc. *id.*, XL, 175. Ita ergo dicit Isaias, incipiens ab humilitate Christi, et se postea convertens ad alloquendam Ecclesiam : Delectare sterilis quæ non paris : *id.*, XXXIV, 1055. — Nunc Sion mons quod sit Ecclesia, docet propheta qui dicit : *Ego Dominus excitabo Sion in gentibus*, etc. : Arnobius Junior., LIII, 329. — Legimus in eodem apostolo dictum de Ecclesia : *Lætare sterilis, quæ non paris*, etc. : S. Maximus Taurin., LVII, 469. — *Osculetur me osculo oris sui*. Vox Ecclesiæ hæc est venientis ad Christum in osculo : S. Justus Urgell., LXVII, 963. *Ecce tu pulchra es, amica mea*. Christus Ecclesiam, quam amicam pacis suæ osculo fecit, bis pulchram pronuntiat, *id.*, 968. *Introduxit me in cellam vinariam*, Ecclesia in cellam vinariam introducitur, quando hæc apostolica congregatio Spiritu sancto repletur, *id.*, 970. *Columba mea in foraminibus petræ*. Non aliud Ecclesia columba vocatur, nisi quia est sine dolo et Spiritu sancto repletur, *id.*, 972. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum?* Per desertum ascendit Ecclesia, quando populus gentium, fide occupans credentium multitudinem, proficit, *id.*, 974, 975. *Columnas ejus fecit argenteas*. Sustentacula Ecclesiæ præparantur ex doctis vel apostolis, *id.*, 975. *Soror nostra parva, et ubera non habet* Ecclesia ex gentibus veniens, etc. *id.*, 991. — *Mulier amicta sole et luna sub pedibus ejus* : id est Ecclesia Christo induta, propter ejus dilectionem mutabilia cuncta calcantem : Primasius Adrumet., LXVIII, 872. *Et in capite ejus corona stellarum duodecim*, id est Ecclesiæ; duodenario apostolorum numero primordia dicit fundatæ mox Ecclesiæ, decorari, *id.*, 873. *Veni, ostendam tibi novam nuptam, uxorem Agni*, id est Ecclesiam, *id.*, 923. Hinc Isaias (cap. iii) : *Erit*, inquit, *in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles*, *ibid.* — *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens* (*Cant.*, vi, 9)? Quasi aurora quippe electorum surgit Ecclesia, quæ pravitatis pristinæ tenebras deserit, et sese in novi luminis fulgorem convertit. S. Gregorius Magnus, LXXV, 648. Apte enim Ecclesia auroræ comparata describitur, quæ per cognitionem fidei a peccatorum suorum tenebris in clara luce justitiæ commutatur, LXXVI, 62. *Omnis gloria ejus Filiæ regum ab intus* (*Psal.*, xliv, 14). Filia quippe regum Ecclesia quæ in bono est opere spiritualium principum prædicatione generata, LXXV, 853. *Agrum non suum demetunt, et vineam ejus quem vi oppresserint vindemiant* (*Job*). Potest agri vel vineæ nomine universa Ecclesia designari *id.*, 1150. *Ædificabitur civitas Domino*, etc. (*Jerem.*, xxxi, 38). Civitatem quippe esse Domini sanctam Ecclesiam nullus ignorat, LXXVI, 333. *Jerusalem quæ ædificatur ut civitas* (*Psal.*, cxxxi, 3). Et ipsa est civitas, scilicet sancta Ecclesia, quæ regnatura in cœlo adhuc laborat in terra, *id.*, 938. *Ecce etiam luna non splendet*, etc. (*Job*). Quid per lunam, nisi cuncta simul Ecclesia, *id.*, 21. *Surge, Aquilo, et veni, Auster, perfla hortum meum* (*Cant.* iv, 5). Qui hortum Dei, id est sanctam Ecclesiam perflat *id.*, 799. *Mulier amicta sole et luna sub pedibus ejus* (*Apoc.*, xii, 2). Sancta autem Ecclesia, quia superni luminis splendore protegitur, quasi sole vestitur, quia vero cuncta temporalia despicit, lunam sub pedibus ejus premit, *id.*, 731. *Quæ est ista quæ progreditur?* etc. (*Cant.* vi, 9) Ecclesia sancta quasi aurora consurgens in judicio ultimo progreditur, LXXIX, 530. *Osculetur me osculo oris sui* (*Cant.*). Suspirans sancta Ecclesia pro adventu Mediatoris Dei et hominum, ad patrem orationem facit, ut filium dirigat, etc., *id.*, 478. *Introduxit me rex in cubiculum suum* (*Cant.*, i, 3). Ecclesia Dei, quasi quædam domus regis est : et ista domus habet portam, habet ascensum, habet triclinium, habet cubicula, *id.*, 483. Hæc verba : *Nigra sum, sed formosa*, quomodo ad Ecclesiam referuntur, *id.*, 486. *Vox turturis audita est in terra nostra* (*Cant.*, ii, 12). Quid per turturem, nisi Ecclesia? *id.*, 499. *Surgam, circuibo civitatem* (*Cant.*, iii, 2). Quid

per civitatem in hoc loco, nisi Ecclesiam, *id.*, 502. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum?* (*Cant.*, III, 6). In deserto, Ecclesia in hoc mundo vivit, dum a regno exsul- inter bestias, dæmones videlicet, degit, *id.*, 504. *Hortus conclusus soror mea sponsa* (*Cant.*, IV, 12). Hortus sancta Ecclesia exsistit, quia dum populos multos in fide gignet quasi flores pulchros bona terra emittit, *id.*, 513. — Dicit qui diabolus contrarius est : Remigius Antissiod., CXXXI, 66. — In Canticis sponsus Deus est, sponsa vero Ecclesia : Anselmus Laudun., CLXII, 1189. *Mulier* (*Apoc.*, XII) significat Ecclesiam : quia sicut mulier parit et nutrit ita Ecclesia parit homines in lucem et fidem, et nutrit eos omni verbo divino, *id.*, 1543. — Vox Ecclesiæ ad Christum (*Cant.*) : S. Bruno Sign., CLXIV, 1235. Hæc enim *mulier* (*Apoc.*, XII) Ecclesia est, quæ sole, pulchritudine, splendore circumamicta et multos suæ claritatis lumine ad se, et post se attraxit amatores, CLXV, 667, 888. — Quæ de Ecclesia prædicuntur ab Isaia et Daniele : Rupertus abb., CLXVII, 1282. Significabat namque *mulier* illa (*Apoc.*, XII) sanctam Ecclesiam, CLXIX 1040; CLXX, 34. — Ecclesia sponsa Christi adventum sponsi desiderat (*Cant.*) : Honorius Augustod., CLXXII 359. — Salomon divinitus inspiratus, Christi et Ecclesiæ laudes cecinit (*Cant.*) : S. Bernardus Clarev., CLXXXIII 788. Qualiter sponsa, id est Ecclesia, trahi se optat pos sponsum, id est Christum (*Cant.* 3) *id.*, 872. De nigredine et formositate sponsæ, id est Ecclesiæ (*Cant.* I, 4) *id.*, 899. — Quomodo Ecclesia reperit divitias divinæ misericordiæ in foraminibus vulnerum Christi (*Cant.*, II, 13 *Mulier scilicet amicta sole* (*Apoc.*, XII) sanctam Ecclesian significans, quæ est amicta et cooperta, et undique mu nita Jesu Christo sponso suo defensore : S. Martinus Legion., CCIX, 365.

LVI.

INDEX DE MIRACULIS

ORDINE RERUM DIGESTUS ANALOGICO.

—

MONITUM.

In hoc Indice agimus : I De miraculis generatim sumptis ; II De miraculis Veteris Testamenti ; III De miraculis Novi Testamenti ; IV De miraculis tempora apostolica sequentibus quæ scilicet Patres ipsi opera sunt vel, ab aliis fide dignis audierunt, et in suis scriptis consignavere ; V De falsis quibuslibet miraculi seu rectius prodigiis, etsi stupendis, quæ astutia et arte dæmonum, imprimis ante Christi adventum, di vulgabantur ; VI Alphabetice tandem damus nomina Patrum qui chronologice tantum indicantur in prædictis ar ticulis.

I. *De miraculis generatim sumptis.*

Cum hoc quæsitum latius pateat, et incircumscriptum tractet de possibilitate, esse, causa, ratione, modo, vi probante, etc., miraculorum, discutique possit de auctoribus miraculorum, seu suo, ut si quis sit, Deus, seu alieno nomine, si solum sit missus, agentibus, nullo stante miraculo, nisi divinitate operante, per ratiocinium quod potest urgeri erga quemlibet mira patrantem, huic monito solum Christum, velut ad trutinam subjiciemus, nihil unquam nulloque testimonio aptiore ad scopum nostrum stabiliendum, irrefragabiliterque probandum. Unde cum Arnobio audacter dicimus : Ergone ille mortalis aut unus fuit e nobis, cujus imperium, cujus vocem popularibus et quotidianis verbis missam, invaletudines, morbi, febres atque alia corporum cruciamenta fugiebant? Unus fuit e nobis cujus fœde vitiligines jussioni obtemperabant pulsæ statim, et concordiam colorum commaculatis visceribus relinquebant? Unus fuit e nobis cujus ex levi tactu stabant profluvia sanguinis, et immoderatos cohibebant fluores? Unus fuit e nobis cujus manus intercutis veternosæ fugiebant undæ, penetrabilis ille vitabat liquor et turgentia viscera salutare ariditate deflabant? Unus fuit e nobis qui claudos currere præcipiebat? Unus fuit e nobis qui debilitatibus variis morbisque vexatos centum, aut hoc amplius semel una intercessione sanabat, cujus vocem ad simplicem furibunda et insana explicabant se maria, procellarum turbines tempestatesque fidebant; qui per altissimos gurgites pedem ferebat illutum, calcabat ponti terga, undis ipsis stupentibus, in famulatum subeunte natura; qui sequentiam se millia quinque, quinque saturavit panibus, ac ne esse præstigiæ, incredulis illis videretur et duris, bis senarum sportarum sinus reliquiarum fragminibus aggerebat? Unus fuit e nobis, qui redire in corpora jamdudum animas præcipiebat efflatas prodire ab aggeribus conditos, et post diem funeris tertium pollintorum voluminibus expediri? Unus fuit e nobis, qui quid singuli volverent, quid sub obscuris cogitationibus continerent, tacitorum in cordibus pervidebat? Unus fuit e nobis, qui cum unam emitteret vocem ab diversis populis et dissona voce loquentibus, familiaribus verborum sonis, et suo cuique utens existimabitur eloquio? Unus fuit e nobis, qui cum officia religionis certæ suis sectatoribus traderet, mundum totum repente complebat quantusque et qui esset, revelata nominis immensitate, monstrabat? Unus fuit e nobis qui, deposito corpore, innumeris se hominum prompta in luce detexit, cujus nomen auditum fugat noxios spiritus, imponit silentium vatibus Istas virtutes non tantum ipse perfecit vi sua, verum quo erat sublimius, multos alios experiri et facere sui nomini cum affectione permisit. Nam cum videret futuros nos ess gestarum ab se rerum divinique operis abrogatores, n qua subesset suspicio magicis se artibus munera illa bene ficiaque largitum, ex immensa illa populi multitudine, qu suam gratiam sectabatur admirans, piscatores, opifices rusticanos, atque id genus delegit imperitorum, qui pe varias gentes missi, cuncta, illa miracula sine ullis fuci atque adminiculis perpetrarent? Quid dicitis, o mente incredulæ, difficiles, duræ? Alicuine mortalium Jupit ille Capitolinus hujusmodi potestatem dedit? » Tot erg tantæque virtutes invicte demonstrant, omnibus fatentibus miracula præcipuum esse signum et sigillum ultimum i terris ad probanda suam divinam operationem divinasqu voluntates.

TERTULLIANUS. — Omnia ex nihilo creat., I, 334 Verbo fieri jussit Deus, ratione composuit, virtute su condidit, 375. Christi miracula probant eum esse Deum e hominem, 400. Motuum omnium primus auctor Deus, 590 Deus naturæ dominus et auctor, II, 83. Dei posse vell est, et non posse nolle; quod autem voluit, et potuit e ostendit, 166. Cui natura nulla est, naturalia instrument non suppetunt, 266. Omnis situs, habitus elementorum effectus, motus, status, ortus, occasus singulorum judici sunt Creatoris, 299. Deo nihil impossibile, nisi quod no vult, 756. Miracula credere debemus, 760. Mortuum sus citari nihil aliud est quam integrum fieri, 878. Natur mutationem jejunia merentur, 963.

S. CYPRIANUS. — Christus est virtus Dei, ratio, sapie tia et gloria, III, 578. Christus verbo et vocis imperio da monia de hominibus expulit, paralyticos restrinxit, lepro sos purgavit, illuminavit cæcos, claudis gressum dedi mortuos rursus animavit, coegit elementa sibi famular servire ventos, maria obedire, inferos cedere, ita ut Juda qui illum crediderant hominem, tantum de humilitat carnis et corporis, existimabant magnum de licentia pot statis, 580. Quandoque fiunt miracula ab extraneis, 1181 1192. Nihil prodest miracula facere, nisi recti et justi ob servatione gradiatur, IV, 511.

COMMODIANUS. — Carmen contra ridicula deorum ethnicorum inventa, V, 201 *et seqq.* Christo et resurrec tioni credendum, 220, 221, 222.

ANTONIUS. — In Carmine contra gentes, miracula crea tionis describit, V, 278 *et seqq.*

Neque angelis neque sanctis deferendus est cultus divinus, etsi per eos aliquando patrentur miracula, CIV, 203.

RABANUS MAURUS. — De variis gentilium superstitionibus, CVII, 302. Dei voluntas fundamentum est universorum CVII, 444. Miraculis quis fieri potest clarus, sed non sanctus, CXI, 104. Varia monstra quæ apparuisse dicuntur, CXI, 197 *et seqq*.

S. EULOGIUS. — Miraculorum vera signa ideo per servos suos Dominus congruenti tempore præstat mundo, quoniam præscita divinitate prolixe auditionis præstolantibus eo scit, nec in vanum currere operatores virtutum cognoscit, ut saltem prodigiorum nobilitatibus cedant, qui sacræ legis præcepta salutaria respuunt... Miracula dum aut propter fidem credentium, aut propter futuram credulitatem astantium Dei providentia operatur, non tam nos in eorum admiratione debemus stupere, quam provida compensatione intueri si eorumdem effectores signorum expulsis vitiis morum honestate præcellant; si sæculo mortuo Deo vivant; si propter illam veram charitatem, quæ cuncta charismatum dona exsuperant, omnes sæculi mundi pro nihilo pensant; si acceptam virtutem non ad suam gloriam, sed ad beneficium referunt collatoris; si attentis auribus cordis, veri magistri admonitione percepta, non quia dæmonia eis subjiciantur tripudiant, sed quia nomina sua scripta sunt in cœlis, exsultent. Et iterum hæc dinumeratio virtutum in illis prodigiorum auctoribus potius quam ipse signorum effectus est admirandus, et quod sit magis prævium speciminum eundi ad regnum quærendum, non vero quod signiferos ac notabiles nos vulgo ostentet, quia sanctitas et timor Domini cultusque regni cœlestis nonnisi ab idoneis et perfectis procedant... Primis præsertim Ecclesiæ sæculis miraculorum insignia virtus Dei præstabat mundo,ut prodigiorum virtutibus vel mitigaret furentum insaniam quæ beatorum constantiam fatigabat, vel incredulum genus ab infidelitatis errore converteret qui cœlestium jura Scripturarum obduratis præcordiis respuebat. Eratque illo tempore multoties necessarium Dei testes imprimis coruscare virtutum signis, quoniam rudem per ævum diffusum Christianismum nunc instructione verborum, nunc exercitatione Scripturarum, nunc ostensione signorum, nunc etiam tropæis inclytis passionum conabantur radicitus fieri firmum in cordibus credentium populorum... Non omni tempori signorum exercitium congruit, neque omnes cœlestium contemplatione virtutum digni existunt, facile adverti potest ex comparatione eorum quæ gesta sunt ab apostolis. Qui cum vellent bonum nuntium Asianis prædicare, prohibiti sunt a Spiritu sancto (*Act.* XIV, 6, 7); et qui quidem nuntiare Evangelium omni creaturæ præceperat (*Marc.* XV, 13), sciens in Asia nullum exsistere dignum percipiendi evangelicam veritatem, præsaga divinitatis auctoritate discipulos ab eorum salute inhibuit, utpote qui verbum vitæ arroganti spiritu erant rejecturi, neque audirent, quoniam spernerent... Nunc quidem miracula, etsi funditus superna dispensatio inter nos non subtrahit, non hæc sicut prioribus temporibus aperte et multipliciter ostenduntur. Quod tamen mira dispensatione agitur, ut una ex re divina simul pietas et justitia compleatur. Dum enim subtractis signorum virtutibus sancta Ecclesia velut abjectior apparet, tunc et bonorum præmium crescit qui illam pro spe cœlestium, et non propter præsentia signa venerantur; et malorum mens contra illam citius ostenditur, qui sequi invisibilia quæ promittit negligunt, dum signis visibilibus non tenentur. Signa namque virtutum nec omnibus data nec passim quocunque tempore sunt exercenda; nam in fine sæculi (S. Gregor. *Moral.* lib. XXXIV, n. 7) abeunt de Ecclesia virtutum signa. Terribili quippe ordine dispositionis occultæ, priusquam Leviathan in illo damnato homine quem assumet, appareat, a sancta Ecclesia virtutum signa subtrahentur. Nam prophetia absconditur, curationum gratia aufertur, prolixioris abstinentiæ virtus imminuitur, doctrinæ verba conticescunt, miraculorum prodigia tolluntur, CXV, 748, 749, 750. Ibique et passim in Memoriali sanctorum, in Documento martyriali, et in libro apologetico martyrum invincibiliter ostenditur martyrium verum esse et proprie dictum miraculum, cum exsultantibus animis martyres gaudent auspicio passionis, parvi pendunt supplicium, perstrepunt hymnos, insonant laudes, psalmos persolvunt, insistunt orationi, qua favente Domino victoriam adipisci prævalent; cum visitentur ab angelis, dissiliunt vincla, etc..... CXV, 735-870.

HAYMO Halberstatens. episc. — Virtus miraculorum non ab homine, sed a Deo est, CXVII, 620. Signa miraculorum facimus in corpore fragili, et dum alios sanamus ipsi infirmamur, 624. Ipse Spiritus sanctus credentibus arrha est, quia ab illo operationem miraculorum accipiunt, 766. Dæmones per invocationem nominis Christi fugantur, 707. Discipuli Domini signa agebant et miracula, ut a Deo missi esse cognoscerentur, CXVIII, 14. In fine mundi, Ecclesia miraculorum fulgore non resplendebit, 18. Domini miracula quandocunque leguntur non sunt in exemplum trahenda, sed potius admiranda atque veneranda, 126.

S. GREGORIUS VII Pap. — In Appendice datur Vita S. Anselmi episc. Lucens., et ibi dicitur : S. Anselmus mirabilia fecit multa vivus et mortuus. Fecit siquidem et bonus discipulus ; magister in Deo, discipulus in Deo, et in beatissimo magistro (Gregorio VII) facit, ut dicitur, plura discipulus. Nec mirum. Plura enim Petrus fecit quam Christus ; non equidem propria virtute, sed quia, abnegans semetipsum, secutus est Christum, sicut et hic Pater noster venerabilis (S. Anselmus), quia pium imitatus est in omnibus magistrum (S. Gregorium VII), multas operatur virtutes. Multi enim sunt quorum vitam novimus sanctissimam, sed miraculorum non ostenderunt virtutem. Hic autem non tantum quia vitam fecit religiosam, imo quia fidelem peregit obedientiam, perfecto quoque odio partem odiens excommunicatorum et unitatem diligens atque defendens Catholicorum, miraculis approbat quod sermone docebat. Omnes ergo qui in unitate catholica præceptis domni papæ Gregorii hactenus obedistis, gaudete et exsultate, atque his qui retrorsum abierunt et vestigia veritatis dereliquerunt, ut factis modo credant, dicite, quod verbis olim noluere, CXLVIII, 921.

VALCANDUS MONACH. — Christianæ perspicaciæ esse debet magis requirere atque attendere opera quæ unumquemque sanctum faciunt, quam quæ sanctum ostendunt. Delectatur quidem visibilibus sanctorum factis, sed tamen ad invisibilia eorum facta pervenire omnimodis appetit, et sitibunda mavult ex fonte quam ex rivo suam restinguere sitim. Unde Dominus ait : *In hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subjiciuntur ; gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cœlis* (*Luc.* X, 20); quod utique mereamur animæ sanctitate, non miraculorum ostentatione, maxime cum in die judicii dicturus sit multis qui in ejus nomine virtutes multas fecerint : *Nescio vos* (*Matth.* XI, 29). Ex hinc fides Ecclesiæ ardentius exquirit quales illi quos veneratur, fuerint ex invisibilibus animæ virtutibus, quam quales ex signis visibilibus, quæ profecto sunt lac parvulorum, non solidus cibus perfectorum. Sed sicut a lacte ad solidum cibum pervenitur, sic a signis imperfectio fidei nostræ vegetata, ad solidas animæ virtutes quandoque perducitur, ut jam necesse non habeat sugere, sed ruminare, CLI, 632.

S. BRUNO ordinis Carthusiens. institutor. — Quomodo despicitur a quibusdam Dei potentia quæ tantis olim floruit miraculis, CLII, 722. Deus operatur, et sermones S. Brunonis confirmat sequentibus signis, 722. Vox Dei prodigia posuit super terram, CLIII, 838. Christus apostolos potentes effecit, non tantum in prædicatione, sed et in miraculis, 955. Eorum prædicationi non crederetur nisi miracula operarentur, *ibid.* Dei illuminatio fit per miracula, 1021. Per miracula prædicatorum terreni homines commoti sunt, 1029. Initium habuit Ecclesia per Christi prædicationem, per miraculorum operationem, et Spiritus sancti missionem, 1166. Eos qui in pace vitam finiunt, quantumcunque laudabiliter vixerint, sine certa miraculorum ostensione in catalogo sanctorum non annumeramus, 77. Quidam lapsi sunt, et potestatem habent miracula patrare, *ibid.*

RADULPHUS ARDENS. — Duo sunt quæ promisit Dominus in se credentibus, videlicet quod divina opera operabuntur, et quidquid petierint Patrem in nomine suo consequentur, CLV, 1367. Majus est sanare infirmos ob solam umbram, ut factum est per Petrum, quam propter tactum fimbriæ, quod per Christum factum est, 1367, 1368. Majus et mirabilius est quod homo mortuus suscitatur ab homine mortali et etiam mortuo quam quod suscitatur ab omnipotente Deo, 1367.

GUIBERTUS abb. de Novigento. — Signa et visiones non eorum quorum ministerio fiunt, sed aliorum identidem utilitati serviunt, CLVI, 616. Sicut vera sanctorum acta honori Deo, ita et falsa dedecori vertuntur, 620. Fides sæpissime causa miraculorum, 663. Non facile credendum omni miraculo, 662-664. Utrum diaboli mundum hunc inhabitent, 672.

S. ANSELMUS Cantuariens. archiepisc. — Miracula quæ solus Deus facit semper miranda sunt, CLVIII, 446. Multa de creaturis Deus operatur quæ illæ secundum usum suum propriumque nequaquam facerent, 445.

S. BRUNO Signiens episc. — Miracula soli digito Dei

sunt tribuenda, CLXIV, 721. Misericordiæ divinæ miracula, 1112. Major est splendor miraculorum, quam splendor ignis, et multo longius refulget miraculorum fama quam lampadarum flamma, 759.

HERMANNUS ex Judæo Christianus. — Ob animæ conversionem nec a Deo signum aliquod petendum est, nec magnopere exoptandum, cum utique ejus omnipotentiæ facillimum sit absque omni miraculo convertere quem voluerit, et otiosum est signum quod visibiliter foris exhibetur, si ipse per gratiam, in corde hominis, invisibiliter non operetur ; fides quæ miraculis persuadetur, vel nullum vel minimum meritum habet, CLXX, 814.

HUGO A S. VICTORE. — Mirabilium Dei multitudo et profunditas, CLXXVI, 613. Mirabilis Deus in sanctis suis, plus intus quam foris, 622. De multiplici visione, 646. Quod Deus omnia potest, CLXXVII, 68. Majus est de nihilo aliquid facere quam de aliquo plus facere, 286. Aliquid in nihilum redigere soli Deo possibile est, 287.

VEN. HERVÆUS Burgidolens, monach. — Tria sunt genera visionum, CLXXXI, 19. Signa per aliquas rerum corporalium similitudines demonstrantur in spiritu, 20. Pulchritudine virtutum, claritate miraculorum ac prædicationis decorati sunt apostoli, 745. Fides non quærit rationes eorum quæ debet credere, sed omnia imputat virtuti divinæ possibilia, sciens Deo nihil esse impossibile, 831. Idcirco fiunt exteriora miracula, ut mentes hominum ad interiora perducant, quatenus per hoc quod mirum visibiliter ostenditur, ea quæ invisibilia sunt, mirabiliora credantur, 966.

PETRUS VENERABILIS Cluniacens. abb. — Inter Spiritus sancti charismata gratia miraculorum non parvam obtinet dignitatem, utpote quæ tantam in se continet utilitatem, ut maxime per illam et mundus ab infidelitatis tenebris liberatus et æterno lumine veritatis donatus sit, et adhuc in multorum fidelium cordibus, quibus aliquando hoc videre datur, per eam fides augeatur, spes crescat, veritas confirmetur, CLXXXIX, 852.

JOANNES SARESBERIENS. Carnotens. episc. — Unde dicatur præstigium, et quis dicatur ejus auctor, CXCIX, 406. Qui sunt magi et unde dicantur, 407. De speciebus magiæ, 407. Qui sunt incantatores, arioli, aruspices, physici, imaginarii, conjectores, mathematici, sortilegi, augures, *ibid.* Contemnendas non esse rerum naturalium significationes, 407 et 418.

BALDUINUS Cantuariens. archiepisc. — Sancti prophetæ, quamvis ad quædam videnda vel prævidenda a sancto Spiritu illuminati essent, sicut homines tamen, multa permissi sunt ignorare, Deo non revelante, CCIV, 574. De miraculorum necessitate, 586.

II. — *De miraculis Veteris Testamenti.*

III. — *Item de miraculis Novi Testamenti.*

Cum hæc duo quæsita exegissent relationem omnium miraculorum Scripturæ sacræ, quæ frequentius relata frequentem repetitionem expostulassent ; cumque huic operi nimis oneroso suppleatur indice generali *De verbis Scripturæ sacræ contentis in scriptis Patrum* ; indice, qui solus, ut putatur, ultimum Patrologiæ tomum concludet, nos ad hunc indicem, qui revera est Concordantia scripturarum Patrum, remittimus ; etenim facillime percipitur quod, cum scietur ubi Patres tractarunt de voce Sodoma, v. g., Cana, etc., ibi invenietur relatio miraculorum destructionis Sodomæ, etc., et sic de aliis.

IV. — *De miraculis post apostolos peractis.*

Hic indicantur, 1° Miracula, quæ sancti Patres operati sunt vel audierunt, vim miraculorum Christi et apostolorum et « eamdem manifestationem Spiritus ad utilitatem » habentia, seu quidquid est, sermo sapientiæ et scientiæ, fides, gratiæ sanitatum, operationes virtutum, prophetiæ, discretiones spirituum, genera linguarum, et interpretationes sermonum (*I Cor.* XII, 7-11) ; 2°, item, facta potens divinitatis sigillum præ se ferentia.

Hujus ultimæ classis, miraculorum sit in exemplum uno præ millibus electo, mors persecutorum Romanorum pontificum (Lactant. VII, *col.* 190 276). Ex his non ægre feratur nos, salva reverantia, hic quædam sermone Gallico scribere, prout nuper (7 et 14 *Septemb.* 1861) ea vulgavit nota publicatio hebdomadaria *Le Rosier de Marie.*

« Rome immole ses Pontifes ! ! En tête de la liste des persécuteurs, se lit le nom du trop fameux Néron. Ce prince, la honte des trônes et le vassal du crime, après avoir assassiné sa mère, égorgé son épouse, tué sa concubine, envoyé à la mort une innombrable foule d'innocents, mis le feu aux quatre coins de Rome et chanté en habit de comédien ce vaste embrasement, signa le premier édit de persécution contre les Chrétiens, et inscrivit l'apôtre saint Pierre au nombre des martyrs... Mais soudain tout se lève, amis, ennemis, peuple, armée. Le Sénat s'assemble en tumulte, et porte ce décret qu'un poteau sera dressé au milieu de la place publique, que le tyran y sera traîné nu et chargé de chaînes, que ses bourreaux le frapperont de verges jusqu'à ce qu'il expire et que son corps sera enfin précipité dans le Tibre.. Abandonné de tous, un valet le frappe, et Néron tombe. Domitien, second persécuteur de l'Église et bourreau du pape saint Anaclet, périt assassiné par ses officiers et par sa propre femme: Trajan souille sa pourpre impériale du sang des papes saint Clément et saint Évariste, n'arrive pas à Rome où des arcs de triomphe et de guirlandes l'attendent, mais laisse exhaler son dernier souffle, après une illustre défaite sous les murs ignorés de l'obscure Sélinonte. Adrien osa mettre au nombre des martyrs saint Alexandre et saint Sixte. Il mourut des suites d'un repas. Valérien, vaincu et fait prisonnier dans une bataille qu'il livre à Sapor Ier, roi de Perse, fut abreuvé d'outrages par ce cruel vainqueur. Pendant sept ans, Sapor le traîna de ville en ville, chargé de lourdes chaînes; quand il voulait partir, il le faisait approcher, l'obligeait de se mettre à genoux, lui ordonnait de se baisser encore ; puis posant le pied sur ses reins, sur ses épaules, sur sa tête, il sautait de là sur son cheval ou dans son char. Ce n'est pas tout : lorsque la mort vint terminer les misères de l'infortuné vieillard, Sapor le fit écorcher ; il donna ordre qu'on remplit sa peau de paille, afin de lui conserver la forme humaine ; qu'on le teignît en rouge, pour montrer qu'elle avait porté la pourpre impériale, qu'on la suspendit à la porte d'un temple... Qu'avait donc fait Valérien, ce prince autrefois si puissant ? Il avait fait mettre à mort les papes saint Etienne et saint Sixte. »

Item, ut miraculum habemus quæ de Juliano apostata in præfata publicatione habetur : — Un jour, un homme puisssant, au mépris de toutes les prophéties, et voulant les faire mentir, entreprit de relever le temple de Jérusalem et de rétablir la Judée dans son ancienne gloire. Qu'arriva-t-il? Une flèche mortelle vint percer le cœur de l'impie audacieux : chancelant, il recueillit une poignée de sang, et la lançant avec fureur vers le ciel. « Tu as vaincu, Galiléen, s'écria-t-il, et il tomba inanimé. »

His præmissis, indicationes submittimus, quæ talia, majori minorive fundamento stabilita, sæpe amplectuntur, ista conglobata, etsi particulatim sumpta nil fere dicant, magnam probationis vim afferunt causæ cui adaptantur et inserviunt, hoc est in gratiam nostræ religionis, catena miraculorum illius progressus sequentium.

TERTULLIANUS presbyter Carthaginiensis. — Christiani sunt tanti quanti denotamur. Obsessam vociferantur civitatem, in agris, in castellis, in insulis Christianos ; omnem sexum ætatem, conditionem, etiam dignitatem transgredi ad hoc nomen quasi detrimento mœrent, I, 262, 263 264. Glabrio objectus a Trajano leoni ferocissimo, ope Dei et virtute sua eum confecit, et post ipse necatus est, in Notis, 264. Moriente Christo, dies, medium orbem signante sole, subducta est ; eum mundi casum relatum in arcanis vestris habetis, ait ethnicis Tertullianus, 401. Hesterni sumus et vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castella, municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium, senatum, forum ; sola vobis reliquimus templa, 462, 463, 570, 571, 704. Septuaginta Interpretes (hoc evenit ante Christum et apostolos) omnes in eamdem sententiam convenerunt in eamdem scripturam, separatim eam interpretantes, I, 380. Laceati et cruenti Christiani exclamant ; Deum colimus per Christum, 403 et 865.

Martyrium est prælium quo Christiani sub discrimine capitis ante gentilium tribunalia certant et vincunt cum occiduntur ; plures, efficimur quoties metimur ; semen est sanguis Christianorum, I. 535,704. Mulier theatrum adiit, cum diabolo rediit et exorcizata liberata fuit, 657. Marcus Aurelius, Christianorum militum precibus impetrato divinitus imbre, jussit severius animadverti in eos qui Christi sectatores accusarent, 295, 707. Vigellius, Saturninus, et Claudius Lucius, persecutores Christianorum, sua morte ultionem divinam præ se ferunt, 702. Si pristinæ clades comparentur, leviora nunc acciderunt ex quo Christianos a Deo orbis accepit, 486. Vita Christianorum, sua sanctitate, miraculum constans : vide, inquiunt pagani, ut se invicem diligant, 280, 465, 471, 472, 700. Severus, frater Antonini, Proculum Christianum Euhodeæ procuratorem, qui eum per oleum aliquando

SS. Protasius et Gervasius, martyres se revelant S. Ambrosio, et cum eorum corpora sunt levata, cæcus lumen recepit, et obsessa corpora a spiritibus immundis curata, summa cum gratia domum repetebant, 32, 37, 93. Quidam Arianus a spiritu immundo correptus et cruciatus clamare cœpit se optare ita torqueri eos, ut ipse torquebatur, qui negarent martyres, vel qui non crederent in Trinitatis unitatem quam docebat Ambrosius; at Ariani, præsentes tali voce confusi, in piscinam demersum hunc hominem necaverunt, perfidiæ homicidium adjungentes, 32. Vir de hæresi Arianorum constitutus in ecclesia vidit angelum ad aures sancti Ambrosii tractantis loquentem, ut verba angeli populo episcopus renuntiare videretur, 33. Dæmones fatentur se non solum nihil posse in S. Ambrosium, verum nec etiam ad fores domus, in qua manebat Ambrosius, appropinquare, 34. Quidam Arianus gladium ferens ad cubiculum S. Ambrosii usque pervenit, ut eum interficeret; sed cum elevasset manum, districto gladio, dextera exserta in aera obrigente remansit. Tunc se missum a Justina postquam confessus est, brachium quod, inique cum extenderetur, obriguerat, sanatum est confessione, *ibid.* Puer spiritu immundo vexatus, Mediolanum adveniens apud S. Ambrosium non obsessus fuit, at rediens iterum vexatus fuit; et cum interrogaretur ab exorcistis cur quandiu Mediolani fuisset non in illo apparuisset, confessus est diabolus se timuisse S. Ambrosium, et ideo recessisse ad tempus, atque exspectasse in illo loco, ubi ab illo recesserat donec reverteretur, *ibid.* Theodosius imperator promiserat se veniam daturum civibus civitatis Thessalonicensis; at, agentibus comitibus occulte cum imperatore, plurimi innocentes interempti sunt. Quod factum ubi cognovit S. Ambrosius, copiam imperatori ingrediendi ecclesiam denegavit, nec prius dignum judicavit cœtu Ecclesiæ, vel sacramentorum communione quam publicam ageret pœnitentiam, 35, 36, et 57, 58, 59. Obsessus a dæmone sanatur a S. Ambrosio, 38, 39. Sunt adhuc quædam similia miracula in sequentibus ista, 40, 41, 42, 43, 44, 45 et 46. Valentinianus præfectus, ob maledicta in S. Ambrosium, pœnas dat, 91. Per obsidionem Hierosolymitanam a Tito Paschæ diebus templum refulgebat per singulas noctes quasi dies esset, et alia miranda audita sunt, ut, Transeamus hinc, vox ab oriente, etc., XV, 2187-2192. De inventione et miraculis SS. Gervasii et Protasii, etc., 2100, 2206; XVI, 337, 338. De cæco illuminato, 1091 et 1026.

SULPICIUS SEVERUS. — In Vita S. Martini et in Dialogis, multa leguntur miracula facta intercessione S. Martini, etc., XX, 159 et 222.

RUFINUS AQUILEIENS. — In Historia monachorum innumera referuntur miracula; eam adi, XXI, 391-463. Philosophus dialecticus confunditur simplicitate cujusdam senioris, 469, 470. Paphnutius confessor sola oratione ægros curat, cæcis visum reddit et paralyticos sanat, 471. S. Spiridion episcopus, cum fures nocte ad caulas venissent ut oves furarentur et permansissent invisibilibus quibusdam vinculis restricti, mane eos liberavit et dimisit. Ejus filia Irene, accepto deposito, defuncta est, et qui illud commendaverat, ad patrem repostulavit; at eo non invento, nemo enim sciebat unde esset, Spiridion pater ad sepulcrum filiæ properat, atque eam ex nomine clamitat. Tum illa de sepulcro, Quid vis, ait, pater?... Commendatum illius ubi posuisti? At illa locum designans, Illic, ait, invenies defossum; et rem repertam pater tradidit reposcenti, 471. S. Helena, Constantini mater, Jerosolymam petit et pergit ad locum cœlesti indicio sibi monstratum, ut veram Christi crucem reperiret; et tres in confuso ordine reperit; etsi titulus adfuerit, non satis evidenter Dominici prodebat signa patibuli. Accidit feminam gravi ægritudine confectam semineccem jacere. Macarius, Hierosolymitanæ Ecclesiæ episcopus, ait: Afferte huc totas quæ repertæ sunt cruces, et quæ sit quæ portaverit Dominum, nunc nobis adaperiet Deus; et oratione facta admovit ad mulierem semivivam unam crucem e tribus; post secundam; et nihil profecerunt, nec aliquid egerunt; ut vero admovit tertiam, repente mulier adapertis oculis consurrexit et, stabilitate virium recepta, alacrior quam cum sana fuerat tota domo discurrere et Domini potentiam manifestare cœpit, 475, 476, 477, 478. Frumentio episcopo apud Indos tanta gratia virtutum data fuit a Deo ut signa apostolica per eum fierent, et infinitus Barbarorum numerus converterentur ad fidem, 478, 479, 480. Mulier captiva, oratione fusa ad Deum, parvulum ægrotantem cujusdam nobilis feminæ nomine Dei Christi invocato, sanat. Parentes convertuntur ad fidem; fama volat, et rex ipse et regina loci vocant captivam, et illi et omne regnum convertuntur ad Christum, et ecclesia construitur, 480, 481, 482. S. Athanasius per sex annos latens in cisterna non habente aquam, proditus, fugit, Spiritu divino admonitus, eadem nocte qua ad eum comprehendendum veniebatur, 491. Miracula de Judæorum conatibus qui a Juliano decepti templum in Jerosolymis reædificare volebant; ita ut terræmotu et igni accenso divinitus, Judæi ab illicitis disturbantur inceptis, 505, 506. Globus igneus per medium plateæ Hierosolymitanæ percurrens ultro citroque ferebatur, et signaculum crucis in vestimentis omnium apparuit. Quæ signa terrifica conversa sunt in exitium Judæorum, 506. Homo omnibus membris et præcipue pedibus aridus, oleo unctus in nomine Domini sanatus est, et confirmatæ sunt plantæ ejus; cæcus visum recepit ad cellulam S. Macarii absentis; leæna vicina adducit catulos prope S. Macarium; et ille cum intellexisset bestiam pro cæcitate catulorum supplicare, rogavit Deum ut eis redderet visum. Quo recepto, matrem sequentes redeunt ad speluncam, 511, 512. Spiritus immundi effugantur e puella a quinque Patribus deportatis in quamdam insulam Ægypti, et populi insulæ convertuntur ad Christum, 513, 514. Mulier quo properas, aiebat quidam præfectus, tam festina? Ad campum, ait illa, quo catholicorum populus convenit. Et non audisti, ait ille, quia præfectus illuc pergit ut omnes interficiat quos invenerit? Audivi, inquit, et ideo festino ut ibi inveniar, 514. Quot virtutes et miracula fecerunt discipuli sancti Antonii, 517. Justina imperatrix exsilium sortitur quod Dei sacerdotibus præparabat, 525.

S. HIERONYMUS. — Ad monasterium Bethleem cui præerat S. Hieronymus advenit leo, tribus claudicans, quarto suspensus pede, vulneratam a sentibus habens plantam; sanatur et convaluit; familiaris factus, asinum socium habuit, et simul opera domus in campis peragebant. Asinus raptus fuit a mercatoribus. Isti, post tempus, redierunt ad vicinia, ducentes præfatum asinum oneratum mercibus et simul multos camelos. Leo, ut fures asini vidit, eos fugat, et asinum cum camelis coegit ante se ad monasterium. Patres mirantur, gaudent de asino sibi reddito, et de præda camelorum solliciti sunt. Mox mercatores venerunt et confessi sunt se rapuisse revera quondam asinum et furorem leonis in ipsos, dum eos conspexisset in campis. Tunc, pace inita, relinquunt asinum, et secum assumunt suos camelos et sua, et suum iter pergunt, in Vita S. Hieronymi XXII, 204 214. Volentibus mori, non permittebatur occidi; sic unus martyr, victor inter equuleos laminasque, melle perungitur, et sub ardentissimo sole, religatis manibus post tergum, reponitur, ut muscarum aculeis cederet qui ignitas sartagines ante superasset; alter irretitus blandis sertorum nexibus super exstructum plumis lectum ponitur, inter lilia candentia et rubentes rosas. Quem meretrix speciosa cœpit delicatis stringere colla complexibus... Quid ageret miles Christi, et quo se verteret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, superabat voluptas. Tandem cœlitus inspiratus, præcisam mordicus linguam in osculantis se faciem exspuit, et sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superavit, XXIII, 20. Paulo per noctem quiescenti revelatum est esse alium ulterius multo se meliorem ad quem visendum deberet proficisci, 22. Paulus et Antonius, post sanctum osculum et proprio nomine salutati, sermocinantes, ecce suspiciunt alitem corvum in ramo arboris consedisse, qui inde leniter subvolabat, et integrum panem ante ora mirantium deposuit. Post ejus abscessum, Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, vere pius, vere misericors. Sexaginta jam anni sunt ex quo dimidii semper panis fragmentum accipio; verum ad adventum tuum, militibus suis Christus duplicavit annonam, 25. Paulus rogat Antonium ut quæsitum eat pallium S. Athanasii ad obvolvendum corpus suum post mortem, 26. Antonius videt inter angelorum catervas, inter prophetarum et apostolorum choros, niveo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere, 27. Cum Antonius contristaretur quod sarculum quo terram foderet non haberet, duo leones ex interioris eremi parte currentes volantibus per colla jubis ferebantur, et directo cursu ad cadaver beati Pauli substiterunt; adulantibus caudis circa Antonii pedes accubuere, fremitu ingenti rugientes prorsus ut intelligeret eos plangere, quo modo poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes unius hominis capacem locum foderunt; et statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus pedesque lingentes. At ille animadvertit benedictionem a se precari... et postea manu innuens eis, ut abirent imperavit, 27, 28. S. Hilario dæmonum ludibria fugat, signans crucem Christi in fronte, 31. Venientes latrones ad S. Hilarionem nocte a vespere usque ad solis ortum discurrentes, locum ejus

Amantii, Remigii, Medardi, Marcelli, Leobini et Maurilii, 482-576.

VITÆ PATRUM EREMITICORUM. — Vita S. Pauli primi eremitæ, auctore S. Hieronymo. Vita S. Antonii abb., auctore S. Athanasio. Vita S. Hilarionis monach., et Vita S. Malchi captivi monach., auctore S. Hieronymo; et Vitæ aliorum, multa continent miracula, LXXIII, col. 89 ad 882; et Verba Seniorum, et Historia Lausiaca, quæ subsequuntur item innumera miracula referunt, 882-1234. Philotheus seu Theophiles, Pratum spirituale, Heraclidis Paradisus, Palladii Lausiaca similiter multa referunt miracula, LXXIV, 15-394. Index rerum indicat particulatim in fine prædictorum voluminum, LXXIII et LXXIV nomina et acta cujusque sancti, quem indicem consulere opus habeat qui de his cognitionem habere desideret; nos, ne proliviores simus, hic dare non debemus, nec alibi, ubi solum Vitam Patrum indicamus.

S. GREGORIUS MAGNUS. — In duobus ejus Vitis, una a Paulo, et altera a Joanne diaconis, multa referuntur miracula ab eo patrata, LXXV, 42-242. Item in quatuor libris Dialogorum, ubi tractatur de Vita et miraculis Patrum italicorum, LXXVII, 150, 430.

S. AUGUSTINUS ANGL. EPISC. — In illius Vita a Gocelino monacho scripta multa leguntur miracula, LXXX, 43-94.

PAULUS EMERITANUS. — In Vita Patrum Emeritensium sunt multa miracula, LXXX, 118-164.

VARNAHARIUS (S.) In Actis martyrum tergeminorum Spensippi, Eleusippi et Meleusippi, multa referuntur miracula ab ipsis patrata, LXXX, 185-195. In vita et martyrio S. Desiderii pariter multa sunt miracula, 195-198.

SISEBUTUS. — Vita et passio S. Desiderii monachi habent annexa quædam miracula a S. Desiderio per vitam et post mortem patrata, LXXX, 377-384.

S. SULPICIUS. — In ipsius Notitia multa miracula referuntur ab illo patrata et in vita et per mortem, LXXX, 575-592.

S. ISIDORUS. — Sunt relata quædam ipsius per mortem miracula *in Prolegomenis*, LXXXII, 147, et in Appendice, 943-967, et LXXXII, 19-56.

S. DESIDERIUS CADURCENS. — Distincta duodecim miracula referuntur in ipsius Vita, LXXXVII, 239-246.

S. FRUCTUOSUS. — In ipsius Vita referuntur miracula, LXXXVII, 460-470.

S. ELIGIUS NOVIOMENS. — Ipsius miracula leguntur, LXXXVII, 482-593.

JONAS. — S. Columbani Vita, LXXXVII, 1012-1046. Vita S. Eustasii, 1046-1056. Vita sanctæ Attalæ, 1056-1062. Vita S. Bertulfi, 1061-1069. Vita sanctæ Burgundofaræ, 1070-1083. Liber miraculorum S. Joannis abb., 1083-1088. Ibi passim frequentiora reperiuntur patrata ab his sanctis miracula quæ cuilibet legenti mira videbuntur et stupenda.

S. ADAMANUS. — De vita, revelationibus et apparitionibus sanctæ Columbæ, LXXXVIII, 726-776.

S. ALDHELMUS. — Multa de illo scribuntur miracula a Faricio in S. Aldhelmi Vita, LXXXIX, 64-88.

S. BONIFACIUS. — Ipsius Vita scripta a Willibaldo multa continet miracula, LXXXIX, 604-664.

VEN. BEDA. — In ipsius ecclesiastica historia quædam referuntur miracula a variis sanctis viris patrata, quæ in Indice prædictæ Historiæ videri possunt, XCIV, 23, 292; XCV, 132-138 et 222-234.

S. LEODEGARIUS. — Lumen magnum quasi in rotæ circulum e cœlo descendens super caput S. Leodegarii refulsit. Tunc trementes omnes qui hoc signum viderunt, Quid est hoc, inquiunt, domine, quod paret super caput tuum quasi in circuli modum lumen splendidissimum emissum de cœlo? Nunquam a nobis simile est visum in vita, XCVI, 343. In Historia illius translationis quædam referuntur miracula quæ tunc ad ejus sepulcrum facta sunt, 344-346. Vita et miracula quinque SS. abbatum et S. Cuthberti, 713-789. Apparitio S. Michælis et miracula patrata, 1387-1394.

S. HILDEPHONSUS Toletanus episc. — Vita et miracula referuntur, XCVI, 43-54. B. Virgo Maria S. Hildephonso apparet et loquitur, 59.

DAGOBERTUS REX. — Tres Martyres illi apparuerunt in somnis, XCVI, 1398.

CLODOVÆUS, rex Francor. — De miraculis ipsi ostensis, XCVI, 1438.

DIONYSIUS presbyt. — Iste refert quemdam monachum coram imagine sanctæ Mariæ semper Virginis lucernam illuminasse, et post tertium vel quintum vel etiam sextum mensem redeuntem inexstinctam reperisse, XCVIII, 1205.

S. LUDGERUS. — Vita S. Gregorii abb. a S. Ludgero et acta S. Ludgeri ab Altfrido scripta habent miracula tum de S. Gregorio, tum de S. Ludgero, XCIX, 749-795.

ALCUINUS. — De vita S. Martini Turonens. Iste, catechumenus pauperem vestit, hiemali frigore, media suæ chlamidis parte; qua etiam parte chlamidis, inter angelicos exercitus Dominum Jesum, divinitus illuminatus, nocte sequente, vestitum aspexit, CI, 659. Illi quidam catechumenus adhærens, subita, sancto absente viro, morte præceptus est; quem S. Martinus precibus profusis resuscitavit, et vitæ redditum baptizavit. Alterum quoque, in quodam agro laqueo suspensum sacris orationibus vitæ restituit. Tertium, cujusdam mulieris flentem filium sola oratione in conspectu populi resuscitavit, 659, 660. Ruentem pinum super se signo crucis opposito avertit, mirantemque turbam Christo credere fecit. Se ipsum in tecto cujusdam flammis opposuit, ne innocua læderet ignis tecta, qui fanum incendit idololatriæ, aliud quoque templum antiquo errore dæmonibus dedicatum, dum manu non potuit humana, angelico fultus auxilio subvertit. Alio loco gentilium sacra subvertens, a quodam pagano gladio appetitus, ille nudum ferientis ictui collum opposuit; sed impius retro cadens, suam intelligens impietatem, veniam postulavit a sancto; alteroque librante ictum in sanctum caput, ferrum effugit de manibus. Paralyticam puellam, totisque resolutam membris, sacra benedicti olei infusione, astante populo, pristinæ reddidit sanitati. Proconsularis servum manus impositione a dæmonio liberavit, etc., etc., 660, 661. S. Vedasto occurrit cæcus quidam, petens ab eo ut per suæ sanctitatis preces illi restituat lumen occulorum; S. Vedastus preces effudit et in divina fidens pietate, et dexteram cum signo crucis posuit ante oculos cæci dicens: Domine Jesu, qui es lumen verum, qui aperuisti oculos cæci nati, aperi oculos et istius, ut intelligat populus iste præsens, quia tu es Deus solus, faciens mirabilia in cœlo et in terra. Mox ille cæcus, lumine recepto, gaudens perrexit viam suam, 670. S. Richarii miracula, 690-694. Willibrordi miracula, 702. Miraculum de Christo venturo quod Cæsar Augustus vidit, 1174.

EGINHARDUS. — Historia translationis SS. martyrum Marcellini et Petri, et varia miracula quæ eam secuta sunt in surdis et mutis, contractis et aliis ægris, CIX, 537-590. Miracula intercessione SS. Proti, Hyacinthi et Hermetis in ecclesia SS. maryrum Marcellini et Petri, CIV, 590-594.

HILDUINUS. — Passio SS. Dionysii, Rustici et Eleutherii, et miracula de iisdem relata, CVI, 23-50.

DUNGALUS. — Ante sanctorum reliquias rugiunt dæmones, CV, 474. Cæcus sanatur virtute corporum SS. Gervasii et Protasii, 475. Miraculum quod Mediolani factum est Augustini et Ambrosii temporibus, 477.

AGNELLUS. — In libro Pontificali continente Vitas Pontificum Romanorum qui floruere a S. Apollinari usque ad S. Georgium, hoc est. SS. Apollinaris, Aderiti, Eleucadii, Martiani, Caloceri, Proculi, Probi, Dathi, Liberii, Agapiti, Marcellini, etc, etc., multa referuntur miracula seu per vitam, seu post mortem ab illis patrata, CVI, 475-750.

JOSEPHUS SACERDOS. — In Historia quam iste dedit de translatione corporum SS. Ragnoberti et Zenonis sunt relata multa miracula, CVI, 891-904.

RABANUS MAURUS. — Per reliquias S. Alexandri et quorumdam aliorum sanctorum fiunt miracula, CVII, 44-68. Ipse fecit multa miracula, nam suis precibus refertur duos cæcos illuminasse, quatuor claudos gressibus formasse, de humanis etiam corporibus plures ejecisse dæmones, et multis aliis claruisse miraculis, in ipsius Vita, 94. S. Maximinus, Aquensi Ecclesiæ præsidens multis et diversis miraculorum virtutibus effulsit, CXII, 1494. De miraculis sororum Mariæ et Marthæ, 1495 1508.

WALAFRIDUS STRABUS. — In Vita S. Galli abbatis per vitam et post mortem innumera refert miracula, CXIV, 979-1030. Item in Vitis SS. Othmari, Blaitmaici, Mammæ, 1031-1062. Angelorum et dæmonum visiones in Wettini Vita metrica, 1068-1082. De S. Leodegarii miraculis, 1143 1151.

OLDRICUS Cenomanens. episc. — In illius Vita reperiuntur multa miracula, CXV, 29, 106.

S. EULOGIUS. — Triginta sex distincta miracula evolvit facta in translatione bina sanctorum martyrum Georgii, Aurelii et Nathaliæ, CXV, 948-960.

HAYMO Halberstatens. episc. — Dicitur quod de desiderio Augari, regis Edissenorum, implendo, aliquatenus Dominus faciem suam linteo panno impressit, et misit ad eum, ut qui in propria forma videri non poterat, saltem per impressam imaginem videretur. Tunc ergo Tatthæus ille discipulus qui missus est ad Edissam, prædictam ibi Dominicam deportare meruit imaginem, quæ per longa ibi tempora perduravit, donec Constantinopolim cum cæteris reliquiis est asportata, CXVIII, 825. Agapus unus ex prophetis de fame futura sub Claudio prophetavit, 826

WOLFHARDUS. — Vita sanctæ Walpurgii virginis multa recenset miracula, 877-890.

S. ODILO. — In translatione SS. Sebastiani martyris et Gregorii papæ multa eorum intercessione patrantur miracula, CXXXII, 582-622.

S. STEPHANUS Leodiens. — In vita S. Lamberti plura reperiuntur miracula patrata sive dum viveret, sive post mortem, 646-660.

HUCBALDUS. — Vita S. Rictrudis miraculis clarescit, 848. Passio SS. Quirici et Julittæ martyr., 851. Vita sanctæ Adelgundis virginis, 857-873. Vita S. Lebwini, 875-878.

S. ODO Cluniacens. — Duæ Vitæ S. Odonis scriptæ, una ab Joanne, et altera ab Nalgodo monachis, habent diversa miracula ab ipsomet Odone patrata, sive dum viveret, sive post mortem, CXXXIII, 45-85.

SIGEHARDUS. — De miraculis S. Maximi Trevirens., 965-976.

FRIGEGODUS. — De vita S. Wilfridi, 979-1011.

UTHO. Vita S. Arbogasti, CXXXIV, 1003, 1008.

FLODOARDUS.—Paucæ leguntur paginæ tomi CXXXV, quæ non referant miracula quædam, imprimis tractatus De triumphis Christi, 23-920.

RATHERIUS. — Quædam refert miracula in Vita S. Ursmari, CXXXVI, 345-352.

WOLSTANUS monach. — S. Ethelwoldi miracula, CXXXVII, 90 et seqq.

JOANNES abb. S. Arnulphi. — De sancta Glodesinde, 222 et seqq. De sancto Joanne abbate, 249 et seqq.

GEZO. — Quædam refert miracula in confirmationem veritatis corporis et sanguinis Christi in Eucharistia, 392-398, 399.

S. DUNSTANUS. — Ejus Vita ab Osberno scripta habet miracula dum viveret et post ejus mortem, 415-472.

S. FOLCUINUS. — Quoddam miraculum in ejus Vita narratur, 540, 541 ; item, multa ipse refert miracula in Gestis abbatum Laubiensium, 546-582.

ADSO. — Vitæ S. Frodoberti, S. Mansueti, S. Basoli; et de translatione et miraculis S. Basoli, Vita S. Bercharii et De miraculis S. Waldeberti 602-700.

S. MAIOLUS. — Vita ipsius Maioli, 779-780. Et miracula S. Maximini 795 et seqq.

LETALDUS. — S. Juliani Vita, et liber miraculorum S. Maximini abb., 781-820.

S. ADALBERTUS. — Vita et Passio ipsiusmet et S. Adalberti a Joanne Canapario scripta, 859-890.

HROTSUITHA monialis. — Passiones S. Gangolfi et S. Pelagii metrice scriptæ referunt quædam miracula ab istis sanctis patrata, 1083-1102. De lapsu et conversione S. Theophili, 1102-1110. Historia metrica de conversione Desperati adolescentis, 1110-1130.

GERARDUS. — Vita S. Romani, CXXXVIII, 173-185.

ANONYMI IX sæculi. — Miracula in Vita S. Amalarii, 191 et seqq. ; S. Clodoaldi, 203 et seqq; S. Bonifacii, 211-217 ; S. Hidulphi in Vosago, 217, 219.

GESTA EPISCOPORUM ANTISSIODORENSIUM. — Ibi reperiuntur passim miracula ab his sanctis episcopis patrata, 219-394.

BENEDICTUS monachus. — Miracula in monasterio S. Sylvestri, CXXXIX, 13 et seqq.

S. ABBO. — In ipsius Vita ab Aimoino scripta sunt relata miracula, 376-414. Miracula S. Edmundi, 515, 516.

HERIGERUS ET ANSELMUS. — In Gestis episcoporum Tungrensium, Trajectensium, et Leodiensium lector reperiet multa miracula a SS. episcopis patrata, 1005-1121. Vita sanctæ Berlendis, 1104-1110. Vita S. Landoaldi, 1110-1124. Vita metrica S. Ursmari, 1225-1229.

S. HENRICUS imperat. — In ipsius Actis et Vita, auctore Adelboldo et in Vita sanctæ Cunegundis imperatricis multa leguntur miracula, CXL, 44-223.

THANGMARUS. — Vita et miracula S. Bernwardi, 385-435.

ADEMARUS S. Cybardi monachus. — Miraculum per lignum sanctæ Crucis injuste detentum, CXLI, 41 ; alia miracula, 68 et seqq.

BERNARDUS Scholasticus. — De miraculis sanctæ Fidis virgin, 127-162.

S. FULBERTUS. — Vita S. Autberti, 355-368.

MEGINFREDUS. — De vita et virtutibus S. Emmerammi, 974-986.

ARNOLDUS. — De miraculis S. Emmerammi, 991-1090.

WOLFERUS. — S. Godehardi Vita et miracula, 1165-1230.

ANGELRANNUS. — Ipsius Vita refert quædam miracula 1403-1421 ; et ipse refert miracula S. Richarii in illius Vita, 1421-1438.

OLIVA Ausonens. episc. — Miracula in conversione sanctæ Afræ et sociarum, CXLII, 594-598.

ODORANNUS. — Historia translationis SS. Saviniani, Potentiani et sociorum martyr., 788-790.

S. ODILO. — Ejus miracula per vitam, 915.

RODULFUS GLABER monach. Cluniacens. — Quædam miracula in Aureliana urbe, 634, 642. Corpus S. Guillelmi miraculis claret, 701-717. Vita B. Maiolis abbat., et Vita et miracula sanctæ Adhaleidæ, 943-983.

BERNO. — Vitæ sancti Meginradi et sancti Udalrici, 1176-1204.

WIPPO. — De quodam miraculo quod accidit in die Pentecostes, 1245.

S. LEO IX pap. — Sancti Leonis Vita, auctore Wiberto, CXLIII, 467-502. De obitu et miraculis S. Leonis, 505-536.

LEO Atinens. — Inventio corporis S. Marci, 1415-1424.

SS. ARIALDUS et HERLEMBALDUS martyres. — Eorum Acta coruscant miraculis, 1434-1616.

ANNO. — Ejus Vita refert multa ab ipso vel ejus intercessione patrata miracula, 1517-1584.

PETRUS DAMIANUS. — In quatuor ejus Vitis quæ leguntur inter Prolegomena ejus operum multa recensentur miracula quæ mirum est legere, CXLIV, 113-180. Visio cuidam sacerdoti factæ super Hildebrandum comitem, 306. S. Hilarius Pictaviens. episc., post obitum B. abbati Fredelino apparet ut quædam mandet, 514. S. Hilarius puerum resuscitat, 515, 516. Columba super caput S. Severi sedens electionem ejus provocat ad episcopatum. S. Severi miracula, 533, 535. Miracula S. Benedicti, 546, 547. Vita S. Odilonis abb., 928-944. Vita S. Mauri, 945-952. Vita S. Romualdi, 953-1008. Vita SS. Rodulphi et Dominici Loricati 1008-1024. Passio sanctarum virginum Floræ et Lucilæ, 1026 1032. Expositio visionum sanctorum martyrum Mariani et Jacobi, 1032-1036. Passim in his Vitis multa referuntur miracula quæ ut citius inveniantur, legendus est index rerum, ut jam de aliis præmonuimus. De variis miraculosis narrationibus, variis apparitionibus, et miraculis, CXLV, 572, 587.

OTHLONUS monach. — Liber visionum tum Othloni, tum aliorum, CXLVI, 341-389. Vita S. Volfkangi, 380-421. Vita S. Bonifacii episc., 427-433.

ADAMUS, Bremens, canonicus. — Gesta Hamburgens. pontif., 451-619. S. Joannis Gualberti vita et miracula 765-961.

ARNULFUS, Mediolanens. cleric. — Gesta archiepiscoporum Mediolanensium, CXLVII, 286-344.

S. GERALDUS. — Liber miraculorum S. Adalardi abbat., 1064, 1078.

S. FORCALDUS. — Liber miraculorum S. Bertini, 1097, 1160.

ALPHANUS Salernitan. — Vita et passio sanctæ Christinæ, 1269, 1293.

GUAIFERIUS. — Quoddam miraculum refertur in Vita S. Secundini, 1295, 1302. Item, in Vita S. Lucii papæ et martyr., 1302-1318.

S. GREGORIUS VII, pap. — In ipsius Vita a Paulo canonico scripta multa sunt miracula ab illo patrata ante et postquam fuerit papa, seu dum viveret et post mortem CXLVIII, 40-104. Vita S. Altmani Pataviens. episc., 870-894. Vita et passio S. Tiemonis episc., 894-906; vita S. Anselmi Lucens. episc., 906-940, innumera referunt miracula horum sanctorum intercessione patrata.

GESTA PONTIFICUM CAMERACENS. — In his leguntur passim miracula in Ordine rerum indicata, CXLIX, 22-195; 272-286.

GODEFREDUS. — In Triumpho S. Remacli leguntur miracula, 291-333. Item in Vita S. Elphegi episc. Cantuarens., 371-393.

S. ANASTASIUS monach. — Ejus miracula, 431 et seqq.

VICTOR III, pap. — Miracula a S. Benedicto et aliis facta, in monasterio Casinensi facta, 963 et seqq., 1001 et seqq.

DURANDUS Troarnens. abb. — Miracula de corpore et sanguine Christi in sacramenta facta, 1413 et seqq.

GILLEBERTUS monach. — Historia miraculorum S. Amandi, CL, 1435-1446.

WILLELMUS Clusiens., monac. — Vita Ven. Benedicti monac. Clusiens., 1459-1489.

HEMMINGUS presbyt. — Vita S. Wulstani, 1489-1491.

RADBODUS TORNACENS. episc. — Vita S. Medardi, 1495-1499. Vita sanctæ Godebertæ virg., 1517-1527.

V. — *De falsis miraculis.*

Hercules de Appio et Jupiter de Atinio, et Minerva de Cerere. Hinc quod serpens urbem Romam pestilentia liberavit., Epidauro accersitus, 337-341.

EUSEBIUS PAMPHILUS. — Spectra in orbibus quæ Licinio parebant visa, VIII, 38.

JUL. FIRMICUS MATERNUS. — Gentium veterum Christianorum opinio sub statuis et imaginibus delitescere dæmones, XII, 1013. De Serapide, Palladio et aliis, XII, 1011-1024.

CASSIODORUS. — Licinius, contra Constantinum pugnaturus, spem victoriæ habebat per divinationes et sacrificia. Dicitur enim tunc experiri dedisse oraculum Mileti Geminique Apollinis, eique consulenti de bello respondisse per dæmonium his duobus versibus quos Græce scripsit Homerus.

O senex, valde te juvenes pugnatores obsecrant
Tuaque vita soluta est, sævaque te senectus excipiet.

LXIX, 891. Juliani Apostatæ post mortem, compertæ sunt magiæ; nam ingredientes in templum, invenerunt mira principis simulacra; viderunt mulierem capillis appensam, extensas habentem manus, cujus uterum aperuerat, ut Persarum victoriam in jecore inspiceret. In Antiochia plurimas arcas in palatio humanis aiunt capitibus plenas fuisse compertas, et innumera in puteis demersa corpora mortuorum. Post ejus mortem, communiter clamabant omnes : Maxime fatue, ubi sunt tua vaticinia? Vicit Deus et Christus ejus, 1003, 1004.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Quidam divitum Romanorum, relicta uxore fuerat a S. Gregorio Romano pontifice communione privatus. Quod ille molestissime ferens, et auctoritatem tanti pontificis evacuare non prævalens, magorum suffragia requisivit. Qui, magni muneribus persuasi posse se suis carminibus agere, ut immisso dæmone, tamdiu caballus pontificis vexaretur, quousque cum sessore suo, periclitaretur, fiducialiter promiserunt. Hoc incestus judex pollicitatione lætatus magos juxta viam qua pontifex ad stationem profecturus erat in edito stare permisit, ut videre transeuntes, non videri a transeuntibus possent. Cumque magi ex planctatorum mappulatorumque processionibus magnum pontificem cognovissent, immisso dæmone, tam fortiter ejus equum vexari fecerunt, ut nunquam a sessore sive a stratoribus teneri posse putaretur. Tunc S. Gregorius, revelante Spiritu sancto, dæmoniacam submissionem cognoscens, sancto crucis signaculo, tum caballum a præsenti rabie liberavit, quam maleficos ex latente culmine jubens deponere, perpetua cæcitate multavit, LXXV, 104.

ALCUINUS. — S. Vedastus quodam tempore visitavit equitando quamdam Deo devotam feminam, et ascenso equo ad propria remeare disponebat. Sed mulier prædicta, equitantis patris vestigia sequens, obtulit S. Vedasto filium. Eo accipiente itaque infantem, equus ferox factus est, et huc illucque dentibus frendens, pedibusque calcitrans, et toto corpore insaniens, inconsueto impetu per campum discurrere cœpit; sed cum S. Vedastus orasset, puer non læsus fuit et equus redditus est mansuetudini suæ. Mater filium suum super terram sanum et ridentem suscepit in ulnas suas. Ipse tamen S. Vedastus non equo iter agere, sed asello mansuetissimo ex eo tempore voluit. Sic ergo, miserante Deo, tentatio maligni hostis illi versa est in laudis honorem, et superbia equi a dæmone fuit S. Vedasto humilitatis gratia et magistra CI, 687, 688.

HAYMO. (Ex. S. Augustino, epist. 86.) — Quidam Simon Samaritanus, caput totius pravitatis, et principium totius hæresis, sub Claudio Cæsare magicis artibus et ope dæmonum sublevatus, in urbe Roma deus decernitur, et simulacri potitur honore, collocati inter duos pontes fluminis Tiberis, habens etiam titulum Latinis verbis : *Simoni deo sancto.* Sed non diu permanet, fraude divinitus detecta, CXVIII, 828. Apud Alexandriam ingens templum Serapidis dejicitur, in quo tam vastum erat ipsius Serapidis simulacrum, ut dextera unum parietem, alterum læva perstringeret, quod monstrum ex omni genere metallorum signorumque compositum ferebatur. Hoc idolum dicebant statutis diebus salutari a sole, quoniam arte erat compositum, ut per fenestram exiguam, radius solis directus os et labia ejus populo inspectante illustraret. Sed et in eodem tempore signum solis ex subtilissimo ferro fabricatum, magnete lapide desuper laquearibus infixo, ipsumque trahentibus movebatur deorsum, et tanquam ad salutandum Serapim altius elevabatur. Sed cum ad subvertendum hoc simulacrum Christiani insurgerent, paululum territi retardantur, gentibus pro certo asserentibus, quod si humana manus illud tetigisset, terra dehiscens illico solveretur in chaos, cœlumque rueret in præceps. Tum ecce unus ex militibus, fide concalescens, correptam bipennem maxillæ veteratoris illidit... Exinde Serapis distrahitur et exuritur; et tunc fraus comperta est : per subterraneos aditus simulacrum ingrediebantur vates dantes oracula et aliæ multæ paganorum fraudes tunc deteguntur, 873, 874.

RATHERIUS Veronens, episc. — Quomodo diabolus quædam prodigia magicis artibus agere potest, CXXXVI, 153, 154. Quæ potestas ipsis ex Deo permittente venit, 154. Habes S. Augustini auctoritate multa posse dæmones per aerem illum suam naturam, quæ etiam non possunt per prohibitionem divinam; nihil vero posse, nisi data desuper potestate, vel ad falendos fallaces, sicut Ægyptios, quorum similes sunt qui fallacias diaboli aut venerantur tanquam divinas, aut desiderant tanquam proficuas, cum multum etiam illis sint detestabiliores, qui eas exercent, imo per quos exercentur, tanquam virtutes, 157.

GERVA Virens, episcop. — Cum obsessiones dæmonum quamdam speciem habeant miraculi, etsi non fiant, nisi Deo permittente, cumque nihil aliud quod pertineat ad miracula falsa adducitur post tertium Ecclesiæ sæculum, nisi stupenda quæ a corporibus a dæmonio vexatis aut possessis fiebant, ad ultimum sufficiat unum præclarum referre exemplum de audacia et astutia dæmonum ad decipiendum animas quæ sibi ipsæmet devovent ad malum; est exemplum sanctæ Afræ et sociarum meretricum, quæ, pro eorum vita, etsi non visibiliter insanirent, ut solebant obsessi, nihilominus, diabolicis catenis vinctæ, veræ obsessæ erant, ut apparebit, cum dæmon eas sibi in potestatem vindicabat, suumque bonum eas esse contendebat. — Erat Narcissus episcopus eodem tempore quo Diocletiani ferebatur insania. Nesciens ubi intraret, profugus ad meretricem ingressus est, Afram nomine, cum diacono suo Felice. Cum spes emendationis et conversionis Afræ et sociarum appareret, cumque Narcissus et Felix orarent, apparuit Ægyptius quidam nigrior corvo, nudus et vulneribus elephantiasis toto corpore plenus, qui dare mugitum cœpit et dicere : O sancte Narcisse episcope, quid tibi cum mea chara Afra? Quid tibi cum ancillis meis, quas ego semper in amicitia mea habui? Deus tuus mundas animas et munda corpora diligit,istæ jam meæ sunt,alius esse non possunt.Numquid ego intro ubi castitas regnat? Numquid locum invenio ubi est spiritus castitatis? Hic tu quid intrasti, ubi inquinata sunt corpora et pollutæ sunt animæ? Tunc Narcissus dixit ei : Jubeo te, immunde spiritus, ut des in responsum quod te interrogavero. Dic mihi, damnate : Scis Dominum meum Jesum Christum Nazarenum tentatum, flagellatum, etc.? Respondit dæmon et dixit : Utinam mihi hoc nescire licuisset! Nam ea hora, qua crucifixus est, Princeps noster fugiens a facie ejus in templum Dei se misit, et ideo velum templi scissum est, tunc saxa, etc., quod princeps noster ab eo crucifixus est, tentus est et catenis igneis est religatus. Respondit Narcissus et dixit : Quod nomen est principis vestri? Dixit ei dæmon : Satan nomen est illi. Dicit ei Narcissus : Dic mihi, quid peccavit Dominus noster Jesus Christus, ut tanta pateretur? Dicit ei dæmon : Numquid peccavit? Dicit ei Narcissus : Et qui nunquam peccavit, quare tanta passus est? Respondit dæmon : Non pro suis peccatis passus est, sed pro alterius. Dicit ei Narcissus : Ex ore tuo te condemnas, immunde spiritus. Cum ergo scias Dominum meum Jesum Christum non pro suis, sed pro alienis peccatis occisum, discede ab iis mulieribus, quia pro illis passus qui ad fidem ejus et gratiam confugerunt. Dicit ei dæmon : Quare docet lex sancta, et jubet ut res alienas non tollat aliquis, tu qui sanctus es, res meas quid tollis? Quid mihi tollis animas quas mihi lucratus sum? Dicit ei Narcissus : Et fractor et fur es tu, ab initio damnate et inveterate; nam istas animas a Creatore suo et Domino tu separasti; ego modo te furem teneo, et Creatori creaturam suam restituo. Respondit ei dæmon dicens : Et ego creatura ejus sum, ergo et me Creatori meo restitui. Dicit ei Narcissus : Tu ipse ore tuo confessus es Christum pro peccatis hominum passum; etsi quomodo pro peccatis hominum passus est et pro dæmone passus esset, te restituerem Creatori tuo; nunc autem sic passus est pro peccatis hominum ut vestrum principem ligaret in infernum et principatum diriperet. Dicit ei dæmon : Modo jube me hic manere ista nocte. Dicit ei Narcissus : Si potes nobiscum manere, mane. Dicit ei dæmon : Si expendis manus tuas ad cœlum et flectis genua tua et psallis Deo tuo, non possum hic manere. Dicit ei Narcissus : Numquam tibi sit bene, immunde spiritus; non solum autem ego, sed et isti omnes tota nocte mecum Domino nostro flectent genua et laudes ei una nobiscum canent. Tunc dæmon diræ vocis teterrimum ululatum emittens nusquam comparuit,CXLII, 593-597.

S. GREGORIUS VII pap. — In Vita seu Passione S. Tie-

monis legitur : Tiemone martyre inter tormenta immaniter excruciato et defuncto, ut homines conati sunt sancti martyris membra de terra levare, Deus ponderavit illa, quasi maxima montium fundamenta, et nec minimum digitorum membrum ullo poterat artificio levare gentilis turma. Ut autem rex audivit hoc factum miraculum, perterritus est cum suis quod tam inauditum perpetrasset homicidium. Et, concilio inito, misit ad suum consiliarium, nefandissimum idolum Machmit nominatum. Quæ gesta sunt nuntiavit; quæ adhuc facienda essent inquisivit. Cui statim idolum tale fertur dedisse responsum : Magnus et potens est Deus Christianorum; nam suis testibus post mortem dat vivere in regno cœlorum. Ecce manifestum est, quem cecidistis, suum esse familiarissimum, et ideo potestatem habere non potestis in illis membris. Ergo quia vos non potestis date licentiam Christianis quatenus illum honorifice, et maximum Patrem studeant sepelire, et quem episcopum meruere viventem, post mortem dignum patronum se habere gaudeant. Et reversi nuntii quæ audierant regi suo detulere responsa, CXLVIII, 903, 904.

JOANNES SARESBERIENS., Carnot. episc. — Vespasianum Judææ vastatorem, patremque Titi Hierosolymorum pii eversoris, ut quibusdam scriptoribus placuit miraculorum signis ad faciendam vindictam in nationibus Dei digitus excitavit (nos vero hæc miracula ficta vel falsa potius putamus). Ipsum namque necdum imperatorem, quidam e plebe luminibus orbatus; itemque alius claudus crure debilis, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudini, eo quod sibi foret in quiete monstratum, oculos restituendos, si eos ille inspiceret, et crus debili roborandum, si illud dignaretur calce contingere; orantibus amicis, licet invitus, utrumque tentavit; nec defuit eventus, CXCIX, 426. Quid de necromanticis, quorum impietas, Deo auctore, per se ipsam ubique jam viluit, nisi quod morte digni sunt, qui a morte conantur scientiam mutuare? Nam de auspicibus, auguribus, ariolis, pythonissis, aruspicibus et aliis, quorum præ multitudine tædiosa est enumeratio, productiorem sermonem texere, cum nemo istorum jam progrediatur in lucem, sed in latibulis, si quis est exerceat opera tenebrarum, supervacuum est. Aruspices pro parte in extis animalium divinare prædictum est. Chiromantici quoque vera, quæ in rugis manuum latent, se nosse gloriantur. Pythonicorum vero eo perniciosior est consultatio quo fallacia malignorum spirituum in his est manifestior, qui sive mentiantur, sive non, in proposito semper habent ut noceant. Fallunt autem interdum studio fallendi, interdum cæcitatis suæ errore decepti; id tamen agunt assidue, ut futurorum conscii per omnia videantur. Inde est quod ambiguitate verborum obnubilare student oracula, ut cum mendaces, aut fallaces inventi fuerint, aliquo rationis velamento suam quærant tueri fallaciam. Sic utique fallere non desistunt, donec auditores suos præcipitent in ruinam. Cui enim a sæculo vatum prodere responsa? Crœsone, an Pyrrho, aut præcedentium, ut subsequentium cuiquam? Dux Thebanus, dum de oraculo sperat victoriam, fratris mucrone perfoditur. Et tamen avus Laius successus belli visus est polliceri. Quid enim aliud significaret, quod post multas ambages intulit :

Certa est victoria Thebis?

Cæterum ne, interempto duce, mendacii arguatur, ut fallaciam ambigua veritatis nota obduceret, quo malitiam tueatur, subjecit :

Hei mihi! per gladios vicit pater.

Crœsus maxima regna, si Halin transgrediatur, de oraculorum fide sibi subjectum iri confidit. Sed cum res in contrarium cesserit, fallax Apollo, se unius verbuli æquivocatione absolvit ab invidia mentiendi. Quid Pyrrhus? Romanis victis, quos sæpe in acie virtute fuderat, beneficio Phœbi sibi promittit imperium, sed irreparabiliter stratus, in se ipsum retorsit culpam, qui amphibologiam oraculi minus utiliter intellexit, etc., 461, 462.

S. MARTINUS, Legionens. presbyt. — Huic quæstioni De falsis miraculis antequam finem imponamus, testimonium præclare digestum, ut finis coronet opus, adducemus, quo bene intellecto, ut jam annotavimus in operibus primorum Patrum, mire elucebit quod ad dæmones referenda sunt perplura miracula paganorum, hæreticorum, schismaticorum etiam; nec tunc iis fidem adhibendam esse, quidquid velint probare. Unde S. Martinus Legionensis ait : Boni angeli per gratiam ita sunt confirmati, ut peccare non possint; et mali ita vitio obscurati, ut bene vivere nequeant. Licet mali angeli per malitiam ita sint obstinati, vivaci tamen sensu penitus non sunt privati. Nam, ut tradit S. Isidorus, triplici acumine scientiæ vigent dæmones, scilicet subtilitate naturæ, partim experientia temporum, partim revelatione supernorum spirituum, quorum scientia etiam magicæ artes exercentur, quibus tamen tam scientia quam potestas a Deo data est, vel ad fallendum fallaces, vel admonendum fideles, vel ad exercendam probandamque justorum patientiam. Unde B. Augustinus, Video, inquit, infirmæ cogitationi, quid possit occurrere, cur scilicet, ista miracula magicis artibus fiant. Nam et magi Pharaonis serpentes fecerunt, etiam et alia plura. Sed illud est amplius admirandum quomodo magorum potentia, quæ serpentes facere potuit, ubi ad muscas minutissimas, id est, sciniphes, ventum est, omnino defecit. Cur ergo magi non potuerunt facere sciniphes, nisi quia major aderat dominatio prohibentis Dei per Spiritum sanctum. Quod et magi confessi sunt dicentes : *Digitus Dei est hic*, Dei scilicet manifesta virtus operatur hæc miracula.

Hæc vanitas magicarum artium, ut ait B. Isidorus, ex traditione angelorum malorum in toto terrarum orbe plurimis sæculis valuit per quamdam scientiam futurorum et infernorum, et evocationes eorum. Inventa sunt etiam aruspicia, augurationes, et ipsa quæ dicuntur oracula et necromantia. Nec mirum de magorum præstigiis quorum in tantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moysi simillimis resisterent signis, vertentes virgas in dracones et aquas in sanguinem. Magorum primus Zoroastres, rex Bactrianorum fuit, quem Ninus, rex Assyriorum, interfecit in prælio; de quo Aristoteles scripsit quem vicies centum millia versuum ab ipso condita indiciis voluminum ejus declarentur. Hanc artem multa post sæcula Democritus ampliavit, quando et Hippocrates medicinæ disciplina effloruit. Fertur et quædam maga famosissima Circe quæ socios Ulyssis mutavit in bestias (Virgil. Eglog. VIII, 70). Legitur et de sacrificio quod Arcades deo suo Licio immolabant ex quo quicunque sumerent, in bestiarum formas convertebantur. Hinc apparet non esse in toto dubium quod nobilis ille poeta scribit de quadam femina, quæ magicis artibus excellebat; ait enim :

Ecce se carminibus promittit solvere mentes
Quas velit; ast aliis duras immittere curas,
Sistere aquam fluviis, et vertere sidera retro;
Nocturnosque ciet Manes. Mugere videbis
Sub pedibus terram et descendere montibus ornos.
VIRG., *Æneid.*, IV, 487.

Quid plura? si credere fas est, Pythonissam, prophetæ Samuelis animam de inferni abditis evocare, et vivorum præsentare conspectibus, si tamen animam prophetæ fuisse credamus, et non aliquam phantasmaticam illusionem, Satanæ fallacia factam.

Prudentius quoque de Mercurio ait :

Traditur hinc exstinctas assumpto moderamine virgæ
In lucem revocasse animas.....
Ast alias damnasse neci.

Et post paululum adjecit :

Murmure nam tenues magico excitare figuras,
Atque sepulcrales scite incantare favillas,
Vita itidem spoliare alios, ars noxia novit.

In omnibus ergo supra dictis (et nos idem dicimus), ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum et malorum angelorum exorta. Unde cuncta vitanda sunt a Christianis, et omni penitus exsecratione repudianda atque damnanda, CCVIII, 566, 567.

VI. — INDEX ALPHABETICUS.

PATRUM QUI CHRONOLOGICE TANTUM IN PRÆCEDENTIBUS QUÆSITIS COLLECTI SUNT.

LVII.

INDEX MYTHOLOGICUS,

SEU DE DIIS, DEABUS ET SUPERSTITIONIBUS PAGANORUM,

JUXTA ORDINEM ALPHABETICUM DISPOSITUS.

—

MONITUM.

In hoc Indice, omnes referimus, ordine nominum alphabetico, deos vel deas quibus olim Pagani exhibebant divinum cultum, quod sæpe sæpius illis exprobravere Patres. Numero Romano tomum, Arabico columnam revocamus, ubi variæ istæ superstitiones impugnantur vel etiam irridentur.

A

B

M

N

O

P

T

U

V

Z

Auctores de rebus in hocce indice tractatis in primis consulendi :

Tertullianus tractat de diis et mythis paganismi et eos confutat. T. I, 11.

Marcus Minutius Felix, orator, apologeta, in libro cui titulus : *Octavius.* T. III,

S. Cyprianus, episcopus Carthaginiensis, Ecclesiæ doctor. T. IV, 543, 563 (præsertim).

Commodianus Afer, poeta. Tom. V.

Arnobius, rhetor, t. V.

Lactantius, rhetor, apologeta, cognomine Cicero Christianus. T. VI, VII.

Julius Firmicus Maternus. T. XII.

Paulus Orosius, presbyter Hispanus, historicus apologeticus, XXXI.

S. Augustinus passim, et præsertim in libro *De civtate Dei.* T. LXI.

S. Paulinus, Nolanus episcopus, poeta. T. XLI.

Salvianus, presbyter Massiliensis, apologeta in libro cui titulus *De gubernatione Dei.* LIII.

LVIII.

INDEX

DE PLACITIS VETERUM PHILOSOPHORUM QUORUM MENTIO FIT IN PATROLOGIA,

ORDINE RERUM DIGESTUS ALPHABETICO

—

MONITUM.

In hoc Indice, recensemus omnes veterum philosophorum errores quos Patres in scriptis vel memoraverunt vel impugnarunt; et, ut faciliorem simul et utiliorem lectori viam præbeamus, varias res vel materias, circa quas erravere philosophi, ad ordinem alphabeticum revocamus, volumen tantum Romano et columnas Arabico numero indicantes.

LIX.

INDEX NOMINATIVUS

VETERUM PHILOSOPHORUM,

QUORUM ERRORES SCRIPTIS IMPUGNAVERE PATRES, ORDINE ALPHABETICO DISPOSITUS.

—

MONITUM.

In hoc Indice varias veterum philosophorum sententias summatim revocantes juxta nominum ordinem alphabeticum, numeris tum tomi Patrologiæ tum columnarum vel paginarum indicamus locos in quibus Patres illas scriptis refellerunt, et quos sic lector facile reperiet.

1798 ; XXXVIII, 809, 812, 853, 854 ; XXXIX, 1528 ; XL, 539 ; XLI, 230, 258, 259, 261, 262, 413, 601, 629; CXCIX, 546, 641.

Tertullianus. — Deum corporeum esse, sicut et animam corpoream contendebat, XLIV, 499.

Thales. — Aquam rerum omnium principium, et ex aqua animam asserebat, I, 133, 309 ; II, 653 ; XLI, 226, 230.

Trismegistus. — Deos alios a summo Deo factos, alios ab hominibus dicebat, XLI, 247.

Varro. — Triplex deorum genus fingebat, physicum, mythicum et gentile vel plebeium; ignem dicebat animam mundi ; ejus doctrina de theologia, quam triplicem stabiliebat, fabulosam, naturalem et civilem ; parum sibi constabat, I, 329, 587, 589, 597; XLI, 138, 180, 183, 186, 189, 192, 202, 208, 212, 218, 223, 625, 650.

Xenocrates. — Deorum duplex fingebat genus, I, 587, XXIII, 304.

Zeno. — Aerem et ignem asserebat esse deum, quem fatum vocabat et materiam, illi parem ; animam mortalem in tres et etiam in sex partes dividebat ; felicitatem ponebat in congruentia vitæ cum natura, etc., I, 398 ; II, 19, 260, 398, 668; XXIII, 479, 497; XXXII, 943, 955; CXCIX, 931.

LX.

INDEX OBJECTIONUM

TUM VULGARIUM TUM SCIENTIFICARUM, QUIBUS GENTILES PHILOSOPHI ET HÆRETICI CHRISTIANAM IMPUGNARUNT RELIGIONEM.

ET QUAS SS. PATRES SCRIPTIS DEBELLARE CONATI SUNT, ORDINE RERUM CONCINNATUS ALPHABETICO.

MONITUM.

In hoc Indice varias adversus Christi religionem paganorum, philosophorum et hæreticorum, colligimus objectiones, quas ad formam revocamus syllogisticam, quamvis aliter se habeant in Patrologia. Hanc methodum elegimus tam brevitati operis quam lectoris utilitati consulentes ; et exposita objectione, indicamus tantum responsiones quæ tunc facile reperientur.

ABRAHAM.

Obj. Abraham multis videtur vituperandus atque condemnandus quod mentitus est Saram esse sororem. — Resp. Tertullian., I, 1319 ; S. Ambros., XIV, 462, 463; S. August., XXXIV, 565 ; XLII, 422, 423.

Obj. Abraham, de ancilla filium suscipiens, adulterium commisit, siquidem de hoc a multis objurgatur. — Resp. S. Ambros., XIV, 428, 429, 430 ; S. August., XLI 503 ; XLIV, 656, 637, 658.

Obj. Abrahamo promittitur terra Chanaam in æternum ; quod falsum, siquidem, nunquam adimpletum fuit. — Resp. S. August., XLI, 504 ; XXXIV, 557, 558, 559,

Obj. Abraham uxorem suam ad concubitum duobus regibus venditasse contendit Faustus ; quod excusari nequit ; ergo culpabilis fuit Abraham. — Resp. S. August., XL, 166 ; XLII, 420, 421.

Obj. Falso promittitur Abrahamo posteritas sicut arena maris et stellæ cœli, siquidem Judæa admodum parva fuit et populus Hebræus exiguus et parum numerosus fuit. — Resp. S. August., XXXIV, 556 ; XLI, 500, 525.

ABSOLUTIO

Obj. Absolutio nunquam differenda est, siquidem semper adest pœnitentibus periculum mortis ; attamen differtur sæpe sæpius. — Resp. Robert. Pullus, CLXXXVI, 909, 910, 1098, 1099.

Obj. Absolutiones episcoporum generales et sacerdotum, v, g. in consecrationibus ecclesiarum vel in capite Cinerum aut feria quinta majoris hebdomadis nihil valent, quia nonnisi privatæ solvunt a peccatis. — Resp. Alanus de Insulis, CCX, 386, 387,

ABSTINENTIA.

Obj. Contendunt quidam abstinentiam monachorum non fuisse tantam quanta asseritur a nonnullis auctoribus, utpote nimis dura et impossibilis. — Resp. Rufin., XXI, 449, 450.

Obj. Abstinentia carnium non videtur admittenda, quia in Scripturis nedum præcipiatur, damnatur. Resp. Salvian., LIII, 193, 194 .

ACCEPTIO.

Obj. Acceptionem personarum facit Deus quando uni dat gratiam, et alteri negat ; ergo agnoscenda est in Deo personarum acceptio ; quod tamen damnatur in multis Scripturarum textibus. — Resp. S. August., XLIV, 580, 581 ; XXXIII, 585, 386.

Obj. Deus est acceptor personarum, siquidem alium salvat, et alium damnat. — Resp. S. Fulgent., LXV, 448.

Obj. Quod vitanda sit personarum quarumdam acceptio conceditur ; sed jure et merito contendi potest eam esse licitam erga divites et nobiles, ut quandoque fit in Ecclesia. — Resp. S. Bernard., CLXXXII, 757, 758, 774, 775

ACCIDENTIA.

Obj. Absurdum est dicere accidentia Eucharistiæ esse sine subjecto, quia illud est contra rerum essentiam. — Resp. Petrus Pictav., CCXI, 1247, 1248.

ACCUSATORES.

Obj. Accusatores pastorum semper et benigne admittendi sunt, quia quam citissime detegenda est horum improbitas, ne aliis noceat. — Resp. Petrus Cantor, CCV, 475, 476.

ACTIBUS.

Obj. Actibus tribuendum est totum meritum nostrum ; porro contemplationi nihil inest actus et operis ; ergo inutilis. — Resp. S. Bernard., CLXXXIII, 1024, 1053, 1055.

Obj. Dici nequit quod omnes actus ex fine aut intentione boni vel mali sint, quia sunt actus qui bonitatem aut malitiam habent intrinsecam. — Resp. Petr. Pictaviens, CCXI, 1001.

ADAMUS.

Obj. Culpabilis non est Adamus ob culpam quam in paradiso commisit, quia soli Deo attribuenda videtur, cum cesserit homini liberum voluntatis arbitrium quo male eum usurum esse præviderat. — Resp. Tertull., II, 290, 291.

Obj. Credendum non est Adamum et Evam de immortalitate excidisse ob transgressionem præcepti divini levissimi momenti, cum levi culpæ gravis pœna juste infligi nequeat. — Resp. Tertull., II, 272, 599.

Obj. Adamus debuisset a Deo obtinere veniam culpæ suæ, siquidem seductionem ingenue confessus est. — Resp. Tertull., II, 286.

Obj. Adamus mortalis, ex constitutione creatus fuit ; mors ergo illi erat naturalis, et non est pœna peccati, — Resp. Lactant., VI, 323, 324, 931, 932.

Obj. Circa culpam Adami errant catholici, dum contendunt se per Christum recuperare quod perdidere per Adamum ; nam hoc intelligi nequit. — Resp. Firmicus Maternus, XII, 1037, 1038.

Obj. Adamus non fuit creatus bonus et rectus ; alioquin talis permansisset et non peccasset. — Resp. S. August., XLV, 1537, XL, 336 ; XXXVIII, 172 ; XLIV, 247, 248.

secutionis ejus tempus omnibus incertum est et ignotum. — Resp. S. August., XLI, 616, 677, 678,

Obj. Dicitur quod Judæi in Antichristum credituri sint, posquam in Christum credere noluerunt; illud absurdum est, siquidem mala ipsius opera eum manifestum faciunt. — Resp. S. Ambros., XIV, 1100, 1101,

APOSTOLI.

Obj. Apostoli non sunt credendi quia apostolici viri contrariam docuerunt doctrinam. — Resp. Tertull., II, 34, 45, 363.

Obj. Apostoli diversa inter se prædicarunt; ergo non sunt credendi. — Resp. Tertull., II, 37.

Obj. Suspicanda est apostolorum doctrina, quia quædam palam et universis, secreto et paucis quædam demandarunt. — Resp. Tertull., II, 37, 38.

Obj. Apostoli reprehensibiles sunt, quod mulieres secum ducerent. — Resp. Tertull., II, 490.

Obj. Dubitandum est an baptizati fuerint apostoli, cum de illorum baptismate silet Scriptura; atque tamen hoc illis ut cæteris, necessarium erat ad salutem. — Resp. Tertull., I, 1213.

APPARITIONES.

Obj. Contendunt quidam nullas nunquam fuisse Dei ipsiusmet apparitiones, quia, juxta illos, eæ quæ referuntur in dubium revocari possunt. — Resp. S. Leo, LV, 1328, 1329.

Obj. Dei ipsiusmet apparitio Patribus in Veteri Testamento facta, credenda non est, siquidem, juxta quosdam, apparuerunt tantum angeli aut sancti. — Resp. S. August., XLII, 140, 853, 856.

ARBITRIUM.

Obj. De exsistentia liberi arbitrii multum controvertitur; ergo, etc. — Resp. S. Hieronymus, XXVI, 401, 402.

Obj. Arbitrii libertas non est homini in utramque partem concessa, quia quandoque, ut ait Apostolus, vitare non potest homo malum quod non vult, nec facere bonum quod vult. — Resp. Tertull., II, 292, 916; S. Cyprianus, IV, 507, 760; S. Hieronym., XXX, 286, 575.

Obj. Si exsistat liberum arbitrium, amovenda est gratia Dei, quia hæc duo consociari non possunt. — Resp. S. Hieronym., XXIV, 745, 796; XXVI, 401; S. August., XL, 282; XLIV, 241, 342.

Obj. Falso dicitur quod gratia sit præveniens, liberum vero arbitrium subsequens, quia sic adimeretur liberum arbitrium. — Resp. S. Gregorius, LXXVI, 298, 809,

Obj. Vel liberum arbitrium vel gratia e medio tollenda sunt, quia se invicem tollunt. — Resp. Raban., CVIII, 1204, 1205; CXI, 885.

Obj. Non exsistit liberum arbitrium siquidem per Adæ peccatum omnino sublatum est; atqui. — Resp. S. Augustin., XXXIV, 133, 1268, 1275; XLI, 149; XLII, 451, 540; XLIV, 552, 564, 567.

Obj. De libero arbitrio prorsus dubitandum est, quia alii plus, alii minus ei tribuunt. — Resp. S. August., XXXVIII, 85, 877, 1268; XLIV, 373, 374, 441, 570, 879, 880, 885; XLV, 1290, 1520.

Obj. Adhuc objicitur quod liberum arbitrium conciliari nequat cum gratia, siquidem illud tollunt qui gratiam prædicant. — Resp. S. August., XXXIII, 677, 974, 987; XXXIV, 156; XXXV, 2071; XXXVI, 208; XXXVIII, 903; XLIV, 233, 265, 383; XLV, 1110, 1115, 1298.

Obj. Liberum arbitrium non est in omnibus, siquidem illud amittit homo, cum spiritu Dei agitur, et cum diabolo voluntarie se dedit. — Resp. S. Prosper, LI, 654, 655.

Obj. Nemo potest liberum arbitrium, per se habere, quia ejus principia et profectus, et perseverantia in bonis usque in finem dona Dei sunt. — Resp. S. Prosp., LI, 264.

Obj. Post gratiam liberum arbitrium non manet in natura; ergo qui gratiam habet, liberum arbitrium non habet. — Resp. S. Prosp., LI, 264, 265.

Obj. Post gratiam non remanet liberum arbitrium, siquidem destruitur quando omnia ad Deum referuntur. — Resp. S. Prosper, LI, 983, 984.

Obj. Nemo sine gratia libero arbitrio bene utitur; ergo gratia liberum arbitrium tollit. — Resp. S. Prosp., LI, 209, 210, 685, 686.

Obj. Non habet omnis homo libertatem arbitrii siquidem constat quosdam esse homines, qui in malum inviti et quasi coacti protrahuntur. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 490, 491, 493, 494, 496.

ARIANI.

Obj. Arianorum doctrina olim longe lateque diffusa est, siquidem, ex S. Hieronymo universus orbis miratus est se esse Arianum; porro quod fuit olim, potest esse et nunc, vel hæc fuit prima fides, ergo et nunc debet remanere; ergo Ariani non sunt hæretici. — Resp. Lactant., VI, 542, 543.

Obj. Arius asserit Christum ante B. Mariam et ante sæcula exstare; porro hoc videtur catholicum dogma, ergo. — Resp. S. Hilarius, X, 716, 204.

Obj. Hæretici essent Ariani quia contendunt Christum genitum et creatum esse, non esse sempiternum, nec omnipotentem, nec summe bonum, nec sapientem, nec scientem diem judicii: porro hæc constant ex Scripturis; ergo. — S. Ambros., XVI, 562, 685, 849, 841, 941, 1045, 1046.

Obj. Ariani docent Filium et Spiritum sanctum esse Patre minores, utpote ei subjectos et ab illo missos: porro hoc constat ex Scripturis; ergo. — Resp. S. Fulgentius, LXV, 369, 370, 814, 815.

Obj. Ariani subscripserunt concilio Nicæno; ergo non sunt hæretici. — Resp. Cassiodorus, LXIX, 924, 926.

ASINUS.

Obj. Christiani olim objurgabantur a paganis quod adorarent caput et superficiem asini; porro hoc ridiculosum. — Resp. Tertull., I, 364, 372, 579.

Obj. Irrident quidam cum legant asinam loqui adversus Balaam; ergo ista locutio est fabulosa. — Resp. S. Cyprian., IV, 664, 665.

ATOMI.

Obj. Admittendum est systema atomorum, quod sint rerum principia, hoc est quod ex illorum concursu, siquidem Epicurus optime probat eorum originem, fortuito et innumerabiles mundi et animantia, et animæ, etc. fieri cœperunt. — Resp. Lactant., VI, 401; S. Augustin., XLI, 230; XXXIII, 444, 445.

AZIMUS.

Obj. Azymum panem merito improbant atque rejiciunt Græci in conficienda Eucharistia, quia non est proprie et vere panis. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 541, 542, 543.

BAPTISMUS.

Obj. Non legitur in traditione quandonam Christus baptismum instituerit; ergo de illius exsistentia dubitare possumus. Resp. — Lact., VII, 616, 617.

Obj. Baptismus olim non dabatur infantibus; ergo nec hodie dari debet. — Resp. S. Cyprian., III, 1015, 1018; IV. 473.

Obj. Parvuli non sunt baptizandi ob peccatum originale, nec propter vitam æternam, sed tantum propter regnum cœlorum, ut aiunt Pelagiani: quod tamen rejiciunt Catholici. — Resp. S. August., XXXIII, 761, 763; XXXVIII, 1336; XLIV, 142, 146, 377, 385, 394, 395.

Obj. Multi, etiam Christiani, non credunt quod infantes sine baptismo mortui damnentur, quia, inquiunt, hoc injustum esset. Nam et ipsi non sunt adeo culpabiles ut tale supplicium mereantur. — Resp. S. August., XLIV, 188, 189, 481, 505, 1330.

Obj. Parvuli sine baptismo mortui damnationem non habebunt, quia, juxta plures, in medio quodam loco erunt, ubi beate vivant. — Resp. S. Leo, LVI, 486, 497, 498.

Obj. Baptismus et circumcisio nihil differunt, siquidem ambo peccatum originale auferunt: ille in nova lege, et hæc in veteri lege; detur ergo ratio discrepantiæ. — Resp. Hugo a S. Victore, CLXXV, 885, 886.

BEATITUDO.

Obj. Beatitudinem reponunt philosophi aut in non dolendo, aut in voluptate, aut in honestate, aut in bonis corporis, et Catholici in solo Deo, quibus credendum? — Resp. S. Ambros., XVI, 103, 104.

Obj. Beatitudinem tantum in altera vita ponendam esse negant plurimi, quia, inquiunt, in hoc mundo inveniri potest. — Resp. S. Ambrosius, XVII, 678, 679.

Obj. Beatitudo in voluptate, juxta Aristippum; in animi virtute juxta Antisthenem; in bonis gulæ vel fortunæ, juxta alios, erga non in solo Deo consistit beatitudo. — Resp. S. August., XLI, 601; XLII, 101, 549, 551; XLIV, 852.

Obj. Immerito dicitur quod beati esse non possumus in hoc mundo, quia potentes et divites vere sunt beati. — Resp. Philippus de Harveng, CCIII, 310, 311, 349, 450.

BELLUÆ.

Obj. Belluæ habent intelligentiam, ac futuri providentiam; porro nihil amplius habet homo, et quidam non

phano habuerit disputationes et contentiones. — Resp. S. Cyprian., III, 1133, 1134, 1116, 1117.

Obj. Hæreticos denuo baptizandos docuit S. Cyprianus; porro hoc ab Ecclesia damnatur; ergo erravit S. Cyprianus, ac proinde sanctus dici non debet. — Resp. S. Aug., XXXIII, 340, 341, 409; XLIII, 124, 131, 159, 340, 341, 409, 490, 606, 607.

Obj. Si non errasset voluntarie et si unitatis Ecclesiæ fuisset, ut dicitur, amantissimus, exemplum submissionis statim sponte sua dedisset; porro hoc non fecit; ergo, etc. — Resp. S. August., XXXIII, 88, 89, 187, 188, 194, 198, 201, 203, 219, 226, 234, 244, 310, 340, 496, 497, 566.

DÆMONES.

Obj. Dæmones aliquid habent divinum, dum furantur divinitatem. — Resp. Tertull., I, 408.

Obj. — Dæmones scientiam habent divinam, cum pluvias venturas agnoscunt, res quæ supra sunt naturæ ordinem patrant, sub personis defunctorum delitescunt, etc.; porro hoc faciunt dæmones; ergo, etc. — Resp. Tertull., I, 409, 646, 709, 748, 1175; II, 748.

Obj. Absurdum est dicere pene nullum hominem dæmonio carere, quia illud repugnat benevolentiæ Dei erga homines; ergo hoc non est verum. — Resp. Tertull., I, 748.

Obj. Credendum non est quod Christiani potestatem habeant in dæmones, ita ut eos ejiciant ex obsessis. — Resp. Tertull., I, 413, 434, 463, 534, 535, 677, 700, 703, 937.

Obj. Magnam saltem habent dæmones potentiam, quia se in lucis angelos transfigurant, auctores et rectores sunt hujus mundi, multa patrant miranda, morbos et mortem in homines immittunt, magnas artes edocent, hominesque invitos tentant; ergo aliquid divinum habent dæmones. — Resp. Tertull., II, 748; S. August., XXXIII, 383; XXXIV, 630; XXXV, 1854; XL, 292, 684, 586; XLI, 70, 251, 634, 717; XLII, 651, 663, 875, 876, 878.

Obj. Gratiam et mysterium adventus Domini certe agnoverunt dæmones, tanta scientiæ potentia præditi. — Resp. Philipp. de Harveng, CCII, 305, 306, 721, 722.

DAMNATIO.

Obj. De damnatione ob peccatum originale dubitant plurimi, quia, inquiunt, talis damnatio repugnat bonitati divinæ. — Resp. S. August., XXXII, 217; XLIV, 160, 250.

Obj. Nulla erit æterna damnatio, quia plures inter quos Origenes, supplicia damnatorum non semper duratura existimant. — Resp. S. August., XLI, 731, 733; XLIV, 525; Cassiodorus, LXX, 461, 548, 584, 657.

Obj. Justæ pœnæ æternæ non sunt, quia pro transitoria culpa imponendum non est æternum supplicium. — Resp. S. Gregorius, LXXV, 912, 913; S. Bruno, XCVI, 903, 904.

DETRACTIO.

Obj. Non semper mala est detractio, quia aliquando de vero est. — Resp. Petr. Cantor, CCV, 56, 57.

Obj. Detractio est aliquando levissima et fere nulla, quia occulta est et nullatenus manifesta. — Resp. Petr. Cantor, CCV, 57, 58.

Obj. Detractio si non est facienda, saltem audienda est, quia illius auditio prodesse potest. — Resp. Petr. Cantor, CCV, 57, 389, 390.

DEUS.

Obj. Dei patientia non extollenda est, ut perfectio, quia nihil tale apparet in pœnis ac cruciatibus damnatorum. — Resp. Tertull., II, 813; I, 1252.

Obj. Falso asseritur Deum a nemine unquam ignorari potuisse, quia philosophi Deum inventu et enarratu difficilem dixerunt. — Resp. Tertull., II, 256, 265, 325, 285; I, 569.

Obj. — Deo inutilia sunt templa quia Dei templum totus est mundus. — Resp. S. Cyprian., IV, 576, 577, 578.

Obj. — Precandus non est Deus, quia precatione nostra non indiget. — Resp. S. Cyprian., IV, 241, 242.

Obj. Personam accipit Deus, siquidem uni bona terræ concedit, alteri vero mala semper impertitur. — Resp. S. Cyprian., 111, 1016. 1017; Lactant., VI. 120, 569, 626, 627.

Obj. Dei providentiam negant plurimi, quia, inquiunt, indigna est Deo humanarum rerum cura et sollicitudo. — Resp. S. Hilarius, IX, 856, 857, 871, 872.

Obj. Corporeus est Deus, quia in Scripturis et ambulans et loquens, etc., nobis repræsentatur. — Resp. S. Ambros., XV, 130, 308, 1120, 1121.

Obj. Invisibilis et incorporeus non est Deus, siquidem pluribus olim apparuit in forma corporea. — Resp. S. August., XXXIII, 604, 605, 618; XXXIV, 418; XXXVIII, 59, 60, 477; XL, 662; XLI, 291.

Obj. Si Deus omnia præsciat; ergo nostrum adimit liberum arbitrium. — Resp. S. August., XXXII, 1276, 1277.

Obj. Contendunt quidam quod præscientia Dei nos urget necessitate peccandi, quia, inquiunt, præscientia a parte Dei fit in nos coactio. — Resp. S. Prosper, LI, 297, 587, 619, 620.

Obj. Dei misericordiam reprehendunt, quidam quia aliis conceditur, aliis pro arbitrio Dei negatur. — Resp. S. Prosper, LI, 129, 409, 410, 530, 531, 683, 684.

Obj. Deus, juxta quosdam, intentator est malorum, siquidem legitur in Scripturis quod converterit cor Ægyptiorum, ut odissent populum suum. — Resp. S. Prosp., LI. 299, 300, 301; Alcuinus, C, 919.

Obj. Justitia et clementia in Deo simul admittenda non sunt, quia hæc duo inter se repugnant et sibi invicem adversantur. — Resp. S. Prosper, LI, 169, 170, 171.

Obj. Dici nequit quod Deus testimonium suæ agnitionis in hominibus cunctis collocaverit, quia inveniuntur qui de Deo nullum sensum habent. — Resp. S. Fulgent., LXV, 771, 772.

Obj. Deus, septimo die, mundo creato, quievisse dicitur, ergo admittit fatigationem. — Resp. Rabanus Maurus, CVII, 465, 466.

Obj. Deum arguunt nonnulli, quod alios divites, alios pauperes esse velit. — Resp. Petrus Damianus, CXLV, 210, 211.

DIABOLUS.

Obj. Hyperbolice, non vere, dici potest quod diabolus fuerit in paradiso terrestri sub figura serpentis, animalis. — Resp. S. Ambrosius, XIV, 277, 278, 279.

Obj. Tam potens est diabolus quam Deus, siquidem uno temporis puncto omnem perlustrat mundum atque circuit, ex Scriptura. — Resp. S. Hilarius, IX, 507, 849, 850.

Obj. Non credendum quod Deus ad diabolum loquatur et diabolus ad Deum. — Resp. Ivo, CLXI, 988, 989,

Obj. De divinatione diaboli non dubitandum est quin sæpissime a pluribus experientia probata fuit. — Resp. Ivo, CLXI, 766, 768.

Obj. Diabolus effector est animalium, tonitruum et cæterorum calamitatum. — Resp. Isidor., CXXX, 64, 565, 894, 895.

Obj. Diabolus internas videt hominum cogitationes, quia nihil in homine nescit. — Resp. Ivo, CLXI, 766, 767.

DIES.

Obj. Rectus non est loquendi modus dicere quod creatio facta fuerit intra sex dies, siquidem impossibile est dies primos creationis enumerare, cum dies et noctes esse non possent ante solis creationem. — Resp. S. August., XXXIV, 183, 235, 258, 275, 314, 317, 319; XLI, 322; XLII, 295, 309, 314, 323, 338.

Obj. Dies boni et mali ab omnibus agnoscuntur; ergo virtus quædam inest diebus. — Resp. S. August., XXXVII, 1204; XXXVIII, 123, 168, 245, 909, 1051, 1363.

Obj. Die Dominicæ sanctificationem contemnunt plurimi, quia, juxta ipsos, nec ab apostolis instituta est, nec in Scriptura fundata est talis sanctificatio. — Resp. Rabanus, CVIII, 76, 355.

Obj. Quod adsit obligatio Missam die Dominica audiendi, negatur, quia non fundatur Scripturias, etc. — Resp. Isidorus, CXXX, 402, 403; Ivo, CLXI, 508.

DILUVIUM.

Obj. De diluvio silent scriptores antiqui; ergo non admittendum. — Resp. S. August., XL, 334; XLI, 569; XLII, 631.

Obj. Diluvium exstitisse aut saltem universam terram occupasse non omnino certum est, quia conchæ et buccinæ in montibus repertæ illud non probant. — Resp. Tert., I, 481; II, 1033.

Obj. Diluvium non fuit universale, quia fuerunt urbes diluvio anteriores. — Resp. Tert., I, 482.

DIVITES.

Obj. De societate hominum evellendi sunt divites, siquidem omnia bona omnibus fieri debent communia, sicut omnibus communia sunt mundi elementa. — Resp. S. Ambros., XIV, 263, 264.

Obj. Divites semper mali, siquidem eos contemnit Christus, cum difficillimo in regnum cœlorum admittendos asserit. — Resp. S. Aug., XXXIII, 494; XXXIV, 882; XXXVII, 1751; XXXVIII, 216, 521; S. Leo. LIV, 164, 165, 436, 437; LVII, 526, 731, 732.

ECCLESIA.

OBJ. Ecclesiæ ministris in tempore persecutionis semper fugere licet, quia nemo tenetur periculo sese exponere. — RESP. Tert., II, 115, 144.

OBJ. Falso sancta appellatur Ecclesia, quia multi sunt in ea improbi. — RESP. Tert., I, 1286.

OBJ. Vera non est Ecclesia catholica, quia in ea frumentum cum zizania miscetur et confunditur. — RESP. S. Cypr., III, 791, 792; IV, 344, 345.

OBJ. Sunt martyres extra Ecclesiam; ergo et salus extra Ecclesiam haberi potest. — RESP. S. Cyprianus, III, 783, 1224; IV, 511, 512.

OBJ. Falso asseritur Ecclesiam unquam perituram, siquidem, juxta multos, jam mortua est vel saltem imminenti morti proxima. — RESP. S. Ambros., XVI, 466, 476, 477, 807, 879, 880; S. Hieronym., XXIII, 506.

OBJ. Contemni et rejici potest Ecclesia, quin a Deo recedatur, siquidem Deus et Ecclesia duo sunt diversa, nec uno eodemque fundamento nituntur. — RESP. S. August., XXXV, 1998; XXXVI, 175, 223, 508; XXXVII, 1103, 1297, 1684; XXXVIII, 448; XXXIX, 1615; XL, 668.

OBJ. Pelagiani et Cœlestini Ecclesiam hic esse debere sine macula probant; ergo de sinu Ecclesiæ ejiciendi sunt mali. — RESP. S. Aug., XXXIV, 336, 356, 998; XXXVIII, 981, 982, 1169.

OBJ. A pluribus vituperatur Ecclesia, eo quod ad dominationem suam stabiliendam recurrat ad potestates sæculares. — RESP. S. Leo, XIV, 873, 874, 1040.

OBJ. Immerito dicitur Ecclesiam Veteris et Novi Testamenti unam esse, siquidem diversa sunt illarum præcepta, diversa fides ac spes, et diversa sacramenta. — RESP. Hincmar., CXXV, 454, 455, 458, 459.

ECLIPSIS.

OBJ. De celebre eclipsi in morte Christi visa tacent scriptores; ergo non admittenda. — RESP. Tertullian., I, 401.

ELECTI.

OBJ. Rejicienda est electio bonorum et reprobatio cæterorum, quia sub justo Deo hoc inintelligibile est. — RESP. S. Aug., XXXV, 1831, 1851; XXXVIII, 177; XL, 121, 122, 127, 275.

OBJ. Electio non supponit meritum, sed e contra præcedit omnia merita; ergo in intelligibilis. — RESP. S. Aug., XXXIII, 821, 822, 827, 887; XXXV, 1851, 1852, XXXVII, 1744; XL, 620; XLIV, 582, 924; XLV, 1133, 1140, 1142,

OBJ. Si non ex meritis procedit electio; ergo personarum acceptor est Deus, et est, ut apparet ex Esau et Jacob. — RESP. S. Aug., XXXIII, 887; XXXVIII, 587; XLIV, 580, 987

ELEEMOSYNA.

OBJ. Falso dicitur exiguam eleemosynam magnam habere remunerationem apud Deum, quia debet esse proportio præmium inter et donum. — RESP. S. Maxim., LVII, 818, 819.

OBJ. Eleemosynæ prosunt illis qui eas faciunt ut impune peccare possint, quia omnia omnino peccata redimunt eleemosynæ. — RESP. S. Fulgent., LXV, 507, 508.

EPICURUS.

OBJ. Nec mundus totus, nec anima hominis opus Dei sunt, siquidem, juxta Epicurum, ex atomis proveniunt. — RESP. Tertull., II, 703, 564, 653.

OBJ. Admittendi sunt atomi Epicuri, quia apprime creationem rerum producunt. — RESP. S. August., XXXIII, 64, 445.

EPISCOPI.

OBJ. Episcoporum electiones ex suffragiis populi fieri deberent, ut olim, juxta vetus axioma: Populus errare nescit. — RESP. S. Cyprian., III, 768, 769, 1025, 1026, 1027.

OBJ. Contendunt nonnulli episcopatum non esse presbyterio majorem, quia non invenitur in Scripturis distinctio inter utrumque. — RESP. S. August., XXXIII, 290, 780, 784.

OBJ. Episcopi non sunt presbyteris dissimiles, quia alias presbyteri dicti sunt. — RESP. Raban. Maurus, CXII, 597, 598.

OBJ. Episcopi nulla tenentur obligatione erga reges, quia potestates utrorumque valde dissimiles sunt. — RESP. Hincmarus, CXXV, 739, 740.

EUCHARISTIA.

OBJ. Eucharistia non admittenda videtur, quia panis non potest nec debet esse corpus Christi, sed tantum ejus figura et memoria passionis, et repugnat quod corpus Christi incorruptibile dentibus atteratur, et etiam a soricibus corrodatur. — RESP. Tertull., II, 348, 460, 461; uibertus, CLVI, 708, 709, 710.; Anselmus, CLVIII, 910, 911, 915, 922; CLIX. 253, 254, 255.

OBJ. Solum vinum in Eucharistia, vel solus panis offerendus est, quia in solo vino et in solo pane corpus et sanguis Christi pariter essent. — RESP. S. Cyprianus, IV, 383, 384, 385.

OBJ. Eucharistia non est sacramentum præstantius quam erat manna, siquidem utrumque de cœlo datum est ad cibum hominum. — RESP. S. Ambrosius, XVI, 403, 404, 414.

OBJ. A non jejunis accipi potest Eucharistia, siquidem discipuli primum non jejuni eam acceperunt. — RESP. S. August., XXXIII, 203, 204.

OBJ. Eucharistia pro hominibus non constituta est, siquidem panis est angelorum. — RESP. Petr. Lombard., CXCI, 417, 418.

EVANGELISTÆ, EVANGELIUM.

OBJ. Inspiratio divina evangelistarum a pluribus controvertitur. — RESP. S. Ambros., XV, 1531, 1554, 1555; XIV, 787.

OBJ. Pluribus in locis inter se non concordant evangelistæ, ut in texenda Christi genealogia et in aliis; ergo non fuerunt inspirati. — RESP. S. Ambros., XV, 1587, 1830, 1833; S. August., XXXV, 1947; XXXVIII, 1117, 1130, 1135; XLII, 217, 515.

OBJ. Evangelium rejiciunt quidam, quia non omnia narrat quæ prænuntiabant prophetiæ. — RESP. S. Leo, LIV, 312, 313, 314.

EXCÆCATIO.

OBJ. Credendum non est quod in Scripturis legitur, scilicet Deum excæcasse unum et alterum illuminasse, quia talis agendi ratio esset a parte Dei injusta et omnino iniqua. — RESP. S. August., XXXV, 1777; XXXVI, 116, 790, 794; XLII, 389, 394.

EXORCISMUS.

OBJ. Ad nihil valet exorcismus; ergo rejici debet. — RESP. S. Cyprianus, IV, 203, 204, 555, 559; III, 1151,

FEMINÆ.

OBJ. In luxum feminarum, istæ non peccant quæ cutem medicaminibus ungunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. RESP. Tertull., I, 1325; S. August., XLII, 438; XLV; 1551, 1552.

FIDES.

OBJ. Non tantum valet fides quantum asseritur, siquidem sine operibus mortua est. — RESP. S. Hilarius, IX, 960, 961, 977, 978, 1040, 1041.

OBJ. Fides in Christo dici non potest necessaria, quia in Veteri Testamento non habebatur, et tamen antiqui justi fide salvi facti sunt. — RESP. S. August., XXXVII 1396; XL, 287; XLIV, 249.

OBJ. Fides in Christo non est necessaria, quia sine illa potest homo juste vivere, et quia fidei anteponenda sunt legis opera. — RESP. S. August., XXXVI, 257, 258, 261; XXVIII, 236; XL, 204, 621.

OBJ. Dici non potest fidem esse donum Dei, alioquin nullatenus penderet ex libero arbitrio, et sic ille qui credere vellet, credere non posset; quod est absurdum. — RESP. S. August., XXXIII, 984, 987,; XXXV, 1778; XXXVIII, 787; XLIV, 209, 235, 976.

OBJ. Fidei initium homini tribuunt quidam: ergo non a solo Deo est. — RESP. S. Prosper, LI, 116, 117, 313, 314, 376, 377, 389, 390, 671, 672, 968.

OBJ. Ad salutem non requiritur ut fides operibus adjungatur, siquidem fides sola justificat, ex Scriptura. — RESP. Ildefonsus, XCVI, 189, 190.

OBJ. Fidem non admittunt quidam quod, discussionem repellat et rationem, et quod rationabile proinde non sit credere quod non intelligimus. — RESP. S. Guibertus, CLVI, 24, 25, 353, 1153; S. Anselmus, CLVIII, 255, 256, 262, 263, 264.

FILIUS.

OBJ. Filius Dei non est Patri coæqualis, siquidem, ex Scriptura, a Patre exivit. — RESP. Tertull., II. 161, 176, 183, 422, 802.

OBJ. Filius non est ejusdem æternitatis ac Pater, quia de natura est ut filius sit patri posterior. — RESP. Tertull., II, 162, 176, 183, 422.

OBJ. Plures dicti sunt filii Dei; ergo non unicus. — RESP. S. Hilar., X, 434, 435.

OBJ. Filius Dei immerito dicitur primogenitus et unigenitus, quia hæc duo sibi adversantur. — RESP. S. Ambros., XVI, 549, 550.

OBJ. Capere impossibile est quomodo Filium Pater genuerit. — RESP. Rufinus XXI, 341, 342

OBJ. Filius Dei non est Patri similis, siquidem est tantum imago Patris. — RESP. S. August., XXXIV, 159; XXXV, 1819, XLII, 688, 691, 701, 774; 777, 780, 788, 818, 931.

tantum erunt. — Resp. S. Gregor., LXXV, 911, 912; LXXVI, 737, 738.

INIMICI.

Obj. Diligendi non sunt inimici, nec pro eis orandum est, quia præceptum hoc est impossibile, nimis durum, et in veteri lege non invenitur. — Resp. Tertull., I, 446, 698; S. Cyprian., IV, 759, 760; S. August., XXXVI, 631, 447, 1274; XXXVII, 1518, 1524; XXXVIII, 120, 807, 1433, 1436.

Obj. Si diligendi essent inimici, inimicorum interfectio Judæis non licita fuisset, nec sancti et spirituales interfectionem fecissent. — Resp. S. August., XLII, 158, 159.

INIQUITAS.

Obj. Iniquorum operibus Deus aliquo modo communicat, siquidem quod iniquus inique agit, hoc inique Deus permisit. — Resp. S. August., XXXVI, 745; XXXVIII, 993; S. Fulgentius, LXV, 167, 168.

Obj. Falso asseritur brevem iniquorum vitam tormentorum æternitate puniri, quia justus Deus æternam pœnam culpæ temporali et momentaneæ imponere nequit, — Resp. S. Fulgent., LXV, 572, 573.

INTERITUS.

Obj. Homo justus ab injusto non distinguendus est, quia unus est hominum et jumentorum interitus. — Resp. Hugo, CLXXV, 197, 249, 250.

IRA.

Obj. Mala non est ira, siquidem Deus ipse irascitur, ex Scriptura. — Resp. Lactant., IV, 693, 694; VII, 89, 92, 125, 126.

ISAAC.

Obj. Audire nolunt plurimi quod jusserit Deus Isaac a patre occidi, quia, inquiunt, crudelis est et iniqua hæc jussio. — Resp. S. August., XXXVI, 244, 245; XXXVIII, 27, 133; XLI, 511.

Obj. A mendacio excusari nequit Isaac, eo quod uxorem suam sororem esse affirmaverit, ex Scriptura. — Resp. S. August., XXXVIII, 427, 428.

Obj. Isaac benedicendo Jacob omnino deceptus fuit; ergo non valuit ipsius benedictio. — Resp. Hugo, CLXXV, 630, 631.

JACOB.

Obj. Jacob et Esau eamdem sortem a parte Dei habere debuissent, siquidem eamdem habuerunt sortem ex patre, ex matre, ex conceptu, ex ortu, secundam Scripturam, — Resp. S. August., XXXIII, 887, 888.

Obj. Jacob non est Esau anteponendus, siquidem benedictionem non accepit, nisi per dolum et per mendacium. — Resp. S. August., XXXIV, 567; XXXVIII, 41, 45, 46, 557; XLI, 515.

Obj. A fraude in Esau commissa excusari nequit Jacob, quia ibi fraus vera fuit. — Resp. Alan., CCX, 342, 343.

JOANNES BAPTISTA.

Obj. Non laudandus Joannes Baptista, quia, ex Scriptura, scandalizatur, auditis Christi virtutibus. — Resp. Tertull., II, 402.

Obj. Juste ab Herode trucidatur Joannes Baptista, quia reverentiam et obedientiam auctoritati debitam reddere noluit, illamque, ex Scriptura, increpavit. — Resp. Tertull., II, 137, 402, 404, 623.

Obj. Dubitare possumus an Joannes Baptista sanctificatus fuerit in utero matris. — Resp. S. Cyprian., IV, 1201, 1202.

Obj. Christum prædicare non debuisset Joannes Baptista, quia illum ignorabat, siquidem ad eum discipulos misit, ut eum interrogarent quis esset. — Resp. S. Hilar., IX, 921, 978, 980.

Obj. Joannis Baptistæ abstinentia a pluribus in dubium revocatur, quia, inquiunt, impossibilis est. — Resp. S. August., XXXII, 799, 800.

Obj. Christo major est Joannes Baptista, siquidem dicitur major omnibus natis mulierum. — Resp. S. Maximus, LVII, 389, 390.

JOB.

Obj. Crudelis fuit Deus erga Job, quia illi nimis multas immisit tentationes. — Resp. S. Ambros., XVI, 354, 355, 1007, 1008, 1021.

Obj. Immerito laudatur Job patientia, quia aliquid duri contra Deum dixisse videtur et a blasphemia defendi nequit. — Resp. S. August., XXXII, 1329; XXXVII, 1383, 1384; XL, 719; XLIV, 162.

JONAS.

Obj. Rejicienda est Jonæ historia, quia triduo incolumis et incorruptus in alvo piscis permanere non potuisset. — Resp. Tertull., II, 840, 999; S. August., XXXIII, 382, 383.

JOSEPH.

Obj. Joseph dici nequit justus, ut eum dicit Scriptura, quia sponsæ conceptum discutere noluit. — Resp. S. Petrus Chrysolog., LII, 588, 589.

Obj. Errant qui dicunt Joseph esse tantum sponsum Mariæ, quia plures contendunt illum esse verum Mariæ maritum. — Resp. S. Maximus, LVII, 638, 639, 640.

Obj. Mariam cognovit Joseph, quia vir Mariæ proprie et sine restrictione appellatur, — Resp. S. Fulgent., LXV, 454, 455, 456.

JUDAS.

Obj. Judam in apostolum eligere non debuisset Christus, nec sustinere, quia eum a longe cognoscebat et præsciebat. — Resp. S. Cyprian. IV, 626, 627; III, 1155, 1156; S. Ambros., XIV, 1019, 1020, 1076, 1077; Rupertus, CLXVII, 270.

Obj. Putant nonnulli quod Judas Eucharistiam non acceperit, sicut cæteri apostoli, quia, inquiunt, si accepisset, Dominum magistrum non tradidisset. — Resp. S. Ivo, CLXI, 188, 189.

JUDÆI.

Obj. Primus Christi adventus non fuit Judæis satis evidens atque manifestus, quia Judæi eum cognoscere non potuerunt. — Resp. Tertull., II, 833; I. 381.

Obj. Judæi in tantum rei fuissent, in quantum Christum cognovissent ut Messiam; atque talem non cognoverunt Christum. — Resp. S. Hilarius, IX, 355, 356, 989, 990; X, 196, 197, 298, 299.

Obj. Immerito cæci dicuntur Judæi, siquidem videntes in Scripturis appellantur; insuper, ex Scripturis regem potentem et non humiliatum exspectabant, bonaque temporalia per Christum sperabant — Resp. S. August., XXXIII, 546; XXXIV, 1858; XXXV, 1573, 1936; XXXVI, 522, 790, 862; XXXVIII, 260, 752; XL, 643, 664; XLII, 51.

Obj. Excusandi sunt Judæi ob ignorantiam aut bonam fidem, quia Dominum dæmoniacum bona fide putarunt. — Resp. S. August., XXXV, 1633, 1937; XXXVI, 765, 932.

JUDICIUM.

Obj. Judicium extremum negandum est, quia, juxta multos, de illo non clare loquitur Scriptura. — Resp. S. August., XXXVI, 944, 945; XL, 305, 342, 346; XLI, 661, 663.

Obj. De judicio extremo dubitandum est, quia judicii signa quæ dixerunt prophetæ, omnia completa sunt. — Resp. S. August., XXXVIII, 576; XLIV, 326.

Obj. Judicii dies modo dicitur brevi futurus, modo affirmatur nonnisi post Evangelii in universo mundo prædicationem venturus; ergo de illo dubitandum. — Resp. S. August., XXXIII, 900; XXXVIII, 76, 128, 228.

JURAMENTUM.

Obj. Semper licitum est juramentum, quia a Deo usurpatum est et ab Apostolo. — Resp. S. August., XXXVIII, 972, 974, 977, 1406; XLI, 1660.

Obj. Alias ergo nullo in casu licet jurare, quia semper malum est juramentum. — Resp. Petrus Cantor, CCV, 321, 513, 240, 321.

JUSTITIA.

Obj. Justitiam non habet Deus, quia mali et improbi lætam et tranquillam vitam agunt, dum boni miseriis omnibus premuntur. — Resp. Zacchæus, XX, 1104, 1106.

Obj. Justitia Dei cum ejusdem misericordia conciliari non potest, siquidem justus non potest esse Deus simul et misericors. — Resp. XXXVI, 1330, 1922.

Obj. Justitia hominis non est in gratia Dei collocanda ut volunt Christiani; bene vero, ut volunt Pelagiani, in, lege, vel in natura, vel in voluntate. — Resp. S. August., XXXIII, 760, 768; XXXVIII, 921, 926; XLIV, 249, 602, 603, 605, 616; XLV, 1210.

Obj. In gratia Dei non est ponenda justitia hominis, siquidem eam a se habet homo, cum illa nascitur, et a libero arbitrio oritur. — Resp. S. August., XXXIV, 755; XXXVIII, 922; XLV, 1102, 1249, 1542; XLIV, 120, 204, 231, 245, 282, 605, 606.

Obj. Errant catholici, cum asserunt hominem justum fieri gratia Christi et non propriis meritis, quia tunc nullum valeret liberum arbitrium. — Resp. S. August., XXXII, 1346; XXXIV, 380; XL, 331; XLIV, 242, 877.

Obj. Dici nequit hominem gratia Christi fieri justum, quia antiqui justi gratiam Christi non habebant, et tamen justi facti sunt. — Resp. S. August., XXXIII, 858, 859; XI, 621; XLIV, 315, 399, 403, 450, 500.

LEX.

OBJ. Lex injusta, eodem modo ac lex justa, exigit honorem et obsequium, quia a principe, ac proinde a competente auctoritate, emanat. — RESP. Tertull., I, 286, 287, 566; II, 290, 885.

OBJ. Lex divina non est homini necessaria, quia ante Moysem nulla erat lex.—RESP. Tertull., II, 209, 599, 600.

OBJ. Improbanda est lex Mosaica, quia nimis multis onerata est observationibus et nullam habebat significationem. — RESP. Tertull., II, 306, 374, 505.

OBJ. Legis evangelicæ jugum immerito dicitur leve, quia pluribus intolerabile videtur et vires humanas omnino superans. — RESP. S. Cyprian., IV, 387, 388, 780, 781.

OBJ. Inutile est legem homini dare, siquidem jam in cordibus omnium conscripta est. — RESP. S. August., XXXVI, 673; XXXVII, 1574, 1575.

OBJ. Quæcunque lex nec utilis, nec bona, sed mala, quia facta est virtus peccati, id est, lege data, factus est prævaricator, qui antea nescius erat peccator, ac proinde non culpabilis. — RESP. S. August., XXXVIII, 818, 831, 928; XL, 353; XLI, 380; XLIV, 557; XLV, 1605, 1606.

OBJ. Si lex bona sit et non sit inutilis, ergo hominem justificat et salvat, ut volunt Pelagiani. — RESP. S. August., XXXIII, 769; XLIV, 219, 556, 826; XLV, 209, 214, 221, 364, 365, 904, 1227.

OBJ. Ad adimplendam legem, non requiritur gratia, siquidem sufficiunt vires humanæ, vel timor, ut apparuit in lege veteri, quæ nonnisi minis et terroribus implebatur. — RESP. S. August., XXXIII, 660; XXXVII, 851, 856; XLII, 71; XLIV, 219, 253, 617.

OBJ. Lex vetus adhuc obligat, quia mutari nequivit, quin mutaretur divinæ providentiæ ratio. — RESP. S. August., XXXIII, 526; XLII, 71, 154, 156, 345, 348, 359.

OBJ. Non redarguendi sunt Judæi quod legem non impleverint, quia vitio suo lex non implebatur. — RESP. S. Prosper, LI, 434, 435.

OBJ. Lex vetus suo vitio non implebatur, quia data fuerat, ex Scriptura, ut abundaret delictum. — RESP. S. Prosper, LI, 285, 286, 356, 357.

MARIA.

OBJ. Beata Maria non fuit virgo, quia cum Eva ubique comparatur. — RESP. Tertull., I, 397; II, 897, 898.

OBJ. Mariæ virginitas non fuit perpetua, siquidem plures hanc prærogativam post partum denegant, quia plures fratres Domini de Maria nati enumerantur. — RESP. S. Hilarius, IX, 920, 921; S. Ambros., XIV, 1150; XV, 1677; XVII, 873, 874; S. Petrus Chrysolog., LII, 333, 334, 337; S. Paulinus, LXI, 415, 416.

OBJ. B. Maria non fuit perpetuo virgo, siquidem multoties dicitur, conjux, mulier, uxor. — RESP. S. Ambros. XV, 1553; 1554; XVI, 1125; S. Hieroym., XXVI, 372, 414, 415; S. August., XXXVIII, 343, 344.

OBJ. Si Maria virgo fuisset in conceptione, purgatione non indiguisset. — RESP. S. August., XXIV, 697, 698; Alcuinus, CI, 46, 1271, 1300.

OBJ. Falso asseritur Mariam, Spiritu sancto cooperante, concepisse; quia, juxta Arianos, Spiritus sanctus supervenit in Mariam tantum ad purgandum et sanctificandum puerum jam conceptum. — RESP. S. August., XXXIV, 422; XXXVIII, 442, 1069, 1074, 1114, 1319; XL, 399; XLII, 490, 736; XLIV, 175; XLV, 1553.

OBJ. B. Maria ipsamet sese vocat ancillam, non genitricem Dei; ergo. — RESP. Alcuinus, C, 749, 750; CI, 201, 202, 213.

MARTYRES.

OBJ. Non laudanda est martyrum constantia, quia frequentius ut obstinatio vel ut superbia invincibilis habenda est, siquidem plures se tyrannis ultro et sponte obtulerunt. — RESP. Tertull., I, 530, 535, 584, 704, 1270; II, 1027; S. Cyprian., IV, 246, 247, 268, 269, 795, 796.

OBJ. Prodesse potest martyrium etiam extra Ecclesiam, quia pro veritate aut in nomine Christi esse potest, etiam extra Ecclesiam. — RESP. S. Cyprian., III, 793, 1120, 1197; IV, 509, 536.

OBJ. Inter martyres non annumerandi sunt pueri, quia non sufficienter intelligere valent mortem esse pro Christo subeundam. — RESP. S. Cyprian., IV, 419, 427, 428.

OBJ. Contenditur martyrum merita non valere ad profectus nostros, quia, inquiunt, de hoc mentionem non habet Scriptura. — RESP. S. Ambros., XVII, 716, 717.

MATRIMONIUM.

OBJ. Bonum non est matrimonium; ergo non admittendum. — RESP. Tertull., II, 281, 695, 806, 903, 987; S. August., XXXIV, 288; XL, 368; XLII, 597; XLIV, 416, 419.

MEDIATOR.

OBJ. Mediatoris necessitas vix a quibusdam concipitur, ideoque ab iis in dubium revocatur. — Resp. S. August., XXXVIII, 853, 1333, 1334.

OBJ. Mediator noster non est Deus simul et homo, quia humanitas a divinitate absorpta fuit. — RESP. S. Fulgent., LXV, 238, 239, 273, 274.

OBJ. Mediator non necessario debuit esse Deus et homo siquidem angelus aut purus homo satisfacere potuisset. — RESP. Petr. Lombardus, CXCII, 331, 332.

MELCHISEDECH.

OBJ. Melchisedech non erat homo, sed angelus. — RESP. S. August., XXXVIII, 567, 568.

OBJ. Melchisedech vel est ipse Deus, siquidem initium non habuit, vel est ipse Adam, siquidem sine patre et sine matre fuit. — RESP. S. Fulgent., LXV, 251, 252.

MENDACIUM.

OBJ. Mendacium non semper est vetitum, qui aliquando fit causa utilitatis, recreationis et lætitiæ. — RESP., S. Cyprian., III, 1158, 1159; IV, 777, 778; S. August., XXXIII, 285; XXXVIII, 738; XL, 491, 508, 510, 513.

OBJ. Licitum est mentiri ne prodatur innocens quæsitus ad mortem, vel pro salute temporali et æterna, vel pudicitiæ causa, vel ad detegendos hæreticos, vel humilitatis causa, aut pœnitentiæ specie. — RESP. S. August., XXXII, 497, 630, 654; XXXVIII, 981; XL, 244, 495, 496, 501, 503, 518, 544, 546; XLIV, 265.

OBJ. Scripturarum auctores mendacii immunes non esse convincuntur, ut Abraham, Isaac, Jacob, obstetrices Ægyptiæ, Raab, etc. — RESP. S. August., XXXIII, 112, 113, 155, 156; XXXVIII, 45, 740; XL, 492, 533, 539; Rupertus, CLXVII, 573.

MERITA.

OBJ. Falso asseritur quod meritis nostris detur gloria æterna, quia Dei misericordiæ unice tribuenda est talis gloria. — RESP. S. Hilar., XI, 770, 841; X, 412, 413.

OBJ. Gratia non præcedit meritum, quia meritum incipit per liberum arbitrium. — RESP. S. August., XXXIII, 860; XXXVIII, 917, 1333; XXXIX, 1647, 1648; XL, 282 XLIV, 633, 889, 924, 968.

OBJ. Si gratia semper præcedat meritum, ergo nullum datur meritum justorum, nec demeritum impiorum. — RESP. S. August., XXXII, 778; XXXIII, 820, 876, 970; XL, 282; XLIV, 341, 888.

OBJ. Merita sanctorum nobis sufficiunt, cum nobis possint applicari, ad vitam æternam comparandam, quia sunt copiosissima et ipsis redundantia. — RESP. Hugo a S, Victore, CLXXV, 481, 482.

MINISTER.

OBJ. Minister malus sacramenta valide administrare non potest; quia gratiam quam non habet dare nequit. — RESP. S. Optat., XI, 962, 963.

OBJ. Ministros Ecclesiæ jure et merito redarguunt mundani, eo quod subsidia corporis aliquando petunt et accipiunt; sat illis ab Ecclesia provisum fuit. — RESP. S. August., XXXII, 862; XXXIV, 1294; XXXVII, 1910.

MIRACULA.

OBJ. Miraculis nunquam est fides adhibenda, quia ab improbis hominibus et etiam a dæmonibus fieri possunt. — RESP. Tertull., I, 406, 409, 410; II, 738.

OBJ. Nullis miraculis sapientes mundi credere volunt, quia, inquiunt, fere omnia sunt falsa. — RESP. S. Cyprian., II, 1164; IV, 207, 511, 1189, 1192.

OBJ. Omnia miracula olim patrata videntur suspicanda aut inadmissibilia, quia nunc nulla omnino fiunt. — RESP. S. August., XXXIII, 372, 519; XXXIV, 142, 1458, 1592; XXXVIII, 699, 725, 1139, 1157; XLII, 63, 64, 90, 871, 874.

OBJ. Olim fiebant miracula ad fidem suscitandam, ergo nunc debent adhuc fieri ad fidem firmandam, siquidem in omnibus deficit fides. — RESP. S. August., XLI, 760; XLIV, 182.

MORS.

OBJ. Mors ex natura hominem secuta est, quia illud patet ex ejus constructione materiali vel corporali. — RESP. Tertull., II, 738, 764, 942.

OBJ. Mors non timenda est, quia nos a malis omnibus liberat. — RESP. Tertull., I, 614, 615, 625, 1212, 1263.

OBJ. Immerito mors nobis exhibetur tanquam pœna

quia hoc omnino negatur, nam si hoc esset, hoc esset quia a peccato oriretur; atqui a peccato non oritur mors, siquidem mortem corporis, etiam peccante nullo, in paradiso futuram esse contendunt multi. — Resp. S. August., XL,, 387, 1585, 1586; XLV, 1112, 1181, 1222, 1596, 1683, 1604.

MOYSES.

Obj. Deo gratus non fuit Moyses, quia a Deo impetrare non potuit quod petiit. — Resp. S. Cyprian., IV, 481, 482.

Obj. Homicida est Moyses, quia factum ejus in Ægyptii cæde nullatenus justificare potest. — Resp. S. August., XXXIV, 597.

Obj. Falso dicitur Moysem Deum vidisse, siquidem per angelum Deus illi loquebatur et non per semetipsum. — Resp. S. August, XXXIII, 610, 611; XXXV, 1403, 1779; XXXVIII, 63, 64; XL, 622, 663; XLII, 811, 812.

Obj. Moysem ab æterna sanctorum societate alienatum fuisse putant plurimi, quia, juxta ipsos, graviter peccavit dubitatione, crudelitate et imprecatione. — Resp. S. August., XXXVII, 1267, 1802; XXXVIII, 553, 554; XXXIX, 1553; XLII, 325, 452.

Obj. De Moysis veracitate dubitandum est, quia in illius libris multa reperiuntur suspicanda aut valde dubia. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 635, 636, 652, 653, 654.

MUNDUS.

Obj. Credere nolunt multi mundum existere tantum a sex millibus annis, quia, inquiunt, ab æterno est mundus, aut saltem ignoratur initium ejus. — Resp. Tertullianus, I, 333; II, 609; S. Cyprianus, IV, 653, 654, 668, 669; Arnobius, V, 898. 899.

Obj. De mundi creatione et de ejus prærogativis dubitare possumus, quia innumeræ sunt circa hæc philosophorum opiniones. — Resp. Arnob., V, 823, 824, 898, 899.

Obj. Mundus non ex nihilo creatus est, siquidem a Deo ex materia præexsistente constitutus et ornatus est. — Resp. Zeno, XI, 389, 390, 391.

Ojb. Admittenda est mundi æternitas, quia contendunt plures eum nunquam periturum esse. — Resp. S. Hieronym., XXV, 502, 503.

Obj. Si mundum Deus creasset, pulchriorem et excellentiorem illum fecisset, ut suæ majestati convenientior esset mundus. — Resp. S. August., XXXVIII, 1892; XLII, 182, 291, 319, 376, 718.

Obj. Pulchritudinem mundi non possumus admittere, quia nimis multa displicentia, imo et noxia, in illo reperiuntur. — Resp. S. August., XXXVIII, 438, 498, 1134; XLI, 335.

Obj. Bonus non est mundus, siquidem totus in maligno positus est. — Resp. Hugo, CLXXV, 554, 555.

Obj. Non creatus est a Deo summe bono mundus, quia totus malus est et reprobus, ex Scriptura, — Resp. Alanus CCX, 311, 312, 545, 546.

NECESSITAS.

Obj. Necessitate ad peccatum trahitur homo, siquidem Paulus ait, Non quod volo bonum, etc. — Resp. S. August., XLV, 118, 1299, 1393, 1398, 1490, 1492, 1500.

NIHIL.

Obj. Contendunt quidam philosophi quod de nihilo res non fecerit Deus, quia, inquiunt, de se ipso omnia fecit. — Resp. S. August, XLV, 1470, 1471.

NOE.

Obj. Quod solus Noe inventus fuerit justus inter cunctos homines, credere nolunt quidam, quia, inquiunt, etsi corrupta fuerit terra, usque eo tamen non venerat ejus corruptio, ut unus tantum inveniatur justus. — Resp. S. Cyprian., IV, 423, 424, 482; Philipp., CCIII, 853, 854.

Obj. Immerito dicitur quod Noe vineam plantaverat, siquidem Liberus illam sua manu sevit. — Resp. Lactant. VI, 327.

OBSTETRICES.

Obj. Obstetricibus Ægyptiacis benefacere Deus non debuisset, quia mentiendo Pharaoni et abstinendo se ab Hebræorum subversione vere peccaverunt, insuper mentitæ sunt audacter et scienter. — Resp. Tertull., II, 417; Raban. Maurus, CVIII, 447.

OCCISIO.

Obj. Occidere licet alterum, volentem, petentem et vivere jam non volentem, quia tunc fit ei nulla injuria. — Resp. S. August., XXXIII, 940, 941.

Obj. Nemini nulloque in casu licet hominem occidere, quia vita hominis bonum est omnibus bonis præstantius. — Resp. Petrus Pictaviens., CCXI, 1150, 1151.

OPERA.

Obj. Si Deus, ut volunt Catholici, in homine operatur et velle et operari; ergo nulla est hominis operatio; ergo nullum est hominis arbitrium. — Resp. S. August., XXXV, 1775, 1778, 1783, 1784; XXXVIII, 850; XLIV, 918.

Obj. Non credendum est quod opera nostra bona esse nequeant sine fide aut sine gratia, quia quædam sunt opera ejus quæ intrinsecam habent bonitatem. — Resp. S. August., XXXIII, 853; XXXVIII, 32; XL, 111, 112, 204, 288, 323, 528; XLV, 1133, 1142.

Obj. Opera bona operantur quidam ex timore et non ex amore; ergo dantur bona opera sine fide, sine gratia, sine charitate.—Resp. S.August., XXXVI, 990; XXXVII, 1174; XXXVIII, 33, 792.

Obj. Ad bona opera non absolute requiritur gratia, siquidem opera legis hominem justificant, ex Scripturis. — Resp. S. August., XXXIII, 892; XXXV, 2117, 2118, 2137.

Obj. Infideles et impii ipsi aliqua operantur bona opera; ergo non requiritur gratia. — Resp. S. August., XLIV, 230, 754.

ORATIO.

Obj. Non necessaria, nec utilis est oratio, siquidem Deus scit nostras necessitates et illis vult subvenire sine nostra oratione. — Resp. S. Hilarius, IX, 409, 538, 539, 568, 569, 785, 786.

Obj. Frequentem orationem a nobis non exigit Deus, siquidem nunquam nobis tale dedit præceptum. — Resp. S. Ambros., XIV, 351, 352; XV, 1473, 1474, 1720, 1721.

Obj. Nulla est orationis necessitas, quia scit Deus quid nobis sit necessarium. — Resp. S. August., XXXIII, 500; XLIV, 151, 317, 318, 376, 380, 381; XXXVIII, 379, 494.

Obj. Necessaria non est oratio, quia per vires proprias legem implere possumus, ac proinde stultum est orare ut faciamus quod in potestate habemus. — Resp. S. August., XXXIII, 595, 761, 763, 775; XXXVIII, 895; XLIV, 256, 531.

Obj. Impossibile jubetur in Scripturis, scilicet sine intermissione orare et nunquam deficere. —Resp. S. August., XXXIII, 500, 501; XXXVI, 404.

ORIGINALE PECCATUM.

Obj. Non exsistit peccatum originale, siquidem animæ singulis singulæ creantur puræ! — Resp. S. Augustin., XXXIII, 725.

Obj. Non exsistit peccatum originale, quia in veteri lege nullum erat remedium ad illius remissionem. — Resp. S. Maximus, LVII, 655, 656.

Obj. Falso dicitur peccatum originale transire a parentibus in sobolem per carnem, quia non in sola carne est peccatum. — Resp. Hugo, CLXXV, 460, 461.

Obj. Rejiciendum est peccatum originale, quia intelligi nequit quomodo et quare posteris imputetur, et quomodo in baptismo deleatur. —Resp. Hugo. CLXXV, 460, 461; CLXXVI, 299, 300, 301.

Obj. Peccatum originale non est ex voluntate propria, ergo non est peccatum. — Resp. Petr. Lombardus., CXCI, 162, 163.

PARADISUS.

Obj. Paradisus qui in Eden plantatus dicitur, nunquam exstitit, quia locus in quo fuit, nec designatus nec designari potest. — Resp. S. Aug., XXXIV, 378; XLIV, 398.

Obj. Non exsistit paradisus terrestris, siquidem quod de eo narrat Scriptura, de paradiso spirituali intelligendum est. — Resp. S. August., XLII, 394; XLV, 1089, 1310, 1328, 1332, 1408, 1599.

Obj. Ambigitur de paradiso quem latroni promisit Christus in cruce, quia non concipitur, quomodo die mortis Christi in paradiso cum ipso fuerit, siquidem tribus diebus in sepulcro remansit Christus. — Resp. S. August., XXXIII, 712, 833; XXXIV, 376, 377.

PARENTES.

Obj. Credere nolunt plurimi quod propter parentum peccata puniendi sint filii, quia argui posset justitia divina. — Resp. S. August., XXXIV, 755; XXXVII, 1437; XLII, 137, 138; XLIII, 633.

Obj. Honorandi non sunt parentes, quia Evangelium et ipse Christus eos habendos odio esse præcipiunt. — Resp. S. August., XXXII, 615, XXXIII, 1055; 1056; XXXIV, 1249; XLII, 136, 137, 138.

PARVULI.

Obj. Cum peccato originali non nascuntur parvuli quia alias jam Dei creatione mali essent, et a diabolo posside-

781, 782, 785; S. Leo. LIV, 882, 883, 1049, 1050; Rather., CXXXVI, 231, 232, 582, 586, 587, 656.

Obj. Et si concedant aliqui Petrum esse principem apostolorum, concedere tamen nolunt potestatem vel primatum ejus successoribus transiisse, quia, inquiunt, in Scripturis, non constituitur illa transmissio. — Resp. S. Leo, LIV, 144, 146, 147, 154, 155, 1016 1047.

Obj. Primatus Ecclesiæ non est prærogativa sedi apostolicæ essentialiter inhærens, quia illum non semper retinuit pontifex Romanus. — Resp. S. Leo, LIV, 367, 368, 458, 459, 505, 506, 561, 562, 643, 644, 761, 762.

SACERDOTES.

Obj. Sunt qui negant sacerdotes a Christo accepisse potestatem dimittendi peccata, quia remissio peccatorum solius Dei est opus. — Resp. S. Petr. Chrysolog., LII, 436, 437, 438.

Obj. Sacerdotum cœlibatus a pluribus impugnatur ut societati noxius et nulla lege præscriptus. — Resp. Cassiod., LXIX, 932, 933.

Obj. Persuasum habet populus sacerdotem malum non conficere sacramenta, quia obest ejus malitia. — Resp. Agobard., CIV, 142, 143.

Obj. Immerito dicitur quod sacerdotes nihil exigere debeant pro sacramentorum administratione, quia nullus debet esse labor sine mercede. — Resp. S. Ivo, CLXI, 83, 366.

Obj. Dici nequit sacramenta æqualem vim habere a malo sicut a bono sacerdote celebrata, quia ministri bonitas aliquam saltem sacramento affert virtutem. — Resp. Petr. Pictav., CCXI, 1073, 1074.

SACRAMENTA.

Obj. Nulla est sacramentorum Veteris et Novi Testamenti differentia, quia utraque eamdem conferunt gratiam. — Resp. S. Ambros., XIV, 867, 868; Petr. Pictav., CCXI, 1146, 1147, 1227.

Obj. Nullum fuit antiquis justis sacramentum regenerationis, quia silet Scriptura an ante Abrahamum et post eum aliquo corporali et visibili sacramento signarentur justi vel parvuli eorum. — Resp. S. Aug., XXXIII, 845; XLIV, 402, 403.

Obj. Si vetera fuerint sacramenta adhuc permanere debent, siquidem nec legem nec præcepta solverit Christus. — Resp. S. Augustin., XLII, 357, 359; XLIV, 159, 183.

Obj. Dici nequit quod iniqui sacramentis participent, illaque realiter accipiant, quia alioquin dicendum esset participationem justitiæ esse cum iniquitate. — Resp. S. Aug., XXXVIII, 1092; XLII, 355, 356, ; XLIII, 294.

SACRIFICIA.

Obj. Nulla unquam Deo sacrificia offerenda sunt; quia sacrificia Judæorum improbavit Deus et omnino abolevit. — Resp. Tertull., I, 1329; II, 310, 608, 806.

Obj. Sine jure, asseritur sacrificium altaris idem esse ac sacrificium crucis, quia Christus in altari non crucifigitur. — Resp. S. Cyprian., IV, 381, 382, 387, 388.

SALUS.

Obj. Deus non vult omnes homines salvos fieri, siquidem non omnes salvantur. — Resp. Petr. Lombard., CXCII, 337, 338.

Obj. Omnibus erit salus æterna, quia non potest Deus summe justus et misericors pœna æterna illud punire quod est temporale. — Resp. Haymo, CVIII, 947, 948.

Obj. Omnibus erit salus æterna, quia post longa tempora, finem habebunt damnatorum pœnæ. — Rerpond. Haymo, CXVIII, 947, 948, 950, 951; Joannes Scotus, CXXII, 417, 418.

SALVATOR.

Obj. Dici nequit quod Christus sit omnium hominum Salvator, siquidem plures damnantur quam salventur. — Resp. S. Aug., XXXIII, 985, 986; XXXVIII, 641, 1322; S. Prosp., LI, 84, 85, 627, 628 685.

SANCTI.

Obj. Dici non potest sanctos de nostra salute esse sollicitos, quia de nobis curam nullam habent, nec nos aliunde juvare possunt. — Resp. S. Cyprian., IV, 601 602; III, 874, 875, 876; S. Gregorius, LXXI, 873, 910, 1181; S. Agobardus, CIV, 153, 154; Ratherius, CXXXVI, 235, 236, 462, 463, 598, 599, 734, 735; Godefridus, CLXXIV, 922, 923.

Obj. Nihil omnino sciunt sancti siquidem diem judicii, simul et salutem et damnationem nostram ignorant. Resp. Alanus, CCX, 374, 375.

SATISFACTIO.

Obj. Necessariæ non sunt satisfactiones, quia satisfactionibus non redimuntur peccata. Resp. S. Cyprian; III, 814, 815; IV, 241, 242, 243.

Obj. Non credunt quidam quod ad remissionem peccatorum non necessario requiratur satisfactio, seu restitutio ablati, quia, inquiunt, sufficit ut peragantur alia bona opera. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 375, 376, 391, 393, 394.

SCRIPTURA.

Obj. Scripturarum exercitatio sola hominem salvum facit, ex multis Scripturæ locis. — Resp. Tert., I, 489, 1299; II, 27, 510.

Obj. Rejiciendum est Vetus Testamentum quia locum ejus tenet Novum. — Resp. S. Ambros., XIV, 291, 292, 939, 940.

Obj. Falso dicitur sequendam esse regulam ad interpretationem Scripturæ, siquidem, ex ipsamet Scriptura, unicuique sufficit suum proprium sensum sequi sine regula. — Resp. S. Hieronym., XXVI, 187, 188; XXIII, 181, 182; XXV, 34, 35, 402, 403, 574, 575; S. Aug., XXXIII, 222, 223; XL, 200; S. Gregor., LXXVII, 93, 400; LVIII, 289.

Obj. Sine jure dicitur Scripturam sacram litteris profanis excellentiorem esse, quia fastidiosa est lectio ejus et propter styli asperitatem abhorrenda. Resp. S. August., XXXII, 748, 809, 810; XXXIV, 65; XXXVIII, 30, 31.

Obj. Paucis penetrabilis est Scriptura, quia obscura est et quasi clausa. — Resp. S. August., XXXIII, 542; XXXIV, 38, 65; XXXVI, 112, 159, 160, 413; XXXVII, 1189, 1360, 1803, 1917; XXXVIII, 849, 1237; XL, 36, 320, 539; XLI, 332; XLIII, 396; XLIV, 186.

Obj. Rejiciendæ sunt Scripturæ quia secum litigare videntur, et inter se conciliari nequeunt. — Resp. Tertull., II, 22, 53, 632, 799; S. August., XXXVIII, 164, 180, 213, 283, 332, 371, 510, 740, 791.

Obj. In Scripturis sunt verba maledictionis, jurationis, obscenitatis, etc., ergo rejiciendæ. — Resp. S. August., XXXVI, 88, 99, 100.

Obj. Probant nonnulli solum litteralem Scripturæ sensum accipiendum esse, quia inquinut, alii sensus nunquam tuto et sine dubio ad veritatem nos conducere valent. — Resp. S. August., XXXII, 688; XXXIV, 68, 69, 257, 430; XLIV, 257. 401.

Obj. Scrutandæ non sunt Scripturæ, quia scrutator Scripturarum est scrutator majestatis Dei, ac proinde ab illa opprimetur, ex Scripturis. — Resp. Rupert., CLXVIII, 174, 175, 573, 574, 1252, 1253.

SERPENS.

Obj. Vituperandus videtur Moyses, quod in deserto simulacrum serpentis erexerit, quia effigies ista ad idololatriæ titulum pertinet. — Resp. Tertull., I, 667, 668; II, 64, 347.

SOL.

Obj. Solis insolitam, moriente Christo, defectionem negant quidem, quia præcise dici nequit qnalis fuerit ista solis defectio, nec quandonam acciderit, nec refertur a coætaneis historicis, — Resp. Tertull., I, 359, 401, 701; Lact., VI, 588, 610, 611.

SPECTACULA.

Obj. Christianis licet spectaculis adesse, ex illis contaminari nequeunt. — Resp. Tertull., I, 466, 630, 631, 655, 656; S. Cyprian., IV, 781, 782, 783; Lactant., VI, 707, 712, 713; S. August., XXXVII, 1918, 1919; XXXVIII, 85, 868; XLI, 44, 45; Cassiodorus, LXIX, 604, 605,

SPIRITUS SANCTUS.

Obj. Non credendum videtur quod Spiritus sanctus in apostolos et in Christum descendisse in specie ignis et columbæ; nam hoc jocus imaginationis et parvulorum videtur esse. — Resp. S. Cyprian., IV, 506, 507; S. Augustin., XXXIII, 747; XXXV, 1426, 2035; XL, 25, 302.

Obj. Spiritus sanctus dicitur donum, digitus Dei, charitas, gratia, etc., ergo non est Deus. — Resp. S. August., XXXII, 1046, 1321; XXXIV 111. 112; 616; XXXVIII, 447, 448, 1071; XL, 258, 634, 684; XLII, 30, 44; XLIII, 378; S. Hildefonsus, XCVI, 136, 137, 138.

Obj. Si Spiritus sanctus sit Deus, saltem non est Patri et Filio coæqualis, quia probatur non ejusdem esse substantiæ. — Resp. S. August., XXXIV, 111, 112; XLII, 788, 797, 827, 828, 929.

Obj. Spiritus sanctus non est Patri et Filio coæqualis; siquidem ab illis procedit, et ab utroque mitti dicitur. — Resp. S. August., XXXVIII, 458; XL, 688; XLII, 686, 697, 755, 847, 903; XLIV, 531; XLV, 1032.

Obj. Spiritus sanctus Patre minor est quia Patrem adorasse et illum pro nobis interpellare dicitur. — Resp. S. August., XLII, 756, 757; XLIV, 531; XLV, 1032.

SYMBOLUM.

TENTATIO.

TRADITIO.

TRANSSUBSTANTIATIO

TRINITAS.

UNITAS.

UXORES.

VERBUM.

VISIO.

VITA.

VITIA

VOCATIO.

de vocatione nostra desperandum est, siquidem de misericordia Dei nunquam certiores esse possumus. — Resp. S. August., XXXVIII, 1396.

VOLUNTAS.

Obj. Contendunt plurimi omnia sua delicta excusanda esse, quia, inquiunt, nihil fit in nobis sine Dei voluntate. — Resp. Tertull., II, 915, 916.

Obj. Nulla est voluntas humana, quia per Dei gratiam omnino adimitur. — Resp. S. Philastrius, XII, 1232, 1233.

Obj. Voluntatem suam in sua potestate non semper habet homo, siquidem aliquando illam mutare non valet, ut testatur Apostolus, qui ait se sentire in membris suis legem, etc., et hoc etiam fatetur S. Augustinus. — Resp. S. Augustin., XXXII, 753, 758; XLIV, 530, 531.

Obj. Malarum voluntatum auctor est Deus, siquidem ipsemet nostras præparat voluntates. — Resp. S. Fulgentius, LXV, 157, 158, 171, 172.

Obj. Voluntas Dei non est ut omnes salvi fiant, siquidem plures damnantur. — Resp. S. Fulgent., LXV, 657, 658, Petrus Pictaviens., CCXI, 707.

VOTUM.

Obj. Votum Deo reddere non tenemur, quia semper conditionale est. — Resp. S. Cyprian., IV, 752, 753; S. Anselmus, CLVIII, 394, 592, 688.

Obj. Contendunt quidam votum non obligare, quia, juxta eos, in tantum censetur factum, in quantum illud implere valemus. — Resp. S. August., XXXIII, 486, 487, 1013; XXXIV, 744; XXXVII, 1058; XXXVIII, 799; XL, 468.

Obj. Nunquam valet votum in tribulatione emissum, quia tunc non est liberum. — Rep. S. Fulgent., LXV, 306. 307.

Obj. Nunquam valet votum, quia minuit gratiam boni operis. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 401, 402, 403.

Obj. Monachica vota a pluribus improbantur, atque procul ab illis rejiciuntur, quia inquiunt libertatem homini adimunt et bono publico adversantur. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 1162, 1163, 1171, 1172.

VULGUS.

Obj. Falsum est dicere quod stultum sit vulgus et credulum quia sæpe et fere semper in populo aut in vulgo residet veritas. — Resp. S. Cyprianus, IV, 573, 574.

LXI.

INDEX ALPHABETICUS

AUCTORUM QUORUM OPERA VEL OPUSCULA APOLOGETICA

IN INDICE SEQUENTI REFERUNTUR.

LXII.

INDEX APOLOGETICUS

VEL.

SYNOPSIS OPERUM AUT ETIAM OPUSCULORUM APOLOGETICORUM

QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU RECENSENTUR USQUE AD SÆCULUM XII.

MONITUM.

Hoc in Indice opera vel etiam opuscula apologetica particulari syntagmate connectere satagimus, ut quivis lector cuncta quæ a Patribus Latinis ad defensionem et splendorem catholicæ religionis promulgata

fuere, in promptu habeat, et sic usu faciliori argumenta validissima comparare possit. Hunc Indicem in quatuor sectiones dividimus : I^a sectio generalis, complectens opera quæ ad vindictam religionis pertinent; II^a sectio apologetico-dogmatica, quæ ad quoddam punctum vel dogma fidei refertur; III^a sectio apologetico-polemica, quæ adversus talem talemve errorem veritatis demonstrationem indicat; IV^a sectio individualis, quæ justificationem seu apologiam cujusdam hominis ostendit.

I *Sectio generalis complectens opera quæ ad vindictam religionis attinent.*

Apologeticus adversus gentes pro Christianis, in quo : Defensio et apologia Christianorum; vera eorum doctrina; eximii eorum mores, dum gentiles in omnia vitia se dant præcipites. Christiani non sunt læsæ majestatis divinæ vel humanæ culpabiles; nec causa cladium, nec factiosi, nec hostes reipublicæ. Dii gentium falsi et absurdi. Deorum imagines, templa, sacrificia quam vana et turpia, Tertullianus, I, 258. — Libri duo ad nationes, in quibus: Ex ignorantia procedit odium erga religionem Christianam; qui sciunt, odisse desinunt; horrenda et absurda sunt crimina quibus Christiani insectantur. Justificatio eorum de accusatione avaritiæ, luxuriæ et improbitatis. Gentiles vero de istis criminibus rei; origo, vanitas, absurditas et infamia deorum ethnicorum; cur Christianorum nomen in crimen vertitur, Tertullianus, I, 559. — Liber ad Scapulam, ubi: Christiani sunt innocentes, dum gentiles ipsi vere offendunt in quo illos falso reprehendunt. Non fictitios et absurdos deos adorant, sed unicum Deum. Nunquam reperti sunt in seditionibus eo tempore; sincere honorant imperatorem; patienter tolerant supplicia. Nihil iniquius jubere Christianos omnibus virtutibus navantes operam, occidi gladio et etiam comburi. Quidquid agat Scapula, non deficiet Christianorum secta quæ tum crescit cum cædi videtur. Vera et divina religio quæ tam constantes reddit martyres inter quælibet supplicia. Tertullianus, I, 697. — Liber ad Demetrianum, in quo: Christiani nec defensi nec auditi, et tamen condemnati ostenduntur. Non sunt publicarum calamitatum causa. Illæ publicæ clades ex falsorum deorum cultu. S. Cyprianus, IV, 545. — Liber de idolorum vanitate, in quo : Idololatriæ origo; deorum gentilium absurditas. S. Cyprianus, IV, 563. — Epistola de exhortatione martyrii, in qua: Idola dii non sunt; crimen idololatriæ; Deus solus colendus, S. Cyprianus, IV, 651. — Octavius, vel liber apologeticus, in quo: Absurditas, cultus falsorum deorum, quorum dies natales, tristes exitus, fata, actiones nefandæ et finis noscuntur. Obscœni, crudeles et ridiculi ritus in eorum mysteriis. Auspicia, auguria, quam stulta et superstitiosa. Tribuunt falsa crimina Christianis. Longe repellenda est ab eis accusatio sacrilegii, stupri, incestus; nunquam infantes immolant. Convivia eorum sobria et pudica. Vera eorum religio et sunt rejiciendæ gentilium superstitiones. Ethnici turpissimis criminibus convincuntur, Minucius Felix, III, 231. — Libri apocritici, quibus religio Christiana stabilitur et justificatur contra quemdam philosophum, Magnes presbyt., V, 346. — Libri disputationum adversus gentes, in quibus: Religio christiana non est regicienda ut nova; Paganismus non sicut religio christiana ante 2000 annos exstitit; Christiani nihil novum adorant; non sunt calamitatum causa; falsa divinitas deorum ethnicorum. Absurdæ opiniones gentilium de diis; eorum vitia; turpitudo et falsitas uniuscujusque dei eorum; simulacra, auspicia, oracula, quam vana et contemnenda. Exigua philosophorum scientia; dissensio eorum et variæ opiniones; comparatio Christianorum et ethnicorum opinionum; hinc patet Christianos pios esse, gentiles vero dementis impietatis, Arnobius, V, 714. — Liber de falsa religione, ubi : De falsis diis, origo erroris; de philosophis et falsa sapientia; præcepta philosophica parum conferunt; vera sapientia in religione, Lactantius, VI, 110. — Liber de divinis institutionibus, in quo : Falsa est deorum ethnicorum divinitas; origo et turpis vita istorum deorum; obscœnissima illorum festa; omnes satis recentes sunt; simulacra ridicula; oracula et auguria ex dæmonum præstigiis. Philosophorum sectæ a se invicem distinguuntur. Philosophia multitudinem fugit, sed facile est invenire doctrinam cœlestem in religione christiana. Vera sapientia non in multorum deorum cultu sed in vera religione; nulla etiam justitia possibilis apud falsorum deorum cultores; exsistit solum in vera religione, Lactantius, VI, 1019. — Liber de errore profanarum religionum, ubi : Elementa non sunt dii nec principia rerum; ex cultu elementorum ad alias superstitiones transierunt ethnici; absurditas et turpitudo uniuscujusque illorum deorum; vanitas idolorum; signa et symbola in cultu idolorum ridicula et abjicienda. Imperatores debent ad idolorum sacra penitus delenda accedere; de iis exstirpandis mandatum, Firmicus Maternus, XII, 981. — Liber de vera religione, in quo : Vera religio non reperitur apud paganos, neque in secta ulla, præterquam in Ecclesia catholica. Divina œconomia erga humanam salutem; duplici via deus humanæ saluti consulit, auctoritate credentes, ratione intelligentes, S. Augustinus, XXXV, 918. — Apologia contra paganos, in qua : non fato cuncta fiunt et ordinantur; idola non sunt dii, nec elementa, neque stellæ, S. Maximus Taurin., LVII, 781.

II. *Sectio apologetico-dogmatica quæ ad quoddam punctum vel dogma fidei refertur.*

Defensio veræ fidei de exsistensia et unitate Dei. Tertullianus, apologeticus, I, 559. De testimonio animæ, I, 607. De idololatria, I, 661. — Minutius Felix, Octavius, III, 251. — S. Cyprianus, liber ad Demetrianum, IV, 545. De exhortatione martyrii, IV, 651. — Arnobius Rhetor, adversus gentes libri septem, V, 714. — Lactantius, de falsa religione, VI, 110. — Robertus Pullus, sententiarum lib., CLXXXVI, 625.

Defensio veræ fidei de trinitate unius Dei. Tertullianus, in Apologetico, I, 559. — S. Cyprianus, liber de idolorum vanitate, IV, 565. — S. Hilarius Pictav., libri de Trinitate, X, 26. — Arnobius Junior, De Deo uno et trino, LIII, 239. — Vigilius Tapsens, contra Marivadum, LXII, 95. — Boetius, quomodo Deus sit unus et trinus, LXIV, 1247. — S. Fulgentius, De Trinitate, LXV, 495; contra Pintum, testimonia de SS. Trinitate, LXV, 254. — Robertus Pullus, lib. Sententiarum, CLXXXVI, 625. — Anonymus sæculi, XII, ex Genesi probatur SS. Trinitas, CCIII, 749. — Alanus de Insulis. contra Judæos; sunt tres personæ in Deo testimonia, probationes, auctoritates quibus demonstratur trinam esse Deitatem, CCX, 305.

Deus creator est omnium; non sunt duo principia. Lactantius, De divinis institutionibus, VI, 1019; De ira Dei, VII, 79. — S. Augustinus, libri duo de Genesi, contra Manichæos; vindicatur Genesis et defenditur contra errores et falsas interpretationes Manichæorum, XXXIV, 172. — Alanus de Insulis, de fide catholica, CCX, 305.

Providentiæ Dei exsistentia asseritur. Minucius Felix, Octavius, III, 231. — Lactantius, De falsa religione, VI, 110; De divinarum institutionum septem libris, VI, 1019; De ira Dei, et de bonis et malis in rebus humanis, VII, 79. — Salvianus, De gubernatione Dei, LIII, 29. — Boetius, De consolatione philosophiæ, LXIII, 786, — Rupertus abb., De voluntate Dei, CLXIX, 437. — Robertus Pullus, Sententiarum libri, CLXXXVI, 625,

Divinitas Christi probatur, et justificatur fides in Christum Deum. Tertullianus, Apologeticus, I, 559. — S. Cyprianus, liber ad Demetrianum, IV, 545; liber de idolorum vanitate, IV, 565; liber adversus Judæos, IV, 919. — Arnobius, liber adversus gentes, V, 369. — Celsus, De Judaica incredulitate, VI, 49. — Lactantius, De divinis institutionibus, VI, 1019. — Constantinus imper., Conciones, VIII, 321. — Victorinus Afer, De generatione divini Verbi, VIII, 993. S. Hilarius Pictav., De Trinitate, X, 9. — S. Zeno, de Genesi, XI, 9. — Lucifer Calaritanus, Pro S. Athanasio, XII, 817. S. Phœbadius, liber contra Arianos, XX, 13. — Zachæus Christian., consultationes, 1071; Altercatio inter Theophilum, etc., XX, 1079. — Cassianus, De incarnatione, L, 9. — S. Maximus Taurin., contra Judæos, LVII, 793. — Aurelius Prudentius, Apotheosis, LIX. 922. — Vigilius Tapsens., contra Eutycheten, LXII, 95; Tractatus de fide Nicæna, 466. — S. Fulgentius, Ad Trasimundum, LXV, 223; De fide catholica adversus Pintum, 254.— S. Paulinus Aquileiens, contra Felicem, XCIX, 159. B. Alcuinus, libellus adversus Felicem, C, 119. — S. Agobardus, liber adversus Felicem, CIV, 29. — S. Petrus Damian., Opusculum I, CXLV, 51. — Petrus Venerabil., contra Judæos, CLXXXIX, 509. — Hugo Rhotomagens, contra hæreticos, CXCII, 1257. — Gerhohus abb., CXCIV, 1074. — Anonymus sæculi XII, Tractatus adversus Judæum, CCIII, 749. — Alanus de Insulis, contra Judæos, CCX, 305.

Christus incarnatus est, et vere factus est homo. Tertullianus, De vera Christi carne, II, 9. — S. Cyprianus, liber adversus Judæos, V, 9. — Arnobius, De incarna-

III. *Sectio apologetico-polemica, quæ adversus talem talemve errorem veritatis demonstrationem indicat.*

NOTA. *In hoc articulo, ut facilius quæsita reperiantur, hæreses vel hæreticos ordine alphabetico exhibemus; sic adversus.*

Qui plura de istis et ampliora optaverit specialem adeat Indicem de hæresibus.

IV. *Sectio individualis, quæ justificationem seu apologiam cujusdam hominis ostendit.*

LXIII.

INDEX POLEMICUS

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA OMNIUM AUCTORUM

QUORUM OPERA VEL OPUSCULA POLEMICA IN PATROLOGIÆ CURSU REPERIUNTUR.

—

LXIV.

INDEX POLEMICUS

VEL

SYNOPSIS OPERUM ET OPUSCULORUM QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU DE POLEMICA TRACTANT.

—

NOTA. *Indicem illum hic tantum memoramus, et ne bis repetita displiceant, ad* INDICEM DE HÆRESIBUS *revocamus lectorem.*

SERIES SEPTIMA.

—

Christus est totius religionis christianæ fundamentum; Spiritus sanctus illam sustinet et illuminat; beata Virgo Maria eam protegit illique favet. Itaque, antequam agamus de hac religione, proferimus in hac serie septima Indices circa Verbi Incarnationem et Redemptionem generis humani, id est Christum ostendimus promissum et exspectatum, nascentem, viventem et patientem pro salute mundi. Deinde exhibemus Spiritum sanctum cum suis omnibus donis; B. Virginem Mariam cum suis privilegiis, ab Immaculata Conceptione ad Assumptionem gloriosam, et sic lector omnia Religionis stabilimenta in hac Serie reperiet.

LXV.

INDEX DE CHRISTI INCARNATIONE

LOGICO DISPOSITUS ORDINE, ET QUÆCUNQUE DE HOC MYSTERIO SCRIPSERE PATRES OB OCULOS PONENS.

—

MONITUM.

In hoc Indice vicissim tractamus : I, de necessitate et causa Incarnationis ; II, de convenientia Incarnationis ; III, de præcognitione Incarnationis et de illius prædictione; IV, cujus opus sit Incarnatio Christi; V, libros revocamus de Incarnatione speciatim tractantes.

I. — *De necessitate et causa Incarnationis.*

Incarnationis causæ, Tertullianus, II, 773. De causa Christi Incarnationis. Lactantius, VI, 475.— Necessarium nobis erat ut Deus homo gigneretur. S. Hilarius, X, 723. — Incarnatio Christi non est infirmitas, sed sacramentum, non necessitas, sed pietas, *ibid.*, 404, 405. — Quæ erat causa Incarnationis, nisi ut caro quæ peccaverat per se redimeretur, S. Ambrosius, XVI, 832. — Christus in hunc mundum venit, ut aculeum mortis hebetaret, devoratorium ejus obstrueret, viventibus æternitatem gratiæ daret, defunctis resurrectionem concederet, *ibid.*, 890. — Christus homo factus, ut hominem in Deum assumeret, *id.*, XVII, 309. — Quia excreverat malitia, abolita innocentia fuerat, venit Dominus, qui reformaret naturæ gratiam, imo augeret, *id.*, XVI, 1144. — Incarnatio ejus hominum salus fuit in terra, et angelorum in cœlo, *id.*, XVII, 668. — Quæ necessitas Deo fuit descendendi ad terras. Zacchæus Christ., XX, 1077. — De causa Incarnationis, *ibid.* — Christus nos redemit charitate, non necessitate. Rufinus Aquil., XXI, 697. — Non necessitate sed voluntate crucem sustinuit. S. Hieronymus, XXIV, 507, 511. — Christus propter salutem nostram, carnem humanæ fragilitatis assumpsit, *id.*, XXII, 794. — Propter nos homo factus est, non propter bruta, *ibid.*, 795. — Christi Incarnationis necessitas. S. Augustinus, XXXVIII, 573, 710, 998, 1006, 1099. — Præcipua causa adventus Christi, charitatis commendatio, *id.*, XL, 314. — Incarnationis causa, peccatum, *id.*, LXXXVIII, 944, 951. Christo nulla fuit causa veniendi, nisi peccatores salvos facere, tolle morbos, tolle vulnera, et nulla est medicinæ causa, *ibid.*, 945. — Nisi venisset Filius hominis, perisset homo, *ibid.*, 895. — Quia cecidit Adam, ideo descendit Christus, *id.*, XXXVII, 1598. — Christus factus est particeps mortalitatis nostræ, ut efficeremur participes divinitatis ipsius, *ibid.*, 1546. — Homo factus est Christus, ut nos deos faceret, *id.*, XXXVIII, 1012. — Mortalitatem suscepit, ut daret immortalitatem, *ibid.*, 688.— Christus ad hoc venit ut crederes Deo, *id.*, XXXII, 1898. — Et ut post vitam fidei conferret vitam æternam, *id.*, XXXV, 1727. — Incarnationis Christi necessitas et fructus. S. Prosper Aquitan., LI, 346. Christi Incarnatio et passio propter hominem, nec Deo utilis sed homini, *ibid.*, 613. — Quæ res fecerit Dominum Christum terreni corporis inire commercium. S. Petrus Chrysol., LII, 594 *et seqq.* — Christi Incarnatio ad salutem hominum necessaria. S. Leo Magnus, LIV, 191, 196, 201, 204, 211, 213, 216, 222, 257, 293, 313, 314, 412, 759, 792, 870, 1169, 1215. — Si Adam non peccasset Verbum Incarnatum non fuisset, *id.*, LIV, 412. — Necessitas Incarnationis, ut hominum errores et peccata auferrentur, *ibid.*, 199. — Per solam Verbi Incarnationem salutem homini contingere, *ibid.*, 313.— Cur hac via (Incarnatione) hominum saluti Deus consulit, *ibid.*, 193, 195, 203, 222. Ille ab æternitate Deus factus homo ex immaculata Virgine in tempore nascitur ut homines a diaboli servitute liberaret. S. Maximus Taurin, LVII, 237. — Causæ finales Incarnationis. Boetius, LXIV, 1336. — Quomodo congrua fuit Christi Incarnatio humanæ saluti reparandæ. S. Fulgentius Rusp., LXV, 468. — Homo reparare nequivit hominem cum ipse alienæ opis indigeret, *ibid.*, 345. — Nec angelus potuit hominem reparare ujus natura cadendi mobilitate fuit obstricta, *ibid.* — Humana caro a Christo suscipienda non fuit, si salvanda non fuisset, *ibid.*, 232. — Quot bona per Christi adventum evenerint, per ipsum enim declarata est hominibus potentia sanctissimæ Trinitatis, mors occubuit, vita surrexit. Cassiodorus, LXX, 664. — Christus venit ad nos ut nos ad eum redeamus, *ibid.*, 494, 495. — Causæ et fructus mystérii Incarnationis, *id.*, LXXIII, 468, 571, 572.— Nisi primus homo deliquisset, secundus homo ad passionis probra minime veniret. S. Gregorius Magn., LXXV, 612; LXXIX, 221. — Dominus apparuit in carne ut humanam vitam admonendo excitaret, exempla præbendo accenderet, moriendo redimeret, resurgendo repararet, *id.*, LXXVI, 196.— Causæ finales Incarnationis. S. Odilo Cluniac., CXLII, 392.— Christus quare humanam naturam assumpsit. Lanfrancus, CL, 381 *et seqq.* — Cur homo fieri voluit, cum esset Deus. S. Bruno Carth., CLIII, 500; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 360 *et seqq.* — Quod redemptio hominis non potuit fieri per aliam quam per Dei personam, *ibid.*, 365. — Quod de Virgine justa Deus conceptus sit, non necessitate.., sed quia sic decebat, *ibid.*, 451. — Quod pro perficienda cœlesti civitate factus sit homo. Berangosus, CLX, 1106. — Ipse qui secundum divinitatem neque creatus est, secundum humanitatem seipsum creavit et fecit. S. Bruno Signiens., CLXIV, 700. — Necessitas Incarnationis Verbi ad satisfactionem exhibendam. Honorius August., CLXXII, 1122. Redemptio nostra cur per mortem Chrtsti facta sit quam solo verbo facere potuerat, an convenientiori modo potuerit fieri. Hugo de S. Victore, CLXXV, 457. — Quæ fuerit necessitas Incarnationis Filii Dei. Hermannus, CLXXX, 11. — Fit Deo condigna satisfactio per Incarnationem *ibid.*, 20. — Christum venisse in mundum non solius instructionis nostræ, sed et liberationis causa. S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 1071. — Cur Filium humanitatem assumpserit. Magister Bandinus, CXCII, 1071. Quatuor ex causis Verbum caro factum, ut superbos humiliaret inimicos reconciliaret, servos redimeret, et ut amicos nutriret. Innocetius III, CCXVII, 453.

II. — *De convenientia Incarnationis.*

Cur tam sero Christus a Deo missus fuerit. Arnobius, V, 931, 932. — Christus cur post tam longa tempora venerit. S. August., XLIV, 973, 974. — Christus cur non ante venerit, *id.*, XXXV, 1638. — Quare non in principio peccati hominis venit, *id.*, XL., 28. — Venit vero in juventute et in senectute mundi, *id.*, XXXII, 626; XXXVIII, 504. — Sexta ætate humani generis, *id.*, XL, 55. — Cur Incarnatio et Redemptio dilata. S. Leo Magnus. LIV, 202. — Quare venit post datam legem, *id.*, XXXVIII, 28. — Filio amplius convenit incarnari, quam Patri et Spiritui sancto. S. Anselmus Cant., CLVIII, 272. — Tempus Christi adventus angelis incognitum. S. Bernardus Clar., CLXXXII, 1043. — Cur mundo senescente, Christus advenerit, *id.*, CLXXXV, 41.

III. — *De præcognitione et prædictione Incarnationis.*

Christum Dei Filium et veteres et novæ Scripturæ omnes præfiniunt. Tertullianus, II, 186. — Chrtsti passionem prophetæ prænuntiarunt, *id.*, I, 401. — Quæ in Christo videmus completa prædicta omnia esse. Lactantius, VI, 470. — Prophetæ ante multam temporum seriem ea vaticinati sunt, *ibid.* — Christus ne philosophis quidem fuit ignotus, *ibid.*, 469, 966. — Quod Christi adventus prædictus sit a brophetis. Constantinus Magnus, VIII, 443.—Vaticinia sibyllæ Erythææ de adventu Jesu Christi,

IV. — *De exsistentia mysterii Incarnationis.*

V. — *Cujus opus sit Incarnatio Christi.*

VI. — *Libri de Incarnatione tranctantes.*

LXVI.

INDEX DE CHRISTO

SCILICET DE ILLIUS DIVINITATE, HUMANITATE, VITA, MIRACULIS, ETC.

ORDINE REFERENS LOGICO QUIDQUID PATRES DE ILLO SCRIPSERUNT.

—

MONITUM.

In hoc Indice tractatur. I. De Jesu Christi nomine. II. De prophetiis et figuris Christum spectantibus; III. De Christi divinitate. IV. De humanitate Christi. V. De corpore Christi VI. De anima Christi. VII. De peccato in Christo. VIII. De concupiscentia in Christo. IX. De fame, siti, timore et tristitia, etc., in Christo. X. De duabus naturis in Christo. XI. De voluntatibus in Christo. XII. De scientia in Christo. XIII. De communicatione idiomatum, seu nominum et proprietatum utriusque naturæ in Christo. XIV. De christi conceptione. XV. De Christi nativitate, ejus genere et infantia. XVI. De circumcisione Christi. XVII. De baptismo, tentatione, jejunio Christi . XVIII. De doctrina, miraculis, et virtutibus Christi. XIX. De Christi passione. XX. De Christi morte. XXI. De Christi sepultura. XXII. De Christi descensione ad inferos. XXIII. De Christi resurrectione. XXIV. De Christi ascensione et ejus sessione ad dexteram Patris. XXV. De Christi gloria, potestate, variis fonctionibus et titulis. XXVI. Christi satisfactio et meritum. XXVII. Errores varii circa personam Christi. XXVIII. De officiis nostris erga Christum Dominum nostrum.

I. — *De Jesu Christi nomine.*

II. — *De prophetiis et figuris ad Christum spectantibus.*

IV. — *De humanitate Christi.*

V. — *De corpore Christi.*

VI. — *De anima Christi.*

existimant, quatenus fallantur. S. Hilarius, IX, 342. — Quomodo Christi anima timore turbata est. S. Ambrosius, XIV, 815. — Refutantur qui putant animam a Domino Jesu non esse susceptam, *id.*, XVI, 834. — Qui animam rationalem ab Incarnationis Dominicæ sacramento segregant, divina sententia percelluntur, *ibid.*, 820. — Christus quia suscepit animam, suscepit et animæ passiones, *ibid.*, 571. — Christus animam suam pro divinitatis potestate posuit, et sumpsit, *ibid.*, 565. — Carnem naturæ humanæ et animam suscepit : S. Hieronymus, XXII, 427. — Fit quæstio de anima illius, *ibid.* — Christum sine anima carnem suscepisse docent Ariani et Apollinaristæ : S. Augustinus, XLII, 39, 40, 686, 687, 689. — Quidam hæretici in Christo Verbum loco animæ esse, alii loco mentis humanæ crediderunt, *id.*, XXXIII, 833. — Christum non assumpsisse animam rationalem dogmatizarunt Apollinaristæ, *id.*, XXXV, 1737; XLI, 404. — In Christo Verbum loco animæ fuisse sentiebant Apollinaristæ, *id.*, XXXIV, 716; XLII, 40. — Christum animam tantum, sine mente humana habuisse dixerunt Apollinaristæ, *id.*, XXXVII, 217. — Quidam ex illa hæresi propagati dixerunt eum caruisse etiam ipsa anima, *ibid.*, 218, 1084. — Christo jam nato animam rationalem accessisse, temerarium est dicere, *id.*, XXXIII, 552. — Christus unde animam acceperit, *id.*, XXXIV, 422. — Christi anima non est ex traduce, *ibid.* — De anima Christi difficillima quæstio est, *id.*, XLII, 784. — Christus habuit animam, *id.*, XL, 302. — An anima ejus ex Adamo propagata, an creata, *id.*, XXXIII, 717. — Christi anima non obnoxia peccato originis, *ibid.*, 866. — Anima in Christo vera : S. Fulgentius, LXV, 287. — Christus animam se habere monstravit cum ejus ponendæ potestatem sibi esse declaravit, *ibid.*, 286. — Anima Christi quid differat ab angelis aut hominibus sanctis, *ibid.*, 416. — Petrus pro Christo animam suam ponendam non nominasset si Christus animam non habuisset, *ibid.*, 288. — Christus animæ nostræ auxilium non ministraret si animam non haberet in qua tentatus esset, *ibid.*, 237. — Ecclesiæ anima salvari non posset si Christo anima deesset, *ibid.*, 235. — Anima Christi minus aliquid veritatis habere nequit quæ ipsius veritatis anima est, *ibid.*, 420. — Animæ Christi plena inest totius divinitatis notitia, *ibid.*, 417. — Quomodo animæ suæ secundum divinitatem notus est Christus, *ibid.*, 420. — Non ideo Christi anima ejusdem naturæ est ac Deus, quia totam deitatem suam novit, *ibid.*, 422. — Non solum ad divinitatem Christi, sed ad ejus quoque animam pertinet quod dicitur in quo sunt omnes thesauri, etc., *ibid.*, 418. — Christus veram carnem et veram animam habuit cum vero intellectu, *ibid.*, 242. — Divinitas Christi anima ejus dici non potuit, *ibid.*, 286. — Christi anima peccato originali excepta. Cassiodorus, LXX, 1292. — Anima Christi ab inferis abstracta est, *ibid.*, 203. — Quando anima ejus de necessitatibus liberata, *ibid.*, 209. — Anima Christi framea est Patris, *ibid.*, 121. — Ex tribus est, anima, carne et Verbo : Hildebertus Cenom., CLXXI, 884. — Christi anima juncta Verbo omnia scivit, sed Verbum naturam, anima per gratiam, *ibid.*, 1100. — Christus an simul et animam assumpserit : Hugo de S. Victore, CLXXVI, 72. — Utrum anima ejus sapientiam omnium rerum habuerit, *ibid.*, 74.

VII. — *De peccato in Christo.*

Caro Christi non peccatrix : Tertullianus, II, 781. — Christus peccati nostri, peccati ipse nescius particeps fieri non recusavit : S. Hilarius, IX, 796. — Christus in sæculo demoratus vitia et peccata sæculi non adiit, *ibid.*, 955. — Solus extra peccatum est, *ibid.*, 815. — Solus culpæ nescius, *ibid.*, 376. — Christus non peccator, sed peccata suscipiens, non infirmus, sed infirmitates portans, *ibid.*, 794. — In Christo nulla causa esse potuit qua peccati alicujus potuerit vulnus accipere : S. Ambrosius, XIV, 1036. — Solus Christus nunquam deflectit, *ibid.*, 458. — Dignum fuit ut qui non erat habiturus corporeæ peccatum prolapsionis, nullum sentiret generationis naturale contagium, *ibid.*, 874. — Quare cum omnia noverit, peccatum non cognoscat, luculenter demonstratur, *ibid.*, 1026. — Susceptio peccatorum in illo pietatis est, non criminis, *ibid.*, 1011. — Christum a peccatis non liberum fuisse, Juliani calumnia contra Catholicos : S. Augustinus, XLIV, 561, 559. — In Christo natura humana sine peccato propter unionem, *id.*, XLII, 668 — Christus de humana carne contagia nulla passus est, *ibid.* 720, 744. — Christus sic ad terrena contagia descendit, ut nullum habuerit peccatum, etiam ex Arianorum confessione, *ibid.*, 761. — Christus sine peccato natus, quia sine libidine conceptus, XXXVIII, 442, 785, 823, 832. — Christi nullum peccatum, nec originis nec propriæ iniquitatis, *ibid.*, 824, 928. — Christus solus sine peccato originali, *id.*, XXXVI, 591. — Christus solus in carne sine peccato et ignorantia, *id.*, XL, 60. — Solus Christus sine peccato in hac vita, XXXIV, 733, 867; XXXV, 1696, 1697, 1847; XLIV, 184, 815. — In Christo natura humana impeccabilis, *ibid.*, 934. — Christus quia non de carnis concupiscentia natus, non habuit carnem peccati, *id.*, XLV, 1590. — Christus in carnem suam peccatum non transtulit, sed mortem, *id.*, XLIV, 145. — Christus solus habuit similitudinem carnis peccati, quæ non esset caro peccati, *id.*, XLV, 1384 1385. — Christus sine peccato, factus tamen peccatum, *id.*, XL, 252. — Quo sensu, XXXVIII, 825, 845; XLIV, 599. — Christus fuit delictorum susceptor, non commissor, *id.*, XXXVI, 849. — In Christo integritas sine peccato, *ibid.*, 463. — Christus solus immunis ab omni peccato : Cassianus, XLIX, 1231. — Christus omnes hominis infirmitates suscepit præter peccatum : S. Fulgentius, XLV, 280. — Christus peccatum nullum habuit : Cassiodorus, LXX, 70. — Humanitas Christi nullam labem admisit, *ibid.*, 1087. — Christus solus sine peccato : S. Gregorius Magnus, LXXIX, 545, 562, 592. — Omnino fuit sine peccato ipse per seipsum : S. Anselmus Cant., CLVIII, 416, 417. — Nec originalis nec personalis injustitia fuit in Christo, *ibid.*, 452. — Non potuit peccare : Hildebertus Cenom., CLXXI, 1104; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 78.

VIII. — *De concupiscentia in Christo.*

Christo libidinem conatur Julianus inferre. S. August., XLV, 1371, 1375. — Veritas membrorum in Christo, non cupiditas peccatorum, *ibid.*, 1370. — Christus non habuit cupiditatem vitiorum, *ibid.*, 1366, 1369. — Christus concupiscentiam non habuit, ac per hoc peccatum sicut non fecit, ita nec concupivit, *ibid.*, 1390. — Christus non per concupiscentiam natus nulla concupivit illicita, *ibid.*, 1373, 1374. — Christus non ideo debuit habere concupiscentiam, quia se imitandum proposuit, *ibid.*, 1338, 1390. — Exempli rationem non tolli in Christo, etiamsi non habuerit concupiscentiam communem nobiscum, *id.*, XLIV, 815. — Concupiscentiam carnis Christus si habuisset, non eam sanasset, *ibid.*, 816. — Qui in Christo negant concupiscentiam, non propterea conveniunt cum Apollinaristis, *ibid.*, 814. — Christus solus concupiscentiam non habuit, *ibid.*, 562. — In Christo concupiscentiam non invenit diabolus, *id.*, XLV, 1341, 1366, 1384, 1387. — In carnem Christi cur non transierit concupiscentia, *id.*, XLIV, 814. — Carnis sensus in Christo fuerunt, non concupiscentia, *id.*, XLV, 1367.

IX. — *De fame, siti, timore, tristitia, etc., in Christo.*

Christus humanæ consuetudinis affectus suscepit, ut se verum probaret hominem : S. Hilarius, IX, 594. — In eo mansit flendi, sitiendi, esuriendique affectio, *id.*. X, 363. — Christus se somno, lassitudini, siti et esuritioni sæpe commisit, *id.*, 474. — Infirmitates nostras suscipiens portansque peccata, usu et consuetudine humanæ defatigationis locutus est, *ibid.*, 473, 474. — Per sommum, famen, sitim, lassitudinem lacrymas hominem egit, *id.*, X, 81. — Christus ut esuriret naturæ suæ hominem dereliquit, non ei inediæ subrepsit operatio, *id.*, IX, 928. — Fames Christi qualis, *ibid.* — Cibum aut potum accipiens consuetudini se tribuit non necessitati, *id.*, X, 364. — Christi anima in Evangiliis frequenter tristis et mœsta est, *id.*, 342. — Christus et flevit et doluit, *id.*, X, 388. — Vere flevit, *ibid.*, 387. — Illius fletus rationem reddere nequeunt Ariani, *ibid.* — Lacrymarum Christi mysterium, *ibid.* — Christus flet interdum et ingemiscit et tristis est, et id ipsum ad infirmitatis tribuitur exemplum, *id.*, IX, 477. — Non sibi flevit, aut sitivit, aut esurivit, *id.*, X, 364. — Lacrymæ ejus pro nobis erant, *id.*, IX, 360. — Christi esuries, sitis, etc., quomodo audiendæ, *id.*, X, 522, 523. — Christi divinitati tristitiam, metum, etc., quidam attribuunt, et refutantur, *id.*, IX, 1066. — Christi mœstitia non secundum humanam necessitatem, *ibid.*, 479. — Quomodo Christi anima timore turbata est : S. Ambrosius, XIV, 816. — Fames Domini pia fraus est, *id.*, XV, 1617. — Beata ipsius sitis, quia sitivit pro nobis, *id.*, XIV, 1172. — Quare pluravit Lazarum : S. Hieronym., XXII, 593. — Omnes conditionis humanæ affectus non simulavit, sed plane exhibuit ; non conditionis necessitate, sed magisterii voluntate : S. Augustinus, XLII, 484. — Christus esuriebat et sitiebat, quia dignabatur, non quia cogebatur, *id.*, XXXVIII, 968. — Somnus, cibus et affectus humani, in Christo naturam humanam probant assumptam, non consumptam, *id.*, XXXIII, 519. — In Christo ad humanam naturam pertinent fames, sitis, etc.: S. Fulgentius, LXV, 495. — Infideles objiciunt quia Deo facimus injuriam, cum eum dicimus natum de femina, famem, sitim, crucem et mortem subiisse. S. Anselmus Cant., CLVIII, 364.

X. — *De duabus naturis in Christo.*

In Christo duæ substantiæ, divina et humana : Tertull., III, 194. — Quod non solum in eo concurrunt duæ illæ na-

turæ sicut in una persona, sed etiam quia exstiterunt in eo proprietates duabus naturis conformes : Lactantius, VII, 972.—Christi duæ naturæ : S. Hilarius, IX, 485, 486, 479, 348; X, 292. — In Dei Filio duas credimus esse naturas, unam divinitatis, alteram humanitatis : S. Euseb. Vercell., XII, 965. — In Christo gemina substantia, divina et humana : S. Augustinus, XXXV, 1836. — Duæ naturæ perfectæ et integræ, *id.*, XLIV, 1716, 1732. — Humanæ divinæque naturæ veritatem in una persona, ne aut confundas aut dividas, *id.*, XL, 759.—Probatur et explicatur mysterium duplicis naturæ et unius personæ in Christo. S. Leo Mag., LIV, 221. — Utriusque naturæ proprietates expensæ, *ibid.*, LIV, 232, 233, 292, 367. — In Christo duæ naturæ, sine confusione, in unam personam unitæ : Petrus diaconus, LXII, 84.—Contra Eutychen probatur duas esse naturas in Christo : Boetius, LXIV, 1347.—Catholici tenent Christum in utrisque et ex utrisque naturis consistere, *ibid.*, 1351, 1352. — In una Christi persona duæ naturæ non confusæ, sed unitæ : S. Fulgentius, LXV, 270, 273, 502. — In Christo una persona duæ naturæ : S. Gregorius Mag., 89-90. — Confitemur in Christo unam personam in duabus naturis : Carolus Magnus, XCVIII, 1113. — Duæ illæ naturæ integræ, non transfusæ nec mutatæ, *ibid.*, 1114. — Naturæ duæ in Christo in concilio Chalcedonensi confirmatæ : Anastasius Bibl., CXXVIII, 301. — Christi naturarum duæ proprietates : Isidorus Mercator, CXXX, 601. — Christus naturam suscepit humanam, non personam : S. Petrus Damianus, CXLV, 33. — De modo unionis hypostaticæ : Wernerus, CLVII, 783. — Alia testimonia de Christi duabus naturis et una persona : S. Anselmus Cant., CLVIII, 278, 294, 369, 423, 441, *sq.* — In Christo duæ naturæ : Rupert., CLXVII, 1438, 1540. — De unione hypostatica in Verbo : Hugo de S. Victore, CLXXVI, 393, *sq.* — Divina natura nec mutata est in humanam, nec humana in divinam, *id.*, CLXXV, 432. — In Christo duplex sine confusione natura in una persona : S. Bernardus, CLXXXIV, 110, 111.

XI. — *De voluntatibus in Christo.*

Christi duæ voluntates : S. Hilarius, X, 372, 373.—Libera voluntas Christo, nec a Patris voluntate dissidens, *ibid.*, 320. — Volens ipse Patris voluntatem explet, *ibid.*, 80. — Humana voluntas in Christo mortem refugiens : S. Aug., XXXIX, 1513. — Christo fuerunt duæ voluntates et operationes : Rupertus Tuit., CLXIX, 104. — Voluntatem naturalem et spiritualem Christus habuit : Hildebert. Cenom., CLXXI, 489. — Christus habuit duas voluntates, *ibid.*; 1102. — De voluntatibus Christi secundum duas naturas : Petr. Lombardus, CXCII, 790.

De unica persona in Christo.

Jesus Christus veræ deitatis, veræque humanitatis in ipso una eademque prorsus persona : Caius, V, 187, 188. — Utrum terminus ejus unionis ad humanitatem fuerit persona simplex an composita : Lactantius, VI, 973. — Christus una persona, suppositum unum, totus Deus et totus homo : S. Julius papa, VIII, 963. — Christus perfectus Deus, perfectus homo in unitate personæ : S. Eusebius Vercell., XII, 965. — In Dei Filio duas credimus esse naturas non tamen duas personas, *ibid.* — Una in Christo persona : S. Hieronymus, XXIV, 777. — Idem Deus Christus non confusione naturæ, sed unitate personæ : S. Augustinus, XXXVIII, 999. — Christus in unitatem personæ suæ accepit visibilem hominis formam, *id.*, XLII, 756, 757.—Christus ob personæ unitatem et in cœlo manebat et ambulabat in terra, *id.*, XLIV, 144. — Non sunt duæ personæ sed una, *id.*, XXXIX, 2082.; XL, 736, 771 ; XLII, 1195, 1206; XLV, 1716, 1732. — Acerrime invehitur Cassianus in errorem Nestorii qui duas in Christo personas prædicat : Cassianus, L, 97, 98, 89, 133, *sq.*, 172 *seq.*—Hypostasis una in Christo, *ibid.*, 80. — Veritatem utriusque naturæ in Christo, in unitatem personæ convenire. S. Leo Magnus, LIV, 221. — Refutantur errores Nestorii duplicem personam in Christo affirmantis, *ibid.*, 451, 986. — In Domino Jesu Christo Verbi et carnis una persona est : Vigilius Taps., LXII, 438. — Contra Nestorium probat unam esse in Christo personam : Boetius, LXIV, 1345, *seq.* — In una Christi persona duæ naturæ non confusæ : S. Fulgentius, LXV 270, 273, 502. — Qui duplicem personam in Christo admittit, non Trinitatis cultor est, sed quaternitatis, *ibid.*, 464, 465. — Sicut in Trinitate distinctio naturarum non multiplicat substantias, sic in Christo distinctio personarum non multiplicat personas, *ibid.*, 275. — In Christo una persona : S. Gregorius Magn., LXXVI, 89, 90. — In Christo non alia suscipientis Verbi, alia hominis suscepti persona, *id.*, LXXIX, 23. — In Christo una persona, sed non permutatis naturis vel confusis : Alcuinus, CI, 1058, 1068. — Christus non est una natura, licet una persona : S. Anselmus Cant., CLVIII, 920. — Testimonia de una persona in Christo, *ibid.*, 278, 294, 369, 423, 441 *et seq.* — In Christo non duæ personæ : Rupertus Tuit., CLXIX, 258. — An persona sumpserit personam, an natura personam, an natura naturam : Hugo de S. Vict., CLXXV, 434. — In Christo duplex sine confusione natura in una persona : S. Bernardus, CLXXXIV. 110, 111. — An natura vel persona personam vel naturam assumpsit : Petrus Lombardus, CXCII, 764. — De quatuor voluntatibus in Christo : Hugo de S. Victore, CLXXVI, 841. — De tribus voluntatibus in Christo, *ibid.*, CLXXVII, 518,

XII. — *De scientia in Christo.*

Christi cognitio secundum hominem non præstat cognitionem Patris : S. Hilarius, X, 228. — Christi virtus de cognitione, quid hæc cognitio, *ibid.*, 213. — Deus unigenitus non per ignorationem demonstrationis doctrina arguit, *ib.*, 214. — Ei connata est cognitio operum quæ Pater effici vellet, *ibid.*, 215. — Christi ignoratio dispensatio potius quam ignoratio est, *ibid.*, 331, 333. — Quod judicii diem nesciat, tacendi dispensatio est, *ibid.*, 341. — Quod nescit, ex naturæ scientia est, *ibid.*, 333. — Christus dubitat hominis affectu, *id.*, XVI, 568. — Ut homo dubitat, ut homo turbatur, *ibid.*, 571. — Nescire se simulat, ut scire faciat credentes, *ibid.*, 660. — Quomodo diem judicii ignorasse dicatur, *ibid.*, 695. — In Christo profectus est ætatis, et profectus sapientiæ, sed humanæ est, *ibid.* 837. — Non secundum divinitatem, sed secundum hominem judicant, qui putant Christo testificandi scientiam defuisse, *ibid.*, 675. Diem et horam consummationis ultimæ ignoravit. S. Hieronymus, XXIII, 550. — Christi summa sapientia : S. Anselmus Cant., CLVIII, 413. — Perfecte omne bonum scivit, et nullum malum ignoravit, *ibid.* — Omnem habuit scientiam, *ibid.* — Christo non crederent homines si eum scirent nescium, *ibid.* — Utrum anima ejus sapientiam omnium rerum habuerit : Hugo de S. Victore, CLXXVI, 74. — Christi scientia experimentalis : S. Bernardus, CLXXXII, 946, 1047. — Diem judicii nescivit scientia experimentalis, *ibid.*, 947.

XIII. — *De communicatione idiomatum, seu nominum et proprietatum utriusqae naturæ in Christo.*

Cum in Christo secundum tempus discernis hominem a Deo. Dei tunc atque hominis discerne sermonem. S. Eutychianus, V, 170. — Christus Deus simul et homo, aliquando quæ Dei, aliquando quæ hominis sunt loquitur. S. Hilarius, IX, 348. — Dictis ad duplicem naturam suam coaptatis utitur et in Evangeliis et in prophetiis, *ibid.*, 816. Quomodo Dominus majestatis dicatur esse crucifixus. S. Ambrosius, XVI, 571. — Quem Patrem naturaliter habet, Deum appellat, propter suscepti corporis sacramentum, *ibid.*, 272. — Quasi altissimus donat, quasi homo precatur, *ibid.* — In Christo propter unitatem personæ quælibet natura vocabulum alteri impertit, et divina humanæ et humana divinæ. S. Augustinus, XLII, 257. — Christus Patre minor et æqualis, *id.*, XL, 250. — Christus et Unigenitus et Primogenitus, quomodo, *id.*, XLII, 581, 583. — Christus propter formam Dei dicitur principium, primogenitus, Dominus gloriæ, propter formam servi sponsus, caput corporis Ecclesiæ, *ibid.*, 835. — Deus crucifixus recte dicitur de Christo, *id.*, XXXIII, 746. — Deus recte dicitur mortuus, etsi divinitas ejus non moriatur, *id.*, XXXVI, 455. — Filius Dei vere dici natus et passus sine divinatis suæ mutatione, *id.*, XII, 303. — Conjunctio hypostatica fecit ut ea quæ carnis sunt in Christo, Deo tribuantur. Cassianus, L, 184. — Licet in Chirsto solus homo traditur, propter unitatem personæ, totus Christus traditus fuisse dicitur. S. Fulgentius, LXV, 291. — Nonnunquam per Christum deitas significatur, nonnunquam solus homo, vel utrumque simul, vel solum corpus. Junilius, LXVIII, 22. — De communicatione idiomatum in Christo. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 89, 90. — Impassibilis pati, immortalis mori, et æternus ante sæcula temporalis dici potest. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 565. — De communicatione idiomatum in Christo. S. Paulinus, XCIX, 388. — Cum naturæ non sint partes personæ, inde constat, quod altera illarum prædicatur de persona. Hugo de S. Victore, CLXXV, 433. — Nomina naturarum de se prædicantur, Deus est homo, et homo est Deus, *ibid.* — Natura divina non debet dici caro facta. P. Lombardus, CXCII, 766. — De his locutionibus Deus factus est homo, Deus est homo, *ibid.*, 768. — De communicatione idiomatum. Petrus Pict., CCXI, 1168, 1169. — Quidam dixerunt quod nomina convenientia Christo secundum humanitatem in masculino genere ad hypostasin referuntur, in neutro ad essentiam Dei, *ibid.*, 1178. — De aliis locutionibus quæ prædicari possunt vel non possunt in Christo, *ibid.*, 1177 *et seqq.*, 1180.

XIV. — *De Christi conceptione.*

Christum nasci ex semine humano non competebat. Tertullianus, II, 781 *et seqq.* — Delapsus est in Virginem et in utero ejus caro figuratus, *id.*, I, 399. — Nullam de impudicitia habuit matrem, ut Jupiter, *id.*, I, 396 *et seqq.* — Sine patre, sine matre quomodo fuerit. Lactantius, VI, 483. — Christi conceptionis dignitas. S. Hilarius, X, 67, 68. — Christus natus lege hominum, non lege hominum conceptus, *ibid.*, 380. — De conceptione Christi, *id.*, IX, 30. — S. Zeno, XI, 413, 416. — Christus quomodo saltu quodam venit in mundum. S. Ambrosius, XIV, 513. — Matrem in divina generatione nescivit, patrem in Virginis partu ignoravit, *id.*, XVI, 1202. — Natus de Spiritu sancto et de Virgine immaculatum corpus suscepit, *ibid.*, 470, 791. — Christus sine viro de Spiritu sancto factus de virgine, *id.*, XVII, 142. — Christi conceptio possibilis demonstratur. Rufinus, XXI, 349, 350. — Christi conceptio non habet exemplum. S. Augustinus, XXXIII, 707. — Christus sine concupiscentia conceptus, *ibid.*, 844; XXXIV, 422. — Christum non concupiscentia sed gratia mater concepit, *id.*, XXXVIII, 823. — Christi caro de nostra massa, non ex nodo concupiscentiæ hominis et feminæ, *ibid.*, 928. — Christus factus ex muliere, nullo interveniente concubitu, *id.*, XXXIV, 405. — Fide matris conceptus, *id.*, XL, 249. — Christum Virgo non carnaliter concupiscendo, sed spiritaliter credendo concepit, *id.*, XXXVI, 826. — Christus sine peccato conceptus ut solveret peccatum, *id.*, XXXVIII, 817. — Sine peccato natus, quia sine libidine conceptus, *ibid.*, 442, 785, 823, 832. — Christus ex Adami semine non seminali ratione procreatus, *id.*, XLV, 1401. — Filius Dei æternus qua ratione concipi possit temporaliter natus, *id.*, XLII, 1166. — In Christi conceptione maritus sermo est, et uxor auricula, *id.*, XXXIX, 1991. — Adveniens divinitas in uterum Mariæ carnem sibi ex ipsius substantia fabricavit, *ibid.*, 2199. — Christus non de substantia sed de potentia Spiritus sancti conceptus, *ibid.*, 2178. — Deus sine matre, homo sine patre. S. Leo Magnus, LIV, 222. — Christi conceptio ex Virgine ab Isaia prædicta. S. Maximus Taurin., LVII, 235, — In utero sanctæ Mariæ cum Spiritus sanctus supervenit, cum obumbrat Altissimus, Christus generatur, *id.*, 236. — Christus sine matre ut Deus, sine patre ut homo. — S. Fulgentius, LXV, 251. — Verus Deus statim ac in utero conceptus. Alcuinus, CI, 183. — In conceptione Christi nec corpus animam, nec anima corpus præcessit. Hildebertus Cenom., CLXXI, 886. — Conceptio Christi innaturalis, et ideo ineffabilis, *ibid.*, 884. — Ejus conceptio nostram reformat. S. Bernardus, CLXXXIII, 327. — Ei soli reservata sanctitas conceptionis, *id.*, CLXXXII, 335. — Hujus conceptionis modus Deo tantum notus et Deiparæ, *id.*, CLXXXIII, 82.

XV. — *De Christi nativitate, ejus genere et infantia.*

Christus ex Mariæ carne est, dum ex semine est David. Tertullianus, II, 350. — Anno duodecimo Tiberii Cæsaris revelatus est, *ibid.*, 264. — An fabri aut quæstuariæ filius sit, *id.*, I, 662. — An Christus per omnes gradus infantiæ transierit, *id.*, II, 411. — Caro Spiritu instructa, nutritur, adolescit, affatur, docet, operatur, et Christus est, *id.*, I, 399. — De duplici ejus ortu. Lactantius, VI, 465. — Quando Christus in carne natus sit. S. Hilarius, IX, 1029. — Est de frutice Judæ, *ibid.*, 463. — Christi ex regio et sacerdotali genere ortus, *ibid.*, 917. — De Nativitate Domini. S. Zeno, XI, 407, 412, 415. — Quid de obstetrice sentiendum quæ fertur parturienti Virgini adfuisse, *ibid.*, 415. — Cur Lucas ad Deum putaverit generationem Christi esse referendam. S. Ambrosius, XV, 1593. — Cur Matthæus generationem Christi per Salomonem derivandam putarit, Lucas vero per Nathan, *ibid.*, 1594. — In geneaologia Christi posse plures esse successiones, pauciores generationes, *ibid.*, 1608. — Quomodo Christus veri regalisque generis fuerit, si nullum ex semine Jechoniæ regnaturum Propheta prædixerit, *ibid.*, 1607. — Cur Matthæus computaverit inter majores Dominici generis peccatores plurimos, idque Lucas declinaverit, *ibid.*, 1604, 1610. — Nascens non mediocribus signis Deus probatur, *ibid.*, 1568. — Christus qua ratione in terris patrem fabrum habuerit, *ibid.*, 1589. — Honorabat Joseph et Mariam non naturæ debito, sed pietatis officio, *id.*, XIV, 973; XV, 1575, 1788. — Cur tempore pacis natus sit, *id.*, XVII, 608, 609. — Nativitatem ejus pastores ante cognoverunt quam principes, simplex rusticatio quam superba dominatio, *ibid.*, 613. — Quomodo pater Christi dicitur esse faber. *ibid.*, 616. — An indignum sit ut Dei majestas per genitales feminæ transeat egressus. Rufinus, XXI, 351. — Quibu consulibus Christus nascatur. Dexter, XXXI, 55, 56. — Christi generatio et nativitas duplex utraque mirabili S. Augustinus, XXXVIII, 260, 773, 1007, 1015, 101 1019, 1073; XXXIX, 1655, 1659, 1661, 1675, 1676. — Christi ex Virgine nativitas, *id.*, XL, 643. — Christus na tus est illæsa matris virginitate, *id.*, XXXVIII, 999; 100 1005, 1011, 1068, 1075. — Incorrupta illus integrita *id.*, XL, 186, 249. — Christi nativitas carnalis ideo se cundum Ambrosium expers delicti quia non est de com mistione sexus utriusque, *id.*, XLIV, 444, 1389. — Chr sti nativitas prodigiis plena, *id.*, XL, 663; XLI, 314. — Signa in Christi nativitate, *id.*, XL, 643. — Christus qu tempore natus, *id.*, XLI, 109, 608. — Quo die quo con sule natus sit constabat tempore Augustini, *id.*, XXX 1592. — Quot anni a nativitate ejus numerabantur, *id* XXXIII, 911. — Christus natus est quando dies jam inci piunt crescere, *id.*, XXXVII, 1735.—Christus de regia stirp et sacerdotali, *id.*, XXXIV, 809, 1072. — Christus quo modo filius Abraham et David, *id.*, XXXVIII, 337; XLI 468, 469; XXXV, 1742. — Christus filius David merit appellatur, etiamsi Maria ex David nullam originem du ceret, *id.*, XXXIV, 1072. — Christi generationem alite Matthæus, aliter Lucas recensuit, quare, *id.*, XL, 49 XLII, 214. — Christi generationes cur Matthæus descen dens numerat, Lucas ascendens, *id.*, XXXVIII, 351. — Quare per Joseph numerantur, non per Mariam, *ibid.* 342, 350; XLII, 470; XLIV, 810. — Christus quare d tribu Levi nasci noluit, *id.*, XL, 50. — Genealogiæ Chri sti cur ordo diversus in Matthæo et Luca. S. Leo Magnus LIV, 234, 791. — In Bethlehem civitate David ortus es Christus juxta prophetias, et pannis involutus in præsep collocatur. S. Maximus Taurin., LVII, 238. — Non fui illi locus in diversorio, quare, *ibid.*, 246. — Ex semin Jacob, juxta prophetiam, et ex regio Davidis sanguin secundum carnem Christus natus est, *ibid.*, 264, 265. — Variæ chronologorum opiniones de tempore Christi na tivitatis, *ibid.*, 481. — Cur nativitas Domini celebratur Alcuinus, CI, 1173. — Cur in nocte natus, *ibid.*, 1175 — Ex stirpe sacerdotali et regia natus, itemque Virg Maria, Rabanus Maurus, CVIII. 1176. — Christus cu de Juda nasci voluit, prætermissis tribus ejus fratribus S. Paschasius Radbertus, CXX, 87. — Christus cur d desponsata nasci maluit, quam de simplice virgine, *ibid.* 104. — Christus cur eo tempore natus, quo firma pax i omni terrarum orbe exsistebat, *ibid.*, 122. — De Christ nativitate in Germania errores. Rationes affert aucto quare nasci ut cæteri debuit Christus. Ratramus Corb. CXXI, 83. — Per vulvam exisse Christum probat auctor *ibid.*, 85, *et seqq.* — In natali Christi. Atto Vercell. CXXXIV, 835. — De nativitate Domini Salvatoris. S. Od Cluniac., CXLII, 991. — S. Petrus Damianus, CXLIV 846. — Radulphus Ardens., CLV, 1696, 1707, — Goffridus, CLVII, 237 *et seqq.* — Ivo Carmel., CLXII, 568 *e seqq.* — Nativitatis Christi locus soli David et Michæa revelatus est. Rupertus Tuit., CLXVIII, 439. — De nativitate Domini. Hildebertus Cenom., CLXXI, 381 *e seqq.*; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 946. — Christi nativitas miranda. S. Bernardus, CLXXXIII, 87. — Christi nativitas dies redemptionis novæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ, *ibid.*, 91. — Nativitatis locus expenditur, *ibid.*, 112. — Nocte natus docet ostentationem fugiendam, *ibid.*, 123. — Remedia ex Christi nativitate allata, *ibid.*, 101. — De nativitate Domini, *ibid.*, 116; CLXXXIV, 827; CLXXXV, 29 *et seqq.*; Amadeus Laus., CLXXXVIII, 1319; Ernaldus, CLXXXIX, 1615; Aelredus CXCV, 220 *et seqq.*; Adamus Scotus, CXCVIII, 200 *et seqq.*; Garnerius, CCV, 599 *et seqq.*; Petrus Bles., CCVII, 575; S. Martinus Legion., CCVIII, 65 *et seqq*; Innocentius III, CCXVII, 451 *et seqq.*

XVI. — *De circumcisione Christi.*

Christus circumcisione non egens in templo oblatus est ut circumcideretur. S. Hilarius, IX, 503. — Christi circumcisio de octavo facta, ut ejus resurrectionem significaret. S. Augustinus, XXXIII, 680. — Christus natus ex Maria Virgine circumcisionis signaculo cur dedicetur. S. Maximus Taurin., LVII, 299. — Memoria circumcisionis Christi in Ecclesia sexto sæculo antiquior probatur, *ibid.*, 255. — Cur voluit circumcidi Christus. Alcuinus, CI, 1176. — In festo Circumcisionis Christus legalia suscepit, ut nos ab eis liberaret. Hildebertus Cenom., CLXXI, 399. — Christus cur circumcidi voluerit. S. Bernardus, CLXXXIII, 153. — Circumcisus propter quod natus et passus, *ibid.*, 136. — Ut caput ciruumcisionem pro membris suscepit, *ibid.*, 138. — Christi circumcisio veritatem humanitatis assumptæ probat, *ibid.*, 133. — Christi humilitas in circumcisione, *ibid.*, 131. — Quid nos doceat,

ibid., 674. — In ea aliquid amandum, aliquid admirandum, aliquid imitandum, *ibid.*, 137.

XVII. — *De baptismo, tentatione, jejunio Christi.*

Christi baptisma. S. Cyprianus, III, 1124, 1168, 1176. — Dicunt hæretici eum compulsum fuisse a Maria ad baptismum, *ibid.*, 1202. — Quonam ætatis suæ anno fuerit baptizatus. Lactantius, VI, 977. — Christi humilitas in baptismo. S. Hilarius, IX, 795. — Qui lavacro propter se non eguit, sed propter nos, *ibid.*, 927. — Christus hominem et assumptione sanctificavit et lavacro, *ibid.* — Christus in Jordane baptizatus est, quando formam lavacri salutaris instituit. S. Ambrosius, XIV, 816. — Nullo magis opere quam mysterio sui baptismatis Deus probatur, *ibid.*, 1586. — Tria principaliter sunt in Christo quæ ad usum proficiunt salutis humanæ : sacramentum scilicet baptismi, desertum, jejunium, *id.*, XV, 1613. — Cur baptizatus, *id.*, XVI, 422. — Quam justum erat, ut Joannes eum baptizaret ? S. Ambrosius, XVII, 660. — Christus venit ad lavacrum, ut nobis aquarum fluenta purificet, *ibid.*, 623. — Baptizatus est anno ætatis suæ tricesimo. S. Hieronymus, XXV, 414. — Baptisma ejus quinta die Januarii, non dies Natalis, *ibid.*, 18. — Christus quare voluit baptizari. S. Augustinus, XXXV, 1411, 1415, 1418; XXXVIII, 1322; XL, 255; XLIII, 77, 182, 290. — Cur baptizari voluit, qui sordes non habuit, *id.*, XXXVII, 1161. — Baptizatus est ut congrueret pœnitentibus, *id.*, XLV, 1376. — Ut humilitatis viam doceret, *id.*, XXXVIII, 1321. — Dum baptizari voluit, humilitatem suam altius commendavit, *id.*, XXXIII, 843. — Cur non solus baptizatus a Joanne, *id.*, XLIII, 238. — Christum annorum fere XXX baptizatum fuisse, auctoritate evangelica retinetur, *id.*, XXXIV, 55. — Baptismus cur ab eo susceptus fuerit. S. Leo Magnus, LIV, 701. — Venit Jesus anno tricesimo ætatis suæ ad Jordanem, ut baptizaretur a Joanne. S. Maximus Taurin., LVII, 290, 296, 654. — In Christi baptismate revelatio sanctæ Trinitatis facta est, *ibid.*, 298. — Christus regeneratione ac baptismo non indiguit. Alcuinus, C, 333, 158, 162. — Cur baptizari voluit, *ibid.*, 785 ; CI, 49, 238, 1179. — Ubi, quando et a quo baptizatus, *id.*, CI, 1179. — Christus cura Joannis baptizari voluit in aqua Jordanis. S. Paschasius Radbertus, CXX, 167. — Christus baptizatus. S. Anselmus Cant., CLVIII, 630, 751. — Non ut aqua mundaretur, sed ut aquas mundaret, *ibid.*, 751, 716. — Suo baptismo cœlum nobis aperuit, *ibid.*, 631. — Et per ejus carnem mundatæ aquæ virtutem purgandi peccata assumerent, *ibid.*, 716. — In eum descendit Spiritus sanctus sub columbæ specie, *ibid.*, 631. — Christi baptismus, Christiani nativitas. Hildebertus Cenom., CLXXI, 415. — Christus eodem die baptizatus quo a Magis adoratus. S. Bernardus, CLXXXIII, 145. — Christus baptizatus cum annos ferme triginta egisset in carne, *ibid.*, 150. — Christi baptizari volentis humilitas, *ibid.*, 146.

Christi tentatio in deserto. S. Hilarius, IX, 796. — Hominem suum diabolo obtulit ad tentandum, *ibid.*, 928. — Ut in homine vinceretur, *ibid.*, 929. — Usque in tentationem cibo hominis abstinens, Dei spiritu alebatur, *ibid.* — Jejunium, fames, et tentatio ejus cœlestis consilii effectibus plena sunt, *ibid.*, 927. — Christi jejunium quomodo ei in opprobrium factum sit, *ibid.*, 477. — Christus se a diabolo tentari patitur, ut in illo omnes vinceremus. S. Ambrosius, XV, 1613. — Diabolum et principem sæculi fefellit, *ibid.*, 1554. — Ita multis tentationibus se objecit, ut nulla tentationis nostræ certamina præteriret, *id.*, XIV, 942. — Solus ille nobis dux constitui poterat adversus illecebras sæculi, et versutias diaboli, *id.*, X, 1614. — Tria principaliter sunt in Christo quæ ad usum proficiunt salutis humanæ, sacramentum scilicet baptismi, desertum, jejunium, *id.*, XV, 1613. — Christus tentari debuit, compati mihi debuit ; ut scirem quemadmodum tentatus vincerem, compassus evaderem, *id.*, XVI, 579. — Secundum carnem tentatur, secundum dignitatem ab angelis adoratur, *ibid.*, 596. — Christus cur se a diabolo tentari permisit. S. August., XXXVIII, 685. — Christus quando a Satana tentari voluit, nos transfiguravit in se, *id.*, XXXVII, 724. — Christi tentatio, nostra doctrina est, *ibid.*, 1149. — Tentatus est, ut suos doceret resistere tentatori, *id.*, XXXVIII, 685. — Christi tentatio tripartita est, propter tria vitiorum genera, voluptatem carnis, superbiam et curiositatem, *id.*, XXXVII, 116. — Tentatio cur ab eo admissa. S. Leo Magnus, LIV, 264. — Ordo tentationis explicatus, *ibid.*, 278. — Quibus armis superata, *ibid.*, 265. — Cur lapides in panem noluit convertere, *ibid.*, 269. — Post jejunium quadraginta dierum, et quadraginta noctium Christus tentatur a diabolo in deserto. S. Maximus Taurin., LVII, 303. — Tripliciter tentatus, triplici triumpho tentatorem vicit, admonens unum Deum adorandum esse, et illi soli serviendum, *ibid.*, 323. — Cur diaboli tentationem sustinuerit Christus. Cassiodorus, LXX, 411. — Christus in tribus vitiis tentatus a diabolo. S. Paschasius Radbertus, CXX, 196, 197.

Jejunium, fames, et tentatio ejus cœlestis consilii effectibus plena sunt. S. Hilarius, IX, 928. — Christi jejunium quomodo et in opprobrium factum sit, *ibid.*, 477. — Tria principaliter sunt in Christo quæ ad usum proficiunt salutis humanæ : sacramentum scilicet baptismi, desertum, jejunium. S. Ambrosius, XV, 1613. — Christus jejunavit, ut nobis exemplo esset ejus jejunium, *id.*, XVI, 1195. — Christus cur quadraginta diebus jejunavit. S. Augustinus, XXXVIII, 1211. — Esurivit post jejunium quadraginta dierum. S. Maximus Taurin., LVII, 323. — — Quando jejunaverit, et quo jejunio. Cassiodorus, LXX, 216. — Christi jejunium ejus victoria contra diabolum, ministerium angelorum. S. Anselmus Cant., CLVIII, 717, — Christus quomodo jejunavit. Hugo de S. Victore. CLXXVII, 308.

XVIII. — *De doctrina, miraculis et virtutibus Christi.*

Perfectio doctrinæ evangelicæ commendatur. Tertullianus, II, 388, *seq.* — Promissiones veteris legis terrenæ, Christi vero cœlestes, *ibid.*, 389. — Novam patientiam docet Christus, *ibid.*, 395. — Alia novæ legis excellentia, *ibid.* — Post Christum Jesum, nobis curiositate non opus est nec inquisitione post Evangelium, *ibid.*, 21. — Christus illuminator et deductor generis humani. *id.*, I, 395 — Per Christum Deum novimus, *ibid.*, 647. — Doctis et indoctis, ætati omni et sexui præcepta salutis edidit. S. Cyprianus, IV, 538. — Christus lux est et dies, *ibid.*, 645. — Christus docuit quid sit Deus, quantus et qualis. Arnobius, V, 764. — Jesus ut homines erudiret primum facere debuit quæ docuit. Lactantius, VI, 521. — Docuit quod Deus unus sit, eumque solem coli oportere, *ibid.*, 490. — De virtute et justitia homines formavit, *ibid.*, 496. — Doctrina Christi doctrinæ philosophorum comparata. Constantinus, VIII, 421, 428, 441. — Dominationem omnino prohibet Christus, *ibid*, 441. — Humilitatem vero exaltat, *ibid.* Scientia Dei a Christo nobis tradita. S. Hilarius, IX, 799. — Christi proprium fuit cognitionem Dei offerre, *ibid.*, 1046, 1047, 806, 807 ; X, 90, 91. — Christus non quasi homo, sed potius ut Deus videtur docere. S. Ambrosius Mediol., XVI, 577. — Omnis veritas in Evangelio ejus continetur. S. Ambrosius, XV, 1466. — In Novo Testamento novarum virtutum præcepta cognovimus et novos hausimus mores. S. Ambrosius, XIV, 1059. — Mirum principium doctrinæ cœlestis quæ non a terrore incipit sed a beatitudine. S. Chromatius, XX, 325. — Sublimitas evangelicæ doctrinæ, *ibid.*, 324, *seq.* — Excellentia doctrinæ Christi. S. Hieronymus, XXIV, 565, 566. — Christus jubet ut dimittamus debita, *ibid.* Qui calicem aquæ frigidæ porrexerit, habebit præmia, *ibid.* — Doctrinæ efficacia quæ penetravit gentium civitates et corda durissima, XXVI, 416. — Quare Christus locutus est in parabolis, *ibid.*, 85, 89, 91. — Christus aliquid amplius præcepit, quam præceptum est in Veteri Testamento. S. Augustinus, XLII, 129, 130. — Christus nihil egit vi, sed omnia suadendo et monendo. S. Augustinus, XXXIV, 135. — Christus attulit veritatem ut doctor, mansuetudinem ut liberator, justitiam ut cognitor, *id.*, XXXV, 1648, 1649. — Christi doctrina non adversa reipublicæ, *id.*, XXXIII, 532, 533. — Legis Mosaicæ et novæ comparatio, *id.*, XLIV, 218. — Doctrina Christi præcipit humilitatem. S. Augustinus, XXXVIII, 876; XL, 413. — Morum corruptionem damnat, *id.*, XLI, 64, 74. — Doctrina evangelica salubris et vitalis. S. Prosper Aquit., L, 428, 501. — Doctrina Christi in charitate sita, *ibid.*, 341. — Doctrinam Christus quæ prius dura et rigida videbatur, unctione Spiritus, sancti reddidit dulcem. *ibid.*, 327. — Evangelica volumina plenam omni perfectionis genere doctrinam continent. S. Salvianus, LIII, 58. — Evangelicæ doctrinæ et legis antiquæ differentia, *ibid.*, 193. — Doctrinæ Christi excellentia et quantum veteri legi præcellit. S. Paulinus Nolanus, XLI, 299. — Doctrina Christi cœlestis præsentem vitam bonis informat operibus, divinisque promissis plena. Boetius, LXIV, 1337. — Perfectio Christianæ doctrinæ in dilectione Dei et proximi, S. Gregorius Magnus, LXXV, 923. — De perfectione doctrinæ evangelicæ. Rabanus Maurus, CVII, 793, *seq.*; CXI, 715, 718, 723. — Lex evangelica multo perfectiora præcepta tradit quam lex Mosaica. S. Bruno Sign., CLXV, 110, 111. — Doctrina Christi fuit mirabilis. Rupertus

Tuit., CLXVII, 1549, *seq.* — Pulchritudo ejus nihil est quam veritas sermonum, mansuetudo morum, et justitia judiciorum. S. Bernardus, CLXXXV, 204, 205. — Simplex doctrina Christiana omnia dialecticorum argumenta solvit, *id.*, CLXXXIV, 414. — Doctrina omni perfectione plena. Ordericus Vitalis, CLXXXVIII. 25. — Quid nobis Christi Evangelium aliud, nisi omnimodam perfectionem manifestat. Adamus Scotus, CXCVII, 510.

Christi miracula quot et quanta. Tertullianus, I, 400. — Iis se Deum probavit. *ibid.* Quanta impudentia dicebantur magicis facta virtutibus, *ibid.*, 400. — Christus ab hominibus, non a spiritibus immundis, volebat se Filium Dei agnosci, *id.*, II, 375. — De Jesu vita et miraculis. Lactantius, VI, 490. — Christi miracula unde. S. Hilarius, X, 516. — An illius corpus per se habuerit virtutem ea patrandi. *ibid.*, 362. — Christus quasi lux tetigit cæcum natum et lumen infudit. S. Ambrosius, XVI, 1271. In Lazari resurrectione Dei virtus est, vita, lux resurrectio mortuorum, *ibid.*, 1337. — Mirabilia ejus non oblivione sepeliuntur, sed virtutibus innovantur, *id.*, XVII, 622, 623. — Christi miracula S. Hieronymus, XXV, 1090. — Cur Christus non potuit signa facere in patria sua, *ibid.*, 865. — Christi miracula. S. Augustinus, XLI, 608. — Alia sunt ei communia cum aliis : at proprium ipsi fuit nasci de virgine, a mortuis resurgere, in cœlum ascendere, *id.*, XXXIII, 522. — Christum magicis artibus fecisse quæ fecit calumniantur infideles, *id.*, XXXVIII, 256, 447. — Christi facta etiam aliquid significabant quasi verba, *ibid.*, 486. — Aliquid aliud quam quod præ se ferebant, *ibid.*, 592. — Quare Christus fecerit miracula. Cassiodorus, LXX, 195, — Melius prædicatione quam miraculis salutem operatus est, *ibid.*, 530. — Christi miracula Judæi cernentes et Deum credere nolentes quasi ebrii errarunt. S. Gregorius Magnus, LXXV, 968. — Christi mirabilia quanta, *ibid.*, 869. — Christi miracula duo nobis significant, *id.*, LXXVI, 1082. — Christus cur miraculum faciens taceri voluit nec potuerit, *id.*, LXXVII, 192. — Quinque panibus hominum pascit quinque millia, *ibid.*, 309. — Christus se Deum incomparabilibus miraculis comprobavit, *id.*, LXXIX, 66, 67, 99. — Christi miracula. Rabanus Maurus, CXII, 1615.

De humilitate Christi. — Humilitas Christi in pedes discipulorum lavando. S. Cyprianus. IV, 233. — Humilitas ejus nostra nobilitas est. S. Eutychianus, V, 169. — Humilitas advenit in mundum ut humilibus et infimis opem ferret et omnibus spem salutis ostenderet. Lactantius, VI, 529. — Jesus semper se ostendit humilem, *ibid.*, 498. — Humiliavit se factus obediens usque ad mortem. S. Hilarius, X, 419. — Humilitatis præceptum præbuit et exemplum, *id.*, IX, 592. — Humilitatis præmium in Christo, *ibid.*, 594. — Christi humilitas, nostra nobilitas, *id.*, X, 67. — Se præbuit humilitatis auctorem cum discipulis ministraret. S. Ambrosius, XV, 1817. — Humiliavit se ut disceres quid sit humilitas, *id.*, XIV, 1126. — Dominus noster humilitatis magister. S. Hieronymus, XXII, 345. — Formam servi humiliter assumpsit, ut tunc demum aptior fieret humilitatis institutio. Paulus Orosius, XXXI, 1042. — Christi humilitas in incarnatione commendata. S. Augustinus, XXXVI, 302. — Humilitas Christi, *id.*, XXXV, 1390, 1681, 1787. — Christus vermis propter humilitatem carnis, fortassis etiam propter Virginis partum, *id.*, XXXIII, 385. — Cur tanta humilitate ad nos venerit Christus, *id.*, XLI, 221 ; XXXVI, 163, 302 ; XXXVII, 1239. — Christus exemplum magnum humilitatis nobis præbuit, *id.*, XXXV, 1631. — Christus monstravit humilitatis viam. Cassiodorus, LXX, 973. — Humilitate Christi superbia diaboli victa, *ibid.*, 891. — Humilitas Christi instrumentum redemptionis nostræ, *id.*, LXXVII. 741. — De humilitate Christi in lavando pedes discipulorum. Eligius Noviod., LXXXVII, 607, *seq.* — Humilitas ejus imitanda, 629. — Humilitas ejus valde commendabilis. Beda Vener., XCIV, 130, 131. — Gradus humilitatis in Christo describuntur. S. Paulinus Aquil., XCIX, 211, 212. — De humilitate Christi testimonia. Jonas Aurel., CVI, 235. Propter humilitatem Deus dedit ei nomen quod est super omne nomen. Lanfrancus Cant., CL, 115. — Humilis per omnia voluit Christus videri. Rupertus Tuit., CLXVII, 1320. — Christi exemplum est nostræ superbiæ medicamentum. Hildebertus Cenom., CLXXI, 799. Ejus gloriatio in humilitate sola. S. Bernardus, CLXXXII, 821. — Hæc humilitas confundit nostram vanitatem, *ibid.*, 146, 147. — Humilitatem Christus specialiter amavit et habuit. Richardus. S. Victoris, CXCVI, 449. — Christi vita tota in humilitate fundata est. S. Petrus Cantor, CCV, 62, 63.

Patientia. — Christi patientia quanta. Tertullianus, II, 348. — Voluit saginari voluptate patientiæ, *ibid.*, I, 1254. — Patientia Domini in Malcho vulnerata est, *ibid.* Patientiam Christus non tantum verbis docuit, sed impl vit et factis. S. Cyprianus, IV, 625, 626. — Christus mo stravit patientiæ disciplinam. Cassiodorus, LXX, 973. - Christi patientia in passione pro persecutoribus oranti S. Gregorius Magnus, LXXVI, 846, 847. — Patientia in injuriis acceptis suo exemplo nos docuit, *ibid.*, 1151 — Mirum in Christo patientiæ exemplum, *ibid.*, 1152 LXXVII, 69 ; LXXIX, 576, 577. — Christus vicit diab lum non potentia, sed justitia et patientia. Wildebertu Cenom., CLXXI, 600. — Patientia Christi. S. Bernardu CLXXXIII, 264, *seq.* — Richardus a S. Victore, CXCVII 38

Misericordia. — Christi amor erga homines. Tertullia nus, II, 772, *seq.* — Misericordiam Christus non tantu verbis docuit, sed implevit et factis. S. Cyprianus, I 625, 626. — Quanta in nos fuerit clementia et miseri cordia, in mysterio Incarnationis. Constantinus Magnu VIII, 432, 433, 434. — Ubi gratia largienda est, Christu adest. S. Ambrosius, XIV, 440. — Christi misericordia S. Hieronymus, XXIV, 65. — Christus tantæ clementi fuit ut pro trangressoribus imo pro persecutoribus sui rogaret in cruce, *id.*, XXV, 429. — Christi clementia q non solum pro apostolis ante passionem oravit, sed pr crucifigentibus in cruce. S. Prosper Aquit., LI, 312 313. — Christus quantum mundum dilexerit. S. Paulinu Nolanus, LXI, 677, 678. Pietas et compassio erga homi nes. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 179. — Christi be nignitas erga suam sponsam Ecclesiam, quanta, *id.* LXXIX, 597, 598. — Christi erga peccatores et incredulo benignitas nobis veniæ obtinendæ spem facit, *ibid.*, 611 — Bonitas Christi in Incarnatione accepta. S. Bonifacius LXXIX. 862, 863. — Nulla scientia comprehendere suf ficit quanta sit charitas Christi. S. Bruno Carth., CLIII 333. — Quantam erga nos dilationem, misericordiam e pietatem Christus habuerit. S. Bruno Sign., CLXIV, 845 — Summa Christi charitas qua reddidit bona pro malis S. Hildebertus Cenom., CLXXI, 688. — Quantus fuerit i homines Christi amor, *ibid.*, 539. — Summa Christi mise ricordia. Godefridus, CLXXIV, 1125. — Christi benigni tas et misericordia quanta. S. Bernardus, CLXXXIII, 142 143, 144.

Paupertas. — Inops voluit Christus nasci ex Virgine nostræ salutis causa. S. Hilarius Pictav., IX, 823. — U nos ditesceremus pauperem se præstitit, *ibid.*, 492. – Christi paupertas et dolor. S. Ambrosius, XIV, 954. – Dives in paupertate, *ibid.*, 1060, 1070. — Christi inopi distat, sanat fimbria, fames satiat, mors vivificat, sepul tura resuscitat, *ibid.*, 686. — Dominus fuit tantæ pauper tatis ut unde tributa per se et apostolo redderet non ha buerit. S. Hieronymus, XXVI, 128. — Christi pauperta summa. S. Augustinus, XXXVI, 844. — Christus paupe nasci voluit., *id.*, XXXIV, 696 — Christus cur egenu factus, *id.*, XXXVIII, 243, 916, 1120 ; XXXIX, 1591. – Christus egere voluit propter te, ut haberes ubi semina res terrena quæ dedit et meteres vitam æternam, *id.* XXXVIII, 91. — Christus non dedignatus est pauper fieri S. Prosper Aquit., LI, 315. — Pauper mundum Chri stus ingreditur. S. Petrus Chrys., LII, 397. — Christ paupertas ac nuditas in nativitate, in vita, in morte, pos mortem in sepulcro. S. Anselmus Cant., CLVIII, 553 554. — Dedit nobis exemplum, propter justitiam susti nendi incomparabilem contemptum et paupertatem, *ibid.*, 554. — Pauper ita fuit ut veniens in mundum non in sua, sed aliena domo nasceretur, *ibid.* — Christi paupertas S. Bernardus, CLXXIII, 289 ; CLXXXIV, 951. — Christi pau pertas maxime in cruce apparuit. Petrus Cantor., CCV, 77

Obedientia. — Semper se Patri subdidit et Filii honor et hominis conditione. S. Hilarius, X, 284. — Christ Dei subjectio pietatis est, *id.*, 518. — Christus Deu Patri et obsequio subjectus est et nomine, *ibid.*, 518. — Voluntati Patris in omnibus obedivit, *id.*, 340. — Christus pietate non pro infirmitate Joseph et Mariæ parentibus subditus. S. Ambrosius, XIV, 973 ; XV, 1575. — Subjectio ejus non in specie quidem infirmitatis est, sed in operatione virtutis, *ibid.*, 1169. — Subjectus erat parentibus suis. S. Hieronymus, XXII, 954. — Christi mira obedientia. S. Bernardus, CLXXXIII, 866. — Christus obedientiæ forum, *id.*, CLXXXIV, 857. — Ejus obodientia habuit humilitatem in corde, patientiam in ore, perseverantiam in opere, *ibid.*, 949, 650. — De obedientia Christi. Balduinus Cant., CCIV, 431. — Ordinem obedientiæ et perseverantiæ et gloriæ, Christus ipse docuit, *ibid.*, 431. — Descendit de cœlo ex obedientia, *ibid.*

Mansuetudo. — Quod severum in aliis in Christo dulce est, in Christo suave est, quia ipse suavis est. S. Ambrosius, XV, 1266. — Christus mansuetudinem cum justitiæ districtione conjunxit. S. Gregorius Magnus, LXXV, 534. — Mansuetudine potius quam terrore nos Christus correxit, *ibid.*, 894. — Injuriam acceptam non reddidit, sed

XIX. *De Christi passione.*

XX. — *De Christi morte.*

ibid., 738. — Qua hora crucifixus Christus. Hildebertus Cenom., CLXXI, 511. — Una sua morte duplici nostræ medelam attulit. S. Bernardus, CLXXXII, 933. — Christi mortis magis quam vitæ recordatio ad pietatem nos movet, *ibid.*, 932.

XXI. — *De Christi sepultura.*

Christi corpus sepulcro conditum. Tertullianus, I, 401. — In quo nihil repertum nisi exuviæ, *ibid.*, 402. — Sepultura Christi quomodo e medio ejus sublata, *id.*, II, 629. — De ejus morte, sepultura et resurrectione. Lactantius, VI, 510. —Quale sepulcrum illius fuerit, VI, 512. Quot dies in sepulcro remanserit, VI, 535. — Christi corpus morti debitum, sed corruptioni non obnoxium S. Hilarius IX, 820. — Christi sepultura, *ibid.*, 935. — Quomodo Christus tribus diebus et tribus noctibus fuerit in corde terræ, *id.*, XIV, 802, 803, 1122, 1123. — Sepulturæ Christi et Moysis comparatio, *ibid.*, 320. — Christi sepulcrum miraculo non caret, novo opere quodam ipse defunctus defunctorum sepulcra reserabat, *id.*, XVI, 828. — Victor mortis suum tumulum non habebat, et cur, *ibid.*, 269, 270. — Quare in Christi sepultura sit recordatio Novi Testamenti. S. Augustinus, XL., 187. — Deus requiescens ab operibus suis die septimo prænuntiare voluit diem quo erat Christus in sepultura quieturus, *id.*, XXXIV, 305. — Quomodo Christus trbius diebus et tribus noctibus fuerit in corde terræ, *ibid.*, 87.—Eodem tempore Christi corpus in tumulo fuit, anima in inferno, etc., *id.*, XXXIX, 2178. — Christi sepulcrum vulva, *ibid.*, 2204, — Cur alieno in tumulo positus, *ibid.*, 2205. — In sepulcro carnem suam commoriendo non deseruit, *id.*, XLII, 1169. — Christus in sepulcro, in inferno, in cœlo, *id.*, 2083. — Christus quomodo tres dies et tres noctes in sepulcro fuerit. Eugyppius, LXII, 764, 765. — Humanitas Filii Dei nec tota in sepulcro nec tota in infermo, sed divinitas ubique tota. S. Fulgentius, LXV, 299. — Christi corpus corruptionem non sensit non propter incorruptibilitatem, sed propter resurrectionis celeritatem, *ibid.*, 495. — Christus secundum carnem in sepulcro jacuit, secundum animam in infernum descendit, secundum divinitatem permansit, *ibid.*, 525, 526. — Christi sepultura in dubium vocata in Hispania. S. Leo Magnus, LIV, 690. — Christi sepulturæ tempus abbreviatum propter discipulos, *ibid.*, 387. — De sepultura Christi. S. Hildef., XCVI. 132. — Christus quomodo tribus diebus et tribus noctibus in corde terræ fuisse dicitur. Alcuinus, CI, 1211. — Secundum solam carnem in sepulcro jacuit, secundum solam animam in infernum descendit, *ibid.*, 47, 48. — Christus quadraginta horis fuit in sepulcro, *id.*, CIX, 1152. — Quomodo Christi corpus tribus diebus et tribus noctibus fuerit in sepulcro. S. Bruno Signi., CLXV, 182.

XXII. — *De Christi descensione ad inferos.*

Christus moriendo descendit ad animas prophetarum et patriarcharum. Tertulliauus, II, 657. — Christus non erat remansurus apud inferos. S. Cyprianus, IV, 716. — Christus infernas sedes adiit, S. Hilarius, IX, 346, 473, 289, 572. — Ut homo in infernum descendit, *ibid.*, 803. — Inferos penetrat ut mortuos inde vivos reducat. S. Zeno, XI, 403. — Christus in infernum descendit ut illi qui in infernis erant a perpetuis vinculis solverentur. S. Ambrosius, XIV, 1129. — Christus penetravit inferna, sed corruptionem incorruptus evasit, XVI, 300. — Etsi secundum hominem mortuus, in ipsis tamen erat liber infernis, *ibid.*, 1344. — Christus quomodo mortuis prædicatus, *id.*, XVII, 143. — Descendit ad inferna in symbolo Romanæ Ecclesiæ non habetur. Rufinus, XXI, 356. — Descensus Christi ad inferos probatur, *ibid.*, 363, 364. — Christus descendit ad inferos. S. Hieronymus, XXV, 936, 940, 1124. — Quare descenderit, *id.*, XXVI, 498; S. Augustinus, XXXIII, 710, 711, 715. — Quare, *id.*, XLI, 541. — Christus in inferno fuit secundum animam, *id.*, XXXIII, 833. — Christus an descenderit ad locum pœnarum, *ibid.*, 834. — Christus descendit usque ad ea loca ubi peccatores crucianlur, *id.*, XXXIV, 481. — Apud inferos subvenit quibusdam, *id.*, XXXVIII, 436. — Quosdam a tormentis solvit, *ibid.*, 834; XXXIX, 481. — Christo ad inferos descendente, credidisse incredulos et exinde omnes liberatos quædam hæresis existimat, *id.*, XCII, 45. — Quidam putant eos ab inferis solutos esse a Christo qui non audierant Evangelium, *id.*, XXXIII, 714.— Quosuam ab inferis liberavit temerarium est definere, *id.*, XXXV, 1697. — Christus inferna penetrans et inde mortis victor ascendens, magnum mortuis miraculum fecit, *id.*, XXXVII, 1115. — Christus ad inferos descendit, *id.*, XXXIX, 2204; XLII, 1172; XXXIX, 2059, 2189. — Diabolum obligavit, ibique detentos liberavit, *ibid.*, 2195; XL, 391, 1193, 1194. — Horis triginta et sex in inferno fuit, *ibid.*, 742. — Inferni æterna nox illorum quos ipsa jam retinebat i Christo descendente experta est liberatorem. S. Maximus Taurin., LVII, 597. — Exstitit inter mortuos libe quia omnes inter mortales solus causam moriendi no habuit, *ibid.*, 616. — De Christi descensione ad infero et quid ibi fecerit.. Gennadius Mass., LVIII, 1047, 1048 — Utrum omnes damnatos uos in infernis Christus ir venit an quosdam quos illo beneficio dignos judicavi salvos fecerit adhuc requiro, ait. S. Augustinus, LVIII 1047. — Christus ad infernum usque prevenit. Eugyppius LXVII, 710. — Christus ad inferos vere descendit, a ad omnia inferorum loca, etiam ubi damnati torquentur Prudentius, LIX, 810. — Divinitas nec carnem Christi i sepulcro nec animam in inferno deseruit. S. Fulgentus LXV, 287. — Anima Christi inferno non sensit, *ibid.* 295. — Descensus Christi non est localis, *ibid.*, 246. — Christus ab inferno liberavit animam suam. Cassiodorus LXIX, 316 — Anima Christi ab inferis abstracta, *id.* LXX, 203 — Quo sensu Christus dicitur in corruptionem descendisse, *ibid.*, 115. — Ad inferos descendens quos inde liberavit Christus. S. Gregorius Magnus, LXXVII 859. 870. — Quidam putaverunt cum Augustino Christum ad inferos descendentem etiam damnatos a pœnis æternis liberasse, *ibid.* — Quod neque deitate, neque carne sed in anima Christus descenderit ad infernum. S. Hildefonsus, XCVI, 132. — Ex inferis Christus turmas animarum eduxit. Rabanus Maurus, CVIII, 1212, 1213; CXII 167. — Ad infernos descendens quos liberavit Christus Hincmarus Rhem., CXXV, 282. — Græci et Latini credunt Dominum ad infernum descendisse. S, Anselmu Cant., CLVIII, 317. — In symbolo Nicæno non dicitu Dominus ad infernum descendisse, *ibid.*

XXIII. — *De Christi resurrectione.*

Christus tertia die post mortem resurrexit. Tertullianus, I. 401 *seqq.* — Postea suis discipulis apparuit, *ibid.* 402, 492. — Christi corporis veritate post resurrectionem suam nihil clarius, *id.*, II, 466. — De Christi profectione post resurrectionem in Galilæam. Lactantius, VI, 514. — Christus resurgens apparuit Mariæ magd. Marius Victorinus, VIII, 1110. — Christus sua virtute resurrexit. S. Hilarius, IX, 844, 361. — In eodem corpore conspectus es post resurrectionem, *ibid.*, 806. — Christi corpus penetravit solida, *id.*, X, 362, 89. — Christi resurrectio spem vincendæ mortis attulit, et hominem ad præmia immortalitatis admisit. S. Zeno, X.. 341. — Christus natus auctoritate propria; mortuus propria voluntate, dormiens potestate propria, ipse resurrectionis suæ auctor est. S. Ambrosius, XIV, 680. — Primum et maximum fide fundamentum in resurrectionem Christi credere. S. Ambrosius, XIV, 670, 1134; XV, 1846. — Christus est Dominus quia redemit servulos; Deus, quia ipse se suscitavit, *id.*, 1096. — Christus non alterius auxilio atque ope erectus est, sed ipse se resuscitavit, XIV, 1096. — Christus non alterius auxilio atque ope erectus est, sed ipse se resuscitavit, *id.*, XVI, 1274. — Cur primogenitus ex mortuis, *ibid.*, 1080. — Christus ex resurrectione cognoscitur omnium Dominus, *id.*, XVII, 50. — Omnia quæ docuit Salvator tunc firmavit cum resurrexit a mortuis *ibid.*, 379. — Post resurrectionem apparuit soli Petro, *ibid.*, 261. — Christus animam suam in resurrectione suscepit. S. Hieronymus XXII, 797. — Post resurrectionem omnia membra sua habebat, *ibid.*, 901. — Christi resurrectio. XL, 187; XLI, 584, 587, 592 — Christi resurrectionem imaginariam fuisse dicunt Manichæi, *id.*, XLII, 488, 459. — Christi resurrectionem non in longum differi oportebat, *id.*, XXXIII, 548. — Nec ejus carnem resurrectioni ultimæ servari, *ibid.*, 554. — Christus suscitavit se et suscitavit eum Pater, *ibid.*, 1399; XXXVI, 452, 666; XXXVII, 1442. — Christus potestate mortuus est et potestate resurrexit, XXXVIII, 1399. — Christus in cruce patientiam, in resurrectione ostendit potentiam, *id.*, XL, 665. — Corpus Christi tale resurrexisse quale positum est in monumento, *ibid.*, 394. — Nemo ante Christum resurrexit in æternum, XXXVII, 1642, 1701. — Christus totus jam Deus post resurrectionem quomodo intelligatur, *id.*, XXXII, 622. — Christum et per clausa ostia post resurrectionem intrasse et p r incorrupta matris membra nascendo exiisse fides credit, *id.*, XXXVIII, 1010. — Christum e sepulcro a discipulis sublatum hodieque apud Judæos fama est, *ibid.*, 261. — Quare linteamina ejus et sudarium in monumento inventa sunt, *id.*, XL, 60. — Christi resurrectio cur primo per feminas nuntiata viris *id.*, XXXVIII, 266, 1108, — Christus apparet Magdalenæ. *ibid.*, 1148, 1154, — Claritas in Christi corpore cum resurrexit ab oculis discipulorum abscondita fuisse potius quam defuisse credenda est, *id.*, XLI 781. — Cur corporis sui servavit cicatrices, *id.*, XXXVIII, 539, 645

XXIV. — *De Christi ascensione, et ejus sessione ad dexteram Patris.*

CLXXI, 580, *seq.*; S. Bernardus, CLXXXIII, 309, 394, 1152.

XXV. — *De Christi gloria, potestate, variis functionibus et titulis.*

Christus exinde a passione sua regnare cœpit. Tertullianus, II, 628. — Christi regnum et nomen ubique porrigitur, *ibid.*, 611 — Ubique creditur, in omnibus gentibus regnat et adoratur, *ibid.* — Corporis Christi gloria. S. Hilarius, X, 423. — Filii hominis gloria, *id.*, X, 426. — Christus gloriam meruit, non quia cœlum condidit sed quia in forma servi effectus est, *ibid.*, 593, 594. — Gloria ejus apud Patrem quæ sit, *ibid.*, 310, 311. — Gloriæ Christi diversi gradus, *ibid.*, 426, 427. — Christi auctoritas. S. Augustinus, XLI, 589. 593, 594, 595. — Christus etiam ab iis qui in ipsum non credebant laudatus, *id.*, XXXVII, 1370. — Christum tanquam maxime sapientem pagani honorant, Deum negant, *id.*, XXXII, 636. — Christum blasphemare pagani non audebant, *id.*, XXXVII, 1243 — Prima gloria Christi fuit, ingredi tabernaculum sine macula Cassiodorus, LXX, 109. — Christus quando gloria et honore coronatus, *ibid.*, 77. — Christus residet ad dexteram Patris non quia major Patre, sed ne minor Patre esse credatur. S. Maximus Taurin., LVII, 370. — Tenet principatum super omnia, et est dominator universæ terræ, *ibid.*, 617. — Gloria Christi resurrectio est. S. Gregorius Magnus LXXIX, 617. — Virtus Christi est gloria resurrectionis ejus, *ibid.*, 624. — Christus ante mortem gloriam fugit, post mortem cognosci voluit, *ibid.*, 384. — Quomodo clarificatus, et clarificandus. Alcuinus, C, 914, 915, 959. — Clarificatio Filii Dei cujusmodi. Rabbanus Maurus, CXI, 910; CX, 228. — Christus gloria et honore coronatus. S. Bruno Carth., CLIII, 498, 499. — Humanitas Christi in cœlo claritas. S. Anselmus, CLVIII, 605. — Solus Jesus est in gloria Patris, *ibid.*, 611. — Christi gloriatio in sola humilitate S. Bernardus, CLXXXII. 821. — Christus in gloria an pascatur inter lilia, *id.*, CLXXXIII, 1129. — Christus in exsilio mansuetus et amabilis, in judicio justus et terribilis, in regno gloriosus et admirabilis, *ibid.*, 148. — Deus judicandi potestatem dedit Filio ut homini, et quare, *ibid.*, 1136, — Orbis universus Christi Dominium jure creationis, merito redemptionis, et dono Patris, *ibid.*, 758. Glorificatio ad Jordanem, in monte Thabor, et in cœlis, *ibid.*, 1152. — Christus ut homo major angelis, *ibid.*, 1138. — Ejus gloriam plures quam crucem desiderant, *ibid.*, 873.

Christi proprium officium fuit cognitionem Dei afferre. S. Hilarius, IX, 1046. — Prædicare Patrem, et illius voluntatem explere, *ibid.*, 806. — Maximum opus fuit Patrem nobis manifestare ut Patrem, non ut sui creatorem, *id.*, X. 90. — Quomodo Christus interpellet pro nobis. S. Ambrosius XVII, 129, — Christus orat pro nobis ut sacerdos noster; orat in nobis, ut caput nostrum; oratur a nobis, ut Deus noster. S. Augustinus, XXXVII, 1081. — Christus qui interpellet pro nobis apud Patrem. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 238. — Orat Christus pro Ecclesia, LXXIX, 692. Orat caput pro membris Christus pro Ecclesia, *ibid.*, 612. — Quomodo interpellat. S. Bruno Carthus., CLIII, 76. — *Christus Pontifex*, Christus Pontifex Dei Patris. Tertullianus, II, 447. — Proprius et legitimus Dei antistes,, *ibid.*, 493. — Sacrificiorum æternorum antistes, *ibid.*, 609. — Christus Jesus in ipso nominis sacramento verus et summus sacerdos Patris, *ibid.*, 330. — Christus sacerdos Dei summi. S. Cyprianus, IV, 376, 383. — De Jesu sacerdotio a prophetis prædicto, Lactantius, VI, 487. — Christus æternus rex et sacerdos, etiam in carnali ortu utriusque generis gloriam obtinet. S. Hilarius, IX, 919. — Christus princeps sacerdotum. S, Ambrosius, XVI, 671. — Sacerdos est novus, *ibid.*, 1141. — Non exegit sed accepit sacerdotium, *ibid.*, 1202. — Christi sacerdotium figuravit Melchisedech. S. Augustinus, XXXIII, 769. — Christi sacerdotium et regnum prænuntiatum in Samuele et Davide, *id.*, XLII, 271. — Christus sacerdos quo Deum placamus, *id.*, XLI, 280. — Christus et in homine et secundum hominem quem suscepit sacerdos et sacrificium, *ibid.*, 298, 313. — Christus solus princeps sacerdotum qui non habuit necessitatem sacrificium offerre pro suis peccatis, *id.*, XLIV, 162. — Christus ad dexteram Patris sacerdos noster, *id.*, XLIII, 59. — Christus sacerdos et victima propitiator et propitiatio. S. Prosper Aquit., LI, 381. — Christus, simul victima et sacerdos, novo populo novum sacerdotium novumque sacrificium initiavit, S. Maximus Taurin., LVII, 595. — Christus jure sacerdos quia circumdatus infirmitate, natura scilicet humana. Eugyppius, LXV, 294. — Christus orat quia sacerdos, *ibid.*, 759. — Christi sacerdotium novum exclusit vetus. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 105, 106. — Christus propheta et sacerdos. Alcuinus, CI, 1128. 1129. — Christus est verus Pontifex et Apostolus nostræ confessionis. Isidorus Mercator, CXXX, 298. — Sacerdotium Christi manet in æternum. S. Bruno Carth., CLIII, 538.

Christus Rex. Christus solus novus rex novorum ævorum. Tertullianus, II, 348. — Christus a passione sua regnare cœpit, *ibid.*, 628. — Christi regnum et nomen ubique porrigitur, *ibid.*, 611. — Christus rex in æternum. S. Cyprianus, IV, 720. — Princeps appellatur a prophetis. Lactantius VI, 452. Datum est ei regnum et honor et imperium, et omnes populi tribus linguæ servient ei, *ibid.*, 482. — De regno ejus terreno, Lactantii error, VI, 465, 808, 1013. — Christus rex. S. Hilarius, IX, 311, 275, 276. — Christi temporale regnum quid sit. S. Zeno, XI, 405. — Quodam sit regnum quod Christus accepit a Patre et Patri tradidit. S. Ambrosius, XVI, 677, 678, — Verus rex pacis, verus rex justitiæ, *ibid.*, 1202, — Christus rex civitatis ad quam tendimus. S. Augustinus, XL, 1101. — In Christi regno conregnabimus Christo, sed nos per adoptionem, ille per potestatem, nos gratia, ille natura, XVI, 812, 813. — Christi regnum æternum. Rufinus, XXI, 370. — Christi regnum aliter et aliter dictum S. Augustinus, XL, 76, 77, 78. — Christi regnum per omnes gentes quomodo propagatum, *id.*, XXXVI, 389, — Christo omnis creatura subjecta Cassiodorus, LXX, 75. — Rex in æternum, *ibid.*, 437, 438. — Rex omnipotens, *ibid.*, 672. — Rex a Patre constitutus, *ibid.*, 38. — Cur rex, *ibid*, 530. — Christus in hoc mundo rex specialiter ingressus est, *ibid.*, 471. — Christus in cœlis regnans electos ad se colligit. S. Gregorius Magnus, LXXIV, 631. — Christus in cœlis regnans quomodo simul stet et sedeat, LXXVI, 1216, 1217. — Rex Israel que sensu. Alcuinus, C, 910. — Christus rex, regnum ejus quale, *id.*, C, 976. — Non venit Christus regnum tollere, sed dare, *ibid.* — Christi et Salomonis regnum quale. Rabanus Maurus, CIX, 414, 480. — Christi regnum, cadente Synagoga, hoc est Judæorum dominatione, stabilitum fuit. S. Bruno Signiens., CLXIV, 602, 688. — Christus rex in gloria S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 102, 103. — — Christus quomodo regnat in domo Jacob in æternum, *id.*, CLXXXIII, 79.

Christus mediator, — Christus mediator inter nos et Patrem. S. Cyprianus, IV, 704. — Quomodo Christus venire debuit ut Dei et hominum mediator esset. Lactantius, VI, 524. — Medius inter Deum et hominem, *ibid.*, 972. — Christus qui mediator. S. Hilarius, IX, 988; X, 284, 283, 414. — Christus unus mediator Dei et hominum. S. Augustinus, XXXII, 601; XXXVI, 216; XXXVII, 1159, 1741; XXXVIII, 310, 503, 680, 1332. — Ad hanc meditationem quid requiritur, *id.*, XLI, 268, 271. — Christus mediator non quia Deus, sed quia homo, XXXV, 1842. — Christi mediatoris gratia commendatur, *ibid.*, 1843. — Mediatio Christi necessaria fuit, *id.*, XXXIV, 1070. — Christus mediator Dei et hominum, inter divina et humana nos temperans, etc. S. Paulinus Nolanus, LXI, 202 — Christus mediator pro hominibus apud Deum. Vigilius Taps., LXVII, 144, 145, 146, — Quomodo Dei hominum mediator, *ibid.*, 594, 595. — Christus mediator hominum, propter unionem naturarum. S. Fulgentius Rusp., LXV, 238. — Christus est mediator Dei et hominum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 613; LXXVI, 237. — Justorum in utroque Testamento fides una in Mediatorem, *ibid.*, 977. 985. — Job mediatorem desiderat petens libertatem a peccato. LXXV, 836, 880. — Christus mediator. V. Beda, XCII, 885; XCIV, 121; Haymo Halberst., 683. — Christus mediator Dei et hominum vocatur, *id.*, CXXXIII 329, 330; S. Bruno Carthus., CLIII, 436, 437. — Christus incarnatus et mediator Deum inter et homines esset homo. Lanfrancus, CL, 273.

Advocatus. — Christus advocatus noster. S, Cyprianus, IV, 213; S. Ambrosius, XVI, 1141; S. August., XXXVIII, 1062, 1370. — Christus advocatus tantum pro iis qui in eum credunt, *id.*, XL, 223, — Christus advocatus est, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 853.

Medicus, — Christus medicus noster. S Augustinus, XXXV; 1397, 2054; XXXVIII, 1370; Magnus medicus *id.*, 945, — Christus Samaritanus homini sanciato subveniens, *id.*, 933. — Christus medicus qui pooculum prior ægro bibit, *id.*, 542, 781.

Magister. — Christus magister verus, S. Augustinus, XL, 678. — Christus vere magister bonus, quia Deus, XXXII, 855. — Bonus magister, docens quod expedit scire, XXXVIII, 1221. — Tota vita Christi disciplina morum fuit, qua edocemur quæ appetenda, quæ fugienda, *id.*, XXXIV, 135.

Sponsus Ecclesiæ caput, etc. — Christus sponsus virginis Ecclesiæ, S. Hieronymus, XXIV, 697; S. Augustinus, XXXIV, 820. — Caput Ecclesiæ. S, Ambrosius, XVI, 685. — Lapis angularis. S. Hieronymus, XXVI, 476. — Chri-

stus vere petra medio rerum posita. Paulus Orosius, XXXI, 1064. — Caput Ecclesiæ, justorum omnium et angelorum S. Augustinus, XXXVI, 385, 749, 786. — Christus vis Ecclesiæ. S. Gregorius Magnus, LXXV, 734. — Christus est caput nostrum, *id.*, LXXVI, 845; S. Agobardus, CIV, 62, 64. — Sponsus Ecclesiæ, *ibid.*, 110, 189. — An Christus secundum humanitatem fuerit caput sanctorum incarnationem præcedentium. Hugo de S. Victore, CLXXV, 582.

Alii varii tituli. — Christus illuminator generis humani. Tertullianus, I, 395. — Unica spes totius orbis, *id.*, II, 760. Angelus appellatur Christus, *id.*, III, 925. — Sol verus. S. Cyprianus, IV, 542. — Via et veritas, *ibid.*, 750. — Panis vitæ, *ibid.*, 731. — Domus et templum Dei, *ibid.*, 686. — Christus agnus, *ibid.*, 708. — Redemptor. S. Augustinus, XXXVIII, 726. — Unicus Salvator, *ibid.*, 1061. — Novus Adam. S. Maximus Taurin, LVII, 239. — Agricola. S. Fulgentius, LXV, 722. — Fons vitæ. S. Columbanus, LXXX, 254. — Interpretatio mystica præcipuorum titulorum et nominum Christi, *ibid.*, 327, *seq.* — Explanatio moralis eorumdem nominum Christi et eorum significatio, *ibid.*, 333, *seq.* — Christus dicitur leo, quia diabolum vicit. Alcuinus, C, 1121. — Propheta, *id.*, C, 725. — Veritas S. Bruno Carth., CLII, 800. — Præclara Christi epitheta. S. Anselmus Cant., CLVIII, 631, 750, 949, 713, 588, 590. — Pastor bonus. Hugo de S. Victore, CLXXV, 532. — Christi nomina ab Isaia descripta explicantur. S. Bernardus, CLXXXIV, 829.

XXVI. — *Christi satisfactio et meritum.*

Veniam peccatis quæ a nobis commissa sunt solus potest largiri Christus. S. Cyprianus, IV, 480. — Pro nobis doluit et peccata nostra portavit, quem Deus tradidit pro peccatis nostris , *ibid.* — Christi sanguinis pretio universa sunt empta. S. Hilarius, IX, 376. — Christus placatio nostra, *ibid.*, 415. — Nostra Redemptio. *ibid.* 1002. — Salus nulla sine Christo *id.* X, 37. — Christus ob meritum obedientiæ in salutem nominis Dei ex judicii virtute provehitur, ut in eo Dei nomen et virtus sit, *id.*, IX, 340. — Christo homini nomen donatur et regnum et honor Dei, propter obedientiam donatur, *ibid.*, 795. — Christus gloriam meruit, non quia cœlum condidit, sed quia in forma servi effectus est, *ibid.*, 594. — Christus factus pro nobis ipse peccatum, ut nos in ipso essemus justitia Dei qui eramus captivitas mortis et præda serpentis. S. Ambrosuis, XIV, 1012. — Per hoc peccatum (Christum) nos Deus æternus absolvit, qui Filio suo proprio non pepercit, et peccatum eum fecit esse pro nobis, *ibid.* — Mortem suam pro morte omnium obtulit, sanguinem suum pro sanguine fudit universorum, XVI, 1115. — Agnus est, sed divinæ potentiæ, qui non solum mundavit sanguine delicta universorum, sed etiam divina potestate donavit. *ibid.*, 1224. — Sanguinem solvit, sanguinem debes, ille pro te solvit, tu pro te redde, *ibid.*, 299. — Christus advenit remissio peccatorum, captivorum redemptio, subsidium laborantium. S. Ambrosius, XV, 1440. — Solus Christus hominem redimere poterat, *id.*, XIV, 1160. — Sicut redemptio Christus, ita et misericordia, *ibid.*, 1152. — Suscepit mortis servitutem ut tibi tribueret vitæ æternæ libertatem, *ibid.*, 1467. — Sanguis Christi purpura est, qui inficit sanctorum animas, et reges facit, *ibid.*, 1447. — Christus in spinea corona mundi delicta portavit; S. Hieronymus, XXI, 557. — Suo vulnere vulnera nostra curavit, *id.*, XXIV, 507. — Christus solus habuit similitudinem carnis peccati, quæ non esset caro peccati. S. Aug., XLV, 1384, 1385.— Christus sine peccato factus tamen peccatum, *id.*, XL, 252. — Delicta nostra sua delicta fecit, ut justitiam nostram justitiam faceret, *id.*, XXXIV, 172. — In Christo integritas sine peccato, redditio sine debito, flagellum sine merito, *ibid.*, 463. — Extra unum mediatorem Dei et hominum, hominem Christum Jesum nemini salus est. S. Prosper Aquitanus, LI, 83, 84. — Pro totius mundi redemptione crucifixus, *ibid.*, 165, — Christus mortuus est pro omnibus. S. Leo Magnus, LIV, 323. — Etiam pro iniquis et impiis, *ibid.*, 312. — Sicut per Christum et in Christo creata sunt, ita omnia per ipsum atque in ipso reconciliantur. S. Fulgentius, LXV, 492. — Christus sacerdos et hostia et per ejus mortem reconciliati sumus, *ibid.*, 424. — Christus patiendo hominis culpam corripuit, et placavit Dei iram. S. Gregorius Magnus, LXXV, 894. — Sanguis Christi melius loquitur quam Abel, quare, *ibid.*, 1029. — Propitiatio pro peccatis nostris est Christus *id.*, LXXIX, 636. — An Christus passus sit pro omnibus qui ante ejus adventum mortui sunt. S. Remigius Lugd., CXXI, 1122. — Mortuus est pro omnibus credentibus et credituris, *ibid.*, 1013. Per sanguinem Christi nos erepti a vastatore mundi angelo, id est diabolo. Ratherius Veron., CXXXVI, 555, 556. — Christus peccatum et originale et actuale solvit Lanfrancus Cant., CL, 121. — Christus hostia pro peccato oblata peccatum dicebatur. S. Bruno Carth., CLIII, 57. — Christus se ipso non sacrificiis Patrem placavit. Guibertus, CLVI, 522. — Spes tota in passione et meritis Christi. S. Anselmus Cant., CLVIII, 864. — Post Adæ peccatum nullus admittitur ad regnum Dei, nisi per mortem Christi, *id.*, CLVIII, 457. — Necesse est ut eam satisfactionem faciat Deus homo, *ibid.*, 404, 414. — Christus obtulit se pro nobis sacrificium. Ivo Carnot., CLXI, 71, 72 — Christus sanguine suo genus humanum universum Deo Patri reconciliavit. S. Bruno Sign., CLXIV, 250. — Christus sua satisfactione primam nobis possessionem restituit *ibid.*, 863. Christus plus solvit de pœna, quam culpa meruit. Rupertus Tuit., CLXII, 1612. — Christus quid meruit. Hildebertus Cenom., CLXXI, 1104, 1105. — De satisfactione Deo exhibenda pro injuria per peccatum originale facta. Honorius August., CLXXII, 1131. — An Christus aliquid meruit. Hugo de S. Victore, CLXXV, 578. — Petrus Lombardus, CXCII, 793 *et seqq.* — Quomodo ex ratione colligitur aut oportuit mediatorem Dei et hominum verum Deum et verum hominem esse Richardus S. Victoris, CXCVI, 1003, 1004. — Ad plenitudinem satisfactionis oportuit ut tanta esset humiliatio in expiatione, quanta fuerit præsumptio in prævaricatione, *ibid* , — Christus non est meritus unionem hypostaticam. Philippus de Harveng, CCIII, 625 626. — Christus semel se offerens sufficiens fuit ad redemptionem totius generis humani. Petrus Cantar., CCV, 102. Omnia opera Christi fuerunt pariter meritoria. Petrus Pict., CCXI, 1190.

XXVII. — *Errores varii circa personam Christi.*

Christi originalia instrumenta delere ausus est Marcion, Tertullianus. II. 755. — Phantasma esse Christum contendebant Marcionistæ, *ibid.*, II, 331. — Christus alter qui apparuit sub Tiberio et alter qui a Creatore promittitur, aiebat, Marcion. *ibid.*, 264, 368. — Christum in hodiernum diem Judæi negant venisse, *ibid.*, 331. — Cur, *ibid.* — Dicunt hæretici Christum fuisse ad baptismum compulsum a Maria. S. Cyprianus, III, 1202. — Judæi magum existimarunt Christum, *ibid.*, 580. — Error circa regnum Christi. Lactantius, VI, 465, 808, 1013. — Judæi virtute dæmonis dicunt illum miracula patrare, *ibid.*, 485, 491. — Christum aperte negare Deum non audent Ariani. S. Hilarius, X, 238. — Christum verum Deum non esse qua arte insinuent Ariani, *ibid.*, 131. — Christum Filium Dei contra Sabellium quomodo probent Ariani, *ibid.*, 203, 204. Christum non Sapientiam ipsam sed sapientiæ opus dicentes refelluntur, *id.*, IX, 982 *et seqq.* — Christi divinitati tristitiam, metum, etc., quidam attribuunt, refutantur, *ibid.*, 1066. — Qui divinitatem et carnem Domini unius dicunt esse naturæ quod errorum auctores sint. S. Ambrosius, XVI, 831. Refutantur qui putant animam a Domino Jesu non esse susceptam, *ibid.*, 834. — Refutantur qui dicunt Christum ex Virgine non potuisse generari, *ibid.*, 1124, 1128. — Christus non, ut quidam dicunt, in phantasmate passus est, *ibid.*, 830. — Christum nihil aliud quam hominem fuisse quamvis excellentissimæ sapientiæ pagani dicebant. S. Augustinus, XXXII, 636; XXXIV, 1048, 1069, 1071. — Christum suas sententias de Platonis libris didicisse quidam dicere ausi sunt, *ibid.*, 56. — Christum non vere sed putative passum asseverabat Marcus hæreticus, *id.*, XLII, 28. — Christum neque natum ex femina neque habuisse carnem docebat Cerdon, *ibid.*, 29. — Christum hominem tantum dicebant Cerinthiani, *ibid.*, 27. — Christum colubrum esse arbitrantur Ophitæ , *ibid.*, 28, 29. — Christum Sem filium putari a Sabellianis quidam dicunt *ibid.*, 29 — De Christi Incarnatione errores Manichæorum, Photinianorum et Apollinaristarum, *id.*, XLV, 1033, 1034. — Christum tantum hominem Photiniani. tantum Deum Manichæi volunt, *id.*, XXXXIII. 229; XXXV, 1663. — Christum serpentem paradisi dicunt, Manichæi, *id.*, XLII, 37, 38. — Christum non solum in cœlo ac stellis, sed etiam in terra atque in omnibus quæ nascuntur in ea confixum, colligatum et concretum Manichæi dicebant, *id.*, XLII, 211, 212, 379. — Christum ex utero natum credere indignum putabant, *ibid.*, 178. 213, 217. — Christum non habuisse matrem conantur asserere, *id.*, XXXVI. 129 — Christum creaturam introducunt Origeniani, *id.*, XLII, 33. — De Christo quid senserint Ariani, *ibid.*, 680, 681, 686, 687. — Christum eumdem ipsum esse et Patrem et Filium et Spiritum sanctum volunt Noetiani, *ibid.*, 32. — Christum in carne venisse negant Proclianistæ, *ibid.*, 41, 42 — et omnes

XXVIII. — *De officiis nostris erga J. C.*

LXVII.

INDEX DE REDEMPTIONIS MISTERIO.

NOTA. — Index iste, cum sit idem ac præcedens de Christo, hic tantum memoratur, et quoad materias et explanationes SS. Patrum lector adeat præsertim articulos XIX, XX, et seqq.

LXVIII.

INDEX NOMINUM OMNIUM

QUIBUS SS. PATRES CHRISTUM DESIGNARUNT IN SCRIPTIS,

ORDINE VERBORUM DIGESTUS ALPHABETICO.

—

Christus a SS. Patribus dicitur :

LXIX.

INDEX DE NOMINE JESU,

ET DE EJUS EXCELLENTIA, VIRTUTE, ET DE MIRACULIS ILLO INVOCATO PATRATIS,

ORDINE DISPOSITUS ANALOGICO.

—

MONITUM.

In hoc Indice tractatur : — De Jesu nominis origine. — II. De Jesu nominis significatione. — III. De Jesu nominis excellentia et virtute. — IV, De miraculis in virtute hujus nominis patratis. — V. De usu hujus nominis et de honore ei reddito. — VI. De necessitate illud invocandi. — VII, de variis opusculis de nomine Jesu tractantibus

De nomine Jesu.

I. *De Jesu nominis origine.*— Nomen Jesu, ante ipsius adventum in Israel populo, quasi in vase aliquo, Judæorum mentibus claudebatur : S. Ambrosius, XVI, 727. — Jesus hoc nomine vocatus est in die circumcisionis suæ, quare: Beda Ven., XCIV, 56. — Deus dedit Jesu nomen, quod est, etc. : Elipandus, XCVI, 877. — Nomen Jesu ab angelo Virgini prænuntiatum est, *et vocabis nomen ejus Jesum.* Alcuin., CI, 151.— Si quis autem quærat, quando ejus nomen ab angelo, antequam in utero conciperetur, vocatum sit, tunc sine dubio, quando ait angelus ad Mariam : « Ave, etc. » : Haymo Halberstat., CXVIII, 93. — Nec solum hoc sanctissimum nomen antequam, in utero conciperetur ab angelo vocatum est, sed etiam longe antea patriarchis et prophetis prædictum, quod Filius Dei homo factus hoc nomine vocaretur, *ibid.* — Ante solem permanet nomen ejus: S. Fulbert. Carnot., CXLI, 332. — Vocabulum Jesu quod non prius ab hominibus decuit efferri in mundum, sed a quadam sublimiori excellentiorique natura. S. Petr. Dam., CXLIV, 852. — Omnes quippe prophetæ nomen istud aut nescierunt, aut penitus tacuerunt, et reservata est prærogativæ dignitas archangelo Gabrieli, qui sancto ore sanctissimæ Virgini illud primum evolvit, *ibid.* — Quo nomine vocatus est ab angelo priusquam in utero conciperetur, S. Bernard., CLXXXIII, 133. – Hoc ei nomen est ab æterno, *ibid.*, 136. — Innatum est ei nomen hoc, non inditum ab humana, vel angelica creatura, *ibid.* — Non prius ab hominibus decuit efferri in mundum sed a quadam sublimiori natura, *id.*, CLXXXIV, 832. — Quod nomen ab angelo fuit impositum Dei Filio, eo quod, etc. :Petr. Lombard., CXCI, 1304.

II. *De Jesu nominis significatione.* — Hujus nominis effusio abundantem quamdam exuberantiam gratiarum bonorumque cœlestium significat largitatem. S. Ambros., XVI, 727. — Jesus Hebraice, Σωτήρ Græce, Salvator Latine : S. Aug., XLII, 1025. — Jesus interpretatur Salvator, sive Salutaris, *id.*, XXXVIII, 944, 1334, 1370; XLI, 553, 785; S. Gregor. Magn., LXXVI, 793, 866, 940, 1040, 1064, 1171, 1208 — Nomen Jesu, nomen triumphi : S. Petr. Chrysol., LII, 367. — Jesus Hebraica lingua dicitur, Salvator dicitur hoc Latina, *ibid.*; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 1286; Paul. Diac., XCV, 1165; Beda Ven., XCII, 1; XCIV, 34; S. Beat., XCVI, 911; Alcuin., CI, 177; Haymo, CXVIII, 33; S. Pasch., CXX, 112; Humbert. card., CXLIII, 1133; S. Anselm. Cant., CLVIII. 627, 639, 725; S. Bruno episc., CLXIV, 777, 778; S. Bernard., CLXXXIII, 88; Petr. Lombard., CXCI, 1304; Garner., CXCIII, 230; Helinand, CCXII, 536, Innocent. III, CCXVII. 577.

III. *De Jesu nominis excellentia et virtute.* — Torquetur

Apollo nomine percussus Christi, nec fulmina Verbi ferre potest : Jul. Firmic. Matern., XII, 1015. — Cujus nominis virtute nihil potest esse præstantius : S. Ambros., XVI, 727. — Jesus nominis excellentia : S. Hieronym., XXVI, 286. — Mortuus est Jesus, non peribit nomen ejus. S. Aug., XXXVI, 454. — Jesu nomen, quod est nobis amicius et dulcius nominare, *id.*, XLI, 591. — Per quod nomen splendor, honos, laus, sapientia, majestas, bonitas et pietas Patris regnant per sæcula : S. Prudent., LIX, 831.— Jesus a Patre obtinuit nomen supra omne nomen. *ibid.*, 837. — In ore Christus nectar, in lingua favus, ambrosia viva in gutture. S. Paulin. Nolan., LXI, 741.— Nomen Jesu quantum prodesse potest in gratia quod tantum profuit in figura serpentis : S. Cæsar. Arelat., LXVII, 1047 — Quod est super omne nomen. S. German. Paris., LXXII, 233. — In nomine Domini mei Jesu Christi qui mihi præbet auxilium, superabo : De Vitis Patrum, LXXIII. 290. — In nomine Christi dæmones, quos vos ut deos adoratis et colitis, nos de obsessis corporibus effugamus, *ibid.*, 404. — Nomen Domini mei et Salvatoris Jesu Christi, quem dilexi et diligo, mihi validissimus murus est. *ibid.*, 289 — In nomine Jesu etiam indigni et reprobi miracula patrare queunt. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 570. —Jesu datum est a Patre nomen super omne nomen : Beda Ven., XCIII, 1033, 1034. — Christus Jesus nomen hæreditavit super omne nomen· S. Paulin. Aquil., XCIX, 408 — Nomen super omne nomen solius Dei veri est, verique Filii Dei, *ibid.*, 423.— Nomen Jesu dedit cæcis visum, auditum surdis, claudis, cursum, sermonem mutis, vitam mortuis totamque diaboli potestatem de obsessis corporibus virtus ejus nominis effugavit : Alcuin., CI, 177. — Jesu nominis excellentia : Rab. Maur., CIX, 37 ; CXII, 714, 728. —Quicunque fide non dubitans, ea in nomine Jesu quæ ad salutem animæ suæ pertinent, perseveranter petit, sine dubio exauditur. Haymo Halberst., CXVIII, 124, — Omnis qui petit in nomine Jesu, etc., exaudiri meretur. Servat. Lup., CXIX, 698. — Sancti Cosmus et Damianus dixerunt : Maleficia nescimus, et in nomine Jesu maleficiorum virtutem contemnimus : S. Ado Vienn., CXXIII, 357. — Omnes morbos per virtutem nominis Jesu depellebat : S. Odo Bellov., CXXIV, 1117. — A corporibus obsessis dœmonia ejiciebat nomen Jesu Christi proferens, *ibid.* — Ei dabitur nomen quod est super omne nomen : Remig. Antissiod., CXXXI, 712 Rupert., CLXVII, 1526, 1527. — Vult Jesus tali nomine vocari, qui scit non esse aliud nomen, in quo possit mundus salvari : S. Odilo abb., CXLII, 994. — Sanctum et terribile nomen ejus quod vix audeat illa dignior nominare natura : S. Petr. Damian., CXCIV, 851, — Christi nomen lucet, pascit et ungit, *ibid.*, 852. — Lucet prædicatum, pascit recogitatum, invocatum lenit et ungit, *ibid.* — Vocabulum Jesu, sicut Origenis lingua nobilior difinivit, dulce et gloriosum, omni odoratu cultuque dignissimum, *ibid.* — Nomen Jesu mel in ore, in aure melos, in corde jubilus, *ibid.* — Nescio modo quid dulcius immurmurat filius Jesse qui vario sermonum et sententiarum concentu omnes illos quos diligere consueveram ineloquentes reddit et mutos, *ibid.*, 833. — Si petieritis quid, et a Patre, in nomine Jesu Christi, illud procul dubio Pater dabit vobis : Radulph. Ardens., CLV, 1976, 1897. — Si volumus petitum dari nobis, petamus quid, et a Patre et in nomine Jesu Christi, *ibid.*, 1895. — Ubi est gloriatio tua, o Christiane, nisi in nomine crucifixi Domini tui Jesu Christi : S. Anselm. Cant., CLVIII, 749.— In nomine quod est super omne nomen, etc., *ibid.* — Gloriamini in nomine sancto ejus, *ibid.* — Magna quidem nomina ; sed ubi est nomen quod est super omne nomen, nomen Jesu, in quo omne genu flectatur : S. Bernard., CLXXXIII, 136.— Neque enim ad instar priorum meus iste Jesus, nomen vacuum aut inane portat, *ibid.*, 133.— Non est in eo magni nominis umbra sed veritas, *ibid.* — Qualiter nomen Jesus est medicina salubris fidelibus Christianis in omnibus adversis, *ibid.*, 843 *et seq.* — In hujus nominis luce Deus nos vocavit in admirabile lumen suum, *ibid.*, 846. — Et portabat nomen tanquam lumen, *ibid.* — Nec tantum lux est nomen Jesu, sed est et cibus, quomodo, *ibid.* — Nonne si invocet nomen vitæ, confestim respirabit ad ad vitam, *ibid.*, 847. — Cui in periculis papitanti et trepidanti, invocatum virtutis nomen non statim fiduciam præstitit, depulit metum, *ibid.* — Nihil tamiræ impetum cohibet, superbiæ tumorem sedat, etc., quam nomen Jesu invocatum, *ibid.* — Habes in nomine Jesu, unde actus tuos vel pravos corrigas, vel minus perfectos adimpleas, *ibid.* — Itemque unde tuos sensu aut serves ne corrumpantur; aut, si corrumpantur, sanes, *ibid.* — Jesu nomen amabile et consolatorium, *ibid.*, 143, 144. — O sanctum et salubre nomen, quod est Jesus : Adam. Præm., CXCVIII, 389. — Solum, ut mihi videtur, ac singulare salutis nostræ indicium est nomen istud, *ibid.* — Exsultationis nomen et salutis, nomen lætitiæ et suavitatis, nomen denique dulcedinis et jucunditatis, *ibid.* — Dulcissime sapit nomen Jesu : Petr. Bles., CCVII. 580. — Omnes vanæ cogitationes ad solum crucis signaculum et invocationem Domini Jesu citius evanescunt : Stephan. Tornac., CCXI, 370.

IV. *De miraculis in virtute nominis Jesu patratis.*—Beatus Macarius invocato Jesu nomine super quemdam mortuum suscitat illum : Cassian., XLIX, 997, 999.— Invocato Christi nomine Abraham abbas pedem aridum cujusdam hominis curat, *ibid.*, 1001.— Homines mente corrupti ac reprobi circa fidem in nomine Domini et dæmonia expellunt et virtutes maximas operantur, *ibid.*, 1003. —Ægyptio Deum Martini, id est Jesum, invocante, tempestatis periculum effugit : Amœn., LXI, 1080. — Habens semper in ore suo nomen Jesu B. Martinus febres sedat, dæmones fugat, paralytica membra glutinat, mortuorum trium sua prece reddit corpora vitæ pristinæ : S. Gregor. Turon., LXXI, 1009. — Invocato nomine Jesu surdus et mutus sanatur, 377.— Eodem nomine invocato cæcus visum obtinet, *ibid.*, 378. — Infans triginta dies ab ortu habens adjuratus in nomine Jesu loquitur et revelat quod quærit ab eo Bricius episcopus, *ibid.*, 190. — Invocato nomine Jesu, sacra ethnicorum turbata et fugati dii, *ibid.*, 741, 742.— Per invocationem nominis Christi Clodoveus victoriam meruit obtinere contra Alamannos, *ibid.*, 225, 226. — Febricosus sanatur Christi nomine invocato : S. Domnol., Cenon., LXXII, 663. — Et invocato Jesu filiam reduxit incolumen : *De Vitis Patr.*, LXXIII. 148. — Jesu nominatione dejectus est Satanas, *id*, LXXIII, 145. — Quo per Antonium in nomine Domini nostri Jesu Christi curato, *ibid.*, 154. — Et invocato nomine Jesu una cum expulsis dæmonibus vana præsentium philosophorum confutata sapientia est, *ibid.*, 161. — In nomine Jesu Christi surge et ambula, et apprehensa ejus manu dextera elevavit eum, et protinus consolidatæ sunt bases ejus plantæ, et exsilivit et ambulavit, *ibid.*, 400. — Domini Jesu invocato nomine egreditur dæmon spumante muliere, *ibid.*, 638. — Sanat claudum S. Eligius hæc verba proferens : In nomine Jesu Christi surge, et sta super pedes tuos, *id.*, LXXXVII, 500.— Dæmoniacum liberat Eligius Christi nomine, *ibid.*, 520.— Ut famulum Christi nomine a ficta sanavit Eligius, *ibid.*, 556.— Christi nomine invocato quemdam infirmum sanat : S. German. Paris. LXXXVIII, 461. — S. Leobinus nomine Christi invocato incendium exstinguit, *ibid.*, 553. — In nomine Jesu S. Livinæ oranti vox divinitus emissa respondet, illlum esse exauditum : S. Bonifac., LXXXIX, 886. — Germanus episcopus cum Lupo Brittaniam navigans nomine Jesu invocato fluctus savientes opprimit : Beda Ven., XCV, 46. — S. Gallus filiam ducis a dæmone liberavit per invocationem nominis D. N. J. C. : Walafrid. Strab., CXIV, 993.— S. Felix dixit ad arborem. Præcipio tibi in nomine J. C., ut radicitus corruas, et templum ac simulacrum, vel aram ejus funditus comminuas, et ad verba ipsius hoc factum est : S. Ado Vienn., CXXXIII, 343.— S. Cornelius uxorem Cerealis militis paralyticam in nomine Jesu Nazareni subito sanat, *ibid.*, 353. — Rex Clodoveus ad invocationem Christi nominis victoriam meruit obtinere contra Alemannos : Flodoardus, CXXXV, 51. — Nomine J. C. prolato convertitur hæreticus Arianus, *ibid.*, 58. — Invocato Domini nomine podagra laborans subito sanatur : Richerius, CXXXVIII, 257.— Sub terribili invocatione nominis Jesu leprosum sanavit : S. Abbo, CXXXIX, 404. 405. — In nomine Jesu Christi S. Godehardus febricitantem sanavit, *id.*, CXLI, 1202. — In nomine Jesu Christi idem sanctus dæmoniacam feminam liberavit, *ibid.*, 1206. — infirmus a medicis desperatus iu nomine Jesu meritis S. Godehardi sanatur, *ibid.*, 1227. — In nomine Jesu homo horrenda lepra totus ulcerosus subito sanatur : Lanfranc., CL, 759.— In nomine Christi paralyticus sanatur, *ibid.*, 758.

V. *De usu nominis Jesu et de honore ei reddito.* — In nomine Christi precantur, VIII, 692, 694, 697, 707, 708. — Bonum hoc nomen, quod angeli atque archangeli adorant, quod dæmones tremunt et ferre non possunt, quod ad salutem homines assumunt : S. Hilar., IX, 324. — nomine Jesu omne genu flectatur : S. Hieronym., XXVI, 980,— Crescit per omnes gentes nomen Jesu : S. Aug., XXXVI, 454. — Quod nomen omne quod in cœlo, quod in inferno est, tremens, genuflexum, submisso vertice confitetur : S. Petr. Chrysolog. LII, 370. — In hoc nomine deitatis tota adoratur majestas *ibid.*, 586. — Omnes, qui commorantur in cœlis, universi qui habitant terram, cuncti qui in profundo tenentur inferni, huic prosternuntur nomini, hoc adorant, *ibid.*—Psallendum est nomini Jesu altissimo qui regnat in sæcula sæculorum : Arnob. junior, LIII, 340. — Ecclesia confitetur admirabile nomen Domini Jesu in universa terra, *ibid.*, 335. — B. Petrus loquitur et sanat infirmos in nomine Jesu, *ibid.*, 422; Gregor. Turon., LXXI, 173. — Juramenta per Jesu nomen : S. Gregor. Mag., LXXI, 788. — In nomine Domini Jesu Christi Salvatoris incipiunt et

---

LXX.

INDEX DE SPIRITU SANCTO

DE ILLIUS DIVINITATE, ATTRIBUTIS, DONIS, OPERATIONIBUS,

ORDINE REFERENS ANALOGICO VARIAS DE ISTIS PATRUM SENTENTIAS

MONITUM.

In hoc Indice tractamus vicissim : I, de divinitate Spiritus sancti ; II, de illius processione et missione III, de variis attributis ; IV, de nominibus et figuris quibus apparuit ; V, de diversis donis et operationibus ; VI, referimus errores circa Spiritum sanctum ; et VII, indicamus libros de Spiritu sancto tractantes.

I. — *De divinitate Spiritus sancti.*

II. — *De processione Spiritus sancti, et ejus missione.*

Hoc mihi et in tertium gradum dictum sit, quia Spiritum non aliunde puto, quam a Patre per Filium. Tertullianus, II, 159. — Spiritus sancti processio. S. Hilarius, X, 250. — An id ipsum sit a Filio accipere quod a Patre procedere, *ibid.*, 251. — Non in incerto reliquit Dominus a quo sit, *ibid.*, 250. — Libertas relinquitur intelligentiæ utrum ex Patre, an ex Filio sit, *ibid.*, — Etsi non sensu, tamen consciéntia tenemus quod Spiritus Dei sit ex Patre per Filium, *ibid.*, 470. — Spiritus sanctus non est creatus, *ibid.*, 468. — Non genitus, *ibid.*, 469. — Non sumpsit de creaturis Spiritus sanctus, *ibid.*, 340. — Sed de Patris et Filii rebus, *ibid.* — Ex Patre et Filio accipit, *ibid.*, 656. — Alter in altero exsultat cum Spiritus sancti plenitudine una originali coæternitate renitens. S. Zeno, XI, 392. — Filius a Patre procedit, et Spiritus ab ipso procedit. S. Ambrosius, XIV, 1170. — Quæ Filius accepit a Patre per unitatem naturæ, ex ipso per eamdem unitatem accepit et Spiritus S. *id.*, XVI, 771. — Spiritus sanctus a Patre et Filio non ex tempore sed ab æterno inseparabiliter procedit *id.*, XVII, 675, 947, 1015. — Spiritus sanctus de Patre procedens Deus. S. Augustinus, XXXVIII, 1071; XL, 258, 634, 684; XLII, 697, 703, 722, 742, 752, 790; XLIII, 378. — Spiritus sanctus non a Patre et Filio factus est, sed procedit, *id.*, XXXIII, 749. — Utrum a Filio procedat Spiritus sanctus, *id.*, XXXV, 1888, 1889. — Spiritus sanctus a Filio cur procedit, *id.*, XLII, 902. — Spiritus sanctus cur procedere dicitur, non vero nasci, *ibid.*, 770. — Spiritus sancti processio a Patre et Filio est sine tempore, nec amborum Filius dici potest, *ibid.*, 1094. — Spiritus sanctus a Patre et Filio procedit utrique æqualis. S. Augustinus, XL, 648. — Spiritus sanctus cur non sit genitus et quomodo a Patre ac Filio procedat, *id.*, XLII, 1092. — Spiritus sanctus de Patre et Filio procedit. S. Fulgentius Rusp., LXV, 696. — Spiritus sanctus sic procedit a Filio, sicut procedit a Patre, *ibid.*, 418. — Proprium est Spiritus sancti quod de genitore genitoque procedit, *ibid.*, 575. — A Patre et Filio procedit Spiritus sanctus. Cassiodorus, LXX, 23. — Spiritus sanctus a Filio procedit. S. Gregorius Magnus, LXXV, 541. — A Patre et Filio. S. Gregorius Magnus. LXXVI, 534, 1198. — Quod Spiritus sanctus Deus est ex Patre Filioque procedens. S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 134. — Quod Spiritus sanctus nec genitus dicitur nec ingenitus, sed procedens tantum, *ibid.*, 135. — Quid interest inter nascentem Filium et procedentem Spiritum sanctum, *ibid.* — Spiritus sanctus a Patre et Filio æqualiter procedit. Alcuinus, C, 844. — Multa testimonia SS. Patrum de processione Spiritus sancti referuntur. Theodulfus Aurel., CV, 239 *et seqq.* — Spiritus sanctus unde procedat. Rabanus Maurus, CXI, 23. — Ratherius Veron., CXXXVI, 225, 247; S Petrus. Damianus, CXLV, 636. — De processione Spiritus sancti contra Græcos. S. Anselmus Cant., CLVIII, 285 *et seqq.* — Spiritus sancti processio a Patre Filioque affirmatur. S. Bruno Ast., CLXIV, 359. — Rupertus Tuit., CLXIX, 14 *et seqq.* — Hildebertus Cenom, CLXXI, 590, 591, 1078. — Spiritus sancti duplex processio. S. Bernardus Claræeval., CLXXXIII, 323. — Spiritus sancti processionem a Filio Græci negant et refutantur. S. Petrus Pictav., CCXI, 914. — Spiritus sancti processio a Patre et Filio, *id.*, CCXIII, 754. — Spiritus sanctus non est innascibilis, siquidem missus est a Filio. S. Hilarius, X, 519. — Cur dicatur mitti a Patre, cum a Filio mittatur, *ibid.* —Spiritus sanctus missus est ut credentes instrueret, doceret, sanctificaret, *ibid.*, 489. — Spiritus datus et missus, sicut Filius; atque in hoc utique unitatem divinitatis habent. S. Ambrosius, XVI, 778. — Spiritus sanctus propter societatem unitatemque naturæ a Filio mittitur, *id.*, XVII, 520. — Spiritus sanctus a Patre et Filio missus. S. Augustinus, XLII, 686, 697. — Spiritui sancto quid sit mitti, *ibid.*, 908. — Spiritus sancti missio quomodo intelligenda, *ibid.*, 850. — Spiritus sanctus quando missus, *ibid.*, 179. — Spiritus sanctus missus ut impleretur Lex, *id.*, XXXVIII, 1239, 1249. — Sicut lex data est quinquagesimo die ab occisione agni, sic Spiritus sanctus venit die quinquagesimo a passione Christi, *id.*, XXXVII, 1167. — Spiritus sanctus cur decimo post ascensionem die venerit, *id.*, XXXVIII, 1239. — Ab utroque, scilicet a Patre et Filio missus dicitur. S. Maximus Taurin., LVII, 640; S. Fulgentius Rusp., LXV, 783. — Hildebertus Cenom; CLXXI, 590, 591. — De missione Spiritus sancti, quæ fit duobus modis, visibiliter et invisibiliter. Petrus Lombardus, CLCII, 562, 564, 566.

III. — *De variis attributis Spiritus sancti.*

Natura propria Spiritus sancti sanctitas est. Tertullianus, II, 933. — Spiritum sanctum sempiternum esse probatur. S. Ambrosius, XVI, 728. — Spiritum sanctum esse omnipotentem probatur ex Scriptura, *ibid.*, 846. — Sicut Pater et Filius, ita etiam Spiritus sanctus immaculatus et omnipotens est, *ibid.*, 815. — Spiritus sanctus sicut Pater et Filius creator est omnium, *ibid.*, 749, 755. — Spiritus sanctus bonus est, fons principiumque bonitatis, *ibid.*, 720 *et seqq.* — Spiritus sanctus unus est, qui efferbuit in prophetis, insufflatus est apostolis, etc., *ibid.*, 717, 718. — Spiritus sanctus verus Deus Patri ac Filio æqualis. S. Augustinus, XLII, 788, 827, 828, 927. — Spiritus sanctus Patri et Filio consubstantialis et coæternus, *id.*, XXXV, 1826; XLII, 928. — Spiritus sanctus creator cum Patre et Filio, *id.*, XLII, 783. — Spiritus sanctus est creator. Cassiodorus, LXX, 739. — Immensus Spiritus sanctus. S. Fulgentius Rusp., LXV, 263, 786.

IV. — *De variis nominibus Spiritus sancti et figuris quibus apparuit.*

Natura Spiritus sancti declarata est per animal simplicitatis et innocentiæ. Tertullianus, I, 1208. — Vicarius est Domini, *id.*, II, 809. — Cur in specie columbæ venit Spiritus sanctus. S. Cyprianus, IV, 506. — Spiritus sanctus frequenter apparuit in igne, *ibid.*, 776. — Spiritus sanctus descendit in specie columbæ; ut et sapientiæ testimonium ferret, et sacramentum lavacri spiritalis impleret. S. Ambrosius, XVI, 799 *et seqq.* — Non solum lux, sed etiam ignis est Spiritus sanctus, *ibid.*, 737. — Spiritus sanctus est aqua viva, *ibid.*, 739. — Non solum aqua, sed etiam flumen dictus est, *ibid.* — Spiritus sanctus est fluvius de sede Dei procedens, quem bibit, qui credit in Christum, *ibid.*, 812. — Oleum lætitiæ Spiritus sanctus est, *ibid.*, 728. — Spiritus sanctus quare quasi columba descendit, *ibid.*, 427, 428. — Spiritus sanctus cur digitus Dei appellatus sit, *ibid.*, 779. — S. Augustinus, XXXIV, 604, 620, 1118; XXXVI, 111: XXXVII, 1167; XXXVIII, 74, 842, 857; XL, 335, 336; XLI, 522; XLII, 791. — Spiritus sanctus in columbæ specie venit, *id.*, XXXV, 2035. — Quare Spiritus sanctus in columba apparuit, et Filius Dei in homine, *id.*, XL, 25. — Quare in specie columbæ super Christum apparuit, et in igne super discipulos, *id.*, XXXV, 1426. — Spiritus sanctus dicitur Dei donum, munus, ignis, amor, charitas, pax, gratia, requies nostra, locus noster, *id.*, XXXII, 848, 1077; XXXIV, 171. — Spiritus sanctus donum Dei, *id.*, XXXV, 1514; XL, 251; XLII, 1083. — Spiritus sanctus magnum flumen, *id*, XXXVII, 1187. Spiritus sanctus ostiarius, *id.*, XXXV, 1729. — Rex, *id.*, XLII, 792. — Spiritus sanctus per columbam significatur. S. Gregorius Magnus, LXXV, 529; LXXVI, 1223, 1224, 1295. — Et per ignem, *id.*, LXXV, 529; LXXVI, 800, 824, 1223. — Et per aquam, *id.*, LXXV, 989; LXXVI, 100. — Spiritus sanctus dicitur spiritus vehemens, *id.*, LXXV, 715. — Sonus oris Dei, *id.*, LXXVI, 419. — Spiritus sapientiæ mobilis, *id.*, LXXVI, 490. — Digitus Dei, *ibid.*, 894. — Paracletus, id est advocatus et consolator, *ibid.*, 1221. — Spiritus sanctus, cur sub specie columbæ et ignis videri voluerit, *id.*, LXXV, 529; LXXVI, 447, 800, 824, 1223, 1244. — Quod Spiritus sanctus ex opere angelus dicatur. S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 135. — Quod Spiritus sanctus Paracletus vocetur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus septiformis dictus, *ibid.*, 136. — Quod Spiritus sanctus donum dicitur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus charitas et gratia nuncupetur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus Dei dignitus dicatur, *ibid.*, 137. — Quare Spiritus sanctus in columbæ specie venisse testatur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus ignis nomine appellatur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus aquæ nomine dicatur, *ibid.* — Spiritus sanctus flumen dicitur. S. Bruno Carthus., CLII, 836. — Auster, *ibid.*, 1327. — Misericordia Patris et Filii, *ibid.*, 1270. — Spiritus sanctus significatur per columbam emissam ex arca Noe. Rupertus Tuit., CLXVII, 347. — Spiritus sanctus significatur per rorem, *ibid.*, 665. — Spiritus sanctus significatur per fluvium igneum, *ibid.*, 1515. — Spiritus sanctus significatur per ventum urentem. Rupertus Tuitiens., CLXVIII, 197. — Spiritus sanctus significatur per lampadem cum septem lucernis, *ibid.*, 727. — Spiritus sancti symbolum, columba. S. Bernardus, CLXXXIII, 1001. — Spiritus sanctus Patris et Filii osculum, *ibid.*, 810, 812.

V. — *De variis donis Spiritus sancti et ejus operationibus.*

Spiritus sancti dona. S. Hilarius, X, 258. — Ea neque emere licet neque vendere. *id.*, IX, 1037. — Hujus doni

virtute diabolus expellitur, et infirmitates curantur, *ibid.*, 967. — Spiritus sancti donum maxime necessarium *id*, X, 74. — Spiritus sancti donum per impositionem manus et precationem gentibus largiendum, *ibid.*, 1024. Qualiter septem dona ejus unicuique fidelium conveniant. S. Ambrosius, XVII, 798. — Spiritus sancti beneficia quæ sint. S. Augustinus, XLII, 704, 717. — Spiritus sancti dona septem Spiritus Dei dicuntur, propter operationem septenariam unius ejusdemque Spiritus. *id.*, XXXVII, 1960. — Spiritus sancti dona quare diversa, *id.*, XXXIII, 839, — Spiritus sancti dona sideribus comparantur, *id.*, XXXII, 842. — Stellæ dicuntur *id.*, XXXVII, 1160. — Cum sit unus et idem Spiritus sanctus, propter diversas operationes dissimiliter appellatur, *id.*, XXXIV, 615. — Septem Spiritus sancti dona. S. Leo Magnus, LIV, 409. — Spiritus sancti dona, id est linguæ prophetia, sacramentorum scientia, fides, etc. S. Fulgentius Rusp., LXV, 346. — Dona Spiritus sancti in nobis augeri vel minui possunt, non ipse Spiritus, *ibid.*, 186. — Rivi olei sunt dona Spiritus sancti. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 113. — Digitis Dei dona Spiritus sancti significantur, *ibid.*, 893, 894. — Spiritus sancti dona enumerantur, *ibid.*, 1224, 1225. — Dona quædam Spiritus sancti ad salutem sunt necessaria *id.*, LXXV, 598. — Quædam sunt ad aliorum utilitatem, *ibid.* — Per septiformem Spiritus sancti gratiam, aditus nobis vitæ cœlestis aperitur *id.*, LXXVI, 1016. — Septem dona Spiritus sancti in oratione Dominica petuntur, eorum enumeratio. S. Anselmus Cant., CLVIII, 596, 597. — Septem sunt dona Spiritus sancti, scilicet sapientia, consilium, intellectus, fortitudo, scientia, pietas, Deique timor, quæ septem spiritibus immundis opponuntur. S. Bruno Sign., CLXV, 185. — Timoris Domini Spiritus ex judicio Dei inter luces ac tenebras cognoscitur. Rupertus Tuit., CLXIX, 183. — Spiritus fortitudinis ex creatione solis et lunæ agnoscitur, *ibid.*, 184. — Spiritus consilii in creatione piscium aviumque et reptilium, *ibid.*, 185. — Sapientiæ ex requie diei septimi cognoscitur, *ibid.* — Multa sunt in Scripturis consonantia sanctum septiformem Spiritum, *ibid.*, 182. — Septem dona Spiritus sancti, *ibid.*, 1161 *et seqq.* — Spiritus pietatis, beati sunt mites. Rupertus Tuit., CLXX, 222. — Spiritus scientiæ facit hominem lugere, et seipsum, et alios peccatores, *ibid.*, 224. — Quid dat Spiritus fortitudinis, *ibid.*, 226. — Spiritus consilii misericordes facit *ibid.*., 229. — Spiritus intellectus oculum purgat, ut Deum videat *ibid.*. 231. — Spiritus sapientiæ pacificos facit, *ibid.*, 234. — Tria Spiritus sancti dona, pignus salutis, robur vitæ, scientiæ lumen. S. Bernardus, CLXXXIII, 328. — Dona septem, *ibid.*, 755. — Septem Christi apparitionibus applicata, *ibid.*, 292, 753. — In donis Spiritus sancti cavendum duplex periculum, *ibid.*, 706. — Spiritus septiformis adversus septem peccati vitia, *ibid.*, 574. — De donis Spiritus sancti libellus. Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1590. — Quod aliqui dicunt ipsum Spiritum sanctum non dari, sed dona ejus. Petrus Lombardus, CXCII, 557. — Spiritus sancti dona multiplicia. Alanus de Insulis, CCX, 219 *et seqq.* — Spiritus sancti operationes recensentuir Novatianus, III, 913. — Spiritus divinus auctor est omnis sermonis prophetici. S. Hilarius, IX, 792. — Loquitur in prophetis, *ibid.*, X, 454. — Quam diversis modis loquatur, *ibid.*, 86 *et seqq.* — Spiritus sancti officium in nobis, *ibid.*, 73. — Spiritus sanctus Deum interpellat pro iis qui vovent Deo, quæ Ecclesia probat *id.*, IX, 414. — Spiritus sanctus vivificat sicut Pater et Filius. S. Ambrosius, XVI, 749. — Ipse est Spiritus vitæ operator æternæ, *id.*, 748. — Omnia quæ Deus, ille operatur, *id.*, XVII, 1007 *et seqq.* — Sanctificat filios Dei, *ibid.*, 393. — Postulat more naturæ suæ, *ibid.*, 127. — Contristatur ex nobis et gaudet in nobis, *ibid.*, 170, 393. — In aurigæ modum ferebatur super aquas. S. Hieronymus, XXII, 659. — Nascentem mundum in figura baptisimi parturiebat, *ibid.* — Quomodo Spiritus sanctus suam inspiret voluntatem hominibus, XXIII, 117. — Vigilat ad Deum, et quomodo, *id.*, XXIV, 1296. — Spiritus sanctus solus superferri dicitur super aquas, quare. S. Augustinus, XXXII, 848. — Spiritus Dei super aquas quomodo. *id.*, XXXIV, 226: XL, 133, 167. — Spiritus sanctus quo sensu dictus Deum pro nobis interpellare, *id.*, XLIV, 551. Quo sensu interpellet pro nobis et clamet: Abba, pater, *id.*, XLV, 1032. — Spiritus sanctus antiquorum justorum voluntates bonas non solum adjuvit, sed fecit, *id.*, XLIV, 622. — Spiritus sanctus decimo post Ascensionem die venit, *id*,, XXXVIII, 1239. — In linguis dispertitis apparuit, XXXV, 1249. — Ecclesiæ catholicæ unitatem commendavit, XXXVIII, 1231, 1234. — Ad Spiritum proprie pertinet remissio peccatorum, *id.*, 461. — Spiritus sanctus aliter adjuvat nondum inhabitans, aliter inhabitans, XXXIII, 880. — Spiritus Dei nisi regat, cadis: nisi erigat, jaces, *id.*, XXXVIII, 855. — Sine Christo aut sine Patre, non sanctificat, non illuminat, etc., XLII, 705. — Quosnam facit gemere, *id*, XXXV, 1425. — Spiritus sanctus habitat in parvulis baptizatis, etiamsi nesciant, *id.*, XXXIII, 841. — Sine Spiritu sancto nec Christum diligere, nec mandata ejus servare possumus, *id.*, XXXV, 1826 *et seqq*, — Apostolorum pectora cœlesti vigore firmavit, et novo linguas eorum ditavit eloquio. S. Maximus Taurin., LVII, 631. — De Christ divinitate testimonium præbuit, *ibid.*, 636. — Ubi vult spirat, et quibus vult gratis sua dona dispensat, *ibid.*, 655. Ejus cooperatio ad nostram salutem ostenditur, *ibid.*, 630, 631. — Spiritus sanctus facit nos gemere, dum nos facit dolere iniquitatem nostram, postulare veniam, desiderare justitiam. S. Fulgentius Rusp., LXV, 758, — Quomodo Spiritus sanctus intus nos doceat. S. Gregor. Mag., LXXVI, 1222. — Spiritus sanctus apostolos emundavit, *id.*, LXXV, 541. — Spiritus sanctus quid in nobis agat, *id.*, CLXXV, 715, 1221. — Spiritus sanctus docet. S. Hildefonsus Tolet., *id.*, XCVI, 136. — Quid Spiritus sanctus inspiraverit apostolis cum donum linguarum infuderit. S. Agobardus Lugd., CIV, 166. — Spiritus sancti variæ operationes. Rabanus Maurus, CVII, 777. — Spiritus Dei ferebatur super aquas. Rupertus Tuit., CLXX, 183. — Spiritus sancti effectus in nobis. S. Bernardus Clar., CLXXXIII, 324. — Ejus opera, *ibid.*, 330. — Alia operatur propter nos, alia propter proximos, *ibid.*, 706. — Tria operatur in nobis ad declinandum a malo: pœnitentiam, supplicationem et remissionem, *ibid.*, 324. — Item tria ad faciendum bonum; monet memoriam, docet rationem, movet voluntatem, *ibid.* — Illuminat et accendit, *ibid.*, 813. — Spiritus sanctus pro nobis interpellat. Petrus Lombardus, CXCI, 1447.

VI. — *Errores circa Spiritum sanctum.*

Spiritus sancti divinitatem impugnantes refelluntur. S. Zeno, XI, 267. adn. 52. — Qui divinitatem sancti Spiritus negaverunt, vel Arianorum sunt Judæi, vel Ariani Judæorum. S. Ambrosius, XVI, 820. — Objectio hæreticorum contra divinitatem Spiritus sancti ex verbis Amos prophetæ de flatu ventorum desumpta, solvitur, *ibid.*, 752 *et seqq.* — Objectio hæreticorum contra divinitatem Spiritus sancti, petita ex verbis Apostoli: ex quo omnia per quem omnia solvitur, *ibid.*, 761. — Spiritum sanctum conditum blasphemant hæretici. S. Hieronymus XXIII, 369. — Error circa Spiritum sanctum *id.*, XXVI, 375. — Ariani, Eunomiani, Macedoniani, Photiniani, Judæi peccabant in Spiritum sanctum. S. Augustinus, XXXIII, 814. — Spiritum sanctum quidam hæretici prorsus negant, alii creaturam esse volunt; qui illi sint, *id.*, XXXVIII, 448; XLII, 44. — Quomodo erraverunt circa Spiritum sanctum Sabelliani, Ariani, Manichæi, Cataphryges, Donatistæ, XXXV, 2099; XLII, 30. — Spiritum sanctum negabant Sadducæi, *id.*, XXXVIII, 447. — Spiritum sanctum Patri et Filio æqualem, ejusdemque cum eis substantiæ nolebant agnoscere Macedoniani, *id.*, XLII, 797. — De Spiritu sancto quid senserint Ariani, XLII, 680, 681, 736. — Spiritum sanctum Christo subjectum dicebant, *ibid.*, 714, 716. — De Spiritu sancto errores Arianorum, Eunomianorum, etc., *id.*, XXXVIII, 448. — Spiritum sanctum deitatem esse Patris et Filii hæretici quidam opinati sunt, XL, 191. — Macedonianorum error de Spiritu sancto. S. Leo Magnus. LIV, 206, 400. — Eum Ariani et Macedoniani Patre et Filio esse minorem blasphemant. Gennadius, LVIII, 1013. — Contra errorem Græcorum de processione Spiritus sancti. S. Petrus Damianus, CXLV, 633. — Quod Græci non recte dicant S. Spiritum procedere de Patre per Filium per quem sunt omnia, etc., S. Anselmus Cant., CLVIII, 307. — Fuerunt hæretici, nempe Macedoniani, qui credebant in Patrem, et Filium, sed non admittebant Spiritum sanctum, eum Deum negantes; quos damnavit Ecclesia in concilio Constantinopolitano. S. Bruno Sign., CLXIV, 238. — Spiritus sancti processionem a Filio Græci negant et refutantur Petrus Pictav., CCXI, 914.

VII. — *Libri de Spiritu sancto tractantes.*

De Spiritu sancto Faustinus presbyter, XIII, 76.

De Spiritu sancto libri tres. S. Ambrosius. XVI, 703, *et seqq.*

De Spiritu sancto libellus unus, *id.*, XVII, 1005.

Interpretatio libri Didymi de Spiritu sancto. S. Hieronymus, XXIII, 101 *et seqq.*

De Spiritus sancti potentia. S. Nicetas. LII, 853 *et seqq.*

De Spiritu sancto libri duo. Paschasius diaconus, LXII, 12.

De Spiritu sancto. Taio Cæsaraug., LXXX, 737.

LXXI.

INDEX

IN MARIANA SS. PATRUM OCCIDENTALIS ECCLESIÆ,

VEL

ELENCHUS OPERUM ET DICTORUM

QUÆ AD HONOREM ET CULTUM B. MARIÆ VIRGINIS IN PATROLOGIA REPERIUNTUR, AB INCUNABILIS RELIGIONIS CHRISTIANÆ USQUE AD SÆCULUM XIII.

MONITUM.

Inter diversos hujus tomi Indices, qui ad multiplicem et faciliorem totius Patrologiæ explanationem referuntur, nullum, ascetice loquor, invenies, cujus tanta fuerit vel operis magnitudo et præstantia, vel quæ percipi ex eo potest, oratorum, pastorum et omnium legentium utilitas.

Nostris præsertim temporibus, momenti est gravissimi, de cultu, laudibus et privilegiis B. Mariæ, synopsim particularem texere, et de perpetua Ecclesiæ catholicæ traditione, firmissimum argumentum ex factis et dictis, per universa retro sæcula, quasi catenam ostendere, ut omne dubium tollatur, et innumerabilibus testimoniis crescat adhuc et ardentius promoveatur erga sanctissimam Virginem fidelium devotio.

Quanta fuerit, a prima religionis ætate Christianorum fiducia in augustissimam Deiparam; qualis repensus honor, quam fervens amor per continuas et piissimas orationes, per sermones frequentissimos, per obsequiosum cultum, multifarie exhibitus et effusus, quis fortasse, ut æquum est, suspicatur?

Hæcce Tabula vel synopsis evidenter omnibus demonstrabit, nostram erga divinam Matrem Mariam devotionem, esse non solum perantiquam, sed adhuc veterum Patrum pietati inferiorem.

Enimvero, ut divos Anselmum et Bernardum e recentiorum Patrum numero sileam, nonne ascendere liceret, quasi per gloriosam et immotam scalam, usque ad Tertullianum, per Innocentium III, Ven. Hildebertum, Martinum Legionensem, Petrum Blesensem, Adamum Scotum, S. Stephanum Cisterciensem, Petrum Lombardum, S. Amedeum Lausaniensem, Hugonem a S. Victore, S. Fulbertum, Venerab. Guibertum. S. Odilonem, S. Paschasium Radbertum, B. Alcuinum, S. Paulinum Aquileiens., Ven. Bedam, S. Hildefonsum, S. Isidorum, S. Gregorium M., S. Fulgentium, S. Augustinum, S. Gaudentium, S. Petrum Chrysologum, S. Ambrosium, S. Hilarium Pictav., Lactantium, et multos alios quos æquis passibus Græcos Patres ardenter sequi vidimus, et quos enumerare omnes longum videretur. Ut inter cæteros unum adhuc in medium proferam, qui solus ipse totam traditionem in suis sermonibus et notis amplectitur, ubi, quæso, nostris temporibus, vel sermo vel liber qui Adami Persenæ libellum vere aureum et *Mariale* dictum, amore tenerrimo, suavissima pietate, et Scripturæ sacræ necnon et SS. Doctorum florigera scientia, exæquare possit? Videas, benigne lector, non tantum ob sanctam et mirificam pii auctoris devotionem sed propter innumerabilia fere testimonia quæ in pretioso ejusdem Libro congesta sunt, et tunc intelliges quid a nobis faciendum adhuc supersit, ut nostrorum Patrum devotionem æquiparemus et assequamur.

Ad expeditiorem utilitatem oratorum vel uniuscujusque Christiani qui de B. Virgine Maria aliquid invenire vel dicere cogitat, hunc Indicem in varias dividimus sectiones; sic sectio I, chronologica, exhibet omnes auctores qui a Tertulliano ad Innocentium III de B. Virgine egerunt; sectio II hagiographica, refert quidquid ad B. Mariæ vitam attinet; sectio III, dogmatica, enumerat Patres qui maternitatem et virginitatem B. Mariæ asseruerunt; sectio IV præbet syntagma rerum quæ ad Immaculatam Conceptionem pertinent; sectio V, apologetica, proponit quidquid dixere Patres ad defensionem B. Mariæ; sectio VI, parænetica, dat sermones et homilias de B. Virgine; sectio VII, encomiastica, agit de laudibus B. Mariæ; sectio VIII, liturgica, tractat de festis, hymnis et precibus ad honorem et gloriam Deiparæ; sectio IX, ascetica, ostendit varias B. Virginis Mariæ virtutes; sectio X, philologica, exhibet omnia opera vel opuscula circa B. Mariam, ordine Patrum aphabetico. His dictis :

SECTIO I.

Ordo Patrum et auctorum chronologicus.

An. chr.
245. Tertullianus.
258. S. Cyprianus.
312. Constantinus imperator.
317. Lactantius.
340. S. Ambrosius Mediolan.
350. S. Eusebius Vercellens.
353. S. Hilarius Pictav.
362. Marius Victorinus Afer.
393. Cœlius Sedulius.
400. Sulpicius Severus.
405. Aurelius Prudentius.
407. S. Chromatius.
417. Lucius Dexter.
420. S. Gaudentius.
420. S. Hieronymus.
420. Zacchæus.
426. Leporius.
430. S. Augustinus Hippon.
430. Cassianus.
431. S. Paulinus Nolan.
440. S. Leo Magnus, papa.
448. S. Germanus Antissiodor.
450. S. Petrus Chrysologus.
470. Claudinus Mamertinus.
492. Gennadius.
518. Vigilius Tapsensis.
533. S. Fulgentius.
547. Facundus.
560. Cassiodorus.
566. S. Nicetas.
580. Eugyppius.
580. Vigilius Tridentinus.
591. S. Leander.
595. S. Gregorius Turonens.
604. S. Gregorius Magnus, papa.
609. Venantius Fortunatus.
636. S. Isidorus Hispal.
640. Ambrosius Autpertus.
646. Taio.
659. S. Eligius.
660. S. Hildephonsus.
703. Missale Mozarabicum.
703. Breviarium Gothicum.
30. Ven. Beda.

An. chr.
784. Paulus diaconus.
798. Isidorus Mercator.
800. Carolus Magnus.
804. S. Paulinus Aquileiens
804. B. Alcuinus.
840. Agobardus.
853. Haymo Halberstat.
855. Rabavus Maurus.
865. S. Paschasius Radbertus.
868. Ratramnus.
872. Grimaldus.
872. Joannes Scotus.
882. Hincmarus.
888. Anastasius Bibliothec.
908. Remigius monac.
911. Notkerus.
920. Hervæus.
960. Atto Vercell.
974. Ratherius.
984. Gezo, abbas.
1029. S. Fulbertus.
1031. Robertus, rex.
1045. S. Bruno Herbipol.
1048. S. Odilo, abbas.
1072. S. Petrus Damian.
1085. S. Anselmus Lucens.
1086. Udalricus Cluniac.
1091. S. Aldhelmus.
1098. Radbodus II, episc.
1099. Monumenta sæculi XI.
1100. Radulphus Ardens.
1104. Ven. Guibertus.
1107. Goffridus abbas.
1109. S. Anselmus Cantuar.
1115. S. Ivo, episc.
1119. Ecbertus abbas.
1124. Arnoldus.
1125. S. Bruno Astensis.
1133. S. Stephanus Cisterc.
1135. Ven. Hildebertus.
1135. S. Marbodus.
1136. Honorius Augustod.
1138. Reinerus abbas.
1141. Gualterus Cluniac.

An. chr.
1142. Abælardus.
1142. Ven. Godefridus.
1142. Hugo a S. Victore.
1143. Hugo Farsitus.
1145. S. Amedeus Lausan.
1147. Hermannus abbas.
1149. Arnulphus.
1149. Ogerius abbas.
1150. Guido abbas.
1151. Guerricus abbas.
1152. Joslenus.
1153. S. Bernardus Claræval.
1155. Ernaldus.
1155. Isaac de Stella, abbas.
1156. Odo abbas.
1164. Petrus Lombardus.
1165. Aelredus abbas.
1169. Gerhohus.
1169. Wolbero.
1173. Adamus a S. Victore.
1175. Godefridus abbas.
1175. Nicolaus abbas.
1179. Bandinus Magister.
1180. Adamus Scotus.
1180. Petrus Comestor.
1181. Gualterus a S. Victore.
1183. Petrus Cellensis.
1184. Belethus.
1186. Philippus de Harveng.
1188. Henricus cardinalis.
1190. S. Stephanus a Mureto.
1197. Petrus Cantor.
1198. Algrinus cardinalis.
1198. Garnerius episc.
1199. Anonymus sæculi XII.
1200. Petrus Blesensis.
1200. Thomas Cisterc.
1201. S. Martinus Legion.
1202. Absalo abbas.
1202. Alanus de Insulis.
1209. Adamus Perseniæ.
1212. Helinandus monac.
1215. Sicardus episc.
1216. Innocentius III, papa.

SECTIO II, HAGIOGRAPHICA,

In qua referuntur quæcunque ad vitam B. Mariæ spectant.

B. Virgo Maria Deipara ex lumbis Abrahæ exiit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1245. — Ex regali et libera prosapia processit, B. Alcuinus, C, 450, 456. — Ex semine David, S. Paschasius Radbertus, XCIII, 94, 95; Alanus de Insulis, CCX, 226. — De patre Joachimo et Anna nata est, secundum traditionem quæ ante S. Hieronymum pervulgata, undique per orbem diffusa est, S. Hieronymus, XXIII; Petrus Lombardus, CXCII, pass. — Prima virginitatis votum fecit, S. Anselmus, CLIX, 217; Adamus Scotus, CXCVIII, 185; Philippus de Harveng., CCIII, 107. —Maria cur desponsata viro, S. Bernardus, CLXXXIII, 740. — Rationes quibus Josepho viro justo desponsata sit. S. Bruno Astens., CLXV, 6 *et seqq.* — Mariæ integritatis custos et testis Joseph, S. Bernardus, CLXXXIII, 764. — Ab initio Gabriel angelo fuit commendata, S. Bernardus, CLXXXIII, 636. — Angelus salutat et alloquitur Mariam, Claudianus Mamertus, L, 279; S. Anselmus, CLIX, 230. — Maria Deum et hominem concipit, S. Leo Magnus, LV, 153. — Visitat Elisabeth, S. Anselmus, CLIX, 250. — Virgo peperit, S. Leo Magnus, LV, 153. — Purificatur, etsi non obnoxia, S. Bernardus, CLXXIII, 764. — Matrem non agnoscendo quid Christus significaret, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1086; S. Bernardus, CLXXXIII, 1136.—Mariæ præsentia ad nuptias quid moraliter significet, et quid ejus querela ad Jesum de defectu vini, Adamus Scotus, CXCVIII, 209, 210. — Mariæ dolor in passione Filii sui, S. Bernardus, CLXXXIII, 610; Thomas Cisterc., CCVI, 71. — Maria martyr fuit et virgo, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031; Philippus de Harveng, CCIII, 60. — Mariæ triplex languor, timoris, doloris et amoris, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031. — B. Maria commendatur a Christo Joanni discipulo, S. Hieronymus, XX, 783; S. Gregorius Turon., LXXI, 475; S. Bernardus, CLXXXIII, 781. — Christus cur matrem potius in cruce agnovisse videatur. S. Bernardus, CLXXXIII, 1035. — Maria cur ad ungendum corpus Christi non venerit, S. Bernardus, CLXXXIII, 429. — B. Maria, post Christi ascensionem, præsidet collegio apostolorum, et nihil grave sine ejus consilio egerunt apostoli, Luc. Flav. Dexter, XXXI, 91. — Maria multos retro annos a morte Christi vixit. Philippus de Harveng., CIII, 151. — Et dum vixerit a fidelibus undique confluentibus visitatur, Luc. Flav. Dexter, XXXI, 91. — Mariæ quies post labores, S. Bernardus, CLXXXIII, 1033. — Mariæ obitus, S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII, 1336. — Ad ejus mortem congregantur apostoli, S. Gregorius Turon., LXXI, 724. — Maria in valle Josaphat commorata et sepulta, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031. — Et illius sepulcrum hic visum est, Godefridus, CLV, 1439, — Mariæ assumptionis gloria, S. Bernardus, CLXXXIII, 764. — Illius corpus in cœlis, Philippus de Harveng, CIII, 151. — In paradiso locatur a Christo, S. Gregorius Turon., LXXI, 475. — Maria exaltatur ad Filii dexteram. S. Amedeus, CLXXXVIII, 1336. — Maria quater tantum locuta legitur, S. Bernardus, CLXXXIII. 730. — Historia nativitatis laudabilisque conversationis B. et intactæ Dei Genitricis, Hrotsuitha, CXXXVII, 1065. — Mariæ vita non solum contemplativa sed activa fuit, Isaac abb., CXCIV, 1808. — Officia Mariæ et Marthæ implevit, S. Bernardus, CLXXXIII, 1036. — B. Mariæ inclyta vita totas illustrat Ecclesias, S. Anselmus, CLX, 1119.

SECTIO III, DOGMATICA,

In qua enumerantur Patres qui maternitatem simul et virginitatem B. Mariæ Deiparæ docuerunt et asseruerunt.

B. Mariam vere matrem Dei fuisse, et simul intemeratam et immaculatam permansisse virginem asserunt

Tertullianus, I, 39, II, 19. — Lactantius, VI, 1050. — Victorinus Afer, VIII, 80. — Constantinus imper., VIII, 432. — S. Hilarius Pictav., IX, X, 118 et passim. — S. Eusebius Vercell., XII. — Jul. Firm. Maternus, XII. — S. Ambrosius Mediol, XV, 729. — S. Gaudentius, XX, 281. — Zachæus Christ., XX, 1078. — S. Hieronymus XXI, XXII, passim. — Leporius presbyt, XXXI, 1225. — S. Augustinus, XXXVII, 1012, 1018; XXXVIII, 348. — Claudius Mamertinus, L, v. 149. — S. Petrus Chrysologus, LII, 58. — S. Nicetas, LII, 864. — S. Leo Magnus, papa, LV, 153. — S. Maximus Taurin., LVII, 43. — Gennadius, LVIII, 37, 164. — Aurel. Prudentius, LIX, 453. — Vigilius Taps, LXII, 32. — Cœlius Sedulius, LXIII, v. 11 *et seqq.* — S. Fulgentius, LXV, 508. — Facundus, LXVII, 527. — Taius, LXXX, 776. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1229. — Missale Mozarabicum, LXXXV. — Paulus diaconus XCV, 1162. — S. Hildephonsus, XCVI, 207. — Haymo Halberstad., XCVIII, 378. — B. Alcuinus, C, 731, 847. — Rabanus Maurus, CVII, 752. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 103, 104. — Ratramnus, CXXI, 189. — Hincmarus, CXXV, 347. — Isidorus Mercator, CXXX, 76. — Remigius monac., CXXXI, 886. — Ratherius, CXXXVI, 769. — Gezo, abbas, CXXXVII, 381. — S. Odilo, CXLIII, 639. — S. Anselmus, CLVIII, 455. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 214. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 321. — Abælardus, CLXXXVIII, 1428. — S. Bernardus, CLXXXII, passim. — Guerricus abb., CLXXXV, 120. — Joslenus, CLXXXVI, 1484. — Gerhohus, CXCIV, 1143. — Ernaldus abb., CXCIX, 1617. — Petrus Blesensis, CCVII, 841. — Plurimi etiam alii quos videsis in Patrologia.

SECTIO IV.

Referens syntagma dictorum et rerum quæ ad Immaculatam B. Mariæ Virginis Conceptionem pertinent.

Quamvis in quibusdam hujus Indicis sectionibus, varia de Conceptione Immaculata B. Mariæ annotaverimus, hæc sequentia ponenda etiam censuimus, propter honorem S. Matris Dei, fidelium ædificationem, et graves hujus temporis instantias; ideo :

I. Dictorum. — Conceptionem B. Mariæ immaculatam asseruerunt, S. Ambrosius, XV, 629, 827. — S. Augustinus, XXXVII, 1830; XLIV, 420. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1229. — Breviarium Gothicum, LXXXVI, 282. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 538. — Honorius Augustod., CLXXII, 489. — S. Bernardus, CLXXXV, 640, 731, 1032. — Bandinus Magister, CXCII, 819. — Arnulphus, CCI, 163. — Philippus de Harveng, CCIII, 121. — S. Martinus Legion., CCVIII, 93. — Alanus de Insulis, CCX, 146. — Adamus Perseniæ, CCXI, 759.

II. Rerum. — Festum Immaculatæ Conceptionis in Ecclesia Orientali, ante sæculum IX frequentatur, ut probant Monumenta ecclesiastica, ex Constitutione Manuelis Comneni imper. anno 1166; ex Menologio Basilii Porphyrogeniti; ex Evangeliorum codicibus ante annum octingentesimum; ex S. Andrea Cretensi; ex Sabæ Typico; ex Joan. Damasceno; ex Menæis, et ex codice Russico.

In Ecclesia Occidentali, festum Immaculatæ Conceptionis est sæculo IX vetustius, quod patet ex vita S. Hildefonsi Tolet., XCVI; ex hymnis Cassinensis monasterii ante sæculum IX; ex S. Leone IX papa CXLIII; ex S. Anselmo, CLIX; ex Gauffrido abbate, in Chronicis, CLXXXVIII.

Ex cultu natæ Virginis Deiparæ, cultus ejusdem conceptæ perhibetur; sic : S. Hildephonsus, in Nativ. B. Mariæ, XCVI; S. Fulbertus in Nativ. B. Mariæ CXLI; B. Alcuinus, CI; S. Petrus Damian, serm. in Assumpt., CXLV; Goffridus Vindocin., in Nativ. CLIII; S. Bernardus Claræval., in Nativ., CLXXXIV; Odo Morismund., in Nativ. B. Mariæ, CLXXXVIII.

Nihil frequentius quam Nativitatem simul et Conceptionem B. Mariæ recolere, quod constat ex veteribus monumentis, ex S. Paschasio Radberto, *De partu Virginis*, CXX; ex S. Fulberto, Sermon. CXLI, et in Adamo Persen., CCXI, Nicetas, Photius, Leo imperator, S. Joan. Damascenus idem asserunt.

Festum est solemnissimum, ex monumentis quæ probant cultum B. Mariæ primum animatæ; S. Anselmus, Epist. de concept. Immac., CLIX; Missale Mozarabicum, LXXXIII; veteres hymni, Breviarium Gothicum, LXXXIV.

Conceptio B. Mariæ divina est, sancta, sacratissima, proindeque cultu veneranda : sic Monum. eccles. Georgius Nicomed.; S. Andreas Cretens.; S. Joann. Damascenus; S. Germanus Constantin., in Menæis; in Breviar. Armen. Gothic.; in Missale Mozarabico et Gallicano, LXXXIII, LXXXIV.

B. Maria est Mater Dei; inde, omni genere donorum et gratiarum copia locupletavit eam Deus, et prærogativa Conceptionis Immaculatæ non potest sejungi : sic S. Ambrosius, Comment. in Luc., XVI; S. Petrus Chrysolog., sermon., LII; Ven. Beda. XCIV; S. Hildephonsus, XCVI; Arnoldus Carnot., CXXXIX; S. Anselmus, Hymn., CLIX; Eadmerus, De excell. B. Mariæ, CLIX; Rupertus abb., CLXIX; S. Bernardus Claræval., Homil., CLXXXIV; Petrus Cellens., Sermon., CCII.

B. Mariam semper a peccatoribus segregatam fuisse et ab omni peccati nævo præservatam, fides communis fuit Ecclesiæ : S. Ambrosius, Serm. XXII, XVI; S. Augustinus, De nuptiis, XXXIX; S. Petrus Chrysolog., Serm. de S. Anna, LII; Paulus diac., in Isaii, XCV; S. Hildephonsus. Serm. in Assumpt., XCVI; S. Anselmus, in Psalt., CLIX; S. Bernardus Claræval., Serm. de Assumpt., CLXXXIV; Adamus Persen., ex S. Ephrem, ex S. Joan. Damascen., ex Basilio Seleuc., ex Menæis, CCXI.

B. Maria a protoparentibus secernitur, sic : Cœlius Sedulius, XIX; S. Augustinus, De nupt., XXXIX; S. Maximus Taurin., Serm., LVII; Prudentius, Hymn., LX; Arator, LXVIII; Hermannus Contract., De Incarn., CXLIII; Adamus Persen., ex Joan. Chrysostom., ex S. Basilio, ex S. Gregorio Nazianz., ex S. Justino, ex Menæis, CCXI.

B. Maria Deo comparatur, in eo quod ad puritatem sanctitatemque pertinet; ita Lactantius, De divin. Instit., VI; S. Petrus Damian. serm. II. CXLV; S. Anselmus, De Concep. B. Mariæ, CLIX; Ven. Gerhohus, in Psal. XVIII, CXCIII.

B. Maria divina, divinissima, Deo persimilis vocatur, proinde est Immaculata, sic : S. Paulinus Nolan., Panegyr. Rhythm. Celsi, LXI; S. Hildephonsus, De Assumpt., XCVI; S. Bernardus, Serm. in Adventu, CLXXXIV; Adamus Persen., ex S. Joan. Damascen., ex S. Cyrillo Alexandr. ex Theodot. Ancyr., CCXI.

B. Maria mediatrix naturalis et moralis, hinc innocens. Ita S. Hildephonsus, De perpet. virginit., XCVI; Hermannus Contract., CXLIII; S. Petrus Damian., Serm., CXLV; Adamus Persen., ex S. Ephrem, ex S. Germano Constant., ex S. Cyrillo Alexandr., ex Triod., ex Paraclit., etc., CCXI.

B. Maria tota exsors culpæ, tota insignis puritate; S. Columbanus, Breviar. in Psalt., LXXX; S. Paschasius Radbert., De partu Virgin., CXX; S. Anselmus, Hymn., CLIX; Adamus Persen., ex S. Andrea Cretens., ex S. Ephrem, ex Emmanuele Paleol., ex Theophane, CCXI.

B. Maria omnis concupiscentiæ nescia, hinc ab originali peccato præservata : S. Petrus Chrysolog., Serm., LII; Paulus diac., serm. de Assumpt., LXV; S. Leo Magnus, Serm. XXII, LXV; Prudentius, De partu Virg. fragm., LX; S. Ambrosius Autpertus, in S. Luc., LXXXIX; S. Hildephonsus, De perpet. Virgin., XCVI; B. Alcuinus, Serm. in Purific., CI; S. Paschasius Radbert., De partu Virgin., CXX; S. Petrus Damian., Serm. de Assumpt., CXLV; S. Amedeus Lausan., Homil., CLXXXVIII; Petrus Cellens., Epist., CCII.

B. Maria creditur fuisse semper virgo anima et corpore; S. Ambrosius, De virginib., XVI; Innocentius I, papa, Epist. ad Severian XX; S. Hieronymus, Epist ad Eustoch., XXII, S. Paulinus Nolan., de dignit, sacerdot., LXV; S. Hildephonsus, De perpet. virgin. B. Mariæ, XCVI; S. Maximus Taurin., Serm., LVII; S. Petrus Damian., Serm. de Assumpt., CXLV; S. Anselmus. Medit. III, CLIX; S. Hildebert. Serm. in Advent. Dom., CLXXI; S. Bernardus, Serm. De laudib. B. Mariæ, CLXXXIV.

B. Maria sine originali peccato fuit; sic verbis asserunt SS. doctores, inter quos S. Maximus Taurin., Serm. in Nativ. Dom., LVII; S. Hildephonsus, De perpet. virg., XCVI; S. Paschasius Radbert.. De sanctit. B. Mariæ, CXX; S. Anselmus, De Concept. B. Mariæ, CLIX; Alanus de Insulis, in Anticlaud., CCX.

Formulæ loquendi de labe originali excludunt absolute B. Mariam. 1° Quoad effectricem causam peccati originalis; hinc istæ locutiones : Offendere in Adamo; subjici Adami culpæ; Adami vulnere lædi; in Adamo mori; maculari Evæ culpa, nunquam pertinent ad B. Virginem Deiparam : sic S. Cyprianus, Epist., IV; S. Hilarius Pictav., in Matthæum, IX; S. Ambrosius Mediol., Apolog. David, XV; S. Hieronymus, in Osee, XXV; S. Augustinus, De peccat. et merit., XLI; Aurel. Prudentius, LIX; Adamus Persen., ex S. Gregor. Nazianz., S. Irenæo, CCXI.

2° Diaboli astu in mortem incidere; morsu lædi; legi diabolicæ subjici; præcepti divini oblivisci, nunquam pertinent ad B. Mariam : sic Tertullianus, De testim. animæ, II; S. Cyprianus, De opere et eleemos., IV; S. Hilarius Pictav., in Psal. CXXII, X; S. Ambrosius,

in Psal. XLVIII, XIV; S. Hieronymus, in lib. Reg. XXIV; Adamus Persen., ex S. Basilio, ex S. Gregor. Nazianz., CCXI.

3° *Peccatum in hunc mundum intravit*, non spectat B. Virginem Mariam : sic Tertullianus, De cultu femin., I; S. Optatus Milevit., XI; in Adamo Persen. S. Irenæus, S. Basilius, CCXI.

4° Cum peccatum originale sit antiqua impietas, vitium ingenitæ infirmitatis, naturæ illuvies, etc., non pertinet ad B. Virginem : sic Arnobius, Advers. gentes, V; S. Hilarius Pictav., in Psal. CXXII, X; S. Ambrosius, in Apolog. David, XV; S. Hieronymus, in Ezechiel., XXV; S. Prosper, De vocat. gent., LI; Aurel. Prudentius, in Apotheos., LX; Petrus diacon., De Incarnat., LXV; S. Ignatius, in Adamo Persen., CCXI.

5° B. Maria nunquam dici potest ejecta de paradiso, privata honore cum proto parentibus, addicta morti, lethifero vulnere occisa, condemnata unquam divinitus, maledicto, implicata o etc. : sic Tertullianus, De testim. animæ, II; S. Cyprianus, Epist. ad Fidum, IV; S. Ambrosius, contra Julian., XVI; S. Hieronymus, in Osee, XXV; Orosius, Apolog. De lib. arbitr. XXXI; S. Prosper, Carmen de ingrat., LI; S. Gregorius Magnus, Homil. in Evang., LXXVI; et in Adamo Persen., S. Athanasius, S. Basilius, S. Gregorius Nazianz., CCXI.

6° Infirmitas, intestina pugna, contagium terrenæ corruptelæ, radix erroris, naturæ languor, incentivum peccaminis, non decent circa B. Mariam : sic S. Hilar. Pictav., in Matth., X; S. Ambrosius, lib. de philosophia a S. Augustino citat, XLII; S. Augustin., *De civitate Dei*, XLVI; S. Prosper, Respons., LI; Prudentius, in Apotheos., LX; et in Adamo Persen. S. Gregorius Nazianz., Macarius abb., CCXI.

De Immaculata puritate B. Mariæ omnes præclarissimi hymnographi Latini carmen cecinerunt, scilicet : Magnes, V; Victorin. Afer, VIII; S. Hilar. Pictav., X; S. Ambros., XVII; Cælius Sedulius, XIX; Juvencus, XIX; Claudianus Mamertus, LIII; Aurel. Prudentius, LX; Ennodius, LXIII; S. Paulinus Nolan. et Paulus diacon., LXV; S. Leander Hispal., LXXII; S. Eugenius Tolet., LXXXVIII; Venant. Fortunat., LXXXVIII; S. Paulinus Aquil., XCV; Conantius, Joannes Cæsaraugust. et S. Hildephonsus Tolet., XCVI; Ven. Beda, XCV; Theodulphus Aurelianens., CV, Raban. Maurus, CXII; Servatus Lupus, CXIX; S. Odo Cluniac., CXXXIII; S. Fulbertus Carnot., CXLI; S. Petrus Damian., CXLV; S. Anselm. Cantuar., CLIX; Ven. Petrus Cluniac., CCXXXIX; et in Adamo Perseniæ, hymnographi Græci, CCXI.

Ex hoc synoptico testimoniorum et traditionis conspectu, affirmare iterum et possumus et debemus, cum liturgiis S. Marci, S. Jacobi in Allatio et Tesiphone, cum S. Justino, S. Hippolyto, S. Cypriano, in duobus primis sæculis; cum S. Gregorio Thaumaturgo, cum Origene, cum S. Dionysio Alexandrino, in sæculo tertio; cum S. Athanasio, S. Ambros., S. Amphilocho, in sæculo quarto; cum S. Hieronymo, S. Augustino, S. Maximo Taurin, et Theodoreto, in sæculo quinto; cum S. Fulgentio et S. Saba, in sæculo sexto; cum S. Hildephonso, cum Sophronio et sexta synodo generali Constantinopolitana, in sæculo septimo; cum S. Paschasio Radberto, S. Joan. Damasceno, Raymundo Jordano, vulgo Idiota, et secunda synodo generali Nicæna, in octavo sæculo; cum Theophane et Menæis Græcorum, in sæculo nono; cum S. Fulberto, S. Anselmo, S. Petro Damiano, S. Brunone Carthus., in sæculo decimo; cum S. Ivone Carn., cum S. Bernardo et aliis innumeris supradictis, in sæculo undecimo; cum S. Bonaventura, Innocentio III, Alberto Magno et tam multis quos designare longum videretur, in sæculo duodecimo : SINGULARI PROVIDENTIA PERFECISSE DEUS UT BEATISSIMA ET SACRATISSIMA VIRGO AB IPSO SUÆ VITÆ PRINCIPIO, TAM EXISTERET PURA, QUAM ESSE PURAM DECEBAT ILLAM, QUÆ TANTO BONO, ID EST CHRISTO, DIGNA EXSISTERET. Hæc sunt verba Menæorum, id est Libri precum ad usum Græcorum, qui a nobis longo jam schismate sunt disjuncti. Non est ergo ambigendi locus de fide in sanctam et Immaculatam Conceptionem B. Mariæ, maxime cum *Roma locuta est*, et nunc pro catholicis *causa finita est*, ad majorem Dei gloriam, et honorem Deiparæ in æternum benedictæ.

SECTIO V, APOLOGETICA,

In qua referuntur quæcunque dixere Patres pro defensione B. Mariæ, et ad illius apologiam.

Adversus eos qui negant B. Mariam perseverasse Virginem, S. Ambrosius, XV, 289; S. Hieronymus, XXXIII, 183; S. Leo Magnus, LVI, 260; S. Hildephons., XCVI, 429; Rabanus Maurus, CVII, 752; Hincmarus, CXXV, 679; S. Bernardus, CLXXXIII, 735. — Adversus Valentinianum et alios, quod Christus corpus cœleste non sumpserit, et quod B. Maria non fuerit Mater tantum nuncupativa, sed vera, Joan Cassianus, L, 111 *et passim*; S. Vincentius Lirinens, citatus in tom. L, 910; Vigilius Tapsensis, LXII, 32; S. Fulgentius, LXV, 293; Facundus, LXVII, 529; S. Paulin., XCIX, 366; B. Alcuinus, C, 847; S. Paschasius Radbertus, CXX, 729. — Adversus eos qui negant Christum natum de Maria Virgine asseritur integra fide credendum, S. Aug., XL, 186, 251; XLII, 1122; S. Isidor. Hispalensis, LXXXIII, 1240: Ratramnus, CXXI, 609; Ven. Guibertus, CLVI, 489. — De murmure contra Mariam, B. Algrinus, CLXXXVIII, 44.

Præter hæc, varia Scripturæ sacræ testimonia prærogativas B. Mariæ stabiliunt et probant. sic :

1° Oraculum divinum Genesis : *Ipsa conteret caput tuum* etc.: Tertullianus, De carne Christi, II; S. Cyprianus, De Nativitate, IV; Lactantius, De divin instit., VI; S. Zeno, XI, S. Ambrosius, XV; Cæl. Sedulius, XIX; S. Augustin., *De civitate Dei ;* XLVI; S. Petrus Chrysologus, LII; S. Leo Magnus, LIV; S. Maximus Taurin., LVII; Aurel. Prudent., LX; Claudius Marius Victor, LXI; Primasius ep., LXVIII; S. Gregorius Magnus, LXXVI; S. Ansbertus, LXXX; S. Isidorus Hispal., LXXXIII; Venant. Fortunat., LXXXVIII; Ven. Beda, XCIII; S. Agobardus, CIV; Jonas Aurelian., CVI; Walafridus Strab., CXIII; Remig. Antissiod., CXXXI; S. Fulbertus Carnot., CXLI; S. Odo Cluniac., CXLII; Hermannus Contractus, Orat. ad Virg. Mariam, CXLIII; S. Petrus Damian., CXLV; Humbertus cardin., CXLIII; S. Bruno Carthus., CLII; S. Anselmus Cantuar., CLVIII; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Rupertus abbas, CLXVIII; Hermannus Tornac., CLXXX; S. Bernardus, CLXXXIV; S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII; Hugo Rothomag., CXCII; Petrus Cellens., CCII; Petrus Blesens., CCVII; Adamus Persen., ex Gregorio Nyssen., ex S. Justino, ex Origene, ex Basilio Seleuciens, ex S. Andrea Cretens., ex S. Chrysostomo, ex S. Proclo, ex S. Germano, ex Leone imper., CCXI; Anonymus sæculi XII, CCXIII.

2° Vaticinium Isaiæ : *Virga surget de radice Jesse*, etc., probat puritatem B. Mariæ quæ nullo fuit nævo infecta peccati, vel originalis vel actualis; sic Tertullianus, De carne Christi, II; Novatianus presbyt., III; S. Ambrosius,, De benedict. patriarch., XVI; S. Hieronymus, In Isai., XXIV; S. Augustinus, XL; S. Maximus Taurin., LVII; Paulus diacon., LXV; S. Isidorus Hispal., LXXXIII; Venant. Fortunatus, LXXXVIII; S. Ambrosius Autpert., LXXXIX; S. Hildephonsus, XCVI : Etherius et Beatus, adversus Elipandum, XCVI; Rabanus Maurus, CIX; S. Petrus Damian., CXLV; Radulphus Ardens, CLV; S. Bruno Astens., CLXIV; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Honorius Augustod., in Sigillo, CLXXII; Hugo de S. Victore, CLXXVI; S. Bernardus, CLXXXIV; S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII; Richardus de S. Victore, CXCVI; Adamus Persen., Epist., et ex S. Justino, ex Leone imper., ex Menæis, CCXI; Innocentius III, Encom. B. Mariæ, CCXVII.

3° De Esther, quæ typus fuit B. Mariæ, et de psalmo CXVII, qui etiam typicus est de Incarnatione Christi et de B. Virgine Maria. Sic S. Augustinus, XXXVIII; S. Prosper Aquit., LI; Cassiodorus, LXX; Ven. Beda, XCIII; Rupertus abb., De victoria vera, CLXIX; Adamus Persen., ex Origine, ex Eusebio Cæsariens., ex S. Chrysostomo, CCXI.

4° Testimonia ex Evangelio excellentiam B. Mariæ Virginis comprobant. Sic de Salutatione angelica, S. Ambrosius, XV; Ven. Beda, XCIII; S. Bruno Carthus., CLIII; Ælredus abb., CXCV; Adamus Persen., ex Origene, ex Joanne Geomet., CCXI; Innocentius III, CCXVII. — De primo capite S. Lucæ, et de comparatione B. Mariæ cum Eva; sic : S. Petrus Chrysolog., LII; S. Fulgentius, LXV; Venant. Fortunatus, LXXXVIII; Adamus Persen., ex S. Gregorio Nyssen., ex S. Germano Constant., ex S. Gregorio Neocæsar., ex Theodoro Ancyren., CCXI.

5° Hanc sententiam : *Pulvis es, et in pulverem reverteris*, nescivit B. Mariæ corpus incorruptum; sic censuerunt S. Augustinus, De Assumptione, Serm., XXXVIII; Sacramentarium Gelasianum, LIX; Sacramentarium Gregorianum, LXXVIII; S. Autpertus. episc., LXXX; Missale Mozarabic., LXXXV; Breviarium Gothic., LXXXVI; S. Hildephonsus, de Assumpt., XCVI concilium Moguntinum, monumentis sæculi X ; Paschalis I, papa, CII; Leo IV, papa, CXV; Hincmarus Rhemens., Carmen dogmat., CXXVI; Atto Vercell., CXXXIV; S. Fulbertus Carnot., CXLI; S. Odilo Cluniac., CXIII; S. Petrus Damian., CXLV; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Hugo de S. Victore, CLXXVI; S.

Bernardus, CLXXXIV ; S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII. Eckbertus abb., CXCV ; Petrus Blesens., CCVII ; Adamus Persen., ex Modesto Hierosol., ex S. Germano, ex S. Joan Damasceno, ex S. Andrea Cretens., ex Manuele Paleol. imp., ex S. Epiphanio, CCXI ; Sicardus, Mitrale, CCXIII.

Tandem plurimi Patres asserunt nullam de B.Maria fieri quæstionem, cum de peccatis agatur; sic Cœl. Sedulius, Carm. pasch., XIX ; S. Aug., XLII; S. Isid. Hispal. LXXXIV; Humbertus cardin., CXLIII ; S. Bernardus, CLXXXIV ; Guatterus a S. Victore, adversus Abælard, etc. CXCIX ; Innocentius III, Serm. CCXVII ; et fere omnes synodi in Patrologiæ decursu notatæ.

SECTIO VI, PARÆNETICA.

Referens, ordine chronologico, omnes Patres et Scriptores qui de beata Maria Virgine sermones vel homilias composuere.

S. Cyprianus. Serm. de B. Maria Virgine, IV. 629.

S. Hieronymus, Serm. de Assumpt. B. Mariæ, XXII, 309.

S. Augustinus, Serm. in Annuntiatione et in aliis festis de tempore, XXXIX, 2130 *et seqq.* — Serm. in honorem B. Mariæ Virginis, XLII, *passim*.

Dionysius Exiguus, translatio sermonis S. Procli, in honorem B. Virginis, XLVIII.

S. Petrus Chrysologus, Sermones de mysteriis et de variis festis B. Mariæ, LII, 577 *et seqq.*

S. Leo Magnus, papa. Sermones de Incarnatione Verbi et de B. Maria Virgine, LIV, *passim*.

S. Fulgentius, Sermon. de triplici Nativitate Christi ; de laudibus B. Mariæ Virginis, et in Purificatione ejusdem, LXV, *passim*.

S. Gregorius Turon., Sermon. in laudem Dei Genitricis, LXXI. 16, 17, 721, 722 *et seqq.*

S. Eligius, Serm. in festo Purificationis B. Mariæ, LXXXVII, 597.

Ven. Beda, Sermon. in festo Natalis et Visitationis B. Mariæ, XCIV, 9, 29 ; in die Purificationis, 257 ; in die Assumptionis, 262 ; in Commemoratione divinæ Mariæ Virginis, 270.

Paulus diacon. Sermon. in Purificatione, in Annuntiatione, in vigilia Assumptionis, in Assumptione, in Nativitate B. Mariæ Virginis, XCV, 1179-1180.

S. Hildephonsus, Sermon. VIII de Assumptione ; Sermon. in Purificatione, in Nativitate, in laudem B. Mariæ de S. Maria, in diem B. Mariæ, XCVI, 239-280.

Haymo Halberstat., Sermon. in solemnitate perpetuæ virginitatis Mariæ, XCVIII, 765.

B. Alcuinus, Sermon. in Purificatione et in Nativitate B. Mariæ, CI, 542, 549.

Atto Vercell., Serm. in Assumpt. B. Mariæ, CXXXIV, 858.

Ratherius, Serm. de Assumpt. B. Mariæ, CXXXVI, 749.

S. Odilo, abb., Sermon. in Purificatione, in Assumptione, in Nativitate B. Mariæ, CXLII, 831-839.

S. Petrus Damian., Sermon in Annuntiatione, in Assumptione, in Nativitate B. Mariæ, et in Natali Domini, CXLIV, 555-569.

Udalricus Cluniac., Sermon. in Assumptione et in Purificatione B. Mariæ, CXLIX, 840, 845.

Radulfus Ardens, Homiliæ in Purificatione, in Annuntiatione, in Assumptione, in Nativitate B. Mariæ, CLV, 727-737.

S. Anselmus Cantuar., Sermon, in Purificatione, in Nativitate, de Præsentatione, de Annuntiatione, de Assumptione B. Mariæ CLIX, 286, 438, 217, 230, 285.

S. Ivo Carnotens., Sermon de Nativitate Domini, de Assumptione et de Nativitate Dei Genitricis Mariæ, CLXII, 337-332.

S. Bruno Astiens., Sermon. in Purificatione, in Assumptione, in Nativitate, in Annuntiatione Dei Genitricis Mariæ, et de laude B. Mariæ, Civitatis Dei, CLXV, 1021 1032.

B. Rupertus, abb., Serm. in Purificatione B. Mariæ CLXX, 87.

Honorius Augustod., Serm. in Purificatione, in Assumptione B. Mariæ, LXXCII, 689, 991.

Godefridus abb., Homiliæ in Purificatione in festo Assumptionis, in vigilia Assumptionis ; Sermones VIII, in Octava et de Octava Assumptionis, in festo Nativitatis Sermones V, in Octava hujusce festi CLXXIV, 708, 957-989 1006.

Hugo de S. Victore, Sermon. in Nativitate, in Annuntiatione, in festivitate ; Sermo, IV, in Assumptione ; Sermon. IV. in Purificatione, et in festo B. Mariæ, CLXXVII, 907-1060.

Abælardus, Sermon in Annuntiatione, in Assumptione, in festo Purificationis B. Mariæ, CLXXVIII, 379, 417, 539.

S. Bernardus Claræval., Sermones et Homiliæ de festis et laudibus B. Mariæ, CLXXXIV, CLXXV, *passim*.

Ogerius abb., Panegyricus de B. Virgine Maria, Sermon. in Assumptione B. Mariæ, et de Maria, CLXXXIV, 1004-1013.

Guerricus abb., Serm. in festo Purificationis, in Assumptione, in Nativitate B. Mariæ, CLXXXV, 63, 183, 197.

S. Amedeus Lausan., Homiliæ de floribus et fructibus B. Mariæ ; de ornatu, de gaudio, de obitu, de martyrio B. Mariæ ; Homiliæ aliæ de illius laudibus, CLXXXVIII, 1303-1336.

Odo, abb., Sermo de tribus nativitatibus et virtutibus B. Mariæ, CLXXXVIII, 1053.

Isaac abb., Sermon. in Assumptione, in Nativitate B. Mariæ, CXCIV, 1862, 1870.

Aelredus abb., Sermon. in Purificatione, in Annuntiatione, in Assumptione, in Nativitate B. Mariæ, CXCV, 251-353.

Petrus Comestor, Sermon. de Concept. Immacul., in Annuntiatione, in Assumptione B. Mariæ, CXCVIII, 189, 1772, 1784.

Arnulphus episc., Serm. in Annuntiatione B. Mariæ, CCI, 167.

Belethus, Sermon. in festo Purificationis, in festo B. Mariæ ad martyres, in Assumptione, CCII, 86, 133, 143.

Petrus Cellensis, Sermon., VII de Annuntiatione ; Sermon. de Assumptione ; Sermon. VII de B. Virgine, CCII 674, 818, 869.

Garnerius episc., Sermon. in Purificatione, in Assumptione, in Nativitate B. Mariæ, CCVII, 592, 667, 662.

Absalo abb., Sermon., II in Purificatione ; Sermon. III in Annuntiatione ; Sermon III in Assumptione ; Serm. in Nativitate C. Mariæ, CCVII, 92, 118, 245, 265.

Nicolaus abb., Sermon. IV in Antiph. *Salve Regina* ; Serm. in cantic. B. Mariæ Virginis. CCIX, 1059, 1121.

Adamus Persen. abb., Sermon in Annuntiatione B. Mariæ ; in Assumptione ; Sermon. II de partu B. Mariæ CCXI, 204, 207, 699.

Helinandus monac., Serm. de B. Maria Virgine, CCXII, 479 *et seqq.*

Innocentius III, papa, Sermon. de B. Virgine, CCXVII, *passim*.

SECTIO VII, ENCOMIASTICA.

In qua alphabetice exhibentur varia nomina quibus SS. Patres et Scriptores ecclesiastici B. Mariam vocaverunt.

MONITUM.

Quamvis unicum revera sit et præclarissimum Deiparæ nomen MARIA, attamen cum hoc solum non sufficiat ad ejus dignitatem, excellentiam sublimitatemque cognoscendam, et ad ejus perfectionum varietatem multiplicitatemque propalandam, hinc necessario factum est, ut tam variis et innumeris nominibus, eadem Deipara a SS. Patribus et scriptoribus ecclesiasticis fuerit appellata. Quapropter S. Germanus, Constantinopolitanus patriarcha, verissime scripsit : *In Mariam si quis innumera dicat elogia, nunquam assequetur scopum* ; et S. Theodorus : *Ave Maria, quasi dicas Maria, Latine innumera, propter innumerabilem tuorum encomiorum laudem.*

Nomina et elogia B. Virginis, quæ non exiguo labore collegimus, juxta verborum ordinem alphabeticum disposuimus ad commodiorem Lectoris usum, nullumque affertur nomen quin indicetur locorum fons, unde illud haustum sit ; attamen propter multiplicem frequentiam earumdem vocum et appellationum, tomum et opera uniuscujusque doctoris indicare solummodo censuimus, absque numero paginæ ; quæ opera percurrendo, voces facile Lector reperiet. Quamvis autem, ut vides, benigne Lector tot et tanta sint nomina et elogia SS. Virginis in hoc Indice adducta, scias tamen ea esse minimam partem eorum quæ producere potuissemus, si temporis ac operis major adfuisset commoditas. In votis omnibus nunc superest ut eadem synopsi, non solum reliqua Patrum Latinorum traditio a sæculo XIII et deinceps fideliter consignetur, verum etiam ut innumerabilia et tam præclara

SECTIO VIII, LITURGICA.

Quæ tractat de festis, hymnis et precibus ad honorem et gloriam Virginis Deiparæ.

Hic, ne bis repetita displiceant, hanc tantum memoramus sectionem, quæ alias reperitur; adeat igitur lector Indicem specialem de Festis in genere, in quo referuntur omnia quæ ad festa B. Mariæ attinent. Quoad hymnos et preces, consulat etiam Indicem poeticum et Indicem de Oratione, et desiderata inveniet.

SECTIO IX, ASCETICA.

Referens varias B. Virginis Mariæ virtutes, et quidquid de illis dixere Patres Indicans.

SECTIO X, PHILOLOGICA.

Quæ exhibet omnia opera et opuscula circa B. Virginem Mariam, ordine auctorum alphabetico.

Hic finem imponimus Indici, ne in longum, nimia prolixitate, protrahere videamur; non defuit materia, quæ immensa cunctis remanet. Ipse Patrologian assidua manu verset Lector ut innumera ad honorem B. Virginis testimonia colligens, omne dubiun tollatur et evanescat, nec non obfirmetur cultus erga Mariam Deiparam, quæ est, sicut ait Sanctus Bernardus :

TOTA RATIO SPEI NOSTRÆ.

SERIES OCTAVA.

—

In hac octava serie agimus de Christianismo, quem, ab incunabulis ordientes, eo scilicet tempore quo apostoli, Spiritu sancto repleti, ad orbem terrarum evangelizandum dispersi sunt, per diversas regiones, quas sua luce irradiat, paulatim progredientem subsequimur; illum undique vexatum exhibemus, et tamen, invitis hostibus, sua beneficia erga persecutores expandentem. Hinc indices de prædicatione Evangelii et conversione gentium historicus, geographicus et bibliographicus ; de Persecutionibus quas adversus Ecclesiam Christianam suscitarunt pagani, imperatores, etc. ; de Beneficiis Christianismi erga populos in societate constitutos, erga familiam, erga hominem privatum; de moribus, consuetudinibus, etc., Christianorum, quos hic vicissim lectori subjicimus.

LXXII.

INDEX HISTORICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA APOSTOLORUM, EVANGELISTARUM,

DISCIPULORUM DOMINI ET OMNIUM EVANGELII PRÆDICATORUM CUM INDICATIONE ET DENOMINATIONE OMNIUM ORBIS PARTIUM, PROVINCIARUM, REGIONUM, NATIONUM, POPULORUM CIVITATUMQUE IN QUIBUS SINGULI VERBA VITÆ EVANGELIIQUE PRÆDICATIONIS DISSEMINARUNT, AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

—

A

Abdias, Simonis Judæ discipulus, primus Babyloniæ episcopus, in Perside Christum annuntiat (an. 60) *Orderic. Vitalis* CLXXXVIII, 175.

Abel episcopus, S. Bonifacii socius, in Germania prædicat (an. 745) *S. Bonifac.*, LXXXIX, 757.

Abhelinus episcopus in Sclavoniam missus est (an. 1026). *Adam. Brem.*, CXLVI, 532.

Acca presbyter, unus e duodecim sociis Willibrordi Fresonum apostoli in Fresia Christum annuntiat (*not*) an 692, *Beda*, XCV, 243.

Acilinus cum sociis Sueciam evangelizat (an. 1060), *Adam. Brem.*, 617.

Adalbertus Magdeburgensis I episcopus in Sclavonia multos ad fidem convertit (an. 968-981), *Adam. Brem.*, CXLVI, 608.

Adalbertus (S.) Pragensis episcopus, in Borussia (Dantzick) Evangelium annuntiat cum sancto Gaudentio (an. 990), S. *Mathildis regina* CLI, 1341; Sclavoniam, Pannoniam et Poloniam evangelizat (an. 980), *Cosmas Prag. Decan.*, 92; — *Honor. Augustod.* CLXXVII, 193; *Joannes Canaparius* CXXVII, 866; — Russis prædicat (an. 991) *idem*, ibid. 866, 888, *Cosmas Pragensis*, CLXVI, 273.

Adaldagus (S.) Hammaburgensis episcopus, Sclavoniam evangelizat (an. 936) S. *Adalbert. Pragens.*, CXXXVII, 501.

Freculf., CVI, 1148; *Anastas.*, CXXVII, 468; *Orderic.*, CLXXXVIII, 101; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1643. — Ubique S. Paulum comitatur, *Orderic.*, CLXXXVIII, 184. — Bithyniam evangelizat, *Orderic.*, CLXXXVIII, 129, 185; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1698.

Lucianus, episcopus Belvacensibus Christum annuntiat (an. 300), *Orderic.*, CLXXXVIII, 390.

Lucius Cyrenensis apud Antiochiam prædicat (an. 44), *Orderic.*, CLXXXVIII, 114.

Lucius Britannorum rex ab Eleutherio papa Evangelii prædicatores postulat fidemque amplectitur (an. 167), *Beda*, XCV, 30; *Anastas.*, CXXVII, 528, 1249; *Bernold.*, CXLVIII, 1310; *Willelm.*, CLXXIX, 1685; *Henric.*, CXCV, 814.

Ludovicus Germanicus, Francorum rex, ad Bulgaros prædicatores mittit (an. 858), *Bernold.*, CXLVIII, 1350.

Luido S. Bonifacii discipulus in Bajoaria et Alemania Christum annuntiat (an. 740), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 648.

Lullus, Moguntinus episcopus electus, sancto Bonifacio adhuc vivente in Germania fidem divulgat (an. 736), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 646, 653.

Lupus (S.) Tricassinus episcopus, in Britannia contra Pelagianos cum sancto Germano fidem propugnat (an. 430), *Sigebert.*, CLX, 82.

M

Maclovius (S.) natione Anglus, Alethattensis episcopus, cum sancto Samsone in insula Aaron (*Jersey*) prædicat (an. 560), *Sigebert Gemblac.* CLX, 737.

Madelgarius (S.) qui et Vincentius dicitur. Vid. Vincentius.

Madelgisilus, sancti Fursei discipulus, apud Centuriam in Aquitania Evangelium annuntiat (an. 650), *Freculf.*, CLXXIV, 1443.

Magdalena (S. Maria), soror Marthæ et sancti Lazari, Christi resurrectionem apostolis annuntiat (an. 33), *Raban. Maur.*, CXII, 1474.—Apud Massiliam appellit ibique cum beato Lazaro fidem prædicat (an. 48), *Lucius Dexter.*, XXXI, 156, 158; *Raban. Maur.*, CXII, 1493. — Apud Aquas Sextias cum sancto Maximino (an. 48), CXII, 1494; *Sigebert.*, CLX, 141. — In Galliis moritur (an. 88), *Lucius Dexter*, XXXI, 255.

Magnus, monachus, in Windila insula Norwegiæ prædicat (an. 1059), *Adam. Brem.*, CXLVI, 616.

Mallonus (S.) Rhotomagensis episcopus in Galliis Christi regnum stabilit (an. 280). *Orderic.*, CLXXXVIII, 390.

Manahen (S.) Apud Antiochiam Christum annuntiat (an. 44), *Orderic.*, CLXXXVIII, 114.

Manscius primus Eboracensis in Galliis fidem promulgat (an. 90). *Lucius Dexter*, XXXI, 255.

Mansuetus a sancto Petro in Gallias ad prædicandum mittitur (an. 50). *Anonym.*, CLIV, 1117, 1124.

Marcella (S.) cum sancta Maria Magdalena et Martha ad Massiliam appellit (an. 48), *Lucius Dexter*, XXXI, 156, 158; *Rab. Maur.*, CXII, 1493. — Apud Avenionem cum S. Martha prædicat., *Raban. Maur.*, CXII, 1495.

Marcellinus, unus e duodecim Willibrordi sociis, Fresiam evangelizat (an. 692), *Beda*, XCV, 243.

Marcellus cum sancto Marco evangelista apud Alexandriam Christum annuntiat (an. 72), Regino Prumiens., CXXXII, 18.

Marcellus (S.), sancti Photini Lugdunensis discipulus, in urbe Cabillonnensi Sequanos evangelizat (an. 180), *Baldric. Dolens. archiep.*, CLXVI, 1210.

Marcus (S.) evangelista Evangelium suum Romæ scribit (an. 46), *S. Ado Viennens. archiep.*, CXXIII, 77.— Apud Aquileiam prædicat ibique Hermagoram episcopum ordinat, *ibid.*, 78; *Orderic.*, CLXXXVIII, 181. — Evangelium suum a S. Petro approbatum in Ægyptum per Alexandriam defert ibique prædicat (an. 50), *S. Prosp. Aquit. presbyt.*, LI, 553; *Freculf.*, CVI, 1149; *Haymo*, CXVIII, 829. *S. Ado Vienn. archiep.*, CXXIII, 78; *Anastas.*, CXXVII, 460; *Hermann. Contract.*, CXLIII, 57; *Marian. Scot.*, CXLVIII, 1305; *Orderic.*, CLXXVIII, 181. — Prædicat apud Cyprum, *ibid.*, 116. — Per Libyam, Marmaricam, Pentapolim, Ammonicam, Alexandriam et universam Ægyptum prædicat, *S. Ado.*, CXXIII, 79; *Marian. Scotus*, CXLVII, 644, 648.

Marcus Marcellus Eugenius. *Vide* Eugenius.

Marinus II, Sedis apostoliæ diaconus, ad prædicandum in Bulgariam a S. Nicolao I, Papa, mittitur (an. 858), *Anastas.*, CXXVII, 1374.

Martha sanctæ Mariæ Magdalenæ sanctique Lazari soror, ad Massiliensem portum appellit (an. 48), *Lucius Dexter*, XXXI, 156, 158; *Raban. Maur.*, CXII, 1493. — Christum annuntiat apud Avenionem, *ibid.*, 1495. — Apud Tarasconem ubi moritur, *ibid.*, 1497.

Martialis (S.), unus e septuaginta duobus discipulis et Lemovicensis apostolus, Lemovicum ad prædicandum mittitur (an. (58), *S. Greg. Turon.*, LXXI, 175, 183. — Apud Tolosam prædicat Hispaniasque prædicando peragrat, *Lucius Dexter*, XXXI, 169, — Apud Lemovicum prædicat, *Ademar. monach.*, CXLI, 87, 42; *Jordanus Lemovicensis episcopus*, CXLII, 1353; *Raban Maur.*, CXII, 1494, —Apud Tulium et Agedunum. *Orderic.*, CLXXXVIII, 286. — Apud Gerumnam, *ibid.*, 193.

Maruthas, episcopus Persas evangelizat (an. 379), *Freculf.*, CVI, 1241. 1242; *Sigebert.*, CLX. 80.

Maternus (S), a sancto Petro apostolo Treveris in Belgica Christum annuntiat (an. 50), *Heriger.*, CXXXIX, 1010. — Apud Tungros Coloniensesque, *ibid.*, 1013; *Hugo abb.*, CLIV. 25; *Anonym.*, *ibid.*, 1118, 1125.

Matthæus (S.), apostolus et evangelista, in die Pentecostes Spiritum sanctum accipit fidemque prædicat (an. 33), *Orderic.*, CLXXXVIII, 64, 65; *Petrus Comestor*, CXXVIII, 1631. — Ad prædicandum Æthiopiam in sortem obtinet, *Lucius Dexter.*, XXXI, 87, 88; *Haymo*, 831, — Per Judæam primum, deinde per Macedoniam. Indiam et Parthiam Christum annuntiat, *Freculf*, CVI, 1147; *Orderic.*, CLXXXVIII, 111; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 168. — Evangelium suum sanctum prædicando in Judæa scribit (an. 45), *S. Ado Viennens. archiepisc.*, CXXIII, 77; *Anastas.*, XXXVII, 458; *Hermann. Contract.*, CXLIII, 57; *Bernold.*, CXLVIII, 1305; *Ekkeard.*, CLIV, 665. — Per Æthiopiam prædicat, *Orderic.*, CLXXXVIII, 168-172.

Matthias (S.), a Spiritu sancto et undecim apostolis loco Judæ in apostolatum eligitur (an. 33), *Haymo*, CXVIII, 823; *Regino Prumiens.*, CXXXII, 17. — In die Pentecostes Spiritum sanctum accipit fidemque prædicat (an. 33), *Orderic.*, CLXXXVIII, 665; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1631. — In Judæa Christum annuntiat, *Freculf.*, CVI, 1148; *Orderic.*, *Vital* CLXXXVIII, 177.

Maria, Saracenorum regina, Chistianitatem amplexa pro gente sua Moysen quemdam monachum in eremo degentem episcopum postulat (an. 374), *Rufin. Aquileiens.*, XXI. 514.

Maximinus (S.), cum sancta Maria Magdalena et Martha ad Massiliensem portum appellit (an. 48), *Lucius Dexter.*, XXXI, 156, 158; In Galliis apud Aquas Sextias prædicat, CXII, 1493; *Sigebert.*, CLX, 141.

Maximinus, Trevirensis episcopus, sancto Agricio Treverensium apostolo succedit (an. 342-368), *Anonym.*, CLIV, 1072, 1135.

Megengaudus, S. Bonifacii Moguntini discipulus, in Fresia prædicans martyrii corona donatur (an, 730), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 647.

Menhardus episcopus in Suecia, Norwegia et Orcadis apud Blasconiam Christum annuntiat (an. 1069) *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 653.

Mellitus (S.) cum SS. Augustino, Laurentio et aliis in Angliam a sancto Gregorio Magno papa ad prædicandum mittitur (an. 596), *Anastas.*, CXXVII, 645, 1370; *Heriger.*, CXXXIX. 883. — Apud Londinum fidem divulgat (an. 614), *Beda.* XCV, 85; *Bernold.*, CXLVIII, 1332; *Lanfranc.*, CL., 743, 764 (*app.*); *Willelm.*, CLXXIX, 1443. Orientales Anglos cum eorum rege Sigeberto ad fidem convertit (an. 604), *Sigebert.*, CLX, 113; *Henric.*, CXCV, 850.

Mello (S.) archiepiscopus apud Rhotomagum in Galliis verbum vitæ spargit (an. 110), *Orderic.*, CLXXXVIII, 386.

Memmius (S.) Mancius per Galliam et Hispaniam prædicat (an. 36-106), *Lucius Dexter.*, XXXI, 255, 256; *Flodoard.*, CXXXV, 32; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *anonym.*, *ibid.*, 1117, 1119.

Menalchius, archipræsul, cum sancto Augustino in Anglia et Scottia regnum Christi divulgat (an 630, *S. Bonifac.*, LXXXIX, 874.

Methodius, episcopus, in Moravia prædicat, Boemorum regem Borvon cum sua gente ad Christum convertit (an. 885), *Cosmas Pragens. Decan.*, CLXVI, 71, 81.

Moises primum monachus vitam in eremo degens dein, Saracenorum episcopus electus, multos ad fidem adducit (an. 374), *Rufin. Aquileins.*, XXI, 515.

Monachi duo incerti nominis e Boemia venientes, Waigros, Obodritos, Palabingos, Warnabos, Chizzinos, Circipanos et Linoges Sclavoniæ populos sub Gotescalco rege ad Christum convertunt (an. 1065), *Adam. Brem.*, CXLVI, 573, 574. — Præsertim apud Aldinbourg, Lontium, Razzisburg et Magnopolim Obotridorum civitates prædicant et apud Rethre coronam martyrii recipiunt, *ibid.*, 574.

ORDO CHRONOLOGICUS APOSTOLORUM ET PRÆDICATORUM EVANGELII.

An.	
30	S. Joannes Baptista.
30-33	Dominus N. Jesus Christus.
30-33	Discipuli Christi.
33	Apostoli.
33	S. Petrus Apostolorum princeps.
33	S. Joannes, apostolus et evangelista.
33	S. Jacobus apostolus.
33	S. Andreas apostolus.
33	S. Philippus apostolus.
33	S. Thomas Didymus.
33	S. Bartholemæus apostolus,
33	S. Matthæus apostolus.
33	S. Jacobus apostolus.
33	S. Simeon Cleophæ filius, apostolus.
33	S. Judas Thaddæus apostolus.
33	S. Mathias apostolus.
33	S. Stephanus protomartyr.
34	Discipuli dispersi.
34	Christiani varii.
34	Cyprii et Cyrenæi.
34	S. Ananias.
34	S. Philippus unus e septem diaconis.
34	S. Paulus.
35	Simon Judas.
35	Appius Centurio.
36	S. Memmius Mancius.
37	Agathodorus.
37	Arcadius Juliobrigensis.
37	S. Athanasus Cæsaria gustanus episcopus.
37-65	S. Basilius secundus, Bracarensis episcopus.
37	S. Basilius Carthaginis Spartariæ præsul.
37-60	Capito Lucensis episcopus.
37	Elpidius Toletanus episcopus.
37-60	S. Ephrem.
37-60	Etherius, Barcinonensis episcopus.
37	Eugenius Marcus Marcellus.
37-60	Nestor Paleatinus episc.
37-60	S. Petrus primus Bracarensis episcopus.
37-70	Pius Hispalensis primus episcopus.
38	(Pilatus,)
38	(Tiberius Romanus imperator.)
39	S. Barnabas.
43	Telesphorus.
43-54	Cæcilius Romæ Eliberitanus.
43-52	Isedus.
43	Secundus.
44-70	Torquatus.
44-60	Euphrasius.
45	Indalecius.
44	Discipuli septem S. Jacobi.
44	Lucius Cyrenensis.
44	Manahen.
45-60	Evodius S. Petri discipulus.
45	Linus S. Petri discipulus.
45-69	Cletus S. Petri discipulus.
45	Paulus Sergius proconsul.
48	Ferontius.
48	Austregisilus.
48	S. Eutropius.
34-48	S. Lazarus a Domino resuscitatus.
48	S. Maximinus.
48-63	Joseph ab Arimathea.
48-88	S. Maria Magdalena.
48	S. Martha.
48	S. Marcella.
48	Parinenas.
48	S. Valerius.
50	Prisca.
50	Silas cum S. Paulo.
50	Priscilla.
50	Aquila.
50	S. Clemens.
50	Dionysius
50	Eucharius.
50	Frontinus Petragoricensis.
50	Mansuetus.
50	S. Maternus.
50	S. Sabinus.
50	S. Potentianus.
50	Sexifirmus.
50	S. Sixtus, primus Rhemorum episcopus.
50	Hermagoras episcopus.
50	S. Marcus evangelista.
50	Silas sancti Pauli apostoli discipulus.
52	S. Theodorus.
56	Apollo.
58	S. Saturninus.
58	S. Titus S. Paul. apostoli discipulus.
58	S. Lucas evangelista.
58	Gratian episcopus.
58	S. Trophimus Arelatens.
58	S. Stremonius.
58	S. Martialis Lemovicensis apostolus.
58-100	Tychichus S. Pauli discipulus.
59	Crescens Viennensis episcopus.
60-100	Carpus S. Pauli apostoli discipulus.
60-100	Archippus sancti Pauli discipulus.
60-100	Epaphras S. Pauli discipulus.
60-100	Erastus S. Pauli discipulus.
60-68	Timotheus S. Pauli apostoli discipulus.
60-100	Abdias.
60-100	Sosthenes.
60-100	Onesimus.
64	S. Philemon.
66	Crispinus Astigitanus.
68	Anianus.
68	Flegunta S. Titi discipulus.
68	Herman sancti Titi discipulus.
68	Patrobas S. Titi discipulus.
70-97	Antonius Meldensis episcopus.
70	S. Appollinaris Ravennas episc.
70-97	S. Sanctinus.
70-100	Nicasius Rhotomagensis. episcopus.
70-80	S. Quintinus Ambianensis.
70	S. Quirinus.
70	S. Saviculus diaconus.
70	S. Cœlestis S. Clementis discipulus.
70	Austrichanus.
72	Apuleilus.
72-100	Celsus Mediolanensis episcopus.
72	Nazarius episcopus.
72	Marcellus.
72	Torpes.
72	Alpinianus.
76	S. Paternus Toletanus episcopus.
80	S. Felix Mediomatricus episcopus.
86	Jonas sancti Dyonysii Areopagitæ discipulus.
90	Sinicius.
90	Mansius.
91	Philippus Mediolanensis.
100	Ignatius Antiochenæ Ecclesiæ episcopus.
111-115	Alexander papa.
119	Taurinus Eboracensis episcop.
120	S. Quadratus.
121	S. Polycarpus.
130	S. Apollinaris Hierosolymitanus episcopus.
140	Thirsus diaconus.
140	Benignus presbyter.
166-167	Lucius Angelorum rex.
166	S. Phaganus.
166	Deruvianus.
166	S. Photinus primus Lugdunensis episcopus.
180	S. Valerianus S. Photini discipulus.
180	S. Marcellus S. Photini discipulus.
195	S. Andochius.
195	S. Zacharias.
208	S. Andeolus.
240	S. Pontius.
250	S. Crispinianus.
250	S. Crispinus.
250	S. Fuscianus.
250	S. Rufinus.
250	S. Victoricus.
280	S. Mallonus Rhotomagensis episcopus.
300	S. Avicianus.
312	S. Silvester papa.
312	Constantinus Magnus imperator.
228	Edessius et Frumentius.
328	Mulier captiva.
333	S. Agricus Trevirensis præsul.
342-368	S. Maximinus Trevirensis episcopus.
368	S. Zeno Veronensis episc.
374	Mavia Sarracenorum regina.
373	Moises monachus.
379	Attico episcopus.
379	Meruthas episcopus.
394-432	Ninia seu Ninias.
400	Joannes Constantinopolitanus episcopus.
429	Germanus Antissiodorensis episcopus,
430	Palladius primus Scotorum episcopus.
430	Lupus Triscassinus episc.
431	S. Fingaris episcopus.
432	S. Patricius Hibernensis episcopus.
432-433	S. Severus Trevirorum episcopus.
460	S. Benignus sancti Patricii successor.
468	Kilianus.
490	S. Avitus Viennensis episc.
490	S. Solemnis episcopus.
496	S. Vedastus.
496	S. Clotildis Francorum regina.
496	S. Remigius Remensis episcopus.
554-570	S. Germanus Parisiensis episcopus.
560	S. Maclovius.

An.	
560	Samson Alethalltensis episcopus.
565	S. Columba, abb. et doctor.
587	Leander Hispalensis episc.
588	Cæsara Persarum regina.
589	Reccaredus Wisigoth, rex.
595	Theodelinda Longobardorum regina.
594	Agnellus Tridentinus.
595	Gregorius Magnus.
596	S. Augustinus Anglorum apostolus.
596	Ethelredus rex Cantiorum.
596	S. Mellitus.
596	S. Justus.
596	Joannes.
596	Rufinianus.
596	Candidus.
596	S. Laurentius.
596	S. Paulinus Anglorum apostolus.
598	Deusdedit.
600	S. Columbanus.
610	Ceddus Londoniensis episcopus
613	Theodorus Malmesburiensis episcopus.
614	S. Amandus Trevirensis et Tungrensis episcopus.
615 640	Aedanus seu Aidanus.
630	S. Audemarus Terwannensis episcopus.
630	S. Landoaldus archipresbyter.
628-630	S. Anastasius monachus.
630	S. Aldhelmus Schireburnensis.
630	S. Birinus Anglorum apostolus.
630	Menalchius archipræsul.
630	Edbertus episcopus.
634-656	Angilbertus.
634-640	Felix Lincolniensis episc.
634	Leutherius in Saxonia Occidentali.
634	Honorius Roffensis episc.
639	Sisebuthus Gothorum rex.
640	Aeduinus rex.
640	Carcumbertus rex.
640	Jacobus diaconus.
640	Ultanus.
614-646	Gallus primus Allemanorum apostolus.
648	Foillanus.
648	S. Furseus.
648	S. LivinusScotus.
648	Helias S. Livini discipul.
648	S. Hemmeramnus.
650	S. Amantius.
650	Colmannus Lindisfarnensis.
650	Cella Scotus.
650	Madelgisilus.
650	Hedhedus Dorcestrensis episcopus.
650	Asnaldus.
651	Eloquius.
651	Bertuinus.
651	Etto.
651	Epelpine seu Edelwine.
651	Gislenus.
651	S. Landelinus.
651	Trudo abbas.
651	S. Vincentius, qui et Madelgarus.
653	Alfridus filius regis Oswi.
653	Betti, Cedda et Diuma.
653	Finanus.
653	Sarumnas Londiniens.
655	Oswius Merciorum rex.
656	Winfridus episcopus.
660	Ventanus.
667	S. Lambertus.
678	S. Wilfridus.
685	Bernuinus.
686	Hiddila.
688	Sergius papa.

An.	
690	S. Ursmarus.
690-723	S. Wilibrordus.
692	Acca.
692	Adelbertus Levita.
692	Libuinus presbyter.
692	Marcellinus.
692	S. Swinbertus.
692	Werenfridus.
692	Ewaldus dictus Albus.
694	Ewaldus dictus Niger.
700	Wilferius rex.
700-727	Hubertus.
716	S. Bonifacius Moguntinus.
717	Winfridus qui et Bonifacius.
718	Wulframnus.
720	Puta Herefordensis.
725	Pethelmus.
730	Adalhero presbyter.
730	Borel et Osteac.
730-751	Burchardus episc.
730-755	Derso diaconus.
730-755	Erembertus sancti Bonifacii discipulus.
730	Gowilbaldus Ratisponensis episcopus.
730-755	Joannes Salitzburgensis.
730	Skirbalt S. Bonifacii diaconus.
730-755	Vivilius seu Vivatus.
730	Walteri presbyter.
730-747	S. Wigbertus abb.
730-742	Witta qui et Wisa seu Wettanus.
730	Magengaudus.
736	Lullus Moguntinus.
736	Winnibaldus.
736	Willibaldus.
736	Gregorius Trajectensis episcopus.
738	Geppan.
740	Luido.
740	Rudolfus,
740	Wigo.
740	Sturmius.
740	Tritel.
740	Waccar.
745	Abel.
740	Walbertus.
745	Wera.
750	Tatuinus.
751	Folradus.
751	Willehadus.
755	Eobanus Arelatensis.
755	Adalfridus.
755	Hanning.
755	Kundkar.
755	Willeher.
755	Wintrung.
777	Carolus Magnus.
780	Luidgerus.
780	Atrebanus.
780	Benjamin.
780	Hildibaldus.
780	Emmingus.
780	Fulcardus.
780	Gervalus.
784	Arno.
784	Virgilius.
770-804	Paulinus Aquileiensis.
804	Heridagus.
826	Herialdus.
826	S. Anscharis.
830-850	Ebbo Remensis.
830-850	Halitgarius.
830	Wilericus Bremensis.
830	Gaudbertus.
830	Witmarus monachus.
837	Ardgarius.
840	Gaudbertus.
858	Donatus Ostiensis.
858	GrimoaldusPolymartiensis
858	Leo sanctæ Romanæ.
858	Marinus.
858	S. Nicolaus papa I.
858	Ludovicus Germanicus.
858	Paulus Populoniensis.
860	Ragimbertus.

An.	
885	Methodius episcopus.
885	Athelmus episcopus.
912	Carolus Simplex rex.
912	Franco Rhotomagensis episcopus.
915	Anni Hammaburgensis episcopus.
931	Henricus I Allemanorum rex.
936	S. Adaldagus.
940	Otto Magnus.
948	Liasdagus episcopus.
948	Regimbrondus.
948	Haredus seu Horit.
953	S. Wicbertus.
966	Poppo.
966	Jordanus Posnaniensis.
966	Dambronka vel Dubrouka.
968-981	Adalbertus.
970	S. Porcarius.
970	S. Willebaldus.
970	Ægidius Tusculanus.
973	Dithmarus.
974	Wolfgangus Ratisponensis.
980	Egwardus seu Evagrius.
980	Bruno episcopus.
985	Golebaldus.
990	S. Gaudentius.
990	S. Adalbertus.
990-100	Odinkar.
992	Folcwardus.
1000	Berno.
1002	Henricus II, Alleman. rex.
1010	Gisla Hungarorum regina.
1010-1015	Poppo Sleswicensis episc.
1013	Olaph in Suecia.
1013	Turgothus.
1015	S. Adalbertus.
1023	Joannes Scottus.
1026	Radulphus.
1026	Abhelinus.
1026	Wallus episcopus.
1029	Wolfredus.
1030-1060	Grimkil.
1040	Olaph.
1040	Rehinerus.
1050	Gebraudus.
1056	Arnulfus.
1059	Tadicus.
1059	S. Willelmus.
1059-1060	Bernardus.
1059	Magnus monachus.
1059	Oddo.
1059	Albericus monachus.
1059-1071	Ratolphus seu Rodulfus.
1059	Heribertus.
1059	Eilbertus.
1059	Christianus.
1060	Sewardus.
1060	Sigofridus Glastoniensis.
1060	Segwardus.
1060	Simon.
1060	Thoolfus.
1060	Thurolfus.
1060	Eginon.
1060	Acilinus.
1060	Adalwaldus Senior.
1660	Asgothus.
1062	Avoco.
1865	Islef.
1065	Ezzo Aldinburgensis.
1066	Joannes abbas.
1067	Aristo Razzisburgensis.
1069	Osmandus.
1069	Meinhardus.
1070	Adalwaldus Junior.
1080	Rogerius.
1125	Vicelinus.
1145	Nicalaus, postea Adrianus IV.
1206	Petrus de Castronovo.
1206	S. Radulphus.
1206	Diegus Oxomensis.
1207	Arnaudus.
1207	Fulco Tolosanus episcop.
1207	Navarrus.
1207	Guido abbas.

LXXIII.

INDEX GEOGRAPHICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM,

SIVE

YNOPSIS ALPHABETICA OMNIUM ORBIS PARTIUM, PROVINCIARUM, REGIONUM, NATIONUM ET CIVITATUM PRIMO EVANGELII LUMINE DONATARUM, CUM MENTIONE APOSTOLORUM ET PRÆDICATORUM QUI ILLIS VERBA VITÆ INTULERUNT, AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

—

A

Aaron, insula Angliæ, hodie *Jersey*, Christi fidem ac-epit a S. Maclovo et Samsone Alethatensibus episcopis n. 560), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 737.

Achaiam, Peloponesi regionem, evangelizavere S. An-reas apostolus (an 38), *Freculfus Lexoviens. episc.* CVI, 147; *Haymo Alberstatensis episc.* CXVIII, 831; *Orde-icus Vitalis*, CLXXXVIII, 139, 142-147. — S. Paulus postolus et Silas (an. 50), *Anastas. Biblioth.*, CXXVII, 64.

Adgebzim, Anglorum Orientalium seu Nordanymbrorum egia civitas, per Paulinum episcopum et Anglorum cum . Augustino apostolum evangelizatur (an. 604-625), *eda Vener.*, XCV, 107; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 118; *lenricus Huntingdonensis archidiac.*, CXCV, 856.

Admurum Walton, Mediterraneorum Anglorum civita-em in insula Lindisfarnia, hodie *Holy Island*, evangeli-avit Finanus, et Pendam regem cum gente convertit n. 653), *Beda Vener.*, XCV, 150; *Willelmus Malmesbu-iensis monach.*, CLXXIX, 1581; *Henric. Huntingdonen. rchidiac.*, CXCV, 863.

Æduos, Galliæ populum, Valerianus S. Photini disci-ulus evangelizat (an. 180), *Baldricus Dolensis archiep.*, LXVI, 1210.

Ægyptum evangelizaverunt S. Petrus (an. 50), *Lucius exter*, XXXI, 163. — S. Marcus evangelista (an. 50), . *Prosper Aquitan.*, LI, 553; *Haymo Alberstaten. episc.*, XVIII, 829; *S. Ado Viennens. archiepisc.*, CXXIII, 78,); *Anastas. Biblioth.*, CXXVII, 460; *Hermannus Con-act.*, CXLIII, 57; *Marian. Scotus*, CXLVII, 644, 648; *ernold. abb.*, CXLVIII, 1305.

Æthiopiam evangelizat S. Mathæus evangelista, *Lu-us Dexter*, XXXI, 87, 88; *Haymo Halberstatens. episc.*, XVIII, 831; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 168-172. — Philippus diaconus Eunuchum Candacis reginæ Æthio-m baptizat. *Haymo Halberstatens. episc.*, CXVIII, 825; *rderic. Vital.*, CLXXXVIII, 107; *Petrus Comestor*, XCVIII, 1670.

Africam (ad), S. Petrus apostolus migrat (an. 50), *ucius Dexter*, XXXI, 163.

Agedunum, *Agen*, evangelizat S. Martialis, *Orderic.*, .XXXVIII, 286.

Albaniam (per) in Asia, S. Bartholomæus apostolus ædicat. (an. 34, alii 38), *Freculfus Lexoviens. episc.*, I, 1147; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 165.

Albanum seu Albagh, *Van*, Armeniæ civitatem, evan-izat S. Bartholomæus ibique martyrium patitur . 71), *Freculf. Lexoviens. episc.*, CVI, 1147.

Albigenses (apud), Galliæ meridionalis incolas, præ-averunt Petrus de Castro novo et S. Radulfus Cister-nces monachi (an 1206), *Petrus monach.*, CCXIII, 545,), 556, 557. — Diegus Oxoniensis episcop. in Narbo-nsi provincia (an. 1206), *ibid.*, 549. — Arnaudus Cister-nsis abbas cum duodecim ejusdem ordinis abbatibus . 1207), *ibid.*, 554, 555. — Fulco Tolosanus episcopus Novarrus Consoranensis episcopus (an. 1207), *ibid.*, , 561.—Guido abbas Vallium Sernay (an. 1207), *ibid.*, , 578.—S. Dominicus (an. 1208), *ibid.*, 555, 556.

Aldinburgum seu Oldenburgum in Flandria, *Oudenbourg* lgique), per Ursmarum primum Aldenburgensem scopum fidem recepit (an. 690), *Harnolfus abb. Alden-g., app.*, CLXXIV, 1461.

Aldinburgum in Wagria, *Altenbourg* (Holstein), evan-izaverunt Egwardus seu Evagrius primus Aldinbur-gensis episcopus (an. 980), *Adamus Bremens. canonic.*, CXLVI, 508. — Monachi duo incerti nominis e Boemia venientes (an. 1065), *ibid.*, 574. — Ezzo Aldinburgensis episcopus (an. 1065), *ibid*, 574, 617.

Aletha (in), insula Aaron, *Jersey*, civitate, S. Maclovus et Samso Alethatenses episcopi prædicant (an. 560), *Sigebertus Gemblac.*, CLX, 737.

Alexandria (in), in Ægypto, prædicavere S. Marcus evangelista (an. 50), *S. Prosper Aquitan.*, LI, 553: *Fre-culf.*, CVI, 1149; *S. Ado Viennens. archiepisc*, CXXIII, 79, *Anastas. Biblioth.* CXXVII, 460; *Marianus Scotus*, CXLVII, 644, 648; *Bernold. abb.*, CXLVIII, 1305; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 181. — Anianus Alexandrinus episco-pus et S. Marci successor (an. 68), *Marian Scot.*, CXLVI, 649. — Apuleius, Marcellus et Torpes (an. 72), *Regino Prumiens. abb.*, CXXXII, 18.

Allemaniam evangelizaverunt S. Gallus (an. 614-646), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 115. — S. Bonifacius Mogunti-nus episcopus et Liudo, Rudalthus et Wigo ipsius disci-puli (an. 740), *S. Bonifacius Mogi episc.*, LXXXIX, 648.

Alone, *Alicante?* Hispaniæ civitas, per S. Iscium Evan-gelium accepit (an. 52), *Lucius Dexter*, XXXI, 167-169.

Alsacia (in), Galliæ regione, prædicant Eucharius Tre-virensis episcopus, Valerius confessor et Maternus a S. Petro in Gallias missi (an. 50), *Anonymi*, CLIV, 1117, 1118.

Altimonium in Gallia evangelizaverunt Vincentius et Tirtel Herefordensis episcopus (an. 650-740), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 123; *Willelmus Malmesburiens. monach.*, LXXIX, 1599.

Ambianum in Belgio, *Amiens*, a S. Quintino primo Am-bianensi episcopo Evangelium recepit (an. 70, alii 250) *Folcara. monachus*, CXLVII, 1182; *Ordericus Vitalis*, CLXXXVIII, 290.

Ammonico (in), *Syonah*, S. Marcus evangelista prædicat (an. 50), *S. Ado Viennens. archiepisc.*, CXXIII, 79; *Marianus Scot.*, CXLVII, 644, 648; *Ordericus Vitalis*, CLXXXVIII, 182.

Andrinopolim in Thracia evangelizat S. Thomas apo-stolus (an. 38-40), *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 158.

Anglia (in) prædicaverunt S. Petrus apostolus (an. 58), *Anastas. Biblioth.*, CXXVII, 458, 466, 468; *Heriger. Lo-biens. abb.*, CXXXIX, 1008. — Prædicatores missi a S. Petro, *Anastas.*, CXXVII, 460; a S. Philippo apostolo (an. 63), *Willelm. Malmesburiens. monach.*, CLXXIX, 1683. — Joseph ab Arhimathea, *ibid.* — Phaganus et Deruvianus, rogante Anglorum rege, ab Eleutherio papa missi (an. 167), *Beda vener.*, XCV, 30; *Anastas.*, CXXVII, 528, 1249; *Bernold. abb.*, CXLVIII, 1310; *Willelm. Malmesbur. mo-nach.*, CLXXIX, 1685; *Henric. archidiac, Huntingdon*, CXCV, 814. — Germanus Antissiod. episcopus, Lupus Tricassens. episcopus, Patricius Hibernus et Severus Treverensis episcop. (an. 429-433), *Hericus Antissiod. monach.*, CXXIV, 1164; *Sigebert, Gemblac.*, CLX, 82, 83; *Willelmus Malmesburiens. monach.* CLXXIX, 1688; *Henricus archidiac. Huntingdon.*, XCV, 826, 827. — S. Augustinus, Anglorum apostolus, cum quadraginta sociis inter quos inveniuntur Mellitus, Justus, Paulinus, Laurentius, Rufianus seu Rufinianus a S. Gregorio Ma-gno missi (an. 596-655), *S. Gregor. Mag.*, LXXVII, 835, 841; *S. Augustin. Anglor. apost.* LXXX, 59, 79; *S. Bo-nifac. Mogunt. epist.*, LXXXIX, 874; *Beda vener.*, XCV, 52, 55; *Anastas Biblioth.*, CXXVIII, 645, 1370; *Joannes diac. Venet.*, CXXXIX, 883; *Bernold. abb.*, CXLVIII, 1332; *Lanfranc.*, CL, 743, 764; *Sigebert. Gemblac.*, CLX,

113; *Willelm. Malmesburiens.*, CLXXIX, 968, 1441; *Henricus archidiac. Huntingdon.*, CXCV, 841. — Joannes, Deusdedit, Candidus (an. 596-655), *Willelmus Malmesburiens.*, CLXXIX, 1443. — Ædanus seu Aidanus Hiensis episc. (an. 615-640); *Beda vener.*, XCV, 19, 24; *Bernold. abb.*, CXLVIII, 1336; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 120; *Willelmus Malmesburiens. monach.*, CLXXIX, 1581; *Henric. archidiac. Huntingdon.*, CXCV, 860; *Helinand. monach.*, CCXII, 772. — L. Alhdelmus Schireburnen. episc. (an. 630), *Willelm. Malmesb.*, CLXXIX, 1533, 1619. — S. Birinus Dorcestrensis et Wintoniens. episcop. (an. 630), *Beda vener.*, XCV, 126; *Willelm. Malmesb.* CLXXIX, 1523; *Henric. archidiac. Huntingdon.*, CXCV, 861. — Angilbertus Dorcestrensis et Wintoniensis episcopus (an. 634-656), *Beda vener.*, XCV, 126; *Willelm. Malmesb.*, CLXXIX, 1523; *Helinand.*, CCXII, 782. — Earcombertus, rex Anglorum (an. 640), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 121. — Jacobus diaconus (an. 640), *Henric. archidiac. Huntingdon.*, CXCV, 859. — S. Livinus, Foilanus, Furseus et Helius (an. 648), *S. Bonif. Mogunt. episc.*, LXXXIX, 879; *Beda vener.*, XCV, 145. — Oswaldus, Anglorum rex (an. 650), *ibid.*, 115. — Alcfridus, filius regis Oswi (an. 653), *Beda vener.*, XCV, 150. — Oswius, Anglorum rex (an. 655), *Bernold. abb.*, CXLVIII, 1336; *Henric. archidiac. Huntingdon.*, CXCC, 863. — Winfridus, Anglorum episcopus (an. 656), *Helinand.*, CCXII, 782. — Wilfridus, Anglorum episcopus (an. 678), *Bernold. abb.*, CXLVIII, 1338; *Henric. archidiac. Huntingdon.*, CXCV, 866; *Willelm. Malmesb.*, CLXXIX, 1549.

ANGLIA (in) australi seu meridionali prædicaverunt S. Nima Britannus, Romæ Candidæ Casæ consecratus episcopus (an. 432), *Beda vener.*, XCV, 121; *Willelm. Malmesb.*, CLXXIX, 1577; *Henric. archidiac. Huntingdon.*, CXCV, 860. — S. Paulinus in civitate Melmin (an. 625), *Beda vener.*, XCV, 107; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 118; *Henric. archidiac. Huntingdon.*, CXCV, 856. — S. Columbanus abbas apud Pictos (an. 600), *Beda vener.*, XCV, 121. — Totta Legecestrensis episcopus (an. 640), *Willelmus Malmesb.*, CLXXIX, 1605.

ANGLIA (in) Mediterranea prædicaverunt Edbertus Legecestrensis episcopus (an. 630), *Willelm. Malmesb.*, CLXXIX, 1605. — Hedhedus Dorcestrensis episcopus, Epelpine seu Edelwine (an. 650), *ibid.* — Betti, Adda et Diuma (an. 653), *Beda vener.*, XCV, 150; *Willelm. Malmesburiens.*, CLXXIX, 1603. — Acfridus, filius regis Oswi, cum Finano episcopo (an. 653), *Beda ven.* XCV, 150; *Willelm. Malmesb.*, CLXXIX, 1581; *Henric. archidiac. Huntingdon.*, CXCV, 863.

ANGLIA (in) occidentali prædicavere Birinus Anglorum apostolus, Wintoniensis et Dorcestrensis episcopus (an. 630-650), *Henric. Huntingdon. archidiac.*, CXCV, 861. — Angibertus et Leutherius (an. 634), *Beda vener.*, XCV, 126.

ANGLIA (in) Orientali Evangelii præcones fuere S. Mellitus Londoniensis episcopus (an. 604), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 113; *Henric.*, CXCV, 850. — S. Paulinus, *Beda vener.*, XCV, 107; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 118; *Henric.*, CXCV, 856. — Felix Lincolniensis episcopus (an. 634-646), *Henric.*, *ibid.*, 858. — Honorius Dorovernensis episcopus in Cantea (an. 634), *Beda*, XCV, 108; *Henric.*, CXCV, 857, 858. — Æduiuus Nordanymbrorum rex (an. 640), *Beda*, XCV, 107. — S. Furseus, *Beda*, XCV, 145.

ANGLOS MERCIOS Evangelizant Adda, Cella et Diuma (an, 650-653), *Beda*, XCV, 150; *Willelm. Malmesbur.*, CLXXIX, 1603. — Oswius rex (an. 655), *Bernodl. abb.*, CXLVIII, 1336; *Henric.* CXCV, 863. — S. Wilfridus Selegiensis (an. 678), *Willelm.*, CLXXIX, 1559. — Putta Herefordensis primus episcopus, Borel et Ostcar primi Wigornienses episcopi (an. 720-730), *Willelm.*, CLXXIX, 1587, 1599.

ANGLO-SAXONES evangelizavit Cedda Scotus, postea Licefeldensis episcopus, et deperditam fidem restauravit (an. 556), *Beda vener.*, XCV, 151; *Willelmus*, CLXXIX, 1603. *Vid.* SAXONIA.

ANSIACUM, *Aixe?* prope Demovicum civitas Christi fidem a S. Martiali recipit (an. 50), *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 194.

ANTARADUS, Phœniciæ civitas, per S. Petrum evangelizatur (an. 38), *Anastas Biblioth.*, CXXVII, 456; *Herigerus Lobiens. abb.*, CXXXIX, 1008; *Hugo abb. Flavininacens.*, CLIV, 25, 667; *Orderic. Vital.* CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 1701.

ANTIOCHIAM Pisidiæ, *Ak-Cheher*, evangelizavere SS. Paulus et Barnabas (an. 50), *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 115. *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1691, 1694.

ANTIOCHIA (in) Syriæ, *Antakieh*, prædicaverunt discipuli dispersi post persecutionem contra S. Stephanum (an. 34), *Haymo Halberstat.*, CXVIII, 825; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 109. — S. Petrus apostolus (an. 38-40), *Anastas. Biblioth.*, CXXVII, 456; *Heriger. Lobiens. abb.*, CXXXIX, 1008; *Hugo abb. Flaviniac.*, CLIV, 25, 667; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 1701. — SS. Paulus et Barnabas (an. 39) *Freculf. Lexoviens.*, CVI, 1125; *Anastas.*, CXXVII, 456, 458; *Orderic. Vital.*, 114, 120; *Petrus Comest.*, CXCVIII, 1679. — Lucius Cyrenensis et Manahen (an. 44), *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 114. — Evodius S. Petri discipulus (44-60), *S. Prosper Aquitan.*, LI, 553; *Marian. Scot.*, CXLVII, 644; *Ekkeardus Uraugiensis*, CLIV, 667. — Simon Cleophæ filius (an. 100-107), *Freculf.*, CVI, 1158. S. Ignatius Antiochenus episcopus (an. 100), *ibid.*

ANTISSIODORUM, Galliæ civitatem, *Auxerre*, per Germanum Antissiodorensem episcopum evangelizatur (an. 429), *Henric. Antissiod. monach.*, CXXIV, 1164; *Cosmas Pragens. Decan.*, CLXVI, 82, 83.

APAMIA (in), *Pamiers*, Tolosanæ provinciæ civitate, Diegus Oxomensis episcopus, Fulco Tolosanus episcopus et Novarrus Consoranensis contra Albigenses fidem veram propugnant (an. 1207), *Petrus monach.*, CCXIII, 550, 554, 561.

AQUÆ SEXTIÆ, *Aix*, Provinciæ (Provence), verbum vitæ receperunt, prædicante S. Maximino cum sancta Maria Magdalena (an. 34-48), *Raban. Maur.*, CXII, 1493; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 141.

AQUILEIAM, Italiæ civitatem, S. Marcus evangelista ad Christum convertit, ibique Hermagoram episcopum constituit (an. 50), *S. Ado Viennens. archiep.*, CXXIII, 78; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 181.

AQUITANIAM evangelizaverunt SS. Euphrasius, Saturninus Tolosanus, Martialis Lemovicensis, Stremonius et alii (an. 48-58), *S. Gregor. Turon.*, LXXI, 175, 183; *Raban. Maur.*, CXII, 1493; *Ademar. monach.*, CXLI, 87, 112; *Jordanus Lemovicens. episcop.*, CXLII, 1353.

ARABIA (in) fidem seminaverunt Paulus apostolus, Silas, Timotheus et Barnabas (an. 34-38), *Marian. Scot.*, CXLVII, 639.

ARDUENNAS, *Ardennes*, fidem docuerunt S. Beregisus episcopus Arduennarum (an. incerto IV sæc.), *Anonym.*, CLIV, 1342. — S. Hubertus (an. 700-727), *ibid.*, 1344.

ARELATE, civitate, Galliæ, *Arles*, prædicavit S. Trophimus a S. Petro apostolo missus (an. 58), *Raban Maur.*, CXII, 1493; *Orderic. Vital.* CLXXXVIII, 129.

ARHUSIM, Daniæ civitatem, evangelizaverunt Poppo qui Haroldum regem convertit ad fidem (an. 966), *Thietmar. episcop.*, CXXXIX, 1207, 1208; *Adam. Bremens.*, CXLVI, 525 (n.); *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 191. — Christianus Ahrusiensis episcopus (an. 1059), *Adam. Brem.*, CXLVI, 616.

ARIANI hæretici in Celtiberia, Scythia, Gallia et Hispania. Joannes Constantinopolitanus episcopus Arianos Celticos et Scythas ad veram fidem convertit (an. 400). *Aurel. Cassiod.*, LXIX, 1167. — S. Avitus Viennensis episcopus contra Arianos in Gallia fidem propugnat (an. 490), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 93. — Leander Hispalensis episcopus Arianos in Hispania evangelizat et Recharedum regem Arianum ad veram fidem adducit (an. 587), *Bernold.*, CXLVIII, 1335. — Recharedus, rex Wisigothorum Arianorum, in Hispania subjectos sibi populos ad Christum convertit (an. 589), *S. Gregor. Turon.*, LXXI, 493; *Joannes Biclariens.*, LXXII, 869. — Sisebutus rex Gothos Arianos ad veram fidem reducit (an. 639), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 121.

ARMENIA (in) prædicaverunt S. Bartholomæus apostolus (an. 34-48), *Freculf.*, CVI, 1147; *Ordericus Vital.*, CLXXXVIII, 165. — Jacobus apostolus, Alphæi filius, qui apud civitatem Nerito suam catholicam scripsit Epistolam et mortuus est (an. 70), *Freculf.*, CVI, 1135, 1147. — Edessius episcopus (an. 330), *ibid.*, 1198.

ARVERNOS (ad) Strimonium S. Petrus apostolus mittit (an. 58), *S. Gregor. Turon.*, CXXI, 175, 183.

ASIA (in) prædicaverunt S. Petrus apostolus (an. 33-40), *Anastas. Biblioth.*, CXXVII, 456; *Herigerus Lobiens abb.*, CXXXIX, 1008; *Hugo Flaviniac. abb.*, CLIV, 25 *Ekkeard. Uraugiens.*, *ibid.*, 667; *Orderic. Vital.* CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 701 — S. Joannes apostolus et evangelista (an. 33-110), *Luciu. Dexter*, XXXI, 87, 88; *Freculf.*, CVI, 1154; *Haymo*, CXVIII 831; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 148; *Petrus Comestor* CXCVIII, 1698. — S. Paulus apostolus (an. 38-50), *Anastas.*, CXXVII, 460. — S. Timotheus (an. 60), *Orderic Vital.*, CLXXXVIII, 129. — Sacerdotes quidam captiv innumeros Asiaticos ad Christum convertunt (an. 330) *Aurelius Cassiodor.*, LXIX, 939.

ASIAM MINOREM evangelizaverunt S. Petrus apostolu (an. 38-40), *Freculf.*, CVI, 1135; *Haymo Halberstat.*

B

J

L

Neustria (in), Galliarum regione Christum prædicant Mansius primus Eboracensis episcopus et Taurinus ejus successor (an. 90-119), *Lucius Dexter.*, XXXI, 255; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 386.

Nicæam, *Isnick*, Bithyniæ in Asia Minore civitatem evangelizavit Andreas apostolus (an. 38-53), *Orderic.*, CLXXXVIII, 140.

Nicomedia (in), urbe regia Bithyniæ Christum annuntiavit Andreas apostolus (an. 38-53), *Orderic.*, CLXXXVIII, 140.

Nordalbingiam Suediæ regionem ad Christum adduxerunt Heridagus Hammaburgensis primus episcopus (an. 804), *Adam. Brem. can.*, CXLVI, 472. — Anscharius Hammaburgensis et Bremensis episcopus (an. 826-830), *ibid.*, 483.

Nordanymbria (in) Angliæ Orientalis regione, divini verbi præcones fuere S. Paulinus qui regem Æduinum cum gente ad Christum convertit (an. 625), *Beda*, XCV, 105, 107; *Bernold.*, CXLVIII, 1335; *Sigebert Gemblac.*, CLX, 118; *Henric.*, CXCV, 856. — Oswaldus rex qui populum suum ad fidem adducit et Aidanum e Scotia vocatum Lindisfarensem episcopum creat (an. 640), *Beda*, XCV, 115, 117; *Henric.*, CXCV, 860; Aidanus seu Aedanus (an. 640), *Beda*, XCV, 19-24; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 120; *Willelm.*, CLXXIX, 1581; *Henric.*, CXCV, 860; *Helinandus*, CXII, 772.

Norici Bavariæ populi a Severino abbate Christi fidem acceperunt (an. 482), *S. Paulin. Aquileiens.*, XCII, 69.

Northmanniam in Galliis evangelizaverunt Mallonus et Avicianus primi Northmaniæ apostoli (an. 280), *Orderic.*, CLXXXIII, 390. — Carolus Simplex Francorum rex Northmannis fidem imponit et eorum dux Rollo convertitur, Francone Rhotomagensi episcopo prædicante (an. 912). *Dudo S. Quintini*, CXLI, 651; *Willelm. Calcul.*, CXLIX, 801; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 232.

Northmanniam in Suecia et Norwegia ad Christum adduxerunt Henricus primus Alemannorum rex et imperator qui Northmannos et Danos cum Cnutone eorum rege convertit (an. 931), *Thietmar Merseburg.*, CXXXIX, 1193. — Olaph rex Northmannorum (an. 1040), *Adam. Brem.* CXLVI, 540. — Sigofridus Glastoniensis episcopus et Signardus et Asgothus (an. 1060), *ibid.*, 651.

Norwegiam evangelizaverunt Gotebaldus natione Anglus (an. 985), *Adam Brem.*, CXLVI, 529. — Forwadus Sclavoniæ episcopus (an. 992), *ibid.*, 533. — Sigofridus et Sigwardus episcopi, Sirwardus et Theolfus Asgothus et Adalwaldus Senior (an. 1060), *Adam. Brem.*, CXLIV, 617, 640, 650, 651, 671. — Osmendus episcopus et Meinhardus episcopus (an. 1069), *ibid.*, 568, 617, 633. — Nicolaus natione Anglus, postea Adrianus IV papa, qui missus ab Eugenio III, gentes multas ad Christum convertit (an. 1145-1150).

O

Obotridos Sclavoniæ populos ad Christum converterunt Joannes Magnopolitanus episcopus (an. 1023); *Adam. Brem.*, CXLVI, 527, 540, 595, 617, 650. — Monachi duo e Boemia venientes (an. 1065), *ibid.*, 573, 574.

Occidens. Petrus apostolus et Paulus per Occidentem Evangelium annuntiant (an. 45-60), *Anast.*, CXXVII, 458, 466, 468; *Heriger.*, CXXXIX, 1008; *Orderic.*, CLXXXVIII, 128.

Oeland Baltici maris insula divini verbi præconem habuit Joannem vulgo dictum Hilluinum, Bircacensem episcopum (an. 1065), *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 636.

Oesel Baltici maris insula per Joannem Bircacensem episcopum evangelizatur (an. 1065), *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 636.

Orbis universus. Apostoli undecim per orbem universum potestatem prædicandi accipiunt a Christo Domino (an. 33), *Marcell. pap.* VI, 1055. — Duodecim apostoli ad prædicandum sortiuntur orbem (an. XXXVII), *Lucius Dexter*, XXXI, 87, 88.

Orcadas Atlantici Oceani insulas, *Orkney*, evangelizaverunt Thurolphus Blasconensis episcopus (an. 1060), *Adam Brem.*, CXLVI, 617, 653. — Eginon Dalboniensis episcopus (an. 1070), *ibid.*, 627.

Ostgothos Sueciæ populos ad Christum adduxit Thurgotus primus Scarranensis episcopus (an. 1013), *Adam. Brem.*, CXLVI, 541 (not.).

P

Palentia Hispaniæ civitas a Nestore primo Palentino episcopo evangelizatur (an. 37), *Lucius Dexter*, XXXI, 129, 130.

Palæstinam totam prædicando percurrit Petrus apostolus (an. 38-40), *Anastas*, CXXVI, 456; *Heriger.*, CXXXIX, 1008; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *Ekkeard ibid.*, 667; CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 1701 (*Vide* Judæa, *Jerusalem*).

Pamphyliam Asiæ Minoris regionem evangelizaverunt Paulus et Barnabas (an. 48-58), *Orderic.*, CLXXXVIII, 115; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1691, 1694.

Pannoniam evangelizaverunt Arno Salitzburgensis episcopus et Paulinus Aquileiensis patriarcha (an. 796-800), *S. Paulin. Aquileiens.*, XCIX, 76; *Alcuin.*, C, 187, 188. — Wolfangus Ratisponensis episcopus (an. 974), *Adam. Bremens.*, CXLVI, 402. — S. Adalbertus Pragensis episcopus (an. 980), *Cosmas Pragens.*, CLXVI, 92; *Honor. Augustodun.*, CLXXII, 193; *S. Adalbert. Prag.*, CXXXVII, 866.

Paphos Cypri insulæ civitas, Tychicus S. Pauli discipulus apud Paphum in Cypro Christum annuntiat (58-100), *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 129.

Parisiis divini verbi præcones fuere S. Dionysius Areopagita (an. 50-70), *S. Gregor. Turon.*, LXXI, 175-183; *Othlo monach.*, CXLVI, 387; *Folcard. monach.*, CXLVII, 1182; CLIV, 26, 679. — Germanus Parisiens. episcop. (an. 554-570), *Bernold.*, CXLVIII, 1331.

Parthiam Asiæ regionem evangelizaverunt S. Thomas Didymus apostolus (an. 34-53), *Rufin. Aquileiens.*, XXI, 478; *Lucius Dexter*, XXXI, 87, 88; *Freculf.*, CVI, 1147; *Haymo*, CXVIII, 831; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 157. — S. Matthæus apostolus, *Freculf.*, CVI, 1147; *Orderic.*, CLXXXVIII, 111; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 168.—Attico episcopus (an. 379), *Freculf.*, CVI, 1241, 1242.

Patara (in), Lyciæ civitate, Christum annuntiavit Paulus apostolus (an. 50-56), *Orderic.*, CLXXXVIII, 125.

Patavia (*Passaw*), Bagoariæ civitas per Vivilium seu Vivalum Pataviensem episcopum evangelizatur (an. 730), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 649, 687, 806.

Patmos insula a S. Joanne apostolo evangelizatur, *S. Ado*, CXXIII, 81; *Anastas.*, CXXVII, 486; *Ekkeard.*, CLIV, 69.

Patram Achaiæ civitatem S. Andreas apostolus evangelizat et martyrii coronam recipit (an. 60), *Orderic.*, CLXXXVIII, 139, 146.

Pelagianos (contra) in Anglia S. Germanus Antissiodorensis episcopus, Lupus Tricassinus, Patricus Hibernus et Severus prædicant (an. 429-438), *Heric.*, CXXIV, 1164; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 82, 83. — *Willelm Malmesbur.*, CLXXIX, 1688; *Henric.*, CXCV, 826, 827.

Pentapolis regio Libyæ in Africa a S. Marco evangelista Christi fidem accepit (an. 50-60), *Orderic.*, CLXXXVIII, 182.

Pergam, *Karahissar*, Pamphyliæ in Asia Minori civitatem evangelizant SS. Paulus et Barnabas (an. 50-58), *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1691, 1694.

Persidia (in) Asiæ regione, divini verbi præcones fuere S. Thomas Didymus (an. 38-53), *Freculf.*, CVI, 1147; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 157. — Simon Judas et Judas Jacobi (an. 40-70), *Orderic.*, CLXXXVIII, 172-176. — Maruthus episcopus (an. 319), *Freculf.*, CVI, 1241, 1242; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 30. — Attico episcopus (an. 379), *Freculf.*, CVI, 1241. — Cæsara Persarum regina quæ virum suum Anaulfum magnamque gentis multitudinem ad Christum convertit (an. 588-600), *Fredegarius Scholast*, LXXI, 613; *Joannes Diaconus Venetus*, CXXXIX, 885; *Ekkeard.*, CLIV, 837. — Anastas. monachus (an. 628), *Bernold.*, CXLVIII, 1335.

Petragorica, *Périgueux*, Galliarum civitas, a Frontino Petragoricensi episcopo evangelizatur (an. 50), *Raban. Maur.*, CXII, 1505.

Philippi, *Filibé*, Macedoniæ civitas. S. Paulus apostolus ad Philippenses scribit (60-69), *Anastas.*, CXXVIII, 468. — Erastus apud Philippos prædicat (an. 60-100), *Order.*, CLXXXVIII, 129.

Phœniciam Asiæ Minoris evangelizaverunt discipuli dispersi post persecutionem contra S. Stephanum factam (an. 35), *Haymo*, CXVIII, 825; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 109. — S. Petrus Apostolus (38-40), *Anastas.*, CXXVII, 456; *Herigerus*, CXXXIX, 1008; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *Ekkeard.*, *ibid.*, 667; *Orderic.*, CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 1701. — S. Paulus et Barnabas, *Orderic.*, CLXXXVIII, 115, 116; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1691.

Phrygiam Asiæ Minoris regionem evangelizaverunt SS. Paulus et Timotheus (an. 50), *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 116. — S. Philippus apostolus (an. 37-66), *Freculf.*, CVI, 1148; *Willelm.*, CLXXIX, 1683.

Pictos fidem edocucrunt S. Nima seu Ninias Candidæ Casæ episcopus (an. 394, 432), *Beda*, XCV, 121; *Willelm.*, CLXXIX, 1577; *Henric.*, CXCV, 860. — S. Columba et S. Columbanus (an. 565-660), *Beda*, XCV, 121; *Bernold.*,

R

S

(1) Romæ Pilatus, qui D. N. J. C. ad flagellandum et crucifigendum damnarat injuste, ejus mortem, miracula, resurrectionemque imperatori Tiberio et senatui nuntiat (an. 38), *Freculf.* CVI, 1124; *Haymo*, CXVIII, 826; *S. Ado Viennens. episc.*, CXXIII, 75, 76; *Hermannus Contractus*, CXLIII, 57; *Bernold.*, CXLVIII, 1304; *Ekkeard.*, CLIV, 663. — Tiberius vero Romanus imperator, litteris a Pilato acceptis, senatui populoque Romano Domini miracula et resurrectionem denuntiat illumque inter imperii deos inscribere sed frustra conatur (an. 38), *Haymo*, CXVIII, 826.

T

U

V

LXXIV.

INDEX BIBLIOGRAPHICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM,

SIVE

ALPHABETICA SYNOPSIS SS. PATRUM ET SCRIPTORUM, QUI DE EVANGELII PRÆDICATIONE ET POPULORUM CONVERSIONE ALIQUID TRADIDERUNT AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

—

B

C

D

E

F

G

H

I

J

L

M

N

Q

P

R

LXXV.

INDEX DE PERSECUTIONIBUS,

QUAS ADVERSUS ECCLESIAM CATHOLICAM SUSCITARUNT PAGANI IMPERATORES ET HÆRETICI,

ORDINE CHRONOLOGICO CONSTITUTUS.

—

I.— *De persecutione in genere, de ejus utilitate, causis,* etc.

II. — *Persecutio prima, imperante Nerone.*

III. — *Persecutio secunda, imperante Domitiano.*

IV. — *Persecutio tertia, imperante Trajano.*

V. — *Persecutio quarta, imperante Aurelio.*

VI. — *Persecutio quinta, imperante Septimo Severo.*

VII. — *Persecutio sexta, Maximino imperante.*

VIII. — *Septima persecutio, Decio imperante.*

IX. — *Octava persecutio, Valeriano imperante.*

X. — *Nona persecutio, Aureliano imperante.*

XI. — *Decima persecutio, Diocletiano imperante.*

XII. — *De Persecutione Juliani apostatæ.*

XIII. — *De persecutionibus in variis locis excitatis.*

Galliæ immunes persecutionis sub Constantio Chloro, Tertull., I, 217, 322, 501, 700. De persecutione quæ fuit apud Edessam, Rufinus Aquil., XXI, 515. De seditione paganorum contra fideles apud Alexandriam, *ibid.*, 528. Persecutio excitata in Perside adversus Christianos, S. August., XLI, 616. Historia persecutionis Africæ provinciæ, Victor Vit., LVIII, 179. Quomodo Judæi Christianos accusaverint apud Persas, qui, et quanti, et quibus modis passi sunt apud Persas. Cassiodorus, LXIX, 943, Quæ in Gaza contra Christianos crudeliter sint commissa, et in Sebastia, et in Phœnice, *ibid.*, 1040. De seditione et necibus Christianorum quæ per Judæos apud Alexandriam provenerunt, *ibid.*, 1193. In Asia oritur persecutio. S. Gregorius Turon., LXXI, 174. Lugduni, in Gallia, *ibid.* Persecutio in Africa sub Geiserico, Ekkehardus Vrang., CLIV, 770. Persecutio apud Persas, *ibid.*, 478; Sigebertus, CLX, 117.

Nota. Qui ampliora velit de hac quæstione et præcedentibus documenta, adeat auctores quos subnectimus in § XIV.

XIV. — *Opera de persecutionibus tractantia.*

Liber de mortibus persecutorum, Lactantius, VII, 190.
Historia sacra, Sulpicius Severus, XX, 145 *et seq.*
Historia ecclesiastica, Rufinus Aquil., XXI, 469.
Historiarum liber septimus, P. Orosius, XXXI, 1076 *et seq.*
Chronicon, S. Prosperi Aquitan., LI, 553 *et seq.*
Historia persecutionis Africæ provinciæ, Victor Vit., I, VIII, 179.
Chronicon, Victoris Tunun., LXVIII, 941 *et seq.*
Historia Francorum, S. Gregorius Turon., LXXI, 13[illegible] *et seq.*
De gloria B. martyrum libri XI, S. Gregorius Turon. LXXI, 705.
Chronicon, Freculphus Lexov., CVI, 1123 *et seq.*
Chronicon, S. Ado Vienn., CXXIII, 78.
Martyrologium cum additamentis, S. Ado Viennen. CXXIII, 181.
Martyrologium, Usuardus, CXXIII, CXXIV.
Chronicon, Hermannus contractus, CXLIII, 58 *et seq.*
Chronicon, Marianus Scotus, CXLVII, 648, 659 *et seq*
Chronicon, Hugo Flaviniac., CLIV, 28 *et seq.*
Historia Ecclesiastica, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII 68, 72 *et seq.*
Chronicon, Sicardus Cremon., CCXIII, 450 *et seq.*

LXXVI.

INDEX DE BENEFICIIS CHRISTIANISMI

ERGA HOMINEM PRIVATUM VEL INDIVIDUUM,

ORDINE RERUM LOGICO, ET PATRUM CHRONOLOGICO, CONCINNATUS.

MONITUM.

Beneficia Christianismi erga hominem sub triplici respectu, intelligentiæ scilicet, cordis et corporis. perpendi possunt. Intelligentiam enim hominis irradiavit divina Christi religio, illi impertiendo notitian veritatum maxime necessariarum, utpote Dei naturæ, unitatis, præcipuorumque illius attributorum, Trinitatis, creationis, peccati originalis, Incarnationis, vitæ æternæ, animæ humanæ originis, dignitatis, officiorum et finis, etc.

Sub respectu cordis, Christianismus fuit homini privato maximæ utilitatis, nam illud emundavit et ad mirum perfectionis gradum evexit; illud imbuit eximiis humilitatis, charitatis et castitatis virtutibus, paganis fere omnino ignotis. Tunc omnes aliæ virtutes e tribus istis fontibus uberrimis velut rivuli manarunt, et mediante Christi gratia, homo jam non est tantum opus Dei præstantissimum, sed filius Dei et hæres, frater et cohæres Christi, illius capitis membrum, ac templum Spiritus sancti; imo vero factus est divinæ naturæ consors et particeps.

Sub respectu corporis maxima etiam intulit homini beneficia Christianismus, qui vitam et sanitatem illius omnimodo tuitus est, vel prohibendo omnia nociva, vel præcipiendo omnia ejus conservationi utilia.

Hinc tres hujus Indicis partes vel paragraphi. In unoquoque paragrapho ordinem rerum logicum observavimus, simul et chronologicum auctorum, quorum nomen, tomus et columnæ indicantur, ut facile lector quæsita reperire possit.

§ I. — *Beneficia Christianismi erga hominem quoad intelligentiam.*

Per Christianismum intelligentiæ hominis vere innotuit: 1° Deus. — Sic asserunt, : Tertullianus, I, 375, 376, 451, 590, 599; II, 160, 203, 259, 265, 266, 507, 516, 588, 798. — Minutius Felix, III, 285, 286. — Novatianus, III, 889, 893, 895, 897. — S. Hilarius, X, 438. — Zeno, XI, 407. — S. Ambrosius Mediolan., XVII, 71, 259, 509, 515. — Phæbadius, XX, 50. — Innocentius I, papa, XX, 488. — Rachiarius, XX, 1020-1035. — S. Hieronymus, XXIV, 437; XXV, 625, 627, 683, 686, 689, 1004, 1112, 1119, 1127, 1137, 1188, 1311, 1473, 1479, 1509. — S. Augustinus, XXXII. 853, 875, 983, 990; XXXIII, 596; XXXIV, 21; XXXVIII, 1134; XL, 138. — S. Eucherius, L, 720. — S. Prosper Aquit., LI, 342, 461, 529. — S. Patricius, LIII, 802. — Maximus Taurin., LVII, 243, 376. — Gennadius, LVIII, 995, 999, 1000, 1018, 1034. — Eugyppius, LXII, 1057. — Junilius, LXVIII, 21. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 107, 133, 285. — S. Columbanus, LXXX, 229. — Taio, LXXX, 731. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 260; LXXXIII, 543; LXXXIV, 630. — B. Alcuinus, C, 417; CI, 145. — Raban. Maur., CXI, 14. — Scotus Erig., CXXII, 1168. — Hincmarus, CXXV, 942. — Gezo abb., CXXXVII, 330. — S. Petrus Damian., CXLIV, 21. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 224, 238. — Manegaldus, CLV, 159. — Radulphus Ardens, CLV, 1945. — Guibertus abb., CLVI, 32. — Ivo Carnot., CLXI, 68, 1045, 1048. — Rupertus abb., CLXVII, 217, 345, 490. — Honorius Augustodun., CLXXII, 1109. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 54, 217. — Abælardus, CLXXVIII, 1020. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 674. — Ernaldus abb., CLXXXIX, 1516, 1520. — Hugo Ambian., CXCII, 1142-1154. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 796. — Joannes Saresber., CXCIX, 541. — Alanus de Insulis, CCX, 312, 600, 627. — Petrus Pictav., CCXI, 791.

2° Vere innotuit Deus æternus, immortalis Sic: Tertullianus, I, 399; II, 240. — Arnobius, V, 951, 1170. —

§ II.—*Beneficia Christianismi erga hominem quoad cor.*

Christianismus non solum hominis intelligentiam illuminavit, sed etiam cor illius immutatum omnibus exornavit virtutibus, scilicet :

§ II. — *Beneficia Christianismi erga hominem quoad corpus.*

Christiana religio semper vitam et sanitatem hominis omnimode tuita est, vel prohibendo nociva, vel utilia illius conservationi præscribendo.

LXXVII.

INDEX DE BENEFICIIS CHRISTIANISMI

ERGA SOCIETATEM HUMANAM, VEL ERGA HOMINES IN SOCIETATE CONSTITUTOS.

ORDINE RERUM LOGICO, ET PATRUM CHRONOLOGICO CONCINNATUS.

—

MONITUM.

Societas humana sub duplici respectu perpendi potest, scilicet quoad familiam, et quoad vitam civilem; ac sub utroque Christiana religio maxima contulit hominibus beneficia. Etenim quoad familiam, matrimonium ad pristinam dignitatem revocavit; mutua parentum ac liberorum officia sancivit, etc. Quoad vitam civilem, leges constituit æquiores; belli jura humaniora reddidit; omnibus societatis ordinibus consuluit; cunctis ope indigentibus auxilia contulit et remedia; litteris ac variis artibus favit, etc., etc. Hinc hujus Indicis duo paragraphi.

§ I. *Christianismi beneficia quoad familiam.*

Insignis ac mira fuit erga familiam Christianismi utilitas. Sublata enim polygamia, quæ apud paganos fœdabat matrimonium, illud ad pristinam revocavit institutionem, ex qua duo sunt in carne una; maxima illi contulit sanctitatem, conjugii vinculum gratia sacramenti sanciendo, adeo ut Christianorum conjugum societas figura sit illius sanctissimæ et divinissimæ unionis Christi cum Ecclesia. Suam mulieri dignitatem reddidit Christianismus; uxor enim Christiana, non jam est, sicut apud ethnicos, viri sui famula tantum et ancilla, imo vero serva quam pro libitu dimittere poterat eique immaniter vitam eripere; sed est ejus carissima socia, omnisque illius sive bonæ sive adversæ fortunæ inseparabilis, blanda, suavis et usque ad mortem indefessa comes. Vir autem suam uxorem fovere ac diligere debet velut propriam carnem, sicut Christus, divinus ille sponsus, dilexit Ecclesiam.

Non minus egregie prospexit liberis Christiana religio. Vitam enim eorum, ut sacrum quoddam pignus à Deo datum, contra parentum vel incuriam vel etiam inhumanitatem protexit. Parentes jam non habent jus liberos suos tum derelinquendi, tum exponendi, tum ut rem quamlibet vendendi, tum etiam, quod infandissimum est, interficiendi, aut, ut sæpius accidit, dirissima morte illos falsorum numinum simulacris immolandi. Parentes e contra filios diligere, alere ac bonis moribus instituere debent; et, ut eximie ait Apostolus, quæcunque vera, quæcunque sancta, quæcunque pudica, quæcunque amabilia, pueri docendi sunt.

Præclare etiam liberorum officia Christianismus constituit. Præcepit enim ut filii parentes suos tanquam Dei imagines venerarentur. Omnia pietatis obsequia parentibus, sive in infirmitate sive in senectute positis, prompto ac libenti animo præstare debent. Novissimis sepulturæ expletis officiis, gratus liberorum animus eleæmosynis, bonis operibus ac piis orationibus animas ac dulcem parentum memoriam jugiter apud Deum prosequitur. Maxima insuper præmia pollicetur religio filiis parentes suos diligentibus, gravissimaque minatur supplicia contemnentibus. Sic censuerunt.

§ II. *Beneficia Christianismi circa societatem civilem.*

Religio Christiana universam societatem velut hominem privatum divinis æternæ veritatis illuminavit ful-

goribus, et eximiis adornavit virtutibus. Illud in primis habendum quod insulsum et omnibus contaminatum flagitiis averterit falsorum numinum cultum; abolevit etiam cruenta gladiatorum certamina et immania victimarum humanarum sacrificia, et afflante jam veritate, ab ortu solis usque ad occasum, in omni loco sacrificatur et offertur Deo oblatio munda, ac Deus qui spiritus est in spiritu et veritate adoratur. In singulis quoque societatis ordinibus præclaris eminuit virtutibus. Reges justitiam et clementiam edocuit, divites beneficentiam et miserationem, pauperes patientiam; omnes homines humilitatem, castitatem, charitatem. Leges in pace æquiores et belli jura humaniora reddidit. Servitutem impugnavit et e medio tollere conata est, prædicans Deum non esse personarum acceptorem, sed omnium Creatorem, Patrem ac Judicem qui secundum opera sua unicuique reddet.

Omnium temporum ætatibus, prout opus postulabat, congruis enituit beneficiis Christianismus. Persecutores vicit ac fregit suorum martyrum constantia, quam adeo admirati sunt spectantes ut ad fidem converterentur, et sanguis martyrum semen fieret Christianorum. Sedatis persecutionibus, cum invalesceret scelerum lues, pristinusque virtutum mollesceret vigor ac refrigesceret charitas, ad eam refocillandam Christiani fere innumeri utriusque sexus, ac cujuslibet conditionis, spretis mundi voluptatibus, in eremum secesserunt, ibique pietate, manuum labore, litterarum studio, morum austeritate, omnibus maximeque stupendis floruerunt virtutibus.

Nationes remotissimas, quas Romanorum arma subigere non valuerant, ad Christum convertit et mansuefecit. Torvi Barbarorum duces subita et insueta moti clementia et veneratione, coram imbellibus Christi ac præsulum majestate steterunt attoniti, priscæ feritatis immemores, illorumque gladius toties cruentatus jacuit obtusus.

Post tot Barbarorum irruptiones omnia miscentur jura, omnesque per fas et nefas ruunt; sed in his tam luctuosis temporibus non suo saluberrimo operi deest Christi religio. Bella civilia ubique flagrantia quodammodo compescit hac memoranda lege *Trevia* seu *Treuga Domini* dicta; principum, regum, imperatorum solutas coercet libidines; omnium vitiorum invadentem colluviem salutari auctoritate comprimit.

Quando hæretici veritatem obnubilare satagunt, Spiritus sanctus egregios doctores suscitat; si vero tempestas scelerum ingruit, viri ac virgines, conculcatis voluptatum illecebris, monasteria condunt, ubi omnium virtutum splendore fulgent Ecclesiamque exhilarant. Non solum pietate claruerunt mediæ ætatis monachi, sed etiam litteris, scientiis et omnibus artibus gnavam dederunt operam; veterum scriptorum ac SS. Patrum libros societati servarunt, transcripserunt et fere per totum orbem diffuderunt. Dum ibique ob civium inter se discordias rura jacerent inculta, monachi ea apprime excolebant, mira exstruebant ædificia, aratoria instrumenta conficiebant, sicque litteris, scientiis, liberalibus ac necessariis artibus, agrorum culturæ et architecturæ maxime profuerunt.

Quam fauste, quam benigne, quam mire igitur mundo affulsit Christianismus! In eo solo, ut olim cecinerat propheta, misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatæ sunt. Quidquid vel temporum vel personarum ratio postulabat, eximie ac semper præstitit; singulis infirmitatibus singula contulit remedia. Xenodochia pauperibus ac ægrotis aperuit, Christum in egentibus pasci jussit, captivos redimendos curavit, viduas et orphanos defendendos commendavit; senes ac infantes derelictos in suo gremio alendos et refovendos pie ac blande suscepit; omnibus intelligentiis congruum doctrinæ cibum, velut prudens ac sedula mater, distribuit, etc., etc., quod fere omnes scriptis asseruere Patres. Hinc.

1° Huic legi: *Alteri ne feceris quod tibi fieri non vis*, quæ prima et naturalis est regula ad pacem inter cives componendam, Christianismus præclarum charitatis imposuit apicem, sicque veram fraternitatem instituit. Quoad ea, vide Indicem præcedentem, n. II, § 3.

2° De officiis subditorum. Constantinus Magnus, VIII, 109. — Nazarius, VIII, 586. — S. Optatus Milevit., XI, 999. — S. Ambrosius, XV, 1339. — S. Augustinus, XXXIV, 1026. — S. Eucherius Lugdun., L, 830. — S. Fulgentius, LXV, 226. — S. Gregorius Turon., LXXI, 230, 239, 300, 421, 658. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 717 — Jonas Aurelian., CVI, 296. — Hincmarus, CXXV, 962-984. — S. Abbo Floriac., CXXXIX, 480. — Burchardus, CXL, 902. — S. Gregorius VII, papa, CXLVIII, 308. — Canutus rex, CLI, 1171. — Joannes Saresber., CXCIX, 626.

3° — De officiis populos regentium. — S. Ambrosius, XV, 1279, 1434, 1575, 1634. — S. Hieronymus, XXV, 1328. — S. Prosper Aquit., LI, 319, 320, 361, 393, 424. — S. Martinus Dumiens., LXXII, 25, 28. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 879, 1281. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 720, 724. — S. Eligius Noviom., LXXXVII, 654. — B. Alcuinus, C, 301, 354. — Jonas Aurelian., CVI, 281. — Hincmarus, CXXV, 833, 835, 954, 983. — Collect. canon., CXXXVIII, 425. — S. Abbo Floriac., CXXXIX, 477, 478. — Burchardus, CXL, 895-897, 905. — S. Petrus Damian., CXLV, 822. — Hugo de S. Maria, CLXIII, 941, 943, 948, 976. — Gratianus, CLXXXVII, 29, 43, 67. — Joannes Saresber., CXCIX, 513, 522, 529, 537, 626. — Helinandus, CCXII, 735, 739.

4° De officio regis, in quantum est legislator. — Zeno, XI, 257, 274, 283, 286, 297, 298, 338, 389, 407, 502. — S. Ambrosius, XV, 1254, 1311, 1436, 1464, 1550, 1571, 1576, 1599, 1636, 1640, 1652, 1660, 1677; XVI, 1251; XVII, 107, 118, 253, 272, 284, 833. — Zacchæus, XX; 1087. — S. Hieronymus, XXIII, 539, 540, 544, 555; XXV, 408, 1442; XXVI, 349, 365. — S. Augustinus, XXXVI, 714; XXXVIII, 821, 833, 843; XLI, 642. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 577, 723. — Hincmarus, CXXV, 851. — S. Abbo Floriac, CXXXIX, 481. — Burchardus, CXL, 896, 907. — Joannes Saresber., CXCIX, 514.

5° De officio regis, in quantum est judex. — Constantinus Magnus, VIII, 96, 102, 142, 146, 149, 198, 203, 208, 235, 284, 292, 378. — S. Hilarius Pictav., IX, 288; X, 749. — Zeno Veron., XI, 280-285, 318, 420, 458, 460, 509. — S. Ambrosius, XIV, 507; XV, 1236, 1430, 1464, 1487, 1492, 1494, 1562, 1635, 1828; XVI, 128, 147, 149; XVII, 90, 153, 207, 750. — S. Chromatius, XX, 326. — Rufinus, XXI, 329, 346, 1076. — S. Hieronymus, XXIII, 542, 549, 563, 1044, 1207, 1215; XXVI, 211. — S. Prosp., LI, 81, 440. — S. Petrus Chrysol., LII, 212, 543. — Julianus Pomerius, LIX, 505, 506, 508. — Eugyppius, LXII, 569, 705, 787, 842, 963. — Cassiodorus, LXX, 41. S. Gregorius Turon., LXXI, 801. — S. Martinus Dumiens., LXXII, 27, 28. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 521, 937, 1106. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 720, 724. — B. Alcuinus, C, 492; CI, 628, 629. — Smaragdus, CII, 30. — S. Agobardus, CIV, 186. — Halitgarius, CV, 674. — Jonas Aurelian., CVI, 218. — Hincmarus, CXXV, 847, 850. — Ratherius, CXXXVI, 149. — Burchardus, CXL, 910, 913, 916, 960. — Arnoldus, CXLI, 1091. — S. Petrus Damian., CXLV, 422, 821. — S. Anselmus Lucens., CXLIX, 564. — Wernerus abb., CLVII, 1209. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 480. — S. Bruno Astens., CLXV, 912. — D. Algerus, CLXXX, 860. — S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 1116, — Robertus Pullus, CLXXXVI, 905. — Gratianus, CLXXXVII, 238, 240, 871. — Isaac de Stella, CXCIV, 1697. — Joannes Sarresber., CXCIX, 529, 532, 589. — Balduinus, CCIV, 509. — Petrus Cantor, CCV, 162, 282. — Helinandus, CCXII, 742.

6° De officio regis, in quantum est dux exercituum. — S. Ambrosius, XV, 1579, 1806; XVI, 63, 81. — S. Augustinus, XLI, 116, 633. — S. Eucherius, L, 830. — Ferrandus, LXIV, 928-950. — B. Alcuinus, C, 196. — Hincmarus, CXXV, 840, 841, 954. — Regino abb., CXXXII, 298. — Burchardus, CXL, 770. — S. Anselmus Lucens., CXLIX, 533. — Honorius Augustod., CLXXII, 865. — Grætianus, CLXXXVII, 1164, 1166. — Joannes Saresber., CXCIX, 589, 596, 601, 609, 616.

7° Demum Christianismus, nedum societatem arceret a progressu, e contra semper et ubique eam in meliores impulit vices, per ministros colendo scientias et artes. — S. Ambrosius, XVII, 196, 225, 251, 253, 426, 777, 797. — S. Hieronymus, XXIII, 291, 514. 515; XXV, 475; XXVI, 490, 547. — S. Augustinus, XXXII, 1011, 1013, 1042, 1066, 1082-1190, 1196-1228; XXXIII, 79; XXXIV, 55, 80; XLI, 238, 258, 265, 319, 347, 359, 437, 485. — S. Eucherius, L, 820, 821. — Eugyppius, LXII, 947, 948, 952, 955. — Boetius, LXIII, 1080-1165, 1168-1306, 1308-1364; LXIV, fere per totum. — Cassiodorus, LXIX, 505, 514, 1249; LXX, 1106-1150-1220-1239-1270. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 355. — Taio, LXXX, 916. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 74-260; LXXXIII, 9-98, 180-200, 965-1018. — S. Aldhelmus, LXXXIX, 162-238. — Crispus, LXXXIX, 370-376. — Ven. Beda, XC, 124-150, 187, 277, 293, 579, 599, 607; XCII, 9-292. — Paulus Diacon., XCV, 434-672, 1138. — B. Alcuinus, C, 208, 254, 266, 269, 278; CI, 850-1002. — S. Agobardus, CIV, 148. — Dungalus, CV, 448. — Fredegisus, CV, 752. — Rabanus Maurus, CVII, 395; CIX, 1083; CXI, 138-678. — Wandalbertus, CXXI, 625. — Scotus Erigena, CXXII, 1442. — Remigius monac., CXXXI, 932-964. — Notkerus, CXXXII, 1008, 1172. — Herbaldus, CXXXII,

---

LXXVIII.

INDEX PRAXEOLOGICUS

VEL

PRACTICÆ VITÆ SYNOPSIS

ORDINE RERUM ALPHABETICO DISPOSITA IN QUA EXPONUNTUR VARIA RELIGIONIS, PIETATIS DEVOTIONISQUE, OPERA, USUS, CONSUETUDINES, QUÆ IN OCCIDENTALI ECCLESIA DIVERSIS TEMPORIBUS, APUD CHRISTIANOS VIGUERUNT.

—

MONITUM.

Nonnulla de hujus Indicis ratione et utilitate præmittere liceat. Studiosum præmonemus lectorem hoc fuisse mentis nostræ propositum, omnia congerere indicia vitæ Christianæ; origines exponere variarum Ecclesiæ consuetudinum, quæ olim pro locorum diversitate floruerunt; curas notare et studia quibus, unaquaque ætate, devotionem suam atque pietatem palam professus est vere Christianus. Sic exhibentur fraternitas et concordia primævæ Ecclesiæ discipulorum; ipsorum cura de defunctis; reverentia erga sanctorum reliquias; largitates divitum et regum in ædificandis eclesiis, in pauperibus alendis; in monasteriis condendis : peregrinationes; bella sacra; leges conditæ; regulæ monachorum, etc., etc., etc. Quædam etiam alia, tum utilia, tum jucunda, obiter annotavimus, omnia alphabetice ordinantes.

Brandeum seu prandeum dicebantur panni quos sanctorum reliquiis applicabant fideles, quos inter se sibi dividebant et cum honore apud se servabant, Greg. Magn., LXXVII, 782, 846.

Cælibatus clericalis. Vide infra *Clericus*.

Calceum, Calceamenta. Calceorum corrigiam solvere et innectere solebant famuli, Juvenc., XIX, 108. Calceorum usus antiquissimus, *ibid.* Calceamenta et eorum forma, Isidor. Hispal. LXXXI, 704. Crepidæ, cur ita dictæ, *ibid.* Calceis utebantur reges et Cæsares, *ibid.* Calceari sandaliis vel solis quid significet, Petr. Lombardus, CXCII, 220.

Campana, Nola, Signum, Matutinis commoveri solebat, Greg, Turon., LXXI, 962. Versus in nolam antiqui capituli auctore monacho S. Galli, LXXXVII, 66. Campanarum usus, cur cesset in triduo ante Pascha, Alcuin., CI, 1202, 1203. De campanis tractatur apud Rupert., CLXX, 19. De campanarum significatione, Honor. August., CLXXII, 544. Campanarum usus et significatio Hugo a S. Victore, CLXXVI, 373; CLXXVII, 875. Campanæ quomodo pulsandæ in Quadragesima, Joann. Belith., CCII, 35, 90.

Candela, Cereus. Candelarum seu cereorum usus in templis, Prudent., LIX, 663, 674. Candelæ in exsequiis usitatæ, *ibid.*, 680 not. 45. Cera, cereoli ad tumulos sanctorum, Greg. Turon., LXXI, 933, 941. S. Euphrasia cereos et thymiama offert in monasterio virginum, Vitæ Patrum LXXIII, 627. Cereorum origo in festo Purificationis, Alcuin., CI, 1181. De cereorum illuminatione, Amalar., CV, 1096. De cerei benedictionne, Walafrid., CXIV, 963. Zosimus papa cereos benedici præcepit, Anast. Bibl., CXXVIII, 74. Cerei per diem in cœmeteriis non accendendi, Isidor. Merc., CXXX, 417. De cereorum significatione, S. Anselmus., CLVIII, 627; Hugo a S. Victore. Candelæ duæ ad Evangelium, quid significent, Honorius Augustod., CLXXII, 551. Cereus paschalis, Amalar., CV, 1038. Cereum paschalem benedici instituit in singulis parœciis S. Zozimus papa, Anastas. Bibl., CXXVIII, 74. Cereus in vigiliis Paschæ benedicendus, Isidor. Merc., CXXX, 467. Præfatus Zozimus primus cereum paschalem benedici jussit, Sigebertus, Gemblac., CLX, 76. Ejus benedictio, Hugo a S. Victore. De usu consecrandi seu benedicendi cerei paschalis, Joann. Belethus., CCII, 112.

Canones ecclesiastici. Canonum ignorantia in sacerdote intoleranda, Leo Magn., LIV, 612. Canonum observatio, Gregor, Turon., LXXI, 550. Vide varias canonum collectiones.

Canonici regulares. Canonicus dici nequit qui non est regularis, Pet. Dam., CXLV, 506. Canonicorum excusatio quam frivola, *ibid.* 484. Canonicorum regula, Guichard., CXCIX, 1092. De negligentia ordinem Ecclesiæ observandi, *ibid.*, 1093. De obedientia, *ibid.* De ordinatione servitii Ecclesiæ, *ibid.* De pænis eorum qui officia sua negligunt, *ibid.*, 1097. De silentio in choro, *ibid.*, 1099. De puerorum cura, *ibid.*, 1102. De coyfiis non ferendis, *ibid.* De emunctione, *ibid.*, 1103. De clericorum instructione, *ibid.*, 1104. De servandis statutis, *ibid.* De ecclesiæ servitoribus, *ibid*, 1113. Canonici Blesenses, Stephan. abb., CCXI, 357. Grandimontenses Boni homines dicti, *ibid.*, 361. Regula S. August. utrum veniat ab apostolis, *ibid.*, 354. Scholæ publicæ canonicorum, S. Genovefæ Paris. 377, 378, 431.

Cantharus. Aquæ in cantharis ad ingressum templorum, S. Paulin., LXI, 338. Ex iis plebs lavabatur aquis, *ibid.*, 850. Canthara cereostrata, Anast. Bibl., CXXVII, 1514, 1515; Isidor., LXXXII, 717.

Canticum. Cantico delectatur Deus non solum laudari, sed etiam reconciliari, Ambros., XIV, 923. Canticum et psalmes in quo differant, August., XXXVI, 78, 813. Canticum novum ad novum pertinet hominem, vetus ad veterem, *ibid.*, 435, 807. Canticum divitum et pauperum de canticis Sion, quale, id., XXXVII, 1768. Canticum vetus cantat cupiditas carnis novum cantat charitas Dei, *ibid.*, 1227. Canticum nostrum cur moribus tanquam saltatione oportet consonare, id., XXXVIII, 1416. Cantica divina jungenda in quadragesimali jejunio, Pet. Chrysolog., LII, 215. Canticum conviviale, Isidor. Hispal., LXXXII, 163. Canticum est vox cantantis in lætitiam, *ibid.*, 252. Canticum psalmi, *ibid.*, 253. De canticis veterum, id., LXXXVIII, 741. Canticum B. Virginis cur vespere canatur, S. Petrus Damian., CXLV, 226. Canticum virginale, quod sit, *ibid.*, 187. Quis recte cantet, Wolbero abb., CXCV, 1245.

Cantilena, Cantio. Vanarum cantionum periculosa delectatio, August., XXXVIII, 79. Ad vanas cantiones quam ad salutaria monita audienda major hominum propensio, *ibid*, Cantica profana et saltationes ejectæ de ecclesia ubi sepultus fuerat, S. Cyprian., 1415. Cantantes turpia reprehenduntur, id., XXXVI, 157. Cantilenæ nautarum agricolarum, militum, ad levandum laborem, Petr. Chrysol., LII, 522. Varia cantionum genera apud veteres solita, Isidor. Hisp., I, 273, 477. Vide *Cantus lascivi* in Indic. *De voluptat. illicitis.*

Cantus, Cantor. Veterum Christianorum cantus quis Tertull., I, 273, 477. Cantus Ecclesiæ, Ambr., XIV, 157 Cantus virorum, mulierum, virginum, puerorum, *ibid.* 165. Cantus Alleluia, Hieron., XXII, 876. Psalmorum cantus toto orbe celebris, Aug., XXXIII, 766. Cantus est sonus speciosus, id., XXXII, 843. Instituitur Mediolani a S. Ambrosio, *ibid.*, 768. Mirum in modum eo afficitur Augustinus, *ibid.* Delectatio carnis etiam in divino cantu cavenda, *ibid.*, 799. Peccatur cum cantus amplius delectat quam res, *ibid.* Utilis ad movendum pie animum id., CXXXIII, 221. Cantandi in ecclesia tempus, utilitas sanctitas, *ibid.* Cantus psalmorum in universa instituitur Ecclesia, S. Leo Magn., LIV, 145, 154, 505. Prudent. LIX, 789. Scholam cantus instituit, Gregor. Magn. LXXV, 90. Cur Romana Ecclesia olim Symbolum non cantabat in Missa, Paulin. Aquil., XCIX, 592. Quales psalmi in Ecclesia cantantur, Atto Vercell., CXXXIV, 39 Quid regi et populo omni die sit cantandum, Æthelredus CLI, 1167. Zosimus papa antiphonatim cantari jussit psalmos, Sigebert. Gembl., CLX, 78. De cantu ecclesiastico, Ivo Carnot., CLXI, 178. Quomodo ordinetur cantor *ibid.*, 448; Honor. Augustod., CLXXII, 567. Cantus effectus et utilitas, S. Bernard., 1274. De cantu Alleluia Petr. Lombard. Vide *Psalmodia.*

Capella. Unde capellæ in ecclesiis, S. Paulin., LXI 336.

Capitulare. In capitularibus Caroli Magni locum præcipuum habet religio, S. Paulin., XCVII, 63 *seqq.*

Caro. Vide *Abstinentia.*

Cera, Cereus. Vide supra *Candela.*

Choreæ, saltatio. Non congruunt Resurrectionis mysteria revelata et opprobria saltationis exacta, Ambros. XV, 1670. Histrionum saltatio turpis, *ibid.* Saltatione vetantur in loco sepulturæ, S. Cypriani Aug., XXXVIII. 1415. Et in nuptiis, Ivo Carnot., CLXI, 617. Vide *Saltationes* in Indice *De voluptatib. illicit.*

Chorus ecclesiarum. De forma supplicandi in choro Guichard., CXCIX, 1099. De silentio ibi servando, *ibid.* Quomodo in chorum intrandum, *ibid.*, 1101. De risu vitando, *ibid.*, 1111. Chori stalla, Stephan., CCXI, 475.

Christiani nomen ex suavitate deducitur, Tertull., I 281. Perperam Christianus pronuntiabatur ab ethnicis *ibid.* Nomen Christianorum infestum gentibus, *ibid.*, 277 Ob hoc vexabantur Christi cultores, *ibid.* Nemo Christianus ante Christum, id., II, 1001. Christiani veri describuntur, id., I, 269, 511, 624. Longe dispar eorum scientia, disciplina et scientia, *ibid.*, 501. Cum ethnici habitabant, *ibid.*, 490. Artes et operas cum eis miscebant *ibid.* Quomodo se agebant in suis conviviis, *ibid.* Ante et post cibum orabant, *ibid.*, 477. Cœna Christianorum agape seu dilectio vocabatur, *ibid.*, 474. Christiani in publicis synaxibus nocte surgebant ad preces fundendas Tert., I, 273. Ad orientem conversi orabant, *ibid.*, 370 Dominico die lætitiæ indulgebant, *ibid.*, 371. Capite nudo orabant, *ibid.*, 442. A spectaculis, pompis, ludis publicis et scenis theatri abstinebant, *ibid.*, 466. In unum coire solent ad precandum, monitu Scripturæ et voces dirigere, censuram morum exercere, conventum ordinare, eleemosynas colligere, in usum sepulturæ, ac alendos egenos, orphanos et senes, ad refocillandos naufragos, exsules aut in carcere dejectos, *ibid.*, 468 Quomodo liberalia festa ethnicorum repudiabant, *ibid.* 492. Expansis manibus aliquando orabant, Dominicam passionem modulantes, *ibid.*, 1169. Nefas Christianis turpia gentilium convivia in collegio frequentare, Cyprian., IV, 400. Judicem experiri non debent gentilem *ibid.*, 758. Mos vigebat apud Christianos ungendi e lavandi mortuos suos, Lact., VI, 270. Ab idolothytis abstinebant, *ibid.*, 363. Primo in privatis ædibus conveniebant, *ibid.*, 502, 791. Lumine utuntur in conventiculis *ibid.*, 637. Frequenter signum crucis frontibus imponunt, *ibid.*, 701. Fidelibus vox familiaris : Christianus sum, Hilar. Pict. Christianorum jejunia, mysteriorum solemnia et preces, *ibid.* Orationem Dominicam ad altare et privatim recitabant, S. Optat., XI, 975. Aras exstruebant super martyrum tumulos, *ibid.*, 1008 not. Domum sæpissime Eucharistiam deferebant, Zeno Veron., XI 309. Quanta cura ipsam custodiebant, *ibid.*, 358, 359. In ecclesiis manus tendebant Christiani, cervices curvabant prosternebant sese, exomologesin faciebant, *ibid.*, 334 Plerique sunt dies quibus horis meridianis fideles adveniunt ecclesiam, hymnos canunt, oblationem celebrant Ambros., XV, 1314. Christianus per singula momenti

Sanctæ crucis laudes, Petrus Damian., CXLIV, 715. Qua ratione adoranda, *ibid.*, 766. Bona crucis, *ibid.* Crux militum Christianorum vestimentis affigitur, Guibert., CLVI, 702. Crucem Christus bajulare jubet, non quærere sepulturam, id., CLVII, 54, 144. De laude et inventione sanctæ crucis, Berengos., CLX, 936. Qualiter ab imperatrice Helena inventa, *ibid.*, 937. Totius Occidentis Christiani crucem induunt hortante Urbano II papa, ad redimendam Terram Sanctam, Baldricus, CLXVI, 1065. Crux dæmones fugat, Rupert., CLXIX, 323. Crux signaculum, *ibid*,, 389. Crucis mysterium, 786. Crux quomodo nobis portanda, *ibid.* Signo crucis servi Dei signantur, *ibid.*, 959. Christianus cur in fronte signatus, Petrus Lombard., CXCI, 1476, In cruce semper pendere debet, id., CXCII, 160. Adoratio crucis redundat in Christum qui Filius Dei est, Gerohus, CXCIV, 1098. De custodibus Sanctæ Crucis, ad quæ teneantur, Guichar., CXCIX, 1097. De signo crucis quo Hierosolymam ituri in signum voti et futuræ peregrinationis, vestibus suis imprimebant, Guillelm. Tyr., CCI, 231. Sermo de S. Cruce, Martin. Legionens., CCIX, 29. Jurandi mos super crucem sicut super Evangelia, Innocentius III, CCXIV, XXIV.

Cruce signati, qui, Guillelm., CCI, 223. Peregrinorum miseriæ, *ibid.*, 226. Petrus Eremita, *ibid.*, 227. Urbani II papæ hortationes ad arma, *ibid.*, 231. Infortunia Christianorum, *ibid.*, 248. Godefridus Buloniensis, *ibid.*, 249. Solimanus fugatur, *ibid.*, 288. Cædes Tarsensis, *ibid.*, 295. Fames, *ibid.*, 318. Antiochiæ expugnatio, *ibid.*, 348. Domini lancea invenitur, *ibid*, 365. Tancredus, *ibid.*, 402. Hierosolymam ingrediuntur, *ibid.*, 421. Ordo militiæ Templi instituitur, *ibid.*, 526. Subventiones belli sacri, *ibid.*, 659. Saladinus, *ibid.*, 928. Decimæ prælevantur, *ibid.*, 1058. Ad subventionem et recuperationem Terræ Sanctæ fortiter instat et laborat Innocentius III, CCXIV, LXXXIX. De eodem argumento, CXXXI *seqq.*

Crypta. Cryptæ subterraneæ corpora SS. martyrum continentes, Hieronym., XXV, 375. Eas Romæ crebro ingressus fuerat Hieronym. cum æqualibus, *ibid.* Cryptarum in quibus jacebant corpora martyrum descriptio, Aurel. Prudent., LX, 539.

Decima ecclesiastica. Aliæ sunt decimæ, aliæ primitiæ, Ambros., XVI, 1079. Decimæ, August., XXXVIII, 89. Decimas rerum suarum dare num Christiano sufficiat, *ibid.*, 522. Decimas Deo non dare quam iniquum sit, id., XXXIX, 2265. Non sunt nostræ, sed Ecclesiæ deputatæ, *ibid.*, 2336. Tributa sunt egentium, *ibid.*, 2266. De patrimonio dandæ, *ibid.*, 1934. De omnibus fructibus, *ibid.*, 2195, 2217, 2267. Decimarum oblatio nobis proficit, *ibid.*, 2666. Decimarum et primitiarum Deo grata oblatio, Joan. Cassian. XLIX, 1172. De decimis persolvendis, Jonas Aurel., CVI, 204; Walafrid., CXIV, 961. De decimis, Regino, CXXXII, 200 *et seqq.* De decimis reddendis, Odo Cantuar., CXXXIII, 949. De decimis et oblationibus, Burchard., CXL, 673. De denario sanctæ Ecclesiæ dando, Æthelred., CLI, 1166, De decimis, Canut, CLI, 1174; Ivo Carnot., CLXI, 237, 245. Decimæ militibus Templi concessæ, Joannes Michaelensis, CLXVI, 871. Decimas offerre homo a Deo edoctus et instructus, Hugo a S. Victore, CLXXVI, 344. Decimæ a laicis propriis parochis solvendæ, Robert. Pull., CLXXXVI, 918; Gratian., CLXXXVII, 1042. Juxta dispositionem episcopi sacerdotibus distribuuntur, *ibid.*, 1013, Quarta pars viduis et pauperibns venit, Gerohus, CXCIV, 1309, Decima statuitur pro subsidio Terræ Sanctæ, Guillelm. Tyr., CCI, 1058.

Decretales epistolæ SS. pontificum. Nimiam multitudinem decretalium arguit Stephanus abbas S. Genovefæ, CCXI, 516.

Dedicatio ecclesiarum et altarium. Dedicatio templi antea profani, August., XXXVIII, 889. Ecclesiæ fundamentum jam dedicatum est, dedicabimur et nos cum surrexerimus, *ibid.*, 661. Reliquiæ ad dedicandam novam ecclesiam necessariæ, S. Paulin. Nol. LXI, 334. Altaris dedicatio cum reliquiis sanctorum, Gregorius Turon., LXXI, 735. Dedicatio ecclesiæ, olim Encænia dicta, S. Paulin. Aquil., XCIX, 497. Qua lætitia peracta, *ibid.* In ecclesiæ dedicatione lusus et epulæ vetita, *ibid*, 498. In dedicanda ecclesia quare super liminare ter percutitur et *Pax huic domui* dicitur, Remig., CXXX, 547. Quid significet qnod sacerdos seu pontifex alphabetum in terra scribat, *ibid.*, 850. Cur aqua sali cinerique commista adhibetur in ecclesiæ consecratione, et ex ea crux effingatur, *ibid.*, 852. Quid sit quod pontifex per quatuor altaris cornua digito crucem faciat, *ibid.*, 854. Et aquam in basim altaris effundat, *ibid.*, 858. Quid innuat translatio reliquiarum et earum reconditio sub altari, *ibid.*, 862. Non dedicantur ecclesiæ in honorem sanctorum veteris Testamenti, *ibid.*, 968. Aqua benedicta aspergitur nova ecclesia, Anselm. Cantuar., CLIX, 194. Utrum altare in alium locum translatum iterum sit consecrandum, *ibid.*, 194. Altare non fit propter ecclesiam, sed ecclesia propter altare, *ibid.* S. Anselmi tempore nudi lapides nusquam affixi consecrabantur, *ibid.* Violato altari principali, tota ecclesia est consecranda, *ibid.*, 196. Alphabetum duplex in pavimento ecclesiæ scriptum in consecratione ecclesiæ, Hugo a S. Victore, CLXXVIII, 385. Aqua, sal et cinis in hac consecratione, *ibid.*, 386.

Dedicatio ecclesiæ propter animas, S. Bernardus, CLXXXIII, 517. De quinque sacramentis dedicationis, *ibid.* Dedicationis festum quale, *ibid.*, 530. Dedicationis ritus quinque ad mores aptati, *ibid.*, 520. Dies dedicationis ecclesiæ dies est lætitiæ, Garnerius Lingon., CCV, 813. Dedicationis cæremoniæ quæ et quid significent, *ibid.*, 816, 817. Per dedicationem ecclesia domus fit orationis, refectionis et requietionis, Petrus Bles., CCVII, 714.

Defuncti, preces pro defunctis. Oblationes et orationes pro defunctis annua die faciebant Christiani, II, 79, 942. Pro defunctis orandum et refrigerium eis adpostulandum, *ibid.* Oblationes publicæ pro mortuis, *ibid.*, 737. Defunctis officia impenduntur ut vivant in mentibus, in affectibus perseverent, Ambros., XVI, 1318. Alii pro mortuis tertium diem et tricesimum, alii septimum et quadragesimum observare consueverunt, *ibid.*, 1386. Mortui Christiani dormientes dicuntur, Hieronym , XXII, 589. Christiana traditio de psalmis et hymnis recitandis super illos, *ibid.*, 697 ; XXIII, 27. Cantatur alleluia, id., XXII, 697. Oratio pro defunctis, August., XXV, 1847. Pro defunctis universa Ecclesia supplicare consuevit, id., XL, 592. Mortuorum obsequia solemnia; altaris, orationum, eleemosynarum pro eis sacrificia, *ibid.*, 609. Hymni cantantur in exsequiis, Aurel. Prudent., LIX, 879. Mortuorum nomina ad altare recitantur, Gregor. Turon., LXXI, 1181. De oblationibus quæ pro fidelibus defunctis offeruntur, S. Julian., XCVI, 473; Regino, CXXXII, 355. De pietate erga defunctos, Petr. Damian., CXLIV, 245. De commemoratione omnium defunctorum post festivitatem omnium sanctorum, Udalric., CXLIX, 688. Missæ pro defunctis celebrandæ, Ivo Carnot., CLXI, 212. De cura pro mortuis habenda, *ibid.*, 312. Quot modis defunctorum animæ solvi debeant, *ibid.*, 887.

Depositio Reliquiarum. Vide *Reliquiæ.*

Devotio. Devotioni censura cedat oportet, Ambros. XIV, 1104. Beatus qui habitat in ingressu fidei, hospitioque mentis, devotionis habitaculo, conversatione virtutis, *ibid.*, 1055. Laborat in nobis Petrus quando nostra laborat devotio, *ibid.*, 299. Vinum devotionis causa propinatum, Greg. Turon., LXXI, 82. Devotioni socii quinam sint, Richard. a S. Victore, CXCVI, 1243. Devotio duplex, gratiæ et naturæ, Alanus de Insulis, CCX, 389.

Diaconus. Publice legit offerentibus nomina, Hieron., XXV, 175. Diaconos presbyteris æquabant nonnulli, quibus respondetur, id., XXII, 1193. Quid honorabiles facit diaconos, *ibid.*, 1194. Quare constituti sunt diaconi, *ibid.* Evangelium lectitabant, *ibid.*, 1200. Diaconi officium quam periculosum, August, XXXIII, 88. Diaconi voce oratio communis indicitur, *ibid.*, 221. Diaconi officium est ministrare sanguinem Christi, *ibid.*, 1385. Diaconus Latine minister interpretatur, *ibid.*, 1441. Diaconi quales esse debeant, Leo Mag., LVI, 459.

Dies Dominica. Dominico die lætitiæ indulgent Christiani, Tert., I, 371. Dominicus dies festus, *ibid.*, 579 ; II, 79. Eo die nefas jejunium ducere vel de geniculis adorare, *ibid.*, 79. Dies Solis dictus est, 1,371. Collectæ seu cœtus fiebant die Dominico, Hieron., XXIII, 348. Die Dominico nec jejunandum nec genu flectendum majores censuerunt, Joan, Cassian., XLIX, 110. Dies Dominica, dies salutis et lætitiæ nostræ, Leo Magnus, LIV, 279. Carceribus detenti die Dominico melius habebantur, S. Paulin. Aquil., XCIX, 336. Dominico die non operandum manibus, S. Bened., CII, 1182. Non jejunatur diebus Dominicis, Isidor. Merc., CXXX, 269. Quid fieri liceat die Dominico, Regino, CXXXII, 264. De die Dominico, Canut. rex, CLI, 1175. De non jejunando illa die, Ivo Carnot., CLXI, 265, 269, 274.

Dies festivi. Festum quomodo celebrandum, Hieron., XXII, 445. Festum S. Petri apostoli, *ibid.* Christianis omne tempus festum est, *ibid.*, 1031. Festivitates celebrandæ non in vino, id., XL, 549. Festa quomodo observanda, August., XXXIII, 1404. Festi dies Gentilium in abundantia epularum et ebrietate, *ibid.*, 118. Cur in Ecclesiæ principio permissum est festos martyrum simili luxu celebrari, *ibid.* Festa quædam celebrata cum lætitia convivantium in publicis mensis, id., XXXVIII, 274. Festorum carnalis celebratio arguitur, *ibid.*, 1178. Festivitates martyrum ad hoc instituta ut eos admoneamur

SERIES NONA.

—

In hac nona Serie, quidquid ad veram Christi Ecclesiam attinet, sedulo colligimus. Hic itaque agimus primo de illius origine, antiquitate, et de præcipuis quatuor notis, scilicet unitate, sanctitate, catholicitate et apostolicitate, quibus inter alias inclarescit. Mirabilem ejus Hierarchiam. Ordinis simul ac Jurisdictionis, contemplamur, et proinde vicissim tractamus de Summo Pontifice, de Metropolitis, Episcopis, Sacerdotibus, ac de aliis inferioribus Ministris, necnon de diversis illorum officiis et muneribus. Deinde Ecclesiam Dei ab Hæresibus oppugnatam, dilaceratam a Schismaticis, sed semper, velut rupem inter procellas, immotam ostendimus. Sanctos præterea et Martyres innumeros recensemus, et sacrum commercium suffragiorum, bonorum operum, meritorum, quibus omnia Ecclesiæ membra per unum spiritum vinculo charitatis colligata coadunantur. Tandem cum Doctores et auctores ecclesiastici semper catholica dogmata scriptis asseruerunt et contra hæreticos propugnarunt, de his scriptis dogmaticis speciales subjicimus Indices.

LXXIX.

INDEX DE ECCLESIA

LOGICO RERUM ORDINE DISPOSITUS,

REFERENS IN TRIBUS ET VIGINTI CAPITIBUS QUIDQUID DE EA SCRIPSERE SS. PATRES.

—

MONITUM.

In hoc Indice utilitati simul et commoditati lectorum providentes, varia statuimus capita, et in unoquoque capite ex Patribus collecta exhibemus. Sic vicissim agimus I. De definitione Ecclesiæ quoad nomen. II. De definitione Ecclesiæ quoad rem, id est, Ecclesiæ in se spectatæ. III. De origine et antiquitate Ecclesiæ. IV. De variis nominibus quibus designatur Ecclesia tum in sacris Scripturis, tum in traditione patrum, ordine alphabetico memoratis. V. De diversis typis vel figuris quibus adumbratur. Ecclesia tam in Veteri quam in Novo Testamento. VI. De nonullis quibus assimilatur vel comparatur Ecclesia. VII. De partibus quibus constat Ecclesia. VIII. De non pertinentibus ad Ecclesiam. IX. De bonis spiritualibus Ecclesiæ et quomodo benigna est erga filios. X. Quo indicio dignoscenda Ecclesia. XI. De præcipuis quatuor notis quibus agnoscitur vera Dei Ecclesia. XII. De unitate. XIII. De sanctitate. XIV. De catholicitate. XV. De apostolicitate. XVI. De doctrina et fide Ecclesiæ. XVII. De disciplina et moribus Ecclesiæ. XVIII. De perpetua duratione seu indefectibilitate Ecclesiæ. XIX. De auctoritate et infallibilitate Ecclesiæ. XX. De potestate Ecclesiæ. XXI. De Romano Pontifice. XXII. De episcopis. XXIII. De rationibus propter quas intrare in Ecclesiam oportet et cur semel ingressis nunquam ad ea discedendum. Et sic Index noster verum ex SS. Patribus de Ecclesia tractatum lectori præbet.

I. Definitio Ecclesiæ quoad nomen, et quomodo differt a Synagoga.

Juxta vim nominis ἐκκαλέω, Ecclesia est evocatio seu vocatorum cœtus; ex vocatione enim appellata est; S. August., XXXV, 2089; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 739, 740; Synagoga autem sic dicitur a voce συνάγω, *congrego*, *ibid.* — Inde Ecclesiam inter et Synagogam differentia est ex nominis notione; S. Aug., XXXVII, 1047, 1896. — Inde jam dignior Ecclesia, quam Synagoga, quæ non nisi ex congregatione; pecora enim congregari, homines non nisi convocari solent; S. Hieronym., XXV, 1404; S. Aug., XXXV, 2089. — Post Synagogam equidem vocata, sed ante eam promissa fuit Ecclesia; Id., XXXIX, 2171, scilicet patriarchis Abrahæ, Isaac et Jacob, et populis per imitationem fidei filiis eorum; id., XLIII, 822. — In Genes., cap. II, jam prænuntiata fuerat, id. XLVII, 258. — In benedictione Abrahæ promissa, id.

XL, 174; est enim Ecclesia verum Abrahæ semen, id., XXXIV, 789; annuntiata et quasi revelata huic patriarchæ per promissionem sibi factam, S. Ambros., XV, 1591; præfigurata fuit in lege, S. Hieronym., XXII, 1554. — Et prædicta a prophetis; S. Aug., XLI, 584; XLII, 289; præsertim ab Isaia qui plusquam cæteri de ea prophetavit, id., XLI, 585; in ipsis tandem promissionibus, jam tunc erat figurata, id., XLII, 305. — Ecclesia per Rebeccam, Synagoga per Saram adumbrata est, S. Hieronym., XXIX, 1754. — Repudiatur Synagoga ut introducatur Ecclesia, id, XXIX, 1755. — Calcaneum Christi Synagoga, decor et gloria vultus ejus Ecclesia. S. Ambros., XIV, 1159. — In hoc, ut in multis adhuc aliis, differt Ecclesia a Synagoga quod diversos colligit populos, id., XVII, 810; S. Aug., XLI, 670; S. Prosper Aquit., LI, 166, S. Greg. Magn., LXXIX, 488; Vener. Beda, XCII, 68. — Ex utroque enim populo nempe judaico et gentili ædificata est Ecclesia, S. Greg, Magn., LXXIX, 618 *et seqq.*; ista vero fuerit unius gentis; Cassiod. Senator, LXX, 501; S. Ildefons, XCVI, 139. — Figuratæ fuerant Ecclesia et Synagoga per duas molentes Evangelii, quarum una assumitur, altere relinquitur, S. Ambros., XVII, 630. — Christus per infidelitatem Synagogæ unam amisit gentem, nec ipsam tamen totam; totum mundum per fidem Ecclesiæ acquisivit, S. Aug., XXXIX, 1755.

II. *Definitio Ecclesiæ quoad rem, id est Ecclesiæ in se spectatæ.*

Varie definienda Ecclesia juxta varias nominis illius acceptiones; nam multiplex est Ecclesiæ nominis acceptio, nempe latissima, latior, lata, stricta et propria impropria et metaphorica.

Prima acceptio ita generalis est ut extendatur ad quoslibet hominum conventus; eo sensu David, psalmo 25: *Odivi Ecclesiam malignantium*, S. Aug., XXXVI, 187.

Secunda non ita generalis, latior tamen est; usurpatur enim ad designandam collectionem omnium fidelium tam viventium in terris quam defunctorum, sive jam fruantur in cœlo, sive detineantur adhuc in Purgatorio; hoc sensu Apost.... *Et ipsum* (Christum) *dedit caput super omnem Ecclesiam*, Eph. I, 22; S. Aug., XXX, 826; XXXVI, 385.

Tertia, quæ nuncupatur lata, sumitur pro collectione fidelium omnium ab initio mundi ad ejus finem: hoc sensu Greg. Magn., LXXVI, 1154, ait Ecclesiam incipere ab Abel justo uque ad ultimum electum: complectitur proinde cœtum populi Dei et ante Legem, et sub duobus Testamentis.

Quarta, stricta nimirum et propria, designat tantum fideles ab adventu Christi ad diem qua veniet judicaturus orbem, et ita communis est et usitata ut per illam sine addito et simpliciter pronuntiatam intelligatur illa societas quæ in unum religionis corpus per professionem doctrinæ et præceptorum Christi sub pastoribus legitimis et præsertim Romano Pontificato adunatur: eo sensu Augustinus: *Pœnitentiæ prædicatione vocatur ad Christum et convocatur Ecclesia*, id., XXXVIII, 1963.

Quinta tandem acceptio, id est, impropria et metaphorica usurpatur pro loco, seu ædibus consecratis in quas fideles ad orandum conveniunt: hoc sensu Apostolus: *Convenientibus vobis in Ecclesiam audio scissuras esse inter vos*, I. Cor. II, 18, Firmianus Lactantius VII, 213; S. Aug., XXXIII, 430, 474, 477; XXXVII, 1590; XXXVIII, 205, 422, 569, 1165, 1174, 1212, 1475, 1600.

III. *Origo et Antiquitas Ecclesiæ.*

Ecclesia Christi, si sumatur acceptione lata id est pro cœtu fidelium in Christum credentium ita antecessit nativitatem Christi, ut tempore Legis naturæ et Legis scriptæ sancti existerunt religionis Christianæ cultores; Godefrid. abb., CLXXIV, 552, 1014. — Ab Abel justo incepit, S. Greg. Magn., LXXVI, 1164. — Ab initio Abel est plantata, Bruno abb. Asten., CLXIV, 163. — Etiam ante Christum jam erat in Sanctis, S. Aug. XXXVIII, 38; nam qui Christum præcesserunt Sancti membra erant Ecclesiæ, Aurelius Prudent., LX, 313, 335. — Si sumetur acceptione stricta, pro cœtu fidelium ab adventu Christi ad diem Judicii, a Christo initium duxit et ortus ejus ad nativitatem referendus est; S. Hilar. Pictav., IX 736; S. Ambros., XVII, 398; S. Aug., XL, 645; S. Leo Magn., LIV, 213; De latere Christi per passionem et soporis mortem formata est, S. Ambros., XVII, 530, 813; S. Aug., XXXIV, 216; XXXV, 1513; XXXVIII, 55; Maxim. Taurin., LVII, 355.— Incunabulum ejus Judæa S. Hilar. Pictav., IX, 735; S. Maxim. Taurin., LVII, 261; Vener. Beda, XCIV, 50; S. Hildef. Tolet., XCVI, 139; S. Bruno Carth., CLIII, 23, 31. — Ecclesiæ conditor Deus, fundavit eam in æternum; S. Ambros., XIV, 1153. — Suffragiis humanis fundata non fuit neque subsidiis; S. Hilar. Pictav., X, 610 — Prophetæ disposuerunt, apostoli jacuerunt Ecclesiæ fundamenta, S. Aug., XXXVII, 380. — Fundamentum Ecclesiæ primarium et essentiale Christus qui est petra super quam ædificata est; Magnes presbyter, V, 344. — Rufin. presbyt. Aquil., XXI, 718; S. Aug., XXXII; 618; XXXVIII, 479, 1238; S. Prosp. Aquit., LI, 290; Cassiod Vivariens. abb., LXX, 336, 618, 729; S. Greg. Magn. LXXVI, 939; S. Brun. Astens., CLXIV, 259, 1005; Petr. Lombard., CXCI, 930: Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 868; fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est quod est Christus Jesus, S. Ambr., XVII, 199. — Super petram Christum fundatam fuisse Ecclesiam quomodo debet intelligi, Paschas. Radbert. CXX, 560 *et seqq.* — Fundamenta Ecclesiæ secundaria prophetæ qui disposuerunt, et cæteri apostoli qui hæc jacuerunt fundamenta; id., XVII, 380; omnes enim plantaverunt Ecclesiam non contumelias faciendo, sed patiendo et fundendo suum sanguinem; S. Hieronym., XXII, 741 742; S. Leo Magn., LV, 51, 59. — Primum fundata est in Antiochia a S. Petro; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 739

IV. *Varia nomina sub quibus designatur Ecclesia tum in SS. Scripturis, tum in Traditione Patrum, ordine alphabetico ducta.*

Ecclesia dicitur ædificatio corporis Christi: Florianus abbas, LXXII, 925. — Ager, S. Greg. Magn., LXXV, 1150. — Ager Christi benedictus cur, Haymo Halberst., CXVII. 953. — Ager sanguinis, quare, Rupert. abbas, CLXVIII, 1573. — Agricultura Christi, S. Bernard., CLXXXIII, 935. — Altare Dei, Petr. Lombard., CXCI, 492. — Arca Raban. Maur., CXII, 864. — Arca Domini ubi cœlestes thesauri reconduntur, Walafrid., CXIII, 487. — Arca sanctificationis Christi; Cassiod. abb. Vivariens., LXX, 950 — Arca Christi, S. Aug., XXXIV, 127; XLIII, 355; Alcuin abb., C, 635, in qua nunc triticum non sine palea, S Aug., XXXVIII, 119, 1174. — Arca ante ventilationis tempus non deserenda, id., XXXVI, 190. — Atrium, S. Brun. Carthus, CLII, 1147; Atrium domus Dei, Remig Monach., CXXXI, 285. — Aurora, S. Greg. Magn., LXXV, 648; LXXVI, 62, Gerhohus Reich., CXCIII, 305 *et seqq* — Caro Christi, S. Aug., XXXVI, 1991; S. Brun. Herbipol., CXLII, 87. — Castellum forte et insuperabile; Bruno abb. Astens., CLXV, 390. — Castra Dei, S. Petr. Dam., CXLV, 508. — Castrorum acies ordinata terribilis, quia per unitatem charitatis compacta nullum locum aperit per malum discordiæ hostibus, id est hæreticis vel immundis spiritibus, Cassiod. Vivariens., LXX, 1089; Walafrid. Fuldens., CXIII, 1158; Petr. Cantor. CCV, 168. — Cella Vinaria, in qua charitas ordinatur, Cassiod., Vivariens., LXX 1062. — Circumdata varietate, Honor., Augustodum. CLXXII, 188. — Civitas Dei, S. Ambros., XIV, 1442; S Aug., XXXVII, 1261; S. Prosp. Aquit., LI, 380; Cassiod. Vivariens., LXX, 336; Alcuin., abb., CI, 1072; Walafrid. CXIII, 338; Haymo Halberst., CXVI, 354; Berno abb Augiæ, CXLII, 195; Rupert. abb Tuitiens., CLXVIII, 615 807, 1476; Petr. Lombard., CXCI, 451, 459, 665, 904 Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 1575; 1583, 1588; Alan de Insul., CCX, 200; ex fide gignitur hæc civitas, vivit ex spe; S. Aug., XLI, 461, 466. — Civitas superna, dum peregrinatur in terra, leges et instituta nationum sequitur quæ non impediunt religionem. S. Aug., XLI, 646. — Civitas habitationis Cassiod. Vivariens., LXX, 775. — Civitas sancta supra montem posita, S. Aug., XLIII, 493; S Fulgent. Rusp., LXV, 198; Haymo Halberstat, CXVI, 564; CXVII, 1188, 1192; Rupert, Tuitiens., CLXVIII. 1398, CLXIX, 1195; Alan. abbas Tewkesberiens. 1769. — Cœlum, Tichon. Afric,, XVIII, 56; S. Aug., XXXVIII 330, 388, 394; S. Greg. Magn,, LXXVI, 651; S. Isidor Hispal., LXXXIII, 981; Haymo Halberstat., CXVII, 1079. 1082, 1085, 1105, 1118, 1175; Rupert. Tuitiens., CLXIX. 1232; Petrus Lombard., CXCI, 1089; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 31; cur dicitur cœlum, Richard. a S. Victore, CXCVI, 744; Philipp de Harveng., CCIII, 1204. — Columba, S. Optat. Milev., XI, 941; Rufin. Aquileiens. XXI, 914; S. Fulgent. Ruspens., LXV, 302; Cassiodor Vivariens., LXX, 466, et sic nominatur propter simplicitatem multitudinis credentium in ea, S. Hieronym. XXV, 1374. — Columba deargentata, Cassiodor. Vivariens., LXX, 466, propter nitorem eloquii sui; Haymo Halberstat., CXIV, 416. — Columna et firmamentum veritatis, S. Aug,, XLIII, 340; columna cujus splendore possent omnes illuminari; firmamentum, quippe quæ tuetur et firmat veritatem, S. Ambros., XIV, 628; S.

V. — *Diversi typi seu figuræ quibus Ecclesia adumbratur tam in Veteri quam in Novo Testamento.*

in modum Ecclesiæ pugnas ac triumphos præfigurat. S. Ambros., XVI, 247. — Filia Pharaonis, Raban. Maur., CXI, 52 ; Walafrid, Fuldens., CXIII, 188. — Rahab, Cassiodor., LXX, 619 ; Raban. Maur., CXI, 9. — Typo meretrix, mysterio Ecclesia, S. Ambros., XV, 1598. 1776. — Domus hujus meretricis, S. Fulg. Rusp., LXV, 544 ; S. Petr. Dam., CXLIV, 825 ; Rupert. Tuitiens., CLXVII, 1008. — Jahel, mulier alienigena, Raban. Maur., CVIII, 1140 ; Hugo de S. Vict., CLXXV, 678. — Filia Jephte sexaginta diebus lugens ob virginitatem, Raban. Maur., CVIII. 1189. Nohemi uxor Elimelech, id., CVIII, 1201. — Ruth, id., CVIII, 1214 *et seqq*. — Sephora filium suum circumcidens, Raban. Maur., CVIII, 26. — Vidua Sareptana, S. Ambros., XVI, 239 ; S. Aug., XXXIX, 1828 ; S. Paulin. Nolan., LXI, 262 ; S. Greg, Magn., LXXVI. 808. — David, Rufin. Aquil,, XXI, 691, 738 ; Raban. Maur., CXI, 1227. — Job. Gerhohus, Reichersperg., CXCIII. 123, 145, 151, 170, 185, 230, 235, 259, 328, 403. — Regina Saba, S. Hilar Pict., IX, 664; S. Hieronym., XXIX, 2171 ; S. Maxim Taurin., LVII, 883, 885 ; S. Paulinus Nolan., LXI, 163, Walafrid. Fuldens., CXIII, 678; S. Hildegardis, CXCVIII. 136. — Miratur Christum verum Salomonem Ecclesia in dogmatibus ab ipso datis; ejus sapientiam in opificio mundi, in domo quam per incarnationem sibi construxit, in cibis mensæ suæ, S. Aug., XXXIX, 2171. Venit cum multo comitatu, non jam ut Synagoga cum una gente, sed cum gentibus totius mundi, *ibid.* — Gloriam Domini cum viderit in æterna Jerusalem dictis fatebitur majorem, *ibid.*

In novo Testamento adumbraverunt Ecclesiam Petrus; S. Aug., XXXII, 618 ; XXXIII, XL; 691, 196, XXXVII, 1452 : XXXVIII, 478, 479, 480. 802, 1349; XXXIX, 1940, LXX, 786. — Maxime in illo loco, ubi dictum est ei : *Tibi dabo claves regni cœlorum*, id., XXXVIII, 802, 1339, 1350, — Joannes, Alcuin. abb., C, 1091, 1095, 1100, — Apostoli omnes Ecclesiæ personam gesserunt quando Spir. S. acceperunt et potestatem remittendi peccata S. Aug., XLIII, 1550. Maria virgo et mater quia immaculata est Ecclesia, sed nupta, S. Ambros., XV, 1555; S. Aug,, XXXIX, 1989 ; XL, 659, 660; S. Petr. Chrysol., LII, 591 *et seqq*. — Mulier quæ apparet in Apocalypsi, amicta sole, Rupert. Tuitiens., CLXX, 34. — Mulier de qua in Proverbiis, id., LXIX, 146. — Angelus qui apparuit Joanni una cum apostolo, Alcuin. abb., C, 1091. — Mulier Chnanæa cujus filia a dæmonio vexatur, S. Aug., XXXVIII, 487. — Vidua æra mittens in gazophylacium, S. Ambros., XVI. 1043. Mulier sanguinis fluxum patiens, *ibid.*, 476 ; S. Aug., XXXVIII, 416, 486 ; S. Petr. Chrysol., LII, 300 ; Vener. Beda, XCII, 411 ; Paschas. Radbert., CXX, 382, 387. — Magdalene peccatrix, S. Cypr., IV, 1339 ; S. Ambr., XVI, 110 : S. Aug., XXXVI, 171, XXXVIII, 53, 695 ; S. Petr., Chrysol., LII, 469 ; S. Paulin. Nol., LXI, 278. — Merito accepit Ecclesia speciem peccatricis, quomodo, S. Ambr., XV, 1674. — Mater Machabæorum, S. Aug., XXXVI, 1380. — Mater filiorum Zebedæi, Godefrid. Admotensis, CLXXIV, 964.

Habemus adhuc Typos Ecclesiæ in parabolis feminæ abscondentis fermentum in farina, S. Ambr., XV. 1749; XVI, 491. — Mulieris quæ parit in tristitia, Alcuin. abb., C, 955 ; CI, 1214, 1215. — In familia super quam servum constituit dominus, S. Fulgent. Ruspens, LXV, 921, — In septem angelis quibus datæ sunt septem tubæ; designant enim Ecclesiam, in suis prædicationibus qui sunt æternæ vitæ annuntiatores, Alcuin. abb., C, 1135. — In columna ignis, S. Ambr., XVII, 863. — In monte Sion, quomodo, Cassiodor,, LXX, 337 ; Alcuin. abb., C, 637 ; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 480 ; Petr. Lombard., CXCI, 462, 745, 1184. — In monte Libano, quare, Wolbero abb. S. Pantaleon.. CXCX, 1202. Figuratur adhuc per Insulas gentium, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 670. — Per arcam Veteris Testamenti, S. Petr. Damian., CXLIV, 579, 910. — Non solum militans Ecclesia, sed etiam triumphans et gloriosa in arca Testamenti figurata est, Bruno Astens., CLXIV, 308. — Per prius tabernaculum, S. Isidor. Hispalens., LXXXIII, 554 ; Gerhohus Reicherspergens., CXCIII, 316. — Per ficum proferentem grossos suos, S. Greg. Magn., LXXIX, 499. — Per lectulum Salomonis. Henricus Huntingdonens., CXCV, 1140, 1141. — Per mulam in qua Salomon sedit, Rupert. Tuitiens., CLXVII, 1146. — Per domum Josiæ ubi coronatur Jesus filius Josedech, id., CLXVIII, 670. Per domum in qua comeditur agnus, S Greg. Magn., LXXVI, 756. — Per civitates Nazareth, vener. Beda, XCII, 15. — Jerusalem, S. Aug. XXXVI, 122; XLIII, 409 ; Raban. Maur., CXI, 337 ; S, Petr. Dam., CXLV, 60 ; S. Hildegardis, CXCVIII, 136. — Sion, S. Aug., XXXVI, 122 ; Petr. Lombard., CXCI, 134, 192, 641, 913, 1184. — Ninivem, civitatem alienigenarum, S. Hilar. Pictav., XI, 449. — Tichon. African., XVIII, 29. — Decus virtutum Ecclesiæ figuratur imprimis hac civitate quæ speciosa interpretatur, Vener. Beda, XCII, 64. — Per stabulum seu domum in quam intrantes reperiunt Magi Puerum cum Maria matre ejus primordia designantur Ecclesiæ, *ibid.*, 15. — Per insulam Patmos persecutiones ejus figurantur, Alcuin. abbas, C, 1095. — Per omnes omnino civitates Israel et gentium provincias quas alloquitur Scriptura, aut in quibus aliquid gestum est, Tichon. African., XVIII, 38. — Per Cyprum, et non immerito dicitur Ecclesia figurari Cypro vino abundanti, utpote quassata quidem fluctibus sæculi, sed exundans abundantia gratiarum, S. Bernard., CLXXXIV, 429. — Per capream, id., CLXXXV, 181. — Per agrum, Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 257. — Per columbam, Petr. Lombard., CXCI, 607 ; Gerhohus, CXCIII, 73. — Per ovile, Raban. Maur., CXI, 203. — Per caulam, id., CXI, 407. — Per thronum a quo procedunt fulgura et voces et tonitrua, Alcuin. abb., C, 1117. — Per quatuor animalia, id., C, 1118 *et seqq*. — Per tria sata de quibus subcinericii panes sunt confecti, Walafrid. Fuldens, CXIII, 126. — Per congregationem aquarum ab omni valle in unum. Vallis designat gentilitatem. S. Ambr., XIV, 155. — Per turturem demum bene adumbratur Ecclesia quæ præter Christum alterius nescit habere consortium.

VI. — *De nonnullis quibus assimilatur vel comparatur Ecclesia.*

Ecclesia egregie assimilatur navi, S. Hilar. Pictav., IX. 957, 960, 993, 1007 ; S. Paulin. Nol., LXI, 883 ; Isidor. Mercator., CXXX, 60 ; Sergius papa III, CXXXI, 916. Præsertim naviculæ Petri, S. Greg. Magn., LXXVI, 28. — Fluctuanti in magnis fluctibus, Rufin. Aquil., XXI, 686; S. Prosp. Aquit.. LII, 253. — Quassæ tempestate, Tertull. I, 1214 ; S. Aug., XXXVIII, 475 ; Vener. Beda, XCII, 665 ; S. Anselm. Cantuar., CLVIII. 598. — Cujus navis arbor seu malus Christus in cruce erectus ; in puppi Pater sedet, proram servat Spir. Sanctus gubernator; remiges sunt apostoli et prophetæ, S. Ambr., XVI, 297 ; XVII, 697 ; Hug. de S. Vict., CLXXVII, 694. Spiritalis mundi, id est Ecclesiæ fluctibus supernatantis pulcherrima descriptio, S. Paulin. Nol., LXI, 275, 276. — Horto frequenter comparatur, S. Ambr., XV, 1863. — Sagenæ missæ in mari, Petr. Lombard., CXCI, 240 : Gerhohus Reichesp., CXCIII, 202, 203. — Areæ quæ cum palea trituratur. S. Aug., XLIII, 587. — Malo granato, Walafrid. Fuldens., CXIII, 670, 738. — Gregi caprarum, S. Ambr., XV, 452. — Decem virginibus, cur? Gerhohus Reichesp., CXCIII, 454. — Tunicæ Joseph polymitæ. S. Bernard., CLXXXII, 902. Toren ari, S. Aug., XXXVIII, 121. — Cur similis torculari? eadem ratione qua areæ assimilatur ; In area quippe grana a pulcis, in torculari vinum a vinaciis dividitur ; ita in Ecclesia boni a malis, non loco quidem sed affectu separuntur, S. Bruno Herbipol., CXLII, 66. — Torcular adumbrat imprimis pressuras sanctorum Ecclesiæ. Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 325. — Bene etiam Lunæ assimilatur ; modo enim prosperis clara, modo adversus obscura est Ecclesia, S. Aug., XXXIII, 207, 208 ; XXXVI, 131, 132, 908 ; XXXVII, 1373. Pelagius Papa II, LXXII, 755 *et seqq*. — Melius adhuc assimilatur tabernaculo, eo quod nec firma domus est, nec fundamentum habet præsens Ecclesia, Rufin. Aquil., XXI, 695, 705, 739, 743, 1312 ; Raban. Maur., CVIII, 158.

VII. — *De partibus quibus constat Ecclesia.*

Ecclesia est magnum corpus, corpus vivum, corpus magnum unius magni capitis, S. Aug., XXXIII, 683. — Porro in Ecclesia, ut in corpore humano, tria considerari possunt, videlicet, caput, corpus, membra. — Caput Ecclesiæ Christus, S. Zeno Veron., XI, 517, S. Aug., XXXIII, 512 ; XXXV, 1991 ; XXXVI, 385, 749, 786, 613 ; XXXVIII, 265, 753 ; XLIII, 249, 320 ; S. Greg. Magn., LXXV, 525, 611 ; Alcuin., C, 622; CI, 1072 ; Walafrid. Fuldens., CXIII, 498 ; S. Brun. Carth., CLIII, 379 ; Petr. Lombard., CXCI, 1140 ; CXCII, 179, 213 ; Henric. Hunting., CXCV, 1134, 1135, 1147. — Et ab æterno erit, Petr. Pictav., Cancell., CCXI, 1215. — Christus qui est caput Ecclesiæ dicitur etiam illius corpus, S. Optatus Milevit., XI, 1475 ; Petr. Lombard., CXCII, 179, 197, 215, 262 ; Henricus Huntingdon., CXCV, 1147. — Num Christus et Ecclesia una caro, una persona, unus Christus. Tichon. African., XVIII, 55 ; S. Aug., XXXVI, 161 ; XXXVIII, 55, 571 ; XXXIX, 1500 ; S. Greg. Magn., LXXIX, 602 ; Lanfranc. Cantuar., CL, 197 ; S. Thom. Cantuar., CXC, 111, 235. — Ita ut in Ecclesia Christus, et in Christo Ecclesia

VIII. — *De non pertinentibus ad Ecclesiam.*

IX. — *De bonis spiritualibus Ecclesiæ, et quomodo benigna est erga filios.*

X. — *Quo indicio dignoscenda Ecclesia.*

— Non a quoque in sua justitia quærenda est, sed in Scripturis divinis tum Veteris tum Novi Testamenti, id., XXXIII, 325. — Ubi sit, in Verbis domini tantum quærenda, id., XLIII, 392, 395, 396. — In Scripturis agnocitur, id, XXXIII, 401, 491. — In iis commendatur, id., XLIII, 466. — Ostenditur enim primum ex lege, ibid., 98, 415. — Ex Genesi, ibid., 431, 441, 321. — Ex Psalnis, ibid., 405, 431, 441. — Ex Evangelio Lucæ agnocitur, id., XXXVIII, 126. — Ex Actibus apostolorum et pocalypsi, id., XLIII, 430. — In iisdem Scripturis proatur, *ibid.*, 632. — Innumerabilibus testimoniis, id., XXXVIII, 288, 294, 797. — Multimodis et fere inumeabilibus typis significatur, S. Hilar., Pictav., IX, 664; . Zeno Veron., XI, 449; S. Ambr., XIV, 155, 434, 437, 63, 618, id., XV, 1339, 1749; id; XVI, 247, 476, 1013; d; XVII, 618, 658, 814, 865; Tichon. African., XVIII, 2; Rufin. Aquil. XXI, 691; S. Hieronym., XXV, 930; . Aug., XXXV, 1465; id, XXXVI, 1380; id., XXXVII, 589; id., XXXVIII, 416, 486, 487, 1158, 1161; idem, XXXIX, 1989. 2171; id., XLII, 290; id., XLIV, 798; . Prosper Aquil., LI, 291; S. Fulg. Rusp., LXV, 921: assiodor. LXX, 161. 337. 619, 728; S. Greg. Magn., LXXV. 756; id., LXXIX, 499; Venerab. Beda, XCII, 15; lcuin. abb., C, 637, 955, 1127, 1135; Raban. Maur., VIII, 26, 1140, 1189, 1201, 1214 *et seqq.*; Walafrid. uldens., CXIII, 188, 327, 587 *et seq.*; S. Petr. Dam., XLIV, 579, 910; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1398; odefrid. Admontens., CLXXIV, 964; Petr. Lombard., XCI, 203. 607; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 257, 16. — Insuper nonnullis adumbratur parabolis, S. Ambr., V, 1749; S. Aug., XXXII, 791; Alcuin. abb., C, 637, 55. — Ecclesia vera neque operta neque invisibilis est . Aug., XLIII, 422. — Abscondi non potest, *ibid.*, 343. — Cunctis clara est et conspicua, *ibid.*, 493. — Neminem atet, S. Aug., XLIII, 284. — Neque potest latere, id., XXXVIII, 222. — In manifestatione posita est; id., XXXVI, 160, 161. — Toto orbe notissima est nec in deerto aut in cubiculo est quærenda; id., XLIII, 443.

I. — *Præcipuæ notæ ex quibus agnoscitur vera Ecclesia Dei.*

Quatuor assignantur, nimirum unitas, sanctitas, Cathocitas. Apostolicitas.

I. *Unitas.* — Qualiter hæc unitas in qua sola resplenet virtutum Fulgor Ecclesiæ, Raban. Maur., CIX, 648; æc unitas asseritur, Tertull,, II, 891. — In quibus veris ostenditur, Cassiod., CI, 1259. — Commendatur, . Aug., XXXV, 1432, 1433, 1489; id., XXXVI, 513, 538, 89; XXXVIII, 693, 1076, 1224, 1233; id, XXXIX, 1587, 595. — Ecclesiæ unitatem Spir. S. commendavit, id., XXVIII, 1231, 1234. — Unitas Ecclesiæ tanquam prorium est opus Sp. S. cur, S. Aug., XXXVIII, 463. — eo linguis omnium loqui fecit in quos primo venit, eo so nuntians se congregaturum linguas omnium genum in unitatem, id., XXVI, 161; XXXV, 1645. — Qui n cohæret huic unitati ille Sp. S. non habet, idem, XXVIII, 71, 73. — Ecclesia unitas est, id., XXXVII, 309. — Quæ quidem unitas multoties a Christo glorifito commendatur, id., XXXVIII, 1224. Pro hac unite testimonia ex regio Propheta, id., XXXIX, 1586. — æc est unitas quæ trahit mundum ad fidem, S. Agobard. gdunens., CIV, 258. — Imprimis de firmitate divina ocedit, Tertull., III, 499 *et seq.* — Per tunicam Christi guratur, Petr. Lombard., CXCI, 255. — Non est extra clesiam Christi, S. Greg. Magn., LXXVII, 906. — uam jucunda Deo hæc unitas, S. Bernard., CLXXXIV, 9. — Quantum valeat, S. Fulg., Ruspens., LXV, 703. Ad hanc unitatem in Ecclesia firmandam passus est ristus, S. Gregor. Magn., LXXIX, 512. — Ecclesia itur vera seu Christi est una. S. Cyprian, IV, 36, 371; Optat. Milev., XI, 941, 966. — S. August., XL, 1196; ., XLIII, 191; S. Fulg. Ruspens., LXV, 542; Cassiod., X, 162; Raban. Maur., CVII, 297; Isidor. Mercat., XX, 1110; Rather. Veron., CXXXVI, 224; Guibertus, Novigento, CLVI, 880. — Gerhohus Reischerspers., CXCIII, 1029, 1771; Philippus de Harveng. CCLII, 01. — Una est vinculis charitatis, una confessione, Isid. Hispalens., LXXXI, 254. — Una est fide, uno iritu vivificata, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 44, 1159. — Una licet multiformis et variis hominum rsonis contructa. S. Aug. XXXVIII, 693. 757, 765, 25, 1231, 1532, 1236; S. August, XL., 1196; XLIII, 5; Vener. Bed., XCII, 412, 417; Alcuin. abb., C, 852, ia Fides una in eis, unum baptisma,unus Deus, unum us; Ecclesia enim non alia ante legem, alia sub lege, a sub gratia, sed in una pace, uno timore constituitur, alafrid. Fuldens., CXIII, 1159. — Ex multis hominibus dilectionis et fraternitatis amore socialis una efficitur Ecclesia, Bruno Astens., CLXV, 895. — Una est Ecclesia. licet in Judæis et gentibus, S. Aug., XXXVIII, 757; XL, 341. — Una, quanquam regi eam et subsistere tribus modis probetur, Alcuin. abb., CI, 1073. — Una, licet habeat ordines multos, S. Cœlestin. papa I, L. 422 *et seq.* — Tres formas, S. Optat. Milevit., XI, 1485; Raban. Maur., CVII, 297; S. Thom. Cantuar., CXC, 559; Petrus Lomb., CXCI, 459. — Una Ecclesia Veteris et Novi Testamenti, nam spes et fides eadem, Hincmar, Remens., CXXV, 454, 455. — Licet sint varia eorum sacramenta, *ibid.*, 458, 459. — Una, licet universalis, S. Petr. Dam. CXLIV, 555. — Et lex illius una tametsi per plures episcopos et principes regatur, Hincmar. Remens., CXXV, 746. — Una, licet multiplex et constet omnibus, universæ enim unam efficiunt Catholicam, S. Cyprian., IV, 501, S. Hilar. Pictav., IX, 301, 756; S. Ambr., XVI, 255; Taio Cæsar augustan., LXXX, 793; S. Bruno Astens., CLXIV, 848; S. Petr. Damian., CXLV, 235; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 396. — Petr. Cantor., CCV, 314. — In omnibus Ecclesiis una et in singulis tota, S. Petr. Dam., CXLV, 235. — Una in cœlo et in terra licet ex parte peregrinans et ex parte regnans, S. Bern., CLXXXIII, 1036. — Una per totum orbem licet multi sint pastores, S. Cypr., IV, 343, 409, 500; S. Aug., XL, 635; S. Greg. Magn., LXXV, 1153; Alc. abb., CI, 130; Rupert. Tuit., CLXVII, 454 *et seq.* Ecclesia sancta est congregatio quæ in unum corpus unitate fidei et charitatis assurgit, S. Ambr., XVI, 150. — Ecclesia vera sola est una, S. Optat. Milev., XI, 896, 900, 1479; quia sola est una omnes confutat hæreses, S. Hilar. Pictav., X, 202. — Cyprianus vocat Ecclesiam, hospitium unanimitatis, id est unitatis, IV, 507, docet et testimonio prophetico et significatione sacramentorum Ecclesiam constare unanimis et concordibus, S. Aug., XLIII, 240. — Unam Ecclesiam voluit Deus sicut et ipse unus est, Hildebert. Turon., CLXXI, 793. — Unitati Ecclesiæ resistere cordo impœnitenti blasphemia est irremissibilis, S. Aug., XXXVIII, 465. — Ita est una Ecclesia vera ut ab es alienati, alienati sint ab æterna salute, S. Cyprian., IV, 15 et 16. — Unitatem Ecclesiæ non tenens fidem non tenet et violat charitatem, S. Aug., XXXVIII, 550; Hincmar. Remens., CXXVI, 864; Alienus est, foris est, Tertull., 111, 773, 790. — Separans se ab unitate Ecclesiæ in Deo non manet, Henricus Huntingdon., CXCV, 1135. — Ab unitate separatio perditio est; extra hanc unitatem irrita etiam Sp. S. dona et nihil prosunt ad salutem, S. Aug., XL, 137; cæterum a Spir. S. vacuantur qui separantur ab unitate, id., XLIII, 491. — Nec si occisi pro nomine Christi ad pacem Ecclesiæ admittendi sunt, Tertull., III, 794, 855; Nihil enim confert ad salutem pro Christo occidi, nisi id fiat, in gremio unitatis; occidi quis potest, coronari non potest, S. Aug., XXXIII, 410; XLIII, 16; desipit ergo qui se arbitratur ad unitatem Ecclesiæ pertinere charitatem non habens, *ibid.*, 464. — Unitatem scindi quomodo charitas mater dolet, id., XXXV, 1992. — In Cathedra unitatis posuit Deus doctrinam veritatis, id., XXXIII, 403. — Nunquam est deserenda unitas, id., XXXVIII, 550; et nullo modo violanda, id., XLIII, 139; sed super omnia amanda, id., XXXV. 1618. — Ut Ecclesiæ unitas servetur, amor proprius contemnatur, id., XXXVIII, 96. — Unitatem hæretici pro honore suo dividunt id., XXXV, 208. — Cum Judæis et paganis unitatem fecerunt contra unitatem, id., XXXVIII, 423.

II. *Sanctitas Ecclesiæ.* — Sancta esse debet Ecclesia vera, S. Optat. Milev., XI, 1485; et est reipsa, itaque credenda est et confitenda, Dionysius Exig., LXVI, 437. Romanæ, id est Catholicæ Ecclesiæ sanctitas asseritur, Tertull., I, 1286. — Sancta est, S. Optat. Milev., XI, 941. — Sola sancta est Ecclesia vera, S. Aug. XXXIX, 2191. — Sancta est primo ratione capitis sui quod est ipsemet Christus a quo omnis sanctitas, id., XXXVII, 1159; XXXVIII, 755; Litorg. Mozarab., 110, 251, 462; Walafrid. Fuldens., CXIII, 162. — Sancta est secundo ratione sacramentorum quæ sancta sunt et conferunt sanctitatem, S. Aug.. XXXV. 931, 983; id., XLIII, 156. — Quæ quidem sacramenta sancta sunt etiam in sceleratis hominibus, id., XXXIII, 1172. — Non enim possunt suam amittere sanctitatem ob iniquitatem ministrorum, id., XLII, 73, 152, 153, 191, 293, 296. 298, 747; Algerus Leodiens., CLXXX, 834. — Sancta est tertio ratione sacrificii sui quod est sanctum, S. Aug., XLIII, 57, 300. — Si quidem sacrificium verum est carnis Christi, id., XXXIII, 115; id., XL, 1196. — Udalricus Cluniac., CXLX, 488.— Sancta est quarto ratione membrorum, non quod omnia sint sancta, sed quia non nisi per eam sanctificantur; sola est enim Ecclesia sanctorum; S. August., XXXVII, 1951. — Respectu sanctitatis sub duplici aspectu consideranda est

Ecclesia, nempe præsentis status in hac vita, et futuri in cœlis; imperfecta est hic et nunc, perfecta erit tantum in cœlo, S. Optat. Milevit., XI, 1485. — Quando igitur dicitur non habere maculam aut rugam, Cassiodor. Senat., LXX, 1084, non sic accipienda est Ecclesia quasi jam sit sed ut futura, S. Aug., XLIII, 107, 108. — — Nunc mistos habet bonos et malos, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1287. — Solum post resurrectionem sine macula, S. Hieronym., XXV, 1050; S. Aug., XXXIII, 810; id., XLIV, 310. — Tunc enim non nisi bonos habitura est, id., XXXVIII, 1175. — Hic nundum sine macula, *ibid.*, 982. — In Ecclesia nunquam defuit nec unquam deerit iniquitas premens et justitia patiens, Hildebert. Turonens., CLXXI, 793. — Ecclesia præsens continet civitatem Dei et civitatem diaboli, Henric. Huntingdon., CXCV, 1062. — Et dupliciser est accipienda, nempe ut non habens maculam et rugam et verre corpus Christi constituens, et ut congregata solum in nomine Christi, sed adhuc absque plenis et perfectis virtutibus, XXVI, 315. — Nunc igitur sicut lilium inter spinas Ecclesia inter malos, S. August., XXXVII, 1802. — Et ficet hic non sit sine peccato, quasdamque habeat rugas aut maculas. id., XXXII, 593, 617, 637; id,, XXXIII, 842; id., XLIV, 336, 435, 621; tamen pulchritudo ejus, jam mirabilis, id., XXXVII, 1340, et sancta est, nam peccata filiorum suorum non polluunt ejus sanctitatem, id., XLIII, 177. 178, 179. 275. 270, 371. — Nihil sanctitati Ecclesiæ præjudicant quicunque in ea mali sint, *ibid.*, 234, 616, 617; nam mala quæ in Ecclesia committuntur non pertinent ad eam, *ibid.*, 310, 312, 315. In Ecclesia mali tolerantur a bonis nec illi polluuntur ab istis, *ibid.*, 344, 629. Sancta est ergo Ecclesia etsi præter justos ex impiis et peccatoribus et insensatis constituatur, S. Petr. Dam., 536, 753. — Sancta est quinto ratione doctrinæ suæ quæ sancta et salubris est, S. Aug., XXXIII, 1030. — Præcipit enim virtutes omnes, id., XXXVIII, 876; XL, 413, — Morum corruptelam damnat, id.. XLI, 64, 74.

III. *Catholicitas Ecclesiæ.* — Universalis seu catholica Ecclesia tribus modis existere dignoscitur S. Scripturarum auctoritate, universali traditione, singulari sua institutione, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1211. — Catholicitas seu universalitas, cum sit nota Ecclesiæ veræ et prima ejus conditio, S. Opt. Milevit., XI, 1749; idcirco factæ sunt ei promissiones dilatationis per omnes gentes, S. Aug., XXXIII, 491; id., XXXVIII, 660; id., XL, 585, 586, 592, 593; S. Prosp. Aquitan., LI, 172; quæ promissiones magna ex parte sunt impletæ. S. Augustinus. XXXIII, 36; Petrus diacon., LXII, 86, 862. — Donum linguarum apostolis impertitum futuram Ecclesiam per omnes gentes portendebat; S. Aug., XLIII, 476. — Porro Ecclesiam Christi esse catholicam nemo sane inficias ibit. S. Optat. Milevitan., XI, 946; S. Aug., XXXIII, 95, 189, 196, 297, 330, 334, 339, 341, 343, 400, 403, 415, 491, 584, 794, 804; id., XL, 1196; id., XLIII, 655; S, Isid., Hispalens., LXXXIII, 740; Walafrid. Fuldens., CXIII, 472; Haymo Halberst., CXVII, 942; S. Petr. Dam., CXLIV, 555; Bruno Astens., CLXIV, 769. — Ipsi etiam ejus inimici eam nominant catholicam, S. Aug., XXXIV, 128. — Catholica igitur vera Ecclesia et cur Catholica? Alcuinus. abb., CI, 1142, 1273. — Quomodo catholica, quadruplici modo.

1. Ratione temporum. — Hæc enim Ecclesia seu cœtus in Christo credentium ita nativitatem ejus antecessit ut tempore Legis naturæ et Legis scriptæ exstiterint religionis Christianæ cultores; jam erat in sanctis ante Christum, S. Aug., XXXVIII, 38. — Ex quo vocantur sancti Ecclesia est in terris, id., XXXVII, 1689; id., XXXVIII, 38, 39; id., XL, 313, 335. — Ab Abel fuit, S. Greg. Magn., LXXVI, 1164; Bruno Astens., CLXIV, 163, — Ante Christum, sancti non nisi per fidem in Christum salutem sunt consecuti, S. Aug., XXXIII, 845, 859. — Duratura est in diem qua veniet Christus judicaturus mundum, S. Ambr., XVII, 398; id., XL, 645; S. Greg. Magn., LXXIX, 625. — Imo neque tunc desitura. Petr, Lomb., CXCI, 660. — Sed mansura in æternum, S. Optat., Milevit. id., XI, 1484, 1485; S. Ambr., XV, 712; Petr. Lomb., CXCI, 666.

2. Ratione locorum. — Non in quosdam locos tantum, non in quasdam tantum provincias extenditur, S. Cypr., IV, 502. Sed ramos per orbem totum porrigit, S. Ambr., XVII, 517. — Vel porriget; nam eam toto orbe diffundendam astruunt Scripturæ, S. Aug., XLIII, 32, *et seqq.*; idcirco dicitur catholica quia per universum orbem diffunditur. S. Optat. Milevit., XI, 834, 835, 839, 942 *et seqq.* 965, 1478; S. Ambr., XVI, 740, 771; id., XVII, 517; Rufin. Aquil., XXI, 795; S. Aug. XXXIII, 189, 194, 195, 198. 264, 331, 583, 794, 952; id., XXXIV, 127; id., XXXVI, 214, 515, 566, 610, 642, 669, 807; id., XXXVI, 244, 513, 566, 640, 642, 869, 807; id., XXXVII, 1159, 1630, 1924, 1925, id., XXXVIII, 163, 289, 659, 722, 723, 1701, 1126, 1221; id., XL, 53. 174, 306, 307, 1196; id., XLI, 609, id., XLII, 78; XLIII, 34, 35, 79, 144, 197, 252, 254, 256; 264, 265, 268, 269, 272, 283, 284, 306, 310, 318, 319, 330, 340, 346, 369, 370, 380, 400, 423, 427, 443; 444, 491, 492; 531, 542, 582, 587 *et seqq.*, 603, 605, 628, 653, 718. — Id., XLVI, 892, 895. 897, 1226. — Cassiodor. Senat., LXX, 58; S. Greg. Magn., XXIX, 63; Alcuin. abb., CI, 1072, 1257; Walafrid. Fuldens., CXIII, 527; Haymo Halberstat., CXVI, 473, 476, 515. — S. Lupus Servatus., CXIX, 615; Bruno Astens., CLXIV, 769, 1476, 1480; S. Bernard., CLXXXIII, 935; Petr. Lombard., CXCI, 886; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 868, 1085, 1295. — Ideo Catholica dicitur seu diffusa toto mundo quia a solis ortu ad occasum unius fidei splendore diffunditur, S. Aug., XXXIX, 2193, quia a finibus terræ ad Deum clamat; id., XXXVII, 1602. — A quatuor mundi partibus in nomine Trinitatis vocatur, *ibid.*, 1104. — Quia toto orbe terrarum fructificat et crescit, id., XXXIX, 1586; XLIII, 616, 496, 587, 701. — Ecclesia vera Catholica in toto orbe est, dum hæreses quæque in sua tantum parte sunt; id., XXXVIII, 280. — Universalis est, Lanfranc. Cantuar., CL, 441, nam Catholicitas Ecclesiæ requirit ut illa sit in omnibus gentibus, non ita tamen ut omnes qui ibi fuerint credant, S. Aug., XXXVIII, 308. — Ecclesiam veram in omnes mundi partes dilatandam fide certum est, id., XLV, 1812. — Vera Dei Ecclesia Catholica est.

3. Ratione doctrinæ fidei in qua omnes semper et ubique consenserunt. — Porro una eademque ejus doctrina ab initio usque adhuc, Bruno Astens., CLXIV, 942. — Catholicam facit eam fides et unitas animorum, S. Optat. Milevit., XI, 905; Alcuin. abb., CI, 1073. — Unde Vincentius Lirinensis: Maxime curandum in ipsa Ecclesia Catholica ut id teneatur quod semper et ubique creditum est, L, 640. — Catholica est vera Ecclesia.

4. Ratione necessitatis illius amplectendæ ad consequendam salutem æternam, nam extra eam salus non est. S. Cyprian., IV, 371; S. Optat Milevit., XI, 1477; S. Aug., XXXVIII, 1076; id., XL, 776; S. Petr. Chrysol., LII, 1082; Philippus de Harveng, CCIII, 501, nam extra eam Deus inveniri non potest, *ibid.*

IV. *Apostolicitas Ecclesiæ.* — Multiplici sensu dicitur Apostolica Ecclesia vera:

1. Quia a Christo fundata per apostolos, Tertull. II, 33, 50; S. Cypr., IV, 15 et 16; S. Hilar. Pictav., IX, 736; id,, 202; S. Aug.. XXXIII, 553; Haymo Halberst., CXVII, 942, et fundata imprimis super fidem Petri principis apostolor., S. Zeno Veronens., XI, 351, 430; S. Hieronym., XXII, 475, qui fundamentum Ecclesiæ imprimis constitutus est; S. Maxim. Taurin., LVII, 218, 518, 587, 722. — Quia tota ejus doctrina ab Apostolis qui a Christo receperunt eam, S. Zeno Veron., XI, 49. — Morem servat adhuc apostol., Eugyppius abb., LXII, 931; nam quidquid ex consuetudine receptum est in Ecclesia de traditione dimanat apostolica, S. Maxim. Taurin., LVII, 418, 419; apostoli enim fontes sunt gratia prædicationis exuberantes; non nisi per ora eorum et discipulorum seu successorum dicitur doctrina Christi, S. Leo Magn., LIV, 319 320; idcirco lux mundi dicuntur, *ibid.*, 820. — Missi ad condendos universos populos vocantur adhuc sal terræ. *ibid.*, 470.

2. Apostolica est, quia pollet pastorum ac proinde ministerii spiritualis continua successione, S. Optat. Milevit. XI, 1481, 1482; Bernard. Font. Calid., CCIV, 797; CCV 174, 176.

8. Quia pastores ejus sibi jure ac merito vindicare possunt missionem quam tenent a Petro a quo episcopatus et tota hujus nominis auctoritas, S. Aug., XXXIII, 780 784. Quia quam profitetur doctrina una eademque ab initio usque adhuc, Brun. Astensis, CLXIV, 942.

XII. *De doctrina et fide Ecclesiæ.*

Doctrina Eaclesiæ non a se sed a Christo Domino, S. Hilar. Pictav., X, 164, cui a Patre revelata sunt mysteria prius occulta, id., IX, 807 et 808. Una eademque doctrina in Ecclesia ab initio usque adhuc, Bruno Astens., CLXIV, 942; una etiamsi variæ linguæ, S. Aug., XXXVI 509. — Ex initiis Legis defluxit, S. Hilar. Pictav., IX, 463 — Ecclesiæ doctrina, qualis, S. Aug., XXXII, 1336; XXXIV, 128, 129. Quid de Deo sentit et docet Ecclesia S. Aug., XXXII, 1336. — Quid de gratia, id., XXXIII 767, 668, 817; id., XLIV, 332, 338, 378, 980. — Id., XLIV 1033. — Quid de bonis suis temporalibus seu reditibus et quomodo iis vult uti. — Usus eorum debet esse rectus S. Agobard. Lugdun., CIV, 247. — Iis utendum ad sustentandum prædicatores suos, alendum ministrorum choros

XIII. — *De disciplina et moribus Ecclesiæ.*

XIV. — *De perpetua duratione seu indefectibilitate Ecclesiæ.*

XV. — *De auctoritate et infallibilitate Ecclesiæ.*

Auctoritas Ecclesiæ est illa ratio sufficiens ex qua cognita intelligitur testimonium Ecclesiæ esse veridicum — Prout vel divina vel humana auctoritate innititur testimonium Ecclesiæ, vel divinam vel humanam exigit fidem — Infallibilitatis nomine intelligitur speciale illud privilegium a Christo Domino Ecclesiæ concessum, quo suam et Sp. S. assistentiam promisit ut nequaquam inter docendum in errorem incidat. — Ex privilegio igitur sibi a Deo concesso infallibilis est Ecclesiæ auctoritas; mandans enim Christus apostolis ea prædicare et docere quæ ipsos docuerat subjungit: « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. » Matth. XXVIII, 20. — Ipsimet apostoli non dubitant asserere auctoritatem infallibilem sibi a Christo collatam, 1. Timoth., cap. 1.; I Cor. cap. IV; Act. Apost., cap. XV. — Exigunt apostoli ut sibi fides adhibeatur, II. Thess., cap. III. — Præterea Christus Ecclesiam suam permanere voluit et in omne ævum permansuram prædixit talem qualem ipse primitus instituit, nempe auctoritate infallibili pollentem in iis saltem quæ ad fidem et mores spectant, Matth., XVI, 18; Luc., X, 16. — Et Apostolus gravissimi sane momenti testimonium fert hujus auctoritatis Ecclesiæ infallibilis hæc scribens ad Timoth... « Ut scias quomodo oportet te in domo Dei conversari quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis, » Epist. ad Timoth. I, III, — Eamdem infallibilem auctoritatem in Ecclesia permanere semper agnoverunt et tradiderunt Patres; in testimonium appello S. Clem. Rom., Epist. ad Corinth., I, 160. Edit. Lat. PP. Græcor. — S. Ignat. Martyr. Epist. ad Magn., id., III, 659. —S. Iren., id., V, 767; S. Clem. Alex., VI, 908; S. Cypr., IV, 502, Lactant., VI, 542; S. Ambr., XVI, 1004; S. Aug., XXXVI, 726. — Sed non in omnibus infallibilis reputanda est Ecclesiæ auctoritas; infallibilis est solum 1° in ea doctrina et lege quam ipse Christus revelavit apostolis, tradidit, atque in eorum successoribus sive congregatis in concilio, sive per totum orbem dispersis perpetuo conservari voluit. — 2° In definienda fidei et morum doctrina. — 3° In interpretatione S. Scripturæ et in exponendo genuino sensu verbi Dei a Christo et apostolis tradito. — 4° In exponendis veris traditionibus divinis. — 5° Infallibile est ejus judicium in controversiis fidei et morum. — Aliter vero sentiendum de judicio Ecclesiæ quando homines damnat tanquam hæreticos; quando fert decreta de factis, ut aiunt, dogmaticis; quando judicat de legibus, præceptis, praxibus et cæremoniis mere ecclesiasticis. — Quomodo Ecclesiæ auctoritatem munivit Dominus, S. Aug., XXXIII, 448. — Quod tota credit Ecclesia, etiamsi nec ratione indagari, nec sermone explicari possit, recipiendum est, id., XLIV, 829. — Sine auctoritate Ecclesiæ verbum Dei proponentis nulla fidei certitudo, sed tenetur veritas cum hoc fit quod universæ placuit Ecclesiæ, id., XLIII, 466. — Christus ad Ecclesiam remisit examen eorum quæ ad doctrinam pertinent, id., XXXV, 1355. — Ecclesiæ tantum detulerunt principes ut quiquid in ea dijudicatum fuerit dissolvi non possit, id., XXXVI, 196. — Auctoritas inter ordinem et plebem constituit differentiam, ait Tertullianus, II, 922.

XVI. — *De potestate Ecclesiæ.*

Duplex Ecclesiæ potestas, nempe divina propter assistentiam Sp. S. specialem illi promissam, ac infallibilitatem in proponendis fidei mysteriis, Matth. XXVIII, 20. — Et humana quam habet secundum se considerata, seu ut est congregatio hominum unam rerum divinarum doctrinam perpetua traditione profitentium. — Recte sibi vindicat jus et potestatem offerendi Deo solum et verum sacrificium quod ipsi sit acceptabile, S. Aug. XXXIII, 15; XLIII, 57, 300, 461; XLIV, 420; Udalric. monach., CXLIX, 488. — Similiter sibi vindicat jus ligandi et solvendi qualiacunque crimina, S. Ambr., XVI, 468; S. Aug., XXXIV, 25; S. Leo Magn., LVI, 622; Paschas. Radbert., CXX, 533, 622. — Nullum enim peccatum quod pœnitenti et veniam deprecanti per Ecclesiam non dimittatur S. Aug., XXXV, 1336. — Hanc potestatem habet a Christo, S. Fulg. Ruspens., LXV, 547; S. Greg. Magn., LXXIX, 63, 611. — In persona Petri eam accepit, S. Fulg. Rusp., LXV, 690. — Cui traditæ sunt claves regni cœlorum, S. Aug., XXXIV, 25. — Uni quidem Petro datæ sunt quasi unitatem Ecclesiæ figuranti, id., XXXVIII, 1349. — Sed in Petro omni Ecclesiæ cujus personam gerebat, *ibid.*, 802, 1349; XL., 308. — Sola et licite et valide hanc exercet potestatem, Tertull., II, 1025; S. Aug., XL., 263; S. Fulg. Ruspens., LXV, 542. — Neque illam habent qui sunt extra Ecclesiam et inest iis solis quibus fides et doctrina secundum regulam apostol. reperiuntur, Rubert. Tuitiens., CLXX, 641. — Potestas hæc Ecclesiæ figurata est per potestatem quam a Patre Filius super gentes habuit non in humanitate sed in divinitate. Alcuin. abbas, C, 1108. — Non solum peccata sed et flagitia pro gravissimis peccatis indulta sibi potestate remittit, Raban. Maur., CXI, 867. — Solvendi officium Ecclesiæ datum ut vincula eorum solvantur qui a peccato revixerint, S. Aug., XXXVIII, 434, 594; XXXIX, 1549, 1711. — Christus peccatores prius per gratiam suam resuscitat, et tunc Ecclesia solvit. S. Aug., XXXVIII, 468. — In Ecclesia Christi inest vera potestas constituendi et sanciendi disciplinam; instituendi ritus, ferendi leges, et id patet tum ex Scripturis sacris, tum ex constanti traditione, Matth., XIII; Epist. I ad Corinth., V, 11; ad Cor., X, 6 et XIII, 19; S. Cypr., IV, 301; S. Aug., XL, 199; S. Greg. Magn., LXXVII, 609. — Quæ Ecclesiæ leges in conscientia obligant juxta S. Chrysostomum verba Christi explicantem: *Sicut misit me Pater*, etc., Joan., 20, 21. — Filios rebelles potest tradere Satanæ, Bernard. Font. Calid., CCIV, 978. — Et sic spirituali utitur, Rupert. Tuitiens, CLXVIII, 955. — Ecclesiæ a se fundatæ Christus legislativam contulit potestatem, Luc., X, 16; Matth., XVIII, 17. — Ecclesia potestatem habet et jus determinandi, judicandi et decidendi controversias. — Jus et potestatem cogendi privatione bonorum spiritualium nec non censuris et exclusione e sinu suo, id est excommunicatione, Bernard. Font. Calid., CCIV, 798. — Nulla præscriptione spoliari potest Ecclesia auctoritate sibi propria et a Christo derivata. In spiritualibus suprema est nec pendet a temporali potestate; sed quoad temporalia nullam institutione sua seu jure divino obtinet potestatem, S. Bernard., CLXXXII *et seqq.*

XVII. — *De Romano pontifice.*

Vicarius Petri et illius successor et hæres, Alcuin, abbas, C, 170; S. Agobard. Lugdun., CIV, 196. — Solus dicitur Apostolicus ab aliquot sæculis, *ibid.*, 298. — Schismaticus quisquis sedi Apostolicæ communione non junctus est, *ibid.*, 293. — Cæteris præeminet episcopis, S. Aug., XLIV, 541, 648; S. Petr. Dam., CXLV, 89. — Petrus, et quod de Petro dicitur de illius successoribus intelligendum, in ordine apostolorum primus et præcipuus, S. Aug., XXXV, 480, 481, 797, 1353, 1368, 2269, 2384; XXXVIII, 479; XLIII, 127; XLIV, 648. — Petro ac proinde Romano Pontifici ejus successori totius Ecclesiæ cura pastoralis commissa est, S. Aug., XXXIII, 786; XL, 858; XLV, 1763; Udalric, monach., CXLIX, 487, 491. — Petrus totius Ecclesiæ princeps factus a Christo, S. Leo Magn., LIV, 430, 431, 432. — Petro creditæ claves regni cœlorum, S. Optat. Milevit., XL, 955; S. Aug., XXXIX, 1899. — Petrus solus eas accepit cæteris communicandas, S. Optat. Milevit., XI, 1087. — Petro a Domino collata in Ecclesiam potestas, S. Aug., XLV, 1771. — Par iis data potestas qui sedis ipsius hæreditatem meruerunt, *ibid.*, 1726. — Romanus Pontifex auctoritatem habet super omnes alios, id., XL, 1129. — Petro potestas judicandi attributa et in ejus arbitrio positum cœleste judicium et regimen commissum universalis Ecclesiæ, S. Maxim. Taurinens. LVII, 400. — Tanta est Romani Pontificis auctoritas ut de suo judicio nullus disceptare audeat, S. Aug., XLV, 1725. — Romanus Pontifex a nemine judicatur, Udalric. monach., CXLIX, 487. — Judicat omnes, *ibid.*, 488, 490, 492. — Solus cogit concilium generale et judicat episcopos, Lucif. Calaritan., XIII, 971; S. Ivo Carnot., CLXI, 1185. — Neque celebrantur concilia, neque condemnantur episcopi præter illius auctoritatem, S. Julius Papa, VIII, 971. — Nullum concilium ratum quod non fuerit apostolica auctoritate firmatum, Goffrid. Vindocin., CLVII, 196. — Multo minus quod eidem auctoritati sit contrarium, *ibid.* — Sedes Romana nunquam errare consuevit, *ibid.*, 42. — Nullus unquam hæresibus contaminata est, semper autem Catholica fuit, S. Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1222. — Prima omnium Ecclesia Petri, a quo omnes fidem et doctrinam acceperunt, Tertull., II, 32, 1025. — Apostolica sedes firmamentum est omnium episcoporum, vertexque Ecclesiarum omnium, Isidor. Mercat., CXXX, 32. — Romanæ sedis præeminentiam demonstrant variæ ad hanc sedem appellationes, S. Leo Magn., LV, 576. — Ad Romanam Ecclesiam de qualibet parte mundi appellandum, sed nemini unquam permissum ab ea appellare, S. Ivo Carnotens., CLXI, 1184. — Romanæ sedis super dubiis rebus consulendæ mos a toto semper orbe servatus, S. Aug., XXXIII, 796. — In Ecclesia Romana semper apostolicæ cathedræ viguit principatus, S. Cyprian., IV, 25, 26; S. August., XXXIII, 163. — Ubi Romanus Pontifex, ibi Ecclesia; nulla mors, sed vita æterna, S. Ambr., XIV, 1082. — Ecclesia Romana Ecclesia totius mundi; est totum, cæ-

XVIII. — *De episcopis, quales sint oportet, et de eorum muneribus adimplendis.*

XX. — *De rationibus propter quas in Ecclesiam intrare et ei adhærere oportet, et cur semel ingressis ab ea nunquam discedendum,*

LXXX.

INDEX DE HIERARCHIA ECCLESIASTICA.

Duplex est hierarchia et duplex clericorum potestas, ordinis scilicet et jurisdictionis sive regiminis. Christus enim cum Ecclesiam constituit, leges dedit societati hominum, quos frui bonis spiritualibus et quos optime regi voluit, ut deinceps æternæ felicitatis participes esse possent. Ut homines fruerentur bonis spiritualibus, creavit ordinis potestatem ; ut optime regerentur, potestatem jurisdictionis instituit. Ex quo intelligitur quid sibi velit vis et ratio utriusque potestatis et hierarchiæ. Verum potestas et hierarchia jurisdictionis omnis est posita in regendis gubernandisque subditis ac jurisdictio, quæ tota in hoc regimine ac gubernio consistit, haberi non potest, nisi subditi sint qui regantur et gubernentur. Hæc hierarchia pertinet ad optimum Ecclesiæ regimen, quod ut recte consistat, suos habere debet magistratus, sicuti suos habet civilis societas, qui imperium exerceant in illam hominum multitudinem, quibus societas constat, ne inter eos, si nemini pareant, necessario magna perturbatio et confusio rerum omnium exsistat. Ea de causa creati sunt a Christo episcopi, qui non solum spiritualia bona in homines conferrent, sed etiam essent præcipui Christianæ societatis magistratus.

Sed inter hos magistratus unus esse debebat, qui cæteris præesset, societatemque universam regeret ac moderaretur. Id postulabat divina sapientia legislatoris, qui huic societati caput et principem daret, atque illa unitas tum fidei, qua Christianos omnes convenire volebat, tum charitatis, qua cuncta Ecclesiæ membra inter se eodem pacis et communionis vinculo copulari debent. Quæ enim esset hæc unitas, nisi unus esset toti Ecclesiæ præpositus qui illam tueretur et custodiret, quique omnes una fide, una charitate, una demum Ecclesia conjungeret ? Itaque Petro, ejusque successoribus summis Pontificibus datus est hic primatus, ut per unum caput una esset Ecclesia.

Apostolo misit Christus ad nuntiandum Evangelium in universum orbem terrarum, neque inter singulas provincias aut civitates distribuit. Sed ipsi deinceps, aucto fidelium numero, divisionem illam instituerunt, quam necessariam esse existimarunt, ut recta regiminis ratio constaret. Atque hinc prima est repetenda origo divisionis diœceseon, et origo etiam patriarcharum et metropolitarum. Cuncta hæc ab apostolis adumbrata, deinceps ab Ecclesia absoluta ac definite constituta sunt.

Quare illa missio in orbem universum, propria et peculiaris fuit apostolorum, per quos ubique nuntianda erat Christi religio ; sed ea populis nuntiata et patefacta, certi sunt constituti fines, intra quos unusquisque episcopus jurisdictionem exerceret. Hinc patriarchis plures provinciæ et nationes, primatibus una natio aut regnum, metropolitis una provincia, episcopis una diœcesis data est. Horum quilibet imperium habet in illum terræ tractum, cui præpositus est. Sed ex his omnibus unum debet effici corpus, quale est Ecclesia catholica ; effici autem nequit, nisi cuncta in unum conjungantur, conjungi vero non possunt, nisi omnia unum caput et unum commune centrum habeant.

Itaque omnes episcopi, qui suis præfecti sunt Ecclesiis, ceu membris, quæ omnia in unum collecta una catholica Ecclesia continet, curare debent, ut particulares Ecclesiæ, quas regunt, in unum confluant commune centrum, atque uni capiti subjiciantur. Sic enim Ecclesiæ ritas efficitur et conservatur, cum omnia membra unum caput agnoscunt, et unum habent centrum n quo conju guntur.

Commune hoc unitatis centrum et hoc omnium cap Christus Petrum constituit. Sed cum ipse vita fungi d beret, Ecclesia autem usque ad consumnationem sæcu esset futura, alius, eo mortuo, constituendus erat, q Ecclesiam universam regeret. Quis enim ovili perpetu cujusmodi Ecclesiam suam Christus esse voluit, ten porarium pastorem datum putet ? Itaque ad Petri su cessores transmissum est munus, et translata potesta quod et quæ Petro a Christo datum dataque fuerat. H sunt Romani Pontifices, qui ipsum tenent in Eccles locum quem vivens tenuit Petrus, hoc est, locum capiti et capitis non otiosi, sed instructi præditique potesta quam habere debet caput Ecclesiam regens.

Non enim Christus hoc caput constituit, ut vacuum inane nomen haberet, sed ut totius Ecclesiæ unitate custodiret. Ex quo efficitur ut ei dederit omnem potest tem, qua opus est, ut suas impleat partes ; cum dici n queat, Christum alicui dedisse munus et non dedis facultates, sine quibus munus ipsum exerceri non potes Cujus rei consequens est, ut primatus, quem Petrus eju que successores a Christo acceperunt, non tantum hon ris et dignitatis, sed etiam jurisdictionis esse debea Atque errant vehementer, qui cum ignorare non possin primatus instituendi causam fuisse unitatem tot hominu et tot Ecclesiarum, ex quibus una efficitur Ecclesia c tholica, aut nullum esse putant caput, per quod illa h minum et Ecclesiarum multitudo conjungatur, aut cap fingunt inane et otiosum, sine vi et potestate, qua hom nes ad parendum cogat. Quemadmodum si quis exerc tum conficeret sine imperatore, aut imperatorem dar qui umbratile haberet nomen, vacuum potestate et ir perio, cui milites pareant, et per quod in officio con neantur.

Cumque summus Pontifex omnes, quas una catholi Ecclesia complectitur, diœceses, provincias, nation cogere ad unitatem debeat, in omnes potestatem habe necesse est. Ita ejus imperium, quod totam comprehe dit Ecclesiam, fertur in omnes patriarchas, primates, m tropolitas, episcopos, quoniam si quis eorum non ess obnoxius huic potestati, is impune disrumpere poss unitatem, quæ a Catholica Ecclesia disjungi non potes Atque hæc ecclesiasticæ hierarchiæ ratio est, ut Chri tiani omnes episcopi metropolitis, metropolitæ primatib ac patriarchis, cuncti denum Romano Pontifici subjicia tur. Episcopi, metropolitæ, primates, patriarchæ et on nium princeps summus Pontifex proprie efficiunt hiera chiam, quæ jurisdictionis appellatur.

Reliqui magistratus creati sunt, ut auxilio essent e scopis, atque in eos derivata est pars jurisdictionis, qu integre ad episcopum pertinet. Hinc instituti coadjutor chorepiscopi, vicarii, parochi, ut episcopi vices gerere cæterique magistratus quibus sub episcopo certa in p pulum potestas data est. His omnibus vere et propr constat hierarchia ecclesiastica.

Sed cum in subsequentibus Indicibus sigillatim agam de summo Pontifice, de metropolitis, de episcopis, sacerdotibus et de aliis inferioribus ministris, hic nil aliud amplius addere satagimus, in illis enim desidera quoad Hierarchiam Lector reperiet ; præterea speciale adeat Indicem de Ordinis sacramento.

LXXXI

INDEX DE SUMMO PONTIFICE.

ORDINE CHRONOLOGICO REFERENS CONSTANTEM PATRUM TRADITIONEM

DE ILLIUS PRIMATU, POTESTATE ET INFALLIBILITATE.

—

MONITUM.

Summus Pontifex vel Pontifex Romanus est jure divino Ecclesiæ caput et centrum unitatis, Petri successor, Christi vicarius, omnium Christianorum pater et doctor, habetque in tota Ecclesia primatum non dignitatis tantum, sed etiam jurisdictionis. Hinc multa jura quibus præ cæteris episcopis potitur. Primus est enim episcoporum Christianorum, et in omnes jurisdictionem exercet; Ecclesiam universam regendi et gubernandi solus habet potestatem; universalis magistri suscepta persona, in definiendis fidei controversiis errare non potest. Sed ne prolixius trahamur, hunc indicem in duas partimur sectiones. Prior de electione, primatu, auctoritate summi Pontificis; posterior de illius infallibilitate aget, constantem de his exhibens Patrum traditionem, ordine chronologico, scilicet a Tertulliano ad Innocentium III, referensque vel indicans illorum sententias.

SECTIO PRIMA.

De electione, primatu, auctoritate summi Pontificis.

SECTIO SECUNDA.

De infallibilitate summi Pontificis.

LXXXII.

INDEX DE METROPOLITIS.

MONITUM.

Metropolitæ nomen a metropoli procedit, quæ est urbs provinciæ caput. Dignitatem hanc ante concilium Nicænum viguisse compertum est, multique sunt viri docti et graves, qui ejus originem repetunt ad Apostolis. Metropolita uni præest provinciæ, et in omnes illius provinciæ episcopos, quos suffraganeos vocat, habet jurisdictionem. Omnes metropolitæ, præter cætera pontificalia ornamenta, habent pallium. Est autem pallium fascia lanea candida, tres circiter digitos lata, in modum circuli contexta, quæ humeros cingit, habetque ab utraque parte lineas in pectus et humeros impendentes cum sex sericis nigrisque crucibus intextis, tribusque aciculis aureis consuitur, et alligatur. Sumitur ex altari, ubi conditum est B. Petri corpus; idirco ex eodem Petri corpore sumptum dicitur, ac per ipsum plenior metropolitarum potestas designatur. His dictis, sit:

LXXXIII.

INDEX DE EPISCOPATU,

VEL

DE AUCTORITATE, OFFICIIS, OBLIGATIONIBUS EPISCOPORUM

ORDINE RERUM LOGICO DISPOSITUS.

—

MONITUM.

Episcopus græca vox est, quæ Latine *inspectorem* significat, et quæ munus designat antistitis, ut populo sibi commisso præsit, ejusque mores speculetur. Hinc episcopus debet curare divinum cultum et christianam defendere religionem; preces indicere: videre ne quid peccetur in rebus fidei, in divinis celebrandis officiis, in sacramentorum administratione; animadvertere in eos qui turbas excitant inter Christianos inquirere diligenter in libros qui in lucem emittuntur, ne quis in iis obrepat error; sacras in templo conciones habere, quod munus ita proprium est episcopi, ut illud cæteri clerici sine ejus venia aut consensu exercere prohibeantur; fidei mysteria, et sacrorum Bibliorum sensum secundum mentem Ecclesiæ populo aperire, eumque in officio, scripto et sermone, continere, etc., etc. Sed ut in hoc Indice ordinem statuamus, vicissim tractamus: I de institutione episcopatus; II de qualitatibus ab episcopo ordinando exigendis; III de electione episcopi; IV de officiciis episcoporum; V de virtutibus episcopi; VI de auctoritate; VII de administratione episcopali; VIII de episcopis indignis; IX de accusatione episcoporum; X de depositione episcopi; XI de jure appellationis; XII de reverentia episcopis debita, et sic quidquid in Patrologia circa episcopos habetur, lectoris subjicietur oculis.

I. — *Definitio et institutio Episcopatus.*

II. — *De qualitatibus ab episcopo ordinando exigendis.*

minetur qualis est, id., XCVI, 1282. De ætatibus quibus provehitur quis ad episcopatum *ibid.* — Non laici, nec bigami, nec viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi, Burchard., CXL, 551. Qui episcopi sunt ordinandi, quod debeant prius examinari, *ibid.* Qui eligendus est episcopus, non sit laicus, non neophytus, non secundæ conjugis aut viduæ maritus, *ibid.* — De aliena Ecclesia episcopus non eligatur, nisi dignus in propria inveniatur., S. Anselm., CXLIX, 486. Quod secundum proprietatem nominis episcopus non est, qui dilexerit præesse et non prodesse, *ibid.* — Non laici, nec neophyti, nec bigami, nec viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi. Ivo Carnot., CLXI, 346. Plurimo tempore probantur episcopi tam verbo fidei quam rectæ conversationis exemplo, *ibid.*, 318. Non eligatur in episcopatu, nisi in sacris ordinibus constitutus, *ibid.*, 1130. Quod clerus episcopum sibi non de altera, sed de sua eligat Ecclesia, *ibid.*, 1131. Non recipiatur a comprovincialibus, qui regia ordinatione episcopale culmen est adeptus, *ibid.* — Nec desiderare episcopatum æstimandus est qui suum desiderat lucrum vel honorem, non plebis salutem, Herveus, CLXXXI, 1421. Futurus pastor Ecclesiæ qualis debet eligi, *ibid.* Non sit vinolentus,sed sic bibat, ut ignoretur an biberit, *ibid.*, 1422. — Gravem animi sui dolorem exprimit super Philippo Turonensis Ecclesiæ præsulatum indebitis modis ambienti. S. Bernard., CLXXXII, 310. — Plurimum itaque sine crimine jubetur esse episcopus, Gratian,, CXCVII, 148. Post baptismum debeat esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus, *ibid.*, 149. Definimus omnem qui ad episcopatus provehendus est gradum, modis omnibus psalterium nosse, id., CLXXXVII, 209, — Nullus in episcopum eligatur, nisi in sacris ordinibus religiose vivens fuerit inventus, *ibid.*, 317. Miserum est eum magistrum fieri qui nunquam discipulus fuit, eum summum fieri sacerdotem qui nunquam in ullo gradu obsecutus fuerit sacerdoti, *ibid.*, 318. Non sunt eligendi ad episcopatum, nisi quos probabilis vita commendat, *ibid.*, 320. Juxta apostolum vir qui potest præesse, ille est qui desiderat operari et prodesse multis, non superbe dominari, Petrus Lombard., CXCII, 34. Ecclesiarum pastores ii constituendi sunt ex clericis qui, etc., *ibid.*, CXCII, 1248.

III. — *De electione episcopi a clero et populo.*

Episcoporum electiones quomodo faciendæ, S. Cyprian., III, 1725, 1026. — Honorem istum non pretio, sed testimonio suscipiebant, Tertull., I. 469. — Electionis episcopalis forma, S. Cyprian., III, 768. — Electio episcoporum per populum et clerum, Osius Cordub., VIII, 1320. — Suffragio totius populi eligitur episcopus, S. Optatus, XI, 919. — Electio, S. Ambrosii ; Rufinus Aquil., XXI, 522. Ecclesiastica gesta a B. Augustino confecta in designando Eraclio qui ipsi in episcopatu succederet, S. August., XXXIII, 968. Apprehensus, presbyter factus sum, et per hunc gradum perveni ad episcopatum, id., XXXIX, 1569. — Qui profecturus est omnibus ab omnibus eligatur, S. Leo Magnus, LIV, 634. Cum ergo de summa sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur cum cleri plebisque consensus concorditer postularit, *ibid.*, 673. — Quod non sit permittendum turbis electiones eorum facere qui in sacerdotio constituendi sunt, Dionysius Exiguus, LXVII, 70, 166. — Te elegit pars maxima populorum : veni, consenti nobis, et benedicentes consecremus te ad episcopatum, S. Gegor. Turon., LXXI, 273. Cujus assensui rex præbuit voluntatem, etc., *ibid.*, 382. Simplicius, decedente Egemonio, a populis eligitur, *ibid.*, 882. Tunc clerici eligentes sanctum Nicetium episcopum acceperunt, *ibid.*, 1031, 1032. Quo veniente, dixit episcopus regi : Rogo ut Nicetius presbyter, nepos meus, Ecclesiæ Lugdunensi substituatur episcopus. Respondit rex : Fiat voluntas Dei, *ibid.*, 1042. Eum rex episcopatum jussit accersiri, cumque dato consensu populi ac decreto regis ad ordinandum abducebatur, *ibid.*, 1079. De electionibus episeoporum, *ibid.*, 1176. Gratulatur quod unanimi omnium consensu electus sit, id.. LXXVII, 558. Electio episcoporum a populo et clero, *ibid.*, 620. — Ad nos presbyterum adduxerunt, qui eis debuisset episcopus ordinari, *ibid.*, 901. Nec novum, nec reprehensibile est in eligendo episcopo populi vota in duas partes se dividere, *ibid.*, 1114. Dantur signa quibus episcopi se a Deo, non ab hominibus electos sciant, id., LXXIX, 280. — De electione episcoporum, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 37. — Ad eligendum episcopum sufficiat matricis arbitrium, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII. 819. — De legitimi episcopi vocatione, Angelramn., XCVI, 1056. Nullus episcopus successorem in vita sua faciat, sed post obitum ejus boni bonum eligant, *ibid.*, 1283. — Episcopi per electionem cleri et populi secundum statuta canonum de propria diœcesi, etc., eligantur, Carol. Mag., XCVII, 521. — Item decedente episcopo in locum ejus non alius subrogetur, nisi loci illius indigena, quem universale et totius populi elegerit votum ac comprovincialium voluntas assenserit, Flodoardus, CXXXV, 105. — Dum episcopus eligitur, si contradictores habeat, quinque episcopi conveniant, Burchard. Wormat., CXL. 551. Quod populo non liceat per se sacerdotum facere electiones, idem, CXXXV, 552. Nullus est ordinandus episcopus nisi convocatis clericis et parochianis et in unum consentientibus, id., CXL, 553. — Item de eligendis episcopis, ut puris mentibus fiat et nullum pretium interveniat, S. Anselm., CXLIX, 486. Irrita sit omnis electio episcopi quæ a principibus fit, *ibid.*

IV. — *De officiis episcoporum.*

Episcopis commissa sibi divinitus castra servare debent, S. Cyprian., Id, 1135. Oportet enim episcopum non tantum docere, sed et discere, *ibid.* Oves universas fovere debent, *ibid.*, 695. Si quis episcopus hæresim facere et gregem vastare tentaverit, cæteri subvenire et oves colligere debent, *ibid.*, 991. Episcopus providere debet paci et tranquillitati, id., IV, 335. — Episcopus Ecclesiæ debet prædicationis ministerium, S. Hilarius, X, 158. — Episcopi munus docere, S. Ambros., XVI, 24. Quid et quomodo plebem suam docere debeat, *ibid.*, 880. Turbarum moderatores sunt, studiosi pacis, *ibid.*, 1037. Singulos episcopos singulis Ecclesiis præesse debere, id., XVII, 250. Episcopus necessitate præcepti tenetur verbum Dei prædicare, *ibid.*, 568, 569. — Episcopi habeant in exemplum apostolos, S. Hieronym., XXII, 583. Honoret sacerdotes et clericos, *ibid.*, 533. In Ecclesia constituitur ut populum coerceat ab errore, id., XXIII, 160. — Contradicentes redarguere possit, S. August., XXXVIII, 961. Sarcina episcopatus bene portata majorem comparat gloriam, *ibid.*, 1480. Prædicare arguere, corripere, ædificare, pro uno quoque satagere magnum opus, magnum pondus, magnus labor, quis non refugiat istum laborem ? *ibid.* Episcopalis officii partes, id., XXXVII, 1484. Episcopatus non est artificium transigendæ vitæ fallacis, id., XXXIII, 296. Ad hoc enim sunt constituti in Ecclesiis ut non pareant objurgando peccata, S. August., XLI, 23. Prædicationis onus grave, sed ab eo non est dimittendum, id.. XXXVIII, 1481. Etiamsi non audiatur, *ibid.* Episcopus qua ratione teneatur docentes quæ non oportet refellere, id., XXXIII, 133, 135. Episcopus est propter correptionis officium, id., XLI, 23. Episcopus pauperum procurationem gerit, id., XXXIII, 809. Episcopi tutores pupillorum, id., XXXVIII, 950. Episcopis incumbit necessitas recipiendi hospites, id., XXXIX, 1570. Episcopi est dispensare res Dei, populi suscipere, *ibid.*, 2142. Præsules humani generis agunt causam apud Deum, id., XL, 1759. Episcopum decet peccata diligenter attendere et peccatores aut corrigere aut ab Ecclesia resecare, *ibid.*, 1086. Hæreticorum impia facta ad episcopos locorum ubi committuntur, coercere pertinet, id., XLV, 1710. Episcoporum officium quale est, id., LII, 1010, 102. — Episcoporum est vigilare ne fidei unitas violetur, S. Leo Mag., LIV, 1075. Episcopi belli tempore ab Ecclesiis suis non debent abscedere, *ibid.*, 920. Qui alios ab errore non revocat, errare se demonstrat, *ibid.*, 688. Qualis esse debeat episcopus et ejus officia, id., LVI, 734. — Scelera eorum si non dixerimus, scelerum ipsorum etiam nos reatus involvat, S. Maxim. Taurin., LVII, 735. — Quando et in quibus causis episcopi ad comitatum ire debant, Dionysius Exiguus, LXVII. 178. — Nullus episcoporum, relicta propria Ecclesia, ad aliam transeat, Hilarius papa, LVIII, 17. Ne in una Ecclesia duo episcopi habeantur, *ibid.* — Furta removete, depopulatricem humani generis luxuriam a vestro populo segregate, Cassiod., LXIX, 829. Episcopus doceat, *ibid.* — Debent episcopi prædicare, S. Gregor. Magn., LXXVI. 112. Episcopi officia, id., LXXVII, 559, 615, 626, 801, 847. Non hæreticos solum ad Ecclesiam, sed et illos qui intra Ecclesiam sunt ad rectitudinem vitæ revocent. *ibid.*, 597. Ministerium verbi cum assiduitate dispenset episcopus, *ibid.*, 546, 587. Populis sacerdotalem affectum impendat, *ibid*,, 832. In culpa lapsos eruat. *ibid.*, 914. Errantibus regrediendi viam ostendat, *ibid.* Episcopus unitati ac concordiæ populorum studeat, *ibid.*, 1027. Afflictis subveniat, *ibid.*, 492. Populi necessitatibus pia compassione succurrat, *ibid.*, 669. Episcopi officia circa egenos, viduas, orphanos et oppressos, *ibid.*, 459, 521. Rerum piarum administratio episcoporum curæ olim erat commissa, id,, 697. Non res suas, sed res pauperum dispensandas habet, *ibid.*, 1274. Vexatis et oppressis opem ferre debet

V. — *De virtutibus episcopi.*

VI. — *De auctoritate episcopali.*

VII. — *De administratione episcopali ; de temporalibus*, etc.

VIII. — *De episcopis indignis.*

IX. — *De accusatione episcoporum.*

X. — *De depositione episcopi.*

XI. — *De jure appellationis.*

appelletur ab omnibus, Zeph. papa, CLXXXVII, 616. — De appellationibus, Clemens III, CIV, 1481.

XII. — *De reverentia erga episcopum. Immunitates, privilegia,* etc.

Episcopi ergo non sunt leviter accusandi vel detrahendi, quia injuria eorum ad Christum pertinet, Tertul., III, 977. Quidquid in sacratis Deo rebus et episcopis injuste agitur, pro sacrilegio reputabitur, *ibid.*, 1002. — Immunes conserventur ab omnibus publicis functionibus, Constant. Magn., VIII, 481. — In episcopo omnium ordinationum dignitas est; caput est enim cæterorum membrorum, S. Ambros., XVII, 187. Nullus episcopus, neque pro civili, neque pro criminali causa apud quemvis judicem producatur, id., XX, 789. — Non oportet presbyteros ante ingressum episcopi ingredi et sedere in tribunalibus, S. Leo Magn., LVI, 720. Episcopus in ecclesia in consessu presbyterorum sublimior sedeat, intra domum vero collegam se presbyterorum esse cognoscat, *ibid.*, 880. — Non licet clericis post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, Dionys. Exig., LXVII, 175. Qui posterius ordinati sunt, prioribus se non audeant anteferre, *ibid.*, 208. Judicium maximum reverentiæ pii principis Constantini circa religionem fuit, etc., Cassiod., LXIX, 896. — Ad episcopum quænam reserventur, Isidor. Hispal., LXXXIII, 895. — Clerici omni subjectione episcopis subjecti illis debitam præbeant obedientiam, S. Egbert. Ebor., LXXXIX, 386. Si quid abbates extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur, *ibid.*, 387. — Præcipimus ne forte aliquis circa episcopos leviter aut graviter agat., Carol. Magn., XCVII, 741. Conveniens non est ut homo judicet deos, *ibid.*

Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, Isid. Mercat., CXXX, 16 *et seqq.* — Tu venerare episcopos, Rather. Veron., CXXXVI, 223. Quanta autem reverentia presbyteris etiam negligentibus debeatur Moyses demonstrat, *ibid.*, 230. — Quod Christiani principes debent episcopis caput subdere, non de eorum capitibus judicare, S. Anselm. Lucens., CXLIX, 509.— De reverentia sacerdotibus præstanda, Canut. rex, CLI, 1172. Unusquisque agnoscat quam grave sit non obedire episcopo, Goffridus Vind., CLVII, 85. — Qualiter honorandi sunt sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 431.— De honore quem sacerdotibus imperatores exhibuerunt, Placidus, CLXIII, 661. — Ad episcopum specialiter pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris et confectio chrismatis, manus impositio, etc., Hugo de S. Victore, CLXXVI, 430. — Fratres, revereamur labores eorum, S. Bernard., CLXXXIII, 832.

LXXXIV.

NDEX DE SACERDOTIO

ORDINE RERUM LOGICO DIGESTUS,

VEL

SYNOPSIS UNIVERSA REFERENS QUÆ DIXERE SS. PATRES DE SACERDOTUM DIGNITATE, POTENTIA, SANCTITATE, VIRTUTIBUS, SCIENTIA, ETC., ETC.

—

MONITUM.

Ab episcopis ad sacerdotes pergimus. Nobilissimum est officium, et Nobilissima potestas sacerdotum ovæ legis, qui Deo non vitulos aut hircos immolant, sed lege a Christo lata ipsum Dominicum corpus t sanguinem consecrant, atque offerunt Missæ sacrificio. Sacerdotes a sacris faciendis appellati sunt. ocantur etiam *presbyteri*, Latine seniores, magis tamen sapientiæ, quam ætatis, gratia. Omnis eorum otestas vel ex ordine vel ex jnrisdictione procedit.

Ex ordine trahitur infirmorum unctio, consecratio divini corporis, sanguinis, et divini verbi prædicatio, otest baptizandi, ligandi atque solvendi in sacramento pœnitentiæ. Trahitur ex jurisdictione actus se et jus exercendi hanc potestatem, quod ab episcopo accipitur, et episcopi arbitrio confertur, aurtur, laxatur, contrahitur, excepto mortis articulo, quo presbyteris liberam Ecclesia in morientem tribuit dimittendi peccata potestatem. Recte hinc eorum munera describit Pontificale Romanum, cum iquit: *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare et baptizare.*

Sed non hæc omnia a quolibet sacerdote fieri possunt. Quamvis enim sacerdoti in ordinatione assinetur titulus, sive ecclesia cui inserviat, non omnibus tamen assignatur populus, quem regant et cui in bus spiritualibus præesse debeant. Tituli assignatio facit ut in eo Missæ sacrificium offerant, panemque ucharisticum populo distribuant, et quasdam benedictiones impertiant. Verum quod attinet ad reliqua unera, quæ in Pontificali memorantur, aptum quidem ad ea facit presbyterum, et idoneum ordinatio, ed cum respectum habeant ad populum, sintque indicia spiritualis in eum jurisdictionis et potestatis, inc omnis presbyter, qui sibi populum subjectum non habet, facultate eorum jurium exercendoum, quam in ordinatione accepit, partim contra canones illicite utitur, partim frustra omnino et inutiliter.

His dictis, exponere nobis liceat viam quam in hoc Indice tenuimus. Varios statuimus articulos, in uibus vicissim sermonem habemus: I de dignitate sacerdotis et de illius potestate; II de sanctitate sacerdotali: III de virtutibus sacerdoti congruentibus, quæ sunt: fides, charitas, castitas, humilitas, manetudo, mortificatio, zelus; IV de vitiis a sacerdote vitandis, quæ sunt: superbia, avaritia, vinolentia icontinentia, vitium linguæ, invidia, ambitio; V de rebus sacerdoti prohibitis quæ sunt: mulieres, onvivia, tabernæ, venatio, bellum, negotia sæcularia, ludi, ornatus; VI de officiis sacerdotum, scilicet: fferre sacrificium, administrare sacramenta, prædicare, docere, orare, studio incumbere, commorari parœcia, ecclesiæ curam habere; VII de scientia sacerdoti necessaria; VIII de onere pastorali et de ræmio; IX de consiliis sacerdotibus dandis; X tandem velut in appendice memoramus libros de sacerotio tractantes. In unoquoque articulo, dicta varia vel sententias Patrum referimus, et ita quisque oncionatur et præsertim qui ad sacerdotes verba facit, auxiliante hoc Indice, ad manum habebit quidquid his exhibet Patrologia.

I. — *De dignitate sacerdotum et eorum potestate.*

Cœleste sacerdotium, S. Siricius, XIII, 1166. — Sacerdotes in quibus est pulchritudo Ecclesiæ, in quibus flos ejus gratior, in quibus ætas perfectior. S. Ambros., XVI, 1360 De dignitate sacerdotali libellus, XVII. 568. — Sacerdotes claves regni cœlorum habentes, quodammodo ante judicii diem judicant, S. Hieronym., XXII, 352.Grandis dignitas sacerdotum, sed grandis ruina eorum si peccant, id., XXV, 443. Dignitas sacerdotum consecratione corporis Christi, id,, XXII, 252. Sacerdotum potestas, S. August., XL, 1122. Sacerdotes, patroni et rectores terræ, *ibid.*, 1299. Angelorum et paradisi cives, *ibid.* Prophetarum filii, patriarcharum cognati, apostolorum successores, *ibid.*, 1209 . Per Dei gratiam sacerdotes fiunt divinæ voluntatis indices, Pomerius. LIX, 445. Ecclesiarum Christi per apostolos fundatores, *ibid.* Fidelis populi duces, *ibid.* Veritatis assertores, pravæ doctrinæ hostes, *ibid.* Patres in fide catholica regeneratorum, prædicatores cœlestium, primæ phalanges invisibilium præliorum *ibid.* — Ipsi sunt columnæ firmissimæ quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium, Pomer., LIX, 445. Ipsi januæ civitatis æternæ, *ibid.* Ipsi janitores quibus claves datæ sunt regni cœlorum, ipsi etiam dispensatores regiæ domus, *ibid.* — Nos sumus lapides sanctuarii, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1147. Pro Christo legatione fungimur, etc., *ibid.*, 1236, Sacerdotes etiam dæmonia possunt ejicere, *ibid.*, 1215.

Clerici vero pro dignitate sacerdotii cœlestis non sanguinem fundunt, non tolerant ferrum, S. Cyprian., IV, 861.— Sacerdotes in Scriptura angeli et dii appellantur S. Gregor. Magn., LXXVII, 766. Vos dii estis a vero Deo constituti : Ite, et inter vos causas vestras disponite , quia dignum non est ut nos judicemus deos, *ibid.* Cum sacerdotalis dignitas aliis videatur dignitatibus eminere, *ibid.*, 1043. Agnoscat dignitatem suam sacerdos, et vim dignitatis exerceat, quia unctus est, id., LXXIX, 459. In medio fratrum ungitur, ut sit humilis et sublimis; sublimis ordine, humilis æstimatione, *ibid.* — Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis et sanguinis Domini in altari Domini conficere, orationes dicere, et benedicere populum. Isid. Hispal., LXXXIII, 895. — Ministri Dei sunt sacerdotes, et dispensatores mysteriorum ejus, S. Zacharias papa, LXXXIX, 924. — Potestatem, vigorem et dignitatem sacerdotalem cognoscant, Carol. Magn., XCVII, 611. Deus constituit vos sacerdotes et potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi, *ibid.* Vos etenim, nobis a Deo dati, estis dii, et conveniens non est ut homo judicet deos, *ibid.* Ipsi decus Ecclesiæ in quibus amplius fulget Ecclesia, *ibid.*, 612. Per Dei gratiam fiunt divinæ voluntatis indices, patres Christianornm, columnæ Ecclesiæ, janitores cœli, etc., *ibid.* Quos constat esse vicarios Christi et clavigeros regni cœlorum, *ibid.*, 659. Quibus a Christo tanta collata est potestas, *ibid.* — Hæc sacerdotis dignitas laus et honor, B. Alcuin, C, 254. Memor esto sacerdotalis dignitatis linguam cœlestis esse clavem imperii, et clarissimam castrorum Christo tubam, *ibid.*, 392. Tu sacri altaris minister, tu summi honoris socius, tu sapientiæ vas, flos adolescentiæ, dignitatem tuam attende et esto quod nominaris, *ibid.*, 457. Non est ludus sæcularis sacerdotalis honor, *ibid.*, Sacerdotii excellentia, *ibid.*, 1064. Presbyter grece, latine senior dicitur, non propter senectutem, sed propter dignitatem, honorem et sapientiam, id.. CI, 1235.

Tanta igitur sacerdotibus sacerdotii dignitate collata, præcipitur populo ut eis in cunctis obediat, Agobard, CIV, 136 de dignitate sacerdotum — Theodulf., CV, 191.— Præsunt enim Ecclesiæ Christi, et in confectione divini corporis et sanguinis consortes cum episcopis sunt, Amal. Met., CV, 826.—Christi corpus sacro ore conficiunt, Jonas Aurel., CVI, 210. Claves regni cœlorum habent. *ibid.* Quodammodo ante judicii diem judicant, *ibid.* Deus vos constituit sacerdotes, et potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi, *ibid.* Vos etenim nobis a Deo dati estis dii, *ibid.* Qui vos spernit, me spernit, et qui vos recipit, me recipit. *ibid*,, 211. — Non pro ætate autem vel decrepita senectute, sed propter honorem et dignitatem, etc., nominantur. Raban. Maur., CVII, 301. — Dignitas sacerdotii, S. Petrus Dam., CXLIV, 440,— Quanta sit dignitas ordinis sacerdotalis, Ivo Carnot.. CLXI, 187. Quod sacerdotalis dignitas excellit imperialem, *ibid.*, 323. Nullam dignitatem sæcularem, sed nec imperialem honori vel dignitati sacerdotali posse adæquari, *ibid.*, 437. Aurum non jam esse pretiosius plumbo, quam regia potestate sit altior sacerdotalis, *ibid.*, 438. Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis et sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, et benedicere dona Dei, *ibid.*, 449. Unde oportet vos memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacræ, quam in manibus suscepistis, unctionis, ut nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro unguine delibutas peccando polluatis, *ibid.*, 481. In quo apparet quanta sit excellentia sacerdotalis officii, id., CLXII, 519.

De Dignitate sacerdotum, Hugo de S. Maria, CLXIII, 953.— Namque soli sacerdotes Ecclesiæ a peccatis nos abluunt, et pro nobis hostias offerunt, S. Bruno, CLXIV, 388. — Sacerdotum auctoritas in Ecclesia, Rupertus, CLXIX, 1182. Sacerdos in altari personam vicemque Christi gerit, id., CLXX, 144. — Dignitas sacerdotalis est in electione. Hildebertus, CLXXI, 761. Posuit vos super capita hominum dispensatores familiæ suæ, *ibid.*, 762. Quantum enim est quod ad elevationem manuum nostrarum inclinantur capita regum, *ibid.* In manibus sacerdotis quatuor Christi assimilationes, *ibid.*, 774. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, *ibid.*, 781 De excellentia sacerdotii Christiani, *ibid.*, 786. O novam et divinam potestatem, cujus ministerio panis angelorum mortalibus quotidie præparatur, *ibid.*, 788. In his enim ministris Ecclesiæ suæ Christus ante judicium judicat, ante supremam ventilationem ventilat, *ibid.* Non imperatorum linguæ, sed sacerdotum, claves cæli facti sunt, *ibid.* 789. Soli sacerdotes cum Christo aperiunt et nemo claudit, claudunt et nemo aperit, *ibid.* Sacerdotum consilio subvenitur infirmis animabus, franguntur compedes, via patet ad superos, uniuntur terrena cœlestibus, homines angelis, creatura Creatori. Honor igitur ingens, honor sacerdotii, *ibid.* Quid scilicet sacerdotali ministrationis exsecutione, in cœleste gazophylacium fideles animas introducunt, *ibid.*, 790. — Sacerdotes vocantur, quia sacrum dant in confectione divini corporis, et in baptismate et in officio prædicandi, *ibid.*, 927. De dignitate sacerdotii, *ibid.* Datur et postea a Domino sacerdotibus quoddam divinum dominium, quod soli Deo erat proprium, *ibid.*, 928. — Utrum sacerdotium regno, an regnum sacerdotio jure ac dignitate præcedat, Honorius August., CLXXII, 1258. Sicut anima dignior est corpore, ita regno sacerdotium, a quo illud jure ordinatur, *ibid*, 1263. Christus ipse regno prætulit sacerdotium, *ibid.*, 1265, Et in Veteri et in Novo Testamento semper regno sacerdotium anteisse, *ibid.*, 1270.

Vice mediatoris funguntur sacerdotes, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 428. — Sunt ipsi mediatores, Hildebert., CLXXVI, 429. — In quo apparet quanto sit excellentia sacerdotalis officii, per quod quotidie in altari passio Christi celebratur, et reus quisque a peccatis conversus Deo reconciliatur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 429. — Reverenda ipsis quoque spiritibus angelicis ministeria, S. Bernardus, CLXXXII, 853. Heu! genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, etc., *ibid.* De sacerdotum dignitate, id., CLXXXIV, 784. Dignitatem tuam considera, sacerdos Dei altissimi, intuere mentalibus oculis eminentiam tuam, cogita prærogativam tuam, vide sortem tuam, *ibid.* Attende quantum Deus tuus te extulit, quantum præ omnibus creaturis sublimavit, *ibid.* Ad vocem tuam prolatam summus pater, cujus nutu, etc. dulcissimum filium suum deponit, et manibus tuis imponit, *ibid.* Quanta luce credis te circumfundi, sancte sacerdos, in præsentia tantæ majestatis, in tam solemni adventu et conventu Trinitatis, et totius militiæ cœlestis, *ibid.*, 785. Sacerdotum potestatem majorem esse dignitate angelica, *ibib.* Attende igitur, et semper in mente habe, jugi memoria retine gratiam tibi singulariter a Deo collatam, quam nec angelis præstitit, nec cæteris hominibus concessit, *ibid.* Hi omnes sancti beatorum spirituum ordines, quamvis perfruantur beatitudine, ut nihil eis desit a a summa felicitate, gloriam tamen sacerdotis reverentur, admirantur dignitatem, cedunt privilegia, honorant potentiam, *ibid.*, 786, O genus ecclesiasticum regale sacerdotium, *ibid.* Vos elegit Deus in hæreditatem sibi, *ibid.* Quantam dignitatem contulit vobis Deus! Quanta est prærogativa ordinis vestri ! Prætulit vos Deus regibus et imperatoribus ; prætulit ordinem vestrum omnibus; imo, ut altius loquar, prætulit vos angelis et archangelis, thronis et dominationibus, *ibid.*, 1086. Sic non angelis, sed hominibus, solisque sacerdotibus Dominici corporis et sanguinis commisit consecrationem, *ibid.* Qui estis vicarii Christi, qui estis pastores animarum, *ibid.*, 1091. Lapides sanctuarii, id est sacerdotes, *ibid.* Senatores estis orbis terrarum, *ibid.*, 1093. — De dignitate clericorum, Philippus de Harveng., CCIII, 668. — Quod ne deterret sacerdotalis eminentiæ gradus, Petrus Bles., CCVII, 358. Scioque et aperte profiteor, tempore immolationis in ipsa hora incensi, cœlos ad vocem sacerdotis aperiri angelos præsentes assistere, etc., *ibid.* Nec

dubium est, quin tantum præemineat sacerdotalis dignitas officio veterum Patrum, quantum res spei, substantia umbræ, quantum promissionibus exhibitio veritatis, *ibid.*, 363. — Quod sacerdotium majus sit regno, Innocent. III, CCXVI, 1179. Reges unguntur a sacerdotibus, non sacerdotes a regibus, *ibid.* Hinc est quod Deus sacerdotes vocavit deos, reges autem principes appellavit, *ibid.*, 1180. Propter dignitatem officii, sacerdos angelus appellatur, *ibid.* Principibus datur potestas in terris, sacerdotibus autem potestas tribuitur et in cœlis. Illis solummodo super corpora, istis etiam super animas. Unde quanto dignior est anima corpore, tanto dignius est sacerdotium quia sit regnum, *ibid.* Antiquitate præcedit, *ibid.* Sacerdotium per ordinationem divinam, regnum autem per extorsionem humanam, *ibid.*

II. — *De sanctitate sacerdotum.*

Sanctitas sacerdotum in Exodo requiritur. Conc. Carthag. III, 1022. — In ordinationibus sacerdotum non nisi immaculatos et integros antistites eligere debemus, *ibid.*, 1023. Nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere debet plebs, *ibid.*, 1025. Oportet enim sacerdotes et ministros, qui altari et sacrificiis deserviunt, integros et immaculatos esse, *ibid.*, 1049. Quomodo enim possunt integritati et continentiæ præesse, si ex ipsis incipiunt corruptelæ et vitiorum magisteria procedere? S. Cyprian., IV, 369. In Scripturis divinis Deus ad sacrificium prohibet accedere sacerdotes etiam in leviore crimine constitutos, *ibid.*, 390. — Imprimis admonemus ut vita et conversatio vestra sit irreprehensibilis, quomodo, Eutychianus papa, V, 165. — Quanto magis sacerdos utique omni momento paratus esse debet, munditiæ puritate securus, ne aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur, S. Syricius papa, XIII, 1160. — In quo non generis nobilitas, sed morum eligitur gratia, et virtutum prærogativa, S. Ambros., XVI, 1202. Neque enim mediocris virtus sacerdotalis est, cui cavendum non solum ne gravioribus flagitiis sit affinis, sed ne minimis quidem, *ibid.*, 1204. Detritæ vitæ orbitas declinemus, *ibid.*, 1052. — Ut ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedas, et habeas de foris bonum testimonium, S. Hieronym, XXII, 1082. Quænam esse debeat sacerdotis sanctitas, id., XXVI, 566. Perdit enim auctoritatem docendi, cujus sermo opere destruitur, id., XXII, 662. Talis ergo sit pontifex Christi, ut qui religioni detrahunt, vitæ ejus detrahere non audeant, *ibid.*, 664. — Male vivendo, malum exemplum præbendo oves occidunt pastores mali, S. August., XXXVIII, 275. Attendat charitas vestra, quales esse debetis, ut digne vasa Domini portare possitis, id., XL, 1299. Per omnia sine crimine sicut episcopum, ita jubet esse presbyterum, id est irreprehensibilem, *ibid.* — Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita, S. Leo Magn., LIV, 672. Virum enim catholicum, et præcipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate corrumpi, *ibid.*, 1001. — Necessitas sanctitatis in sacerdote ut alios corripiat, J. Pomerius, LIX, 431. Ad hoc enim, nisi me fallit opinio, sancte vivendum est sacordoti, ne dicta sua repugnantibus factis evacuet, *ibid.*, 434. Sancte vivere debet sacerdos propter exemplum, *ibid*, 434. Ipsi sunt Ecclesiæ decus, in quibus amplius fulget Ecclesia, *ibid.*, 445. Hi sunt qui non ambiendo, sed spiritualiter vivendo sacerdotium meruerunt, *ibid.* — Aurum quippe obscuratum est, quia sacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reproba, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1147. Vita sacerdotum respondeat suo officio et dignitati, *ibid.*, 1148. Qui adhuc vitiis subjacent alios regere non præsumant, *ibid.*, 264, Prædicator quippe qui a suis vocibus moribus discrepat, jejunus serit quod alius manducet, *ibid.*, 198. Prædicatores vita longe excedere debent suos auditores, *ibid.*, 1001. Non vita a lingua discordet, *ibid.*, 549. Sicut honore ordinis superat rector, ita etiam morum virtute transcendet, id., LXXVII, 28. Ruina populi maxime ex culpa sacerdotum, *ibid.*, 1295. Ingrediuntur electi sacerdotum manibus expiati, cœlestem patriam, et sacerdotes ipsi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant, *ibid.*, 1148. Ut vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque sacerdotis opera clament, id., LXXVII, 31, 473. Quanta sacerdos clarescere virtutum diversitate debeat demonstratur, id., LXXVII, 471. Qui vobis viam vitæ non solum loquendo, sed etiam vivendo possit ostendere, id., LXXVII, 626. Decet Dominicum sacerdotem moribus et vita clarescere, quatenus in eo tanquam in vitæ suæ speculo plebs commissa et eligere quod sequatur, et videre possit quod corrigat, id., LXXVII, 935. Sacerdotes tui induantur justitiam, id., LXXVII, 473. Vita pastoris sit imitationis exemplum, id., LXXVII, 559. Laqueus ruinæ populi mei, sacerdotes mali, id., LXXVII, 16. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, ut ad altaris ministerium ulterius non accedat, id., LXXVII, 695. Cunctis se imitandum debet ostendere, id., LXXVII, 1043. Ut bonis moribus vivant, et ab omnibus illicitis cor et linguam et corpus Deo auctore conservent, id., LXXVII, 1185. Pastori adsint sanctitas vitæ et eruditio sapientiæ, id., LXXIX, 181. Si verbi facundiam retinet pastor sine vitæ sanctitate, etsi divinitus esse cernitur, sacerdotii honore nequaquam decoratur, *ibid.* Virtutis exempla circumquaque spargere jubetur, id., LXXIX, 459. Qui dicit et non facit, oris proprii gladio condemnatur, id., LXXIX, 450. Christi bonus odor sumus in omni loco, id., LXXIX, 115. Magnis virtutum fulgoribus ornari debet persona doctoris, id., LXXIX, 456. — Ipsi etiam vitæ splendore fulgescant, Taio Cæsaraugust., LXXX, 822. Sicut honore ordinis superat, ita etiam morum virtute transcendat, *ibid.*, 824. — Tam doctrina quam vita clarere debet ecclesiasticus doctor, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 707. Unus quisque doctor et bonæ actionis et bonæ prædicationis habere debet studium, *ibid.* Arcus perversus est lingua magistrorum docentium bene et viventium male, *ibid.*, 708. Necesse est ut in omnibus sanctus sit sacerdos, et in nullo reprehensibilis habeatur, *ibid.*, 785. Qui alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus, *ibid.* — Suum ministerium bonis moribus ornent, Carol. Magn. XCVII, 176. Bonam et probabilem habeant conversationem, *ibid.*, 517. Ut juxta Apostoli vocem sacerdotes irreprehensibiles sint et moribus ornati, *ibid.*, 547. Ipsi decus Ecclesiæ in quibus amplius fulget Ecclesia, *ibid.*, 612. — Bonis exemplis vitæ vestræ omnes confirmate, B. Alcuin., C, 155. Esto forma salutis omnium, *ibid.*, 245. In moribus tuis fulgeant exempla sanctitatis, *ibid*,, 244. Sanctitas honoret ministerium nostrum, *ibid.*, 392. Irreprehensibilem teipsum in omnibus exhibe, ut vita tua doctrina sit populi, et ex bona conversatione tua ædificentur plurimi, *ibid.*, 458. Sapientia doctoris fulgeat in honestate morum, *ibid.*, 501. Vivas inter fratres quasi Lucifer inter stellas, ut plurimi tuis bonis exhortentur exemplis, *ibid.*, 507. — Sacerdos vita et doctrina irreprehensibilis esse debet, S. Agobardus, CIV, 145. Vita tua filiis tuis sit regula, Lib., CV, 82. — Omnibus ut specimen sis, decus, ordo, modus, Theodulf., CV, 338. — Si enim is, quis in episcopatu vel presbyterio positus, mortale aliquod peccatum admiserit, retrahitur, Amal. Met., CV, 830. Tam sanctum est sacerdotis nomen, ut nulla vitiorum nota maculari se sinat, *ibid.*, 850. Qui regimen sacerdotis contendit appetere, ante in se discutiat, si vita honori sit congrua, *ibid.* Sancte debet vivere propter exemplum, *ibid.*, 859. Cum linguæ sonitu ipsa quoque bona opera sacerdotis clament, *ibid.*, 858. — Qui Dei verba populo narraturus est, nihil habere debet eorum in conscientia quæ in aliis correpturus est, Raban. Maur., CX, 575. — Ut vita et conversatio vestra irreprehensibilis sit, Leo papa IV, CXV, 675. — Oportet enim ut hi qui verba vitæ credentibus nuntiant, operibus etiam vitæ clamare non desistant, Haymo, CXVII, 1067. Ut nubes volant prædicatores qui a terrenis desideriis pennis virtutum sublevati, etc., *ibid.*, 1107. — Oportet igitur unumquemque sacerdotem vita, et moribus et actibus bonis, cum Dei auxilio, populo sibi commisso, cæterisque subditis excellere, Riculf., CXXXI, 16. Mundamini qui fertis vasa Domini, *ib.* — Quod sacerdoti vel minima criminis suspicio sit fugienda, S. Pet. Damian., CXLV, 495. Quod nullus gravius peccat quam presbyter malus, *ibid.*, 500. Dignum est, ut sacerdos pietatis atque justitiæ induviis adornetur, *ib.*, 492. Quod nobilitas sacerdotum sit vita sancta, *ib.*, 494. Quis sit vere sacerdos, *ib.*, 501. Moribus et doctrina alios ante cellere debent sacer dotes, id., CL, 593 — Qui sacerdos dicitur, et officium sacer dotis operibus dignis non implet, super omnia formidare debet de hujus officii dignitate, S. Anselm. Cant., CLVIII, 914. Tractatio tam terrifici ministerii sanctitatem requirit in sacerdote, *ib.* 910. — Non posse rite offerri nisi per sacerdotem justum et sanctum, Ivo Carnot., CLXI, 189. Quod sacerdotes sine macula accedere debent ad sacrificium, *ibid.*, 190. Nemo quippe amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens nomen vel ordinem sanctitatis et sacerdotii habet, *ib.*, 422. Quod quanto digniores sunt sacerdotes, tanto facilius exaudiuntur, *ibid.*, 454. Ut sit quisque verus sacerdos, oportet ut non solum sacramento, sed justitia quoque induatur, id., CLXII, 93. Quatenus sicut excellunt ordinis dignitate, sic excellant vitæ sanctitate, id., CLXII, 519. — Vita tua filiis tuis sit regula, Paschal II, pap., CLXIII, 252. — Audite ergo hoc qui ad sacros ordines acceditis... si enim immaculati

estis, secure accedite, S. Bruno, CLXIV, 445. Sint sine macula sacerdotes, *ib.*. 447. — Componite mores vestros ut omnes videntes vos et audientes accipiant a vobis exemplum sanctitatis et formam bonæ conversationis, Hildeb., CLXXI, 760. Sermo illius dulcedinem non habet, quem pro vita reproba conscientia remordet, *ib.* Date operam ut resplendeant opera vestra coram Domino, etc., *ib.*, 761. Si sacerdos cadit, quanto magis populus peribit, *ib.*, 777. Itaque oportet ut sacerdotes bene vivendo sibi caveant, ne male vivendo sibi et aliis noceant, *ibid.* Sine sanctimonia Deus sacerdotem nescit, *ibid.*, 789. Quibus monstratur quod sublimis debeat esse vita sacerdotalis, *ibid*,, 790. Ad eminentiam sanctimoniæ vocari sacerdotem, *ibid.*, 789. Unde necesse est ut qui vasa Domini portant, vasa Domini fiant, verum non vasa fictilia, sed aurea, *ibid.*, 790. Qui prodest pascere verbo quos occidit exemplo? *ibid.*. 821. Non placatur Deus oblatione mali sacerdotis, *ibid.*, 753. Vicarii Christi similitudinem Christi circumferre debent, *ibid.*, 773. Sanctitas et doctrina quantum sacerdoti necessaria. *ibid.*, 789. Quam castæ debent esse manus sacerdotis, *ibid.*, 775. — Si ergo detestandus esset qui accederet ad altare sine vestibus, quam detestandus, quam horrendus est, qui accedere præsumit cum vitiis et sine virtutibus? Hugo de S. Victore, CLXXVII, 927. Tam vita quam doctrina clarere debet doctor ecclesiasticus, *ibid.*, 1070. Sacerdotes cum Deo pacem habere debent per eminentiam sanctitatis, id., CLXXVI, 429. Admonendi sunt Christi sacerdotes, ut sicut excellunt ordinis dignitate, ita excellant vitæ sanctitate, id., CLXXVI, 430. — Incorruptæ vitæ et fidei etiam quemvis de clero debere esse demonstrat, S. Bernardus, CLXXXIII, 1005. — Morum nobilitas, non loci vel generis sacerdotes notificet, Gratianus, CLXXXVIII, 214. Tanto facilius sacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum sunt digniores, id., CLXXXVII, 521. — B. Marcus sacerdotium recusat ob imperfectionem suam, Petrus Blesensis, CCVII, 363. A sacerdote requiritur major sanctitas, *ibid.* Necesse est ut munda sit sacerdotis manus, quæ salutem animæ curat, *ibid.*, 366. Sicut enim præcellitis dignitate, sic decet vos sanctitate operum præeminere, *ibid.*, 734. Ruina populi sacerdos nequam, *ibid.* Eos sanctos esse oportet, qui Sancto sanctorum serviunt et ministrant, *ibid.*, 739. — Sacerdotum vita neminem lædere debet, Alan. de Insulis, CCX, 385. — Attende quod aurum in sole positum lucet, flammescit et scintillat, sic pastor ecclesiasticus in sole, hoc est, in evidenti, supra Ecclesiam Dei constitutus, lucere debet exemplo bonæ operationis, Absalo, CCXI, 165.

III. — *De virtutibus sacerdotum.*

1° *De fide.* — Et fidei integritatem et probitatem morum in sacerdote requiri, S. Leo Magn., LIV, 1212. Didicimus enim quosdam Domini sacerdotes superstitioso potius cultui servire quam mentis vel fidei puritati, id., LVI, 576. — Exemplum esto fidelium in fide, S. Benedict., LXVI, 973. — Prædicatori enim tanta debet in Deo esse fiducia, ut præsentis vitæ sumptus quamvis non provideat, tamen sibi hos non deesse certissime sciat, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1140; Beda Venerab., XCII, 462. Prædicatorum fidei potentia, *ibid.*, 410. — Suscepisti munus sacerdotii, et in puppe Ecclesiæ sedens, navim adversus fluctus gubernas. Tene clavum fidei ut te graves hujus sæculi turbare non possint procellæ, S. Ambros., XVI, 879. In Christo ita solidabuntur prædicatores ut ab ejus fide nulla vi persecutionum avelli possint, id., XVII, 927. — In sacerdotibus fides est eligenda cum vita, S. Greg. Magn., LXXVII, 1039. — Tanta ergo sacerdotibus debet in Deo esse fiducia, ut nequaquam curis terrenæ negotiationis, nec desideriis sæculi implicentur, Paulus diac., XCV, 1344. — Custodita integritate fidei amplius studeas adornari, Paschalis, I, CII, 1088. — Primo omnium discutienda est fides sacerdotum, qualiter credant, et alios credere doceant, Hetto, CV, 763. — Sectare fidem, Atto Vercell., CLXXXIV, 694. — Qui autem claudicant in fide, sunt a sacerdotio removendi, Hildebert., CLXXI, 766. — Incorruptæ vitæ et fidei etiam quemvis de clero esse demonstrat, S. Bernard., CLXXXIII, 1005.

2° *De charitate.* — Sacerdotes omnes Christianos diligere debent loco filiorum, S. Hieronym., XXIII, 340. — Quid requirit Christus a Petro antequam oves ei commendet, S. August., XXXVIII, 287. Si enim talis es, et amas me, pasce oves meas. Non enim eris mercenarius, sed eris pastor, *ibid.*, 760. — Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis, S. Petrus Chrysolog., LII, 313. — Exemplum esto fidelium in charitate, S. Benedict., LXVI, 973. — Qui charitatem erga alterum non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1139. Ad prædicandum plus conscientia sancti amoris ædificat, quam exercitatio sermonis, *ibid.*, 890. Per verba charitatis vel se in auditoribus suis, vel auditores suos in se transformant, *ibid.*, 309. Lux gregis est pastoris flamma, id., LXXVII, 935. Pastor singulis sit compassione proximus, id., LXXVII, 32, 473. Pastor culpas insequatur, sed personas diligat, id., LXXVII, 488. Diligis me? pasce oves meas, id., LXXVII, 19. Prædicator veritatis tantæ charitatis esse debet ut, etc., id., LXXIX, 338. — Non cesset charitas operandi bona omnibus, B. Alcuin., C. 248. Sit pax in ore, et in corde charitas, *ibid.*, 451. Dilectione Dei et proximi teipsum exorna, *ibid.*, 453. In charitate teipsum exerce, *ibid.*, 459. Vivas utinam in charitatis dulcedine inter fratres, *ibid.*, 508. Hoc memor ut vivas feliciter, in charitate Christi, *ibid.*, 508. Ama Deum semper, *ibid.*, 509. Pauperum memor esto in eleemosynis, *ibid.*, 509. — Sit hospitalis presbyter, Sedul. Scotus, CIII, 244. — Exemplum esto fidelium in charitate, S. Benedictus, CIII, 784. — Prædicatores ardent dilectione, diligentes eos quibus verba impendunt et etiam a quibus mala patiuntur, Haymo, CXVII, 316. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatumque, possumus quoque per aurum igne probatum intelligere charitatem, *ibid.*, 998. — Sectare charitatem, Atto Vercell., CXXXIV, 694. — Ut compatiantur proximis per charitatem, Rupertus, CLXVII, 1083. Per charitatis compassionem fervere debet sacerdotis pectus, *ibid.*, 777. — Qui ergo cum aliis virtutibus charitatem habet, sacerdos est, Hildebert., CLXXI, 928. — Et qui etiam alias sine ista habet, sacerdos non est, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 928.

3° *De castitate.* — Omnes sacerdotes atque levitæ insolubili lege constringimur, ut a die ordinationis nostræ sobrietati ac pudicitiæ et corda nostra mancipemus et corpora, S. Siricius papa, XIII, 1139. Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, *ibid.*, 1144. Quod dignum et pudicum et honestum est suademus, ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non coeant, *ibid.*, 1160. Non solum nos, sed et Scriptura sacra compellit sacerdotes esse castissimos et Patres quoque jusserunt continentiam corporalem servare debere, *ibid.*, 1184. Quo enim pudore viduæ aut virgini ausus est episcopus vel presbyter integritatem vel continentiam prædicare, vel suadere castum cubile servare, si ipse sæculo magis instituit filios generare, quam Deo? *ibid.*, 1185. Episcopos, presbyteros ac diaconos continentiæ lege obstringi, *ibid.*, 118. — Hi sacerdotes pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, S. Innocent. I, XX, 497. Si sacerdos vel quilibet ex clero viduam uxorem duxerit, vel ejectam, suum perdat officium, *ibid.*, 528. — Si semper orandum est sacerdoti, ergo semper carendum matrimonio, S. Hieronym., XXIII, 257. Altari servientibus castitas commendatur, id, XXV, 439. Sic et castitas propriia et (ut ita dixerim) pudicitia sacerdotalis, ut non solum ab opere se immundo abstineat, sed etiam a jactu oculi, etc., id., XXVI, 569. Omnes puellas et virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mansites : nec in præterita castitate confidas, id., XXII, 538. Oculos castos servent et linguam sacerdotes, id, XXI, 538. Cælibatus clericorum, id,, XXIII, 340.— Incontinentes in officiis talibus positi omni honore ecclesiastico privarentur, S. Leo Magn., LIV, 501. Quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ea die ordinationis suæ servare debent, id., LVI, 501. — Comparantur apibus sacerdotes propter castitatem, Maxim. Taurin., LVII, 515. — Exemplum esto fidelium in castitate. S. Benedictus, LXVI, 973. — Quod sacerdotes et levitæ cum mulieribus coire non debeant, Dionys., Exig., LXVII, 243. Quod diaconi, sicut episcopus et presbyter, cessare debent ab opere conjugali, *ibid.*, 288. — Ut mulierem clericus non ducat uxorem, Fulgent. Ferrand., LXVII, 956. — Sacerdos sit castus, Prim. Adrumet., LXVIII, 681, — Sacerdotum novæ legis cœlibatus, S. Gregor. Magn., LXXIX, 95.

Castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant, aut certe unius matrimonii vinculo federentur, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegang., LXXXIX, 1087. Castitas a levitis et sacerdotibus custodiatur, S. Isidor. Hispal, LXXXIV, 185. De sacerdotibus et levitis, ut ab uxoribus se contineant, *ibid.*, 209. De castitate sacerdotum, *ibid.*, 373. — Sacerdotes Dei et diaconi, et alii Dei ministri, qui in Dei templo servire debent, semper castitatem suam servent, S. Egbertus Eborac., LXXXIX, 421. — Si mundos et castos ab omni fornicatione et homicidio liberos habueritis sacerdotes,

nulla gens ante vestrum conspectum poterit stare, sed corruent ante faciem vestram omnes paganæ gentes, et eritis victores, S. Zacharias papa, LXXXIX, 924. — Castitate te ipsum exorna, B. Alcuin., C, 453, — Te ipsum in omni castitate conservare studeas in conspectu Domini Dei altissimi, *ibid.*, 507. Hoc memor ut vivas feliciter in castitate, *ibid.*, 508. — Exemplum esto fidelium in castitate, S. Benedict, CIII, 784 — Sicut semper ministrare debent, ita semper continentes esse oportet sacerdotes, Theodulf. Aurel., CV, 216. — Erit quoque illi pudicitia ut non solum ab opere immundo se abstineat, sed etiam ab oculi, oris, et cogitationis errore, Amal. Met., CV, 831. Sit castus sacerdos, *ibid.* Officii tui sit, charissime, non solum oculos castos servare, sed et linguam, *ibid.*, 886. — De continentia et castitate clericorum, Raban. Maur., CXII, 1419. — Oportet episcopum esse pudicum, id est castum ab omni immunditia, Haymo, CXVII, 791. Qui enim sacra mysteria manibus tractare et aliis ministrare debent, dignum est ut ab omni immunda pollutione sint alieni, ut scilicet et mente sint casti et corpore pudici, id., CXVIII, 786. — Clericus qui per ordines ecclesiasticos usque ad subdiaconatum caste vixit, uxorem ducere non potest, Nicolaus papa, CXIX, 1193.

Cælibatus clericorum propugnatur adversus Græcos. Cælibatus clericorum legibus ecclesiasticis asseritur, Ratramn. Corb., CXXI, 324. — Episcopi, presbyteri, diaconi sint continentes, Æneas Par., CXXI, 728. Placuit episcopos, et presbyteros et diaconos secundum priora statuta etiam ab uxoribus se continere, *ibid.* — Quod si post ordinationem ministro contigerit proprium invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec sacrificii petitor fiat, nec altare contingat, Isidor. Mercat., CXXX, 39. Castitas a levitis et a sacerdotibus custodiatur, *ibid.*, 325. Quarum sanctionum sacerdotes omnes atque levitæ insolubili lege constringimur ut a die ordinationis nostræ sobrietati, ac pudicitiæ et corda nostra mancipemus et corpora. *ibid.*, 681, ; S. Abb., CXXXIX, 496. — Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, Isidorus Mercat., CXXX, 682. — De continentia sacerdotum. Regino Prum., CXXXII, 208. Sacerdotes Domini et diaconi vel quicunque sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes ab uxoribus se abtineant, *ibid.*, 209. Sacerdotes et levitæ cum mulieribus non coeant, *ibid.* Placuit ut episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi abstineant a conjugibus, ut non generent filios, *ibid.*, 210. — Pudicitia sacerdotalis, ut non solum ab opere se immundo abstineat, sed etiam ab intuitu oculorum, Atto Vercell,, CXXXIV, 706. Quod clericis carnale conjugium denegetur, id., CXXXXVIII, 411. Qui plebem Dei docere debent lumen vitæ, castitatem teneant secundum ordinem suum, id, 482. — Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus subdiaconus, nullus in clero, uxorum aut concubinam admittat, S. Henricus, CXL, 227. — De presbytero si uxorem acceperit, deponatur, Burchardus, CXL, 645.

Presbyter qui uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere, S. Abbo Floriac, CXXXIX, 454. Placet ut episcopi, presbyteri et diaconi qui sacramenta contractant, pudicitiæ custodes ab uxoribus se abstineant. *ibid.* ; S. Petrus Damianus, CXLIV, 361, 401. — Placet ut in omnibus et ab omnibus pudicitia custodiatur qui altari inserviunt, S. Abbo Floriac., CXXXIX, 454. Nemo presbyter a die honoris presbyterii sumat conjugium, *ibid.*, 455. — Quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, Humbertus, CXLIII, 999. — Quid contra sacerdotes, diaconos, subdiaconos castitatem non servantes, Nicolaus II, papa, CXLIII, 1315. — Ministri altaris presbyteri, sive diaconi, ad Dominica tales eligantur officia, quia ante ordinationem suam conjugem reliquerunt, S. Petrus Damian., CXLIV, 361, 400. Cur clerici debeant esse casti, id., CXLV, 387. Placuit sacros antistites ac Dei sacerdotes, nec non et levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentes esse in omnibus, *ibid.*, 400. Placuit, quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi qui sacra mysteria contrectant, et diaconi et presbyteri, sed et episcopi secundum propria statuta etiam ab uxoribus se contineant, *ibid.*, 402. Continentia sacerdotum et levitarum ministrantium in veteri lege quanta, *ibid.*, 404. — Qui in tribus sacris gradibus, presbyteratu scilicet, diaconatu et subdiaconatu positi, mulierculas non abjecerunt et caste non vixerunt excludere ab eorumdem graduum dignitate, Alexander II, papa, CXLVI, 1406, Si quis amodo episcopus, presbyter, diaconus feminam acceperit vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat usque ad satisfactionem, *ibid.*, 1407.

Sacerdotem quærit Ecclesia aut de virginitate sanctum aut de monogamia ornatum, Landulfus, CXLVII, 934. Item apostolus præccipit in superioribus, ut episcopi, presbyteri, diaconi sint pudici, id est continentes, id., CXLVIII, 1125. — Sacerdotes et levitæ suis uxoribus non misceantur, quia quotidiano ministerio occupantur, S. Anselm., Luc., CXLIX, 519. Clerici excommunicentur qui se post tertiam admonitionem non continent, *ibid.* — Presbyterorum conjugia a concilio sub Lanfranco damnata, S. Anselmus Cant., CL, 149. — Incontinens presbyter non ministret, Ivo Carnot., CLXI, 465. De castitate sacerdotum vel levitarum, *ibid.*, 467, 468. Quod sacerdos vel monogamus vel virgo eligatur, *ibid.*, 649. Caste se victuros promittunt in diaconos vel presbyteros ordinandi, *ibid.*, 1135. Sacerdotibus semper castitas servanda præcipitur, *ibid.*, 1151. Sacerdoti cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum, *ibid.*, 1152. Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo aut probatæ castitatis, *ibid.*, 1153. Qui vult sacerdos esse ipse se vestiat, ipse se castitate muniat, id., 514. — De uxoratis et concubinatis presbyteris in statuimus, ut penitus ab altaris ministerio sequestrentur et ecclesiasticis rebus depriventur, Paschalis II, CLXIII, 469. — Castimoniam inviolati corporis perpetuo conservare studeant, Petrus de Honestis, CLXIII, 708. — In novo sacerdotio non sic, sed genus... sed munda electio requiritur, et conjugium abnegatur, Hildebertus, CLXXI, 927. — Sacerdotes ab uxoribus juxta canones abstinere, debere, Anaclet, antipapa, CLXXIX, 715. — Utinam qui se continere non valent, perfectionem temerarie profiteri, aut cælibatui dare nomina vererentur, S. Bernardus, CLXXXII, 854. Sacerdotibus castitas necessaria, id., CLXXXIV, 1085. — Clericorum cælibatus, Robertus Pullus, CLXXXVI, 923, 1109. — Sacerdotibus semper castitas observanda præcipitur, Grat., CLXXXVII, 170. Ministris altaris cum episcopis et presbyteris eadem est lex continentiæ, *ibid.*, 72. — De continentia clericorum, Philippus de Harveng., CCIII, 727.

4° *De humilitate.* — Sacerdotes humiles esse debere, quia et Dominus et apostoli ejus humiles fuerunt, S. Cyprian,, IV, 402. — Quicunque igitur cupit etiam ante Deum nostrum sacerdotii dignitate censeri debet esse mitis et humilis corde, S. Bonifac., XX, 781. — Non per Christum intrant, quia non sunt humiles, S. August., XXXVIII, 761. — Contra superbiam vera humilitate, luceant sacerdotes, S. Gregor. Magn., LXXVI, 549. In omni quod fortiter agunt, humilitatem tota intentione custodiant, *ibid.*, 804. Adducta auditorum suorum vita ad memoriam, semetipsum humiliat prædicator, *ibid.*, 1001. In ostendendo magisterio humiles sint prædicatores, *ibid.*, 548. Humilitas prædicatoris se servum inutilem æstimantis, *idid.*, 23. Humilitatem quæ magistra est omnium materque virtutum, et loquendo dicere, et vivendo conatur ostendere, *ibid.*, 265. Ratio humilitatis in prædicatore, *ibid.*, 570, 925. In pace Ecclesiæ humiles, in persecutione fortes et erecti sint prædicatores, *ibid.*, 600. Verba justorum ex radice veniant humilitatis, ut fructum valeant ferre pietatis, *ibid.*, In cujus mente et humilitas cum rectitudine fulgeat, et severitas cum pietate, id., LXXVII, 626. Humilitas accessum ad curam pastoralem, cum necesse est, non fugiat, *ibid.*, 13. Humilitas pastoribus necessaria, *ibid.*, 858. Servanda itaque est et in corde humilitas, et in opere disciplina, *ibid.*, 36. Zelo pastorali humilitas non officiat, aut vice versa, *ibid.*, 476. Nequaquam valet in culmine humilitatem discere, qui in imis positus non desit superbire, *ibid.*, 22. Sic autem servanda est virtus humilitatis, et non solvantur jura regiminis, *ibid.*, 476. Prædicatoribus adsit cum vitæ munditia humilitas, id., LXXIX, 166. — De humilitate præpositorum, Taio Cæsaraugust.. LXXX, 827 ; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 711. — Volo ut mansuetudinem et humilitatem habeatis, ne propter seditionem, luporum id est persecutorum, patientiam et constantiam vestrum perdatis, Beda Venerab., XCII, 53. — Sint tibi mores humanitate præclari, humilitate laudabiles, B. Alcuin., C. 153. Mitem te et humilem ad meliores ostende, *ibid.*, 223. Sit humilitas in corde et in corpore, *ibid.*, 451. Humilitas te exaltet. *ibid.*, 452. Humilitate te ipsum exorna, *ibid* , 453. Esto humilis in ministrando, *ibid.*, 459. — Quanto major es, tanto magis te humilia, Raban. Maur., CX, 845. — In eo (sacerdote) videant quid imitari et sequi bene operando possint, castitatis videlicet, humilitatis, Riculf. Suess., CXXXI, 19. — Humilitas sacerdotis sit vera, Ivo Carnot., CLXII, 513. — Studete et laborate ut sit in vobis humilitas, Hildebert., CLXXI, 821.

5° *De mansuetudine.* — Non contentiosum, sed mitem et docibilem esse debere presbyterum, S. Cyprian., III, 1135. — Mansuetudinem teneat sacerdos, S. Ambros. XVI, 1204. — Debet esse mitis et humilis corde, quare, S. Bonifacius, XX, 781. Semper in sacerdotali pectore cum terrore severitatis custodiri debet virtus mansuetu-

dinis, S. Greg. Magn., LXXVI. 1145. In bonis pastoribus sociantur benignitas et auctoritas, misericordia et disciplina, *ibid.*, 143. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos, *ibid.*, 1140. Sicut agni inter lupos mittimur, ut sensum servantes innocentiæ, morsum malitiæ non habeamus, *ibid.*, 1140. Pastores mansueti habeant æmulationem justitiæ, iracundi mansuetudinem adjungant æmulationi, id., LXXVII, 76. Pastori miscenda lenitas cum severitate, *ibid.*, 38. Mansuetudo servanda, ut ipsa quoque sacerdotalis virtuti sit admista dulcedinis, *ibid.*, 669. — Erit illi etiam juxta apostolum mansuetudo, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 786. — Volo ut mansuetudinem et humilitatem habeatis, Beda Venerab., XCII, 53. — Mitem te ad meliores ostende, B. Alcuin., 223. Semper suavia verba misceantur durioribus, *ibid.*, 451. Misericordia amabilem te faciat, *ibid.*, 452. Luceat lux tuæ bonitatis coram omnibus, *ibid.* — Qui autem ita prudens, mansuetus et suavis est, ut se videntes et audientes ad amorem et laudem Sponsi convertat et accendat, amicus est Sponsi, S. Agobard., CIV, 195. — Benignum te boni sentiant, Lib. papa, CV, 83. Sit in te boni pastoris dulcedo, *ibid*, : Nicol. papa, CXIX. 772 ; Alexander II, papa, CXLVI, 1324. — Esto bonis agnus, Theodulf., CV. 338. Sit tibi placidum cor, dulcia verba, *ibid.* — Erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet, Amal. Met., CV, 854. — Semper necesse est, ut dulcedo et humilitas in corde teneatur, *ibid.*, 868. — Sit rector placidus, mansuetus, Raban. Maur., CXII, 1593. — Benignitatem tota mente servate, Isidorus Mercat., CXXX, 23. — Servum autem Domini oportet mitem esse ad omnes, Otto Vercell., CXXXIV, 694. — Virtus mansuetudinis a sacerdotali pectore custodienda, quare, Rupertus abbas, CLXVII, 1169. Prædicatores sint lenes in docendo, id., CLVIII, 495. — — Pastoribus imitanda Christi misericordia, S. Bernardus, CLXXXIV, 174.

6° *De mortificatioue.* — Oportet sacerdotem carere variarum illecebris voluptatum, S. Ambros., XVI, 254. — Delicatus magister est qui pleno ventre de jejuniis disputat, S. Hieronym., XXII, 533. — Sacerdos sit sobrius, Prim, Adrum., LXVIII. 681. — Qui vult post me venire abneget semetipsum, S. Greg., Magn., LXXVI, 1233. Castigo corpus meum et in servitutem redigo ne forte, etc., *ibid.*, 1234, Perfectus quippe prædicator, ut exemplum daret abstinentiæ, quid faciebat ? *ibid.* — Vir ecclesiasticus crucifigi mundo per mortificationem propriæ carnis debet, S. Isidor. Hispal., LXXX, 705 ; Amal. Met., CV, 851. — Hoc memor ut vivas feliciter in omni sobrietate, B. Alcuin., C, 508. — Erit quoque illi juxta apostolum sobrietas, abstinentia, Amal. Met. CV, 831. Sit abstinens sacerdos, *ibid.*, 834. — Oportet enim prædicatores in semetipsis demonstrare mortificationem carnis, qui item aliis faciendum denuntiant, Anselm. Landun., CLXI, 1212. — Corpus castigent, Petrus de Honestis, CLXIII, 709. — Videant cæteri jejunia vestra; videant quomodo immolando maceratis et affligitis carnem vestram, S. Bruno, CLXIV, 377. — Circumcida sacerdos omne præputium carnis suæ a membris suis, Hildebertus, CLXXI, 775.

7° *De Zelo.* — Zelum habere debet sacerdos, qui incorruptam servare studet Ecclesiæ castitatem, S. Ambr., XV, 1456. Si me inquirentem lanient vepres silvarum, per omnia augusta me coarctabo, omnes sepes excutiam., omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem, S. August., XXXVIII, 278. — Zelus doctoris spiritalis, S. Gregor Magn,, LXXVI, 932. Contra torporem zelo candeant sacerdotes, *ibid.*, 549. Necessitas zeli in doctoribus, *ibid.*. 355. Zelus domus tuæ comedit me, *ibid.*, 932. Assumamus zelum fortem, *ibid.* 933., Zelo charitatis inflammatus prædicator, *ibid.*, 263. Cum magna zeli asperitate corrigat sacerdos, id., 46. — De zelo pastoralis officii erga subditos, Taio Cæsaraugust., LXXX, 829. — Tu vis errare, tu vis perire ? Ego nolo. Revocabo errantem, requiram perditam, Amal. Met., CV, 842. Omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem. Si me pati non vis, noli errare, nolli perire, *ibid.* Sic ad ultionem zelus ferveat, ne tamen pietatis limitem fervendo transcendat, *ibid.*, 854. De zelo pastoris, *ibid.*, 867. — Assumamns zelum fortem, Raban. Maur., CX, 591. Appetant zeli ardoribus, frigi, id., CX, 835.

IV. — *De vitiis vitandis*

1° *De superbia*, — Obsecro vos ut vitam emendetis vitantes superbiam. S. August., XL, 1301. Nos qui pastores sumus nominati superbiam fugiamus per humilitatem et patientiam, *ibid.*, 1316. — Sacerdoti fugienda superbia, S. Benedictus, LXVI, 869. Elationem aut superbiam summo studio cavere debet ordinatus, *ibid.* — Sacerdos non sit superbus, Prim. Adrumet., LXVIII, 680. — Humilitatis locum in elationem dominationis immutant., S. Gregor. Magn., LXXVI, 1140, Quomodo contra elationem, qui alios docet, pugnare debeat, *ibid.*, 1001. Prædicator caveat ne vitio elationis se extollat, *ibid.*, 255, 263. Caveant prædicatores Satanæ servire per elationem, id., LXXVII, 95, 96. Si majores nostri in regibus superbiam non tulerunt, quanto magis non est in sacerdotibus sustinenda, *ibid.*, 654. — De superbis doctoribus, S. Isidor. Hispal., LXXXIII., 710. — Nullus presbyter contra suum episcopum superbire audeat, Carol. Magn., XCVII, 513, 827. — Non te exaltent honores transeuntes, B. Alcuin., C, 245 . Non superbus sit presbyter, *ibid.*, 1014, — Admonendi sunt presbyteri ut procul ab omni fastu superbiæ sanctum exemplum subditis donent, Theodulf. Aurel., CV, 216. — Non sint superbi sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 440. — Alium superbia necat, S. Bruno, CLXIV, 445.

2° *De avaritia.* — Avaritia in sacerdote vitanda, S. Hieronym., XXII, 663. — Obsecro vos ut vitam emendetis, conculcantes avaritiam, S. August., XL, 1301. Nos qui pastores sumus nominati, avaritiam submergamus per eleemosynam, *ibid.*, 1316, — Amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum fugiant, S. Isidor, Hispal., LXXXIII, 778 ; S. Chrodegangus, LXXXIX, 1087. — Cavendum summopere sacerdotibus est, ut ab avaritiæ peste quæ radix omnium malorum est suosque sectatores a Christi regno excludit, se cohibeant; Carol. Magn., XCVII, 605. — Non deceptibilis auri species a fiducia studiosi laboris te subtrahat, B. Alcuin, C, 491. — Non avarus sit sacerdos, Amal. Met., CV, 836. — De avaritia vitanda in clericis, Raban. Maur., CXII, 1420. Super omnia autem avaritiam fugite, Isidor. Mercat., CXXX, 23. — Cajus (avaritiæ) sitis etiam sacerdotum mentes obtinet. S. Abbo Floriac., CXXXIX, 493. De avaritia sacerdotum Burchard., CXL, 713. — Quam detestanda avaritia clericorum, S. Petrus Damianus, CXLV, 643. Impudenter pecuniam exigunt sacerdotes, etiam cum negatur, *ibid.* — Alium avaritia occidit, S. Bruno, CLXIV, 445. — Avaritiam vitare debent sacerdotes, Hildebert., CLXXI, 768. — Sunt qui pauperibus paulum tribuunt, ut amplius accipiant, S. Hieronym., XXII, 535.

3° *De vinolentia.* — Vinolentos sacerdotes et Apostolus damnat, et vetus lex prohibet, S. Hieronymus, XXXII, 536. Qui altario deserviunt, vinum et siceram non bibant, *ibid.* Præcipitur sacerdotibus, ne ministraturi in templo, vinum et siceram bibant, ne ebrietate et crapula et curis hujus vitæ prægraventur corda eorum, *ibid.*, 609. Sacerdotes qui ministrant in templo Dei prohibentur vinum et siceram bibere, *ibid.*, 662 ; Amal. Met., CV, 835. — Sacerdos non sit vinolentus, Prim. Adrumet., LXVIII, 680. — Attendite autem vobis ut non graventur corda vestra in crapula et ebrietate, S. Gregor. Magn., LXXVII, 39. — Ut nullus ex sacerdotum numero ebrietatis vitium nutriat, nec alios cogat per suam jussionem inebriari, Carol, Magn., XCVII, 219. — Ebrietatem quasi perditionis foveam fugite, B. Alcuin., C, 454. Non vinolentus sit sacerdos, *ibid.*, 1014. — Non vinolentus, ut fiducialiter possit corripere ebriosos, Sedul Scot., CIII, 234 — Non vinolentus, quare, Amal. Met., CV, 833. Quidquid inebriat et statum mentis evertit, fuge similiter ut vinum, *ibid.*, 885. — Impia non Bacchi pocula corda premant., Raban. Maur., CXII, 1600. — Observandum est sacerdotibus ut ab ebrietate se abstineant, Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — Ut nullus presbyterorum ad anni versariam diem vel tricesimam tertiam etc., se inebriare præsumat, Hincm. Rhem., CXXXI, 776. — Ut a clericis vitetur ebrietas, Isidor. Mercat., CXXX., 404. Ante omnia clericis vitetur ebrietas, Atto Vercell., CXXXIV, 41. — Nullus vestrum sit ebriosus, Ratherius Veron., CXXXVI, 560. Ut clericis videtur ebrietatis quæ omnium vitiorum fomes et nutrix est, id., CXXXVIII, 409. — De presbyteris parochialibus cum convenerint ut se inebriare non audeant, Burchardus, CXL, 654, Nullus presbyter ex ineptia bibat plus quam decet, nec alium provocet ad bibendum ultra quod desiderat, id., CXXXIX, 1474. — Non ebrietati servientes sint sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 440. Ut presbyteri, quando ad collectam veniunt, minime se inebriare præsumant, *ibid.*, 499. Presbyter ebrietati deserviens, nisi desierit, communione privetur, *ibid.*, 1170.

4° *De incontinentia.* — Obsecro vos, ut vitam emendetis, despicientes luxuriam, S. August., XL, 1301. Fornicatio enim clericis interdicitur, quia cum simus ministri Domini, membra meretricis non efficiamur, *ibid.*, 1303. Si conjugium sacerdotibus prohibetur, quanto magis crimen fornicationis in nobis æstimabitur, *ibid.* Nos qui pastores sumus nominati, luxuriam frangamus per abstinentiam, *ibid.*, 1316. — De incontinentia sacerdotum

vel levitarum, S. Isidor Hispal., LXXXIV, 649. — Si fornicatus fuerit presbyter aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet et sub pœnitentia redigi, Carol. Magni., XCVII, 618 — Non permittas libidinosas voluptates in te, vel in tuis dominare fratribus, B. Alcuin,, C, 499. Juvenilia autem desideria, id est, adulterium, immunditiam, luxuriam, omnemque lasciviam devita et fuge, Haymo, CXVII, 805 — Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abjiciatur, Æneas Paris., CXXI, 727. — Sacerdotes igitur, si in fornicationis laqueum ceciderint, et crimen manifestissime ostensum fuerit, hactenus sacerdotii habere non possunt honorem, Regino. Prum., CXXXII, 210. Libidini et impudicitiæ penitus resistant. Petrus de Honestis, CLXIII, 708. — Alium luxuria perimit, S. Bruno, CLXIV, 445. — A vobis removenda est fornicatio et immunditia, Hildebert., CLXXI, 770. — Arguuntur incontinentes qui sacros ordines impudenter temerare non verentur, S. Bernardus, CLXXXIII, 853.

5° *De vitio linguæ*. — Cave, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, S. Hieronym., XXII, 538. Amal. Met., CV, 886 Parce a detractione linguæ. *ibid.*, Non infreni linguæ incedant sacerdotes, S. Isidor. Hispal , LXXXIII, 778. Obscenitatem etiam verborum, sicut et operum, penitus exsecrentur, *ibid.*; S. Chrodegang., LXXXIX, 1087; Amal. Met., CV, 891. — Non calumniam cuiquam facientes, Theodulf. Aurel., CV., 216. — Non vaniloquiis inserviant, non detractionibus incumbant, Amal. Met., CV., 920. — Clericus verba scurrillia joculatoria risumque moventia non loquatur, Regino Prum., CXXXIII, 220. — Linguam, quæ inter Deum et nos quodam modo mediatrix est, a supervacui sermonis levitate compescant, S. Petrus Damian., CXLV, 499. Ex labiis nostris verba otiosa non effluant., id., CXLIV, 258.

6° *De invidia.* — Prædicatoribus cavenda est invidia, S. Gregorius Magn., LXXVI, 199. — Invidiam fugiant sacerdotes, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778 ; S. Chodegang., LXXXIX, 1087. — Procul ab omni fastu superbiæ et invidiæ mordacitate, sanctum exemplum subditis donent, Theodulf. Aurel., CV, 216, Non sint cupidi, *ibid.* — S Anselm. Luc., CXLIX, 510.

7° *De ambitione.* — Officii nostri vitamus laborem, appetimus dignitatem, Julian. Pom.. LIX. 435; Amal. Met., CV, 865. — A præcipiti se ambitione etsi non metu, saltem pudore contineant, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1031. — Non sæcularis ambitio sacerdotalem severitatem compescat, B. Alcuin., C, 458. — Plerique sacerdotes, suæ magis utilitatis causa quam gregis, præesse desiderant, Amal. Met.. CV. 850. — Nemo enim ad hoc debet fieri clericus ut inhiet ambitioni, Ivo Carnot., CLXII, 513. Nec aliud quærat, nisi ut Deum hæreditate possideat, *ibid.* — Ambitionem ecclesiasticorum, promotionem juniorum et pluralitatem beneficiorum perstringit , S. Bernardus , CLXXXII, 825. Graviter perstringit ambitiosos, qui temere et indigne sacras Ecclesiæ functiones usurpant, *ibid.* 852. Curritur passim ad sacros ordines, *ibid.*, 853. Videas et homines pecuniosos ad honores quoque ecclesiasticos pervolare, id, CLXXXIII, 84, 85.

V, — *De his quæ sacerdotibus prohibentur.*

1° *De mulieribus.*— Nolo habeas consortia matronarum, nolo ad nobilium domos accedas, S. Hieronym., XXII, 403. — Ut cum omnibus omnino clericis extraneæ feminæ non cohabitent, sed solæ matres, aviæ, materteræ, amitæ et sorores, etc., S. Leo Magn., LVI, 425, — Veluit omnino magna synodus, ne liceat episcopo, nec presbytero, etc., extraneam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ omnem suspicionem effugiunt, Dionysius Exig., LXVII, 42. — Ut clerici cum mulieribus extraneis non habitent, Fulgent. Ferrand., LXVII, 956. — Sacerdotes prohibentur ne cum mulieribus conversentur , excepta duntaxat matre, sorore, vel uxore, quæ caste regenda est, S. Gregor. Magn., LXXVII, 515. Neque ut aliæ mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi hæ quæ sacris, ut prædictum est, canonibus sunt permissæ, *ibid.*. 1033. — Nec mulieres alloquantur, aut domi retineant, S. Sonnatius, LXXX, 444. — Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, contubernia feminarum extranearum nullatenus appetant, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778. — Ut presbyteri mulierem extraneam in domo sua non habeant, Carol. Magn., XCVII, 237. — Ut juxta Nicæni venerandi definitionem concilii, nullus patiatur subintroductas mulieres in domo propria habere vel private cum eis cohabitantes conversari, S. Paulin.. XCIX, 297. — Feminæ cum presbytero non habitent, Theodulf. Aurel., CV, 195. — Non episcopo, presbytero, non diacono, non alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, Amal. Met., CV, 874. Prohibe virgines tecum commorari, etiam quæ de genere tuo sunt. *ibid.*, 888. Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, *ibid.*, 891. Contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant., *ibid* — Ut conversationem feminarum earumque accessum et administrationem detestentur, Herardus, CXXI, 765. — Clericus vero solus ad feminæ tabernaculum non accedat sine majoris natu principis jussione, Isidor. Mercat., CXXX, 40. Nec presbyter solus cum sola adjungatur, sed duobus adductis testibus, visitet infirmam, *ibid.* Nec solus cum sola femina fabulas misceat, *ibid.* — Ut clericus nullam conversationem cum muliere post denominationem habeat, Atto Vercell., CXXXIV, 36. Jubendum est eisdem sacerdotibus, ut non permittant secum mulieres habitare extraneas, id., CXXXVIII, 625. Ut presbyteri subintroductas mulieres nullo modo secum habere audeant, nisi forte commatrem suam aut proximitatem generationis, id., CXLVIII, 1120. — Sacerdotes cum feminis habitare conspicicio, quod nefarium est dicere et audire, S. Ivo Carnot., CLXI. 462. — Clericus matronarum domicilia frequentans, deponatur Gratianus, CLXXXVII, 391.

2° *De conviviis.* — Maxime ministrorum officiis arbitror declinare extraneorum convivia, S. Ambros., XVI, 49. — Convivia tibi vitanda sunt sæcularium et maxime eorum qui honoribus tument, S. Hieronym., XXII, 536; Amal. Met., CV, 885. — Non enim licet clerico prandium vel cœnam ordinare, S. August , XL, 1299. — Valde despicitur clericus qui sæpe vocatus ad prandium non recusat, etiam necessitate aliqua compulsus, *ibid.*, 1299. Ideo summe cavere debet clericus, ne extra domum suam vel episcopi prandere audeat, vel in eadem etiam audeat sæcularibus præparare, *ibid.*, 1299. — In secundarum nuptiarum convivio presbyter esse non debet, S. Leo Magnus, LVI, 444. — Convivia publica fugiant, privata non tantum pudica, sed et sobria colant, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegangus, LXXXIX, 1087. — Ut clerici nuptialia vitent convivia, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 269. — Ut presbyter in convivio secundarum nuptiarum non intersit, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 823. — Ut clerici nuptialia convivia vitent, S. Chrodegang., LXXXIX, 1088. — Facilius contemnitur clericus, qui sæpe vocatur ad prandium et non recusat, Amal. Met., CV, 886. Multitudines hominum, et officia, et salutiones et convivia veluti quasdam catenas fugias voluptatum, *ibid.*, 887. — Presbyterum convivio sæcularium nuptiarum interesse non debere, Isidorus Mercat., CXXX, 267. Non liceat sacerdotibus vel clericis aliqua spectacula in nuptiis vel in conviviis spectare, *ibid.*, 585. Ut clerici nuptialia vitent convivia, *ibid.*, 404. — Ut presbyter in nuptiis bigami non prandeat, Atto Vercell., CXXXIV, 38. — Nuptiarum conviviis presbyteri interesse non debent, Gratian., CLXXXVII, 194. Ignominiosum est sacerdoti affluere deliciis, epulis atque lasciviis, *ibid.*, 196. Convivia hæreticorum clerici vitare debent, *ibid.*, 1308.

3° *De tabernis.* — Nullus in tabernis manducet et bibat, Eutychian., V, 165. — Non enim debet qui animarum curam gerit, intrare tabernas, nisi necessitate compulsus, S. August., XL, 1299. — Quod non oportet sacerdotes a presbyteris usque ad diaconos et deinceps quemlibet ecclesiastici ordinis usque ad ministros aut lectores aut cantores, etc., in cauponam ingredi, Dionysius Exig, LXVII. 72. Quod nullus ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat, *ibid.*, 167. Ut clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur, *ibid.*. 194. — Ut clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitas coegerit, Fulgent. Ferrand., LXVII, 956. — Ut nullus presbyter edendi aut bibendi causa gradiatur in tabernas, S. Egbert. Eborac., LXXXIX, 382 : Carol. Mag., XCVII, 219. — Ut nullus presbyter tabernas ingredi audeat ad bibendum, nec se misceat in tali conventu sæcularibus hominibus, ubi turpia verba audiat aut loquatur, Carol. Magn.. XCVII, 295, 511. — Ut presbyteri ab ebrietate et tabernis abstineant, Theodulf. Aurel., CV, 195. — Neque per tabernas eant bibendo aut comedendo, Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — Inquirendum si de tabernis se custodiant presbyteri sicut sæpissime interdiximus et interdicimus, Hincmar. Rhens., CXXV, 780. — Illud quoque summopore cavendum monemus ut presbyteri vel clerici tabernas causa convivandi non adeant, Riculf., CXXXI, 20. — Nolite in tabernis bibere, Rather. Veron., CXXXVI, 560. — Clerici tabernas non ingrediantur absque peregrinationis necessitate, CXXXVIII, 409. — Deponatur clericus qui tabernam aut ergasterium habere voluerit, Gratian., CLXXXVII, 229.

4° *De venatione.* — Non liceat episcopis, presbyteris, diaconibus canes ad venandum vel accipitres habere, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 287. — Ut clerici venationes

VI. — *De officiis sacerdotum.*

sit, Theodulf., CV, 193. — Cujus præ cæteris speciale officium est, Scripturas legere, percurrere canones, Amal. Met., CV, 831. Necesse est igitur ut quid ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant, *ibid.*, 845. Tu quidem divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, *ibid.*, 884. Disce quod doceas, *ibid.* Ama scientiam Scripturarum, carnis vitia non amabis, *ibid.*, 887. — Oportet sacerdotes Dei assiduitatem habere legendi et instantiam orandi, Riculf. Bituric., CXIX, 707. Et si quando a lectione vel oratione cessatur, debet manuum operatio subsequi, *ibid.* — Quod clericos orare et legere, ac manibus laborare instanter conveniat, Atto Vercell., CXXXIV, 39. Sacerdos incumbat libris suis, sicut ordinem ipsius decet, id., CXXXVIII, 503. — Quod presbyteri assidue legere debeant, Burchardus, CXL, 643; Ivo Carnot., CLXI. 486 — Lectioni et orationi sine intermissione incumbant, Petrus de Honestis, CLXIII, 709.

7° *Assidue commorari in parochia.* — Tempore persecutionis fugere non debent ipsi auctores, id est, ipsi diaconi, presbyteri et episcopi, Tertull., II, 113. — Presbyter propriam Ecclesiam non derelinquat insciente episcopo, Isidorus Mercat., CXXX, 583. Quod minime clericis in aliam civitatem transmigrare liceat, nisi eis qui pro persecutione proprias amiserint civitates, *ibid.*, 312. Docemus etiam, ut nullus presbyter sponte Ecclesiam deserat, cui consecratus erat, sed habeat eam pro legitima conjuge, CXXXVIII, 499.

8° *Ecclesiæ curam habere.* — Cantus et choreas mulierum et ludos joculatorios et cantiones in Ecclesia et in atrio fieri prohibete, Eutychian. papa. V. — Sacerdoti maxime convenit ornare Dei templum honore congruo, ut etiam hoc cultu aula Domini resplendeat, S. Ambros., XVI, 133. — Ut admoneant populum presbyteri, ne in Ecclesia contentionbus et verbositatibus deserviant, Carol. Magn., XCVII, 816. — Cantus et choros mulierum in atrio omnino prohibete, Leo papa IV, CXV, 681. — Si plebem admoneat ut in atrio Ecclesiæ nequaquam cantent, aut choros mulierum ducant, Regino Prum., CXXXII, 190. — Ut presbyteri plebes admoneant ut linteamina altaris præparent, Buchard., CXL, 695; Ivo Carnot., CLXI, 216.

VII. — *De scientia sacerdotis.*

Aquas, queis populi mentes riget, colligat sacerdos, S. Ambros., XVI, 880. Imple gremium mentis tuæ, *ibid.* Nos (sacerdotes) sumus interpretes fidei, *ibid.*, 1176. — Sacerdotis est scire legem, et ad interrogationem respondere de lege, S. Hieronym., XXV, 1406. Ut possint docere sacerdotes quod didicerint, et augeant scientiam magis quam opes, *ibid.*, 1407. Divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam in manibus tuis sacra lectio deponatur, id., XXII, 533. Nolo te declamatorem esse et rabulam garrulumque sine ratione, sed mysteriorum peritum, et sacramentorum Dei tui eruditissimum, *ibid.*, 534. Præcipuam debere esse in sacerdotibus legis doctrinæque notitiam, *ibid.*, 609. Quod autem doctrina a sacerdotibus expetatur, *ibid.*, 663. — Vos estis lumen mundi, S. August., XXXIV, 1237, 1681. Caveat spiritualis judex, ut sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ, id,, XL., 1129. Oportet ut sciat cognoscere quod debet judicare, *ibid.*, Vos estis lux mundi, lucerna accensa, civitas in monte posita, lignum scientiæ in medio paradiso positum, *ibid.*, 1299. Oculus sitis cæco, et pes claudo, *ibid.*, 1301. — Discernendi a plebe vel cæteris sumus doctrina, non veste, S. Cœlest. papa, L, 431. — Nam si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis qui præsunt, nec excusatione est digna nec venia, S. Leo Magnus, LIV, 867. — Quod nulli sacerdoti canones liceat ignorare, Dionysius Exig., LXVII, 277. — Labia sacerdotis custodiunt scientiam, Vigilius papa, LXIX, 51; S. Greg. Magn., LXXVI, 1698. Decet ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ sint referta, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1145. Qui ea quæ sunt Domini nesciunt, a Domino nesciuntur, id., LXXVII, 15. Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt, *ibid.* Dominus in sublimibus prædicatorum suorum mentibus ascendit, et scientiæ suæ altitudinem ponit. id., LXXIX, 43. Pulcher est aspectu doctor propter scientiam decora facie, *ibid.*, 456. — Indocti et imperiti a tali officio retrahuntur, S. Isid. Hispal., LXXXIII, 707. Sacerdotes indocti improbantur, *ibid.* Tam doctrina quam vita clarere debet ecclesiasticus doctor, *ibid.* Quid docere poterit, cum ipse non didicit, *ibid.*, 784, 785. Ut sacerdotes Scripturarum sanctarum et canonum cognitionem habeant, id., LXXXIV, 374. — Scientiam Scripturarum semper exquirite, S. Eligius, LXXXVII, 649. Sacerdos scientiam custodiens et legis Dei præcepta plebi annuntians angelus Domini exercituum est, id., XCVI, 1484. — Ut nulli sacerdotum liceat ignorare sanctorum canonum instituta, Carol. Magn., XCVII, 238. Si sacerdos est, sciat legem Domini; si ignorat legem, ipse se arguit non esse Domini sacerdotem, *ibid.*, 605. Sacerdotis est scire legem et ad interrogationem respondere de lege, *ibid.* Ut nullus sacerdos canones ignoret, *ibid.* 708. Nemo fiat clericus, nisi qui bonum testimonium habet, et litteratus est, *ibid.*, 764. — Luminaria sanctæ Dei Ecclesiæ sunt sacerdotes, B. Alcuin., C, 154. — Interroga presbyteros tuos, et dicent tibi, S. Benedict., CIII, 487. — Quia tu scientiam repulisti, repellam te et ego, ne sacerdotio fungaris mihi, S. Agobard., CIV, 145. — Ut sciant sacerdotes quid sit sacramentum baptismatis, et confirmationis, et quale sit mysterium corporis et sanguinis Domini, Hetto, CV, 763. Ut sciant tempora legitima ad baptizandum in anno, *ibid.* Ut sciant tempora feriandi per annum, *ibid.*, 764. — Cui etiam scientia Scripturarum necessaria est, Amal. Met., CV, 830. Quod autem doctrina a sacerdotibus appetatur, et veteris præcepta sunt legis, et ad Titum plenius scribitur, *ibid.*, 835. Cum lumen scientiæ perdunt qui præsunt, profecto ad portanda peccatorum onera curvantur qui sequuntur, *ibid.*, 848. Indocti ab officio sacerdotali retrahuntur, *ibid.*, 850. Nescierunt, universi canes multi, non valentes latrare, *ibid.* Majoris scientiæ habere debet gratiam sacerdos, *ibid.* 859. Per prophetam Dominus contra contemptibilem pastorum scientiam queritur, *ibid.*, 860. — Ad sacerdotem disciplina pertinet, ut interrogatus de lege respondeat, Haymo Halberstat., CXVII, 284. Reginæ sunt doctores sanctæ Ecclesiæ quare, *ibid.*, 338. — Sacerdotes claves scientiæ tenent, Nicolaus papa, CXIX, 984. — Ut presbyteri discant expositionem symboli et orationis Dominicæ, etc. cum symbolo Athanasii, Hincm. Rhemens., CXXIV, 773. — Qui catechizant, id est, qui verbo instruunt incipientes, primo oportet quod ipsi instructi sint; de anima enim agitur hominum, Isidor. Mercat., CXXX, 24. Debet ergo ipse qui docet esse eruditus et doctus, *ibid.* Sacerdotes doctiores cæteris populis necesse fore docebat Christus, *ibid.*, 29. Ut nemo illitteratus ad clerum promoveatur, *ibid.*, 944. Discere quisque debet antequam doceat, *ibid.*, 1042. — Ignorantes legem Dei, eam aliis annuntiare et prædicare non possunt. Riculf. Suession., CXXXI, 16. — Expositionem Symboli atque orationis Dominicæ juxta traditionem ortodoxorum Patrum penes se scriptam habeat, et eam pleniter intelligat, Regin. Prum., CXXXII, 191. Si orationes Missarum, Præfationem quoque Canonis, et eumdem canonem bene intelligat et memoriter ac distincte proferre valeat, *ibid.* Si Epistolam et Evangelium bene legere possit, *ibid.* Si Psalmorum verba et distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat, *ibid.* Symbolum S. Athanasii memoriter teneat et sensum illius intelligat, *ibid.* Sciat baptizare, et., *ibid.* — Si memoriter teneat exorcismos et benedictiones salis et aquæ, Regino Prum., CXXXII, 191. Si computum minorem id est epactas, terminos paschales sapiat, *ibid.* — Ignorantia mater cunctorum errorum maxime sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Atto Vercell., CXXXIV, 29. Sciant igitur sacerdotes Scripturas et canones, *ibid.* Fidem catholicam omnes presbyteri memoriter teneant, *ibid.* Si quis autem ignorat, ignorabitur, id., CXXXIV, 81. — Orationes Missarum et canonum bene intelligat, et si non, saltem memoriter ac distincte proferre valeat, Rather. Veron., CXXXVI, 563. Epistolam et Evangelium bene legere possit, *ibid.*, 564. Psalmorum verba et distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat, *ibid.* Ut nemo litterarum nesciens, promoveatur ad clerum, id., CXXXIX, 401. — Quæ presbyteri necessario discere et scire debeant, Burchardus, CXL, 625. Quod omnes sacerdotes Domini oportet doceri, ut cæteros instruant, et sibi proficiant, *ibid.*, 651. Ut presbyter illitteratus Missam celebrare non audeat, *ibid.*, 759. — Doceantur presbyteri sacras orationes et ecclesiasticos canones, S. Abbo, CXXXIX, 451. — Necessitas scientiæ in sacerdote, S. Petrus Dam., CXLV, 498. Per pseudo-sacerdotum ignorantiam, qui docere populum Dei nesciunt, quid fiat, *ibid.* Quod imperiti non sunt ad sacerdotium promovendi, *ibid.*, 499. — Quod intolerabilis est inscientia in sacerdotibus, S. Anselm. Luc., CXLIX, 515. Quod oportet presbyteros et diaconos scire omnia quæ sunt Ecclesiæ, *ibid.*, 517. — De presbytero qui grammaticam ignorabat, et tamen in Trinitate baptizabat, Ivo Carnot., CLXI, 116. Ut clerici ab episcopis suis canones discant, *ibid.*, 498. Et unusquisque presbyter octo principalia vitia per ordinem sciat, *ibid.*, 885. Reprehenduntur sacerdotes, qui omissis

VIII. — *De onere pastorali, et præmio.*

IX. — *De Conciliis et monitis sacerdotibus datis.*

X. — *Libri de sacerdotio tractantes.*

LXXXV.

INDEX DE CLERICIS,

REFERENS ORDINE LOGICO MINISTRORUM INFERORIUM

JURA, VARIAS OBLIGATIONES, ET DE ILLIS SS PATRUM SENTENTIAS.

—

I — *De causis clericorum.*

De modo recipiendi accusationem adversus clericos, S. Eutychianus papa, V. 172. — Nulli clerico licere causam in publico examinare, S. Silvest papa , VIII, 835. Nemo clericum in publico examinet, *ibid.*, 839. Nullus clericus, vel diaconus aut presbyter, propter suam causam intret curiam, *ibid.* — De accusationibus clericorum, S. Julius papa, VIII, 986, 988. — Si intra annum causam suam agere neglexerit, vocem ejus deinceps nemo audiat, S. August., XXXIII, 234. — Causæ clericorum, S. Leo Magnus, LVI, 867. — Clericorum causæ ad episcopum pertinent, S. Gregor. Magn., LXXVII, 653, 1150 *et seq.*, 1217. Presbyterorum causas difficiliores ad se evocabat, *ibid.*, 653. Presbyterorum causæ ad canonum normam definiendæ, *ibid.*, 707. Mulieres testes producuntur adversus clericos, *ibid.*, 633, 634. Clericos sacros carne lapsos irrevocabiliter deponunt antiqui canones, *ibid.*, 694, 695, 464, 724. Non solum propter crimina publica, sed et propter occulta irrevocabiliter deponebantur clerici, *ibid.*, 988. Presbyter qui post depositionem ad ministerium accedere ausus est, communione usque ad mortem privatur, *ibid.*, 728, 729. Clerci stupratores deponuntur et in monasterio pœnitentiam acturi includuntur, *ibid.*, 637. Presbyter in idololatriam et sodomiam lapsus in carcerem retrudendus, *ibid.*, 1069. Is pœnam canonicam sustinere non debet, contra quem canonica non est prolata sententia, *ibid.*, 612. Ne coram laicis in jus vocentur clerici, *ibid.*, 802. — Clerici judices sæculares non adeant, Carol. Magn., XCVII, 767. Ne clerici cujuslibet ordinis apud alios quam apud episcopos accusentur, *ibid.*, 802. Accusatores clericorum sine probatione non recipiantur, *ibid.*, 808. Clerici a suis metropolitanis vel a comprovincialibus audiantur, *ibid.*, 810. Nullus clericus vel abbas ad judicia sæcularia sine jussione proprii episcopi ire præsumat, *ibid.*, 817. Accusatio clericorum intra provinciam fiat, *ibid.*, 891 Clericus inconsulto episcopo ad judicem sæcularem non pergat, *ibid.*, 908. — Quod non oporteat clericos habentes adversus invicem negotium proprium episcopum relinquere, et ad sæcularia judicia convolare, Amal. Met., CV, 881; Isidor. Mercat., LXXX, 307. Clerici publica judicia non appellent, *ibid.*, 329; Burchardus, CXL, 655. Clerici ab alienis judicibus non constringantur, *ibid.*, 659.— Nullus clericorum alium nisi scripto crimine tur, Ivo Carnot., CLXI, 497. De depositione clerici maledicti, *ibid.*, 748. Clericus fœnerator deponatur, *ibid.*, 804. Proprii gradus amissione multentur militaria arma clerici ferentes, *ibid.*, 1169. De negotiis et causis clericorum, *ibid.*, 1189. Apud sæcularem judicem nullus clericus conveniatur nisi permissu ipsius episcopi, *ibid.* Intra provinciam et a comprovincialibus tantum causa est audienda, *ibid.*, 1190. Qualiter volens accusare sacerdotem debet se habere, *ibid.* Populus sacerdotem arguere vel increpare non debet, *ibid.*, 1191, 1192. De Accusationibus, *ibid.*, 1194. Sacerdotes nonnisi a viris idoneis et probatis accusari possunt, *ibid.*, 1195. Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in accusatione clericorum sunt suscipiendi, *ibid.* De Testibus in accusatione recipiendis, *ibid.*, 1199. De Appellationibus, *ibid.*, 1207. De clericis sola infamia absque testibus accusatis, *ibid.*, 1211. — Adulator vel proditor clericus ab officio degradetur, Gratian., CLXXXVII, 243. Removeatur ab officio clericus maledicus, *ibid.* Degradetur clericus qui usuras accipere detegitur, *ibid.*, 246. De sacris ordinibus lapsi reparari non possunt, *ibid.*, 258. Juramentum a sacerdotibus non est exigendum, *ibid,*, 603. Sacerdos a populo accusatus juramento innocentiam suam asserat, *ibid.*, 604. Laicus clericum non accuset, *ibid.*, 638, 639, 640. Quod clericus apud sæculares judices accusandus non sit, *ibid.*, 819, 820, 821. Presbyter apud episcopum tantum judicari debet, *ibid.*, 832. Sacerdotes a regibus sunt honorandi, non judicandi, *ibid.*, 833.

II. — *De iis quæ clericis præcipiuntur.*

Clerici nonnisi altari et sacrificiis deservire debent, S. Cyprian., IV, 399. — Clericorum officium in sepeliendis cadaveribus, S. Hieronym., XXII, 330. Oculos castos servent clerici et linguam, id., XXVI, 538. Abstinentia vini eis præcipitur, id., XXII, 536. Fugiant mulieres, *ibid.*, 531. Ad prandia non eant, *ibid.*, 536. Nunquam de manibus clerici sacra lectio deponatur, *ibid.*, 533. Clericorum cœlibatus, id., XXIII, 340. — Clerici quantumvis eruditi artificio victum quærant, S. Leo Magn., LVI, 886. Victum et vestimentum sibi artificiolo vel agricultura absque officii sui detrimento præparent, *ibid.*, 883. Pœna clericorum qui ad gradum ampliorem nolunt promoveri, id., CLVI, 873, 877. — Clerici orationem Dominicam quotidie dicere debent, S. Benedictus, LXVI, 448, 450. — Clerici in Ecclesia officium persolvunt, S. Gregor. Turon., LXXI, 864. — Clerici itinerantes recitando breviario obstricti, S. Germ. Paris., LXXII, 411. Clericorum recitandi cursus seu Breviarii obligatio quæ, *ibid.*, 409. — Clerici suam Ecclesiam deserentes, etiam alterius curandæ causa, coercendi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1000, 1001. Clericorum vita et officia, id., LXXXIII, 1156. — Clericus in ecclesia in qua prætitulatus est, permaneat, Carol. Magn., XCVII, 708. Omnes clerici episcopis suis subjecti sint *ibid.*, 711. — Artificio victum quærant, Isid. Mercal., CXXX, 341. De clericis qui ad matutinum vel vespertinum non conveniunt, *ibid.*, 578. — Clerici episcopis suis obtemperent. Atto Vercell., CXXXIV, 37. — Clericus honesto artificio victum sibi quærat, Ivo Carnot., CLXI, 486. Clerici superflua pauperibus erogent, *ibid.*, 888. — Clerici culparum suarum (leviorum) confessionem alternatim facere debent in capitulo, Robert. Pull., CLXXXVI, 1082. — Corripiantur clerici, qui officiis matutinis vel vespertinis se subtrahunt, Gratianus, CLXXXVII, 427. — De scientia clericorum, Philipp. de Harveng., CCIII, 693. De justitia clericorum, *ibid.*, 707. De continentia clericorum, *ibid.*, 727. De obedientia clericorum, *ibid.*, 840. Clericis quædam præcepta propria, *ibid* , 715. — Clericus dives in conscientia pauper sit in pecunia, Petrus Cantor., CCV, 74. — Clerici ad residentiam personalem apud suas Ecclesias compellantur, Innocentius III, CCXIV, 93.

III. — *De iis quæ clericis prohibentur.*

Vetitum de clericis tutorem vel curatorem testamento suo constituere, S. Cyprian., IV, 399. — Convivia sæcularium vitanda sunt clericis, S. Hieronym., XXVI, 538. Nuptias clericus non conciliat, id., XXII, 539. Facile contemnitur clericus qui sæpe vocatus ad prandium ire non recusat, *ibid.*, 536. — Clericum unius Ecclesiæ ad aliam transire non sinit ordo ecclesiasticæ disciplinæ, S. August., XXXIII, 231, 232. — Usura laicis et clericis interdicta, S. Leo Magnus, LIV, 613. Clerici non intersint spectaculis, id., LVI, 720. Non sint negotiatores, *ibid.*, 698. Non veniant ad militiam vel dignitatem sæcularem, *ibid.*, 540. Non transeant de Ecclesia ad Ecclesiam, *ibid.*, 397. Non morentur in aliena civitate, *ibid.*, 428. — Clerici purpureis vestibus ne utantur, S. Germ. Paris., LXXII, 147. — Clerici ad monachismum conversi ad Ecclesiam propriam redire, nisi episcopo suo vocante, prohibentur, S. Gregor Magn., LXXVII, 495, 496. Clericis sacris mulierum contubernia interdicta, *ibid.*, 1032. — Clerici nuptialia convivia vitent., S. Chrodeg., LXXXIX, 1088. — Clerici tabernis ad bibendum non ingrediantur,

Carol. Magn., XCVII, 196. De clericis, nequaquam de Ecclesia ad aliam Ecclesiam transmigrentur, *ibid.*, 197. Nemo clericorum relicto proprio episcopo ad negotia secularia migret, *ibid.*, 803. Si ebrietatem non vitaverint, excommunicentur aut verberentur, *ibid.*, 833. De clericis qui in convivio cantare præsumpserint, *ibid.*, 898. De contumacibus clericis et ad officium tardis, *ibid.*, 908. — Quod non liceat clerico in duarum civitatum ecclesiis ministrare, Amal. Met., CV, 877. Quod minime clericos transmigrare conveniat, *ibid.*, 881. Clericus nec suo, nec alieno nomine fenus exerceat, *ibid.*, 882. Clerici nullas negotiationes inhonestas, et turpia lucra sectentur, *ibid.* — De eo quod non liceat clericis spectaculis interesse, Isid. Mercat., CXXX, 578. — Clerici ad nuptias non pergant., Regin. Prum., CXXXII, 233. Clerici non sint conductores alienarum possessionum, *ibid.*, 234. Clerici non utantur vestimentis laicalibus, *ibid.*, 257. Clericis arma vetita, *ibid.*, 222. — De clericis qui loca in quibus ordinati sunt derelinquunt, Atto Vercell., CXXXIV, 35. Clerici per plateas, vel nundinas non ambulent, *ibid.*, 37. Item clericum scurrilem puniendum, *ibid.* Clericus adulator et proditor degradetur, *ibid.* Clerici vilius emendi et carius vendendi usum non habeant, *ibid.*, 38. Clerici sæcularem defensionem adversus ecclesiasticam disciplinam non requirant, *ibid.* — Clericis quæ interdicta, Ratherius, 561 *et seq.* De ordinatis, ne de civitate in civitatem contra jus canonum transferantur, Burchardus, CXL, 643. Ne clerici ante horam tertiam ineant convivia, *ibid.*, 653. Clericus barbam non nutriat, *ibid.*, 654. — Contra intemperantes clericos, S. Petrus Dam., CXLV, 391 398, 406, 416. Contra inscitiam et incuriam clericorum, *ibid.*, 497. — Contra avaritiam rapacitatemque clericorum, Othlo, CXLVI, 77. Quam detestandus in clericis luxus vestium, *ibid.*, 357. Negligentia clericorum in divinis a Deo reprehensa et objurgata, *ibid.*, 344. — Nullus clericorum cum extraneis feminis habeat familiaritatem, Ivo Carnot., CLXI, 488. De contumacibus clericis, et ad officium tardis, *ibid.*, 522. Ne clerici incantatores sint *ibid.*, 747. — Clericorum vitia, S. Bernard., CLXXXIII, 95. Ambitio, *ibid.*, 85. Simul cum avaritia, id., CLXXXII, 826 Incontinentia, *ibid.*, 853. Luxus, id., CLXXIII, 200. Clerico pugnare non licet, id., CLXXXII, 371. Nec ad pugnam hortari, *ibid.*, 294. — Venalitatis nihil exerceant in ministerio suo, Robert Pull., CLXXXVI, 930. — Clerici comam nutrire prohibentur, Gratian., CLXXXVII, 137, 139.— Clericorum pigritia præ cæteris omnibus debet redargui, Petrus Cant., CCV, 249. Ne clerici sint tabelliones, Innocentius, III CCXVI, 486.

IV. — *De juribus clericorum*

An patrimonio spoliandi, S. Ambros, XVI, 68. — Clerici ab omnibus publicis functionibus immunes, S. August., XLIII, 777. Eorum immunitates violat Chilpericus, id., LXXI, 345. Clericis pœnitentiæ vel morum conversionis gratia licet ad monasteria confugere, id., LXXVII, 496. Clericis Ecclesiæ fideliter deservientibus stipendia debentur, *ibid.*, 834. — Nemo ecclesiasticus testificari compellatur, Carol. Magn., XCVII, 809. — Licere clericis, si injuste fuerint excommunicati, vicinos adire episcopos, Isid. Mercat, CXXX, 273.— Clerici possunt fieri monachi, Regin. Prum., CXXXII, 384.

V. — *Libri de clericis tractantes.*

De singularitate clericorum tractatus, S. Cyprianus, V, 835. — Opusculum contra intemperantes clericos, S. Petrus Damianus, CXLV. 388. Opusculum contra clericos aulicos, *ibid.*, 464. Opusculum contra inscitiam et incuriam clericorum *ibid.*, 498. — Opusculum de dignitate clericorum Philippus de Harveng., CCIII, 666. De scientia clericorum tractatus, *ibid.*, 694. De justitia clericorum tratactus, *ibid.* 708. De continentia clericorum tractatus *ibid.*, 728. De obedientia clericorum. *ibid.*, 840. De silentio clericorum, *ibid.*, 944.

Hic varios circa hierarchiam ecclesiasticam absolvimus Indices; qui plura de his desiderat, specialem de sacramento Ordinis adeat Indicem, et optata forsitan reperiet.

LXXXVI.

INDEX HÆRESEON OMNIUM.

QUÆ A PRIMIS CHRISTIANÆ RELIGIONIS INCUNABILIS

USQUE AD SÆCULUM XIII IN ECCLESIA EXORTÆ SUNT, ORDINE VOCUM ALPHABETICO DIGESTUS.

MONITUM

Hunc Indicem, ut facilius lector optata reperiret, alphabetice ordinavimus, et post unumquodque hæreseos vel hæretici nomen, varios revocamus auctores qui illos scriptis debellarunt aut censuris protriverunt, tomum et columnas indicantes. Posthæc oculis objicimus Conspectum chronologicum de præcipuis sectis a temporibus apostolorum per singula sæcula usque ad sæculum XIII deductis. Sed id nobis in præsenti duntaxat est propositum, ut succinctam earumdem ideam hic exhibeamus, ideoque non memoramus scriptores qui illas impugnarunt; quos si lector noscere voluerit, ad Indicem redeat alphabeticum, et sub voce uniuscujusque hæreseos inveniet.

A

D

E

G

H

N

O

P

—

CONSPECTUS CHRONOLOGICUS

HÆRESEON VEL SECTARUM PRÆCIPUARUM A TEMPORIBUS APOSTOLORUM PER SINGULA SÆCULA USQUD AD SÆCULUM XIII DEDUCTARUM.

—

Hæreses sæculo primo exortæ.

Simoniani. — Primus qui hæresis pestem in orbem invexit, fuit Simon Magus, e Samaria oriundus. Cum a Philippo baptizatus fuisset, et videret Spiritum sanctum in eos quibus manus imponebant apostoli, illabi, oblata pecunia voluit ab apostolis potestatem emere simili[te] conferendi Spiritum sanctum; quo facto labis, ab ips[o] dictæ Simoniacæ, primum jecit fundamentum. Conten[-]debat 1. se esse magnam virtutem Dei, imo Deum ipsum qui in Samaria apparuerit ut Pater, in Judæa ut Filius in gentibus ut Spiritus sanctus; 2. Christum vere no

venisse, nec realiter esse passum, sed solum apparenter, 3. vagam quandam mulierculam, nomine Helenam, cum qua clam omni se libidinum genere polluebat, jam blasphemebat esse Spiritum sanctum, jam fabulabatur esse Minervam, et sub hujus simulacro suis discipulis præbebat adorandam, sicut seipsum sub simulacro Jovis; 4. legem dicebat non a Deo, sed a sinistra quadam intelligentia latam fuisse, unde duos fingebat deos; 5. omni sublata lege, ac bonis operibus eliminatis, velut minime necessariis, amplam suis cultoribus ad omne scelus impune patrandum viam aperiebat, speciatim vero indifferentem feminarum usum permittebat; 6. negabat carnis resurrectionem cum Sadducæis, metempsychosin vero cum Pytagoricis adstruebat. Postquam hos errores per varias orbis partes circumtulisset, multisque falsis signis, ope dæmonum perpetratis, persuadere studuisset, tandem Romam venit, ubi cum eorumdem ope in cœlos evolare tentaret, quo se verum Deum probaret, precibus S. Petri præceps ruit, et confractis ossibus, animam exhalans ad inferna descendit. Simeonis discipuli vel successores fuere postea Menander, a quo Menandriani; Saturninus a quo Saturniani; Basilides, a quo Basilidiani; qui easdem insanias propagarunt et adauxerunt.

Nicolaitæ. — Errabant 1. in eo quod docerent mundum non esse factum a Deo, sed a quibusquam principibus quos exprimebant nominibus barbaris ac horrendis, quibus terrorem suis auditoribus incuterent: 2. indifferentem feminarum usum indulgebant; 3. docebant licere scortari, 4. et vesci idolothytis.

Cerinthiani. — Sic nuncupati a Cerintho, qui ex Judæo factus Christianus, cum baptismo circumcisionem, velut ad salutem necessariam, volens esse jungendam. Capitalis autem ipsius error in eo stetit, quod Jesum a Christo distingueret, diceretque idum non de virgine, sed de muliere, maritali commercio intercedente, conceptum ac natum esse; Christum vero, seu Spiritum sanctum sub columbæ specie in eum descendisse, eique sanctitatem, et vim aliis eam communcicandi patrandique miracula tribuisse. Addebat Christo in cœlum reverso, solum Jesum passum ac mortuum esse.

Ebionitæ. — Ebionitæ, seu Ebionæi, sic appellati ab Ebione quodam ejus sectæ auctore, apostolis coævo, docebant: 1 Christum esse purum hominem ex Josephi et Mariæ concubitu, more hominum aliorum, progenitum; 2. Circumcisionem et alia legalia post Christum adhuc esse servanda; 3. virginitatem a suis cœtibus repellebant; 4. uxorum pluralitatem permittebant.

Hæreses sæculi II.

Gnostici. — Sic dicti fuere a rerum omnium γνώσει sive scientia, quam sibi præ cæteris superbe arrogabant. Eorum auctor præcipuus fuit quidam Carpocrates, vel Carpocras nomine, a quo etiam dicti carpocratiani. Delirabant præcipue in sequentibus capitibus: 1. Duos admittebant deos; 2. dicebant mundum non esse factum a Deo, sed ab angelis; 3. contendebant Christum non esse de Maria natum, sed per illam ostensum, et hinc sanctam Dei genitricem ludibrio habebant; ipsum vero Christum non habere carnem, nisi apparenter talem; 4. duas in homine animas fingebant, alteram bonam et ratione præditam, alteram malam et rationis expertem, illamque, non autem istam volebant esse de Dei substantia; 5. metempsychosim admittebant, resurrectionem et judicium futurum negabant; 6. Dicebant lictum esse Christiano negare Christum ad vitanda tormenta; 7. Jejunia et castitatem adversabantur.

Valentiniani. — Sic nuncupati a quodam Valentino, qui indignatione spirituque vindictæ accensus, Ecclesiam oppugnavit erroribus, quorum summarium his capitibus præcipuis absolvitur: 1. Duo statuebat prima principia: profundum et silentium, sive chaos, velut primos duos deos, quorum alterium masculum, alterum feminam dicebat; atque ex his duobus, velut ex conjugio, seu immediate, seu mediate processisse Æonas triginta e quibus 15 mares, et totidem feminas. 2. Triplex fingebat hominum genus, pneumaticum, seu spirituale; psychicum, seu animale; et hyginum aut choicum, seu materiale. Primo hominum generi, cujusmodi se Valentiniani omnes esse credebant, tribuebat animam sua natura bonam, et nullis sceleribus, quæ impune ipsi licent, contaminandam; atque ideo ejus generis hominem aliquando resurrecturum aiebat, sed cum alio corpore, nempe spirituali, et certo salvandum. Alteri generi tribuebat animam boni malique capacem, et pro diversa vivendi ratione salvari damnarive posse contendebat. Postremo denique generi animam natura malam inesse dicebat, et ex exitium conditum esse asserebat ea ratione, ut cum corpore simul et anima interiret. 3. Docebat propter medii generis homines Christum a Patre, id est, a Profundo missum esse, sed spirituæ vel cœleste corpus secundum attulisse; adeoque nihil sumpsisse de Virgine Maria; sed per illam, tanquam per rivum aut fistulam transiisse. Primarius Valentini discipulus ac successor fuit Secundus, a quo Secundiani nomen habent, et qui magistri errores ampliavit, excogitata nova Æonum serie ac natura.

Marcionitæ. — Marcionitæ a Marcione, Appellitæ, ab Apelle, Cerdoniani a Cerdone quodam appellati, Manichæis præluserunt, dum duo rerum principia duosque deos statuerunt, unum bonum, alterum malum; illum Christii patrem, hunc legis et prophetarum auctorem. Hunc errorem adoptarunt Tatiani, dicti etiam Eucratitæ, seu continentes, quod a nuptiis dicerent esse abstinendum, neque carne vinoque uterentur, quæ aiebant profluxisse a principio malo: unde et in ipso Missæ sacrificio aquam solum adhibebant sine vino.

Montanistæ. — Nomen traxere a Montano, qui adjunctis sibi duabus mulierculis Priscilla et Maximilla, quas velut prophetissas venditabat, 1, docuit in seipsum hasque feminas Spiritum sanctum majori plenitudine descendisse, quam in ipsos apostolos; et hinc Spiritum sanctum se appellabat, imo Deum Patrem. 2. Negabat in Ecclesia dari potestatem remittendi peccata quædam graviora, post baptismum commissa; adeoque pro eorum remissione Deum duntaxat esse exorandum. 3. Secundas nuptias illicitas esse proclamabat, et pro fornicationibus habebat: ex adverso matrimonium dissolvi posse aiebat. 4. Negabat esse licitum Christianis, fugam capere in quæcumque persecutione. 5. Nova jejunia prædicabat, tanquam jure divino præscripta.

Tertullianistæ. — Dicti a Tertulliano, qui, postquam contra Montanistas strenue pugnasset, falsa severioris disciplinæ quam Montanus præ se ferebat specie, et sommis Priscillæ et Maximillæ delusus illorum errores adoptavit, et novis adauxit; nam docuit: 1. Angelos esse corpora tenuia ac subtilia; animam quoque nostram, licet immortalem, corpoream tamen esse, eamque crescere, adolescere, cibos desiderare, et in cæteris cum corpore convenire; unde illi tribuebat longitudinem, latitudinem, sublimitatem, effigiem, sexum habitum, terminum, ut corpori. 2. Dicebat, teste Augustino, animas sceleratorum hominum post mortem converti in dæmones.

Hæreses sæculi III

Novatiani. — Nomen hoc adepti primum a Novato, tum etiam a Novatiano; postmodum Catharos ipsi se, id est, mundos et puros, superbe apellarunt. Hi fuere sequentium errorum disseminatores: 1. Iis qui a fide defecerant, vel in alia crimina, saltem graviora, veluti adulterium, homicidium, etc., post baptismum lapsi erant, spem omnem veniæ erepiebant, saltem obtinendæ ab Ecclesia; cui proinde potestatem ejusmodi peccatis veniam indulgendi denegabant. 2. Accedentes ac redeuntes ad suam sectam iterato baptizabant, existimantes baptismum extra illam collatum, esse irritum. Cæterum Confirmationis sacramentum penitus negligebant 3. Martyres eorumque reliquias contemnebant. Demum cum Montanistis secundas nuptias damnabant.

Sabelliani. — A Sabellio ex Africa vel Libya oriundo; qui novam hæresin non tam primis excogitavit, quam a Praxea, Montani prius assecla, postea desertore, alioque quopiam Nœto, acceptam propagavit, docens esse in Deo unam duntaxat reipsa personam, sicut et unam naturam, licet secundum triplicem notionem tribus nominibus expressam; unde et Sabelliani dicebant, Patrem quoque in Christo passum fuisse, quapropter etiam appellati fuere Patripassiani. Sabellii hæresin deinde adoptarunt tum Photinus, unde Photiniani; tum Paulus Samosatenus, unde Pauliani.

Origenistæ. — Sic nuncupati ab Origene, qui erravit: 1, circa creationem et naturam animarum: fingebat enim quod Deus primo creavit rationales creaturas omnes æquales; eas vero, quæ ex libero arbitrio magis vel minus ad Deum conversæ fuerant, ad diversos angelorum ordines pro meritorum diversitate fuisse promotas; illas quæ a Deo sese averterunt diversis corporibus fuisse alligatas, et animas evasisse, corpori magis vel minus imperfecto, pro diversitate demeritorum, velut carceri inclusas: ex quibus alterius delirabat animam etiam Christi, antequam corpori uniretur, præextitisse: item solem lunam et astra animatas quæsdam virtutes esse. 2. Erravit circa corporum resurrectionem, quam equidem admittebat, sed aiebat illa non surrectura rectæ, ut modo, sed orbicularis figuræ; neque cum sanguine et membris, habent modo, quia pro illo statu haud servituris, seu

subtilia et aerea esse futura 3. Erravit circa statum animarum post hanc vitam. Præter quam enim quod negaret, damnatorum animas quidpiam pati ab igne corporeo, insuper negabat illorum, dæmonumve ipsorum pœnas et æternum esse duraturas. Addebat, Christum iterum esse crucifigendum pro dæmonibus. Ad extremum eo usque deliravit, ut, sicut ponebat dæmones et animas damnatorum quandoque a pœna liberandas, ita poneret angelos et animas beatorum quandoque a beatitudine in hujus vitæ miserias devolvendas. Imo damnatos ad hoc quoque sæculum rursus redituros, et hinc ad beatitudinem evocandos, dæmonesque in priorem statum et ordinem restituendos.

Manichæi. — His appellationem dedit Verna quidam, natione Persa, qui antea Cubricus vobabatur, et post hæc vocari voluit Manes. Manichæi 1. statuebant duo principia opposita, et quidem æterna, immortalia, ab invicem independentia ; unum bonum et alterum malum. Deum faciebant corporeum, finitum et divisibilem. Insuper Patrem, Filium et Spiritum sanctum admittebant, sed unum Deum dicebant sub triplici nomine. 2. Carnem aiebant provenire a malo principio et esse de ejus substantia. Quapropter in primis negabant Christum veram carnem habuisse, ac proinde vere natum ex Virgine, ne inquinaretur; neque vere passum, crucifixum aut mortuum dicebant, sed solum apparenter et similitudinarie, atque pari solum modo ressurexisse. 3. Duas uni corpori fingebant animas insidere, alteram bonam et rationalem, a bono principio efformatam; alteram malam et animalem pariter effectam a malo principio. 4. Animarum metempsychosin asserebant. 5. Mala culpæ degabant esse tribuenda libero hominis arbitrio ; ne, cum hoc procedat a Deo, hic pariter sit auctor illius. Illa igitur tribuebant animæ, natura sua malæ, qua ad illa vel invite cogeret, etc., etc.

Hæreses sæculi IV.

Donatistæ vel Donatiani. — Nomen et errores hausere a duobus Donatis, altero Casarum-Nigrarum in Numidia episcopo, velut auctore ; altero episcopo Carthaginensi, velut promotore. Aræcipui illorum errores sunt sequentes: 1. Ecclesiam perversorum communione toto orbe terrarum periisse contendebant, et id sola Africa inter Donatistas remansisse. Cum vero considerarent, veram Ecclesiam non consistere sine communione cum Romaua, Romam aliquem ex suis secreto mittebant, qui suæ factionis homines ibidem degentes velut episcopus gubernaret. 2. Ex primo illo errore hunc alium trahebant: illum solummodo baptismum esse validum, qui apud ipsos conferretur; quapropter, si Catholicorum aliqui ad eos deficerent, illos rebaptizabant. 5. Plures illorum prætextu martyrii, sponte aliis se occidentos tradebant, imo sibi ipsis violentas manus frequenter inferebant, et ita se martyres jactitabant. Qui hoc insano furore correpti erant, Circumcelliones appellati fuere.

Ariani. — Arianorum hæresis auctorem habuit Arium, e Lybia oriundum, presbyterum Alexandrinum, qui sequentes sparsit capitales errores : 1. Etiamsi tres personas, Patrem, Filium et Spiritum sanctum admittere se profiteretur, solam tamen primam Deum verum, æternum, immutabilem esse contendebat. Hinc 2. negabat Filium et Spiritum sanctum esse ejusdem cum Patre substantiæ, vel naturæ; imo asserebat Filium habere naturam plane diversam a Patre ; et Spiritum sanctum diversam a Patre et Filio. 3. Filium, quemadmodum et Spiritum sanctum aiebat, ex nihilo factum esse in tempore adeoque esse creaturam, et hinc Patre minorem ; sed Filium esse creaturam primam, ante omnia sæcula factam, omniumque perfectissimam, et maxime ad Deum accedentem, quæ ideo per excellentiam vocatur Filius Dei, et Deus per quamdam *participationem*, non per *naturam:* Deum vero per illum velut per ministrum sæcula et omnia alia fecisse. Spiritum sanctum autem dicebat præcipuam Filii creaturam et hinc *Creaturam Creaturæ* nominabat. Unde etiam loco istius glorificationis versiculi, quem canere consuevit Ecclesia catholica: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto ;* ipse suos canere docuit : *Gloria patri per Filium in Spiritu sancto.*

Semiarani. — Hi partim assentiebantur Arianis, partem ab illis dissidebant. Nam cum illis quidem de Spiritu sancto idem prorsus sentiebant, ac Filium Patri *consubstantialem*, seu ejusdem cum illo naturæ esse negabant; attamen secus ac illi dicebant, hunc esse Patri per omnia, atque adeo etiam in essentia similem; quapropter eumdem quidem renuebant appellare ὁμοούσιον, id est consubstantialem; dicebant vero ὁμοιούσιον, seu similem in substantia. Auctores habuere Semiarani Basilium Ancyranum, et Gregorium Laodicenum.

Acaciani. — Sic dicti ab Acacio Cæsariensi episcopo. Inter Arianos et Semiarianos velut medii, Filium nec Patri consubstantialem dicebant cum Catholicis, nec eidem plane dissimilem cum Arianis, neque similem in substantia cum Semiarianis, sed duntaxat in accidentibus et forma, sicut statua aurea suo prototypo, quod repræsentat.

Macedoniani. — Arianorum surculi nomen et errorem accepere a Macedonio, qui docebat : Filium quidem Deum esse, per omnia similem Patri ; imo, ut loquitur S. Augustinus, unius ejusdemque cum illo substantiæ, vel essentiæ; Spiritum vero sanctum creaturam esse, ejusdem cum Patre et Filio dignitatis expertem ; imo famulum ac ministrum eum appelabat.

Aeriani. — A quodam Aerio exorti sunt, qui e Ponte oriundus, cum episcopatu Sebasteno, quem ambiebat, exclusus fuisset, contra episcopatem ipsam dignitatem deblaterare cœpit. Itaque primum ac præcipium errorum Aerii caput erat, quod episcopi non sint presbyteris superiores, neque ab eis ulla in re discriminentur, Huic errori alios subinde addidit : nempe orationes pro defunctis, et bona pro illis suscepta opera nihil iis prodesse. adeoque esse rejicienda. Præterea jejunia ab Ecclesia statua, et a Christianis observare solita non esse servanda, Demum negabat pascha a Christianis esse celebrandum.

Aetiani et Eunomiani. — Ab Aetio et Eunomio nuncupati, Arianæ quoque hæresis soboles exstitere, eamque novis auxere blasphemiis. Primus illorum error fuit, quod dissimulem per omnia assererent Patri Filium, et Filio Spiritum sanctum ; ex quo dicti etiam sunt *Anomœi*, id est *Dissimiles,* Quapropter non baptizabant verbis a Christo institutis, sed sub hac formula : *In nomine Dei increati et in nomine Filii creati, et in nomine Spiritus S. sanctificatoris a Filio procreati*; ideoque baptizatos a Catholicis ad se accedentes rebaptizabant. Secundum error fuit quod Verbum divinum animam non assumpsisse, sed divinitatem animæ vices supplevisse, assererent. Tertius error fuit, quod dicerent se Deum ita perfecte cognoscere, sicut Deus ipse se cognoscit ; unde et se illum parites comprehendere blasphemabant. Quartus, quod sanctorum reliquias contemnerent, et miracula ad eorum invocationem a Deo patrata dæmonum præstigia esse effutirent. Quintus, quod docerent malam vitam conjunctam cum fide, quam ipsi prædicabant, nihil obesse; sic, ut quibuscumque peccatis quis irretitus foret, etiamsi in eis perseverare vellet, dummodo fidem suam servaret, æternæ vitæ particeps esse posset.

Appollinaristæ. — Secta hæc auctorem habuit Apollinarem, qui sequentes producit errores : 1. quod Verbum non assumpserit animam saltem rationalem, seu mentem, sed ejus vices suppleverit. 2. Quod Christus veram carnem non habuerit. 3. Circa Trinitatem etiam varie delirabat. His erroribus ridiculam addebat commentum, nempe post universalem resurrectionem non rursus ad observationem legis Mosaicæ esse reversuros.

Priscillianistæ. — A Priscilliano hæresis ista per Hispaniam propagata, simul ab eodem nomen accepit. Errores autem suos ab omnibus fere, qui antea exstiterant, hæreticis mutuarunt. Nam. 1. cum Sabellio unam duntaxat in Deo personam agnoscebant. 2. Cum Arianis de Filio sentientes, quasdam virtutes ex Deo cœpisse procedere somniabant ; diabolo vero nunquam fuisse bonum, neque ejus naturam esse officium Dei, sed ex chao et tenebris emersisse, illumque omnis mali principium et substantiam esse, adeoque et corporum etiam humanorum ; et hinc a carnibus quoque abstinebant et Christum veram habuisse carnem negabant. 3. Cum Manichæis animam hominis particulam divinæ esse substantiæ fingebant. 4. Cum Origene animas prius in cœlo peccasse dicebant, et in pœnam fuisse in corpora detrusas. 5. Cum Stoicis homines non sponte et libere peccare aiebant, sed invitos et fatali siderum necessitate compulsos. 6. Denuo cum Manichæis nuptias et matrimonium damnabant.

Audæani, seu Anthropomorphitæ. Hoc nomen sortiti sunt ex palmari suo errore, qua sentiebant Deum esse corporeum, et membra ad formam humani corporis habere.

Jovinianistæ. — Hæc heresis nomen accepit a Joviniano, cujus primus error fuit, quod virginitati nuptias quoad meritum adæquaret. Secundus error fuit, quod jejunia et abstinentiam a certis cibis doceret ad salutem nihil prodesse. Tertius erat, quod qui plena fide in baptismo renati sunt, a diabolo non possint subverti sive peccare. Quartus fuit, quod cum Stoicis doceret omnia peccata esse in gravitate paria; item paria esse omnia merita, atque pacem proinde omnium in cœlis remunerationis gradum. Addebat denique quintum hunc errorem, quando B. Virgo, licet ante partum virgo fuerit, et

Christum intacta virginitats conceperit, neque ullum seu ante, seu post partum eum Josepho maritale commercium habuerit, tamen in ipso partu pariendo fuisse corruptam, et ejus corruptam virginitatem.

Hæreses sæculi v.

Pelagiani. — Dicti a Pelagio, natione Britanno, professione monacho. Capitales illius errores sunt sequentes : 1. Docebat, primævum primi hominis statum fuisse statum naturæ, non beneficium gratiæ, et Adæ posteros nunc nasci, qualis Adam conditus fuit, hoc est, inquiebat, sine virtute et vitio, sine gratia et peccato. 2. Negabat ab Adæ posteris ex ipso contrahi peccatum originale, ac proinde Adamum aiebat peccando sibi noli nocuisse, non posteris. 3. Contendebat, hominem per solas liberti arbitrii vires posse omnia divina mandata servare, tentationes omnes vincere, omnia plane peccata vitare, adeoque salutem solis iisdem suis viribus adipisci ; quapropter negabat, ad istorum quippiam necessariam esse Dei gratiam, etc.

Cœlestiani. — Hi nomen babuerunt a Cœlestio, Pelagii discipulo, qui eosdem ac Pelagius errores disseminavit,

Semipelagiani. — Recedebant a Pelagianis Semipelagiani: 1, quod primigeniam originis noxam admitterent, in Adæ posteros derivari ; 2. quod adstruerent necessitatem gratiæ et baptismi ad illius deletionem ; 3. quod agnoscerent pariter naturæ nostræ infirmitatem, ex eadem originaria culpa profluentem. 4. Fatebantur quoque, saltem eorum plerique, gratiæ etiam interioris necessitatem, ad opus bonum saltem perficiendum et consummandum ; ac proinde non posse hominem solis suis viribus naturalibus ad salutem pervenire. Accedebant vero ad Pelagianos, et errabant Semipelagiani, primario ac præcipuo in eo quod dicerent initium fidei, adeoque jussitiæ et salutis, esse a nobis, seu a solis naturæ viribus sibi relictis; nullamque ad ejusmodi initium gratiam interiorem prævenientem esse necessariam. Sic errorem suum ordinabant : 1. Aiebant : Is cui prædicatum exterius fuit Evangelium, solis naturæ viribus concipit fidem aliquam initialem, seu pium credulitatis affectum erga Salvatorem, velut potentem ac volentem ipsum liberare a miseris per peccatum contracta. 2. Succedebat desiderium sanitatis spiritualis aut salutis, ex illa fide initiali excitatum, illudque mere naturale. 3. Sequebatur iners aliquis surgendi, seu ex illa miseria emergendi conatus, solis iisdem viribus naturæ,quæ cum ad surgendum reipsa non sufficerunt. 4. Voluntas ad Deum recurrebat, quærendo et pulsando per orationem et implorationem auxilii ad id necessarii, pariter mere naturalem. 5. Dicebant, Deum ejusmodi actibus mere naturalibus, atque absque interiori gratia elicitis, moveri ad comferendam tali homini interiorem gratiam, qua posset ad fidem perfectam et sanitatem spiritualem, seu justificationem pervenire, et accedente talismodi gratia ulterius bene et salutariter operaret, mandata Dei observare, ac tandem salutem ipsam eternam adipisci.

Prædestinatiani, — Hoc vel affini prædestinatorum nomine veniunt illi qui ex optimis S. Augustini libris, præsertim de Gratia et Prædestinatione, pessime intellectis docuerunt: 1. ex hominibus alios antecedente Dei voluntate absoluta et efficace destinatos esse ad gloriam; alios ad pœnam æternam ; 2. neque eos proinde qui sunt ad vitam prædestinati, ullo modo posse damnari ; neque illos qui sunt ad gehennam præordinati, ulla ratione posse salvari. Hinc inferebant 3. per Dei prædestinantis voluntatem liberum hominis arbitrium penitus extingui, ut certe nihil valere, seu ad obtinendam salutem, si destinatus a Deo sit ad damnationem; neque ad hanc incurrendam, si ad illam fuit præordinatus. Unde 4. insuper intulere, neque bona opera quidquam prodesse reprobis, neque mala obesse prædestinatis ; neutrosque proinde esse debere sollicitos, seu ut agant bene, seu ne agant male.

Nestoriani. — Nestorius ex Syria oriundus, primum Antiochiæ monachus inde patriarcha Constantinopolitanus, Nestorianis nomen et errores dedit. Errabat 1. quod duas in Christo personas statueret, illumque veluti divideret in Filium Dei et Filium hominis ; illum non ex Maria, sed ex Deo ante sæcula genitum ; hunc ex Maria, in sæculo natum. Hinc 2. Mariam notebat dici Θεοτόκον, seu Deipsaram, sed Χριστοτόκον, seu Christiparam. 3 Quod consequens erat, negabat Filium Dei pro nobis passum esse, aut mortuum ; sicque redemptionis nostræ mysterium evacuabat.

Eutychiani. — Ab Eutyche seu Eutychete denominationem accepere, Capitalis ejus error fuit, quod cum Nestorium acrius prestringit, duas in Christo personas statentem, ipse non unam solum in eo adstruat, sed etiam unam post unionem naturam; contendens Christum esse quidem ex duabus, sed non in duabus naturis; seu duas quidem ante unionem fuisse naturas, sed unicam post unionem; ita ut in ipso incarnationis articulo ex utraque natura, divina et humana, una substantia coaluerit ; sive jam senserit Eutyches id factum esse per confusionem aut mixtionem, sicut ex quatuor elementis fit natura mixti ; sive per conversionem unius natura in aliam, sicut aqua in Cana Galilææ conversa est in vinum ; sive per compositionem, uti ex corpore et anima fit una natura humana; seu contenderit naturam humanam a divinitate fuisse pœnitus absorptam.

Hæreses sæculi vi, *et* vii.

Monothelitæ. — Nomen accepere a duplici Græco vocabulo ; *Monos,* id est, unus, et *thelema,* id est voluntas, quasi unius voluntatis professores, quia nimirum in Christo nonnisi unam agnoscebant voluntatem et operationem : opinabantur enim quod humana natura in Christo nunquam moveretur proprio motu, sed solum secundum quod mota erat a Verbi divinitate.

Hæreses sæculi viii *et* ix.

Iconoclastæ. — Alio affini nomine dicti Iconomachi, seu SS. imaginum contemptores, impugnatores, eversores.

Græcorum schisma. — Cujus auctor præsertim fuit Photius. Quinque sunt præcipui articuli, in quibus Græci dissidebant a Latinis, scilicet : 1, quod Spiritus sanctus non procedat a Patre et Filio ; 2. Quod Eucharistia non in pane azymo, sed in solo fermentato confici possit; 3. quod non detur Purgatorium ; 4. quod nec justis æterna detur felicitas, nec impiis æternum infligatur supplicium ante judicii diem ; 5. quod Romanus pontifex non sit totius Ecclesiæ caput, et B. Petri successor.

Hæreses sæculi x *et* xi.

In sæculo x, vix ulla nova exorta est hæresis, sed secta Manichæorum in Occidentem recruduit; sæculo vero xi, essurexit.

Berengarius. — Famosus ille sacramentariorum parens, vel antesignanus. et eorum hæreseos disseminator præcipuus, 1. baptismum parvulorum evertebat. 2. Legitima conjugia abrogabat, impudenter asserens licitam esse cum omnibus scortationem. 3. Quod Christus januis ad discipulos non intraverit, asseverabat. 4. Eucharistiam non esse vere et substantialiter corpus et sanguinem Domini, sed solam illius umbram et figuram astruebat. Ac propterea, 5 panem et vinum per verba consecrationis non converti substantialiter in verum corpus et sanguinem Christi.

Hæreses sæculi xii *et* xiii.

Petro-Brussiani — Hæretici illi a Petro Brusso, seu de Bruis, nomen acceperunt. Fœdis Manichæorum erroribus hos addebant : Missæ sacrificium nihil esse ; baptismum absque fide parvulis nil conferre ; neque fidelium preces quidquam prodesse defunctis ; quibus ævi moderni novatoribus præludebant.

Albigenses. — Eadem secta, stabilem sedem nacta Albiæ civitate Tolosæ vicina, inde nomen facit Albigensibus hæreticis, qui exiguo temporis spatio universam pene Galliam corruperunt. Illi docebant : 1. cum Manichæis duo esse rerum principia : 2. cum Sadducæis carnis negabant resurrectionem ; 3. infernum simul cum purgatorio explodebant ; 4. Baptismi et Eucharistiæ sacramenta respuebant.

Waldenses. — His nomen dedit Petrus Waldus, mercator Lugdunensis, vir litterarum expers. Alio nomine dicti sunt etiam *Pauperes de Lugduno.* Isti sunt illorum præcipui errores: 1. Ecclesiam Romanam defecisse a tempore Sylvestri I. quo possessiones habere cœpit. Unde inferebant nullum in ea, quatumvis probum, salvari posse ; spernendas esse ejus indulgentias, benedictiones, consecrationes, cæremonias ; non esse pendandas Ecclesiæ decimas; neque ab ullo obtemperandum summo pontifici, episcopis aliisve Ecclesiæ prælatis ; 2. ministros Ecclesiæ Christi, propria possidentes peccare omnes contra præceptum Domini : *Nolite possidere aurum.* 3. ministerium Eucharistiæ aliorumque sacramentorum, non ad solos sacerdotes pertinere, sed ad omnes et quosvis etiam laicos; 4. omnem potestatem, etiam laicam, solo peccato mortali deperdi, ac proinde sacerdotem in peccato mortali existentem nec consecrare, nec absolvere; laicum e contra justum ista rite facere ; quem errorem moderni Janseniani adoptarunt. 5. Demum, ut plura omittam, nullam orationem, præter Dominicam, esse faciendam.

LXXXVII.

INDEX DE SCHISMATIBUS,

ET DE ILLORUM ORIGINE, CAUSIS ET HISTORIA.

AD INCUNABULIS CHRISTIANISMI AD SÆCULUM XIII.

—

MONITUM.

Schisma, juxta vocis etymologiam et proprietatem, communemque notionem, nihil aliud est quam *totius divisio aut sejunctio in duas aut plures partes;* sed quoad præsens, est divisio aut separatio facta in morali hominum, vel mystico corpore et societate, qui eamdem fidem, religionem, cultum divinum profitentur, licet sub diversis legibus ac statutis diversorum regnorum et rerumpublicarum vivant; est, inquam, *horum divisio quoad fidem, vel usum et exercitium religionis.* In hoc igitur Indice promiscus tractamur de schismatum origine, et malis; de schismaticorum baptismate, et variis schismatibus quæ ab apostolis ad sæculum XIII, in Ecclesia exorta sunt.

ficantur, per filios Cethuræ *ibid* 2133. Exhortatio ad schisma præcavendum, id., XLIII, 350. Schismatici quid ab hæreticis distent, id., LXXV, 1367. Hæretici et schismatici de matre adolescentula et de patre sene nati, sine repromissione, *ibid.*, 2134. De libera nati, sed secundum carnem, *ibid.*, 2133. Schismatici se solos Christianos jactant, et damnant cæteros, id., XLIII, 588. Schismatis auctores omnes eam unam causam assumunt, justos alienis peccatis maculari, quando cum eis sacramenta communicant, id., XXXIII, 339. Quam id falsum, *ibid.*, Schismatici quidam facti, dum timent maculari per consortium peccatorum, id., 41. Zizania et falsoa fratres usque ad messis tempus inter frumenta tolerari necesse est, id., XXXV, 1799. Schismatici in parte Christum volunt ostendere, qui emit totum, *ibid.*, 1984. Schismatici, crucifixoribus Christi pejores sunt, id., XXXVI, 311. Schismatici inter mortuos et perditos computandi, Id., XXXII, 642. Qui se separaverunt ab unitate, et animas seducendo interimunt, spiritualiter, non carnaliter sanguinem fundunt, id., XXXVI, 645. Schismatici homicidæ, id., XLIII, 274. Schismate spiritualem vitam perdi, id., XXXVIIII, 1231. Schismatici ad Ecclesiam non pertinent, id., XL, 193. Schismatici rumpunt retia, idem, XXXVI, 781. Schismatici ex aliqua parte connectuntur Ecclesiæ et habent aliquid sanum, id, XLIII, 115. Sed lethali vulnere schismatis illa sana trahuntur ad mortem, *ibid.*, 115. Schismatici in quo nobiscum sentiunt, eo etiam nobiscum sunt, *ibid.*, 110. Schismatici ad populum Dei pertinent, et si non per virtutem, certe per speciem pietatis, id., XXXVII 1427. Schismatici, etsi baptismum habeant non habent, non Spiritum sanctum, id., XXXVIII 462 ,1235, 1236. Schismaticis charitas deest, id., XLIII 121. Schismatici boni esse non possunt id., XXXIII, 952. Separare ille debet qui nescit errare. *ibid.* Schismatici non possunt, quidquid boni possunt operari, id., XLIII, 116. Schismatici, ne Christum negent, cruciatus tolerantis an laudanda patientia, id., XL, 623. An illa potentia sit donum Dei, *ibid.*, 624. An ei prosit, *ibid.* Quisquis ab Ecclesia catholica fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere quod a Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, idem, XXXIII, 579. Schismaticis non esse partem in hæreditate Dei, id., XXXVIII, 797. Foris ab Ecclesia constitutus, æterno supplicio punieris, etiamsi pro Christi nomine vivus incendereris, id., XXXIII, 756. Schismatici non assumuntur a Christo, quia unitatem assumit, id., XXXVI, 779. Schismatici impugnantur, id., XXXVII, 1254. Schismatici ad pacem pacifice revocandi, id., XXXIX, 1583. Schismatici recte coguntur ad unitatem per imperatores, id., XXXVIII, 295. Illos ad communionem catholicam violenter reduci olim non approbabat Augustinus, sed postea expertus quamtum eis in melius mutandis conferre posset diligentia disciplinæ, mutavit sententiam, idem XXXII, 641. Pœnæ in schismaticos decretæ per legem Theodosii, id., XLIII, 48. Schismaticis ad Catholicam redeuntibus adjicienda pietas unitatis non negandum sacramentum veritatis *ibid.*, 603. Agere cum hæretico vel schismatico de negotis animæ licet, ib., XXXIII, 160.

Schismaticos rodere in solitudine, quid sit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 149. Nulli martyres extra unitatem Ecclesiæ, *ibid.*, 58. In schismate charitas nulla, *ibid.*, 59 Schisma Corinthiorum a Paulo quam prudenter curatum, *ibid.*, 912. Deus in unitate est, non in divisione mentium, *ibid.*, 1176. — Schisma in quo differt ab hæresi, Alcuinus. C, 1025. — Quod schismatici appellantur, quid cum sacerdotibus non auxiliantur, Remigius Curiensis CII, 1102. — Schismaticus est, quisquis Sedi romanæ communione junctus non est, S. Agobardus CIV, 293. Et quisquis a sedibus apostolicis divisus est, *ibid.*, 294. — Schisma quomodo oriatur, Rabanus Maurus, CXI, 94. Sub Ratgirio abbate quale, id., CXII, 1621.

De schismate Græcorum per Michaelem Cerularium in Romanam Ecclesiam excitato, S. Leo IX papa, CXLIII, 555. — Schisma Ecclesiæ vitandum, Goffridus abbas, CLVII, 220. — Schismatici dicuntur qui seorsum a communicantibus nobis episcopis collectas faciunt, Ivo Carnot. CLXI, 1198. — Provitando schismate, multa, licet mala, vel dissimulanda, vel etiam toleranda sunt, Hildeb. Cenom., CLXXII, 236. — De schismate et reconciliatione Calixti papæ et Cluniacensis abbatis, CLXX, 1151. — Schisma Anacleti II, CLXX, 1184. — De schismate vitando, Hugo a S. Victore CLXXVII, 708. — In quo differant schismatici ab hæreticis, Algerus Scholasticus, CLXXX, 931, Quod schismatici in sacramenti sanctitate sunt pro nobis non in schismatis vulnere, *ibid.* 932. Quod schismaticorum baptisma verum quidem est, sed non prodest quandiu sunt in schismate, *ibid.*, 932. Quod etiam ordinati schismaticorum conversi recipiuntur, *ibid.*, 935. — Schisma quantum malum, S. Bernardus, CLXXXII, 382. Schismata coercere debent regis consiliarii, *ibid.*, 389. Schismatum curatrix Gallia, *ibid.*, 382. Schisma Petri Leonis per octo ferme annos, id., CLXXXIII, 894. Oratio Bernardi pro schismaticis, id, CLXXXII, 281. — De schismate Cluniacensi per Pontium, qui abbas fuerat, concitato, Petrus Ven., CLXXXIX, 922. De schismate Romanæ Ecclesiæ et quam viriliter catholicam partem defenderit, *ibid.*, 928.

LXXXVIII.

INDEX HAGIOGRAPHICUS

SIVE

SANCTORUM OMMIUM, QUORUM VITA, NOTITIA, ENCOMIUM, VEL MENTIO TANTUM CONTINENTUR IN TOTA PATROLOGIA LATINA, USQUE AD SÆCULUM XIII,

ORDINE NOMINUM DIGESTUS ALPHABETICO.

—

A

C

D

E

De sanctis qui non sunt in hocce Indice speciatim designati, et qui ante sæculum XIII floruerunt, videsis martyrologia S. Hieronymi, XXVIII, 16; Venerab. Bedæ. XCIV, 9; Josephi Scholastici, XCIX, 821; Rabani Mauri, CXII, 418; Flori diaconi Lugdumens., CXIX, 9; Wandalberti monachi, CXXI, 753; Usuardi, CXXIV, et CXXV, 9; Kalend. Floriacense, CXXXVIII, 1186. Calendarium antiquissimum *ibid.*, 1190; Kalend. Verdinense, CXXXVIII, 1210, Kalend. Brixianum, CXXXVIII, 1266; Kalend. Vallumbrosanum, CXXXVIII, 1279; Kalend. Lucense, CXXXVIII, 1291. — Nec non et libros de viriis illustribus, S. Hieronymi, XXIII. — De viriis illustribus, S Hildephonsi, XCVI. — De viris illustribus, S. Isidori Hispalensis, LXXXIV et tomus LXXII et LXXIII *De vitis Patrum.* — Sicut et opera, S. Gregorii Turonens., LXXI, et S. Anastasii presbyteri, CXXVII, CXVVIII, CXXIX.

Quoad ea vero quæ ad paræneteca, poetica, liturgica de sanctis attinent, vide Indicem *Semonum et Homiliarum;* Indicem *poeticum, liturgicum,* et Indicem *de Festis.*

LXXXIX.

INDEX DE RELATIONIBUS

MEMBRORUM OMNIUM ECCLESIÆ MILITANTIS AD INVICEM

SIVE

DE COMMUNIONE SANCTORUM SENSU, STRICTIORI SUMPTA.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, agimus tantum de mutuis relationibuo inter fideles in hac vita degentes, quibus coalescit Ecclesia, militans in terris vulgo dicta, scilicet: 1° De bonis Ecclesiæ spiritualibus quæ sunt fidelibus communia. 2° exhibemus Christianos, ut ait S. Augustinus, laboris et quietis ad invicem fieri participes. Quoad alias vero de communione sanctorum partes, qui illas optaverit, adeat Indicem specialem de *Cultu sanctorum*, in quo agitur de relationibus inter Ecclesiam militautem et Ecclesiam triumphantem in cœlis. Relationes vero inter Ecclesiam militantem et Ecclesiam patientem, Index de *Purgatorio* illi præbebit.

I. — *De bonis Ecclesiæ spiritualibus quæ sunt fidelibus communia.*

Pia mater Ecclesia quam maximam habet pro filiis suis curam, S. Augustinus, XL, 692, — Sollicita est semper in suis alendis fovendisque, Tertullianus, III, 162. — Matri huic duo sunt ubera, videlicet cognitio veritatis et amor virtutum; illa nutrit filios, istis sanctificat illos, Henricus Huntingdon., CXCV, 1163. Porrigit ubera rebus dictis, gestis, nutriendo, monendo, excitando, *ibid.*, 1164,

XC.

INDEX DOGMATICUS

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA AUCTORUM OMNIUM QUI VERITATES DOGMATICAS ASSERUERUNT

ET QUORUM SCRIPTA IN TOTO PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU REPERIUNTUR.

—

Nota. Hoc in Indice tantum enumerantur auctores qui de dogmaticis veritatibus ex professo disserunt. Quoniam vero apologetica et polemica opera sæpe sæpius quæstiones aggrediuntur dogmaticas, hos Indices duos audire velit lector benevolus.

XCI.

BIBLIOTHECA PATRUM DOGMATICA.

SIVE.

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIÆ LATINÆ DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS OPERA VEL ETIAM OPUSCULA.

ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITA.

—

Nota. Maximæ lectoris intendentes utilitati, duos sequentes subjicere statuimus Indices, quorum prior analogice, posterior vero alphabetice omnes exhibet tractatus, ita ut statim et in ictu oculi quæsita quisque reperire possit.

XCII.

BIBLIOTHECA PATRUM DOGMATICA,

SIVE

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIÆ LATINÆ DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS

OPERA VEL ETIAM OPUSCULA DIVERSIS IN CAPITIBUS ANALOGICE DISTRIBUTA.

Numerus Romanus *tomum*, Arabicus vero *paginam* indicat.

—

De Deo et ejus attributis.

De Sancta Trinitate.

De Verbo Dei incarnato et redemptore.

De Spiritu sancto.

De B. Virgine Maria.

De angelis bonis et malis, vel dæmonibus.

De creatione primi hominis.

De peccato originali et actuali.

De anima, spiritu.

De præscientia et prædestinatione.

De gratia et libero arbitrio.

XCIII.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS OPERUM VEL ETIAM OPUSCULORUM

DE QUIBUS IN DUABUS DOGMATICIS PATRUM LATINORUM BIBLIOTHECIS PRÆCEDENTIBUS AGITUR.

—

Q

R

S

T

U

V

SERIES DECIMA.

Ecclesia omnium Mater est et Magistra fidelium quos Christo parturit: hinc in ea sola dantur et accipiuntur Sacramenta et Gratiæ. Itaque in hac Serie decima quæcunque circa hæc comprehendimus. Primo quidem varias SS. Patrum referimus sententias de ipsa Gratia ac de ejus cum libero hominis arbitrio connexione; quo modo ab hæreticis oppugnata, ab orthodoxis acerrime defensa fuerit, Agimus de Sacramentis in genere, tam in Mosaica quam in Evangelica lege, et de illorum numero, virtute et efficacia, Unumquodque deinceps singulatim expendimus : Baptismum scilicet ac illius necessitatem, materiam et formam ; Confirmationem et ejus præstantiam ac effectus; Eucharistiam, in eo quod sit sacrificium simul ac sacramentum; Sacrificium Missæ, quod est proprium et optimum catholicæ religionis opus; Pœnitentiam ut virtutem et ut sacramentum, cum partibus ad illud requisitis, contritione, confessione et satisfactione; Pœnitentiam canonicam olim in Ecclesia usitatam ; Extremam Unctionem et ejus effectus quoad corpus et animam ; Ordinem quo spiritualis confertur potestas, et necessarias ad illum conditiones; Matrimonium, cum officiis et muneribus quæ inde oriuntur; Nuptias secundas, Polygamiam; uno verbo, cuncta quæ ad Sacramenta et Gratiam attinent, in hac serie revocamus.

XCIV.

INDEX DE GRATIA

AC DE LIBERO HOMINIS ARBITRIO, PRÆDESTINATIONE ET REPROBATIONE

—

MONITUM.

Hoc in Indice vicissim et logice referimus quidquid dixere Patres de nomine Gratiæ ac de illius essentia, natura, necessitate et effectibus, necnon de ejus cum libero hominis arbitrio concordia; memoramus etiam varios circa Gratiam errores, et Scriptores qui illam validius tuiti sunt. Sed inter tot et tantas materies, ut lectori aptius simul et fructuosius evadat opus, in quatuor partes illud dividimus. Exhibemus 1° notiones generales quæstionum conglobatim sumptarum; 2° dogmata et institutiones fidei catholicæ circa divinam gratiam, liberum hominis arbitrium, prædestinationem et reprobationem; 3° definitiones et sententias cujusque rei seorsim spectatæ; 4° agimus de Pelagianismo et Semipelagianismo; et in quocunque articulo Patrum observamus alphabeticum ordinem, tomum et columnam indicantes.

PARS PRIMA.

SECTIO UNICA.

Conspectus seu notiones generales quæstionum.

In hac sectione notantur loca in quibus hæ quæstiones, scilicet Dei gratia et præscientia, hominisque liberum arbitrium, prædestinatio et reprobatio connexæ et simul sumptæ tractantur, cum relatione unius ad aliam sese præcedentem vel subsequentem; et cum illæ sint in omnibus extricatissimæ, nec una moveri possit quin præsupponat aliam sibi subnexam, suam hic conpectus generalis præ se ferre utilitatem non dubitamus; ideoque primas tenere statuimus.

PARS SECUNDA·

Dogmata et institutiones catholicæ fidei circa divinam gratiam liberum hominis arbitrium prædestinationem et reprobationem, juxta modum discussionis et catecheseos.

SECTIO PRIMA.

De gratia gratis data.

Primo dicendum quod gratiæ nomine significatur in genere, de quacumque agatur gratia, favor immeritus, misericordia, liberalitas indebita, aliquid quod a nobis mereri non possumus. Cum enim Deus gratiam homini largitur nihil in homine reperit, nisi peccatum, corruptionem et miseriam.

Hæ vero gratiæ quæ gratis datæ vocantur sunt exteriores et in ordine naturali.

Hic igitur tractatur 1o De donis mere naturalibus, qualia sunt sanitas et robur corporis, maturitas judicii, ingenii solertia et acumen, prudentia, temperantia, et alia id genus, quæ infidelibus et Christianis, bonis et malis communia sunt; 2o De donis Dei extra nos positis, qualia sunt incarnatio et mors Christi, conciones sacræ, consilia, miracula, etc. 3o De donis linguarum, prophetiæ, miraculorum, interpretationis Scripturarum, divini verbi annuntiandi, etc. Hæ gratiæ præcipue dantur in ordine ad conversionem infidelium, cæterorumque peccatorum ad fidelium eruditionem, et uno verbo ad proximi salutem.

SECTIO SECUNDA.

De gratia gratum facıente.

Hæ gratiæ sunt interiores et in ordine supernaturali; nec minus gratis datæ sunt quam præcedentes, cum omnes omnino gratiæ ex mera Dei benevolentia et liberalitate procedant, sine ullis meriti naturalibus. At, juxta receptam apud theologo loquendi formulam, gratiæ gratum facientes eæ sun quæ a Deo conceduntur in ordine, ut vocant, a salutem nostram, ut piæ affectiones a Deo nobi infusæ pia desideria, virtutes, aspirationes sacræ quibus movemur et attrahimur ad ea quæ De sunt, ut donum fidei, spei charitatis et virtutun moralium, licet si vim nominis attendamus ho nomine solum debeat intelligi gratia sanctificans quæ, nos Deo reconcilians ex peccatoribus justos ex inimicis Dei amicos ejus et filios facit. Hic erg sermo fit de hac gratia habituali, seu sanctificante insuper, de gratia actuali, quæ est illuminatio mentis et pius affectus impressus a Deo in cordibu nostris, quibus movemur ad fugiendum malum e faciendum bonum; de gratia excitante, seu sufficient et efficace quæ non solum excitat ad bonum sed illud facit facere, de gratia inefficace quæ care effectu ad quem excitat; tandemque de grati præveniente, sive subsequente, aut concomitant de gratia operante et cooperante, et de aliis grati quæ a theologis tractari solent.

SECTIO TERTIA

De necessitate et ultimo fine gratiæ.

In hac sectione ostenditur quod ex quo Adam peccavit, non potuere homines accessum habere ad Deum, grati ipsi fieri, introducique in cœlum nisi per gratiam quæ per Christum, vel olim promissum, dabatur, vel nunc datum, datur...

SECTIO QUARTA.

De libero hominis arbitrio.

Ad merendum et demerendum coram Deo necessarium est homini liberum arbitrium, nec nos unquam necessario gratia Dei determinamur sive ad bonum, sive ad malum.

SECTIO QUINTA.

De conciliatione liberi hominis arbitrii cum Dei gratia.

Quæstio discutitur quod liberum hominis arbitrium peccato Adæ in posteris debilitatum fuerit, et non exstinctum; quod simus ad malum propensi, nec velle possimus bonum supernaturale nisi libertas nostra adjuvetur et excitetur per gratiam Dei, hoc est, quod propriis viribus pie et sancte vivere non possimus, sed ad hoc gratia Dei prorsus nobis sit necessaria, libero arbitrio comitante, ita ut præcipua boni operis causa, etsi opus bonum fiat nostrum, in gratiam ipsam refundenda sit. Et, nisi hæc interior gratia adsit ad singulos actus, nihil omnino possumus quod ad salutem prosit, non servare mandata Dei, non surgere a peccato, non Deum orare, non desiderare nec habere salutarem cognitionem vel amorem virtutis et veritatis, nec quidquam salutiferum, imo nec sufficientes sumus cogitare quidquam boni ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est per Christum. At cum gratia Christi interiore, mandata Dei exsequi et perficere possumus; licet enim nihil possimus a nobis quasi ex nobis, omnia tamen possumus in eo qui nos confortat; et Deum impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possimus et petere quod non possimus, et adjuvat ut possimus Hæc tanta necessitas gratiæ Dei procedit ex supremo Dei in creaturas dominio, quo fit ut creaturæ continuo ad agendum influxu Conditoris indigeant, et ex infirmitate quam contraximus per peccatum, et ex nimia potentiæ et mediorum naturalium a fine et effectibus supernaturalibus distantia. Unde evidenter patet quod gratiæ exteriores et in ordine naturali non sufficiant ad bonum opus faciendum quod ad salutem prosit, cum tam necessaria sit gratia Christi quæ interius afficiat, et recipiatur et moveat.

SECTIO SEXTA.

De hominum prædestinatione et reprobatione.

1° Certum est quosdam a Deo prædestinatos et electos esse, et e contra quosdam reprobatos... Quis autem sit ordo Dei in mysterio prædestinationis et reprobationis? hæ quæstiones difficile attingendæ sunt. Etsi millies dicatur : Si vitiatia est æqualiter omnium origo, si nascuntur omnes peccatores et massa corruptionis originalis involuti, cur ergo Deus hujus miseretur, non alterius, semper respondendum est : « O homo, tu quis es qui respondeas Deo? » Verumsi unus est omnium reatus, non est ergo quod queratur quisquam. Nemini Deus debet quidquam; Dominus est. Sufficiat gratiam a Deo nunquam ulli hominum denegari vel subtrahi nisi in pœnam alicujus præcedentis peccati.

2° Præter voluntatem Dei generalem salvandi omnes, et licet Christus pro omnibus mortuus sit est in Deo salvandi quosdam et in Christo beneficium suæ mortis et meritum passionis communicandi voluntas specialis et efficax. Deus non omnibus dat donum perseverantiæ, sed cui vult et quomodo vult, pro suæ voluntatis beneplacito ; et stante morte Christi, licet nullus hominum excludatur a jure recipiendi sacramenta, si ad ea acceda vel præsentetur, certum est eos, qui non accept peccatorum suorum remissione moriuntur, non salvari, qui salvati fuissent, si placuisset Deo cun ipsis misericorditer agere. Hoc fit quod licet in De generalis, sed sinceravoluntas salvandi omnes, voluntas quam theologi vocant antecedentem, id est quæ antecedit meritorum prævisionem, est volunta consequens vocata; per istam Deus vult punir nocentes et peccatores. Dum ergo Deus quosdar æternis suppliciis addicit, sive infantes mortuo sine percepto baptismo, sive adultos post bapti smum lapsos, justam retribuit pœnam merentibus Aliis parcit misericors, eosque ineffabili benignitat extractos e massa corruptionis vocat, justificat e perseverantia finali donatos glorificat; alios pe justitiam susceptæ corruptioni relictos permittit i peccatis suis mori et damnari.

3° Stat liberum hominis arbitrium cum gratia prædestinatione et reprobatione divina, cum grati Dei resistere possimus, sitque nostrum meritu operum. Unde totum hominis meritum in recto us gratiæ positum est. Si enim quis gratiæ Dei coope retur, quod quidem et a Christo est, novam gratia impetrat, atque de gratia in gratiam perveniti per Christum ad vitam æternam, quam reddet tan dem justus judex et misericors Pater, cumular dona sua coronis, seu, ut cantat Ecclesia, coro nando dona sua dum coronat merita nostra.

4° Cum gratia justificationis nunquam subtrahatur homini, nisi peccatum mortale præcesserit, nec Deus quemquam deserat per subtractionem gratiæ seu actualis seu habitualis, nisi prius ab eo deseratur, consulendum est propriæ saluti cum timore et tremore, in solo Deo confidendum, vacandum assidue orationi et bonis operibus, summo studio vigilandum ne negligentia vel peccatum quodvis subrepat, tandemque animum gerendum esse sub potenti manu Dei demissum et humiliatum.

PARS TERTIA.

Dogmata et institutiones catholicæ fidei circa gratiam, etc.. juxta modum definitionum et sententiarum.

SECTIO PRIMA.

1° *Sententia divinæ gratiæ, ex Scriptura sacra desumptæ.*

Huc imprimis et directe referuntur Patrum commentaria, homiliæ, sermones et tractatus in sacræ Scripturæ textus, qui opera nostra, id est ex nobis facta a negotio justificationis et salutis nostræ prorsus removent et solam Dei gratiam commendant, quales sunt.

Exod. IV, 12. Ego ero in ore tuo, doceboque quid loquaris. II Reg. XXII, 19. Prævenit me in die afflictionis meæ, et factus est Dominus firmamentum meum. III Reg. VIII. 24. Ore locutus es, et manibus perfecisti. II Paralipomen. XXX, 9, Si vos reversi fueritis ad Dominum, pius et clemens est Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum. Judith XIII, 7, Confirma me, Domine, ut hoc quod credens per te posse fieri cogitavi perficiam. Job XLI. 2, Quis ante dedit mihi, ut reddam ei ? Omnia quæ in cœlo sunt, mea sunt. Psal. XII, 1, Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? Usquequo avertis faciem tuam a me? Psal. XVI, 5, Perfice gressus meos in semitis tuis. Psal, XX. 4, Prævenisti eum, Domine, in benedictionibus dulcedinis. Psal., XXII, 6, Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Psal. XXIV, 4, Vias tuas, Domine, demonstra mihi, et semitas tuas edoce me; dirige me in voluntate tua et doce me, quia tu es Deus Salvator meus. Psal. XXVI, 9, Ne avertas faciem tuam a me; ne declines in ira a servo tuo. Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus. Psal., XXIX, 8, Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus. Psal, XLIII, 23, 24, Exsurge, quare obdormis, Domine? Exsurge, et ne repellas in finem; quare faciem tuam avertis, robliviscerís inopiæ nostræ et tribulationis nostræ. Psal. L, 17, Domine, labia mea aperies. Psal. LVII, 29. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Psal. LVIII, 11, Misericordia ejus præveniet me. Psal. LXVIII, 18. Et ne avertas faciem tuam a puero tuo, quoniam tribulor, velociter exaudi me. Psal. LXVI, 71, Dixi, nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelsi. Psal. LXXXIV, 3, Converte nos, Deus, salutaris noster. Psal. LXXXVI, 15, Ut quid, Domine, repellis orationem meam; avertis faciem tuam a me? Psal. XCIII, 10, Qui docet hominem scientiam; beatus homo, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum, Psal. CI, 3, Non avertas faciem tuam a me. Psal. CIII, 29, Avertente autem te faciem, turbabuntur. Psal. CXLII, 7, Misericordia ejus præveniet me. Psal. CXVIII, Benedictus es, Domine, doce me justificationes tuas; revela oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua; bonitatem et disciplinam et scientiam doce me. Prov. VIII, 18, juxta LXX, Præparatur voluntas a Domino. Cant. I, 3, Trahe me post te. Sap. VII, 7, Invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ; omnium enim Artifex docuit me sapientia. Isai. XXVI, 12, Omnia opera nostra operatus es nobis. Isai. XXVIII. 26, Deus docebit illum. Isai. XLII, 16, Adducam cæcos in viam quam nesciunt, et in semitis quas ignoraverunt ambulare eos faciam. Isai. XLVIII, 17. Ego Dominus Deus tuus docens te utilia. Isai. LIV, 12, Ponam universos filios tuos doctos a Domino. Isai. LXV, 1, Invenerunt me qui non quæsierunt, Jerem. XXXI, 3. In charitate perpetua dilexi; ideo attraxi te miserans, Jerem. XXXI, 18, 19, Converte me, et convertar; postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam. Jerem, XXXVI, 27, Faciam ut in præceptis meis ambuletis et judicia mea custodiatis et operemini. Thren. III, 22, Misericordiæ Domini est quod non sumus consumpti. Thren. V, 21, Converte nos, Domine, ad te, et convertemur. Ezech. XXXVI, 26, Dabo vobis cor novum, et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Ezech. XXXVI. 32, Non propter vos ego faciam, sed propter nomen sanctum meum. II Machab. I, 4, Adaperiat Deus cor vestrum in lege sua et in præceptis suis, Matth. XIX, 26. Apud homines impossibile est, sed non apud Deum; omnia enim possibilia sunt apud Deum. Marc. X, 37, Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Luc. VII, 10, Domine; adauge nobis fidem Luc. XVII, 10, Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus, Luc. XVIII, 27, Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Luc. XXII, 61, Conversus Dominus, rexpexit Petrum. Joan. I, 9, Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Joan. V, 30. Non possum a meipso facere quidquam. Joan, VI, 44, Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum. Joan. VI, 45, Est scriptum in prophetis : Et erunt omnes dociles Dei. Omnis qui audivit a Patre et didicit venit ad me. Joan. XII. 32, Et si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum, Joan. XIV, 26, Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Joan. XVI, 13, Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Act. XVI, 14, Cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo. Rom. III, 8, Ex operibus legis non justificabitur omnis caro. Rom. III, 24, Justificati gratis per gratiam ipsius. Rom. IV, 2 Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam sed non apud Deum. Rom. IV, 6, Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non esset gratia Rom. VIII. 25, Quis me liberabit de corpore mortis hujus Gratia Dei per Dominum nostrum Jesum Christum. Rom IX, 2, Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prio dilexit nos. Rom. IX, 11-13, Ut secundum electionem propositum Dei maneret non ex operibus, sed ex vocant dictum est ei : Quia major serviet minori. Rom. IX, 16 Non est volentis, neque currentis, sed miserentis es Dei. I Cor. XII, 6, Deus qui operatur omnia in omnibus I Cor, XIV, 7, Quis enim discernit? quid enim habes quo non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quas non acceperis? II Cor. III, 5, Non quod sufficientes simu cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficienti nostra ex Deo est. II Cor. XII, 9, 10, Sufficit tibi grati mea; cum enim infirmor, tunc potens sum. Gal. VI, Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse s seducit. Ephes. II, 8-10, Gratia estis salvati per fidem Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorie tur. Philipp. II, 13, Deus enim est qui operantur in nobi et velle et perficere pro bona voluntate. II Timoth. 9, Liberavit et vocavit nos Deus vocatione sua sancta non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam quæ data est nobis in Christo Jesu. Ti III, 5, Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, se secundum suam misericordiam Deus salvos nos fec

Hebr. x, 14, Una oblatione consummavit in æternum sanctificatos. Hebr. xii, 2, Aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum. Hebr. xxi, 15, Contemplantes ne quid desit gratiæ Dei. Jacob. i, 17, Omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum. Jacob, i, 18, Voluntarie genuit nos verbo veritatis. I Petr. i, 3, Secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam. I Joan. iv. 10, Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos.

Sententiæ divinæ gratiæ ex Patribus collectæ.

Istæ sententiæ magna ex parte deducuntur, verbum ad verbum, e scriptis Patrum; suntque propositiones capitales et velut cardines et axiomata quibus fundatur dogma catholicum catholicæ fidei circa divinam gratiam.. Quosdam tantum Patres seligimus, qui specialiter præsentem quæstionem velut ex professo tractarunt.

rans est, ut bonus sis et si bonus es, ipse operatur. 1852. Sitire possum, me irrigare non possum. 1890, Deus opus suum non deserit, si ab opere suo non deseratur.

XXXVIII, 151, Bona voluntas Dei præcedit bonam voluntatem nostram. 108, Non potuisti in te, nisi perdere te; nec scis invenire te, nisi ille qui fecit te, quærat te, 179, 181, Gratiæ munera ex profundo Dei judicio dantur. 190, Gratia necessaria ad superandas tentationes. 200, Ipse Deus dat vires ut quod jubet impleri possit. 355, Gratia necessaria ad explicanda fidei mysteria. 480, 481, 679, Homo si vult aliquid esse boni de proprio non erit, 691, Gratia homines filios Dei facit. 730, 750, Ambulans in via justa, si id sibi tribuat, perit de via justa. 830, 843 Gratia delevit omnia peccata, et ad non peccandum voluntati nostræ conanti adjutorium administravit, 855, Gratia Dei nisi regat, cadis; nisi illa erigat, jaces. 856. Gratia non tantum ut facilius, sed omnino ut facere possis necessaria. 871, 872, A Deo habet homo et quod homo est et quod justus est. 905, Gratia cur alii datur, alii non datur. 921. Justitia vera nobis non est nisi ex gratia. 921. 923. Qui fecit te sine te, non te justificat sine te. 952, 953, Deo debemus quod homines sumus, quod recte intelleximus, et quod bene viximus.

XL, 111, 115, Gratia merita præcedit. 225, 271, Contra peccatum pugnantes vincimur, nisi divinitus adjuvemur, ut non solum videamus quid faciendum sit, sed etiam delectatio justitiæ vincat in nobis aliarum rerum delectationes, 275, 276, Ut nemo damnatur, nisi per debitum judicium, sic nemo liberatur nisi per indebitam misericordiam. 277, 278, Deus malas hominum voluntates quas voluerit potest in bonum convertere. 282, Nisi gratis est, gratia non est. Gratiæ auxilium necessarium in utroque statu hominis, sed magis in præsenti. 288, Gratia Christi nec ante ejus adventum defuit quibus eam impertiri oportuit 421, Gratia adjuvantis necessaria est ut impleatur præceptum jubentis. 621, Gratia cum adjuvat justum, videtur meritis reddi, sed non desinit esse gratia, quia id adjuvat quod ipsa est largita.

XLI, 376, 443, Gratiæ dispensatio multum occulta, sed tamen justa 528, Gratia figurata et explicata per matrem Samuelis. 729, Omne opus gratiæ pertinet ad futuram sæculi novitatem.

XLIV, 116, Gratia necessaria est ut anima ad Deum redeat; regnum mortis sola in quolibet homine destruit gratia Salvatoris. 123 Gratia Dei gratuita, nullis præcedentibus meritis, non iniqua. 133, 153, Homo indiget ope Dei ad non peccandum et ad juste agendum. 154, Gratiæ Dei conatus voluntatis nostræ adjungendus. 170, Gratia aliis ex misericordia datur, aliis ex veritate non datur 212, Gratia quæ nos adjuvat, sine nostra est voluntate. 221, Gratia data est ut lex impleretur. 226 Non forinsecus adjuvat Deus, sed intrinsecus. 241. Cur illi ita suadetur ut persuadeatur, alii non ita. 259, Ad peccandum nobis ipsi sufficimus; ad justitiam vero ut redeamus non item 261, Etiam perfectissime justificatus indiget auxilio gratiæ ut recte vivat. 277. Deus, cum gratiam homini facit per misericordiam facit; cum autem non facit, per judicium facit. 338. Gratia non secundum merita datur, ad singulos actus datur, nec est in libero hominis arbitrio, nec in lege, nec in doctrina. 340, Gratia gratis datur et indignis datur. 341. Ut corona digno redderetur gratia data est indigno. 370, Necessaria est gratia ut homo aliquid boni faciat. 372, Sine Dei adjutorio ad Deum nemo pervenire potest. 372, Gratia cor nostrum quo voluerit inclinat. 377, 635, Fides et oratio sunt dona gratiæ 620, Meritis malis redduntur munera bona. 693, De Dei misericordia, non de virtute sua homo præsumere debet. 917, Gratiam desiderare initium gratiæ est. 889, Sine gratia cadit homo, præcipitatus libero arbitrio. 897, Gratia facit ut lex impleatur et natura liberetur, ne peccatum dominetur. 939, Ideo possunt homines quia sic volunt, et ideo sic volunt quia sic Deus operatur gratia sua ut velint. 940, Adjutorio gratiæ donante fit ut invictissime quod bonum est homines velint, et hoc deserere invictissime nolint. 114, Nos volumus, sed Deus operatur in nobis et velle; operamur, sed Deus operatur in nobis et operari; homo velle bonum non potest, nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle.

XLV, 1000, Cum de gratia agitur, totum Deo tribuendum. 1001, Ad solam nunc Dei gratiam pertinet, ut ad Deum accedamus et ab eo non recedamus. 1002, Non injustus Deus qui non omnibus et uni potius quam alteri ponat gratiam 1003, Gratia gratis datur. 1009, Gratia secundum placitum voluntatis Dei datur. 1012, Gratia et inchoandi et usque in finem perseverandi non datur secundum merita. 1131, Gratia prævenit ut Deum diligamus. 1131. Gratia præcedit opera bona. 1131, Gratia non debita, sed gratuita, 11?5, Ut faciat homo, Deus facit prior. 1520, Velle justitiam nemo potest, nisi ex gratia.

BEDA (Venerabilis).

XCI, 116. Qui divinæ protectionis dono adjuti, nec correptionibus, nec donis a sua iniquitate nolunt corrigi, merito damnantur. 395, Gratia Evangelii ad omnes per orbem nationes perventura. 399, Nec initium bonæ actionis aut aliquid cogitationis nisi a Domino habere possumus. 407, Auxilium recte vivendi a divina propitiatione quærere instituendum. 782, Gratia septenario Spiritus sancti numero solet assignari. 825, Post inchoata præsidia operum bonorum, majore gratia illuminamur, 845, Gratia electos ab omnibus malis eruens, ad promissa superni regni gaudia inducit. 922, Gratia ex longo sanctæ conversationis profectu hominem ducit ad perfectionem et pacem mentis. 975, Qui bonus est non confidit cogitationibus suis, sed Domini gratiam quærit, et per illam accipit ut pie vivere possit. 986, Nec animum præparare nec linguam gubernare, nec aliquid boni facere absque divina gratia valemus. 1029, Gratia sibi congregat ex incredulis et scelestis Ecclesiam electorum 1068, In gratia est quod homo habeat bonorum operum nec initium nec perfectionem. 1087, Currere vel cursum consummare sine gratia non valemus. 1091, Auxilium Redemptoris necesse est eo instantius quo major adversitas pravorum tentat fidem electorum. 1108, Per auxilium gratiæ, Christus manet cum omnibus sanctis.

BERNARDUS (S.). Claravallens, abb.

CLXXXII, 132. Gratiam Deus subtrahit ingratis et de se præsumentibus. 572, Gratia ut gratia est habenda. 578, Gratia Dei humilitati datur, in fide suscipitur, in timore custoditur. 1001, Gratia nos prævenit, provehit et perficit. 1001, Ex gratia merita hominis et salutis nostræ opera. 1012, Gratia dat sapere et posse.

CLXXXIII, 286, Gratia gratis datur: etiam cum emitur. gratis emitur, quia quod datur pro ea, nobis melius retinetur. 344, Gratia promerendi habet odium præteritorum malorum, contemptum præsentium bonorum et desiderium futurorum. 366, Gratia Dei omnibus oblata. 397, Gratiæ nos reddit capaces humilitas. 552, Gratiæ soli ascribendum prædestinationis initium et finis. 583, Gratia non tam nobis deest, quam nos ipsi. 696, Gratia est ad bonum inchoandum et perficiendum. 840, Jus nostrum ad gratiam, est voluntas Dei. 1137, Gratia quædam aliis datur, aliis non. 1185, Voluntas ad Deum redeundi provenit a gratia. 1190, Gratia dat vires ad resistendum. 169, Gratiarum cessat decursus, si non fuerit recursus. 510, Nullum præsentiæ Dei certius testimonium quam desiderium gratiæ amplioris. 834, Gratiæ semper Deo agendæ pro beneficiis. 871, Gratiæ præsenti nunquam sit homo securus. 949, Gratiæ cooperandum. 1106, Gratia neglecta redundat in contemptum donantis. 1143, Gratiam perdit qui eam sibi tribuit. 1177, Gratiæ promerendæ, retinendæ et recipiendæ nihil efficacius quam non in altum sapere.

CLXXXIV, 41, Visio Dei per gratiam, seu divinæ dulcedinis experientiam. 46, Gratiæ plenitudo in Christo. 175, Bona nostra gratiosa sunt, cum gratiæ Christi deputantur. 173, Gratia quam suavis. 174, Gratia merita prævenit, comitatur et accumulat. 195, Gratia industriæ et industria gratiæ vicariam opem sibi conferunt. 226, Gratiæ variæ pro varietate attributorum. 226, Gratiam comparat humanitas Christi, divinitas confert. 293, Gratiæ vocanti non obsistendum.

CLXXXV, 42, Prærogativa temporis gratiæ. 127, Gratia non minuitur usu, sed augetur. 156, Gratiæ Spiritus sancti larga effusio. 158, Gratia non admittit fastidientes, esurientes implet.

BRUNO (S.), Astens abb.

CLXIV, 129, Dei misericordia erga pœnitentes. 262, Spiritus sancti gratia lumen ac præsidium nobis præstat, neminemque deserit, nisi prius deseratur. 272. Sancti quidquid sancte agunt, divinæ gratiæ virtute operantur. 300, Sanctorum dies impleri dicuntur, cum per gratiam, qua ante sæcula prædestinati sunt ad gloriam vivent in æternum. 373, Electio ad gloriam in Dei misericordia et voluntate tota est. 473, Quidquid boni agimus a Dei gratia accepimus, eique reddere debemus. 476, Bona opera nostra non nostræ potestatis sunt, sed proveniunt ab ejus spiritu afflante et adjuvante. 627, 664, Dei est cor nostrum amollire et ab bene agendum inclinare, 677, Quamvis prædicatores Verbi Dei retia tendant, ipse tamen interius corda convertit. 792, Gratia Dei nullis præcedentibus meritis datur; quare omnis virtus constantia et fortitudo sanctorum non ipsorum, sed Dei est. 817. Sola Dei misericordia ad cœlos sanctos introduxit, 941, Gratia Dei non est coacta, sed voluntaria, quia et sponte datur et

SECTIO SECUNDA.

Definitiones et sententiæ de libero arbitrio. Ex Scriptura sacra.

Multa de libero hominis arbitrio habentur apud Patres in commentariis locorum Scripturæ sacræ, quæ sequuntur :

Sententiæ ex sanctis Patribus collectæ.

voluntate nostra. 1133, Si voluntatem nostram et non Dei faciamus obscurabitur laus nostra.

CIX, 659, Qui non vult audire quod Dominus jubet, non potest a Domino mereri quod petit. 675, Deus nemini necessitatem imponit mali verbi aut pravi actus. 713, Humana infirmitas nisi ope sustentetur divina usibus innumeris deficiens ad nihilum redigetur. 863, Liberum arbitrium excæcatum per ipsum se illuminare non potest, conversum est, non eversum.

CX, 431, Nostrum est tantum voluntatem nostram pariter Deo commendare. 577, Discretio non postponenda est in bono opere.

CXII. 170, Homines suo arbitrio derelicti sunt; neque enim bonum necessitate faciunt, sed voluntate, ut credentes coronam accipiant et increduli supplicio mancipentur. 304, Idonea fuit natura humana per liberum arbitrium vulnerare se, sed jam vulnerata et sauciata non est idonea per liberum arbitrium sanare se. 1546. Semper est in nobis voluntas libera, sed non semper bona.

PROSPER (S.), Aquitan. episc.

LI, 81, Liberum arbitrium, quale cum aut sine Deo. 86, Nunc non peremptum, sed renatum. 123. Post lapsum manet, et non est toto deletum, sed debilitatum ad bonum, alligatum ad malum, quocumque fertur ruit et labitur. 126, Liberum arbitrium non tollitur, cum sanatur et liberatur per gratiam. 127, Liberum arbitrium non se ipsum sanare potest, sed gratia Christi. 160, Ante fidem liberum arbitrium est, sed in tenebris agit. 161, Quale sit liberum arbitrium ante gratiam et quomodo gratia ei medeatur. 207, Liberi arbitrii cum auxilio divino concordia, ita ut libero arbitrio nemo bene utatur sine gratia. 228, Liberum arbitrium non aufertur per gratiam Dei, sed formatur, regitur, ordinatur. 239, Liberum arbitrium malum ex voluntatis defectu, bonum nonnisi auxilio gratiæ. 654, Liberum arbitrium homo non perdit, cum Spiritu Dei agitur, nec cum diabolo voluntate se dedit.

SEDULIUS SCOTUS.

CIII, 62. Homo in manu sua et in arbitrii potestate habet ut servus sit peccati aut justitiæ. 67, Voluntas est ei bene agendi, sed ut captivus cogitur facere quod non vult. 78. Quid orare, quid a Deo petere oporteat ignoramus. 87. Ipsum meum velle et currere non est meum sine Dei auxilio. 88, Ad palmam supernæ vocationis Dei pervenire non potest homo, nisi voluntate cucurrerit. 120, Libertas quam habemus in Domino omnia nobis munda esse facit. 133, Nihil habemus proprium nisi mercedem nostri laboris.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt.

II, 290, In liberi arbitrii potestate et libertate et non in lineis corporalibus homo ad Dei imaginem factus dicitur. 291, Arbitrii potestas et libertas sponte præstita ab homine efficit bonum ut proprium. 292, Arbitrii potestas in utramque partem concessa. 913. Etsi sciamus quid velit, quid nolit Deus, tamen nobis est voluntas et arbitrium eligendi alterutrum. 916, Quod in nostro arbitrio positum est, non debemus referre in Dei voluntatem; nam excusaretur omne delictum, si contenderemus nihil fieri in nobis proprio voluntatis nostræ arbitrio.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach.

CXIII, 176, Dei permissio est justa, cum eum qui eligit priora dimittit suo libero arbitrio ut cadat.

CXIV, 101, Libertas arbitrii nostri sociari debet per gratiam voluntatis Dei, quæ est sanctificatio nostra. 503. Voluntas, ut ad vera credenda moveatur, non sibi sufficit, nisi per gratiam Dei sibi opituletur. 951. Omnia merita præcedit gratia, ut dona Dei consequantur merita nostra; nam non gratia ex merito, sed meritum ex gratia, et opera ex gratia, non gratia ex operibus, 672, Vitia non nobis a Deo, sed a nobis sunt.

SECTIO TERTIA.

Definitiones et sententiæ circa divinam prædestinationem.

Ex Scriptura sacra.

Ad hanc quæstionem afferuntur præcipue textus sequentes:

Rom. IX, 16-26, Non autem quod exciderit verbum Dei: Jacob dilexi, Esau odio habui. Miserebor cujus misereor, et misericordiam præstabo cui miserecor. An non habet potestatem figulus ex eadem luti massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam. Vocabo non plebem meam plebem meam, et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Rom. XI, 1-32. Numquid Deus repulit plebem suam? Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, noli gloriari. Vide ergo bonitatem et severitatem Dei, in eos quidem qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem Dei. Sicut enim et vos aliquando non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis, propter incredulitatem illorum. Conclusit enim omnia Deus in incredulitate, ut omnium misereatur.

Ex SS. Patribus.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens. abb.

CXCVIII, 222, 283, Electorum et reproborum una sors nascendi, diversi mores vivendi. 251, 242, Electis solis prodest accepisse gratiam Dei. 773, 830, Electorum peccata sunt æternitati quasi non præsentia. 818, Electis omnia, etiam peccata, cooperantur in bonum. 829, Electos Deus quamvis cadere permittat, tamen miserabiliter illos ad se convertit per gratiam suam. 832, Electi nunquam peccant ad mortem quasi damnandi post mortem.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens, episc.

XXXII, 1270, Necesse est ut peccet de quo est peccare prædestinatio, etiamsi non cogatur peccare. 1275, Prædestinatio non facit ut non libera voluntate non peccetur, aut aliquid aliud faciamus. 1277, Prædestinatione fit quod sicut Deus recte punit quos prævidet peccaturos, sic juste præmiet quos prævidet recte facturos. 1278, Bonus est Deus condendo creaturam et quam non peccaturam et quam peccaturam esse præscivit.

XXXIII, 633, 639, Prædestinatio non ex merito hominum, sed ex gratia. 639, Ad prædestinationem cur alii pertineant, occulta causa esse potest; alii non, injusta esse non potest. 744, Non perit unus ex illis pro quibus Christus mortuus est. 879, Cur ille credat, iste non, cum ambo idem audiunt, altitudo est judiciorum Dei. 883, Cur hunc potius quam illum Deus liberet, scrutetur qui potest, sed caveat præcipitium. 886, Prædestinatorum certus numerus, et prædestinationis causæ inscrutabiles.

XXXIV, 887, Prædestinatio non ex prævisione bonorum operum. 982, Finire vitam in voluntate consentiente, doctrinæ salutaris electorum est.

XXXV, 1725, Prædestinati aliquando errant et foris sunt. 1742, Qui prædestinati sunt, ad tempus errant et in æternum non pereunt. 1743, Lupus et latro non perdunt nisi prædestinatos ad interitum. 1776, Prædestinatio non cogit nec ad peccandum nec ad pie vivendum.

XXXVII, 1932, Quos prædestinavit Deus, vocat in pœnitentiam. 1962, Prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto apud Deum.

XXXVIII, 179, In Deo qui cujus vult miseretur nulla iniquitas. 304, Oves et hircos scit ille qui prædestinavit. 862, Nemo prædestinatis nocere valet. 1030, Nemo prædestinatorum cum diabolo peribit, et nemo usque ad mortem sub diaboli potestate remanebit.

XL, 275, Judicia Dei occulta et inscrustabilia in hominum prædestinatione. 277, Dilectus Jacob, Esau odio habitus ante ulla propria merita; in odio Esau judicium pœnale ingeritur digno, in dilectione Jacob misericordia præstatur indigno.

XLI, 941, Prædestinatos misericordia comitatur in quocunque statu.

XLII, 614, Prædestinatorum numerus magnus.

XLIII, 537, 582, Prædestinatorum quomodo pauci et multi.

XLIV, 179, Omnes per unum mediatorem et per unam eamdemque fidem salvantur. 535, Prædestinatio ad æternam vitam et ad æternam mortem, 620, 761, Cur Deus alios oves facit, alios non facit, quæstio inscrutabilis; non est tamen iniquitas ad Deum. 940, Nemo de salute et prædestinatione sua certus et securus.

XLV, 938, Qui cadunt et pereunt in numero prædestinatorum non sunt. 975, Prædestinatio et gratia in quibus differant. 985, Immobilis prædestinationis veritas 1018, Quæ contra prædestinationis prædicationem afferantur, eadem possunt dici contra gratiam. 1031, Prædestinatio prædicata ut oportet, non est causa desperationis. 1136, Ex eadem massa alii gratia Dei liberati, alii judicio Dei non liberati. 1200, In comparatione pereuntium, pauci sunt qui salvantur; sine comparatione autem pereuntium et ipsi multi sunt. 1523, Prædestinationis et gratiæ inscrutabilis altitudo in discretione parvulorum qui ad baptismum perveniunt.

BERNARDUS (S.), ClaræVallens. abb.

CLXXXII, 203, Prædestinationis œconomia. 246, Prædestinatio est præparatio ad justificationem.

CLXXXIII, 203, Prædestinationis media, 297, Prædestinationis signa. 302, Prædestinatio incerta, 352, Prædestinationis initium et finis soli gratiæ, opus etiam nobis tribuendum. 891, Prædestinatorum felix status, generatio cœlestis.

CLXXXIV, 158, Prædestinatio divina ineffabilis. 158, Prædestinationis effectus studium, seu diligentia hominis. 553. Prædestinationis futuræ quodammodo certa significatio, est justificatio in præsenti.

FAUSTUS (S.), Regiens, episc.

LVIII, 811, 812, Prædestinatio nullo modo impellit homines ad bonum, nec ad malum. 814, Nihil prædestinatio egit directe in obduratione cordis Pharaonis. 817, 819. Tam potuit quam voluit salvus esse qui perit.

FULGENTIUS (S.), Ruspens. episc.

LXV, 157, Prædestinationis agnitio statuitur. 157, Deus in sua voluntate futurum hominis renovandi effectum disposuit. 158, Sicut præparata est per prædestinationem voluntas a Domino qua bonum velimus, sic etiam opera bona præparavit Deus ut in illis ambulemus. 160, Deus in prædestinatione jam fecit quæcunque tempore congruo facienda disposuit. 161, Quid Deus agat in prædestinatis, quid in reprobis. 161, 162, Bonæ voluntatis initium in homine Deus prædestinavit. 162, 167, Prædestinatio est futurorum operum æterna præparatio. 168, Causa prædestinationis electorum sola Dei miserantis charitate invenitur. 170, Deus omnia omnium opera præscivit, sola bona prædestinavit. 170. Quosnam Deus ad regnum, quosnam ad supplicium prædestinavit. 172, Prædestinatio, quid. 172, 177, Prædestinatio sine præscientia, et præscientia sine prædestinatione esse non possunt. 440, Christi et sanctorum prædestinationem qui negat, apostolicam fidem oppugnat. 482, Deus, post peccatum primi hominis, quos voluit prædestinavit, et quos voluit in massa corruptionis reliquit. 492, Deus non aliter perficit in opere quam in sua sempiterna atque incommutabili voluntate dispositum habet. 551, Prædestinati sunt omnes ii de quorum numero Deus neminem vult perire.

HIERONYMUS (S.), presbyter.

XXII, 427, Prædestinationis materia.

XXIII, 343, Ex præscientia et prædestinatione jam ea facta sunt, quæ futura sunt Prædestinatio non tollit liberum arbitrium, sed causas ante præcedere innuit, quare unumquodque sit factum.

XXVI, 453, Prædestinationis notiones.

LANFRANCUS, Cantuariens. archiepisc.

CL, 124, 131, Prædestinatio sanctorum, quæ. 134, Prædestinatio Jacob absque meritis. 141, Electio non secundum merita. 143, Quos elegit Deus, sine mutatione sui consilii eligit. 168, A massa perditorum quæ ex Adam facta est, Deus solus discernit. 206, Prædestinati ad mortem. 299, In prædestinatione merita non considerantur. 379, Salutem prædestinatorum consummavit Christus per passionem. 395, Christus ut prædestinatos redimeret mortuus est. 424. Christus oblatus est in cruce, ut quos præscivit redimeret.

PROSPER (S.), Aquitan. episc.

LI, 85, 133, Merito Deus voluit ut nos lateret divinæ prædestinationis arcanum. 157, 161, Prædestinatio non necessitat ad bonum aut ad malum. 167, 169. Prædestinatio Dei semper in bono est. 196, Prædestinatio, quid. 212, Firmitas prædestinationis. 492, Prædestinatio Dei neminem peccare compellit. 658, Prædestinatio Dei non est incerta, nec consilium mutabile, nec inefficax voluntas, nec falsa promissio.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt.

II, 290, Prædestinatio tot habet testes, quot fuere prophetæ, 294, Deus universa disponendo præscivit, et præsciendo disposuit. 718, Filii fidelium quoddam est genus prædestinationis. 915, Non est bonæ et solidæ spei sic omnia ad voluntatem Dei referre, ut non intelligamus aliquid esse in nobis ipsis. 917, Non omne quod Deus permittit, ex mera et tota ejus voluntate procedit.

Cum circa prædestinationem exorta sit hæresis Prædestinatianismus vocata, his quædam addenda videntur.

Ex S. AUGUSTINO, LIII, 673-691. Prædestinatianismi exordia in Africa in monachis Adrumetinis.

A S. Augustimo et Evodio deprehensa sunt. Qua hæresi apud Gallos emergente, S. Prosper et S. Hilarius opem S. Augustini per litteras implorant, et, istis suggerentibus, prædestinatiani per epistolam ad Galliæ episcopos a Cœlestino papa reprehensi sunt. Prædestinatianorum hæresim primus impugnat auctor Prædestinati, Gennadius Massiliens. confutatur. In synodis Arelatens, et Lugdunens. Prædestinatiani damnantur. Faustus Regiens. Lucidum prædestinatianum impugnat. Apparent Possessor et Joan. Maxentius, et concilium Arausicanum fert decretum hanc hæresim damnans. Ennodius Ticinens. unus adhuc est debellator prædestinatianismi... Hæc tandem hæresis in Galliam per Gotteschalcum renovatur; et duabus in synodis a Rabano atque Hincmaro oppressa fuit. Sententia ecclesiastica in Gotteschalcum fertur in synodo apud Carisiacum habita, a duodecim episcopis. Quidquid dicatur, nec Ecclesia Lugdunensis nec synodus Valentina, in causa Gotteschalci suffragatur prædestinatianorum erroribus.

Videas insuper, LI, 1002; LIII 673, 617, 620, 621, 624, 674, 685; CXXI, 347; CXXV, 50 *et seqq.*, etc., quæ passim de prædestinatione referuntur.

PARS QUARTA.

SECTIO PRIMA.

De Pelagianismo et Semipelagianismo et Jansenismo. Utrarumque hæresium capita fere eadem.

Cum isti plus minusve eadem docerent, aut saltem cum differentia eorum hæresis vix attenta mente discerni possit, utramque confundimus in isto Indice, rati eos qui studiosissime eam perscrutari voluerint in suis indagationibus, quas hic indicamus, festucas differentiæ notaturos esse.

SECTIO SECUNDA.

Pelagianismi auctores, simul et Semipelagianismi.

SECTIO TERTIA

Loca Patrum Pelagianismum et Semipelagianismum redolentia

SECTIO QUARTA.

De Jansenianismo, licet recentius exorto.

XCV

INDEX DE SACRAMENTIS IN GENERE.

IN QUO VICISSIM AGITUR DE NOTIONE SACRAMENTORUM TUM VETERIS TUM NOVÆ LEGIS.

DE ILLORUM INSTITUTIONE ET NUMERO, MATERIA ET FORMA, VIRTUTE, MINISTRO ET SUBJECTO. ETC.
PRÆTEREA ENUMERANTUR LIBRI DE SACRAMENTIS TRACTANTES.

—

I. — *Notio sacramenti.*

Sacramenta ideo dicuntur, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur S. August., XXXVIII, 1247. Signa cum ad res divinas pertinent, sacramenta appellantur, id., XXXIII. 527. Sacramenta, si quamdam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta non essent, *ibid.*, 564. Sacramenta corporalia sunt, quasi verba visibilia, id., XLII, 356. Sacramentum visibile verbum, id., XXXV, 1840. Sacramenta, quare sic dicantur, Raban. Maur., CVII, 309. Quid sint sacramenta, vel quare dicantur, S. Paschasius, Radbertus, CXX, 1275; Ratramnus Corbeiens, CXXI, 146, Sacramentum vero est visibile signum invisibilis gratiæ Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 102. Quid sacramentum, Magister Bandinus, CXCII, 1089; Hugo Rothomag. arch., CXCII, 1211; Petrus Pictav., CCXI, 1227; Hildebertus Cenoman., CLXXI, 1145.

II. — *Sacramenta vetera,*

Quidam ex Judæis fideles contendebant eos, qui credebant in Christum sine veteribus sacramentis salvos esse non posse. S. August., XXXIII, 278, 279. Sacramenta Legis Veteris sola significandi ratione præcepta sunt, id., XLIV, 594. Divinitus data sunt ad significationem futurorum, etc., id., XXXIII, 281. Sacramenta Veteris Testamenti quid significent, id., XXXVI, 954, 955 Sacramenta vetera umbra erant futurorum, id., XLIV, 222. Sacramenta legis prænuntiativa erant Christi venturi, id., XLII, 355, 357, 359, Sacramenta vetera ante Christum necessaria, id., XXXIII, 156. Sacramenta vetera post Christum superflua, *ibid* Sacramenta vetera primis Christianis non erant noxia, sed nec necessaria, id., XLII, 357. Sacramenta vetera nec bona sunt, nec mala, id XXXII, 281. Non signacula illa (veteris Testamenti) damnata sunt, sed, succedentibus opportunioribus, decesserunt id., XXXIII, 96. Sacramenta vetera non erant gentibus imponenda, id., XLII, 357. Sacramenta Judæorum celebranda suscepit Apostolus, quare? id., XXXIII, 278, 279, 282. Sacramenta vetera non simulatione fallaci, sed consilio prudenti observavit Apostolus, id., XLII, 357. Sacramenta cur Judæis apostolorum tempore permissa, id., XL, 536. Sacramenta vetera quandiu observare permissi sunt primi Christiani qui ex Judæis crediderunt, id., XLII, 357, 358. Sacramenta vetera non evacuavit Christus, sed mutavit, *ibid*, 53. Mutatio in sacramentis veteribus a Christo facta, in psalmis prædicta, *ibid.*, 53, 54, 55., De differentia sacramentorum veterum et novorum, Petrus Lombardus, CXCII, 840.

III. *Sacramenta novæ legis. — De eorum præstantia, differentia*, etc.

Sacramenta Christianorum diviniora et priora esse quam Judæorum, S. Ambros., XVI, 420 Sacramentorum novæ legis præstantia, S. August., XXXII, 200. Discrimen inter sacramenta veteris et novi Testamenti, id., XXXVI, 931 ; XLIII, 289. Sacramenta nova virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora sunt quam antiqua, id., XLII, 355. Inter sacramenta veteris legis et novæ, quæ differentia, Hærvæus Burgid., CLXXI, 1597 Quomodo differant sacramenta veteris et novæ Legis, Magister Bandinus CXCII, 1091. Petrus Pictav., CCXI, 1229. Quod tria genera sunt sacramentorum, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 327.

IV. — *Sacramentorum novæ legis institutio, numerus* etc

Auctor sacramentorum quis, S. Ambrosius, XVI, 439. Quæ sit causa institutionis sacramentorum, Petr. Pictav., CCXI 1227. Quatuor esse consideranda in institutione sacramentorum, Hugo de S. Victore CLXXVI, 317. Quare instituta sint sacramenta, *ibid.*, 319. Institutionem sacramentorum quantum ad Deum dispensationis esse, quantum ad hominem necessitatis, *ibid.*, 323. Tria sunt propter quæ instituta sunt sacramenta, *ibid.*, 117. Quare instituta sunt sacramenta, Magister Bandinus, CXCII, 1090; Hildebertus Cenom., CLXXIV, 1145 Sacramenta de latere Christi profluxerunt, S August.. XXXV, 1513, XXXVI, 161, 668., Enumeratio sacramentorum, Tertull., II, 806; Philippus de Harveng., CCIII, 519. Sacramenta cur hominibus data, Guillelmus, CLXXXIV, 406; Petrus Lombardus, CXCII, 839.

V. — *De materia et forma sacramentorum novæ legis.*

Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum, S. August., XXXV, 1840. De materia sacramentorum, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 326.

VI. *De virtute sacramentorum.*

Sacramenta nova virtute majora, utilitate meliora, S. August., XLII, 355. Sacramentum et virtus sacramenti quandoque separantur, id., XXXV, 2026. Aliud est sacramentum, aliud virtus sacramenti, *ibid.*, 1611. Sacramentorum virtus, gratia; non omnibus communis, licet communia sint sacramenta, id., XXXVI, 983 Sacramentis visibilibus sanctificat minister, Deus invisibili gratia, id., XXXIV, 712, 713. Sacramentis divina virtus adsistit, sive ad salutem bene utentium, sive ad perniciem male utentium, id., XLIII, 144. Sacramentorum visibilium effectus, pietas, id., XLII, 355. Sacramenta temporalia, alligamenta medicinalia sunt contritionis nostræ, id., XXXVII, 1903, 1904. An ex bonitate aut perversitate ministrorum pendeat sacramentorum effectus, id., XLIII, 67, 73. Sacramentorum vi peccata dimittuntur non meritis ministrorum, *ibid.*, 156. Sacramenta apud schismaticos formam visibilem pietatis habere possunt; non virtutem ejus spiritalem, id., XXXVIII, 463. Sacramenta eadem justis sunt ad salutem, iniquis ad damnationem, id., XLIII, 293, 297, 298, 435. Sacramenta in eis, qui mundum diligunt, remanent ad damnationem, non instrumentum ad salutem, id., XXXV, 1994. Sacramenta portæ æternales, Cassiodorus, LXX, 174. De sacramentis Ecclesiæ, et eorum effectu, Rabanus Maurus, CXII, 1168. Sacramenta vasa gratiæ, Alanus de Insulis, CCX, 204. Hominum malitia sacramenta non profanat, Gratian., CLXXXVII, 498.

VII. — *De ministro sacramentorum.*

Sacramenta gratiæ dat Deus etiam per malos, gratiam vero ipsam non nisi per se ipsum vel per sanctos suos, S. August., XLIII, 191. Sacramentorum vi peccata dimittuntur, non meritis ministrorum, *ibid.*, 156. Sacramenta apud hæreticos, id., XXXVIII, 463; XLIII, 179. De sacramentis per improbos administratis, S. Petrus Damian, CXLV, 523; S. Anselm. Lucens., CXLIX, 521, 522. Sacramentorum quorum, qui ministri, S. Bruno Carthus., CLIII, 128, Merita ministrorum nihil conferunt sacramentorum validitati, Radulph. Ardens, CLV, 1682. Quod improbitas ministri non impedit veritatem sacramenti, Marbodus Redonens., CLXXI, 1472. Licet sacramenta mali ministrent, remissionem peccatorum non præstant, Gratian., CLXXXVII, 499. Quod presbyterum quemque sacramenta Dominica scire oporteat, Petrus Blesens., CCVII, 1150. Qui sacramentorum Ecclesiæ nescius est, ipsius administratione dignus non est, Gilbertus abbas S. Mariæ, CLVI, 901.

VIII. — *De subjecto sacramentorum.*

Sacramentorum usus indignis interdum ex necessitaet pacis Ecclesiæ non prohibetur, S. August., XXXVIII, 51. Etiamsi justus et iniquus pariter sacramenta participent, non idcirco participationem justitiæ esse cum iniquitate dicendum, id., XLIII, 294. Sacramenta eadem justis sunt ad salutem, iniquis ad damnationem, *ibid.*, 293, 297, 298, 435.

IX. — *Libri de sacramentis tractantes.*

De sacramentis libri sex, S. Ambros., XVI, 417. Liber de sacramentis divinis, Raban. Maur., CXII, 1218. Libellus de sacramentis, Bonizo Placent., CL, 857. De sacramentorum diversitate, S. Anselmus Cant., CLVIII, 548. De sacramentis legis naturalis et scriptæ, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 17, 344, 351, 1117. De sacramentis Christianæ fidei, *ibid.*, 173. De ecclesiasticis sacramentis, Magister Bandin., CXCII, 1090.

XCVI.

INDEX DE BAPTISMO,

ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS DE HUJUS SACRAMENTI NATURA, INSTITUTIONE NECESSITATE, ETC.

MONITUM.

Baptismus metaphysice sumptus recte definitur : Sacramentum regenerationis per aquam, cum expressa SS. Trinitatis invocatione. Primum est omnium sacramentorum, et nullum a non baptizato recipitur. In hoc Indice vicissim disserimus de natura et figuris Baptismi ; de hujus sacramenti institutione, materia et forma ; de illius necessitate ac unitate ; de variis Baptismatum generibus ; de Baptismo Christi et Joannis ; de ministro et subjecto Baptismi ; de Baptismo ab hæreticis , schismaticis et pravis ministris collato : de tempore quo conferendus et suscipiendus sit ; de cæremoniis et effectibus Baptismi ; de agendi ratione post Baptismum tenenda. Præterea recensemus varios libros de Baptismo tractantes.

I. — *De natura baptismi.*

Baptismi aqua felix sacramentum, Tertull., I, 1197. Baptismus obsignatio fidei est, *ibid.*, 1239. Spiritus sanctus aquis superest, sanctificans eas de semetipso, *ibid.*, 1204. Baptismus circumcisio spiritalis, S. Cyprian., III, 1018. Lavacrum aquæ salutaris, id., IV, 198. Baptismus est sacramentum divinæ regenerationis, S. Hilar., X,

II. — *De figuris baptismi.*

III. *De institutione baptismi, ejusque auctore.*

IV. — *De materia baptismi tum remota, tum proxima.*

V. — *De forma baptismi.*

VI. — *De necessitate baptismi; de parvulis sine baptismo defunctis; quo tempore obligare cœperit lex baptismi.*

VII. — *De unitate baptismi, quod non sit iterandum.*

VIII. — *De variis baptismatum generibus.*

IX. — *De baptismo Christi et Joannis.*

X. — *De subjecto Baptismi, de dispositionibus in adultis requisitis.*

XI. — *De ministro baptismi.*

XII. — *De baptismo ob hæreticis et schismaticis. vel aliis malis ministris collato, aut subjectis accepto.*

XIII. — *De tempore conferendi aut suscipiend[i] baptismi.*

XIV. *De effectibus baptismi.*

XV. — *De cæremoniis baptismi.*

732. Ut presbyteri a patrinis requirant si symbolum teneant, *ibid.* — In baptismo abrenuntiandum diabolo, Ivo Carnot, CLXI, 84. — Symbolum fidei credendum, *ibid.*, 84, 85. Quare trina mersio fieri debet in baptismo, id., CLXI, 1058. Enumerantur variæ baptismo cæremoniæ, *ibid. et seq.*; Honorius, CLXXII, 672, 673; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 391 *et seq.*, 456; Gratianus, CLXXXVII, 1821. — Cur patrini puero in baptismo sunt necessarii, Robertus Pullus, CLXXXVI, 844; Joannes Belethus, CCII, 113. 114; Odo de Soliaco, CCXII, 59.

XVI. — *De agendi ratione post baptismum tenenda.*

Baptismus novus natalis, Tertullianus, I. Ex fide per baptismum in novitate vivendum, id., II, 862. Tentationes post baptismum cohibendæ, id, I, 1223. — Baptismo renati meminerint se non suam carnem habere, sed Christi, ut in consortium carnis Christi introeant, carnem cum vitiis et concupiscentiis affligant, S. Hilarius, IX, 499. — Servanda vestis qua nos sacro Dominus emergentes fonte vestivit, S. Ambrosius, XV, 1642. — Abluti semel estis baptismo salutari: nolite de fonte in cœnum regredi; servate donatam munditiem, S. Gaudentius, XX, 904. — Baptismus datur ut et moriamur et reviviscamur, S. Augustinus, XL, 253. Tempus est post baptismum cavendi omni futura peccata cum omnia deleta sunt præterita, id., XLI, 40. Baptizati recens monentur, ut morum innocentiam præseferant, id. XXXIX, 1560. Baptismo non condigne utitur, ideoque damnabitur, qui veterem hominem non deponit, id., XLV, 1781. — Qui gaudes baptismi perceptione, vive in novi hominis sanctitate, S. Prosper Aquit., LI, 478. — Oportet renovatos per baptismum mensæ Dominicæ applicari, Leidranus, XCIX, 866. — Si quis ad ea quibus renuntiavit redierit, necnon et post tantæ fidei perceptionem in apostasiam, etc., prolapsus fuerit, procul dubio utriusque pactionis transgressor existit, Jonas, CVI, 128. — Si omnia peccata nobis dimissa sunt in baptismo, quare obedimus vitiis et suggestionibus carnis, Haymo, CXVII, 410. Post baptisma abstinendum a carnalibus peccatis, *ibid.* — Mortui per baptismum peccato, non debemus ei iterum vivere, Hervæus, CLXXXVII, 670. Qui baptizantur in Christo, mundo mori et sepeliri debent opere, verbo et affectu, Henricus, CCIV, 301. — Pactum in baptismate factum nulla ratione licet transgredi, Garnerius, CCV. 787.

XVII. — *Sermones, Epistolæ, Libri de baptismo tractantes.*

Liber de baptismo adversus Quintillam, Tertullianus, I, 1197. — Epistola S. Cypriani de hæreticis baptizandis, S. Cyprianus, III, 1103. — Epistola S. Cypriani ad Pompeium contra epistolam Stephani de hæreticis baptizandis *ibid.*, 1127. Epistola S. Cypriani ad Magnum de baptizandis Novatianis, et de iis qui in lecto gratiam consequuntur, *ibid.*, 1137. Liber anonymi de rebaptismate, *ibid.*, 1184. — Sermo de baptismo, S. Pacianus, XIII, 1089. — De baptismo contra Donatistas libri VII; S. August.; XLIII, 107. De baptismo parvulorum libri tres, id., XLIV, 109. — Tractatus de baptismo, S. Maximus Taurin., LVII, 772. — Liber de cognitione baptismi, S. Hildefonsus. XCVI, 112. — Liber de Sacramento baptismi, Leidradus, XCIX, 853. — Epistola de cæremoniis baptismi, Amalarius Trevir., XCIX, 892. — Libellus de mysterio baptismatis, Magnus Senon., CII, 981. — De ordine baptismi ad Magnum Senon. Theodulfus, CV, 223. Jesse epistola de baptismo, id., CV, 781. — Collectanea de antiquis ritibus baptismi, Maxentius Aquil., CVI, 54.— De baptismatis Sacramento, Rabanus Maurus, CVII, 309. Tractacuts de ordine sacri baptismatis, id., CXII, 1173.— De Sacramento baptismi, Ivo Carnot., CLXI, 1046. — Tractatus de baptismo. S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 1031. — De Sacramento baptismi Hugo de S. Victore. CLXXVI, 441; CLXXVI, 388. — De baptismi incremento et mersione, et causis baptizandorum, Walafridus Strabns., CXIV, 957, — De baptismo. Petrus Lombardus CXCII, 843.

XCVII.

INDEX DE CONFIRMATIONE

EXPONENS HUJUS SACRAMENTI EXCELLENTIAM ET NECESSITATEM, DISPOSITIONES AD ILLUD RECIPIENDUM ET EJUS EFFECTUS, LIBROS DE ILLO TRACTANTES.

—

An confirmatio sit sacramentum.

Confirmatio sacramentum est, Tertullian., II. 54. Sacramentum confirmationis, S. Cyprian., III, 1114. Chrismatis sacramentum in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus, S. Augustin., XLIII, 342; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 351. Chrisma est sacramentum, Ratramn, Corbeiens., CXXI, 146. Quid confirmatio, Goffrd. abbas Vindoc., CLVII, 226; Petrus Abælard., CLXXVIII, 1740; Robert Pull., CLXXVI, 846; Petr. Lombard., CXCII, 855; Alan. de Insul., CCX, 369.

De ejus excellentia et necessitate.

Utrum manus impositionis sacramentum majus sit quam baptismus, Ivo Carnot., CLXI, 1069; Gratian., CLXXXVII, 1856; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 462; Petr. Pictav., CCXI, 1241. Quanta hujus sacramenti dignitas, utilitas et necessitas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 378. De confirmatione episcoporum a plebe sollicite quærenda, Isaac. Lingon,, CXXIV, 1106. Hoc sacramentum victuris est necessarium, ut Spiritus saucti corroboratione muniantur, L. Otto Bamberg., CLXXIII, 1358.

De ejus effeetibus, et an possit iterari.

Confirmatio Spiritu sancto vestit, Tertull., II, 50. In ea manns impositione caro adumbratur, ut anima Spiritu illustretur, *ibid.*, 806. Spiritus sanctus nunc per manus imposittionem accipitur, S. August., XXXV, 2025; S. Isdor. Hispal., LXXIII, 824. In impositione manuum conferuntur dona virtutum, Leidradus Lugd., XCIX, 86[illegible] Quare sacramentum confirmationis baptizato traditu[illegible] Ivo Carnot, CLXI, 1070. Per sacramentum confirmationi[illegible] fidelium corpori incorporamur, Hildebert., CLXXI, 59[illegible] Quæritur quæ sit efficacia hujus sacramenti, Hugo de S Victore, CLXXVI, 137, Opinio hæreticorum qui dicun[illegible] quod confirmatio nullam habet efficaciam, Alan. de In[illegible] sul., CCX, 369. Secundo vel tertio nullus confirmetu[illegible] Ivo Carnot., CLXI, 1072. Non iteratur, S. Bruno Signen[illegible] sis, CLXV, 1102; Augo de S. Vict., CLXXVI, 161; Pet Abælard, CLXXVIII, 1745; Robert. Pull., CLXXXV[illegible] 846; Petr. Lombard., CXCII, 855.

De ministro hujus sacramenti.

Confirmatio a solis episcopis datur, Tertull., III, 11[illegible] Baptizati in Ecclesia præpositis Ecclesiæ offeruntur, signaculo Dominico consummentur, *ibid.*, 1115. Confi[illegible] matio a pontifice dabatur olim statim post baptismum, Gregor. Lagn., LXXVIII, 385. Hujus sacramenti minis[illegible] est episcopus, *ibid.*, 349. An liceat presbyteris baptiza[illegible] chrismate ungere, Theodull. Aurelian., CV, 235. Confi[illegible] mationis sacramentum a presbyteris conferri posse co[illegible] tendunt Græci, refelluntur, Ratramnus Corbeiens., CXX[illegible] 332. De consignandis vero infantibus manifestum est [illegible] alio fieri quam ab episcopo non licere, Isidor. Mercato[illegible] CXXX, 695. Solus episcopus tanti mysterii exsecutor,

Petr. Damian., CXLIV, 808. Infantes baptizati ad confirmationem episcopis præsententur, Ivo Carnot., CLXI, 120. Non ab aliis quam ab episcopis manus impositionis sacramentum perfici potest, Gratian., CLXXXVII, 1857 ; Ivo Carnot., CLXI, 1069 ; Sicard. Cremon., CCXIII, 333 ; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 459.

De dispositionibus ad illud recipiendum.

Ut jejuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis, Herard. Turon., CXXI, 769 ; Burchard., CXL, 739 ; Ivo Carnot., CLXI, 121, 1071. Præparatio ad hujus sacramenti susceptionem, confessio requisita ante confirmationem, Odo de Soliaco Paris., CCXII, 59.

De materia, forma et ritibus hujus sacramenti.

Chrismate unguntur fideles, Tertullian., I, 1206 ; III, 1040. Chrismatis sacramentum, S. Augustin., XLIII, 342. Chrismatis divini unctio, S. Salvianus, LIII, 42. Confirmationis sacramentum datur per unctionem chrismatis, S. Maxim Taurin., LVII, 711, 717. Chrismatis unctione et manus impositione apostoli usi sunt ad confirmandos baptizatos, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 350. Vocatur Chrismatis sacramentum, S. Bruno Signiens., CLXV, 1102. Unctio chrismatis fit in fronte, *ibid.* ; Honor Augustod., CLXXII, 673. De chrismate et ejus usu, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 459. Quid oleum significet et balsamum, Magister Bandin., CXCII, 1102. Quæ sit hujus sacramenti forma, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 352. Quæ sit hæc forma apud Græcos, *ibid.* Forma aperta est, scilicet verba quæ dicit episcopus, Petr. Lombard., CXCII, 855. Neophyti post baptisma accipiebant manus impositionem, Tertullian., I, 1207. Ritus dandi confirmationem, S. Gregor, Magn., LXXVIII, 318. Hujus sacramenti duplex ritus, manus impositio et unctio chrismatis in fronte, *ibid.*, 350, 494, 495. Ordo confirmationis, id., CXXXVIII, 957. In octava die baptizati mitras deponunt, et ab episcopo in fronte per chrisma signantur. Honor. Augustod., CLXXII, 673. Quando parvuli sint confirmandi, Robert. Pull., CLXXXIV, 847.

Libri tractantes de confirmatione.

De manuum impositione, vel confirmatione, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 824. De sacramento confirmationis, Ivo Carnot., CLXI, 1070 ; S. Bruno Signiens., CLXV, 1102 ; Honorius Augustod., CLXXII, 673 ; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 137, 459 ; Petrus Lombardus, CXCII, 855.

XCVIII.

INDEX DE EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

—

MONITUM.

Eucharistia sub duplici respectu spectari potest, vel ut sacramentum vel ut sacrificium ; duos itaque de illa statuimus Indices. In hoc priori exhibemus Eucharistiam in eo quod sit sacramentum novæ legis a Christo, Domino institutum ad cœlestem animarum nostrarum alimoniam, in quo corpus et sanguis Christi sub apparentibus speciebus vere, realiter et substantialiter continentur Agimus : I. De hujus sacramenti natura et institutione ; II. De præsentia reali et transsubstantiatione ; III. De excellentia, et necessitate Eucharistiæ ; IV. De subjecto et usu apud veteres Christianos : V. De illius effectibus ; VI. Recensemus varios de Eucharista tractatus qui reperiuntur in *Patrologia*.

I. — *De natura et institutione Eucharistiæ.*

Eucharistiæ Sacramentum, Tertullianus, II, 79. Eucharistiæ institutio. S. Cyprianus, IV, 576. Eucharistiæ augustissimum sacramentum. Lactautius, VI, 653, 993. Eucharistia, quid? S. Optat., XI, 90. Eucharistiæ mysterium inter cœnandum celebratum, non cœna fuit, S. Ambros., XVII, 242. Sacramenti Eucharistiæ institutio, *ibid* ; Juvencus, XIX, 317. De Eucharistiæ sacramento, S. Hieronymus, XXII, 570 ; S. Augustinus, XXXIV, 723 ; XLII, 382, 658, 881 ; XLIII, 202 ; XXXIII, 200 ; XXXV, 1348. Pretii nostri sacramentum, id., XXXII, 338. Sacramentum altaris vocatur, XXXVIII, 401. Christum eo tempore corporis et sanguinis sacramentum condidisse, quæ consilium de morte ejus habebatur, S. Leo Magnus, LIV, 332. Eucharistiæ sacramentum, S. Maximus Taurin., LVII, 600 ; S. Avit., LIX, 321 ; S. Gregorius Turon., LXXI, 1195 ; S. Isidorus Hispal,, LXXXIII, 498, 264, 94 ; S. Eligius, LXXXVII, 623, Eucharistia mysterium non ratione scrutandum, Alcuinus, CI, 412, Eucharistiæ sacramentum, quid, S. Benedictus Anian., CIII, 625 ; Rabanus Maurus, CXII, 316 ; Florus, CXIX, 16, Eucharistiæ institutio, quando et cur, *ibid.*, 22 *et seq ;* Paschasius Radbertus, CXX, 1280. Eucharistiæ sacramentum, Rodulphus, CXIX, 706 ; Ratramnus, CXXI, 132 ; Gezo, CXXXVII, 577 ; Hugo, CXLII, 1327 ; S. Bruno. CLII, 66 ; Goffridus, CLVII, 269 ; S. Anselmus, CLVIII, 453. Eucharistiæ mysterium magnum et inscrutabile. Hugo de S. Victore, CLXXV, 143. 145. Eucharistiæ institutio, S. Bernard., CLXXXIII, 429 ; Robertus Pullns. CLXXXVI, 961 ; Petrus Lombardus, CXCI, 1640 ; Petrus Comestor, CXCVIII, 1618 ; Garnerius, CCV, 675 ; Innocentius III, CCXVII, 874. (Vide Tabulam Sacrificii Missæ : *de institutione Sacrificii Missæ.*)

II. — *De præsentia reali in Eucharistia atque de transsubstantiatione* : ubi, *de miraculis.*

Panem corpus suum appellat, Tertullianus, II, 348. In Eucharistia adest substantia corporis et sanguinis Christi, *ibid.*, 461, 462. Eucharistia figura corporis Christi, quo sensu, not. *ibid.*, 460. Corpus ejus in pane censetur, quo sensu, not., id., I, 1160. Eucharistia sanctum Domini corpus, S. Cyprian., IV, 376. Christi carnem ex Virgine assumptam accipimus, S. Hilarius, X, 353. Nos vere sub mysterio carnem corporis sui suminus, *ibid.*, 246, 247. Eucharistia a Donatistis data canibus qui rabie accensi ipsos dominos suos laniaverunt. S. Optatus, XI, 972. Altare sedes corporis et sanguinis Christi, *ibid.*, 1065. Calices, Christi sanguinis portatores, *ibid.*, 1068. Carpis rosam, hoc est, Domini corporis sanguinem, S. Ambrosius, XV, 1390. Ubi accesserit consecratio de pane fit caro Christi, id., XVI, 440. Transfigurandum corpus altaribus offerre, *ibid.*, 824. Corpus Christi est in altari, *ibid.*, 437. Sicut verus est Dei filius, ita vera est ejus caro, quam accipimus, et verus ejus potus, *ibid.*, 453. Ipse Dominus testificatur nobis quod corpus sum accipimus et sanguinem, *ibid.*, 444. In Eucharistia caro Christi in veritate sumitur, et sanguis in veritate bibitur, id., XVII, 753. In Eucharistiæ sacramento veritas et realitas corporis et sanguinis Christi statuitur, S. Hieronymus, XXVI, 195. Corpus Christi in Eucharistia verum et substantiale, *ibid.*, 569, Eucharistia corpus Christi, S. Augustinus, XXXVIII, 401. Panis est corpus Christi, calix sanguis Christi, *ibid.*, 1246. Eucharistia dicitur communicatio Dominici corporis, id., XXXII, 720. Eucharistia dicitur mensa magna unde accipimus corpus Christi et sanguinem, id., XXXVIII, 193. De mensa Dominica

non viles epulas, aut ignobiles potus, sed ipsius occisi Christi carnem prælibamus et sanguinem, id., XXXIX, 1662. Non omnis panis, sed accipiens b nedictionem Christi, fit corpus Christi, id., XXXVIII, 1116. Corpus suum Christus ferebat in manibus suis cum diceret, *Hoc est corpus meum*, id., XXXVI, 306, 308. Verum Christi corpus et sanguinem in sacramento etiam impii accipiunt, id., XLIII, 181. Eucharistia corporis et sanguinis Christi participatio, S. Leo Magnus, LIV. 357. In ea veritas corporis et sanguinis Christi, *ibid.*, 452. Eucharistia continet corpus et sanguinem Christi, id., LV, 67, 71, 76. In Eucharistia verum Christi corpus continetur, S. Maximus Taurin., LVII, 690. Corpus et sanguinem Domini inter summi mysterii sacramenta quotidie adorat Ecclesia, Cassiodorus, LXX, 980. De puero Judæo valde memorandum miraculum, S. Gregorius Turon., LXXI, 714, De cæco illuminato, *ibid.*, 946. De paralytico sanato, *ibid.*, 952. De contracto quem bos trahebat, *ibid.*, 962, 963. Ægroti sanati, *ibid.*, 1116. Eucharistiæ sacrificium continet realem corporis Christi præsentiam, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 228 Christi caro et sanguis in sacramento Eucharistiæ, *ibid.*, 1127, 1178. Corpus Christi in Eucharistia accipitur et sanguis ejus potatur. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 193. Veritas corporis Christi in Eucharistia; S. Eligius LXXXVII, 625. S. Hildefonsus, XCVI, 168. Quibusdam antiquitus revelata, Alcuinus, CI, 1013. Illius præsentiæ veritas miraculo ostenditur, *ibid.*, 1015. Christus vere comeditur et bibitur, *ibid.*, 504.

Substantiam panis et vini fieri corpus Christi et sanguinem nefandissimæ dementiæ est dubitare, Haymo, CXVIII, 815. Eucharistia non umbram aut figuram corporis Christi, sed ipsum corpus exhibet, Paschas, Radbert., CXX, 1367. Ipsam Christi carnem continet, *ibid.*, 1357. Panis Eucharisticus an in realitate corpus Christi, Ratramn., CXXI, 129. In Eucharistia ést caro Redemptoris, Rather., CXXXVI, 230, 402. Vini in verum sanguinem, et panis in carnem Christi conversio explicata, *ibid.*, 645. Fides firma in præsentia reali corporis et sanguinis Christi in Eacharistia, Gezo, CXXXVII, 387. Miracula diversa exposita circa præsentiam, ineffabilem Christi in Euch., *ibid*,, 392, 393 *et seq.* De realitate corporis Christi in hostia et sanguinis in calice, S. Petr. Damian., CXLIV, 312. Sententia doctorum circa veritatem Dominici corporis in Eucharistia, *ibid.*, 109, 145. Realitas corporis et sanguinis Christi, S. Anselm., CXLIX, 520. Veritas Eucharistiæ asseritur, Durand., CXLIX, 1380. Exempla varia præsentiæ realis et visibilis Christi in sacramento altaris, *ibid.*, 1417 *et seq.* De corporis et sanguinis Christi veritate, Guitmund., CXLIX, 1427. Fides præsentiæ Christi in Eucharistia, fides totius est orbis, *ibid.*, 1486 *et seq.* Mysterium corporis Christi sub specie panis et vini non repugnat rationi, *ibid.*, 1449. De natura transmutationis substantiæ unius in alteram, *ibid.*, 1444. Panis et vinum in Christi carnem et sanguinem convertuntur Laufranc., CL, 386. Eucharistia non memoriam passionis revocat tantum, Guibert., CLVI, 181. Epistola de veritate Dominici corporis, *ibid.*, 528. In corpus et sanguinem Christi fit panis et vini conversio, Goffrid., CLVII, 232. Veritas corporis et sanguinis Christi in altari probatur, S. Anselm., CLIX, 253, 256. Corporis et sanguinis Christi veritatem in altari comedimus et bibimus, id., CLVIII, 910, 912. Veritas corporis Christi in sacramento, Ivo Carnot., CLXI, 140. Christus panem et vinum in sui corporis et sanguinis substantiam vertit. S. Bruno Ast., CLXV, 225. In Eucharistia est corpus Christi nomine, re et effectu, Rupert., CLXVII, 1659, Panis fit veraciter caro Christi et vinum sanguis, Hildebert., CLXXI, 601. Realis mutatio panis in carnem Christi asseritur., *ibid.*, 600; Stephan de Balgiac., CLXXII, 1293; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 468; Petr, Abælard., CLXXVIII, 1518; S. Alger., CLXXX, 756; S. Bernard., CLXXXII, 904; CLXXXIII, 493; Zachar,, CDXXXVI, 508, 504; Gratian., CLXXXVII, 1787. Petr. Lombard., CXCI, 361 *et seq.* Fides in præsentia reali Christi in Eucharist., Hugo Rothom., CXCII, 1209. Verum Christi corpus in altari manducatur, Gerhoh., CXCIV, 1117. Vere sumitur Christus in Eucharistia, *ibid.*, Fides summa et viva in præsentia reali Christi in Eucharist., Petrus Cell., CCII, 979. Realitas præsentiæ Christi in Eucharistia. Balduin., CCIV, 407. Ermengand, *ibid.*, 1252 *et seq.;* Petr., Bles., CCVII, 1138, 1141. Panis transsubstantiatur in corpus Christi, Alanus de Insul., CCX, 360. De veritate corporis et sanguinis Christi sub specie panis et vini. Innocent. III, CCXVII, 874.

III. — *De excellentia et necessitate Eucharistiæ.*

Eucharistiæ sacramentum omnibus mandatum a Domino. Tertull., II, 79. Timendum est et orandum, ne
dum quis abstentus separatur a Christi corpore, procu
remaneat a salute, S. Cyprian., IV, 352. Nisi mandu
caveritis carnem Filii hominis, etc., S. Hilar., X, 357
Aliter enim ad regnum cœlorum non potest perveniri
S. Ambros., XIV, 1107. Eucharistia sacramentnm anti
quius et præstantius manna, id., XVI, 405. Et aliis sacra
mentis mysteriisque Judæorum, *ibid.*, 448. Corpus Christ
edimus ut vitæ æternæ possimus esse participes, id.
XV, 1816. Nec vitam habere possunt qui non mandu
caverint, S. August., XXXIII, 785, 826, 984. Præte
baptismum et participationem Eucharistiæ, non solur
ad regnum Dei, sed nec ad salutem, et vitam æternar
potest quisquam hominum pervenire, id., XLIV, 128
129. Ista sententia: Nisi manducaveritis carnem mean
etc. omnes tenet etiam infantes, *ibid.*, 123, not. 124. Eu
charistiæ participatio necessaria parvulis ad vitam æter
nam consequendam, *ibid.*, 576, 648. Qui cibum Eucharis
ticum manducare neglexerit, vitam habere non poterit i
semetipso, S. Maxim. Taurin., LVII, 330. Corpus Christ
manducandi præceptum, *ibid.*, 138. Eucharistiæ excel
lentia, S. Avitus, LIX, 321. An Eucharistia omnibu
ad salutem, necessaria S. Paulin. Nolan., LXI, 861. Eu
charistiæ utilitas, S. Gregor. Magn.. LXXIX, 159. Eju
dignitas pios tremere facit., *ibid.*, 161. Eucharistiæ excel
lentia, S. Eligius, LXXXVII, 625. Vitam æternam non ha
bet, qui Eucharistiæ panem non manducat, nec sanguine
bibit, Beda Venerab., XCII, 718. Corporis et sanguini
Christi consecratio præcipuum est salutis nostræ sacra
mentum, Alcuin.- C, 428. Eucharistiæ sacramento sac
honor et reverentia debetur, Jonas, CVI, 268. Eucha
ristia quotide sumenda, Regino, CXXXII, 428. Comm
nicandum saltem omnibus diebus dominicis, *ibid.*, 22
Communicandum ter in anno, *ibid.*, 189, 227. Eucha
ristia quater in anno percipienda, Ratherius. CXXXV
562. De Eucharistiæ dignitate expositio, Silvester I
CXXXIX, 179. Laici ter ad minimum in anno commu
nicare debent, Buchardus, CXL, 756. Eucharistia præ
cipuum Ecclesiæ sacramentum, S. Petr. Damian., CXL
109. Eucharistia an sit de necessitate salutis, Lanfrancu
CL, 611. An eam sumere teneantur infantes, *ibid.*, 53
Eucharistiæ sacramentnm saltem ter, in anno Christianu
recipere se disponat, id., CLI, 1176. Eucharistiæ sumpti
necessaria quando, Guibertus. CLVI, 329. Necessaria e
ad salutem, Rupertus, CLXVII, 1661. Eucharistiæ ma
gnificum elogium, Hildebertus. CLXXI, 516. Quibus n
cessaria. Otto, CLXXIII, 1358. Oportet non manduca
carnem Christi, si vitam in nobis manentem volum
habere, Guillelmus, CLXXL, 349. Eucharistiæ exceller
tia, S. Bernardus, CLXXXII, 1092. Eucharistiæ præc
puum est sacramentum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 25
Alicui Christiano a participatione tanti sacramenti ab
tinere non licitum est, Hugo Rothom., CXCII, 1271. Mag
et inæstimabilis, est dignitas Sacramenti Eucharisti
Balduinus, CCIV, 405. Nullus, nisi qui manducaveri
salvetur, Bonacursus, CCIV, 782. Nemo potest habe
vitam æternam, nisi manducaverit carnem Christi et b
berit ejus sanguinem, *ibid.*, 1252.

IV. — *De subjecto et usu Eucharistiæ, de dispos tionibus ad eam recipiendam.*

Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terra
anxie patimur, Tertull., II, 80. Ante omnem cibu
gustabant Eucharisticum panem, id., I, 1296. Euch
ristiæ sacramentum etiam antelucanis cœtibus, nec
aliorum manu quam præsidentium sumimus, *ibid.*, 79. E
charistiæ usus olim apud veteres, *ibid.*, 80. In ma
bus eam accipiebant, *ibid.*, 669. De manu sacerdot
id., II, 79. Ad communionem histrio non est admittendu
S. Cyprian., IV, 362. Eucharistia gestata in manus *ibid*
486, 651, 784. Sanctum Domini in arca reconditur ad d
mesticas communiones, *ibid.*, 486. Non baptizati conting
non debent corpus et sanguinem Domini, *ibid.*, 1172. E
charistia quotidie percipitur, *ibid.*, 90, 209. Communion
indignæ miraculis punitæ, *ibid.*, 485. De dispositionib
ad communionem, *ibid.*, 254. Indignis Eucharistiam da
est sanctum Domini corpus profanare, *ibid.*, Domi
corpus inquinatis manibus non accipere, aut ore pollu
Domini sanguinem non bibere, *ibid.*, 484. Ad sanctu
Domini sordidis et infectis nidore manibus accedunt *ibi*
478. Communio indigna qualis culpa, *ibid.*, 479. An
expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, an
purgatam conscientiam, Eucharistiam non accipere, *ibi*
Vis infertur corpori ejus et sanguini, *ibid.*, 486, 631, 78
Quam caute procedere debeant, qui corpus Christi s
cum ferunt, *ibid.*, 784. Eucharistia accipienda cum timo
et honore, *ibid.*, 774. Communio quotidiana, S. Hil
rius, X, 970. Communione Judas non fuit dignus, i

V. — *De effectibus Eucharistiæ.*

in æternum, Beda Venerab., XCII, 119. Corpore et sanguine Christi anima saginatur, Angelomus, CXV, 360. Effectus dignæ perceptionis corporis Christi, Gezo, CXXXVII, 382. Eucharistiam frequenter suscipiens dæmonibus est terribilis, S. Petrus Damianus, CXLV, 734. Ad sacram Eucharistiam accedentibus major erit gratiæ acquisitio, quo profundior fuerit humilitas, S. Bruno, CLXV, 139. Qui manducat Christi corpus, et bibit ejus sanguinem fit unum cum ipso, *ibid.*, 582. Eucharistiæ effectus et fructus, S. Bernardus, CLXXXIII, 274; CLXXXIV, 984, 985. Inficiuntur, non mundantur scelerosi, qui communicare non desinunt, Gratian., CLXXXVII, 1747. Panis iste communis in carnem et sanguinem mutatus, procurat vitam et incrementum, corporibus S. Anselmus, CLXXXVII, 1643. Vita est animæ, et sanitas mentis, *ibid.*, 1644. Hoc sacramento paradisus homini reseratur, et diabolus superatur. Petrus Blesens, CCVII, 1137. Corpus Dominicum quibusdam salutiferum, quibusdam mortiferum, Alanus de Insulis, CCX, 284.

VI. — *Libri de Eucharistia tractantes.*

Libri de corpore et sanguine Domini. S. Paschasius Radbertus, CXX, 1267. De corpore et sanguine Domini liber, Ratramnus, CXXI, 104. De corpore et sanguine Domini contra ineptias Joannis Scotti, Adrevaldus, CXXIV, 948. Liber de corpore et sanguine Christi. Gezo abbas Derton, CXXXVII, 372. Libellus de corpore et sanguine Domini, Silvester II papa, CXXXIX, 177, Epistola Adelmanni ad Berengarium de Eucharistiæ sacramento, Adelmannus, CXLIII, 1290. Professio fidei de sacramento corporis et sanguinis Christi, Maurilius, CXLIII, 1390, Liber de corpore et sanguine Christi contra Berengarium et ejus sectatores, Durandus abbas Troarn., CXLIX, 1376. De corporis et sanguinis Christi veritate in Eucharistia libri tres, Guitmundus archiep. Avers,, CXLIX, 1428. Liber de corpore et sanguine Domini adversns Berengarium Turonensem, Laufrancus Cantuar., CL., 407. De sacramento Eucharistiæ, Bonizo Placent., CL, 858. Opusculum de sacramento altaris. B. Wolphelmus, CLIV, 434. De sacramento corporis et sanguinis Domini, Ivo Carnot., CLIX, 135, 1071. Liber de sacra Eucharistia, Hildebertus, CLXXI, 1196. Liber de corpore et sanguine Domini, Guillelmus S. Theod., CLXXX, 346; Algerus Scolasticus CLXXX, 744; Balduinus, CCIV, 641.

NOTA. Quæstiones de materia, forma, ministro Eucharistiæ, etc., tractantur in tabula sacrificii Missæ.

XCIX.

INDEX DE SACRIFICIO IN GENERE,

MONITUM.

Sacrificium, sensu latiori sumptum, est quasi sacrum factum, proprium religionis opus, et soli Deo offerendum. In hoc Indice vicissim agimus : I. De sacrificio in genere; II. De sacrificio spirituali; III. De sacrificiis antiquis apud Patriarchas, Gentiles et Hebræos ; IV. De oblationibus et primitiis, V. De decimis; VI. De sacrificio novo.

I. — *De sacrificio in genere.*

Sacrificiorum rationalis institutio, Tertullianus, II, 310. Ob honorem Dei. *ibid.*, De sacrificio et de dono Dei digno, Lactantius, VI, 728. Sacrificium quidem exterius Deo semper debitum, etiam naturali ratione, *ib.*, not. 913. Nos vero et sacrificium iuterius, quo mens offertur Deo, et quidem etiam exterius a nobis ei deberi asserimus, *ibid.* De vero perfectoque sacrificio, S. Augustinus, XLI, 283. In omni sacrificio quatuor consideranda, id., XLII, 901. Sacrificium res antiqua, id., XXXIII. 377. Antiquitas cultus Dei in sacrificando, id., XLI, 281. Primi parentes in paradiso se ipsos Deo hostias mundissimas offerebant, *ibid.*, 701. Sacrificium uni Deo debitum, id., XXXII, 377, 378; XXXVIII, 1249; XXXIX, 1667; XLI, 255, 256, 281, 654; XLII. 382. Id attestantur miracula quæ per arcam testimonii facta sunt, id., XLI, 296, 297. Sacrificium visibile non alteri offerendum, quam illi, cui invisibile debetur. *ibid.*, 297. Cur sacrificium exegerunt dæmones, *ibid.* 460. Ideo sibi exigunt fieri dæmones, quia vero Deo deberi sciunt, *ibid.*, 298. Non corporis cujuslibet fumo, sed supplicantis animo delectantur, *ibid.*, 298. Sacrificium non solum cum juste imperat verus Deus, sed etiam cum superbe exigit falsus Deus, satis ostendit cui debeatur, id., XLII, 409. Sacrificium, sacerdotium, templum non sibi expetissent dæmones, nisi nossent, uni Deo deberi, id., XXXIII, 377. Pagani non culpandi propter sacrificia, sed quod ea exhibeant idolis, *ibid.* Non corporali creaturæ nec spiritali quamvis justæ, nec multo magis iniquæ sacrificandum, *ibid.*, 378. Non bonis diis nec malis, id., XLI, 650. Non angelis, non virtutibus Dei, *ibid.*, 654. Non martyribus, *ibid.*, 255, 256, 772. Sacrificium seu divinos honores angeli hominesque sancti respuerunt, *ibid.*, 298. Rarissimi commemorantur homines qui sibi sacrificia, aut per hæc se pro deis haberi voluerunt, id., XLII, 624. Sacrificia cur sibi exigit dæmon, *ibid.* Sacrificia cur sibi offerri voluit Deus, id., XLI. 290. Sacrificiis Deus non eget, sed in his vel acceptandis, vel reprobandis, vel percipiendis, non nisi hominibus consulit, id., XXXIII, 377; XLI, 281, 295, 296, 654. Sacrificium et laudes offerre, nobis, non Deo utile est, *ibid.*, 527; XLII, 624. Sacrificia cur sibi offerri juberet Deus, cum eis non indigeret, id., XLII, 231, 321. Sacrificium vult Deus. non ex quo crescat, sed quod prosit homini, id., XXXIX, 2252. Recte offertur sacrificium cum offertur Deo vero, cui uni tantummodo sacrificandum est, Eugyppius, LXII, 671. Sacrificium, quid. S. Isidorus Hispalensis, LXXXII, 254. Inter sacrificium et hostiam vetus discretio, id., LXXXIII, 62. Sacrificium, quid est, Alcuinus, CI, 1134. Immolatio unde dicitur. *ibid.*, 1135. Quid est libatio, *ibid*. Hostiæ unde vocantur, *ibid.* Quid sunt victimæ, et quare ita vocantur, *ibid.* Holocaustum unde vocatur, *ibid.* In omni sacrificio quatuor consideranda, cui, a quo, quid, et pro quibus offeratur. id, C, 434. Inter sacrificium et holocaustum discrimen, Rabanus Maurus, CX, 946; Hildebertus, CLXXI, 142. De sacrificio, Honorius Augustod., CLXXII, 553, 576. Solvitur quæstio, quare Deus imperaverit ut offerri debuissent sacrificia, si illi non placuerunt, Haymo, CXVII, 890. Exemplo sacrificii Abraham qualitates queis grata Deo fit oblatio, exprimuntur, nempe celeritas, continuatio et fides, S. Ambrosius, XIV, 331. Indicato duplici defectu sacrificii Cain, ostendit tria vitia in nostris oblationibus obrepere posse, *ibid.*, 329. Primitias animæ præcipue offerendas, et quæ sint illæ, *ibid.*, 336. Primitias non tempore sed sanctitate æstimari, *ibid.*, 342. Cum fide, quæ imprimis necessaria est, conjungenda ad verum sacrificium bona opera, *ibid.* Quid convenit his, qui de rapinis et nudatione miserorum offerunt sacrificia, S. Hieronymus, XXIV, 726, 727. Arguit eos, quod non veneratione sui, sed epularum desiderio immolent victimas, *ibid.*, 733. Deo non est acceptum sacrificium eorum, qui pravo fine sacrificant, S. Augustinus, XLI, 444. Quænam sacrificia jam offerre debeamus, id., XXXVI, 659. Qualia sacrificia diligit et coronat Deus, id., XXXIV, 811. Quod genus sacrificii Deo acceptum, id., XXXVII, 1318. Totus exardescat igne amoris divini, qui vult offerre Deo holocaustum, *ibid.*, 1775. Mundari etenim debet prius animus, qui munus offerre vult Deo, Taio Cæsaraugust., LXXX, 915. Ex dantis corde id quod datur accipitur, *ibid.* Exteriora

munera ex interna cordis munditia condiuntur. *ibid.* A discordantibus accipere non vult Dominus sacrificium, *ibid.*, 916. Hostiæ impiorum abominabiles, *ibid.* Arguuntur ii qui non veneratione sui, sed epularum desiderio immolant victimas. Rabanus Maurus, CXI. 863. Hæ (virtutes) in Dei sacrificio Domino placent, et sine his nullum sacrificium est acceptabile, S. Petrus Damianus CXLIV, 904. Ut placeant hæc sacrificia nostra Deo, pinguia sint et medullata, *ibid.* Sapientia sacrificium conditur, S. Bruno Sign., CLXIV, 385. Ponite manum super caput victimæ vestræ, id est, reprimite superbiam carni vestræ, *ibid.*, 387. Ad oblationem istam accendendam ligna colligamus, id est exempla justorum sectemur *ibid.* Qui ab Ecclesia discedet, nullum ei sacrificium prodest, *ibid.*, 388. Agnam immaculatam Domino offert qui se ab omni peccatorum malitia illæsum custodit, S. Bruno Sign., CLXIV, 395. Nihil nisi sanctum Deo offerri potest, *ibid.*, 453. Sacrificium Deo non offerat qui vitiis est maculatus, Gratianus, CLXXXVII, 251.

II. — *De Sacrificio spiritali.*

Quod non terrenis sacrificiis, sed spiritalibus Deo litandum est. Tertullianus, II, 608. Sacrificia spiritalia laudis designantur, *ibid.* Sacrificia spiritalia accepta prædicantur, *ibid.* Hoc sacrificium sine intermissione die ac nocte celebratis, S. Cyprian., IV, 417. De vero cultu Dei et sacrificio, Lactantius, VI, 1066. Incorporali incorporale sacrificium necessarium est, *ibid.*, 1067. Hoc est sacrificium verum, non quod ex arca, sed quod ex corde profertur; non quod manu, sed quod mente libetur, *ibid.* Sacrificium laudis, S. Hilarius, IX, 405, Ex operum sanctitate descendat. *ibid.* Sacrificium vespertinum, quid, *ibid.*, 826. Immola Deo sacrificium laudis, S. Zeno, XI, 600; S. Hieronymus, XXIV, 542. Altare et tabernaculum quibus oblatæ sunt victimæ spirituales Deo *ibid.* Victimam conscientiæ et humilitatis suæ offert Deo, *ibid.*, 821. Sacrificium Deo nos ipsi, S. Augustinus, XXXVIII, 317. Nullum sacrificium Deo acceptius justi quam se ipsi Deo offerunt, id., XLI, 700. Sacrificium præclarissimum atque optimum nos ipsi sumus, *ibid.*, 772, Homo ipse in corde suo invisibile sacrificium Dei *ibid.*, 297. Sacrificium semper habemus quod offeramus Deo, id., XXXVI, 659. Intus habemus sacrificium quo Deum flectamus, *ibid.* 475, 598. Sacrificium justitiæ per pœnitentiam, *ibid.*, 81. Sacrificium contriti cordis, id., XXXVIII, 133; XLI, 282. Sacrificium Deo offert, qui se ipsum punit, id., XXXVII, 1824. Humilitas cordis, sacrificium est, *ibid.*, 1705, Sacrificium laudis in novo Testamento succedit victimis cruentis veteris Testamenti, id., XXXIII, 558. Sacrificium laudis, sacrificium gratuitum, id., XXXVI, 578; XXXVII, 1220, 1568. Sacrificium laudis sacratius, gratiarum actio. id., XLII, 624. Sacrificium justitiæ, id., XXXII, 1195, Cogitationis et linguæ, *ibid.*, 809. Sacrificia quæ offerimus debent accendi charitate, id., XXXVI, 626. Christus sacerdos et victima sacrificium laudis implevit, id., XLII, 57. Sacrificium duplex a nobis exigit Deus, id,, XXXIX, 2169. Sacrificium nullum tam justum quam cum nos Deo offerimus, id., XXXV, 3339. Sacrificium cordis Deo oblatum nobis integrum permanet, id,, XXXIX, 1955. Sacrificium laudis nemo offert malus, *ibid.*, 1847. Quærebas quid Deo offerres pro te, offer te, nihil melius in omni creatura terrena, id. XXXVIII, 317. Te quærit Deus magis quam munus tuum, *ibid.*, 50. De homine, ut sit hostia et sacerdos Deo, mirum sacrificium, quomodo, S, Petrus Chrysolog., LII. 500. De hostia corporis et animæ Deo rationabiliter offerenda, *ibid.*, 501. Sacrificium hominis descendit a forma sacrificii Christi, *ibid.*, 502. Hostia jejunii quomodo offerenda, *ibid.*, 227. Quam hostiam offerre Deo debeamus, quæ et nobis maneat, *ibid.*, 322. Sacrificium acceptabile est bonitati et misericordiæ studere, S. Val,, LII, 702, David propheta non se sacrificiis quæ illo tempore gerebantur credebat expiandum, sed potius sacrificio cordis contriti et humiliati, Cassiodorus LXX, 351. Voluntarie sacrificat Domino, qui pro minimis suis studio pietatis exorat, *ibid.*, 383. Nosmetipsos Deo sacrificare debemus sacrificium justitiæ quid sit, *ibid.*, 50. Seipsum Domino offerre est sacrificium illi acceptissimum, *ibid.*, 198. Quæ sunt voluntaria oris sacrificia, *ibid.*, 873. Quis sacrificium laudis immolat Deo, *ibid.*, 351. Sacrificium laudis honorat Dominum, quod puritate fidei et actionum probitate fuerit immolatum, *ibid.*, 357. Voluntarie sacrificandum Domino, non cujusquam cogentis imperio, id., LXIX, 815. Holocaustum precis pro singulis virtutibus purgandis offerendum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 548. Illud non offert qui internos motus non frenat, *ibid.*, 549. In hac vita quia in multis quotidie delinquimus, oportet ut contriti cordis et contribulati spiritua Deo sacrificium offeramus, id., LXXIX. 599. Sacrificium justitiæ sancti in æterna vita Deo offerent, *ibid.*, 600. Sacrificia quænam Deus poscit, Alcuinus, CI, 586. Per Christum Deo Patri sacrificium laudis et gratiarum actiones pro omnibus bonis ab illo perceptis offerre debemus, Haymo, CXVII, 934. Tria sunt principalia et perfecta sacrificia, quæ redderre tenemur Domino, S. Petrus Damianus, CXLIV, 904. Sacrificium piæ contritionis, sacrificium justæ operationis, sacrificium laudis et jubilationis, *ibid.* Primum sacrificium placat Deum, secundum delectat, tertium honorat, *ibid.* Sacrificium piæ contritionis exigit butyrum humilitatis, quæ in tribus consistit, *ibid.* Sacrificium justæ operationis exigit oleum discretionis, *ibid.* Sacrificio contritionis opponitur absinthium indignationis *ibid.*, 905. Sacrificio justæ operationis, acetum confusionis, *ibid.* Sacrificio laudis venenum adulationis, sive detractionis, *ibid.* Quomodo matutinum et vespertinum offerimus Domino sacrificium, *ibid.*, 332. Sacrificia laudis, S. Bruno Carth., CLII, 857. De sacrificio cordis, Goffridus, CLVII, 167. Qualiter nos ipsos immolare et offerre Domino debeamus, S. Bruno Sign., CLXI, 381. Sacrificium Deo acceptabile, id., CLXIV, 387. Altare cor humanum est, *ibid.*, 398. De sacrificio angelorum, Honorius Augustod., CLXXII, 556. Sacrificium triplex, S. Bernardus, CLXXXIV, 1152.

III. — *De sacrificiis antiquis.*

De sacrificiis patriarcharum. — Primi parentes in paradiso se ipso Deo hostias mundissimas offerebant, S. Augustinus, XLI, 701. Abelis sacrificia Deus accepit, Tertullianus, II, 601. Quare, *ibid.*, Populum Christianum demonstrabat, *ibid.*, 607. Sacrificium Cain cur illud respuerit Deus, *ibid.*, 601. De sacrificiis Cain et Abelis, quorum figuræ, *ibid.*, 607. Sacrificium Abrahæ, exemplar nostri, S. Ambrosius, XIV, 331. Sacrificium Cain quid vitandum in nostris demonstrat, *ibid.*, 329, 336. De sacrificio Abelis, *ibid.*, 336. Cain a fructibus terræ, Abel ex primitiis ovium suarum hostiam Domino obtulit, id., XVI, 819. Ubi crimen ? ubi culpa ? non in oblatione muneris, sed in oblationis affectu, *ibid.* Abraham sacrificium quod offerabat divisit, *ibid.* Cur sacrificium Abelis Deo plus placuerit, id., XIV, 956. Obtulit Deo non secunda sed prima, non exigua sed pinguia, *ibid.*, 337. S. Augustinus, XXXV, 2017, Abelis sacrificium, novi Testamenti fides, id., XLII, 258. Quid significat sacrificium quod Abraham obtulit, id., XXXVII, 1362; XLI, 501. Abrahæ sacrificium figura immolationis Christi. id., XXXVIII, 133. Sacrificia ante diluvium celebrata, id., XLI, 459. Sacrificium Abrahæ, Gen. xv narratum quid significat, *ibid.*, 1361, 1362. Flamma cœlitus facta in sacrificio Abrahæ, non fuit miraculum, quare, id., XXXII. 648. Sacrificium Abrahæ in monte, id., XXXVIII, 31. Cain sacrificium veteris Testamenti terrenas opes exprimit, id., XLII, 258. Pataiarcharum sacrificia nostris congruunt, quia toti fiebant Trinitati, S. Fulgentius, LXV, 342. Sacrificia Caini et Abelis quomodo suscepta, S. Gregorius Turon., LXXI, 164. Job octavo die sacrificium offerens, S. Gregorius Magnus. LXXV, 532. Cunctis diebus Job sacrificium offerre non cessat, *ibid.*, 542. Quia Cain et Abel non æquali mente dona obtulerunt, non aquæliter sunt utriusque vota accepta, Vener. Beda, XCI, 63. De sacrificio Abraham et Isaac, *ibid.*, 244. Saul offert holocaustum, et quod stulte egerit a Samuele redarguitur, *ibid.*, 577. De sacrificio Samuelis, id., XCIII, 433. De sacrificio Noe, Rabanus Maurus. CVII, 520. De sacrificio Abraham, *ibid.*, 540. De holocausto quod Gedeon Deo offerebat per ministerium angeli ad se missi, id., CVIII, 1156. Quæritur quare Gedeon ausus fuerit sacrificium offerre Deo præter locum ubi jusserat Deus, *ibid.*, 1157. Ejusdem sacrificii significatio, *ibid.*, 1158. Quam recte sacrificium Noe de servatis cunctis animantibus obtulerit, in figuram nostri, Rupertus, CLXVII, 352. Sacrificium Job. id., CLXVIII, 954. De sacrificio Abrahæ, Hugo de S. Victore. CLXXV, 645. Sacrificium Abrahæ in quo differat a sacrificio David, Richard. S. Vict. CXCVI, 1037.

De sacrificiis paganorum. — Probat Arnobius, sive auctoritate, sive ratione, diis nulla esse sacrificia facienda, Arnob., V, 1219, 1220. Neque enim voluptatis causa diis hostiæ cæduntur, *ibid.*, 1222. Vulgarem autem opinionem illam subruit Arnobius, quæ sacrificiis deorum iram placari statuebat, *ibid.*, 1217, 1226, 1227. Neque est certe quod quis arguat, hostias diis immolari, ut res tribuant prosperas et adversas removeant, *ibid.*, 1229, 1330. Deinde vero dicitur: Absurdum est deos

sacrificiorum pretio beneficia sua vendere, *ibid.*, 1231. Neque potiori ratione, [illegible] sacrificia diis honoris atque amplificandæ illorum potentiæ fieri. *ibid.*, 1232, 1233, 1234, 1236, 1240. Neque respondere juvat, antiquitate ac longa consuetudine diversis diis victimas diversas mactari, *ibid.*, 1244, 1245. Objicientibus ethnicis diis bonis, ut prosint, et malis, ne noceant, sacrificandum, quid respondet Arnobius, *ibid.*, 1246. De sacris deorum Romanorum, Lactant., VI, 1028. De sacris introductis a Fauno et Numa, *ibid.*, 1029. De diis et sacris barbarorum, *ibid.*, 1030. Sacrificia humana, *ibid.* De origine sacrorum et religionum, *ibid.*, 1031. Cybele sacra a Gallis sacerdotibus celebrantur. *ibid.*, 206, Apud Cyprios humanam hostiam Jovi Teucrus immolavit, *ibid.*, 230. Erat lex apud Tauros, ut Dianæ hospites immolarentur, *ibid.* Galli Hesum atque Tentatem humano cruore placabant, *ibid.* Apparet tamen antiquum esse hunc immolandorum hominum ritum, *ibid.*, 231. De infantibus Saturno immolatis propter odium Jovis, *ibid.*, 252. Sacrificium gentium detestabile. S. Zeno, XI, 363 Sacrificia paganorum non ideo putanda bona, quia ea fieri Deus non impedivit. S. August., XL, 583. Sacrificia in torcularibus gentes faciebant. id., XXXV, 2085. Sacrificia Hebræorum inter et paganorum quid interest, id., XLII, 386. Valuit sacrificium apud gentiles pro majoribus ad peccatum originale delendum, et sola fides pro parvulis. S. Greg. Magn., LXXV, 636.

De sacrificiis Judæorum. — In uno tantum loco sacrificare debebant Judæi, Tertull., II, 607. Sacrificia legis necessaria erant, non voluntaria, S. Hilarius, IX, 545. 506. Sacrificium Judœorum improbatum, S. Zeno, XI, 363, 364. In solo Hierosolymitano templo fieri poterat, *ibid.*, 515, adn. 2. Sacrificia temporalia non perpetua nec vera fuerunt indicta Judæis, nec salutaria, S. Philastrius, XII, 1231. Cur Moyses post oblatum sacrificium, dimidiam partem sanguinis in crateras miserit, dimidiam autem ad altare effuderit, S. Ambrosius. XV, 1220. Respuit sacrificia victimarum, et Evangelii obedientiam docet esse super sacrificium, S. Hieron., XXIV, 34. Hostiæ ergo et immolatio victimarum non principaliter a Deo quæsita sunt, sed ne idolis fierent, *ibid.*, 34. Audiant Judæi quod Deus non quærat sacrificia, sed offerentium animum, *ibid.*, 654. Nolo carnes, victimas detestor, sacrificia Judæorum, *ibid.* Sacrificium Judæorum in victimis pecorum, S. Augustinus, XXXVI, 302, 303. Cur animalia tantum immaculata olim oblata, id., XLII, 624. Sacrificia pecorum Deum non delectabant, id., XXXIV, 810. Quare filii Israel sacrificabant visibiliter pecorum victimas, id., XL, 31. Sacrificia vetera magis populo perverso congruenter imposita quam Deo desideranti oblata, id., XLII, 346. Sacrificia carnalia data sunt Judæis, ne in idola defluerent, id., XXXV, 1468. Sacrificare extra templum quod erat Jerusalem, an licebat, id., XXXIV, 702, 863, 804. Quænam sacrificia pro populo, pro principe, pro sacerdote offerebantur, *ibid.*, 686, 687. Sacrificia pro peccatis, dicta peccata, id., XL, 253; XLII, 744; XLIV, 403. Sacrificia diversa pro peccatis, id., XXXIX, 1541. Sacrificia Hebræorum et paganorum quid interest, id XLII, 386. Sacrificia Hebræorum, Gentium, Christianorum quid sint respectu veri sacrificii. *ibid.*, 382, 409. Sacrificia prisca sanctorum figuræ veri sacrificii Christi, id., XLI, 293. Sacrificia illa omnia multis et variis modis unum sacrificium, cujus nunc memoria celebratur, significaverunt, id., XLIII, 231, 386, 406, 624, 625, 626, 661. Christi sacrificii erant umbræ omnia sacrificia legis et prophetarum, id, XL, 249. Sacrificii veteris abolitio. id., XXXIX, 2066. Ad sacrificium pro peccatis, holocausti, etc., quænam animalia adhibenda, id., XXXIV, 686, 698. Sacrificium pro peccato non offerebatur nisi cum holocausto *ibid.*, 675, 676. Sacrificia vetera significabant gratiam, non efficiebant, id., XXXIII, 633. Sacrificiis Veteris Testamenti convincebantur peccatores potius quam mundabantur, id., XLIV, 139. Sacrificium quod præceperat Deus, aptum fuit primis temporibus, nunc vero non ita est, id, XXXIII, 527. Sacrificia vetera, tanquam verba promissa sublata sunt dato, sacrificio corporis Christi, id., XXXVI, 441, 442. Sacrificia etsi jam non sint in operibus, manent tamen in auctoritate significandi, id., XLII, 231. Ad sacrificia vetera quidquid pertinebat, figuræ nostræ fuerunt, *ibid.*, 320. De holocausto non manducabatur, id., XXXIV, 823. Sacrificia olim cur præceperitt Deus, cum ipsi ea non placuerunt, id., XXXV, 2390. Sacrificiorum veterum abolitio revelata, id., XXXIX. 1816. Sacrificia veteris legis allegorice exposita, S. Paul. Nol., LXI, 194. Sacrificia antiquæ legis sacrificium quo se Christus patri obtulit præfigurabant, S. Fulgent., LXV, 182, 342. Quare adventu Christi sacrificia finem acceperunt, Cassiod., LXX, 288. Sacrificia ordinis Aaron perierunt, Melchisedech vero manserunt, *ibid.*, 796, 797. Sacrificia veteris legis, quid significabant, S. Greg. Mag., LXXVI, 73. Sacrificia veteris legis suam dignitatem accipiunt æb eucharistico novæ legis sacrificio, id., LXXXIII, 179, 432. Sacrificiorum veterum reprobatio ex testimonio Isaiæ, Jeremiæ, Joelis et Malachiæ, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 526. De variis Judæorum sacrificiis, Raban, Maur., CVIII, 256, 260 *et seq.* Illa sacrificia quæ sub legalium cœremoniarum ritu offerri jubentur, ad quid referuntur, S. Petr. Damian., CXLIV, 607. De reprobatione sacrificii Judæorum, et de electione sacramenti Christianorum, Samuel Maroch., CXLIX, 358, 359. Hostia pacificorum, S. Bruno Sign., CLXIV, 386. Lex hostiæ pro peccato, *ibid.*, 401, 402. Sacrificium pro peccato, *ibid.*, 433. Sacrificia veteris legis usque ad Christum suum tempus habuerunt, *ibid.*, 837. Vetera sacrificia a Deo acceptabantur, non propter sanguinis effusionem, sed propter significationem, *ibid.*, 375. Apud Judæos sacrificium pro mortuis vocabatur panis lugentium. Rupertus, CLXVIII, 138. Sacrificia legis carnali non jussa sed permissa, id., CLXX, 83. De variis Judæorum sacrificiis, id., CLXVII, 747 *et seq.* Ad quid sacrificia legalia, Honorius Augustod., CLXXII, 1151. De holocaustis et modo offerendi, Petrus Comestor, CXCVIII, 1195. De sacrificiis pacificis et salutaribus, *ibid.*, 1196. De oblatione inanimatorum, *ibid.*, 1197. De hostiis pro peccato, *ibid.*, 1198. Pro peccato sacerdotis, *ibid.* Pro peccato synagogæ, *ibid.*, 1199. De hostia pro peccato principis, *ibid.* De hostia pro peccato animæ. *ibid.*, 1200. Sacrificiorum veteris legis tria genera, quid designent, Adam. Præmonstratensis, CXCVIII, 554.

IV. — *De oblationibus et primitiis.*

Primitias non tempore, sed sanctitate æstimari, S. Ambrosius, XIV, 342. De primitiarum oblatione. Cassian., XLIX, 1172. Primitiarum oblatio Deo grata, *ibid.*, 1171. Primitiæ Deo sunt offerendæ, Maximus Taurin, LVII, 901, 904. Oblationem suam olim fideles tum clerici, tum laici in Missa communicaturi, ad altare ad sui communionem offerebant., S. Gregor. Magn., LXXVIII, 179, 432, 497, 549. Oblationes erant duplicis generis, aliæ in corpus Domini consecrandæ, aliæ ad usus pauperum benedicendæ, *ibid.*, 550. De muneribus, vel oblationibus Deo offerendis, Taio Cæsaraugus., LXXX, 915. Oblationum quatuor genera, S. Isidor, Hispal., LXXXIII, 323. De oblationibus fructuum quæ ministris Ecclesiæ conferuntur, Criscon., LXXXVIII, 885. Oblationes offerri in Quadragesima non oportere, *ibid.*, 899. Oblationem offerri in domibus non oportere, *ibid.*, 900. De quatuor generibus principalium oblationum, Ven. Beda, XCIII, 387, 408. Filii Israel primitias Domini offerre et sanctuarinm facere jubentur, id., XCI, 399. De primitiis offerendis, ip., XCIII, 376. De primitiis, Smaragdus abbas, CII, 953. De eo quod locutus est Dominus ad Moysen de oblatione primitiarum, Raban. Maur., CVIII, 139. Ubi omnes oblationes filiorum Israel atque primitias sacerdotibus atque Levitis concedit, *ibid.*, 695. De primogenitis sacrificandis Domino, *ibid.*, 393. De primitiis frugum offerendis, *ibid.*, 946. Ea quæ apud Judæos offerebantur in usus transibant sacerdotum. Haymo, CXVII, 33. Quæ species ad altare et non ad sacrificium offerantur, Regino Prum., CXXXII, 204. Ut ea quæ in ecclesiis offerri non possunt. ad domum sacerdotis a fidelibus deferantur, *ibid.* De oblatis, ut de Sabbato in Sabbatum innoventur, *ibid.*, 306. De oblationibus Ecclesiæ, *ibid.*, 232. De oblationibus parochitarum cujus esse debeant, Burchardus Worm., CXL, 699. Quod in unaquaque Ecclesia tam de reditibus quam oblationibus quatuor debeant fieri portiones, *ibid.*, 701. De his qui oblationes defunctorum aut negant aut difficulter reddunt, *ibid.* Sal omnibus præcipitur oblationibus, quare, S. Petr. Damian., CXLIV, 897. De primitiis seminum, Canut., CLI, 1174. De oblationibus fidelium quot portiones fient, et quæ cuique proveniat, Ivo Carnot., CLXI, 1084. De primitiis quas Dominus ad constructionem tabernaculi jussit tolli, Rupertus abbas, CLXVII. 699.

V. — *De decimis.*

De decimarum oblatione. Cassian., XLIX, 1172. Decimarum oblatio Deo grata, *ibid.*, 1171. Decimæ Deo sunt offerendæ, S. Maxim, Taurin., LVII, 901, 904. De decimis dividendis, S. Chrodeg., LXXXIX, 1089. De decimis offerendis, Beda Ven., XCIII. 376. De decimis, Smaragd. abbas, CII. 953. De decimis fidelium, Jonas Aurel., CVI, 204. De decimis terræ et frugibus et pomis quo-

VI. — *De sacrificio novo.*

C.

INDEX DE MISSÆ SACRIFICIO.

ORDINE LOGICO DISPOSITUS, ET VARIAS CIRCA ILLUD SS. PATRUM REFERENS SENTENTIAS.

ORDINE LOGIO DISPOSITUS, ET VARIAS CIRCA ILLUD SS, PATRUM REFERENS SENTENTIAS.

—

MONITUM.

Missa unicum est novæ legis sacrificium: est latrenticum sive honorarium; eucharisticum in gratiarum actionem pro omnibus collatis et conferendis beneficiis; est propitiatiorum et satisfactorium pro peccatis et pœnis debitis; est omnium bonorum impetratorium, spiritualium primo, et secundario temporalium. In hoc Indice vicissim tractamus: I. De figuris et prophetiis circa missæ sacrificium; II. De ejus institutione; III. De illius natura et præstantia; IV. De forma; V. De materia; VI. De virtute hujus sacrificii; VII. Cui offeratur; VIII. Pro quibus offerri vel non offerri liceat; IX. De ministro sacrificii; X. De modo offerendi; XI De lingua, hora et locis in quibus missa celebrari debeat; XII. De defectibus in celebratione occurrentibus; XIII. De modo audiendi missam; XIV. De auditione missæ; XV. De missæ celebratione, historice et liturgice; XVI. De ordinatione missæ; XVII. De variis circa missam statutis; XVIII. De theologicis quæstionibus; XIX. De missis variis: XX. De variis; missæ partibus; XXI. Libri de missa tractantes qui in *Patrologia* repeiiuntur.

I. — *De figuris et prophetiis sacrificii missæ.*

II. — *De institutione sacrificii missæ.*

III. — *De natura sacrificii missæ, et de ejus excellentia.*

et vini dedit hominibus, Rabanus Maurus, CVII, 316 *et seq.* Hæc ipsa est, et ideo Christi est caro, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur, id., CXII, 1515. Aliud esse corpus Domini quod ex substantia panis ac vini pro mundi vita quotidie per Spiritum sanctum consecratur *ibid.*, 1514. Passio Christi renovatur quoties missa celebratur. *ibid.*, 1517. — De veritate corporis et sanguinis Christi in sacrificio missæ, Paschasius Radbertus, CXX, 1277 *et seq.* — Christus pro nobis in altari quotidie immolatur, Hincmarus, CXXV, 915. Et in imagine panis vera est caro Christi, *ibid.*, 920. — In missa corpus et sanguis Christi conficitur, Ratherius, CXXXVI, 714. — Christus in altari est sacrificium et sacerdos, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 922. In missa sacrificatur corpus et sanguis Christi, *ibid.*, 553. — Quod panis et calix non qualibet sed certa consecratione fit corpus Christi, Ivo Carnot., CLXI, 135. Panem quem Dominus fregit et dedit discipulis suis esse corpus Domini Salvatoris, et calicem quem porrexit eis esse sanguinem ejus, *ibid.*, 140. Sacrificium Ecclesia duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, et invisibili D. N. J. C. carne et sanguine. Apud, Ivonem Carnot., CLXI, 152. Dominus noster Jesus Christus illud quod pro nobis proxime erat traditurus, corpus dedit discipulis ad manducandum. et sanguinem, quem pro nobis fusurus erat, tradidit ad bibendum. id., CLXII, 588 — ille enim verus est Agnus, qui in cruce pro nobis immolatus est, cujus sacrificium mystice in missa renovatur, et sub speciebus panis et vini substantialiter et spiritualiter traditur, S. Bruno, CLXIV. 255. — Post cœnam veteris paschæ panem et vinum in corpus et sanguinem suum divina potentia transmutavit, Hugo de S. Victore, CLXXVI. 461. — Panis ille ante consecrationem panis est, et vinum similiter vinum est, post consecrationem panis corpus Christi et vinum sanguis, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1741.

Nos audiamus panem] quem fregit Dominus, deditque discipulis, esse corpus Domini Salvatoris, Algerus, CLXXX, 777. — Quod immolatio Christi in altari, non dicitur quod iterum occidatur, sed quod vera ejus immolatio repræsentata, idem in altari nunc, quod tunc in cruce operetur, Algerus Scholasticus, CLXXX, 786.

Illud quod offertur et consecratur a sacerdote vocari sacrificium et oblationem, quia memoria est et repræsentatio veri sacrificii et sanctæ immolationis factæ in ara crucis, Petrus Lombardus, CXCII, 866. — Quod vere una eademque caro sit, quæ nunc in altari de pane consecratur, et illa quæ de Virgine nata et in cruce passa creditur fuisse, Petrus Blesensis CCVII, 1138. Quod presbyter in consecratione sacrificium commemorans, et unitans cum lacrymis passionem Christi, sit Christus et crucifixus, et sacrificans et sacrificatus, *ibid.*, 1141.

Excellentia. —Istud divinum et cœleste sacrificium,ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, S. Ambrosius, XVIII, 753. Ubi adest in præsentia sanctorum angelorum, ubi tu es sacerdos et sacrificium mirabiliter et ineffabiliter constitutus, *ibid.*, Ut concedas mihi peccatori hoc cœleste sacrificium celebrare cum timore et tremore, cum cordis puritate etc, *ibid.* Descendat illa sancti Spiritus tui invisibilis forma, qui me indignum sacerdotem tuum doceat tantum tractare mysterium, *ibid.*, 754. Ipsum sacrosanctum mysterium corporis et sanguinis tui, quo quotidie in Ecclesia tua abluimur et sanctificamur, etc, *ibid.*, — Illud cœlestis mensæ sacramentum, quæ fideles et pias animas pascit carne et potat sanguine, S. Augustinus, Appendix, XL, 977. Istud tui sacramentum præcellit universa, *ibid.*, Sacrificium pretii nostri, *ibid.*, 777. — Oblatio corporis et sanguinis Christi nunc est pro omnibus antiquæ legis saarificiis, S. Leo Magnus. LIV, 841. — Quis fidelium habere dubium possit, in illo Jesu Christi mysterio angelorum chorus adesse, summa imis sociari, terram cœlestibus jungi, etc., B. Alcuinus, CI, 1087. Ergo licet ab homine offeratur tamen sacramentum hoc res divina est, *ibid.* Supernos cives huic interesse mysterio non dubito, *ibid.* In ipsa immolationis hora cum astantibus sibi ministris cœlestibus Christus, ut proposita consecret, adesse credendus est, *ibid.*, 1088. Quis comprehendere potest profunda mysteria hujus sacrificii quod pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii semper imitatur. *ibid.*, 1089. Instituitur hoc ineffabile Sacramentum cujus sanctificatione sine intermissione expiaremur, *ibid.*, 1091. — Nihil enim in sacrficiis majus esse potest quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hæc potior est, sed hæc omnes præcellit, Remigius Curiensis, CII, 1101.

Nec dubites in illa hora sacrificii corporis et sanguinis tui Redemptoris angelos adesse suo Creatori, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 918. Istud divinum et cœleste sacrificium ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, *ibid.*, 922, ex S. Ambrosio. Ubi adest sanctorum angelorum præsentia, ubi tu es sacrificium et sacerdos mirabiliter et ineffabiliter *ibid.* Doce me per Spiritum sanctum tuum tantum tractare mysterium ea reverentia et honore, ea devotione et timore quibus oportet et decet, *ibid.*, 921. Fac me per gratiam tuam semper illud de tanto mysterio credere et intelligere, sentire et firmiter tenere, dicere et cogitare quod tibi placet et quod expedit animæ meæ, *ibid.* Quia non sum dignus accedere ad tantum mysterium propter nimia peccata mea, et infinitas negligentias, *ibid.*, 922. — Sacramentum corporis et sanguinis Christi unum est ex his in quibus principaliter salus constat, et inter omnia singulare, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 461. — Tota curia cœlestis cum Salvatore nostro præsens adest quoties missa celebratur, Odo de Soliaco Paris. episc., CCXII, 60. — Angeli semper in sacrificio præsentes exsistunt, Innocentius III, CCXVII, 891.

IV. — *De forma sacrificii missæ.*

Ipsis Domini verbis corpus ac sanguinem ejus consecrari et vere confici, S. Ambrosius, XVI, 443. Sermo Christi operatorius est, ut sint quæ erant, et in aliud commutentur, *ibid.*, 440. In Eucharistia ante benedictionem verborum cœlestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur, *ibid.*, 407. — Panis ille quem videtis in altari, sanctificatus per verbum Dei, corpus est Christi, S. Augustinus, XXXVIII, 1099. Calix ille, imo quod habet calix, sanctificatum per verbnm Dei, sanguis est Christi, *ibid.* Cum cruce et interpositione Dominicorum verborum altaris sacramenta conficiuntur, id., XXXIX. 2204. — Christi virtute et verbis consecratur semper, et consecrabitur, B. Alcuinus, CI, 1087. Christi virtute et verbis panis ille ab initio consecratus est, *ibid.* Hoc corpus, et hic sanguis non in spicis et in sarmentis colligitur, sed certa consecratione mysticus fit nobis, *ibid.*, 1088. — Ad illa verba Domini, hoc est corpus meum, fit corpus Domini, Rabanus Maurus, CXII, 1514. — Cum sacerdos illa Christi verba pronuntiat. Hoc est corpus meum, panis et vinum in carnem et sanguinem convertuntur, Petrus Damiani, CXLV, 881. — Deus omnipotens per fidem et solemnia verba sacerdotis, licet peccator sit, substantiam panis et vini vertit in veram substantiam carnis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, Joannes archiepiscopus Rotomag., CXLVII, 235. — Jusjurandum Berengarii Turonensis presbyteri quo confitetur panem et vinum quæ ponuntur in altari per mysterium sacræ orationis et verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram et propriam carnem et sanguinem Jesu Christi Domini nostri, S. Gregorius VII, CXLVIII, 811. — Verba sacerdotis ad consecrationem prolata sunt potestativa, Hildebertus, CLXXI, 536. — Visibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui verbo suo secreta potestate convertit, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1525. Antequam consecretur panis est; ubi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi, *ibid.*, 1521. Panis iste panis est ante verba sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi, *ibid.*, 1520. — Indubitanter credimus verba illa a sacerdote eo ordine et ea intentione dicta panem et vinum in verum corpus Christi et in verum sanguinem commutare, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 141. Ante verba Christi calix est vini et aquæ, ubi autem verba Christi operata fuerint, sanguis efficitur, *ibid.*, 142. — Cum hæc verba proferuntur, Hoc est corpus meum, etc., conversio fit panis et vini in substantiam corporis et sanguinis Christi, Petrus Lombardus, CXCII, 856.

V. — *De materia sacrificii missæ.*

Christus panem corpus suum fecit, Tertullianus, I, 1260. Panem Christus corpus suum appellat, id., II, 461. Pane corpus suum repræsentat, *ibid.*, 262. — Dominus panem et calicem mistum vino obtulit, S. Cyprianus, IV, 377. Sanguis Christi non offertur si vinum desit in calice, *ibid.*, 381. Aqua sola offerri non potest, nec vinum solum, *ibid.*, 382, 384. — In calicem quid mittitur? Vinum. Et quid aliud? Aqua, S. Ambrosius, XVI, 446. — Mysterium Ecclesiæ Christianæ non est in victimis irrationalibus immolandis, sed in oblatione panis et vini S. Hieronymus, XXIII, 961. — In Eucharistia non debet offerri aqua sola, sed vinum aquæ mistum, S. Augustinus, XLII, 1220. — Sicut aqua sine vino consecrari non potest, sic nec vinum sine aqua transsubstantiari valet, Gennadius, LVIII, 1045. Aquarii hæretici aquam solam

VI. — *De virtute sacrificii missæ.*

VII. — *Cui offertur sacrificium missæ.*

VIII. — *Pro quibus offertur sacrificium missæ. — Pro quibus non.*

IX. *De ministro sacrificii missæ.*

X. — *De modo offerendi sacrificium missæ.*

XI. — *De lingua, de hora, de locis in quibus sacrificium missæ celebrari debet.*

bus missa celebrari potest, Belethus theologus Paris., CCII, 44. — Missarum celebrare in lingua materna an liceat, Petrus Pictaviensis, CCXI, 1231, 1232.

Hora. — Sacrificium horis vespertinis in Africa, S. Cyprianus, IV, 386 387. Dominicum post cœnam non celebratur, *ibid.*, 386. Resurrectionem Domini mane celebramus, *ibid.* — Missa in Dominica solemn ter celebrata hora circiter septima, S. Augustinus, XLI, 829. — Ut hora tertia missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 282. — Ut omnes sacerdotes horis competentibus diei et noctis suarum soneut, ecclesiarum signa, et sacra tunc Deo celebrent officia, Carolus Magnus, CXVII, 219. — Telesphorus papa constituit ut omni tempore nullus ante horam tertiam missam celebrare præsumeret, id., CXXXI, 1030; CXXXII, 188, 224. — Nullis aliis temporibus, nisi in Nativitate Domini, missam nocte celebrandam, Ivo Carnot., CLXI, 175. Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ, quia, etc., *ibid.*, 1090, ex epistol. Telesphori papæ. Post meridiem excepto jejunii tempore non celebranda missa, id., CXLVII, 110.

Loci. — Missæ fiant nisi in domo Dei, S. Augustinus, XXXIX, 2277. — Olim in cœmeteriis missa celebrata in memoriam martyrum qui ibidem erant tumulati, S. Leo Magnus, LV, 21 not. — Missæ sacrificium quibus in locis sit peragendum, S. Maximus Taurin., LVII, 899. — Quod missarum celebratio abbi quam in Deo dicatis locis non debeat fieri nisi magna compulerit necessitas, Felix IV papa, LXV, 15. — Missæ privatæ in privatis ædibus, S. Gregorius Magnus, LXXV, 395. Missæ publicæ in oratoriis non celebrandæ ne aliorum impediatur justitia, id., LXXVII, 547, 548. Neque in monasteriis ne præbeatur occasio conventus, vel mulierum fiat novus introitus, *ibid.*, 1342. Missas publicas in monasteriis celebrare cur episcopis aliquando prohibitum, *ibid.* 832. — Nullus extra ecclesiam per domos, vel in locis non consecratis missam cantet, S. Hildefonsus Toletanus, XCV, 1376. — Ut nullus sacerdos in domibus vel in aliis locis, nisi in ecclesiis dedicatis, celebrare missas audeat, nisi necessitas compellit, Carolus Magnus, XCVII, 219. Ut nullus presbyter in alterius parochia missam cantare præsumat, nisi in itinere fuerit, *ibid.*, 325. Illud nobis iterum inculcandum populisque denuntiandum summopere visum fuit, ut missarum celebrationes in locis incongruentibus fieri omnino non debeant, *ibid.*, 619. Satius igitur est missam non audiri quam eam ubi non licet nec oportet, celebrari aut audiri, *ibid.* Ut sacra mysteria nulluss presbyter, nisi in locis ab episcopo consecratis, agere præsumat, *ibid.*, 772. Ut missarum celebrationes in locis non consecratis et incongruentibus non fiant, *ibid.*, 773. — Constituitur supra corpus missas celebrari, Rabanus Maurus, CVII, 357. — Ut nullus missam celebret in altari non consecrato, vel sine tabula ab episcopo consecrata, Hincmarus Rhemensis, CXXV, 791. In domo ne fiant missæ sine licentia episcopi, *ibid.* 802. — In aliis locis sacrificare et missas celebrare non licet, nisi in his in quibus episcopus proprius jusserit, Isidor Mercator, CXXX, 50. De eo quod non liceat super monumenta mortuorum missas tenere, *ibid.*, 578. Missæ præter necessitatem non debent celebrari nisi in locis consecratis, *ibid.*, 1057. Missas laici celebrare faciunt in suis domibus, *ibid.*, 218. — Nullus in aliena parochia missam cantet sine parochiani presbyteri licentia, Rather. Veron., CXXXVI, 561. — Nullus missam cantet extra ecclesiam, nec in domibus aut locis non consecratis, *ibid.*, 559. Docemus ut sacerdos in nulla domo missam celebret nisi in consecratis ecclesiis, præterquam ob extremam alicujus ægritudinem, id., CXXXVIII, 501; Ivo Carnot., CLXI, 177, 1089.

XII. — *De defectibus in missæ celebratione occurrentibus.*

Missæ defectus, vel circa eucharistiam accidentes, quibus pœnis canonicis plectantur, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 456. Cum a sacerdotibus missarum tempore sancta mysteria consecrantur si ægritudinis accidat quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri ministerium, quid faciendum, Conc. Toletan, VI, id., LXXXIV, 406. — Qui calicem inter missam suam effundat, jejunet tringinta dies, S. Egbertus Eborac., LXXXIX, 428. — Si per negligentiam de calice aliquid stillaverit in terram, quid faciendum, Theodorus Cantuar.. XCIX, 950. Si super altare stillaverit calix, sorbeat minister stillam et tres dies pœniteat, *ibid.* Qui evomuerit sacrificium, et a canibus consumitur, annum unum pœniteat. Sin autem, quadraginta dies pœniteat, *ibid.* Si sacrificium evomuerit infirmitatis causa, septem dies pœniteat *ibid.* Qui perfundit calicem, dum solemnitas missæ celebratur, quadraginta dies pœniteat, *ibid.*, 951. — Si tempore missarum aliquis eventus ægritudinis accesserit, quid faciendum, ex Conc. Tolet., VII, id., CLXI, 194. — Missæ defectus quam severe olim expiati, S. Bern., CLXXXII, 181. In missa calicem non consecranti ex negligentia, quid agendum, *ibid.*

XIII. — *De modo audiendi missam.*

In mysterio gemitus, screatus, tussis, risus abstine, S. Ambrosius, XIV, 223. — Cum silentio exspectanda est sanctarum missarum celebratio, S. Augustinus, XXXIX, 2275. Quoties aut in die Dominico aut in aliis majoribus festivitatibus missæ fiunt, nullus de ecclesia discedat, donec divina mysteria compleantur, *ibid.*, 2276. Culpa garrientium in ecclesia dum divina mysteria celebrantur, *ibid.*, 2287. Reprehenduntur qui ab ecclesia ante discedunt quam mysteria compleantur, *ibid.*, 2077. — Non licebat ante missam comedere diebus Dominicis, S. Gregorius Turon., LXXI, 256 not. — Qua cordis dispositione missam audire debeamus, S. Gregorius Magnus, LXXXVII, 425. — De missis nullus laicorum ante discedat quam Dominica dicatur Oratio, et si episcopus præsens fuerit, ejus benedictio exspectetur, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 285, Conc. Aurelian. II. Sacrificia matutina missarum sive vespertina nullus cum armis pertinentibus ad bellorum usum exspectet, *ibid.* Missa integre est audienda, *ibid.*

Ut populus ante completam missam et benedictionem acceptam egredi non præsumat, S. Hildefonsus Toletanus, XCVI, 897. — Tunc temporis non solum presbytero non licebat missas celebrare, sed nec etiam cæteris fidelibus adesse divinis mysteriis, nisi vellent communionem accipere, Theodorus Cantuar., XCIX, 1136. — Statutum est Aurelianensi concilio ut populus ante benedictionem sacerdotis non egrediatur de missa, Walafridus Strabus, CXIV, 951. — Missa audienda a Christianis in propria ecclesia, Isidorus Mercator, CXXXII, 420, 482. Audienda integra, *ibid.*, 225, 226, 287. — Ad quam (missam) unusquisque fidelium tanta compassionis devotione debet accedere, quanta eum pro se crucifixum debet conspicere, Petrus Abælard., CLXXVIII, 687. — Missæ sacrificio assistentium quales dispositiones esse debeant, Guerricus abbas CLXXXV, 87.

XIV. — *Quando missa sit audienda et celebranda, quibus audienda.*

Quando. — Omnes Christiani omni Dominica deben offerre et communicare, S. Ambrosius, XVII, 656. Monet ut qui juxta Ecclesiam est, et cecurrere potest, quotidie audiat missam, *ibid.* — Alibi nullus dies prætermittitur quo non offeratur, alibi Sabbato tantum et Dominico alibi tantum Dominico, S. August., XXXIII, 200. Bis sacrificium offertur, et mane et ad vesperam, quinta Sabbati hebdomadæ ultimæ Quadragesimæ, *ibid.* Missarum celebrationi intersit quisque die Dominico, id., XXXIX 2275. In die vero Dominica nullus se a sacra missarum celebratione separet, *ibid.* Quoties aut in die Dominico aut in aliis majoribus festivitatibus missæ fiunt, nullus de ecclesia discedat donec divina mysteria compleantur *ibid.*, 2276. — Illud quoque volumus custodiri, ut cum solemnior quæque festivitas conventum populi numerosioris indixerit, et ea fidelium multitudo convenerit quam basilica simul una recipere non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur, S. Leo Magnus, LIV, 627 Biduo ante Pascha non celebratum sacrificium missæ *ibid.*, 516. — Missa diebus tantum festis præcepta, S. Germanus Paris., LXXII, 143. — Et sufficit sacerdoti unam missam in una die celebrare, S. Egbertus Eboracensis LXXXIX, 386. — Ut missa sanctæ Dei Genitricis quater in anno solemniter celebretur, Carolus Magnus, XCVII 208. — Ut diebus Dominicis populus per missas peculiares a publicis non abstrahatur, Theodulphus Aurelian. CV, 205. — Unusquisque porcarios, et alios servos suo Dominicis diebus vel festivis ad missam venire faciat Leo papa IV, CXV, 683. — Dominico die audienda est missa, Isidorus Mercator, CXXX, 405. — Missæ sunt frequentandæ Dominicis atque aliis diebus festis, Riculfus CXXXI, 16. — Porcarios, et alios pastores vel Dominico die ad miseam venire facite, Ratherius, CXXXVI 563. — Ut oblatio altaris singulis Dominicis diebus fiat Burchardus Wormatiensis, CXL, 757, ex decretis Fabii papæ. — Ivo Carnot., CLXI, 168. — Ut presbyteri plebes admoneant, ut bubulcos atque porcarios in principalibus festis ad missam venire permittant, ex Conc. Rothomag., CLXI

194. — Nocte sancta nativitatis Domini missas celebrent, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1540.

A quibus audienda. — Omnes Christiani omni Dominica debent offerre et communicare, S. Ambrosius, XVII, 656. — Missarum celebrationi quisque die Dominico intersit, S. Augustinus, XXXIX, 2275. — Sacramentis altaris interesse non possunt qui nondum regenerati noscuntur, Gennadius, LVIII, 1027. — Excommunicati missæ tempore pulsi ab ecclesia, S. Gregorius Turon., LXXI, 1080. — Nullus alterius parochianum, nisi in itinere, aut si sibi placitum fuerit, ad missam recipiat, S. Hildefonsus Toletanus, XCVI, 1377. Excommunicatis missam ne cantetis, et plebi vobis commissæ ne hoc faciat interdicatis omnino, *ibid.*, 1378. — Tunc temporis non solum presbytero non licebat missas celebrare, sed nec etiam exteris fidelibus adesse divinis mysteriis, nisi vellent communionem accipere, Theodorus Cantuar., XCIX, 1136.

XV. — *De celebratione missæ. — Pars historica et liturgica missæ.*

Ad eucharistica sua benedicenda Ophitæ introducebant serpentem, Tertullianus, II, 64. In manibus corpus Christi accipiebant, id., I, 669. De manu præsidentium, id., II, 79. Etiam antelucanis cœtibus, *ibid.* — In calice Dominico sanctificando et plebi ministrando non hoc faciunt quod Jesus Christus Dominus et Deus noster fecit et docuit, S. Cyprianus, IV, 373. Sacrificia divina cum Dei sacerdote celebramus, *ibid.*, 522. Sacrificia indesinenter offeruntur et in pace et in persecutione, *ibid.*, 406, 407. Quædam divites in Dominicum sine sacrificio veniunt, *ibid.*, 613. Partem de sacrificio quod pauper obtulit sumunt, *ibid.* Diaconus infantium ori de sacramento calicis infundit, *ibid.*, 485.

Nunc sacrificium incruentum, ineffabile, a Christo Domino institutum, offerimus, Lactantius, VI, 913 not.

Audivimus quosdam, schismatica ambitione detentos, contra divinos ordines et apostolicas institutiones lac provino in divinis sacrificiis dedicare, Julius papa, VIII, 969. Alios quoque intinctam eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere, *ibid.* Quosdam etiam expressum vinum in sacramento Domini calicis offerre, *ibid.*

Eucharistiam feminæ in linteaminibus, viri nudis manibus olim capiebant, S. Zeno, XI, 358.

Precationes ad missam præparantes, S. Ambros., XVII, 1010. Per omnes fere Ecclesias orientales et nonnullas occidentales in oblationibus sacrificiorum cum sacerdote populus cantat : *Sanctus, sanctus, sanctus*, etc., *ibid.*

Post consecrationem dicitur, *Amen*, id., XVI, 407. Quid sacerdos dicat post Orationem Dominicam, *ibid.*, 460.

Super altare quotidie Christi corpus offertur et sanguis pro peccatoribus funditur, S. Augustinus, XXXIX, 2154. In mysteriorum celebratione recitantur lectiones propheticæ, apostolicæ, evangelicæ, *ibid.*, 2276. Cum dicitur, *Sursum cor*, respondetis : *Habemus ad Dominum*, id., XXXVIII, 1100. Deinde episcopus vel presbyter qui offert dicit : *Gratias agamus Domino Deo nostro*, respondet populus : *Dignum et justum est*, *ibid.*, Ubi peracta est sanctificatio, dicimus Orationem Dominicam, *ibid.*, 1101. Post Orationem Dominicam, dicitur : *Pax vobiscum*, et osculantur se Christiani in osculo sancto, *ibid.* His verbis : *Dimitte nobis*, etc., loca facie ad altare accedimus, et corpore ac sanguine Domini communicamus, *ibid.*, 127. Eucharistiam percepturi viri lavant manus, mulieres munda exhibent linteamina ubi corpus Christi accipiant, id., XXXIX, 2168.

In eadem basilica missa toties repetenda quoties novus populus supervenerit, S. Leo Magnus, LIV, 627. Nomina offerentium intra mysteria recitanda, id., LVI, 515. Non recitanda nomina offerentium antequam oblationes commendentur, *ibid.* Pax danda non ante, sed post confecta mysteria, *ibid.* Accipientes eucharistiam respondebant : *Amen*, id., LIV, 452. Manichæi communionem sanguinis declinabant, *ibid.*, 280. Biduo ante Pascha non celebratum missæ sacrificium, id., LVI, 516.

Missæ sacrificium quotidie celebratur, S. Maximus Taurin., LVII, 690. — Missæ plures id eodem die festo ab eodem sacerdote celebratæ, Aurelius Prudentius, LX, 568. Missæ sacrificium supra martyrum sepulcra et ossa, *ibid.*, 356, not., 212. Diaconus primus in sacris officiis, crucem portabat et Evangelium legebat, *ibid.*, 336, not. 563. Ut ille antistes) preces et eucharistiam absolvit, totus qui adest populus, fausta approbatione acclamat : *Amen*, id., LIX, 816, not. 72.

Missa in Quadragesima non celebrota in feriis, S. Benedictus, LXVI, 710. — Duæ missæ ab uno presbytero una die celebratæ, S. Gregor. Turon., LXXI, 864. — Archidiaconus indutus alba invitabat episcopum ad altare ut sacrificium missæ celebraret, *ibid.*, 306. Salutationes excipiebantur ab episcopo prope ecclesiam et negotiorum commendationes ante missæ celebrationem, *ibid.*, 217 not. Celebrantis clerici missas canebant, *ibid.*, 1033. Lectiones propheticæ recitabantur in die Dominica et lector ante altare stabat, *ibid.*, 918. Evangelium in ecclesia cantatum a diacono, *ibid.*, 451. Respondebat omnis populus : *Gloria Deo omnipotenti*, *ibid.* Dominica Oratio ab omnibus in missa canitur, *ibid.*, 955. Pax in missa, osculum pacis, *ibid.*, 1182.

Missæ Gallicanæ specimen, S. Germanus Pariensis, LXXII, 86, 87. Ex quo ritu celebratur missa in Gallia tempore Caroli Magni, *ibid.*, 103. Varii ritus celebrandæ missæ, alibi usitati, *ibid.* Ordo liturgiæ Ambrosianæ seu Mediolanensis, *ibid.*, 114, 115. Ordo liturgiæ Mozarabicæ in sacrificio missæ sequendus, *ibid.*, 116 et *seq.* Ordo liturgiæ Africanæ in oblatione sacrosancti missæ sacrificii, *ibid.*, 118 et *seq.* Quomodo procedit Ordo Romanus ad missæ celebrationem, *ibid.*, 114. Cantus Romanus a Pippino inductus in Ecclesias Gallicanas, *ibid.*, 119. Carolus Magnus edicto sancivit ut unusquisque presbyter missam celebraret secundum Ordinem Romanum, *ibid.*, 120. Missæ more Gallico ante Carolum Magnum celebratæ indicia quatuor, *ibid.*, 121. 122. Missa quotidie cantata ab episcopo, *ibid.*, 142. Missa unica in Natali Domini olim in Ordine Gallicane, *ibid.*, 170. Missæ tres in Natali Domini non in eadem ecclesia Romæ olim celebratæ, *ibid.*, 174. Nec ab eodem sacerdote, *ibid.*, Missæ tres in Natali Domini, Paschate, Pentecoste et Transfiguratione, *ibid.*, *Kyrie, eleison* in missa ad oblationem, *ibid.*, 211. Ab omnibus in missa recitatum, *ibid*, 131. Evangelium a diacono in ambone lectum, *ibid.*, 132. Canon missæ Gallicanus pro festis varius, *ibid.*, 137. Tacite recitatus, *ibid.*, 403. Formula consecrationis secundum Ambrosianum Ordinem, quid immutetur, *ibid.*, 125. Mozarabicæ consecrationis corporis Christi forma, *ibid.* Oratio Dominica in missa ab omni populo recitata apud Græcos et Gallos, *ibid.*, 139. Apud Romanos dicitur Oratio Dominica a sacerdote usque ad hæc verba : *Sed libera nos a malo*, *ibid.*, 140. Partim dicitur apud Mozarabes, *ibid.*

Diversa olim erat Romanæ et Gallicanæ Ecclesiæ in celebranda missa consuetudo, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1187. Priscis temporibus non fuit unus idemque usus missam inchoandi, id., LXXVIII, 267. Alii Psalmos canebant ante missam, alii Scripturas, præsertim apostolum Paulum et Evangelia legebant, *ibid.*, 266 et *seq.*, not. Tam in sede apostolica quam etiam per totas orientales atque Italiæ provincias consuetudo est intromissa ut *Kyrie, eleison* cum grandi affectu et compunctione dicatur, *ibid.*, 267, not. Non idem est modus *Kyrie, eleison* canendi apud Græcos et apud Latinos, *ibid.* A quibus et quando dicendus erat hymnus angelicus : *Gloria in excelsis* in sacrificio missæ, *ibid.*, 268, not. Unica habetur Oratio seu Collecta in prima parte missæ ante Evangelium, raro duæ in Sancti Eligii codice, ut in codicibus Rodradi et Ratoldi, et in Ordine Romano, *ibid.* In codice Rhemensi duas reperire est, raro unicam, *ibid.* A temporibus apostolicis non usitatur trium orationum recitatio in hac prima missæ parte, exceptis festis duplicibus totidemque super Oblata et Postcommunionem, *ibid.* Olim apud Græcos quinque orationes peragebantur ante pacem datam, quam sequebatur oblatio mysteriorum, *ibid.* Epistola olim non legebatur sicut nec Evangelium nunc legitur, nisi ad nutum episcopi, vel presbyteri celebrantis, *ibid.*, 547. Epistola olim a lectoribus legebatur, *ibid.*, 479. Evangelium etiam, *ibid.* Symbolum Nicænum in Ecclesia Romana ante annum 1014 non cantabatur in missa, *ibid.* 548 not. Henricus imperator II persuasit Benedicto papæ octavo ut in Ecclesia Romana Symbolum juberet cantari in missa, *ibid.* Fuit usus contrarius in Ecclesiis Græcorum veterum, *ibid.* Hispani illud cantare cœperunt Reccaredo regnante, in Conc. Toletano III, *ibid.*, 560.

In Africa, tempore S. Augustini, canebatur psalmus ante Offertorium, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 548. Novem tantum præfationes a Pelagio papa II receptæ, quibus nunc utitur Ecclesia Romana, *ibid.*, 285. Novem Pelagii præfationibus additæ duæ, *ibid.*, 286. Quænam sit formal consecrationis calicis apud S. Ambrosium, *ibid.*, 279. Oratio Dominica recitatur super Christi corpus ex veteri et apostolica consuetudine, *ibid.*, 281. Communionis dandæ formula, *ibid.*, 52. Communio olim in Ecclesiis extra missarum solemnia non sumebatur, *ibid.*, 333. Fideles et clerici et laici in missa communicaturi, singuli panem et vinum in suam communionem offerebant, *ibid.*, 432. Tempore communionis olim cantabatur psalmus, *ibid.*, 536. Episcopus dat corpus Domini presbyteris et diaconis communicaturis in manus, juxta morem Eccle-

siæ antiquum, *ibid.*, 563. Priscis Ecclesiæ temporibus omnes fideles corpus Christi acceptum manu ori inferebant, *ibid.*, Pontifex statim communicaturus dat pacis osculum, juxta ritum Ecclesiæ Romanæ, *ibid.*, 553. Græci dant osculum pacis, ubi manus ablutæ fuerint, ante Præfationem, et mysticas preces, et consecrationem. *ibid.* Quotidiana missæ frequentatio septimo sæculo non erat in usu, id., LXXVII, 660. Laudantur tamen nonnulli qui tunc temporis quotidie missam celebrarent, *ibid.*

Celebrabat omni die missarum solemma multa cum honestatis diligentia, habens singulis hebdomadæ diebus missas deputatas proprias, B. Alcuinus, C, 104. Petrus apostolus primus omnium Antiochiæ dicitur celebrasse missam, id., CI, 1246. Latini *Kyrie, eleison* Græce, et Græci Latine proferunt, *ibid.*, 1248. Defertur Evangelium ad analogium, præcendentibus cereis, quare *ibid.*, 1250. Ad hanc salutationem *Dominus vobiscum* ante evangelium dictam, populus crucem in frontibus ponit, quare, *ibid.*, 1251. Perfecto evangelio, iterum se signo crucis populus munire festinat, quare, *ibid.* Consuetudo venit in Ecclesia, ut tacite ista obsecratio atque consecratio a sacerdote cantetur, ne verba tam sacra vilescerent, *ibid.*, 1256. Missæ tres in nocte Natalis Domini, *ibid.*, 1175. Tres quoque in festivitate S. Joanni. Baptistæ, *ibid.*, 1230.

Una die septies vel novies missarum solemnia sæpius celebrantur a Leone papa, Walafrid. Strab., CXIV, 943. Bonifacius archiepiscopus et martyr semel tantum per diem missas fecisse dicitur, *ibid.*, 943.

Missa ab aliis quotidie, ab aliis raro celebrata, Ratherius Veron., CXXXVI, 645.

Preces ante missam, *ibid.*, 447. Eulogiæ post missam diebus festis distribuendæ, 562.

Qualiter priscis apostolorum temporibus missarum celebritas ageretur, Berno, CXLII, 1055. Missa tempore apostolorum, et paulo post, quomodo celebrata, id., CXLVII, 199, 212.

XVI. — *Quinam ordinaverunt missam.*

Gelasius papa tam a se quam ab aliis compositas preces missæ dicitur ordinasse, LXXIV, 1055 *et seq.*, Walafrid. Strab., CXIV, 946. Multi apud Græcos et Latinos missæ ordinem ut sibi visum est statuerunt, *ibid.*, 944. Romani a B. Petro principe apostolorum usum observationum acceperunt, *ibid.* Suis quique temporibus quæ congrua judicata sunt, addiderunt, *ibid.* Ambrosius Mediolanensis episcopus missæ dispositionem ordinavit in sua Ecclesia, *ibid.*, 944. Sanctus Alexander anno Christi 121, Passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum quando missæ celebrantur, id., CXIII, 949; Anastasius Bibliothec., CXXVII, 1147; Joannes archiepisc., Rotomag., CXLVII, 212. — Et instituit usum aquam benedicendi et aspersionem, Joannes Rotomag., *ibid.* S. Telesphorus anno Christi 142 constituit ut hymnus diceretur angelicus, hoc est, *Gloria in excelsis Deo*, ante sacrificium, B. Alcuinus, CI, 1245; Anastasius biblioth., CXXVII, 1175; CXXIX, 1163; CXXXVIII, 1174; CXXXIX, 537.

S. Cœlestinus anno Christi 423 constituit ut centum quinquaginta psalmi David ante sacrificium psallerentur antiphonati, quod antea non fiebat nisi tantum recitabantur epistolæ, etc., B. Alcuinus, CI, 1244; Anast., biblioth., CXXVIII, 200; CXXXI, 1063; CXXXIX, 543. — Quinam reputetur auctor canonis missæ incipientis ab oratione, *Te igitur*, etc., usque ad Orationem Dominicam, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 273; Anast. biblioth., CXXVIII, 430. — S. Symmachus, anno Christi 498, constituit ut omni die Dominico vel Natalitiis martyrum hymnus diceretur angelicus, id est *Gloria in excelsis*, B. Alcuinus, CI, 1245; Anast. Bibliothec., CXXVIII, 454. — S. Gregorius, anno Christi 590, augmentavit in peccatione canonis: *Diesque nostros in tua pace disponas*, etc., Walafrid. Strab., CXIV, 949; Anast. bibliothec., CXXVIII, 646; CXXIX, 1230; CXXXI, 1054; CXXXIX, 554. — Sergius anno Christi 687 statuit ut tempore confrationis Dominici corporis, *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis* a clero et populo decantetur, B. Alcuinus, CI, 1246; Walafrid. Strab., CXIV, 950. Anast. biblioth., CXXVIII, 898; CXXXI, 1149; CXXXIX, 565. Primus Xystus VIII papa instituit hymnum, *Sanctus, sanctus, sanctus*, id. CXLVII, 662. Damasius XXXV papa *Credo in unum Deum* solemnibus diebus cantari instituit ex decreto sanctæ universalis synodi a CL episcopis Constantinopoli celebratæ, id., CXLVII, 212. Leo papa quadragesima tertiusin canone missæ addidit, *Sanctum sacrificium, immaculatam Hostiam, ibid.*

XVII. — *Varia statuta de missa.*

Instituitur ut hymnus trium puerorum in cunctis missarum solemniis decantetur, S. Isidorus Hispal., conc. Tolet. IV, LXXXIV, 371. Statuitur ut eodem ordine missæ celebrentur ab omnibus, *ibid.*, 566. Statuitur ut episcopi et presbyteri uno modo populum salutent dicentes: *Dominus sit vobiscum*, et respondeatur a populo, *Et cum Spiritu tuo*, *ibid.*, 566. In omnibus ecclesiis die Dominica Symbolum recitetur, *ibid.*, 351. — Omni die Dominico ante missam aquam benedictam facite, unde populus et loca fidelium aspergantur, S. Ildefonsus Tolet., XCVI, 1377. — Unusquisque presbyter missam Ordine Romano celebret, Carolus Magnus, XCVII, 750. — Anastasius papa instituit ut quotiescunque Evangelium legitur, sacerdotes non sederent sed circumstarent, B. Alcuinus, CI, 1245. — Constituitur supra memorias martyrum missas celebrari, a quo, Rabanus Maurus, CVII, 357. — Telesphorus papa constituit ut nullo tempore ante horæ tertiæ cursum ullus præsumeret missam celebrare, Walafrid. Strab., CXIV, 951. Zephirinus, Romanus pontifex vicesimus sextus, patenis vitreis missas celebrare constituit, *ibid.*, Anast. Biblioth., CXXVII, 1315. — Sylvester papa constituit sacrificium altaris non in serico, non in panno tincto celebrari, nisi tantum lineo e terra procreato, Walafr. Strab. CXIV, 951; Anast. biblioth., CXXVII, 1513. — Stephanus vicesimus quartus (papa) constituit sacerdotes et levitas vestibus sacratis in usu quotidiano non uti, nisi in ecclesia tantum, Walafr. Strab., CXIV, 952. — Nulla femina ad altare accedat, nec calicem Domini tangat, Leo papa IV, CXV, 677. — S. Innocentius anno Christi 402 mandat pacem post confecta mysteria dandam esse. Anast Biblioth., CXXIX, 1193. Item præcepit ut prius oblationes in missa commendentur, postea vero eorum nomina, quorum oblationes sunt, recitentur, *ibid.* S. Leo I, anno Christi 440, præcepit ut in solemnitatibus, quoties basilicam, ad quam itur, præsentia novæ plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur, *ibid.*, 1208. Pelagius II, anno Christi 576, memorat novem præfationes in sacro catalogo solummodo recipiendas, *ibid.*, 1229. Ut in altari ubi episcopus missam facit, non liceat ipso die sacerdoti missam celebrare, id. CXXXVIII, 413.

Ut omnis presbyter in sua ecclesia singulis Dominicis diebus aquam benedicat ante missarum solemnia, Burchardus Wormaciensis, CXL, 634. Innocentius pacis osculum dari decrevit et omnibus datur, id., CXXIX, 1195; CXL, 892. Statuitur ut de de cætero singuli curati seu eorum vicarii diebus Dominicis in pronao missarum parochialium alta et intelligibili voce proferre habeant, et distincte dicere Orationem Dominicam: *Pater noster*, et utrumque *Credo*, id., CXLVII. 239. — B. Alexander Evaristi successor instituit ut panis tantum azymus offerretur, B. Lanfrancus, CL, 861. — Ut oblatio altaris singulis diebus Dominicis fiat, ex decretis Fabiani papæ, Ivo Carnot., CLXI, 168. Ut omnes presbyteri in diebus festis post sermonem missarum inter solemnia habitum admoneant populos quas preces fundere debeant, ex conc. Aurelian., *ibid.*, 193. Ut preces et præfationes quæ in concilio probatæ non fuerint, non celebrentur, ex conc. Africano, *ibid.*, 213.

XVIII. — *Quæstiones theologicæ de missa.* — *Ratio mystica quorumdam rituum missæ.*

Explanatio mystica aquæ, granorum tritici unde efficitur panis, vini, et commistionis vini cum aqua, B. Alcuinus, C, 289. Defertur Evangelium ad analogium, præcedentibus cereis, quare, id., CI, 1250. Ad hanc salutationem *Dominus vobiscum* ante evangelium dictam, populus crucem in frontibus ponit, quare, *ibid.*, 1251.

Perlecto evangelio, iterum se signo crucis populus munire festinat, quare, B. Alcuinus, CI, 1251. — Aquæ vino mistæ mystica significatio, S. Cyprianus, IV, 384; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 755; Theodulp. Aurelian., CV. 1131; Rabanus Maurus, CVII, 320. Tangi quatuor latera calicis, quare, *ibid.*, 325. Per particulam oblatæ immissæ in calicem quid ostenditur, *ibid.* 326. Per relictam in altari quid insinuatur, *ibid.* — Post cœnam calicem obtulit Dominus, quare, Florus Lugdunensis, CXIX, 24. In sacrificio corporis Christi a gratiarum actione incipimus, quare, *ibid.*, 30. — Cur hoc mysterium ante passionem discipulis traditur. S. Paschasius Radbertus, CXX, 1325. — Cur in pane et vino et hoc mysterium celebretur, Gezo abbas, CXXXVII, 374; CXLV, 881.

Quare tres partes fiunt ex corpore Christi, Ivo Carnot., CLXI, 1076. — Cur panem et vinum elegit Christus ad conficiendam eucharistiam, Hildebertus, CLXXI, 535. —

CI.

INDEX DE PŒNITENTIA LATIORI SENSU SUMPTA,

VEL

DE VIRTUTE POENITENTIÆ, ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS

DE ILLIUS NATURA, NECESSITATE, ETC.,

—

MONITUM.

Pœnitentia ut virtus definiri potest: Virtus moralis infusa, seu habitus supernaturalis mentem inclinans ad detestandum peccatum et de eo dolendum quatenus est offensa Dei, cum emendationis et satisfactionis proposito et spe ac petitione veniæ; vel aliter brevius: Gratia est virtus qua mala ommissa plangimus et odimus. In hoc Indice vicissim disserimus: I. De natura pœnitentiæ; II. De necessitate; III. De conditionibus; IV. De fructibus hujus virtutis; V. Exhibemus eximia pœnitentium exempla.

I. — *De natura pœnitentiæ.*

Pœnitentia omnis confessio est delicti, Tertull., II, 769. Pœnitentiæ nomen non ex delicti confessione, sed ex animi demutatione compositum est, *ibid.*, 314. — Pœnitentia sui correctio est, Lactantius. VI, 1081. Agere pœnitentiam, nihil aliud est quam profiteri se alterius non peccaturum, *ibid.*, 684. — Pœnitentia est mala præterita plangere, et plangenda iterum non committere, S. Ambrosius, XVII, 655. Est prioris ævi damnatio et in futuro promissa correctio, *ibid.*, 969. Hæc vera pœnitentia est, jam cessare a delicto, *ibid.*, 289. Pœnitentiam agere nihil prodest, nisi ita agatur, et prodest, id., XIV, 1009. Plena pœnitentiæ definitio, commemoratio delictorum, *ibid.* Qui pœnitentiam agit, commoveri non debet, si quis ei peccati sui crimen objiciat, *ibid.*, 1014. — Pœnitere est pœnam tenere, S. August., XL, 1128. Pœnitentia est domum Dei, XLV, 1630; XL, 271, 421. Pœnitentia triplex, id., XXXIX, 1537, 1550. Prima quæ ante baptismum, *ibid.* Altera quæ hic omnium est ac perpetua, *ibid.*, 1556. Tertia severior, pro peccatis mortiferis, *ibid.*, 1542, 1558. — Pœnitentiæ definitio, Cassianus, XLIX, 1154. — Pœnitentia hominis mutatio voluntatis, S. Fulgentius, LXV, 472. Donum Dei, *ibid.* Nemo potest in hac vita pœnitentiam agere, nisi quem Deus converterit, *ibid.*, 702. — Perfecta pœnitentia est peccata futura cavere, et lugere præterita, Cassiodorus, LXX, 361. Pœnitentia est medicina inæstimabilis, *ibid.*, 222. — Est quoddam judiciale genus, *ibid.*, 65. — Pœnitentiam agere, nihil aliud est quam favillam se cineremque cognoscere, Taio Cæsaraug., LXXX, 904. — Pœnitentia appellata quasi punientia, eo quod ipse homo in se puniat pœnitendo quod male admisit, S. Isidorus Hisp., LXXXII, 258. — Pœnitentia nomen sumpsit a pœna, quia anima cruciatur, et mortificatur caro, Defensor., LXXXIII, 622. Pœnitentia est medicamentum vulneris, spes salutis, per quam Deus ad misericordiam provocatur, *ibid.* — Pœnitentia dicta est a pœnitendo quod aliquis corde pœniteat, et se peccasse coram Deo erubescat, S. Gregorius III, LXXXIX, 587. — Pœnitentia est medicamentum vulneris, spes salutis, per quam peccatores salvantur; quæ non tempore pensatur, sed profunditate luctus et lacrymarum, Alcuinus, CI, 1282. — Pœnitentia appellata, quasi punientia, eo quod ipse homo punit in se pœnitendo, quod male admisit, Rabanus, CXI, 137. — Pœnitentiam agere, est prioris vitæ errores in se punire, deinde promissionibus regni cœlestis spe animos ad superna erigere, atque ad melioris vitæ actus studia provocare, S. Paschasius, CXX, 150. Pœnitentia a puniendo recte vocari creditur, quia quisque punit quæ novit se illicite commisisse, quod nemo digne valet agere, nisi per sapientiam illustratus, cœperit inter bonum et nisi per sapientiam illustratus, cœperit inter bonum et malum discernere, *ibid.*, 751. — Pœnitentia de pœna accepit nomen, ut homo peccator habeat pœnam in corpore, Abbo, CXXXII, 767. — Pœnitentia est præteritorum humilis satisfactio peccatorum, et cavendorum provida sollicitudo futurorum, finis et odium mali, quoddam initium et amor boni, Goffridus, CLVII, 241. — Pœnitentia est cœna accepta animæ, Godefridus, CLXXIV, 997. — Pœnitentia alia est interior, alia exterior, Hugo de S. Victore CLXXVI, 555. Pœnitentia est pœnam tenere, ut semper puniat, in se ulciscendo, quod commisit peccando, Petrus Cantor., CCV, 346. Pœnitentia est vindicta semper puniens in se quod commisisse dolet, *ibid.* — Pœnitentiæ origo, Alanus de Insulis, CCX, 173. Pœnitentia duplex transiens et perseverans, *ibid.* Pœnitentiæ variæ acceptiones, 294. Pœnitentia interior et exterior, *ibid.* Civilis, privata, ecclesiastica, *ibid.*, 295.

II. — *De necessitate pœnitentiæ.*

In quantum non peperceris tibi, in tantum Deus tibi parcet., Tertull., I, 1244. — Pœnitentia necessaria lapsis, S. Cyprianus, III, 812. — Cum forte aut re aut verbo lapsi fuerimus, statim resipiscamus, ac nos deliquisse fateamus, Lactantius, VI, 1081. Qui pœnitentiam tollit, viam vitæ sibi amputat, quia nemo tam justus esse potest, ut nunquam sit ei pœnitentia necessaria, *ibid.* — Pœnitudo lapsis necessaria est, sicut vulneratis necessaria sunt medicamina, S. Ambrosius, XVI, 376. Quotidiani nos debet pœnitere peccati, *ibid.*, 520. Si aquam non habeo, habeo lacrymas, quibus dum pedes Christi lavo, utinam me ipsum diluam, *ibid.*, 513. Non est differenda pœnitentia, *ibid.*, 520. Majora crimina majoribus abluuntur fletibus, *ibid.*, 469. Fortius dolendum, ubi peccatum est fortius, *ibid.* 379. Qui agit pœnitentiam non solum diluere lacrymis debet peccatum suum, sed etiam emendatioribus factis operire et tegire delicta superiora, *ibid.*, 506. Fides quæ superiora peccata deplorat, nova cavere consuevit, *ibid.*, 116. Facilius inveni qui innocentiam servaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam, *ibid.*, 525. —Pœnitentia est omnibus necessaria, S. August., XXXIX, 2033, 2220. Assidue peccantibus est assidue necessaria, id., XL, 1119. Sine pœnitentia spontanea non est reditus ad pristinum statum, id., XXXIX, 2202. Quandiu vivimus est agenda, *ibid.*, 2020, 2221, 2223. Pœnitentia sub spe misericordiæ Dei non est procrastinada, *ibid.*, 1802, 1969, 2208, 2218, 2226. Pœnitentiæ medicamenta adhibeantur, dum adhuc calent peccatorum vulnera, *ibid.*, 1803, 1974, 2219; XL, 1177. Pœnitentiam in senectutem reservare, quam periculosum, quam stultum, quam injustum, quam Deo odibile, id., XXXIX, 2046, 2220. — Pœnitentia facienda, S. Petrus Chrysolog., LII, 545. Pœnitentia agenda, cum propinquat regnum cœlorum, *ibid.*, 637. — Conversio ab iniquitate et ab impietate præcipitur, S. Fulgentius, LXV, 540. Paulus non lugeret multos qui peccaverunt et non egerunt pœnitentiam, si sine conversione cordis remissionem crederet conferendam, *ibid.*, 558. In Epistola Pauli ad Hebræos non solum conversio significatur necessaria, verum etiam præcipitur usque in finem perseverantia retinenda, *ibid.*, 559. Non mutabitur in corruptionem qui in hoc sæculo non fuerit immutatus per conversionem, *ibid.*, 560. Pœnitentia lapsis post baptismum summe necessaria, *ibid.*, 702. Etiam justis necessaria in hac vita, *ibid.* — Pœnitentia prævenienda est

III. — *De conditionibus pœnitentiæ.*

IV. — *De fructibus pœnitentiæ.*

V. — *Pœnitentiæ exempla.*

CII.

INDEX DE PŒNITENTIÆ SACRAMENTO

ET DE ILLIUS CONSTITUTIVIS PARTIBUS,

SCILICET CONTRITIONE, CONFESSIONE ET SATISFACTIONE.

—

MONITUM.

Pœnitentia a Catholicis definiri solet : sacramentum a Christo Domino institutum, quo, per icam sacerdotis absolutionem, homini contrito, confesso et satisfactione spondenti, remittuntur peccata post baptismum commissa. Hinc in hoc Indice agimus : I. De exsistentia et efficacia hujus sacramenti ; II. De contritione, confessione et satisfactione ; III. De dotibus confessarii et ejus officio ; IV. Recensemus varios libros de pœnitentia tractantes.

I. — *De exsistentia et efficacia sacramenti pœnitentiæ.*

Pœnitentiæ actus exomologesis et qua delicta Domino confitemur, quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur, Tertullianus, I, 1243. Collocavit Deus in vestibulo pœnitentiam secundam quæ pulsantibus patefaciat, *ibid.*, 1241. Cum scias adversus gehennam, post prima illa intinctionis Dominicæ munimenta esse adhuc exomologesis secunda subsidia, cur salutem tuam deseris? *ibid.*, 1248. Satisfactio et remissio facta per sacerdotes apud Dominum grata est, id., IV, 1243. — Pœnitentia facit quod facit baptismus, S. Hieronymus, XXV, 928. Per pœnitentiam quælibet peccata dimitti queunt, id., 1551, 1558. Quæ baptismatis, eadem est reconciliatis causa. Qui post baptismum ligatur ad claves Ecclesiæ confugere debet, *ibid.* — Pœnitentia aboleri peccata certo credendum, Gennadius, LVIII, 998. — De sacramento confessionis, Eugyppius, LXII, 583. — Pœnitentia secundus baptismus, Jonas, CVI, 135. — Si quis de munditia in baptismo recepta periclitatur, per pœnitentiam resurgere potest et evadere, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 393. Ut pœnitentia sit utilis, tria sunt necessaria, cordis compunctio, oris confessio et satisfactio, *ibid.*, 536. — Per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparatur æternæ, Gratianus, CLXXXVII, 1535. — De institutione sacramenti pœnitentiæ, Ernaldus, CLXXXIX, 1650 *et seqq.* Pœnitentia est secunda tabula post naufragium, quia si quis vestem innocentiæ in baptismo perceptam corruperit, pœnitentiæ remedio reparare potest. P. Lombardus, CXCII, 868. Secunda tabula pœnitentiæ qua post lapsum resurgimus, dum vetustas reversa repellitur, et novitas perdita resumitur, *ibid.* Probatur pœnitentiam non semel tantum, sed frequenter peccata dimittere, *ibid.*, 871, 872. — In sacramento pœnitentiæ quidam putant et prædicant sacerdotes non habere potestatem ligandi atque solvendi, sed ostendendi homines esse solutos vel ligatos, Richardus, CXCVI, 1168. — Pœnitentia secunda tabula post naufragium, P. Cellensis, CCII, 680. Sicut in baptismo deletum est quidquid culpæ præcesserat, sic per pœnitentiam deletur reatus qui de peccato remanserat *ibid.* Vera piscina pœnitentiæ sacramentum, *ibid.*, 691. — Pœnitentiæ est baptismus quia sepulturam criminum facit, Petrus Blesens, CCVII, 591. — Pœnitentiæ sacramentum, Alanus de Insulis, CCX. 205. Tria requirit, contritionem, confessionem, satisfactionem, *ibid.*, 275. Putant hæretici quod post remissionem peccatorum quæ fit in baptismo locum non habet pœnitentia, *ibid.*, 352. Refutantur, *ibid.*, 353. Alii hæretici pœnitentiam ex toto rejiciunt *ibid.*, 356. Refellentur, *ibid.*

II. — *De partibus constitutivis sacramenti pœnitentiæ.*

1° *De contritione.* — Sacerdotes non auferunt peccatum ejus qui in dolo se offert, et adhuc in studio delinquendi est. S. Ambrosius, XVI, 1230. — Confessio peccatorum et de iis gemitus, si sine conversione sint, Deum irritant, non placant, S. Fulgentius, LXV, 536. Duæ contritionis species, id., LXXVI, 1070. Contritio est dolor animæ de misericordia Dei confidentis, id., LXXIX, 552. Contritionis causæ, *ibid.*, 553. — Compunctio cordis est humilitas mentis cum lacrymis, exoriens de recordatione peccati et timore judicii, S. Isidorus, LXXXIII, 613. — In actu pœnitentiæ non tam pensandum pœnitentiæ tempus quam animi dolor, Ildefonsus, XCVI, 141. — Quatuor sunt qualitates quibus justi viri animæ in compunctione vehementer afficitur, Smaragdus, CII, 614.— Compunctio cordis ex humilitatis virtute nascitur, Rabanus, CX, 101. Est humilitas mentis cum lacrymis et recordatione peccatorum et timore judicii, *ibid.* Ex gemino fonte compunctionis solent profluere lacrymæ, hoc est, aut dum mens operum suorum diligenter malat considerat, aut dum desiderio æternæ vitæ suspirat, *ibid.* — Hæc est homini baptizato vera compunctio cordis, magna agere et humilia loqui, juste agere et super peccatores timere, Haymo, CXVIII, 922. Sicut ignis omne animæ vitium adimit, ita compunctio cordis quantacunque repererit mala, absterret universa et penitus delet, *ibid.* De duobus compunctionis generibus, *ibid.*, 923. — Manifestum est quam magna sit virtus compunctionis, per quam peccata delentur, virtutes acquiruntur, Adalgerus, CXXXIV, 927. Per hanc multi Domino placuerunt, per hanc diabolus vincitur, per hanc vitia superantur, *ibid.* — Confitens peccata sua dolere debet quia Creatorem offendit, S. Petrus Damian., CXLIV, 832. Surgat et acrior dolor, quod suum Creatorem et Patrem offenderit, *ibid.* Accedat et acerrimus quod tantum benefactorem contempserit, *ibid.* — Contritio est dolor cordis, ex recordatione peccati, et timore judicii proveniens, Radulphus, CLV, 1810. Tria formant contritionem, pudor, timor et dolor, *ibid.* — Fructuosa cordis contritio est, cum quis de peccato quo Deum offendit dolet, et inde turbatur, quia iniquitas amore justitiæ sibi displicet, Wernerus, CLVII, 1205. — Compunctio cordis tentationes cordis comprimit, Godefridus, CLXXIV, 94. Nos purificat, *ibid.*, 148. Consolatur, *ibid.* 184. — Compunctio est in contritione cordis, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 146. Ejus necessitas, *ibid.*, 147. — Quomodo in confessione contritio habenda, S. Bernardus, CLXXXII, 649. — De contritione, P. Lombardus, CXCII, 877. — Compunctio triplex, Richardus, CXCVIII, 315. Ejus necessitas, *ibid.*, 375. — Contritio est compunctio cordis, quæ nascitur ex recordatione præsteritorum malorum, Ermengaudus, CCII, 1259. In pœnitentia ejus necessitas probatur, *ibid.* — Ad pœnitentiæ sufficientiam cordis contritio, requiritur, Petrus Cantor., CCV, 339. Quanta esse debeat, *ibid.*, 340. — Compunctio quid sit, Alanus de Insulis, CCX, 170. Ejus natura et virtus, *ibid.* Efficacia, *ibid.*, 171. Compunctionis causa duplex, timor et spes, *ibid.*, 274. Contritionis descriptio, *ibid.*, 358. Contritio ante confessionem excitanda, *ibid.*, 286. Contritio interior necessaria, *ibid.*, 300. Requiritur etiam pro peccatis venialibus, *ibid.*, 302. Contritionis excitandæ praxis, *ibid.*, 292. Per contritionem non remittitur peccatum sine proposito aut voto confessionis, *ibid.*, 358. — Compunctionis efficacia, Adamus, CCXI, 674. Doloris animi triplex effectus in anima peccatorum, *ibid.* Quam efficaces lacrymæ compunctionis, *ibid.*, 675. Virtus contritionis, *ibid.* — An major contritio exigatur ad delectionem mor-

V. — *Libri de pœnitentia tractantes.*

CIII.

INDEX DE PŒNITENTIA PUBLICA

REFERENS QUIDQUID DE ILLA IN USU FUERIT OLIM IN ECCLESIA CATHOLICA

ET VARIAS CANONUM PŒNITENTIALIUM COLLECTIONES QUAS PRÆBET PATROLOGIÆ CURSUS.

—

I. — *Exsistentia pœnitentiæ publicæ stabilitur.*

II. — *De canonibus pœnitentialibus.*

CIV.

INDEX DE EXTREMA UNCTIONE

PAUCA SED OMNIA PRÆBENS QUÆ DE ILLIUSS ACRAMENTI EXCELLENTIA ET EFFECTIBUS

IN PATROLOGIA REPERIUNTUR.

—

CV.

INDEX DE SACRAMENTO ORDINIS

IN QUO LOGICE REFERUNTUR VARIÆ CIRCA SACRAM ORDINATIONEM SS. PATRUM SENTENTIÆ

—.

MONITUM.

Ordo seu sacra ordinatio definitur : Ritus sacer vel sacramentum novæ legis a Christo institutum, quo spiritualis potestas confertur sacramenta conficiendi et ministrandi, cæteraque ecclesiastica munia pro jure obeundi. Prout Ordo dicitur ritus sacer, omnes omnino gradus seu ordines complectitur ; prout dicitur sacramentum, ad eos tantum gradus refertur in quibus vera sacramenti ratio dignoscitur. Hinc igitur in hoc Indice vicissim agimus : I. De sacramenti ordinis exsistentia; II. De effectibus ; III. De ministro ; IV. De subjecto hujus sacramenti ; V. De conditionibus ad ordines licite suscipiendos ; VI. De variis ordinibus.

V. — De conditionibus ad ordines licite suscipiendos.

VI. *De variis ordinibus.*

CVI.

INDEX DE MATRIMONIO,

VARIAS CIRCA HOC SACRAMENTUM SS. PATRUM SENTENTIAS ORDINE LOGICO EXHIBENS.

—

MONITUM.

Matrimonium in se spectatum considerandum est vel prout est naturæ officium, vel prout est sacramentum, seu prout officium illud a Christo sanctificatum est. Quatenus est sacramentum, definiri solet : Sacramentum novæ legis quo significatur conjunctio Christi cum Ecclesia, et gratia confertur ad sanctificandam viri et mulieris legitimam conjunctionem, ad uniendos arctius conjugum animos, et ad prolem pie sancteque in virtutis officiis et fide Christiana instituendam. In hoc Indice disserimus : I. De matrimonio ut sacramento ; II. De ejus materia et forma ; III. De illius dignitate, honestate et virtute ; IV, De ejus unitate et indissolubilitate ; V. De secundis nuptiis et polygamia ; VI. De impedimentis matrimonii ; VII. De obligationibus matrimonii ; VIII. De bonis et incommodis illius ; IX. Recensemus libros de matrimonio tractantes.

I. — *An sit sacramentum; de ejus benedictione.*

Matrimonii felicitas quod Ecclesia conciliat et confirmat oblatio et obsignatum angeli renuntiant, Pater ratum habet, Tertullianus, I, 1302. Creator Deus conjugium benedixit, id., II, 281. Nubere in Domino Apostolus jubet, id., I, 1290. — Nuptiæ primæ sub benedictione Dei celebrantur solemniter, S. Ambrosius, XVII, 225. Conjugium velamine sacerdotali et benedictione sanctificari oportet, id., XVI, 985. Conjugium semel benedicitur, id., XVII, 476. Matrimonium non est ratum sine devotione Dei, *ibid.*, 219. — Nuptiæ a Deo institutæ ac benedictæ, S. Gaudentius, XX, 888. — Ad nuptias Dominus venit ut ostenderetur sacramentum nuptiarum, S. Augustinus, XXXV, 1459. Nuptiarum sacramentum nec separati nec adulterati amittunt, id., XLIV, 420, 424. Conjugii sacramentum in Christo et in Ecclesia magnum, in viro et uxore minimum, *ibid.*, 427, Nuptiarum traditio et in Synagoga mansit et nunc in Ecclesia celebratur ut Dei creatura sub Dei benedictione jungatur, id., XXXV, 2379. Nuptiarum auctor Deus, id., XLV, 1733. — Conjugii venerabilis sacramentum, Salvianus, LIII, 76. — Matrimonii sacramentum, S. Leo papa, LIV, 1204. Nuptiæ auctore Deo institutæ sunt, id., LV, 131. — Nuptiæ a Deo institutæ, Christi præsentia sanctificantur, S. Maximus Taurin., LVII, 274. — In nuptiis plus valere sanctitatem sacramenti quam fecunditatem uteri, Eugyppius abbas, LXII, 1042. — Connubium ex Dei institutione non ex colluvione, S. Fulgentius, LXV, 314, 608, 704. — Matrimonium sacramentum est, Cassiodorus, LXIX, 549. — Connubia a sacerdote benedicuntur, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 808. Matrimonia sine præsentia sacerdotis non contrahenda, Paulinus, XCIX, 298, 319 ; Hincmarus, CXXV, 649. — Matrimonium a Deo confirmatum et institutum, Jonas, CVI, 167. — Conjugium sacramentum est, quoniam est sacræ rei signum, Radulphus Ardens, CLV, 1743. — Matrimonii sacramentum est unio viri cum femina quam summus creator Deus ad humani generis propagationem Adæ sociam dedit, S. Bruno Sign., CLXIV, 164. Qua ratione matrimonium ab Apostolo magnum sacramentum in Christo et Ecclesia dicatur, *ibid.*, 165. — Sextum sacramentum est conjugium, id est copula matrimonialis, Otto, CLXXIII, 1359 ; Zacharias, CLXXXVI, 132. — Matrimonium ratum non est quod sine devotione Dei est, Petrus Lombardus, CXCI, 1592, 1593. Quid sit conjugium, id., CXCII, 910. Matrimonium est unum de sacramentis Ecclesiæ, tenens imaginem Christi et Ecclesiæ, *ibid.*, 1586. Natura sacramenti matrimonii conjunctio inter legitimas personas. Materia est partium consensus de præsenti expressus, Bandinus, CXCII, 1105, — Nuptias in cœna Christus consecravit, Hugo Rothomag., CXCII, 1289. Matrimonium a Deo est intitutum, id., CCIV, 780, 781. — Nuptiarum sacramentum ante peccatum a Domino institutum, S. Martinus Legion., CCVIII, 483. Conjugium in primis hominibus a Deo constitutum et a Jesu Christo Dei et Virginis Filio laudatum et confirmatum, *ibid.*, 490.

Materia et forma. Materia est partium consensus de præsenti expressus, Bandinus, CXCII, 1105, 1106. — Secundum qosdam non est conjugium ante carnalem copulam, P. Lombardus, CXCII, 911. — Causa matrimonii efficiens est consensus materialis per verba de præsenti expressus, Hugo de S. Victore, CLXXV, 524 ; Petrus Lombardus, CXCII, 910.

II — *De ejus dignitate, honestate et virtute.*

Quanta dignitas matrimonii, in quo conjuges simul orant in Ecclesia Dei, pariter in convivio Dei, etc., Tertullianus I, 1302, 1303. — Matrimonii dignitas, Salvianus, LIII, 132. — In matrimonio præsertim elucet potestas quam Christus Ecclesiæ relinquit, Robertus Pullus, CLXXXVI, 952 953. — Conjugii sacramenti dignitas et virtus, Alanus ab Insulis, CCX, 193.

Nuptias Marcion abstulit, Tertullianus, II, 247. Ut malum et impudicitiæ negotium, *ibid.*, 282, — Copula nuptialis non quasi culpa vitanda, sed quasi necessitatis sarcina declinanda, S. Ambrosius, XVI, 259. Non damnandæ nuptiæ sed probandæ, *ibid.*, 273. — Conjugia probamus quæ Deo auctore concessa sunt, Bachiarius, XX, 1033. — Conjugia honesta Deo non displicent, Zacchæus Christianus, XX, 1149. — Non ignoramus honorabiles nuptias, et cubile immaculatum, S. Hieronymus, XXII, 495. Ecclesia matrimonia non damnat, sed subjicit, velitis, nolitis, maritus subjicitur virginitati, *ibid.*, 501. Hæretici damnabant conjugia, id., XXIII, 269. Multis argumentis refelluntur, *ibid.*, 270. — Nuptiæ, etsi jam non possint esse sine malo concupiscentiæ, non ideo malæ, S. Augustinus, XLIV, 730. Nuptiæ non sunt malum, *ibid.*, 404. Non sunt peccatum, id., XL, 381. Nuptiæ bonæ, id., XLIV, 725, 406, 758, 687, 418. Nuptiarum lex honesta et utilis, id., XLV, 1459. Nuptiæ natura sua et institutione non sunt causæ peccati, id., XLIV, 460. Nuptiæ bonæ, melior virginitas id., XLII, 494. Bonum conjugii multiplex, S. Augustinus XL. 375. Nuptiarum bonum apud Christianos triplex *ibid.*, 394. Nuptialia bona, id., XLIV, 424. Quinam hæretici conjugia damnant, id., XXXII, 1344, 1372 ; XLII, 31 30 ; XLV, 1462 ; S. Leo Magnus, LIV, 683. — Quod res bona sit conjugium ex eo probatur quod Dominus legitur instituisse conjugium inter primos parentes, Gennadius Massil., LVIII, 1037. Conjugium non prohibetur, S. Paulinus, LXI, 734. — Nuptiæ non sunt peccatum sed donum Dei, S. Fulgentius, LXV, 320. — Vituperantes nuptias lucu lentiori verbo repellit, S. Gregor. Magnus, LXXV, 1125 Conjugalis copula non est peccatum, id., LXXIX, 586. — Matrimonium bonum est quia in eo exstat imago sacrosancti conjugii inter Christum et Ecclesiam, Sonnatus, LXXX 444. — Matrimonii honestas et bonitas, Taio, LXXX, 857 — Nuptiarum bonitas contra Tatianum et Marcianum cæterosque hæreticos vindicat., Beda Venerabilis, XCIV 68. — Nuptiæ legitimæ non damnandæ, Alcuinus, Cl 1226. — Laicis conjugium permittitur ut bonum, Æneas CXXI, 721. — Nuptiarum condemnatio fieri non debet Rabanus Maurus, CVII, 461. — Nuptiæ laudandæ non

III. — *De unitate et indissolubilitate matrimonii.*

IV. — *De secundis nuptiis et polygamia.*

V. — *De impedimentis matrimonii.*

VI. — *De matrimonii obligationibus.*

VII. — *De bonis et incommodis matrimonii.*

VIII. — *Libri de matrimonio tractantes.*

SERIES UNDECIMA

—

Ecclesia, cum sit columna, firmamentum et custos veritatis, et fons ille cui Christus supremam contulit docendi auctoritatem, et cujus auctoritas sola via est apta ad ingenerandam animis Christianorum stabilem securamque fidem, inde omnes fideles quæ credenda, quæ agenda, quæve vitenda, ne a salute aberrarent, docere debuit; itaque primaria et præcipua fidei capita in unum breviter colligi curavit, et sic varia condidit symbola, quæ sunt summa articulorum qui omnibus credendi proponuntur. Itaque symbola hæc et varias fidei catholicæ professiones Lectoris depromit nostra Series undecima.

CVII.

INDEX DE SYMBOLIS IN GENERE

ET DE UNOQUOQUE SYMBOLO SPECIALI, LOGICO DISPOSITUS ORDINE, QUIDQUID DE ILLIS SCRIPSERE SS. PATRES REFERENS VEL INDICANS.

—

MONITUM

Symbolum Græce, quod Latine dicitur indicium et collatio : *indicium* est quia indicat cui credere debeamus, id est, uni Deo Patri et Filio et Spiritui Sancto; *collatio* dicitur, hoc est quod plures in unum conferunt. Symbolum apud Catholicos sumitur pro regula fidei sive est summa articulorum fidei qui omnibus credendi proponuntur. In hoc Indice duas statuimus sectiones quarum prior agit de Symbolis in genere et de unoquoque speciali Symbolo, scilicet apostolico, Nicæno, S. Athanasii, etc., necnon de variis fidei catholicæ professionibus quas vel admisit vel proposuit. Ecclesia; posterior vero exhibet sigillatim unumquemque Symboli apostolici articulum, varias SS. Patrum sententias referens vel indicans.

V. — *De Symbolo Nicæno.*

VI. — *De Symbolo Constantinopolitano.*

VII. — *De Symbolo Antiocheno.*

VIII. — *De variis Symbolis.*

IX. — *De professionibus fidei.*

SECTIO. II. — *De articulis Symboli apostolici.*

ARTICULUS PRIMUS. — *Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli et terræ.*

ARTICULUS SECUNDUS. — *Credo in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.*

de S. Victore, CXCVII, 1446. — Adamus Scotus, CXXVIII, 126, 284, 285, 812. — Hugo Eterian., CCII, 227. — Petrus Cellens., CCII, 795. — Philippus de Harveng, CCIII, 402, 1200. — Bonacursus, CCIV, 789. — Petrus Blesens., CCVII, 830, 849. — S. Martinus Legion., CCVIII, 1265. — Alanus de Insulis, CCX, 218, 221. — Absalon abb., CCXI, 199. — Petrus Pictav., CCXI, 914, 930, 933. — Helinandus, CCXII, 611. — Anonymus, CCXIII, 753, 754. — Innocentius III, CCXVII, 422. — Vide præterea *Indicem de Spiritu sandcto.*

ARTICULUS NONUS. — *Sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem.*

(Quoad hunc articulum, Vide *speciales Indices de Ecclesia et de cultu sanctorum.*)

ARTICULUS DECIMUS. — *Remissionem peccatorum.*

(Vide *Indicem de Pœnitentiæ sacramento.*)

ARICULUS DECIMUS.— *Carnis resurrectionem.*

Tertullianus, I, 378, 523, 527, 741, 813; II, 46, 61, 792. — S. Hilarius, IX, 411, 468, 470, 472, 681, 699, 861, 946. — S. Zeno, XI, 369. — S. Ambrosius, XIV, 808; XVI, 1328, 1330, 1333, 1335, 1338, 1340, 1344; XVII, 267, 271, 532, 535, 536, 539. — S. Hieronymus, XXIV, 287, 628, 647, 675; XXV, 346, 348, 394. — S. Augustinus, XXXIII, 371, 942; XXXIV, 25, 26, 483; XXXVI, 751, 752, 775, 786; XXXVIII, 269, 712, 848, 1130; XXXIX, 1599, 1611, 1961, 2074; XL, 272, 274, 275; XLI, 690, 755, 778, 782; XLII, 1129. — S. Petrus Chrysol., LII, 522. — Julianus Pomerius, LIX, 421. — Eugyppius abb., LXII, 777, 781, 801, 806, 807. — Dionysius Exiguus, LXVII, 382, 393, 583. — Cassiodorus, LXX, 1117. — S. Gregorius Magnus, LXXI, 139, 316; LXXV, 1076-1080; LXXVII, 92, 265. — Taio, LXXX, 983. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1230, 1242. — S. Julianus, XCVI, 497. — Alcuinus, C, 1149; CI, 52. — Rabanus Maurus, CX, 130, 839. — Haymo, CXVIII, 818. — Servatus Lupus, CXIX, 624.— Regino Prumiens, CXXXII, 228-248. — S. Bruno Carthus., CLIII, 209, 408. — Wernerus abb., CLVII, 939, 957. — S. Bruno Astens., CLXIV, 618, 622; CLXV. 256, 597. — Rupertus abb., CLXVII, 1571. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1715; CLXXII, 1164, 1165. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 597. — S. Bernardus, CLXXXIII, 52. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 982, 990, 997. — Bonacursus, CCIV, 782. — Ermengaudus, CCIV, 1266. — Petrus Blesens., CCVII, 866, 867. — Alanus de Insulis, CCX, 324, 326, 615. — Vide *insuper Indicem de Resurrectione corporum.*

ARTICULUS DUODECIMUS. — *Et vitam æternam.*

Tertullianus, I, 520. — S, Hilarius, IX, 258, 659, 835, 875. — S. Ambrosius, XIV, 597, 989; XVI, 40; XVII, 725. — S. Hieronymus, XXIV 531; XXV, 1087, 1133, XXVI, 498, 548. — S. Augustinus, XXXII, 793, 959, 1022, 1472, 1473; XXXIII. 351, 596, 622, 481; XXVI, 202, 488, 752, 976; XXXVII, 1061, 1062, 1099, 1108, 1403, 1406, 1504, 1901, 1916, 1941; XXXVIII, 36, 135, 162, 441, 422, 712, 740, 892, 1337; XL, 284; XLI, 723, 724, 731, 735, 753, 796, 801. — S. Patricius, LIII, 832, 833, 835, 837. — Julianus Pomerius, LIX, 419, 491. — Eugyppius, LXI, 783, 783, 801, 813, 817. — Cassiodorus, LXX, 260, 311, 459, 621, 1304. — S Gregorius Magnus, LXXV, 755, 856, 911, 914, 1037; LXXVI, 93, 737, 837; LXXVII, 400-404; LXXIX, 124, 588. 628, 656, 657. — Taio, LXXX 987-989. — S. Julianus Tolet., XCVI, 475, 477, 478. — Alcuinus, CI, 53, 54. — Rabanus Maurus, CIX, 456, 1029; CXV, 1318, 1594. — Haymo, CXVIII, 875, 879, 886, 945, 949. — Servatus Lupus, CXIX, 402. — Paschasius Radbertus, CXX, 166, 867. — Joan. Scotus, CXXII. 436. — Ratherius Veron., CXXXVI, 214, 408, 410, 430, 700. — S. Petrus Damian., CXLIV, 838. — Ven. Guibertus, CLVI, 30, 610, 611, 671, 672, 674-676. — Wernerus abb., CLVII, 947, 1011, 1012, 1125, 1128. — S. Bruno Astens., CLXIV, 307, 372, 591, 605, 622, 707, 986; CLXV, 982. — Rupertus abb., CLXVII, 1827; CLXVIII, 547. — Honorius Augustod,, CLXXII, 1157, 1159, 1168, 1169, 1171, 1172, 1175. S. Bernardus, CLXXXIII, 108, 213, 250, 374, 466, 825. 952; CLXXXIV, 116, 353, 355, 358, 363, 363, 531, 1047, 1058, 1310. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 1003, 1008. — Adamus Scotus, CXCVIII, 250, 359, 702, 770, 831. — Petrus Cantor, CCV, 159. — Thomas Cisterciens., CCVI, 169, 249, 250, 535. — Petrus Blesens., CCVII, 868. 869. — Alanus de Insulis, CCX, 617, 618. — Innocentius III, CCXVII, 737-739. — Vide insuper *Indices de cœlo de inferno,* etc.

SERIES DUODECIMA.

Religio, ut jam antea diximus, nihil aliud est, latiori sensu, quam societas Deum inter et homines, quorum mutuas complectitur relationes, ac proinde Dei jura et hominis officia. Aliunde, homo corpore simul et anima constat, et sub hac duplici substantia, totum se Deo subjectum et devotum præstare tenetur. Idcirco, ut homini ratione corporis Deo reddendi debita modum præberet religio, externa instituit signa, quæ CULTUS nuncupantur. In hac igitur Serie duodecima tractamus de cultu externo et de variis ejus speciebus; de cultu sanctorum, reliquiarum, imaginum, ac de fructibus ex hac veneratione profluentibus. Posthæc, cum liturgia sit norma cultus, et Kalendarium tempora et dies festivitatum ordinet, quidquid de hic agit *Patrologia*, duobus Indicibus hic exprimimus.

CVIII.

INDEX DE CULTU IN GENERE,

ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS DE ILLIUS NECESSITATE ET COMMODIS,

PRÆSERTIM ERGA SOCIETATEM HUMANAM, CUJUS MORES FEROS ET PRAVOS DEMULSIT ET EMENDAVIT.

MONITUM.

Sub hac denominatione indicatur hominis servitus erga Deum, sive latria, hoc est præceptum : *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.* Istud mandatum insitum natura hominibus erga divinitatem ut istud erga proximum : *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris,* invenitur etiam ante legem scriptam apud veteres patriarchas, et deinceps apud gentes, etsi turpissime vitiatum. Unde dicendum in hoc Indice :

1° Quid sit divinitatis latriæ cultus, sive in quo consistat, et qualis fuerit in lege non scripta;

2° Qualis fuit ex præcepto veteris legis ;

3° Qualis nunc est ex præcepto novæ legis, adjuncto cultu duliæ et hyperduliæ in Ecclesia catholica recepto ; et de oratione pro mortuis ;

4° De favoribus cultui in utraque lege scripta et persecutionibus ex parte hominum obvenientibus:

5° De cultus defectu, excessu aut abusu, sive de hæresi et schismate, et de paganismo, et in his ultimis seriebus ex malis, infortuniis, miseriis, turpitudinibus, etc., quæ apparebunt, per consequentiam, pro felicitate, pace et bonis moribus, qui notati sunt in quatuor aliis seriebus, facillime omnium sensui patebit quantum cultus veri Dei, prosperitatis, lætitiæ, etc., semper contulerit hominibus.

Juxta morem hic Index disponitur ordine alphabetico Patrum, cum indicatione voluminis et columnæ, præcitata quæstione in qualibet serie discutienda.

SERIES PRIMA.

De cultu in lege non scripta.

Sola vera divinitas cultum latriæ sibi vindicat, qui maxime consistit in mentis affectu, exhibitione pia corporis, et in sacrificiis, oblationibus et cujusque generis donis, apud etiam primos patriarchas usitatis. Cum enim nos ipsius omnes templum et singuli templa simus, cum semper, quando ad Deum sursum fuit cor hominum, ejus altare fuit. Cum manifeste Deum colimus, quando suavissimo incensu eum adoremus et in conspectu ejus pio sanctoque amore flagramus, quando nosmet ipsos vovemus et reddimus, quando solemnitatibus et statutis diebus beneficiorum ejus sacram dicamus usque memoriam, quando sacrificamus ei hostiam humilitatis et laudis in ara cordis, igne fervidæ charitatis, et eum agnoscimus nostræ beatitudinis fontem, et omnis nostræ appetitionis finem, his stantibus et repertis apud primos mundi incolas, cultus apud ipsos viguisse deducitur ; quod ex indicatis infra evidentissime ostenditur.

ADAMUS SCOTUS. — Abel typus oblationis religiosæ, simulque et Abraham, CXCVIII, 480, 481.

ADO (S.), Viennens. — Enos primus nomen Domini invocare cœpit, CXXII, 24. Enoch translatus est a Deo propter pietatem, CXXII, 25. Isaac in typo Salvatoris a patre in sacrificio oblatus est, CXXII, 33, 34. In occisione agni, Christi immolatio, CXXII, 42.

AGOBARDUS (S.). — Quod Abraham fuerit in cultu Christianus, CIV, 172. Christianorum cultus non est novus, CIV, 174. Deus solus colendus, CIV, 204, 214. Deo debetur honor et timor, CIV, 243. Latria quid sit, CIV, 200.

ALANUS DE INSULIS. — Enoch a Deo translatus in paradisum propter pietatem, CCX, 260. Abelis sacrificium ut quid receptum est, et Cain recusatum, CCX, 518. Abraham Deum cognovit et coluit, CCX, 272. Thare cum filiis suis in ignem missus est, quia ignem adorare noluit, CCX, 534. Abraham Babylonio incendio vallatus, illud adorare nolens Dei auxilio fuit liberatus, CCX, 534.

ALCUINUS. — Abelis sacrificium ut quid receptum est et Caini refutatum, C, 518. Adoratio spiritualis per casum viginti quatuor seniorum intelligenda est, C, 1112, Oblationes unde sic dicantur, CI, 1134. Sacrificium est victima, immolatio unde dicitur, CI, 1154, 1155.

AMBROSIUS (S.). Mediolanens. — Abel cum corde puro et simplici sermone primitias obtulit Deo, et ideo respexit Deus in munera ejus, XIV, 337. Abel offerens sacrificium cur Deo plus placuerit quam Cain, XIV, 956, 957. Cain et Abel duas sectas sibi compugnantes significabant, XIV, 317. Per eos processus humanæ sapientiæ designatur, XIV, 320. Cain male sacrificans Deo parricidalis figura fuit Synagogæ populique Judæorum, XIV, 317, 318. Quanta Abrahami devotio in exsequendis mandatis Dei et quanta ejus hospitalitas, XIV, 424, 435. De sacrificio Abrahæ qui, jubente Deo, filium dilectissimum immolandum Deo cito obtulit XVI, 1343. Ab Abrahamo aries immolatus figura fuit Christi, XIV, 448, 449. Rex Ægyptiorum augeri jubebat onera Judæorum, ne cognoscerent Deum et cultui sacro vacarent, XIV, 1144. Abel ideo placuit, quia non est suum munus moratus, qui de primitivis oviuni obtulit, XVI, 1079. Abel fructus melior quem Cain; in illo mundi salus annuntiatur, in isto mundi ruina ; in illo Christi sacrificium, in isto diaboli parricidium, XVI, 347. Cain de fructibus terræ munera Deo obtulit, quia invidus erat fratri suo, XVII, 813. Abel Deo obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum munera, et Deo grata et accepta sunt quia invidus erat fratri suo, XVII, 813.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. — Latria exhibenda est uni Creatori et singulis personis Trinitatis, XXXIII, 378, 749. Melchisedech figuravit sacerdotium Christi, XXXIII, 769. Sacrificium uni Deo debitum XXXIII, 377, 373. Sacerdotium, sacrificium, templum non sibi expetissent dæmones nisi nossent uni Deo deberi. XXXIII, 577. Sacrificiis Deus non eget, sed in his vel acceptandis, vel reprobandis, vel percipiendis nonnisi hominibus consulit, XXXIII, 377. Sacrificia pro ratione temporum varia fuerunt, XXXIII, 579. Abraham Deum colebat, nedum peccaret, quod filium Deo jussus voluit immolare, XXXIII, 702, 811 ; XLI. 35, 39. Latriæ servitus Deo debita, XXXIII, 536, 564, 628, 631. Abelis sacrificium cur Deo acceptum, XXXV, 1760. Pascha Judæorum umbra veri Paschatis, XXXV, 1758. Abraham verus Dei cultor XXXV, 2274. Quidquid egeris, bene age, et laudasti Deum, XXXVI, 341. Sacrificium secundum ordinem Melchisedech, nunc diffusum toto orbe terrarum XXXVI, 303. De sacrificio quod Abraham obtulit, cum poposcisset ut de his quæ crediderat edoceretur, XXXVII, 1362. In Ismael sunt omnes qui carnaliter Deum colunt, XXXVII, 1603. Sacrificium Abrahæ quid significat, XXXVII, 1361. Abrahæ sacrificium figura immolationis Christi, XXXVIII, 133. Sacrificium uni Deo debitum, XXXVIII, 1249 ; XXXIX, 1667. Abrahæ obedientia in immolatione filii laudatur, XXXVIII, 1751. Sacrificium maximum quod Deo debetur est quidquid boni etiam malis hominibus facere, XXXIX, 2252. Latria uni Deo exhibenda, XL, 160, 173, 221, 646, Abraham gladio obedientiæ filium jugulavit, XL, 1165. Sacrificia Christianorum oblationes Abel, Judæorum munera Cain adumbrabant, XL, 748. Cultus Dei unico verbo non potest exprimi, XLI, 278. Cultus qui dicitur latria soli Deo debetur, XLI, 279, 280. Cultus Deo debitus est vel aliqua nostra, seu nos ipsos religionis ritibus consecrare, XLI, 277. Melchisedech figuravit eucharistiam dum panem et vinum obtulit, XLI, 500. Cultus verus a Deo inspiratur et docetur, XLI, 179. Sacrificium verum et perfectum quodnam sit, XLI, 283. Antiquitas cultus Dei in sacrificio, XLI, 281, 701. Sacrificia ante diluvium celebrata, XLI, 459. Sacrificium deo debitum, XLI, 255, 256, 281, 654 ; XII, 382. Sacrificia cur sibi offerri voluit Deus, XLI, 296. Sacrificia prisca sanctorum figuræ veri sacrificii Christi, XLI, 298. Sacrificium præclarissimum atque optimum nos ipsi sumus, XLI, 655. Templum Dei non de lapidibus et lignis, sed de hominibus ædificatur, et quomodo, XLI, 542, 546. Cultus Dei amor ejus XLII, 1010. Abrahæ factum quando voluit filium immolare, jubente Deo, fuit obedientia, Deo non jubente, quid fuisset, nisi dementia, XLIII, 731. Colitur Deus sacrificio laudis actionisque gratiarum XLIV, 214. Cultus Dei in quo constitutus est, XLIV, 211. Cultus Dei servilis quis, quis liberalis, XLIV, 597.

BALDUINUS Cantuariens. — De cultu quo manifestatur vera dilectio, CCIV, 417, 425. De commendatione fidei, seu cultus veri Dei, CCIV, 573, 634. De ritu sacrificandi, CCIV, 650.

BERNARDUS (S.) Clarævallens. — Cultus Dei in tribus consistit, CLXXXIII, 692. Pii sunt qui in Deum credunt et ipsum colunt, CLXXXIII, 692. Pietas est cultus Dei vivi, CLXXXIII, 692. Ethnicis nullæ veræ virtutes, CLXXXIII, 883. Oblatio Cain cur reprobata, CLXXXIII, 898. Non ipsos Deo offerre debemus, CLXXXIII, 370, 371. Orandus ubique Deus, CLXXXIV, 496. Honor Deo summus est Deum venerari et imitari, CLXXXIV, 497.

BOETIUS. — Quonam cultu Deus ab omnibus honorandus est, LXIV, 1261.

BRUNO (S.), Astens. — Abel, cum sacrificia offerret Deo, ejus gratiam promeruit, quare, CLXIV, 172. Cain vero Deo sacrificans, ejus gratiam non habuit, quare, CLXIV, 172, 173. Abraham erexit altare et Deo sacrificium obtulit, CLXIV, 187. Probatur fides et obedientia Abrahæ in mandato sacrificandi Isaac filium suum, CLXIV, 198. Isaac, sacrificandus a patre Abraham, Christi figuram gessit, audito Dei mandato, sponte se ad immolandum dedit, CLXIV 198. Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei altissimi panem et vinum Deo offerens, figura fuit Christi, qui se ipsum prius Deo Patri in sacrificium obtulit et non cessat per servos, suos eidem Deo Patri se quotidie offerre, CLXIV, 188, 189. Ab exordio mundi homines cœperunt Deum colere, eique sacrificare in signum cultus et adorationis ; ita fuerunt Cain et Abel, CLXIV, 172, 173

SERIES SECUNDA.

Qualis cultus præscriptus fuit in lege veteri.

In hac serie tractatur de lege veteri, proprie incepta in monte Sina sub Moyse duce Hebræorum, et producta per prophetas usque ad adventum Christi. Hæc lex habuit justificationes culturæ, ut ait S. Paulus ad Hebræos IX, et sanctum sæculare, tabernaculum, candelabra, mensam, propositionum panum, velamentum sanctum, Sancta sanctorum, aureum thuribulum, arcam testamenti, virgam Aaron, propitiatorium, cherubim, varia baptismata et justitias carnis usque ad tempus correctionis impositas; quæ omnia, velut elementa exordii sermonum Dei, habebant tantum umbram futurum bonorum, nondum propalata sanctorum via; Moyses enim, sicut cæteri prophetæ et sancti viri a Deo electi, tantum fideles erant in tota domo Dei, tanquam famuli in testimonium eorum quæ dicenda erat. Unde nunc de istis umbris, deque omni istius domus supellectili, etiam ad minutissima, præcipue circa legalia, agendum.

SERIES TERTIA.

Qualis nunc cultus est ex præcepto novæ legis; deque dulia et hyperdulia, deque oratione pro mortuis.

Cum Christus, amplioris gloriæ, ut ait Paulus, Hebr. III, præ Moyse dignus habitus sit, ampliorem domus honorem habet, qui fabricavit illam, tanquam filius est in domo sua, quæ domus sumus nos. Per hunc facta fuit reprobatio præcedentis mandati propter infirmitatem et inutilitatem, opera mortuorum, doctrinæ baptismatum novæ legi cesserunt. Christus est ergo novæ legis auctor.

Cultum, in isto paragrapho, latissimo sensu in Ecclesia intelligimus, velut cum Gallice dicitur, in regimine civili : MINISTÈRE DU CULTE CATHOLIQUE. Ad cultum ergo pertinent dogmata fidei sacramenta, usus pii, cæremoniæ, personæ, res, loca templa, cantus, hymni, et istius modi sexcenta quæ inserviunt ad servandam, propagandam et defendendam hanc legem novam, mediis a præpositis Ecclesiæ ad hoc opus aptis judicatis. Insuper ibi tractabitur de honore sanctis et eorum reliquiis, nec non B. Mariæ Virgini debito, deque eorum miraculis, et tandem de precibus pro defunctis ab antiquissima traditione ad Deum pro eorum liberatione a pœnis purgatorii semper pie fusis. Quæ indicis cultus pars tota pertinet ad historiam Ecclesiæ catholicæ, et simul cum duabus seriebus sequentibus hoc nomine recte insigniri traditionemque catholicam constituere dici posset.

SECTIO QUARTA.

De cultui in utraque lege scripta favoribus et persecutionibus ex parte hominum, præcipue principum, obvenientibus.

Semper Religionis causæ fuerunt innumeri adhærentes et contradicentes ; suus semper fuit cuique sensus ut bene vel male haberet quæ de credendo sibi proposita essent.... Spiritus Dei, ubi vult spirat... Nihil mirum ergo quod lex vetus, sicut nunc nova, acriores defensores et debellatores habuerit. Utraque credita, vindicataque fuit a sanctis viris, sicut negata, vexata, lacessitaque a pseudoprophetis, falsis fratribus et sæculi potentibus. Nunc de his simul conjunctis quæstio habetur in hac serie. Parcat lector si quædam offeratur hic confusio, cultus amicis et inimicis pari gradu in nostro indice collocatis. Incommodum et offendiculum fere nullum videbitur Scripturæ sacræ et ecclesiasticæ perito viro, qui frequenter, suo in studio quotidiano et assiduis lectionibus, materiem protectionis et persecutionis in Synagogam et Ecclesiam, indiscriminatim connexam observat. Scopus iste indicatus fuit nobis velut potissimum naturalis, ne divisionum Indicis ordo grandior foret, et tædium molestissimum legenti afferret.

GODEFRIDUS BULLON. — De victoriis ab exercitu Christianorum in Turcas reportatis, CLV, 390. Cartulaire de l'Eglise du Saint-Sépulcre de Jerusalem, CLV, 1105. Milites hospitalis domus instituti ut paganos repellerent, et cultum Christianum defenderent, CLV, 1099, 1100.

GODEFRIDUS, Viterbiens. — Julianus apostata divino telo necatur, CXCVIII, 889. De papa Bonifacio qui a Phoca imperatore primatum omnium ecclesiarum obtinuit, CXCVIII, 911. De templo Pantheon papæ Bonifacio ad cultum concesso, CXCVIII, 912. De Heraclio juniore et exaltatione sanctæ Crucis, CXCVIII, 913. De Gothis et Lombardis a quibus Pippinus Ecclesiam Romanam liberavit, CXCVIII, 925. Quomodo Carolus Magnus vocatus est in auxilium Romanæ Ecclesiæ in Italiam, CXCVIII, 929. De coronatione Caroli Magni, CXCVIII, 940 Carolus Magnus pergit peregrinus in Jerusalem, CXCVIII, 943. Henricus V captivum facit papam Paschalem, CXVIII, 988 ; ideo excommunicatur, CXCVIII, 985. De Conrado pergente ultra mare cum exercitu cruce signatorum, CXCVIII, 989.

GOFFRIDUS Vindoc. — Gladii duo in Ecclesia, regnum et sacerdotium alter ab altero retundi non debet, CLVII, 220. Teutonicus rex Henricus sacrilegus est erga cultum catholicum et papam Paschalem, CLVII, 42, 45, 46.

GOSCELINUS Cantuariens. — De magna solemnitate translationis S. Augustini, CLV, 18. Vulfricus ob dirutam ecclesiam punitus, CLV, 33. Æthelbertus rex inter sanctos relatus, CLV, 42.

GRATIANUS. — Imperatores Romani ac præcipue Constantinus, primus cultum Christianum patenter complectens, licentiam dedit omnibus subditis cultum divinum prosequendi, struendi ecclesias, etc., CLXXXVII, 889.

GREGORIUS MAGNUS. — Pantheon Romanus conversus in Ecclesiam Sanctæ Mariæ et omnium martyrum, LXXVIII, 384. Imperatores et reges Christiani coronari voluerunt in ecclesia a summis pontificibus, LXXVII, 568.

GREGORIUS (S.) Turonens. — Clodovæus rex Francorum invocat Christum et Alemannos vincit et subjugat. LXXI, 225. Regina Clotildis assidue regi cultum Christi suadebat, LXXI, 586. Clotarius rex Francorum leges a paganismo expurgavit, et consuetudines vetustissimas ethnicorum destruxit, LXXI, 1163. Recharedus rex Gothorum cultum Christianum amplectitur et omnes libros arianos cremari jubet, LXXI, 613. Nero multis criminibus infamis, primus contra cultum Christi persecutionem suscitat, LXXI, 173. Galli, seu Franci, cultum paganorum sectabantur priusquam Clodovæus cultum catholicum amplexatus fuisset, LXXI, 18.

GUILLELMUS Tyrens. — Cosroes, rex Persarum, conjugem duxit cujus gratia Christianum cultum fovet et complectitur, CCI, 214. Cosroes, capta Hierosolyma, pepercit Christianis et templum ædificari præcepit, CCI, 215. Calipha funditus diruit ecclesiam Dominicæ resurrectionis, et quare, CCI, 217. Saladinus per sagam exercitum Christianorum incantare laborat, CCI, 912. Quam bene Saladinus Christianos habuerit, CCI, 928. Comes Tripolitanus Christianos recipere recusat, CCI, 928. Saracenorum in Christianos charitas, CCI, 929. Saladinus templum aqua rosacea lavari facit, CCI, 930. Saladinus recusat reddere sanctam crucem, CCI, 943. Henricus imperator classem præparat in sacram expeditionem, CCI, 952. Multi Franciæ barones cruce signantur, CCI, 962 ; a Saladino omnes capiuntur, CCI, 965. S. Ludovicus rex Francorum cruce signatur, CCI, 1037, 1039.

HAYMO. — Caius Caligula odit Judæos, eo quod ei neque aras, neque templa, neque imagines faciebant, CXVIII, 826. In sua dementia Caligula Deum se voluit appellari, CXVIII, 826. Christus tanquam Deus a senatu rejicitur, CXVIII, 826. Simon Magus Deus decernitur, CXVIII, 828.

HERBERTUS. — Rex Francorum obtulit vinum et aurum sepulcro S. Thomæ Cantuariens., ad celebrandum perpetuo Natalitium diem martyris, singulis annis, in lætitia, CXC, 1318. Henricus rex Angliæ auctor involontarius cædis S. Thomæ, a filio suo persecutus invocat auxilium ejusdem martyris adversus hostes, CXC, 1315.

HIERONYMUS (S.). — Nabuchodonosor rex adoravit Danielem præ magnitudine miraculi, vel potius adoravit verum Deum operantem miracula in persona Danielis, XXV, 504, 505. Judas et Benjamin statuerunt in templo Domini statuam Baal et ibi idola et Dominum simul coluerunt, XXV, 1343. Judas Machabæus templum ab idolorum imaginibus emundavit, XXVII, 505, 506. Judæos Antiochus ad idololatriam compellit et nolentes enecat, vasa templi aufert, etc., XXVII, 505, 506. Adrianus Antinoum in Ægypto mortuum in deos refert, XXVII, 617, 618.

HUGO Flaviniacens. — Domitianus est secundus impe rator qui cultum Christianum destruere tentat, CLIV, 28 Domitianus Pantheon ædificat ad comprobandam erg deos suam sacrilegam devotionem, CLIV, 28. Domitianu se Deum et Dominum appellari jubet, CLIV, 28. Geri cultui dæmonum dedita, totius veritatis ignara, oratic nibus B. Sanctini convertitur ad cultum Christianum CLIV, 31. Philippus primus omnium imperatorum Chr stianus fuit, CLIV, 41. Valerianus cultum Christi perse quitur et subito punitur, CLIV, 42. Diocletianus impe rator se ut deum adorari jussit, CLIV, 43. Constantinu imperator, victoria potitus per vexillum crucis sanct cælitus illi ostensum, CLIV, 44. Helena mater Constantir crucem Christi invenit et dat populis adorandam, CLIV 44, 45. Constantinus imperator baptizatus et curatus lepra per baptismum declarat non esse alium Deum præter Trinitatem, quem colunt Christiani, CLIV, 48 Constantinus declarat omnes deos quos coluerat ante esse dæmonia, manu hominum facta, CLIV, 48. Constan tinus concedit Ecclesiæ Romanæ potentiam imperialem principatum super omnes Ecclesias Dei in orbe terrarum CLIV, 48, 49. Julianus blandus persecutor cultus Chri stiani, CLIV, 54. Valentinianus cultum Arianorum com plectitur, et illis tradit ecclesias, CLIV, 55.

HUGO DE S. VICTORE. — Domitianus ædificavit tem plum Pantheon, quod nunc in honore omnium sanctorum est consecratum, CLXXVII, 248. Valerianus octavus Nerone adigi per tormenta Christianos ad idololatriam jussit, CLXXVII, 251. Valerianus propter hanc persecu tionem in Christianos pœna maudita a Sapore reg Persarum affectus est, CLXXVII, 251. Gallienus leniu agens erga Christianos effecit Deum sibi propitium res bene gessit, CLXXVII, 251. Sub Diocletiano, dum cultus Christianus per universum orbem dilataretu ac cresceret, subito gravis persecutio sæviit et octode cim millia martyrum intra Romam passi sunt, CLXXVI 253. Constantinus Magnus leprosus a sacerdotibus ca pitolii non potest curari, et a S. papa Silvestro bapt zatur et curatur a lepra, CLXXVII, 254, 255. Constan tinus Magnus per totum Romanum imperium public præcepit edicto ut templa idolorum clauderentur ecclesiæ ædificarentur, CLXXVII, 255. Constantius in perator, cultum Arianorum amplectens, cultum cath licum proscripsit, CLXXVII, 256. Julianus apostata re seravit templa gentilium et militibus publico edic jussit ut aut idolis sacrificarent aut militiæ cederen CLXXVII, 256, 257. Justina Ariana S. Ambrosium per sequitur et populum excitat contra eum; at populu maluit mori quam episcopum amittere, CLXXVII, 25 Theodosius Magnus signum crucis prælio dedit et vict riam reportat, CLXXVII, 261. Theodosius Magnus, le data, præcepit idolorum templa solo tenus everti, omnia sacrificia et libamina, et ignes sacros exstirpa radicitus imperavit, CLXXVII, 261. Mortalitate facta ap Bysantium, solemnitas Purificationis B. Mariæ celebra cœpit et mortalitas illa cessavit, CLXXVII, 267. Phoca imperator statuit Sedem Romanam esse caput omniu Ecclesiarum, CLXXVII, 269. Clodovæus rex Francoru invocat Dominum Jesum, quem Clotildis uxor sua coli et statim victoriam reportat, et baptizatur cum gen sua, CLXXVII, 277. Carolus Magnus Leonem papa ultus est, et ab illo Romæ coronatus veste imperator circumdatur, CLXXVII, 282. Populus Romanus Carolu a papa Leone coronatum conclamavit a Deo coronatu esse imperatorem, CLXXVII, 282. Rollo baptizatur exinde gens Nortmannorum cultum Christianorum am plectitur, CLXXVII, Thebæa legio patitur pro cultu c tholico, CLXXVII, 252, 253.

HUMBERTUS cardinalis. — De excommunicatio Michælis et sequacium ejus, CXLIII, 1001. Quæ si signa et prodigia catholicorum, CXLIII, 1125. De stud sanctorum regum erga cultum divinum, CXLIII, 1164.

INNOCENTIUS II, papa. — De Abælardo et Arnaldo Brixia damnatis propter doctrinam anticatholicam monasterio includendis, librisque eorum comburend CLXXIX, 515. Pseudopontifex Anacletus excommunicatu et Ludovicus junior coronatur rex Francorum ab Inn centio, CLXXIX, 675.

INNOCENTIUS III, papa. — Ut sacrilegi et raptor bonorum Ecclesiæ coerceantur, CCXIV, 267. Ut imper tor Constantinopolitanus Saracenis fortiter resistat Græcam Ecclesiam ad Latinam tanquam matrem redi cogat, CCXIV, 325. De compescendo tyranno qui Chi stianos in Norwegia misere torquebat, CCXIV, 362, 36 Ut rex Hungarorum hæreticos proscribat, bonis eoru publicatis, CCXIV, 871. Rex Bulgariæ et Blaciæ imp rium suum Ecclesiæ Romanæ subjicit, CCXIV, 287. rex Anglorum in gratiam reducat Dublinensem arch

SERIES QUINTA.

De cultus defectu, excessu et abusu sive de hæresi, schismate et paganismo, et de eorum infortuniis, miseriis, et malis; deque econtra bonis moribus et prosperitate publica in veri Dei cultu semper et ubique repertis.

Solum S. Cypriani Carthaginensis episcopi ratiocinium ad Demetrianum adducemus, ut præfatæ propositiones breviter in summario comprobentur. Non enim, aiebat S. Cyprianus Demetriano, sicut tua falsa querimonia et imperitia veritatis ignara jactat et clamitat, sterilitas et fames sollicitudinem cumulant, morbi sæviunt, valetudo

---

CIX.

INDEX DE CULTU SANCTORUM.

ET DE VENERATIONE SANCTARUM RELIQUIARUM AC IMAGINUM, JUXTA CHRONOLOGICAM SS. PATRUM ECCLESIÆ OCCIDENTALIS TRADITIONEM CONCINNATUS.

—

MONITUM.

Cum nostris temporibus non desunt Ecclesiæ catholicæ hostes, hæretici scilicet et pseudophilosophi, qui, proh pudor! Vigilantium et alios errorum veterum fautores indigne sequentes, nunc etiam honores ad Sanctorum exercitum delatos verbis et contemptu polluere satagunt; hæc universæ et constantis traditionis nostræ series, quam hic oculis subjicimus, abundanter demonstrabit et invictissime stabilire potest fidei catholicæ perseverantem doctrinam de invocatione et cultu sanctorum, necnon de veneratione sanctarum Reliquiarum et Imaginum. A primis enim Ecclesiæ sæculis ad nostram ætatem eadem fuit, in hac materia, credendi ratio; eadem venerationis et honorum consuetudo, vel iidem ritus erga religionis heroas; ita ut, quos gloria æterna consociat in cœlis, festivitatum et laudum annua iteratio concelebret in terris. Inspice, benigne lector, et vocem, non tantum fidei catholicæ, verum etiam sanæ rationis et conscientiæ ausculta, ac pro certissimo habebis nullum superesse effugium, quo se quarumcunque hæreseon sectatores tueantur. Indicem hunc in tres dividimus partes, in quarum prima de invocatione et cultu sanctorum; in secunda de cultu et veneratione sanctarum Reliquiarum; in tertia de veneratione Imaginum disserimus.

PARS PRIMA. — *De invocatione et cultu sanctorum.*

SECTIO I. — *Testimonia de cultu et invocatione sanctorum.*

SECTIO III. — *Historia de cultu et invocatione sanctorum.*

Sectio IV. — *Encomiastica sermone metrico in venerationem et cultum sanctorum.*

Sectio V. — *Liturgica de cultu et invocatione sanctorum.*

Sectio VI. — *Ascetica de cultu et invocatione sanctorum.*

PARS II. — *De veneratione et cultu SS. Reliquiarum.*

SECTIO I. — *Testimonia de SS. Reliquiis.*

Liturgia Mozarabica. — Reliquiæ martyrum in Ecclesia catholica venerantur, LXXXV, 711.

S. Benedictus Anian. — Monita adversus eos qui martyrum falsorum membra vendunt et adorare suadent, CIII, 747, 748. — Monita contra Reliquias falsas colentes, *ibid.* — Martyrum reliquias vendere prohibitum est, *ibid.*

S. Agobardus Lugdun. — Sanctorum memorias ambitiose honorare ad captandam gloriam popularem, reprehensibile est, CIV, 203.

Rabanus Maurus. — Reliquiarum sanctarum monumentornmque Fuldentium descriptiones, CXII, 1677. — Reliquiæ quorumdam sanctorum, CVII, 50.

Regino Prumiens. — Reliquiæ sanctorum in altari reconditæ sunt, CXXXII, 419.

Guibertus, abb. — Doctrina de pignoribus sanctorum, CLVI, 607. — De sanctis et eorum pignoribus, 611. — Pessime agunt qui Reliquias dispertiunt venundandas, 624, 625. — Qui reliquias sanctorum e tumulis eruunt et dispertiunt, plectendi sunt, 627. — Sanctorum corpora non loculis aureis vel argenteis sint inferenda, 626.

Hermannus monac. — Reliquiæ sanctorum honori sunt Christianis, CLVI, 960, 961. — Reliquiæ sanctorum ut publice venerentur a populo, probari debent ab episcopis, quin etiam a Sumno Pontifice, 1022. — Thecis seu capsis auro, argento et lapillius ornatis recondebant Reliquias viri pii, 1039. — Quanta cum reverentia Reliquiæ sunt asservandæ, 1040. — Reliquiarum loco lintea, seu brandea olim mittebantur, 1041. — Qui sanctorum corpora inspicere vel tangere aggressi sunt, puniantur, 1042. — Id olim Romæ non permittebatur, 1041.

Theofridus abb. — De mausoleis sanctorum, et quare omnis lapis pretiosus et aurum sit eorum operimentum, CLVII, 337. — Quod tanto cineri non comparetur materiale aurum, 341. — Quod jus sanctæ animæ sanctitatis suæ affluentiam transfundat in omnia pulveris sui ornamenta et operimenta, 345. — Virgæ, baculi, vestes sanctorum efficaciam habent; de liquoribus aquæ, et vini, et olei, et tumba Nicolai, 378, 379. — Nihil in mundo pretiosius omnibus SS. Petri, et Andreæ, et Pauli catenis, 396. — De lapidibus S. Stephani protomartyris et craticula S. Laurentii, 397.

S. Bernardus, abb. — Reliquiæ sanctorum collocantur sub altari, CLXXXII, 1116, 1117. — Reliquiarum revelatio in concilio Senoniensi facta, 541.

Petrus Venerab. — Sermo in veneratione quarumlibet Reliquiarum, CLXXXIX, 998.

Philippus de Harveng. — Reliquiæ sanctorum valent mortalibus, CCIII, 1286. — Sanctorum Reliquiæ honorandæ sunt, 1285.

Sectio II. — *Historica de cultu et veneratione SS. Reliquiarum.*

S. Cyprianus. — De revelatione capitis S. Joannis Baptistæ, IV, 931.

S. Ambrosius Mediolan. — Sermo de inventione corporum SS. martyrum Gervasii et Protasii, XVII, 729 *et seqq.*

S. Augustinus. — Reliquiæ S. Stephani in Africam translatæ, et ubique ob Dei beneficia diffamatæ, XXXVIII, 1435, 1437. — De inventione et translatione S. Stephani protomartyris et aliorum, XLI, 807, 808.

S. Gregorius Turon. — Narrat mirabilia sepulcri S. Martini, LXXI, 564. — De inventione et revelatione corporis S. Ferreoli, Viennæ, 802, 803.

S. Paulinus Nolan. — Sanctorum tumulos in solemnitatibus eorum ornandi ritus varii, LXI, 910.

S. Gregorius Magnus. — Reliquias sanctorum decenter conservari curabat S. Gregorius, LXXVII, 516.

S. Eligius. — Mirabilia de sepulcro ejus, LXXXVII, 566, 570.

Beda Venerab. — Reliquiæ a S. Gregorio papa missæ ad S. Augustinum in Anglia, XCV, 315.

B. Alcuinus, abb. — Epistola ad S. Paulinum patriarcham; S. Crucis Reliquias et alias sibi mitti petit, C, 202.

Carolus Magnus. — De ejus translatione et miraculis, XCIX, 724.

S. Fulogius Toletan. — Translatio corporis S. Eulogii, CXV, 722. — De translatione SS. martyrum ex urbe Cordubæ, et de miraculis SS. martyrum, CXV, 347, 939.

Wandalbertus, monac. — De translatione corporis S. Goaris, CXXI, 655. — Historia translationis Reliquiarum SS. martyrum Chrysanti et Dariæ, 673.

Iso, monac. — Translatio B. Othmari et festivitatis ejus indicta celebratio, CXXI, 783.

Milo, Monac. — Elevatio corporis S. Amandi, historia metrica, CXXI, 964. — Sermo de elevatione corporis ipsius, 977.

Adrevaldus, monac. — Historia translationis S. Benedicti, CXXIV, 901.

S. Ado Viennens. — Translatio, seu elevatio S. Bernardi episcopi Viennensis, CXXIII, 449.

Aimoinus, monac. — Historia translationis S. Vincentii CXXVI, 1011. — De translatione SS. martyrum Georgii, monachi, Aurelii et Nathaliæ, 1027. — Acta translationis S. Savini martyris, 1049.

Anonymus sæculi ix. — Historia translationis corporis S. Cornelii papæ, CXXIX, 1372.

Odilo, monac. — De translatione Reliquiarum S. Sebastiani martyris, et S. Gregorii papæ, CXXXII, 576.

Stephanus Leodiens. — S. Lamberti translatio et sepultura prodigiis clara, CXXXII, 654.

Hucbaldus, monac. — S. Jonati corporis elevatio, translatio et relatio, CXXXII, 901.

Bernerus, abb. — De translatione corporis S. Hunegundis et de ejus miraculis, CXXXVII, 59, 67, 71.

Ethelvoldus, episc. — Ejus corporis translatio et miracula, CXXXVII, 103.

Joannes Metensis. — Historia translationis S. Glodesindis, CXXXVII, 218.

Adso Dervensis. — Libellus de translatione et miraculis S. Basoli confessoris, CXXXVII, 659. — Corpus S. Waldeberti præsidium maxime contra paganos, 693. — Reliquiæ in rerum invaso res delatæ, 695.

S. Maiolus, abb. — Ejus Reliquiæ et miracula, CXXXVII, 736, 737.

S. Julianus Cenoman. — Ejus sepultura et miracula, CXXXVII, 793. — Delatio corporis S. Juniani in synodum Karrofensem, 823.

Hermannus Metensis. — De translatione S. Clementis episcopi, CL, 1181.

Gillebertus, monac. — Historia miraculorum S. Amandi, CL, 1435.

Auctores sæculi xi. — S. Hidulphi sepultura et miracula, CLI, 601, 604. — Elevatio SS. Deodati et Hidulphi, 620.

S. Stephanus, Hungariæ rex. — Elevatio ejus corporis et ejus miracula, CLI, 1230.

S. Bruno Carthus. — Ejus sepultura et miracula, CLII, 449. — Ejus sepultura et miracula, CLII, 449. — Ejus translatio ad ecclesiam S. Stephani, 601.

Appendix monumentorum Trevirensium. — De translatione S. Celsi, CLIV, 1283. — De inventione et miraculis S. Matthiæ, 1279.

Goscelinus, monac. — Historia translationis S. Augustini Anglorum apostoli, CLV, 13

S. Leo IX, papa. — Historia mortis et miraculorum ejus, CXLIII, 525. — Diploma S. Leonis de corpore S. Dionysii, 791.

Bovo, abb. — De elevatione corporis S. Bertini, CXLIII, 1369.

S. Leo Atinens. — Translatio corporis B. Marci martyris, CXLIII, 1415.

S. Arialdus. — Ejus corporis, per decem menses incorrupti, deportatio Mediolanum, CXLIII, 1478.

Othlonus, monac. — Fragmentum relationis de translatione S. Dionysii e Francia in Germaniam, CXLVI, 387.

S. Joan. Gualbertus. — Ejus Reliquiæ et miracula post mortem, CXLVI, 807.

Petrus Malleacens. — De translatione corporis S. Rigomeri, CXLIV, 1247.

Odoramnus, monac. — Historia translationis SS. Saviani, Patentiani et sociorum, CXLII, 777.

S. Gregorius VII, papa. — De translatione corporis ejusdem sancti pontificis, CXLVIII, 16.

Hugo de S. Maria. — Sepultura et translatio Sarlatum corporis S. Sacerdotis episcopi Lemovicensis et ejus miracula, CXLIII, 993.

Gesta pontificum Cameracensium. — De elevatione sancti Wedasti, CXLIX, 38.

Godefridus Bullonius. — Corpus B. Idæ incorruptum, et miracula patrata post ejusdem sanctæ mortem, CLV, 446.

Osbernus, monac. — Historia de miraculis S. Mariæ Laudunensis et de gestis venerabilis Bartholomæi episcopi, et S. Nortberti, CLVI, 861. — De tribus miraculis in urbe Carnotensi factis per sanctam Mariam, 971.

Anastasius, monac. — De inventione corporis ejus, CXLIX, 431.

Willelmus Malmesbur. — Translatio Reliquiarum S. Patricii et quorumdam aliorum sanctorum, CLXXIX, 1690-1692. — De Reliquiis usque Glastoniam translatis, 1693. — De diversis Reliquiis Glastoniæ repositis, 1694. — Translatio Reliquiarum S. Dunstani a Cantuaria ad Glastoniam, 1694-1697. — Translatio S. Benigni, 1729.

Joannes, monac. — De miraculis ad sepulcrum Eugenii III, papæ, patratis, CLXXX, 1010.

SECTIO III. — *Parænetica de sanctis Reliquiis.*

Pars. III. — *De cultu et veneratione SS. Imaginum.*

CX.

INDEX DE BENEFICIIS.

PER MERITA ET INTERCESSIONEM SANCTORUM HOMINIBUS A DEO CONCESSIS, JUXTA PATRUM ORDINEM CHRONOLOGICUM CONCINNATUS.

—

MONITUM.

In Indice præcedenti quidquid scripsere Patres circa Sanctorum invocationem, sacrarum Reliquiarum honorem et venerationem Imaginum retulimus, nunc agimus de Beneficiis per eorumdem intercessionem obtentis. Cum invocantur Sancti, fiducia omnis in solo Deo est collocanda ; nec singulorum morborum curam ita singulis Sanctis peculiariter assignatam esse existimare debent fideles, quasi ad eorum curationem aut levamen obtinendum alii suis apud Deum suffragiis nihil possint , quod ex dicendis patebit. In hoc Indice nullum nisi chronologicum observamus ordinem, varia miracula ab unoquoque auctore memorata snb illius nomine revocantes.

S. Hilarii Probianus moribundus sanatur, IX, 195. Duo leprosi mundantur, 196; manus contracta sanatur, 196. Cæcus illuminatur, 196. Chlodovæo victoria præstatur, 197. Ariani debellantur, 197. Mulier habens manum aridam sanatur, 197. Puella omnibus membris paralytica curatur, 198.

S. Zeno. — Virtute ac meritis S. Zenonis filia Gallieni imperatoris dæmoniaca, liberatur ac sanatur, XI, 202. Ecclesia S. Zenonis ab inundatione fluvii Athesis liberatur, 204. Terribilis dæmoniacus, liberatur et sanatur, 210. Quidam nomine Willelmus, aridus et contractus, erigitur et sanatur, 210. Quidam Albertus nomine ferro ignito cæcatus, visum recuperat, 211. Wezilla juvencula dæmone capta, liberatur, 211.

S. Damasus, papa. — Virtute ac meritis S. Felicis Nolani a vinculis et morte Damasus liberatur, XIII, 128.

S. Ambrosius, — Virtute ac meritis S. Ambrosii, energumenus sanatur, XIV, 110. Virtute sanctæ Agnetis filius præfecti mortuus, ad vitam revocatur, XVII, 740. Constantia Augusti filia sanitatem desperatam recuperat, 742. Virtute ac meritis SS. martyrum Vitalis et Agricolæ energumeni et alii variis morbis laborantes, liberantur et sanantur, 748. Virtute ac meritis S. Sebastiani Zoe, uxor Nicostrati muta loquelam recipit, et ambo convertuntur ad Christum, 1031-1032. Virtute ac meritis S. Polycarpi filii Claudii, quorum unus hydropicus et alter ulceribus plenus, sanantur, 1037. Tranquillinus podagricus et chiragricus, sanatur, 1037. Chromatius nodositate inveterata membrorum laborans sanatur, et convertitur ad Christum, 1047. Per merita SS. Sebastiani, Tiburtii et aliorum, multi infirmi sanantur, cæci illuminantur, energumeni liberantur, 1051.

Sulpicius Severus. — Virtute ac meritis S. Martini quidam servus laqueo strangulatus ad vitam revocatur, XX, 165. Quædam puella paralytica confestim sanatur, 168. Apud Parisios leprosus mundatur, 170. Varii morbi ab ægris effugantur, 170. Puella febre correpta sanatur, 170. Paulinus oculo pessime laborans, curatur, 170.

Rufinus. — Virtute ac meritis quorumdam sanctorum in Ægypto homo totis membris et præcipue pedibus aridus sanatur, XXI, 511. Cæcus illuminatur, 512. Filia cujusdam sacerdotis pagani dæmoniaca sanatur et omnis familia ad Christum convertitur, templum idoli destruitur et ecclesia construitur, 513.

S. Hieronymus. — Virtute ac meritis S. Hieronymi tres mortui suscitantur, XXII, 291. Eusebius moribundus a turba dæmonum liberatur, 293. Monachus cæcus visum recipit, 297. Dæmoniacus liberatur, 297. Justus causam veritatis defendens protegitur et iniquus causam erroris defendens punitur, 299. Trecenti latrones convertuntur ad Christum et ad justitiam, 304. Duo juvenes falso homicidii accusati non possunt a carnificibus occidi, 305. Joannes captus a Persis miraculose liberatur, 309. Dæmones fugantur ab obsessis et postea nullo modo possunt eis nocere, 310. Monachus libidinosus suam sororem stuprari nequit, 319. Andreas cardinalis a mortuis suscitatur, 320. Cæci sedecim visum recipiunt, 325. Tres dæmoniaci liberantur, 325. Puerulus suffocatus, ad vitam revocatur, 326.

S. Augustinus Hipponensis. — Virtute ac meritis S. Augustini, Innocentius quidam gravi morbo laborans, curatur, XXXII, 159, 160. Filia Alypii morbo gravissimo laborans, sanatur; ipse Alypius paralyticus, sanatur, 572. Idem cæcus factus, visum recuperat, 572. Quidam infirmitate gravi laborans, sanatur, 575, 576. Virtute ac meritis S. Moysis Maria soror ejus leprosa sanatur, XXXV, 2172. De petra fons oritur ad sedandam sitim populi, 2172. Virtute Eliæ prophetæ filius viduæ a mortuis suscitatur, 2181. Virtute Elisæi prophetæ, filius viduæ unius ex prophetis ad vitam revocatur, 2184. Naaman leprosus, sanatur, 2184. Virtute S. Pauli Euthycus resuscitatur, 2198, Virtute S. Petri paralyticus sanatur, 2200. Tabitha a mortuis suscitatur, 2200. Virtute Moysis via aperitur inter fluctus maris Rubri ad salutem populi, 2166. Virtute ejusdem salvatur plebs Dei, XXXIX, 1790. Virtute Elisæi. Naaman leprosus, sanatur, 1830. Virtute ac meritis S. Felicis Nolani urbs Nolæ a barbaris obsessa liberatur, XL, 606. Virtute ac meritis S. Stephani septuaginta et tres infirmi curantur, XLII, 815, 816. Tempestas sedatur; et omnes periclitantes in navi a naufragio salvantur, 820. Mulier cæca visum recipit, 835. Concordius quidam pede fracto laborans, sanatur, 836. Mulier anxia de marito amisso, illum invenit, 837. Homo, domo cedapsa oppressus, vivus invenitur, 838. Cæcus visum recipit, 839. Paralyticus sanitati restituitur, 839. Alius paralysi linguæ et pedum laborans, liberatur, 840. Cæcus Psittacus illuminatur, 840. Parvulus ex mortuis suscitatur, 842. Megetia paralytica curatur, 843. Dispensator pecuniæ publicæ, liberatur, 851.

S. Eucherius Lugduni episc. — Virtute S. Hilarii pytho fugatur et mulier energumena sanatur, L, 1234. Virtute S. Honorati Hilarius convertitur, 1262. Virtute et meritis S. Genesis multi navigantes a naufragio salvantur, 1274.

S. Prosper Aquitanus. — Virtute Moysis, panis et caro obtinentur, LI, 765. Maria a lepra mundatur, 777. Virtute Elisæi Naaman a lepra sanatur, 806. Giezi propter mendacium castigatur, fit leprosus, sed postea pœnitens, sanatur, 806.

S. Petrus Chrysologus. — Virtute ac meritis S. Chrysologi, pestilentia, rabie, febribus variisque aliis morbis laborantes, curantur, LII, 39, 66.

S. Leo Magnus. — Virtute ac meritis S. Petri apostoli agitur quidquid boni agitur apud successores ejus, LIV, 152, 156. Fons oritur in baptisterio ad baptizandos exspectantes nocte Dominicæ Paschæ, 609.

Victor Vitens. — Virtute ac meritis S. Eugenii, cæcus nomine Felix visum recuperat, LVIII, 217. Calamitas præsens depellitur, 257, 258.

Aurelius Prudentius. — Per merita S. Hippolyti, ægritudines animi et corporis sanantur, LX, 548, 549.

S. Paulinus Nolanus. — Virtute ac meritis S. Felicis Paulinus ad Christum convertitur, LXI, 23. Virtute S. Martini Paulinus oculo graviter laborans, curatur, 24, 25, 139, 150. Multi liberantur et a servitute corporali et a servitute spirituali, per merita S. Paulini, 141, 142. Virtute ac meritis S. Felicis Paulinus salvus Nolam venit, 463. Non solum homines, feminæ; infantes sed etiam et animalia sanantur, 495. Duo boves a latronibus abducti restituuntur, 496, 500. Quidam agricola cæcus præ lacrymis factus, visum recuperat, 501, 502. Per merita sanctorum ac martyrum etiam sepultorum vivi curantur, 529, 530. Virtute ac meritis S. Felicis porcus eidem sancto dicatus miraculose ducitur ad alendos pauperes, 563, 564. Juvenca miraculose ducitur in aulam S. Martyris ad pascendos pauperes, 566, 567.

S. Paulinus Petricordiensis. — Per merita S. Martini quædam virgo paralytica et moribunda, subito sanitatem integram recuperat, LXI, 1025, 1026. Energumenus ore rabido debacchans, sanatur, 1026, 1027. Leprosus mundatur, 1028. Filia præfecti gravi febre consumpta ac desperata, subito sanatur, 1028. S. Paulinus Nolanus oculo graviter laborans, sanatur, 1029. Homo quidam fractura membrorum casu laborans, subito sanatur, 1036. Evanitus gravi febre correptus, subito sanatur, 1039. Puer a mortuis suscitatur, 1040. Alius infans, in vico Cartonensi, a mortuis suscitatur, 1042. Dæmoniacus sanatur, 1045. Puella duodecim annorum muta, loquelam recipit, 1049. Oleum crescit semper et non deficit, operans plurimas sanitates, 1052, 1053. Rabies canis furiosi fit innocua, 1053. Tempestas sedatur, 1057. Tota familia pestilentia laborans sanatur, 1062. Energumeni in puteum impulsu dæmonis jactati liberantur, 1065. Urbs Turonis obsessa liberatur, 1066. Fur pro furto fit cæcus, postea pœnitens, visum recuperat, 1068. Quidam vir ab incendio liberatur, 1071, 1072.

S. Eugyppius. — Virtute ac meritis S. Severini captivi et afflicti juvantur, sacrilegi emendantur, LXII, 1178. Plaga locustarum omnia vastantium aufertur, 1179, 1180. Mulier quædam pene examinis subito sanata, surrexit, 1181. Presbyter Silvinus suscitatur a mortuis, 1182. Leprosus mundatur, 1188. Fons olei oritur ad sublevandos pauperes, 1189. Quidam adolescens semivivus sanitati redditur, 1192. Elephantiosus mundatur, 1192. Sæpe ægritudines monachorum sanantur, 1194. Mutus usum linguæ recuperat, 1197, 1198. Processa morbo gravissima laborans, sanatur, 1198. Laodicius cæcus illuminatur, 1198. Marinus quidam gravissimo morbo capitis laborans, sanatur, 1198. Multi energumeni curantur et multi diversis languoribus obstricti, sanitatem recipiunt, 1200.

Ennodius episc. Ticinensis. — Virtute ac meritis S. Epiphanii multi a dura captivitate liberantur, LXIII, 222.

S. Eleutherius, episc. Tornacensis. — Per merita S. Eleutherii filia tribuni a mortuis suscitatur, LXV, 67. Cæci duo illuminantur, 68. Peritius quidam leprosus mundatur, 69. Quædam mulier cæca et muta curatur, 75 Filius unicus viduæ a mortuis suscitatur, 77. Duo cæci visum recipiunt, 79. Tres paralytici sanantur, 79. Claudus recte ambulat, 79. Mulier fluxu sanguinis laborans, sanatur, 79. Sacerdos feriolus vinculis solvitur, 79. Libertinus tribunus a mortuis suscitatur, 79, 81. Viginti quinque paralytici plenarie sanantur, 82. Cæci septem visum recipiunt, 82.

S. Fulgentius, episc. Ruspensis. — Virtute ac meritis

233. Puer ad vitam revocatur, XCIV, 233, 234. Clericus membris contritus a morte liberatur, 234, 235.

S. LEODEGARIUS, AUGUSTODUNENSIS EPISC. — Virtute ac meritis S. Leodegarii, ipse sanctus, lingua incisa, usum linguæ recipit, XCVI, 342. Multi a quacunque infirmitate detenti sanatur, 344. Fures sacrilegi puniuntur et res furatæ restituuntur, 344, 366. Puella cæca, muta et paralytica, illuminatur, recipit loquelam et sanatur, 370. Mulier false accusata vinculis fractis solvitur, 570. Claudus recte ambulat, 370. Contracta sanatur, 370. Vinum multiplicatur et superabundat, 371. Tempestas sedatur et navigantes a naufragio salvantur, 371. Infantulus cæcus visum recipit, 371. Mulier curva ac retorta erigitur, 371. Paralyticus et alius jacens in via sanantur, 371. Puella cæca illuminatur, 371. Infans ad vitam revocatur, 372. Cæca illuminatur, 372. Paralytica sanatur, 372. Adolescens et puella energumena liberantur, 372.

S. PAULINUS NOLANUS. — Virtute S. Paulini Aquileiensis, provincia Aquileiensis totaque simul Italia salvantur, XCIX, 20 *et seqq.*

S. LUDGERUS EPISC. — Virtute S. Ludgeri cæcus illuminatur, XCIX, 779, 780. Piscis miræ magnitudinis capitur, 782. Armingerus tredecim per annos cæcus visum recuperat, 783, 784. Mulier morbo gravilaborans sanatur, 785. Puella paralytica sanatur, 785. Quidam nervis popliteque contractus sanatur, 786. Puella cæca illuminatur, 786. Alia puella energumena et muta liberatur et sanatur, 786. Juvenis contractus et paralyticus sanatur, 786, 787. Femina cæca illuminatur, 787. Juvenis mutus et energumenus loquitur et liberatur, 787. Paralytica sanatur, 787. Cæcus illuminatur, 787, 788. Puella paralytica sanatur, 788. Surdus auditum recuperat, 788. Cæcus lumen recipit, 788. Alius cæcus illuminatur, 788. Dæmon omnia vastans fugatur, 789. Mulier diu membrorum usu destituta sanatur, 789. Juvenis Adam, infirmitate in vinculis contracta laborans, sanatur, 789, 790. Mulier habens manum aridam et contractam sanatur, 790. Adolescens energumenus a medicis desperatus liberatur et sanatur, 790. Pauper cæcus illuminatur, 790, 791. Quidam pro furto necatus a mortuis suscitatur, 791. Alius in patibulo suspensus a morte liberatur, 791, 792. Arbores ad construendum monasterium in tempestate eruuntur, 793.

B. ALCUINUS ABBAS. — Virtute ac meritis B. Alcuini incendium exstinguitur, C, 182. Infirmi sanantur, 103. Pauper cæcus illuminatur, 103. Diabolus fugatur, 104. Sigulfus dolore capitis graviter laborans sanatur, 106. Alius ejus discipulus dolore gravi dentium laborans sanatur, 106.

S. BENEDICTUS ABBAS ANIANENSIS. — Virtute ac meritis S. Benedicti multi pauperes a famis periculo eripiuntur, CIII, 361. Incendium compescitur et exstinguitur, 362. Vinea a vastatione locustarum liberatur, 362, 363. Aliud incendium exstinguitur, 363. Monachus a latronibus liberatur, 363, Monachus latro convertitur ac pie moritur, 363. Tempestas valida sedatur, 371. Mulieres tortionibus laborantes sanantur, 371. Energumenus liberatur, 371. Femina spiritu immundo plena mundatur, 371. Multi febricitantes sanantur, 371.

EGINHARDUS ABBAS. — Virtute ac meritis SS. Marcellini et Petri omnia infirmitatum genera curantur, CIV, 554. Daniel omnibus membris contractus sanatur, 558. Mulier paralytica sanatur, 558. Vuillebertus gravi languore laborans et a medicis desperatus sanatur, 558, 559. Clericus surdus et mutus sanatur, 559. Puella surda et muta a nativitate sanatur, 559, 560. Albricus cæcus et toto corpore tremulosus illuminatur et sanatur, 561, 562. Puer horrende contractus sanatur, 562. Duo alii simili modo contracti, sanantur, 562, 562. Cervisia in vinum mutatur, 564. Gisalbertus immani gibbo depressus sanatur, 565. Puella sexdecim annorum ignara linguæ Latinæ, recte loquitur Latine et dæmone vexata liberatur, 567 *et seqq.* Monacha per decem annos paralytica sanatur, 569. Mulier rictu hiante laborans sanatur, 570. Puer surdus et mutus curatur, 570, 571. Alius juvenis pariter surdus et mutus sanatur, 571. Alius juvenis pariter surdus et mutus sanatur, 571. Viatoribus tenebræ fugantur, 571, 572. Presbyter insanus sanitati redditur, 572, 573. Drogo febribus graviter laborans sanatur, 575. Juvenis pessime contractus, 575, 576. Puella pariter contracta sanatur, 576. Pauperper tres annos cæcus visum recipit, 576. Mulier jam diu cæca visum recuperat, 577. Quidam morbo gravi viscerum laborans sanatur, 577, 578. Puella octo per annos paralytica sanatur, 578. Rusticus gibbo ac dolore gravi dentium laborans sanatur, et a gibbo subito liberatur, 579, 580. Dominicus morbo spasmodico laborans sanatur, 581. Anus Gerrada cæca visum recuperat, 581. Surdus et mutus auditum et loquelam recipit, 581. Anus per tres annos cæca lumen recuperat, 581. Puer a nativitate cæcus illuminatur, 581. Puella per tres annos cæca visum recipit, 582. Dado curvus ac toto corpore retortus erigitur et sanatur, 582. Vidua Adalrada per quatuor annos cæca visum recipit, 582. Alia femina quinquennio cæca illuminatur, 582. Gunthardus paralyticus sanatur, 582. Cæcus a nativitate illuminatur, 582. Puella tres per annos cæca visum recipit, 582, 583. Alia duos per annos cæca lumen recuperat, 583. Emenwardus per annos quatuordecim cæcus illuminatur, 583. Puella a dæmonio vexata liberatur, 583. Puella octo per annos cæca illuminatur, 584. Alia similiter cæca visum recuperat, 584. Puella Bildrada curva ac retorta erigitur ac sanatur, 584.

Alia femina plurimis ab annis cæca visum recipit, 584, 585. Heraldus annos per multos cæcus illuminatur, 585. Duæ viduæ per multum tempus cæcæ visum recuperant, 585. Femina penitus incurvata erigitur ac sanatur, 585. Liodoldus crure ac pede graviter laborans sanatur, 585. Juvenis surdus et mutus et sinistra manu contractus sanatur, 585, 586. Engilgarda diu paralytica sanatur, 586. Ramburga omnibus membris inferioribus paralytica sanatur, 586. Germarus per multum tempus cæcus illuminatur, 586. Gundrada tres per annos cæca visum recipit, 586. Puer cæcus a nativitate illuminatur, 587. Gildemarus surdus et mutus auditum et loquelam recipit, 587. Puella surda, muta, cæca et contracta auditum, loquelam, visum et integram sanitatem recipit, 587. Berohadus contractus ac debilis sanatur, 587. Puella habens manum contractam sanatur, 587, 588. Puer surdus auditum recuperat, 588. Puella muta et contracta loquelam recipit et erigitur, 588. Ancilla cæca illuminatur, 588. Theotgarius morbo spasmodico laborans sanatur, 588. Puer contractus ac bistortus sanatur, 589. Folchardus habens dextram semper agitatam ac tremulam sanatur, 589. Surdus et mutus a nativitate audit et loquitur, 589. Virgo Saliga paralytica sanatur, 589, 590.

Virtute ac meritis SS. Proti, Hyacinthi et Hermetis, femina a dæmone vexata liberatur, 591, 592. Alia femina renibus debilitata, atque cruribus pedibusque paralytica, sanatur, 592 *et seqq.*

HAIMINIUS, MONACHUS S. VEDASTI ATREBATENSIS. — Virtute ac meritis S. Vedasti duo pauperes ægroti curantur, CV, 757. Cæcus illuminatur et claudus recte ambulat, 757. Undecim parvuli gravi morbo laborantes sanantur, 756.

S. ALDRICUS, SENONENSIS ARCHIEPISCOPUS. — Virtute ac meritis S. Aldrici bubulcus gravi vulnere laborans subito sanatur, CV, 808. Mauricius consul ad pœnitentiam salutarem adducitur, 809. Puella a nativitate cæca illuminatur, 809. Mulier morbo gravi laborans sanatur, 810.

HILDUINUS, ABBAS S. DIONYSII. — Virtute ac meritis S. Dionysii segetes fiunt copiosiores et abundantiores, CVI, 48. Multi infirmi variis morbis laborantes sanantur, 50.

JOSEPHUS SACERDOS. — Virtute ac meritis SS. Ragnoberti et Zenonis femina nomine Bedenigga a nativitate cæca illuminatur, CVI, 894, 895. Quidam habens manum aridam sanatur, 895. Femina quatriduanis febribus laborans sanatur, 895. Multi infirmi variis morbis affecti sanantur, 895. Hildegarius per multum tempus cæcus illuminatur, 896. Femina quinque per annos paralytica sanatur, 896. Pluvia noxia fugatur, 899. Puella muta a nativitate loquitur, 899. Bertinda a dæmonio vexata liberatur, 899. Cæca illuminatur, 899. Cæcus a nativitate illuminatur, 899, 900. Sacerdos incredulus castigatur, 900. Mulier fluxu sanguinis laborans sanatur, 900. Odricus cæcus visum recuperat, 901. Puella a nativitate cæca illuminatur, 901. Mulier clauda recte ambulat, 901. Herveus gravi infirmitate laborans sanatur, 901. Uxor Hervei febribus triduanis laborans sanatur, 902. Carolus rex dolore gravi dentium laborans sanatur, 904.

RABANUS MAURUS, ARCHIEPISC. MOGUNT. — Virtute ac meritis sanctæ Marthæ multi variis morbis et infirmitatibus laborantes sanantur, CXII, 1496, 1506. Provincia Viennensis a dracone immani liberatur, 1497. Eadem provincia ad Christum convertitur, 1497. Dæmonia fugantur et energumeni liberantur ac sanantur, 1499. Juvenis in Rhodano submersus a mortuis suscitatur, 1499. Aqua in vinum convertitur, 1500. Clodoveus rex morbo gravi laborans sanatur, 1506.

WALAFRIDUS STRABUS MONACHUS. — Virtute ac meritis sancti Galli abbatis dæmonia in specie mulierum ostensa fugantur, CXIV, 988. Serpentes fugantur, 989. Filia ducis a dæmone liberatur et sanatur, 992, 993. Tabula brevior ut ædificetur oratorium, fit longior, 1000. Pisces miræ magnitudinis capiuntur, 1001. Pauper debilis et contractus sanatur, 1004. Violatores sepulcri S. Galli castigantur, 1008, 1009. Avis prægrandis ad pauperem satiandum mittitur, 1009, 1010. Quidam cæcus, surdus et paralyticus, visum, auditum totamque sanitatem recipit, 1015. Latro castigatur pro furto, sed postea pœnitens

sanatur, 675. Femina omnimode debilis et contracta sanatur, 675. Quidam casu arboris præventus a morte salvatur, 675. Quidam surdus et tumore laborans auditum et sanitatem recipit, 675, 676. Alius surdus et habens brachium aridum curatur, 676. Alius habens manum cum brachio debilem sanatur, 676. Femina scabie et lepra et morbo laborans sanatur, 676. Alia habens digitos rigidos sanatur, 676. Puer a nativitate claudus recte ambulat, 676. Femina manu et brachio contracta sanatur, 677. Puella quinquennis tres per annos cæca illuminatur, 677. Bertrada debilis ac contracta sanatur, 677. Femina oris contorti ad aurem deformitate laborans curatur, 677. Freosbaldus debilis vel potius paralyticus sanatur, 677, 678. Daguinus contractus manibus et genibus repens sanatur, 678. Puerulus cæcus illuminatur, 678. Alvoldus paralyticus sanatur, 678, 679. Cæcus illuminatur, 679. Mulier per multum tempus cæca visum recuperat, 679. Vir et uxor ejus paralysi laborantes, sanantur, 679, 680. Femina surda, muta manibusque debilis, auditum, loquelam integramque sanitatem recipit, 680. Alia nomine Grimitt eadem infirmitate laborans sanatur, 680.

Iso, Sangallensis monachus.—Virtute ac meritis S. Othmari quidam stomachi morbo laborans, quo panem omnino respueret, sanatur, CXXI, 788. Quidam a nativitate debilis ac contractus curatur, 789. Mutus a nativitate loquitur, 790. Puerulus a nativitate contractus sanatur, 790, 791. Mutus munere loquendi donatur, 791, 792. Quidam pede tumefacto per integrum annum laborans sanatur, 794. Alius habens pedem cum tibia contractum ad posteriora sanatur, 794. Sanctimonialis quator per annos cæca visum recuperat, 794, 795.

Milo, monachus S. Amandi. — Virtute ac meritis S. Amandi serpens fugatur, CXXI, 933, 934. Captivi redimuntur et instruuntur, 939. Puer a submersione liberatur, 942. Tempestas sedatur et navigantes a naufragio salvantur, 944. Gandenses ad fidem Christianam convertuntur, 945. Mortuus suscitatur, 949, 950. Cæcus illuminatur, 959. Quidam a periculo mortis liberatur, 961. Quidam ad emendationem fiunt cæci et paralytici, et postea visum et integram sanitatem recuperant, 962 *et seqq.*

S. Ado, Viennensis archiepiscopus. — Virtute ac meritis S. Theudorii abbatis Viennæ in Gallia cæcus illuminatur, CXXIII, 449. Contractus erigitur, 450. Cera crescit ad tenebras noctis fugandas, 450. Virtute ac meritis S. Barnardi episcopi Viennensis energumeni et lunatici curantur, 451, 452. Sanctimonialis muta loquelam recipit, 451. Cæcus illuminatur, 451. Alius cæcus visum recipit, 451, 452. Tertius cæcus pariter illuminatur, 452. Juvenis pedum impotens a nativitate recte ambulat, 452.

Adrevaldus, Floriacensis monachus.—Virtute ac meritis S. Benedicti cæcus a nativitate illuminatur, CXXIV, 905. Contractus et manibus repens erigitur et sanatur, 906. Cæcus lumen recipit, 906. Mortuus ad vitam revocatur, 907. Puella a mortuis suscitatur, 907. Pisces copiosius capiuntur, 926. Quidam pedibus laborans et a nativitate gressu privatus sanatur, 926. Armillæ furatæ recuperantur, 929. Puer a nativitate horrende contractus sanatur, 934. Energumenus rabidus atque debacchans liberatur et sanatur, 934, 935. Alius energumenus pariter vexatus sanatur, 235. Comes Raculphus energumenus rabidus sanatur, 236. Perjurus pro suo crimine fit manu aridus, postea pœnitens sanatur, 940, 941. Femina clauda scabellisque ambulans sanatur, 941, 942. Incendium exstinguitur, 942, 943. Puer e lupi faucibus eripitur, 943, 944. Sexaginta infirmi variis morbis affecti curantur, 945, 946. In certamine, pœna nocentibus et securitas innocentibus datur, 948. Plurimi, linguis abscissis, loquuntur, 962, 963. Virtute ac meritis S. Aigulphi virgo sanctimonialis cæca visum recipit, 965.

Hericus, monachus Antissiodorensis. — Virtute ac meritis S. Germani tempestas sedatur, CXXIV, 1168. Puella cæca illuminatur et Pelagiani vincuntur, 1170, 1172. Mortuus suscitatur, 1199. Energumenus liberatur, 1200, 1201. Michomeres defunctus ad vitam revocatur, 1211. Filius viduæ a mortuis suscitatur, 1213. Quidam a ruina parietis servatur, 1213, 1214. Virga sancti humi defixa subito ramusculos frondesque producit, 1214. Pax et securitas obtinentur, 1219. Tribunus Nonninus pro suo crimine fit immobilis et mutus, postea pœnitens sanatur et loquelam recuperat, 1229. Quidam genuum debilitate laborans sanatur, 1229. Puer energumenus liberatur, 1230. Perjuri ad emendationem pro suo crimine castigantur, 1230, 1231. Surdus auditum recipit, 1232. Quidam toto corpore invalidus sanatur, 1232, 1233. Petrus genuum debilitate laborans sanatur, 1233. Nonnula toto corpore contracta erigitur, 1233. Alda similiter contracta curatur, 1233. Berlindis et Teduisa pariter contractæ sanantur, 1233, 1234. Alcharius quartanis febribus laborans sanatur, 1234. Presbyter tertiana febre laborans sanatur, 1234. Clericus quotidiana febre affectus sanatur, 1234. Mulier habens manus contractas curatur, 1234. Duæ aliæ similiter contractæ sanantur, 1234. Maria pro furto renibus graviter laborat, postea pœnitens sanatur, 1235. Puella muta loquelam recipit, 1235. Contractus sanatur, 1236. Quidam pro suo crimine fit contractus, postea pœnitens sanatur, 1237. Latrones arcentur et contra rapinam auxilium datur, 1237. Reverentia loci sancto Germano dicati vindicatur, 1238. Perjuri pro suo crimine ad emendationem castigantur, 1239. Multi cæci illuminantur; claudi, leprosi, febricitantes sanantur, 1239.

Puella horrende contracta erigitur, 1239. Viatores diriguntur ac proteguntur, 1239, 1240. Res S. Germani etiam a bestiis proteguntur, 1240. Fur sacrilegus fugere nequit et ad emendationem capitur, 1241. Fons abundans oritur et cæcus illuminatur, 1241. Dominus quidam, pro sua sævitia, crure fracto laborat, postea pœnitens sanatur, 1241. Matrona, pro sua vituperatione, pede dextro laborat, postea pœnitens curatur, 1242. Quidam præpotens pro sua sævitia coxa fracta laborat, postea pœnitens curatur, 1242. Fur pro furto fit energumenus, postea pœnitens, liberatur, 1243. Conradus princeps oculo graviter laborans sanatur, 1248, 1249. Helenus surdus, mutus et energumenus auditum, loquelam integramque sanitatem recipit, 1253. Adolescens genibus debilis ac deformis sanatur, 1255. Mutus loquelam recipit, 1256. Aldricus debilis et contractus sanatur, 1256. Monachus dolore pectoris graviter laborans sanatur, 1256, 1257. Mulier contracta et manibus reptans, erigitur et sanatur, 1257. Alia surda auditum recipit, 1257. Adalsadus triginta et tres per annos genibus contractus sanatur, 1257. Lotharius febre graviter laborans sanatur, 1259. Presbyter febribus graviter laborans sanatur, 1259. Puella muta et contracta loquelam integramque sanitatem recipit, 1260. Quidam morbo caduco a pueritia laborans sanatur, 1260. Parvulus contractione artuum laborans sanatur, 1260. Mulier a nativitate muta loquitur, 1260, 1261. Puella muta linguæ usum recipit, 1261. Puella duodennis deformis ac cervicis colliqne contractione laborans sanatur, 1261. Herimbertus febribus graviter laborans sanatur, 1261. Sorgiacus paralyticus sanatur, 1261, 1262. Virtute ac meritis S. Ursi incendium exstinguitur, 1265.

S. Rembertus, Hamburgensis episc. — Virtute ac meritis S. Remberti captivi a servitute et custodia et vinculis liberantur, CXXVI, 1004, 1005. Sanctimonialis catenis solvitur et captiva redimitur, 1005. Tempestas sedatur, 1006. Cæcus illuminatur, 1006. Filius regis a dæmonio liberatur, 1006.

Aimoinus, monachus Sangermanensis. —Virtute ac meritis S. Vincentii martyris, mulier per multum tempus cæca visum recuperat, CXXVI, 1019. Quidam claudus et gravi infirmitate laborans sanatur, 1019. Duo genibus contracti et mulier debilis curantur, 1019. Cæcus illuminatur, 1019. Febricitantes et energumeni sanantur et liberantur, 1019. Duo claudi recte ambulant, 1020. Muti dæmoniaci infirmique liberantur et sanantur, 1020. Femina pro incredulitate sua fit contracta, postea pœnitens sanatur, 1020. Latrones in fuga retinentur a verberibus et morte liberantur, et res furatæ restituuntur, 1021. Lancea furata recuperatur, 1021. Cæcus illuminatur, 1021. Quidam habens digitos contractos a nativitate sanatur, 1021, 1022. Femina pro furto fit manu contracta, postea pœnitens sanatur, 1022. Puella a nativitate cæca illuminatur, 1022. Alia pariter cæca pariter illuminatur, 1022. Piscator pro petulantia fit ore contractus, postea pœnitens sanatur, 1022, 1023. Paupercula per multum tempus cæca illuminatur, 1023. Quidam genibus contractus sanatur, 1023. Mulier multos per annos cæca visum recipit, 1023, 1024. Equi aliaque Alberici a spoliatione hostium liberantur, 1024. Surdus et mutus curatur, 1024. Mulier pro incredulitate sua fit contracta, postea pœnitens sanatur, 1026. Virtute ac meritis S. Germani incendium cohibetur et exstinguitur, 1032, 1033. Violatores monasterii S. Germani cæcitate et dysenteria laborant donec se pœniteant vel morte afficiantur, 1034. Puer surdus, mutus. et paralyticus integram sanitatem recipit, 1036. Duæ puellæ per multum tempus febribus graviter laborantes sanantur, 1037. Paupercula novem per annos contracta sanatur, 1039, 1041. Juvenis tres per annos contractus sanatur, 1041. Puer duodennis a nativitate renibus ac genibus contractus sanatur, 1041, 1042. Cæcus illuminatur, 1042. Adalaricus sacerdos dolore renum graviter laborans sanatur, 1043. Energumenus pessime vexatus liberatur, 1043. Femina habens manus aridas sanatur, 1043, 1044. Cæcus illuminatur, 1044. Helagia morbo suffocationis laborans sanatur, 1044. Monachi cœnobii S. Germani a furore Northmannorum liberantur, 1045.

sanantur, 1204. Monachus dolore capitis graviter laborans sanatur, 1205. Alius acri tortura pectoris affectus sanatur, 1206. Paterfamilias oculo graviter laborans et a medicis desperatus sanatur, 1206. Alius eadem infirmitate vexatus sanatur, 1206, 1207. Cæca illuminatur, 1207. Judex iniquus et perjurus, pro suo crimine fit subito debilis et infirmus, 1208. Quidam pro contumelia pueris sancti illata fit furiosus, vinculis ligatus, sed ad sanctum ductus, vinculis solvitur et sanam mentem recuperat, 1208, 1209.

Puer in extremis ægrotans subito fit incolumis, 1210. Alius languidus et omnimode debilis sanatur, 1210. Janitor sancti febribus graviter fatigatus sanatur, 1211. Ipse sanctus eodem morbo laborans sanatur, 1211. Grando et tempestas fugantur vel arcentur, 1212. Monachus habens manum incisam et sanie plenam subito sanatur, 1219. Episcopus dolore gravi in armo laborans sanatur, 1221, 1222.

Lucas diaconus Legionensis. — Virtute S. Martini Legionensis ipse sanctus in carcere detentus ab angelo eripitur. CCVIII, 14. Decanus quartana febre correptus sanatur, 18. Mulier nobilis dolore mamillæ laborans curatur, 19. Canonicus acerrimo dentium dolore fatigatus curatur, 19. Puer morbo squinantico affectus sanatur, 19, 20. Comitissa partu laborans et moribunda a morte liberatur et feliciter parit, 20. Civitas Legionensis ab obsidione liberatur, 20.

Thomas de Radolio monachus. — Virtute B. Petri abbatis ClaræVallis ipse gravi dolore capitis fatigatus subito sanatur, CCIX, 1013, 1014. Mercenarius volens grangiam Vallis incendere mirabiliter impeditur, 1015, 1016. Beatus fistulæ morbo graviter laborans sanatur, 1016. Gillebertus prior valida febre laborans sanatur, 1026. Equus ejusdem Gilleberti a malo cadendi usu liberatur, 1027.

Adamus, abbas Perseniæ. — Virtute B. Mariæ Virginis navigantes a naufragio liberantur, CCXI, 695. Afflicti in tribulatione subsidium, in dolore consolationem, in oppressione subventionem semper obtinent, 695.

Helinandus, Frigidi Montis monachus. Virtute sancti Gereonis episcopus dolore capitis graviter fatigatus sanatur, CCXII, 768. Multi qualibet infirmitate affecti sanantur, 769, 770. Virtute S. Amandi immanis serpens fugatur, 785. Captivi vel pueri transmarini redimuntur, 785. Nautæ a naufragio liberantur, 785. Tempestas subito sedatur, 785. Quidam in suspendio strangulatus ad vitam revocatur, 786. Multi convertuntur ad Christum, 786. Rex Dagobertus obtinet a Deo filium, 786. Parvulus quadringata dierúm loquitur, 786. Comtempores sancti viri et prædicationis ejus pessime castigantur, 786, 787. Cæcus illuminatur, 787. Paralyticus sanatur, 787. Apparitores tempestate cæcantur, sed veniam postulantes visum recuperant, 787.

CXI.

INDEX LITURGICUS

ORDINE RERUM ALPHABETICO REFERENS QUIDQUID AD RITUS, PRECES ET CÆREMONIAS CULTUS CATHOLICI SPECTAT, ET DE QUIBUS AGIT PATROLOGIA.

—

MONITUM.

Cæremonia est actus externus et religiosus, vel a Christo, vel ab apostolis, vel ab Ecclesia institutus, tum ad sacrificium decentius et solemnius celebrandum, tum ad sacramenta sanctius, et cum pompa majori administranda. Ritus est consuetudo solemnitatem præbens in aliquo actu excercendo, ita ut ubi usus disponit erga solemnitatem actus, ritus seu observantia dici possit. Juxta hoc solemnitas actus illa dicitur ritus, quæ in materia sacra, ut sacrificii, sacramentorum, sacramentalium, aut orationum, seu divinorum officiorum, et hic videtur communis ecclesiasticus usus illius vocis. In hoc igitur Indice agimus de variis cæremoniis et ritibus in Ecclesia catholica usitatis, sed ne longius trahamur, ordinem statuimus alphabeticum, unicuique verbo subjicientes quidquid dixere Patres de illius natura, origine, utilitate vel necessitate, et varia loca numeris indicantes.

Agape. — Tertullianus, , 474, 477. — S. Hieronymus, XXII, 418. — S. Paulinus Nolan., LXI, 562. — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 1216.

Agnus Dei. — Aurelius Prudentius, LIX, 808. — Amalarius Metens., CV, 1088.

Alleluia. — Tertullianus, I, 1194. — S. Ambrosius, XIV, 867. — S. Augustinus, XXXVII, 1937, 1938. — Cassiodorus, LXIX, 1156. — Petrus Lombardus, CXCI, 582. — Alanus de Insulis, CCX, 210.

Altare, Altaria. — S, Optatus, XI, 1066, 1067. — S. Hieronymus, XXII, 934; XXIV, 186; XXV, 1022. — S. Augustinus, XLIII, 190. — Salvianus, LIII, 67. — Cassiodorus, LXIX, 154. — Alcuinus, C, 428. — Leo IV, papa, CXV, 677. — Anastasius Bibliothec., CXXVIII, 1263. — Regino, CXXXII, 203. — Gezo abb., CXXXVII, 401. — Gerardus, CXLII, 1287. — S. Anselmus, CXLIX, 194. — Rupertus abb., CLXX, 150. — Honorius Augustod., CLXXII, 665, 1151. — Hugo a S. Victore, CLXXVII, 636, 643. — S. Bernardus abb., CLXXXII, 607, 1111. — Petrus Lombardus, CXCI, 724. — Sicardus, CCXIII, 18.

Ambo, Ambones. — Anastasius Bibliothec., CXXVIII, 922.

Amen. — S. Ambrosius, XIV, 1084; XV, 1763; XVI, 625. — S. Hieronymus, XXIV, 643; XXVI, 43, 317, 438. — S. Augustinus, XXXIV, 649; XXXV, 1694; XXXVIII, 1247; XL, 320.

Anathema. — S. Hieronymus, XXII, 998. — Salvianus, LIII, 107. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 591.

Anniversarium. — Alcuinus, CI, 1277.

Antiphona. — Cassianus, XLIX, 1171. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 743. — Alcuinus, CI, 1247.

Aqua. — Usus aquæ in liturgia. — S. Paulinus Nolan., LXI, 338, 858. — S. Gregorius Turon., LXXI, 376, 823, 958. — S. Gregorius Magnus, LXXV 237; LXXVII, 208. — S. Remigius, CII, 1101. — Walafridus Strab., CXIV, 963. — Hincmarus, CXXV, 774. — Isidorus Mercator, CXXX, 94. — Remigius Antissiod., CXXXI, 852. — S. Ivo Carnot., CLXI, 193. — Hugo a S. Victore, CLXXVI, 473.

Aquila acu picta. — In vestibus sacris. — Anastasius Bibliothec., CXXVIII, 1283.

Ara. — S. Optatus Milevit, XI, 1008. — Arator, LXVIII, 114.

Ariani. — Ordo accipiendi eos qui ab Ariana hæresi veniunt, S. Gelasius papa, LXXIV, 1137.

Baculus pastoralis. — Humbertus, CXLIII, 1148. — Philippus de Harveng, CCIII, 110.

Baptismi fontis dedicatio. — S. Gelasius papa, LXXIV, 1144. — Amalarius, CV, 1044. — *Monumenta liturgica* sæculi x, CXXXVIII, 1035.

Baptismus. — Tertullianus, I, 1203, 1204, 1207, 1208; II, 74, 79, 262, 280, 806, 862. — S, Cyprianus, IV, 412 414. — Lactantius, VI, 977. — S, Zeno, XI, 470, 478

568. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 557. — S. Ivo Carnot., CLXI, 583, 1244. — Hugo de S. Vict., CLXXVI, 153-158, 479, 520; CLXXVIII 396, 397. — Robertus Pullus, CLXXXVII, 397. — Petrus Lombardus, CXCII, 908, 943. — Innocentius III, CCXIV, 44-90, 290, 304, 340, 475, 539, 588.

Missæ celebratio. — Tertullianus, I, 669; II, 64, 79. — S. Cyprianus, IV, 372, 373, 386, 387, 406, 407, 485, 522, 613. — S. Eutychianus, V, 165. — Lactantius, VI, 913. — S. Silvester papa, VIII, 802. — Julius papa, VIII, 969. — S. Zeno, XI, 358. — S. Ambrosius, XVI, 407, 460; XVII, 1010. — S. Augustinus, XXXVIII, 127, 1100, 1101; XXXIX, 2154, 2168, 2275-2278 : XLI, 829. — S. Leo Magnus, LIV, 280, 452, 627; LV, 21 *et seqq.*; LVI, 515, 516. — S. Maximus Taurin., LVII, 690, 899. — Aurel. Prudentius, LIX, 816; LX, 336, 356, 563, 568. — Felix IV, papa, LXV, 15. — S. Benedictus, LXVI, 710. — S. Gregorius Turon., LXXI, 864, 1033. — S. Germanus Parisiens., LXXII, 83, 86, 87, 114-119, 121, 122, 142, 170, 174, 403. — S. Gelasius papa, LXXIV, 1049, 1050. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 395; LXXVII, 547, 548, 1187, 1342; LXXVIII, 25 *et seqq.*; 266, 268, 279, 286, 479, 548, 553, 660. — S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 68; LXXXV, 109, 1036. — S. Hildephonsus, XCV, 1376. — Carolus Magnus, XCVII, 219, 325, 619, 772, 773. — Alcuinus, CI, 445, 446, 1173, 1246. — Theodulphus Aurelian., CV, 193. — Amalarius, CV, 993, 1108. — Rabanus Maurus, CVII, 306, 309, 357; CXII, 1177. — Walafridus Strab., CXIV, 936, 943. — Florus Lugdun., CXIX, 15, 16. — Rodulphus Bituric., CXIX, 708. — Grimaldus Sangall., CXXI, 797. — Hincmarus Rhemens., CXXV, 791, 802. — Isidorus Mercator, CXXX, 150, 218, 578, 1057. — Ratherius, CXXXVI, 559. — *Monumenta liturgica*, CXXXVIII, 863, 1163. — Burchardus, CXL, 692-694, 715, 721, 722, 752, 754. — Robertus rex Francorum, CXLI, 939, 940. — Berno abb., CXLII, 1055. — S. Petrus Damian., CXLV, 879, 880. — Joannes Rothomag., CXLXII, 27. — Guido abb., CL, 1195. — S. Wilhelmus Hirsang., CL, 1021. — *Monumenta liturgica*, CLI, 829, 830. — *Codices liturgici*, CLI, 879, 880. — *Micrologus*, CLI, 977, 978. — Guido Carthus, CLIII, 647. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 541. — Odo Camerac., CLX, 1053, 1054, — S. Ivo Carnot., CLXI, 175, 1089, 1090, 1177. — Rupertus abb., CLXX, 20. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1049, 1050, 1153, 1177, 1178. — Honorius Augustod., CLXXII, 543, 737, 807. — Hugo, de S. Victore, CLXXVII, 356. — Benedictus Cœnonic., CLXXIX, 731. — Algerus Leodiens, CLXXX, 855. — Anselmus Laudun., CLXXXVIII, 1209. — Joan. Belethus, CCII, 43. — Sicardus, CCXIII, 89.

Missæ variæ partes. — *De Introitu.* S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 265. — *Micrologus*, CLI, 979. — Innocentius, III, CCXVII, 808. — *De Kyrie eleison.* — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 265. — Amalarius, CV, 1113. — Innocentius III, CCXVII, 809. — *De gloria in excelsis.* — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 267. — Amalarius, CV, 1115. — Innocentius III, CCXVII. — *Quoad hoc vide specialem de Missa Indicem.*

Mitra. — Petrus Cantor., CCV, 139. — *Vide* Indumenta sacra.

Mortuis (Preces pro). — S. Augustinus, XXXII, 778; XXXIII, 92, 235, 694; XXXIV, 476 : XXXV, 1350, 1351, 1847; XXXVIII, 867, 936, 937, 1291, 1295, XXXIX, 1915; 1920, 2101, 2263; XL, 283, 284, 591, 1324, 1326, 1329; XLI, 736, 737. — S. Patricius, LIII, 820. — S. Paulinus Nolan., LXI, 350, 351. — Eugyppius abb., LXII, 1026. — S. Germanus, LXXII, 233. — S. Gelasius papa, LXXIV, 1232. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 401; LXXVII, 396, 397, 416, 425; LXXXVIII, 214, 466. — S. Hildephonsus, XCVI, 144. — S. Julianus Tolet., XCVI, 475, 479. 480, 486-488, 491, 492. — Alcuinus, CI, 321, 474, 829, 1277. — Amalarius, CV, 1161, 1306, 1314. — Rabanus Maurus, CVII, 357; CX, 130. — Haymo, CXVIII, 935, 936. — Grimaldus Sangall., CXXI, 841. — Ratherius, CXXXVI, 389. — Gezo abb., CXXXVII, 399, 400. — *Monumenta liturgica*, CXXXVIII 1159, 1160. — Burchardus, CXL, 686, 1038, 1044. — S. Odilo Cluniac., CXLII, 1037. — Gerardus abb., CXLIII, 1298. — S. Petrus Damian., CXLIV, 403, 838. — Guido abb., CL, 1290. — *Monumenta liturgica*, CLI, 868. — *Codices liturgici*, CLI, 905, 926, 946. — *Micrologus*, CLI, 987. — S. Bruno Carthus., CLIII, 241. — Guigo Carthus., CLIII, 655. — Radulphus Ardens, CLV, 1485. — S. Ivo Carnot., CLXI, 1087. — Rupertus abb., CLXVII, 320. — Honorius Augustod., CLXXII, 1158, 1175, — Hugo a S. Victore. CLXXVI, 596, 609-618, 954. — S. Bernardus, CLXXXIII, 664; CLXXXIV, 1059. — Gratianus, CLXXXVII, 948. — Petrus Lombardus, CXCII, 948. — Joan. Belethus, CCII, 156. — Petrus Cantor, CCIV, 328. — Sicardus, CCXIII, 424.

Oleum. — S. Hieronymus, XXII, 1097. — S. Augustinus, XXXVI, 505; XLIII, 190. — Cassiodorus, LXX, 170. — Anonymus, CXXXVIII, 1063. — Sigebertus, CLX, 72. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 577.

Orationes diversæ. — S. Nicetius Trevirens., LXVIII, 305. — S. Gelasius papa, LXXIV, 1049. — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 204. — B. Alcuinus, CI, 493. — Grimaldus Sangall., CXXI, 837, 850. — *Monumenta liturgica*, CXXXVIII, 1012 *et seqq.* — Guido Farfens., CL, 1274.

Orationes ante Missam. — S. Ambrosius, XVII, 751. — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 259, 245. — B. Alcuinus, CI, 1242 *et seqq.* — Theodulphus Aurelian., CV, 193 *et seqq.* — Amalarius, CV, 1093 *et seqq.* — Walafridus Strab., CXIV, 951. — *Monumenta liturgica*, CXXXVIII, 1021 *et seqq.* — *Codices liturgici*, CLI, 884. — S. Ivo Carnot., CLXI, 1071. — S. Bruno, CLXV, 1103. — Rupertus abb., CLXX, 21. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1153. — Honorius Augustod., LXXII, 573, 604. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 322.

Ordines sacri. — Caius papa, V, 190. — S. Silvester, VIII, 835. — *Monumenta vetera ad historiam Donatistarum pertinentia*, XI, 1195. — S. Innocentius I, papa, XX 472-474, 478, 491, 493, 527-537, 606, 627. — S. Zozimus XX, 701. — Rufinus Aquileiens., XXI, 473, 474. — S Hieronymus, XXII, 633; XXIII, 324, 326; XXVI, 149, 562 590; XXX, 148. — S. Augustinus, XXXIII, 88, 89, 229 268, 477, 813, 1061; XL, 394; XLIII, 70-72, 109, 773 787; XLIV, 563. — S. Leo Magnus, LIV, 610, 672, 709 LVI, 388, 389, 397, 410, 420, 425, 728, 871, 872, 876 885, 886. — S. Gelasius papa, LIX, 52-54. — *Sacramentarium Gelasianum*, LXXIV, 1069, 1145. — S. Gregoriu Magnus, LXXVII, 558, 587, 627, 799, 873-875, 1122, 1164 LXXXVIII, 218, 1003, 1065. — Isidorus Hispal., LXXXIII 777; LXXXIV, 25, 33, 121, 189, 245, 291, 305, 372, 577 578, 581, 595, 661-674, 689, 761, 762, 765, 775, 787, 787 801, 820. — Crisconius African., LXXXVIII, 832-834 846, 848, 866, 895, 912, 922. — S. Zacharias Chrysop. LXXXIX, 936. — Alcuinus, CI, 1231 *et seqq.* — S. Ago bardus, CIV, 127. — *Liber diurnus Roman. pontificum* CV, 27 *et seqq.* — Amalarius, CV, 821-848, 1080. — Rabanu Maurus, CVII, 298-305; CX, 1193; CXII, 1165, 1193. — Flo rus Lugdun., CXIX, 11. — Nicolaus papa, CXIX, 1190 1193. — Æneas Parisiens., CXXI, 746. — Herardus Tu ron., CXXI, 819. — Joannes IX, papa, CXXXI, 37. — Regino Prumiens., CXXXII, 272-275, 377-382, 393. — *Monumenta liturgica*, CXXXVIII, 1004, — *Decretoru libri*, CXXXIX, passim. — S. Petrus Damian., CXLV 99, 162-164, 491. — S. Gregorius Magnus, CXLVIII, 31 — S. Anselmus Lucens, CXLIX, 503, 520. — Guido Far fens, CL, 1252. — *Monumenta liturgica*, CLI, 864. — Guigo Carthus., CLIII, 661. — Gotfridus abb., CLVII, 281 — S. Ivo Carnot., CLXI, 1127, 1387. — Honorius Au gustod., CLXXII, 597. — Petrus Lombardus, CXCII, 90 908. — Joan. Belethus, CCII, 27. — Sicardus, CCXIII, 5 — Anonymus, CCXIII, 807. — Innocentius III, CCXI 364, 420.

Osculum pacis. — S. Augustinus, XXXVIII, 1025. — S. Paulinus Nolan., LXI, 518, — S. Gregorius Magnu LXXVII, 304. — Sigebertus Monac., CLX, 72.

Pallium. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 481, 52 558, 651. — *Liber diurnus Romanorum pontificum*, C 81-88, — Leo IV, papa, CXV, 657.

Palmæ. — S. Gregorius Magnus, CLXXVIII, 310. — *Monumenta liturgica*, CXXXVIII, 1057. — Hugo a S. V ctore, CLXXVI, 473.

Panis Benedictus. — S. Ivo Carnot., CLXI, 994. — *Vide* Agape.

Pœnitentia — *Vide* Confessio.

Pœnitentia publica. — Tertullianus, I, 1243, 1246. — Julius I, papa, VIII, 869. — S. Ambrosius, XVI, 518. S Innocentius I, papa, XX, 559-628. — S. Hieronymu XXII, 692. — S. Leo Magnus, LVI, 395-397, 426, 43 502, 517, 577, 882. — Gennadius Massil., LVIII, 994. — S. Gelasius papa, LIX, 54. — S. Gregorius Magnu LXXVIII, 1017. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 801 LXXXIV, 50, 51, 397, 398, 472, 632, 643, 767. — Alcu nus, CI, 1192. — Rodulphus Bituric., CXIX, 720. — Nic laus I, papa, CXIX, 1122, 1125. — Isaac. CXXIV, 107 1079, 1084. — Regino Prumiens., CXXXII, 253-255. — *Monumenta liturgica*, CXXVIII, 433, 437. — *Ordo ad re conciliandos pœnitentes*, Anonymus, CXXXVIII, 982. — Burchardus, CXL, 949, 1014. — S. Petrus Damian CXLV, 9. — S. Anselmus Lucens., CXLIX, 519. — *D pœnitentia sanorum et infirmorum*, S. Ivo Carnot., CLX 857.

CXII.

INDEX DE COMPUTO ECCLESIASTICO

SEU

DE VARIIS KALENDARIIS, DE CYCLO PASCHALI, ET DE VARIIS ANNI ECCLESIASTICI SUPPUTATIONIBUS,

Ordine digestus rerum alphabetico,

SERIES DECIMA TERTIA.

—

Ecclesia, quæ est Deum vere colentium societas, constituta et ordinata fuit a Christo legislatore, qui potestatem illi contulit legislativam. Hinc duplex Ecclesiæ potestas, humana scilicet et divina; hinc leges ecclesiasticæ subjectionem debitam et internum assensum exigunt, et obligant in conscientia. Itaque in hac serie proferimus Indices de Jure canonico; de Legislatione et legibus Ecclesiæ; de Conciliis; de Decretis summorum Pontificum; de Disciplina ecclesiastica et monastica; de censuris, excommunicationibus et irregularitatibus, etc.; de legislatione civili, in eo quod religionem contingat; de immunitatibus et privilegiis Ecclesiæ Dei a potestate sæculari concessis.

CXIII.

INDEX DE JURE CANONICO

EXHIBENS ECCLESIÆ POTESTATEM QUOAD LEGES CONDENDAS, AC VARIAS DECRETORUM ET CANONUM COLLECTIONES QUÆ IN PATROLOGIA RECENSENTUR.

—

MONITUM.

In hoc Indice duas statuimus partes, quarum prior exponit varias SS. Patrum sententias ac dicta de auctoritate et potestate Ecclesiæ catholicæ ad leges imponendas quibus parere debent Christiani; posterior vero memorat omnes et varias decretorum et canonum Collectiones, quæ in nostro Patrologiæ cursu reperiuntur. Sed cum jam in Indice LXXIX de Ecclesiæ auctoritate et potestate quoad leges tractavimus, illum adeat Lector benevolus; itaque hic tantum referuntur.

Variæ decretorum et canonum collectiones.

Decreta Julii papæ I, juxta Gratianum et Ivonem, VIII, 968.
Rescriptum Julii I contra Orientales, VIII, 980.
Rescriptum ad episcopos in Alexandrina synodo congregatos, S. Felix papa, II, 17.
Theodosii selecta decreta de religione, XIII, 521.
Epistolæ et decreta S. Siricii papæ, XIII, 1131.
Epistolæ et decreta S. Innocentii I papæ, XX, 463.
Epistolæ et decreta S. Zozimi papæ, XX, 669 *seq.*
Epistolæ et decreta S. Bonifacii I papæ, XX, 749
Epistolæ et decreta S. Cœlestini papæ I, L, 429.
Epistolæ S. Leonis Magni papæ, LIV, 593, 597, 610, 614, 616, 624, 628, 636, 645, 663, 666, 695, 709, 1199, 1209.
Codex canonum ecclesiasticorum et constitutionum sanctæ Sedis apostolicæ, S. Leo Magnus, LVI, 359.
Prisca canonum editio Latina, LVI, 748.
Vetus interpretatio Latina canonum Nicænorum, Sardicensium et Carthaginensium, LVI, 824.
Documenta juris canonici veteris, LVI, 863.
Epistolæ et decreta Felicis papæ III, LVIII, 924
Epistolæ et decreta Gelasii papæ, LIX, 47.
Canones Gelasio ascripti, LIX, 142.
Epistolæ et decreta Symmachi papæ, LXII, 49 *seq.* 54.
Epistolæ et decreta Hormisdæ papæ, LXIII, 423, 525
Codex canonum Ecclesiæ universæ, Dionysius Exiguus, LXVII, 40.
Codex canonum vetus Ecclesiæ Romanæ, LXVII, 136.
Collectio decretorum pontificum Romanorum, Dionysius Exiguus, LXVII, 229.
Breviatio canonum, Fulgentius Ferrandus, LXVII, 949.
Epistolæ et decreta Vigilii papæ, LXIX, 16.
Canones S. Aunarii episc. Antissiodor., LXXII, 761.
Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Ecclesiæ Carhaginensis diaconi, LXXXVIII, 817.
Breviarium canonicum Crisconii episcopi Africanis LXXXVIII, 830.
Regula canonicorum secundum Dacherii recensionem, S. Chrodegangus Metens., LXXXIX, 1057.
Capitula selecta ex antiqua canonum collectione facta in Hibernia sæculo circiter VIII, XCVI, 1281.
Canones Hibernenses addendi editis spicilegii, XCVI, 1131.
Canones selecti ex antiquissima codicis Herovalliani canonum collectione, XCIX, 989.
Canones pro sua diœcesi, Remigius Curvensis, CII, 1093
Codex regularum monasticarum et canonicarum, S. Benedictus Anian., CIII, 393.
Canones in concilio Vern. editi, S. Lupus Ferrar., CXIX, 612.
Decreta seu rescripta ex Gratiano collecta, CXIX, 1184.
De ecclesiasticis disciplinis, Regino Prum., CXXXII, 185.
Capitulare Attonis episc., Vercell., CXXXIV, 28.
De contemptu canonum partes duæ, Ratherius Veron., CXXXVI, 485.
Canonum prisca collectio, CXXXVIII, 397.
Leges ecclesiasticæ Anglo-Saxonum regum qui sæculo decimo floruere, CXXXVIII, 447.
Collectio canonum, S. Abbo abb. Floriac., CXXXIX, 471.
Canones Africi, CXXXIX, 1469.
Decretorum libri viginti Burchardus Wormal., CXL, 537.
Statuta canonum de officio sacerdotum, CXL, 1067.
Collectio canonica in libros XIII distributa, S. Anselmus Lucensis, CXLIX, 485.
Decretum libri XVII, Ivo Carnot., CLXI, 60.
Panormia libri XIII, CLXI, 1045.
Concordia discordantium canonum, Gratianus, CLXXXVII, 29.

CXIV.

INDEX DE LEGISLATIONE ECCLESIASTICA ET MONASTICA

ORDINE RERUM ALPHABETICO

REFERENS OMNES LEGES, DECRETA ET DECISIONES QUÆ AD RELIGIONEM ET AD VITAM ECCLESIASTICAM SPECTANT.

—

Absentes. — Ne judices in absentem proferant sententiam, et ut proditor non audiatur, S. Julius papa I, VIII, 988. — Quod irrita sit sententia episcoporum in absentem, Isidorus Mercator, CXXX, 345. — Absentes nec accusari nec judicari possunt, Gratianus, CLXXXVII, 699.

Accusatio. — De modo recipiendi accusationem adversus clericos, S. Eutychianus, V, 172. Qui non admittantur ad accusationem religiosorum, *ibid.* — Paganos et hæreticos non posse accusare Christianos, Caius papa, V, 183. De episcopo, presbytero, aut diacono, vel reliquis clericis apud episcopos accusandis, *ibid.* — Ut nemo episcopum penes arbitros sæculares accuset, Felix papa II, XIII, 19. De accusationibus episcoporum, et rerum suarum ablatarum redintegratione, *ibid.*, 20. Quibus non liceat accusare, vel testificari, *ibid.*, 21. De personis accusatorum, *ibid.* De judicibus et accusatoribus, quales debeant esse, *ibid.*, 22. — De accusatis episcopis, S. Abbo Floriac., CXXXIX, 504. Qualiter sacerdotum accusatores examinandi sint, *ibid.*, 502. — De accusatoribus et testibus episcoporum, Burchardus, CXL, 600. De clericorum accusatoribus, *ibid.*, 659. De ordinatis, si accusati fuerint, quot testibus se excusare debuerint, *ibid.*, 660. — Quod laici non debeant clericos accusare, Ivo Carnot., CLXI, 510. Quæ accusationes recipi non debeant, *ibid.*, 512. De ordine accusationis, *ibid.*, 513. Qui non sint admittendi ad accusationem, *ibid.* De modo accusandi, *ibid.*, 516. Quomodo purgare se debeant accusati sacerdotes, *ibid.*, 535. — Laici clericos accusare non debent, Gratianus, CLXXXVII, 639. Quare laici in accusatione episcoporum non audiantur, *ibid.*, 641. Absque duobus vel tribus testibus non recipiantur episcoporum accusationes, *ibid.*, 643. Accusatio semper debet fieri in scriptis, *ibid.* 663. Qui non sunt recipiendi in accusatione, *ibid.*, 675. Nuper inimici accusatores vel testes esse non possunt, *ibid.* 677. Familiares, suspecti, de domo prodeuntes, non recipiantur in accusatione, *ibid.*, 680. Ad accusationem non admittitur qui in excommunicatione perseverat, *ibid.*, 705. Episcopus accusatus a duodecim audiatur, *ibid.*, 720. Ad accusationem non admittantur aliorum crimina sponte confitentes, *ibid.*, 722. A criminosis accusari non permittitur, *ibid.*, 727. Ante satisfactionem excommunicati ad accusationem non admittuntur, *ibid.*, 728 Subditi prælatos suos accusare non debent, *ibid.*, 731. Ante judicem civilem sacerdotes non accusentur, *ibid.* 223.

Actores. — De actoribus, si ordinari debeant, Ivo Carnot., CLXI, 478.

Adulteri. — De recipienda adultera post pœnitentiam S. Patricius, LIII, 823. — Qui adulterium commisit, septem annis pœniteat, S. Leo Magnus, LVI, 441. De his qui adulteras habent mulieres, et ipsi adulterant, *ibid.* 753; Dionysius Exiguus, LXVII, 155; Crisconius LXXXVIII, 882. — Quod viri cum adulteris uxoribus non conveniant, Dionysius Exiguus, LXVII, 247. — De omni adultero excommunicando, Abedoc., XCVI, 1304. De recipienda adultera post pœnitentiam, *ibid.* Qui adultera

---

CXV.

INDEX DE CONCILIIS

QUORUM MENTIO FIT IN PATROLOGIA ALPHABETICE REFERENS HISTORIAM

ET VARIAS ILLORUM ACTIONES, SERIEMQUE EORUMDEM CHRONOLOGICAM.

—

MONITUM.

Concilium seu synodus in genere definiri solet : Congregatio prælatorum Ecclesiæ in unum locum ad causas quæ vel ad fidem, vel ad mores, vel etiam ad disciplinam pertinent, examinandas et definiendas. Quadruplex distinguitur : Generale, nationale, provinciale et diœcesanum. Cum plurima in nostro Patrologiæ cursu concilia vel memorentur vel afferuntur, in hoc Indice illorum historiam breviter texere statuimus, et ut desiderata facilius lector reperiret alphabetice illa ordinavimus, annum, volumen et columnas indicantes. Addidimus præterea seriem chronologicam eorumdem conciliorum.

Africanum concilium (ann. 249). — Huic concilio præfuit S. Cyprianus. Statutum est de prohibitione tutelæ testamentariæ pro sacerdotibus, ne in rebus sæcularibus impediti, ab officiis sacris abducerentur ; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 178.

Africanum concilium (ann. 251). — Idem præfuit S. Cyprianus, in causa Felicissimi et quinque sacerdotum qui illius partes amplexi fuerant. Ibi damnati sunt et excommunicati. Novatus hæresi et perfidia convictus fuit. De lapsis etiam actum est. Aderant 70 episcopi ; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 178.

Africanum concilium (ann. 369). — Hic depositus est ab

huic innæbant, communionem sedentes rejecerunt, non excepta papæ communione, S. Hilarius Pictav., X, 685.

Aquileiense concilium (ann. 698). — In quo sedentes unanimi ore, schismati quo vinciebantur Istriæ episcopi a tempore quo Pelagius I sedem adeptus est apostolicam, renuntiaverunt, *ibid.*

Aquileiense concilium (ann. 1181). — Valdericus sive Ulricus hoc congregavit, ea mente ut vitam communem canonici sui amplecterentur, *ibid.*

Aquileiense concilium (ann. 1184), quod fuit convocatum contra incendiarios et sacrilegas, *ibid.*

Aquisgranense concilium (ann. 689). — Exstat collectio septem et triginta capitularium de disciplina ecclesiastica quæ data sunt a Carolo Magno. Synodus Suessionensis ea vocat capitularia synodalia veluti spectans ad præsens concilium, Cælius Sedulius Prolegom., XIX, 518.

Arabicum concilium (ann. 246 vel 249). — Quarto annos imperantis Philippi, et undecimo pontificatus Fabiani, habitum fuit in Arabia concilium ubi sederunt perplures episcopi. Contra aliquot hæreticos arabes, quorum dogma erat animam humanam cum corpore, mori, quocum aliquando cum resurrecturam esse. Cassiodorus, LXIX, 289.

Arausicanum concilium I (ann. 441). — Habitum fuit imperante Valentiniano III, sub pontificatu S. Leonis I, et in ecclesia Justiniana. Huic præfuit S. Hilarius Arelat. Ibi sedentes Patres numero septemdecim triginta canones condiderunt. S. Augustinus, XLI, 1785.

Arausicanum concilium II (ann. 529). — Habitum sub S. Cæsario qui huic præfuit, sub pontificatu Papæ Felicis IV, imperante Athalarico secundum fidem catholicam. Ibi 25 articuli statuti sicut de hac fide. S. Prosper, LI, 612 seqq.

Arausicanum concilium (ann. 1229). — In hoc ad pœnitentiam admissi sunt Albigenses et hujus hæresis suspectæ personæ quas inquisitio Tolosæ detexerat, S. Cæsarius, LXVIII 1142.

Arelatense concilium I (ann. 314). — Hoc decrevit contra ejus accusatores Donatistas Cæciliani episcopi Carthaginensis innocentiam et amplius.

Constituit can. 8. « De Afris qui propria lege uti solent rebaptizatione, ut si quis de hæresi venerit ad Ecclesiam, interrogent eum Symbolum. Et si perviderint eum in Patre, in Filio, et Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc trinitatem, baptizetur.

Plures auctores ut Cuminus abbas, Ado numerant sexcentos episcopos qui huic interfuerunt. Baron ducenos, quorum in subscriptionibus sex et triginta notati sunt. Tertullianus Thomassini *Dissertatio in synodos de bap. hæretic.*, *III*, 1223.

Arelatense concilium (ann. 353-354). — Hoc conciliabulum ubi sederunt plures episcopi Ariani a Constantio convocatum fuit.

Damnavit S. doctorem Athanasium, Photinum et Marcellum Ancyranum ut Sulpitius Severus asserit, Albaspinæus. Observ, in S. Optatum XI, 1176.

Arelatense concilium, anno incerto habitum, alii anno 443 vel 444, alii vero anno 451 vel 452 habitum fuisse volunt, nec nominantur Patres ibi sedentes.

Deponitur in hoc concilio Quelidonius vel Celidonius episcopatu *ibid.*

Arelatense concilium III (ann. 455 vel 461). — Sub episc. Ravennio habitum.

Conciliavit Theodorum episc., Foro-Juliensem, et abbatem Lirinensem de jurisdictione contestantes, *ibid.*

Arelatense concilium (an. 475). — Convocatum fuit a Leontio episc., hujus urbis, et ibi Lucidus presbyt. erroribus suis de prædestinatione et gratia abrenuntiavit.

Sederunt circa triginta episcopi, *ibid.*

Arelatense concilium, vulgo *IV* (ann. 524). — Huic præerat S. Cæsarius ep. hujus urbis, convocato ob occasionem dedicationis Ecclesiæ S. Virginis, die 6 Junii primo anno pontificatus Joannis I.

Ibi plura constituta sunt, præcipue de ordinatione diaconorum, de promotione ad episcopatum, etc., *ibid.*

Arelatense concilium V (ann. 554) sub Sapaudo episcopo hujus urbis convocatum. — Quod inter plura, de liturgia et de disciplina ecclesiastica quædam statuit, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 813). — In hoc concilio cujus convocatio et quatuor aliorum a Carolo Magno provocata fuit, Patres de reformatione plures articulos constituerunt, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 1059), sub legatis Papæ Nicolai II habitum. — In hoc concilio quædam petitio facta est a Berengario vicomite Narbonæ ad revocandam excommunicationem quam in eum Guifredus archiepisc. hujus urbis intulerat, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 1205), a legato Petro de Castelnau habitum, ubi aliquot Constitutiones fecit pro Ecclesia. Arelat., *ibid.*

Ariminense concilium (ann. 359), generale cui, ut probabile est, præfuit Restitutus episc. Carm. — In hoc concilio decem anathemata contra diversos errores Arii, Photini et Sabellii prolata sunt, ac amplius damnati et depositi unanimi ore qui contra prætendebant, inter quos Ursacius, Valens, Caius Germinius. Omnes episcopi dixerunt : « Volumus hos hæreticos damnatos, ut fides catholica firma maneat et sit pax in Ecclesia. » Hic sederunt 400 episcopi e diversis provinciis Occidentis, Illyriæ, Italiæ, ex Africanis, Hispanis, Galliis, etc., etc. — Ibi post longa tempora lassati legati ad imperatorem Patres Ariminenses quod tam sancte statuerant annulaverunt, et cum Arianis innuerunt, S. Hilarius Pictav., X, 699.

Arvernense concilium. —Hoc fuit habitum anno 525 cujus videsis Notitiam in *Gallia Christ.*, t. IV, col. 519, S. Gregorius Turon., LXXI, 406.

Arvernenne, Claromontanum concilium (ann. 535), et primum sub pontificatu Agapeti. — Honoratus Bituricensis arch. et alii Galliarum episcopi ad numerum quindecim sederunt in concessu in urbe Claromontana ex consensu regis Theodeberti. Incœperunt genuflectere, pro rege et regno prospero orationem fundere; deinde perlectis veteribus statutis, aliquot renovarunt ex eis, iis alia numero sexdecim addiderunt, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 349). — Huic præfuit Hesychius archiep. Vienn. habitum fuit paulo post concilium quintum Aurelianense cujus renovavit pro omni opere canones sexdecim. Ibi sederunt decem prælati, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 587). — Huic S. Sulpicius Bituricensis episcopus præerat qui unanimis cum aliis prælatis sedentibus, dissidio inter episcopum Rutinensem Innocentium, et Urcinum episcopum Cadurcensem finem fecit. Hoc dissidium de jurisdictione aliquot parochiarum quæ priori ascriptæ fuerunt, ortum erat, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 1077) habitum fuit a legato Hugone de Die qui huic præfuit. Simoniaci episcopi ibi fuerunt depositi, *ibid.*

Asturicense concilium (ann. 445 vel 446). — Acta contra Manichæos a S. Leone conscripta cum pervenissent in Hispaniam, hujus regionis episcopi detegere hujus dogmatis sectatores conati sunt quocunque loco occultati essent. Idacius et Turibius cum aliquot Manichæos in urbe Asturicensi detexissent, de iis scripta ad Antoninum Emeritensem miserunt. Tunc jam comprehensum Pascentium e Lusitania expelli jussit. Unde, ut opinantur, in hac urbe concilium hic memoratum, S. Leo, LV, 1034.

Atrebatense concilium (ann, 1025). — Huic præfuit Gerardus episc. Hæresis Manichæorum in diœcesi Atrebatensi pullulabat. Sentit episcopus doctrinarum perversarum venenum; conquisivit sectarios, ad synodum compellavit et instanter explicationem ab eis expostulavit, instans et urgens deserere malam doctrinam et abjurare, et ad confirmandum suæ fidei testamentum exegit ab unoquoque in modum crucis † quemdam characterem conscriptum, Gerardus, Camer. episc., CXLII, 1269.

Atrebatense consilium (ann. 1097). — Hoc habitum fuit ab episcopo Lamberto, sedentibus ejus archidiacono, quinque abbatibus. Ibi episcopus privilegia suis prædecessoribus concessa abbati et monachis montis S. Eligii confirmavit, et aliud monasterium (Arroasianorum) ab omni alia jurisdictione ac sua exemit, monachis dando facultatem eligendi abbatem et abbati facultatem loca polluta reconciliandi, S. Urbanus II papa, CLVI, 1174.

Augustanus conventus (ann. 952). — In quo concordi diligentia tam sancti cleri quam populi, Ecclesiæ stabilitatis profectus et totius Christianitatis utilitates tractantur. — Illi præfuit Frithuricus reverendus Moguntinæ sedis archiepiscopus. Adfuerunt plures archiepiscopi et circa viginti episcopi. Ibi rex piissimus Otto ecclesiasticarum rerum auxiliatorem se esse promittendo certificavit. Ex hac promissione regali audita, archiepisc. residens communi cæterorum assensu capitula titulari præcepit, *Monument diplom.*, CXXXVIII, 833.

Augustodunense concilium (ann. 590). A Guntramno convocatum, de Tetradia. — Hæc Tedradia uxor erat Eulalii, provinciæ Arvernensis comitis; quæ marito valedixerat suo ut comiti nomine Didier adhæreret. Sed concilium de propriis parafernalibus bonis restituere Eulalio comiti duplo duplum vel ad quadruplum valorem

cilii fuit accusatio quam in S. Gregorium tulerat Leudastes Turon. comes. Eum arguebat urbem Turon. Childeberto Austrasiæ regi tradere voluisse, et reginam Fredegundem in contemptum adduxisse, eam insimulando mali commercii cum Bertramno Burdigalensi episcopo. Structa calumnia a comite cui hujus urbis Turonis gubernatio ablata fuerat. Sententia excommunicationis ibi lata est contra Leudasten, S. Gregorius Turon., LXXI, 367.

Burdigalense concilium (ann. 1097). — Amatus, Burdigalensis archiepiscopus, habuit hoc concilium cum archiepiscopo Auscensi et pluribus aliis episcopis et abbatibus. S. Petri de Narcistais ecclesia ibi abbati S. Joannis de Angeriaco adversus abbatem S. Maxent. adjudicata est, S. Urbanus II, papa, CLI, 244.

Byzacenæ provinciæ synodus (ann. 507). — Ea fuit occasio hujus synodi quod rex Trasimundus Byzacenæ episcopis catholicis vita functis, successores ne darentur prohibuit. Episcopi vero in concilium congregati statuerunt contra principis prohibitionem. Unde nova persecutio, S. Leo, LVI, 120.

Byzacenæ provinciæ synodus (ann. 541). — In hac varia de disciplina statuta sunt et rescriptio Justiniani imperatoris approbata, *ibid.*

Byzacenæ provinciæ synodus (ann. 602). — Habita summi pontificis S. Gregorii Magni jussu, ut hujus provinciæ primatis Clementii de gravibus criminibus insimulati res examinetur, *ibid.*

Byzacenæ provinciæ synodus (ann. 646). — Hujus fuit convocator synodi Stephanus provinciæ primas. Qui anathemate falsam doctrinam Monothelitarum Constantinopol. percutiens, solemniter confessus est duas in Christo voluntates et duas operationes, *ibid.*

Cabarsussitanum conciliabulum (ann. 393). — Damnavit definitive Primianum Donatist. et episc. Carthaginens. Ibi sederunt centum episcopi sectæ Maximianistarum, S. Optatus, Prolegom., XI, 861.

Cabilonense concilium (ann. 470). — Paulo episcopo Cibilonensi mortuo, magnum dissidium fit in hac Ecclesia factionibus trium competitorum. Sanctus vero Patiens Lugdunensis arch. cujus munus erat successoris ordinationem procurare, se cum S. Euphronio Cabilonem contulit; eoque advenerunt alii provinciæ episcopi qui sortem electionis jecerunt in S. presbyterum nomine Joannem, qui tam altum tacens nihil petebat. Ille vero pius et sanctus archidiaconus de se bonam existimationem omnibus dedit ex quo electus fuerat; quæ electio firmata fuit hujus episcopi, S. Gregorius Turon., LXXI, 345.

Cabilonense concilium (ann. 579). — Salonius Emberodonens. episc., et Sagittarius episc. Vinpincens., qui in concilio Lugdunensi, ann. 567 depositi fuerant, a rege Guntramno licentiam se Romam conferendi impetraverant: summus pontifex Joannes III deceptus eis pepercerat, et sedem suam episcopalem reddiderat. Sed denuo ipsis relapsis, habuit rex apud urbem Cabilonem concilium in quo denuo etiam depositi sunt ab episcopatu, *ibid.*

Cæsaraugustanum concilium (ann. 380), habitum contra hæreticos Priscillianistas quorum sectæ primus auctor fuit Marcus e Memphi in Ægypto ortus qui fuit magicæ artis peritissimus et sectator dogmatis quod finxit Manes, S. Leo, LV, 996.

Cæsaraugustanum concilium (ann. 418). — Hoc habitum fuit in forma collationis (*conférence*) cui interfuit Emeritus unus ex Donatistarum episcopis; in quo S. Augustinus alternis vicibus et populum et Donatistas hortatus est, ut hos ad unitatem fidei adduceret. Sed Emeritus adhæsit alto silentio, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 317.

Capuanum concilium (ann. 389-391). — Habitum fuit eo fine ut finiantur Antiochenum schisma, a canonibus Ecclesiæ Africæ habetur plenarium; absentia vero Flaviani episc. Anthiocheni prohibuit ne rei conclusio fiat. Attamen pro stabilienda pace, statutum fuit omnibus Orientis episcopis communionem dare quarumcunque partium sint, dommodo fidem catholicam confiterentur. Tractatum etiam fuit de eo quod negabat Bonosius episcopus, id est, Matrem Salvatoris post partum virginem permansisse. Hunc Novatorem ad arch. Thessalonicens, et comprovinciales remisit qui eum, in concilio congregati damnaverunt, S. Damasus papa. Prolegom., XVI, 329.

Carisiacum concilium (ann. 838). — Ea sunt verba docti Mansi de hoc concilio: Eodem quoque anno, id est 838, in synodo Carisiaca iterum auditi Anisolenses monachi, iterum rejecti; pœnaque depositionis ob omni sacerdotali gradu multati sunt. In hoc eodem concilio, Florus, presbyter Ecclesiæ Lugdunensis, notior sub hoc nomine diaconus Florus, denuntiavit et vias aperuit ad damnanda liturgica opera Amalarii chorepiscopi Lugdunensis. Hincmarus Rhem. arch., CXXV, 85.

Carisiacum concilium (ann. 842). — Hoc concilium convocatum est pro matrimonio Caroli Calvi cum Hermentrude, *ibid.*

Carisiacum concilium (ann. 849). — Citatus est, ex jussu Hincmari, monachus Gotescalcus ante hunc concessum quem habebat Carisiaci rex Carolus. Ibi sederunt duodecim episcopi. Gotescalcus de sua doctrina interrogatus hæreticus judicatus est et inemendabilis, et a presbyteratus ordine quem a Rigboldo chorepiscopo sine assensu Rothadi Suessionens. episc. acceperat, depositus est, *ibid.*

Carisiacensis synodus (ann. 855). — Hæc synodus habita fuit sub Benedicto III, Flodoardus canonicus Rhemensis. CXXXV, 231.

Carpentoractense concilium (ann. 527). — Huic præfuit S. Cæsarius Arelatensis, sub pontificatu Felicis IV, regnante Athalarico Italiæ rege. Patres suspensionis pœna pro anno de sacris Agræcium Antibarum episcopum percusserunt, quod ad concilium non venerit, et irregulares fecerit ordinationes. Ibi sederunt sexdecim episcopi qui canoni ad bonorum parochialium administrationem spectanti subscripserunt, S. Cæsarius, LXVII, 1287.

Carrofensis synodus (ann. 989). — Gumbaldus arch. Burdegal. habuit hanc synodum cum sex aliis episcopis Aquitaniæ, in monasterio Carrofensi, in diœcesi Pictaviensi. Patres ibi tres condiderunt canones, Letaldus Miciac. mon., CXXXVII, 824.

Carrofensis synodus (ann. 1027.) — Hæc habita fuit adversus errores Manichæorum qui in Gallias grassabantur, et in confirmationem pacis, *ibid.*

Carrofensis synodus (ann. 1080). — In hac synodo abbas Sancti Maixenti delationem tulit legato Amato, episcopo Oleronis, adversus abbatem Mustiensem-novum cui comes Gui bona dederat quæ abbati S. Maixenti abstulerat, *ibid.*

Carthaginense concilium I (ann. 254). — Hoc concilium decrevit excommunicationem contra Felicissimum schismatis Africani infelicem auctorem, et contra quinque illos presbyteros Carthaginenses fidei desertores ac schismaticos sectarios jam antea bis excommunicatos. — Decrevit etiam lapsos pœnitentiam agentes in Ecclesiæ communionem esse recipiendos, sed non citra necessitatem urgentem ante tempus satisfactionis impletum, Tertull., III, 849.

Carthaginense concilium II (ann. 255). Hoc concilium definivit lapsis reditum ad Ecclesiam postulantibus concedendum esse post sibi impositæ pœnitentiæ adimpletionem, *ibid.*, 851.

Carthaginense concilium III (ann. 256). — In hoc concilio constitutum est: I. Ut omnino deponatur, nisi abstineatur, ille diaconus quem Rogatianus de protervia et convictis sibi illatis denuntiaverat, 2. Confirmavit decretum alicujus concilii antecedentis contra Germinium Victorem Christianum, prohibendo ne nomen ejus in oblatione sacrificii apud altare nominaretur. 3. Responsum esse videtur baptismum infantulorum in casu necessitatis ante octavam diem accelerandum esse, Tertull., III, 1013.

Carthaginense concilium IV (ann, 258). — Hoc concilium decrevit contra Basilidem et Martialem Hispaniæ episcopos, libellaticos posse quidem ad agendam pœnitentiam admitti, verum ab ordinatione clericali atque a dignitate sacerdotali recte prohiberi, sua etiam episcopali dignitate recte spoliatos, *ibid.*, 1019.

Carthaginense concilium V (ann. 258). — Hoc concilio ob dubitationem, quam alii alio sentirent in quæstione rebaptizationis, tandem definitum est, cum unum sit in sancta Ecclesia baptisma, neminem foris extra Ecclesiam baptizari posse, et additum est illos qui a Catholicis rite baptizati ad hæreticos defuissent non per baptismum sed per solam manuum impositionem recipiendos esse, si ad Ecclesiam redire contendant, *ibid.*, 1035.

Carthaginense concilium VI (ann. 258). — Hoc concilium decrevit ut qui apud hæreticos aut schismaticos; tincti sunt, redeuntes ad Ecclesiam baptizarentur. 2. Ut qui in Ecclesia presbyteri vel diaconi ordinati, in schisma dilapsi sint, aut ab hæreticis promoti sint, revertentes ut laici communicarent, salvo tamen concordiæ vinculo cum episcopis qui aliter sentirent, *ibid.*, 1444.

Carthaginense concilium VII (ann. 258), sub Agrippino episc, habitum, pronuntiavit unanimi ore contra baptisma ab hæreticis collatum. Hujus concilii acta disperdita sunt, *ibid.*, 7031.

Carthaginense concilium VIII (ann. 258). — Hoc concilium, sive verum sive falsum sit, in hac collectione, ait Baluzius, ponitur, quemadmodum nonnulla concilia refe-

cilium finem habuit ut reprimerentur bonorum Ecclesiæ raptores et locorum sanctorum dilapidatores, Sidonius Apollinaris, LVIII, 328.

Marazanense concilium (ann. 418). — Baluzius hujus concilii tres canones servavit, *ibid.*, 322.

Matisconense concilium (ann. 582). — Rex Guntramnus haberi hoc concilium anno 21 sui regni jussit et quinto anno pontificatus Pelagii. Ibi sederunt unus et viginti episcopi : cur habitum sit non dicitur. Sed episcopos pro necessitatibus pauperum congregatos effecisse ut veteres canones renovarent potius quam novos conderent, narratur, S. Gregorius Turon., LXXI, 455.

Matisconense concilium II (ann. 582). — Ex mandato regis Guntramni habitum fuit hoc concilium, *ibid.*

Matisconense concilium (ann. 585). — Cui præfuit S. Priscus patriarcha Lugdunensis. In hoc juxta concilium regis, causa dicitur episcoporum Gunnedebundi partibus faventium; Faustianus ordinatus episcopus urbis Aquæ Augustæ fuit depositus; Bertramnus Vazalensis (Vazarensis) lege Burdigalensis, Orestes et Palladius Santonensis qui eum ordinaverant ad suppeditandum ei necessaria vitæ damnati sunt sententia. Cæterum Patres viginti canones condiderunt, *ibid.*

Mediolanense concilium (ann, 346-349). — Hoc habitum est contra Photinum, jam damnatum in conc. Mediolan. nec subjiciebatur. In eo Ursacius et Valens veniam rogant, impetrant et dixerunt anathema Ario et ejus sectatoribus, S. Leo, LIV, 945.

Mediolanense concilium (ann, 355). — Jussu Constanti imperatoris habitum, prece audita papæ Liberii. Ibi damnatus est S. Athanasius, et quicunque subscribere damnationis sententiæ denegans in exsilium, jubente Constantio, actus est.

Ibi sederunt plusquam trecenti Occidentales episcopi, sed pauciores Orientis, S. Hilarius Pictav., X, 562.

Mediolanense concilium (ann. 451). — Ea fuit occasio hujus concilii. Postquam Eusebius Mediolan, episcopus a summo pontifice epistolam accepisset, illud convocavit ut, facta hujus lectione, lectionem faceret alius epistolæ Leonis papæ ad Flavianum. Quæ fuerunt approbatæ ab omnibus et inventæ Evangelii et Patrum doctrinæ conformes. S. Leo, LIV, 945.

Meldense concilium (ann. 1082). — In collectionibus vulgaribus conciliorum legitur habitum fuisse concilium ubi Arnoldus ordinatus est episcopus Suessionensis, et aliud ubi Robertus fuit ordinatus episcopus Meldensis. S d scriptor Mansi probat esse unum et idem. Actis hujus concilii charta addenda est qua comes Guarinus dat ecclesiam Sanctæ Margaritæ abbatiæ Cluniacen., S. Ivo Carnot., CLXII, 101.

Melphitanum concilium (ann. 1059) — Hoc concilium habitum fuit a papa Nicolao qui huic præfuit et pronuntiavit episcopi Tranensis depositionem canonice criminibus convicti. Vere similiter, in hoc concilio papa Northmannis dedit absolutionem omnium censurarum quas incurrerant, ea lege ut restitutionem facerent prædiorum apostolicæ Sedis, quæ usurpaverant, B. Urbanus II, papa, CLI, 56

Melphitanum concilium (ann. 1089). — Urbanus papa celebrari jussit hoc concilium ubi adfuit dux Rogerius cum multis episcopis et comitibus Apuliæ, Calabriæ et omnium aliarum provinciarum, ibi condiderunt sexdecim canones, *ibid.*, 57.

Melphitanum concilium (ann. 1100). — Papa Paschalis II habuit hoc concilium mense Octobri, et ibi excommunicavit urbem Beneventanum quod obedientiæ Sedis apostolicæ sese substraxisset. Idem duas bullas in eodem concilio dedit, *ibid.*

Metense concilium (ann. 550). Ibi sedentes ad successoris electionem S. Galli in sede episcopali Claramontani procedunt S. Gregorius Turon., LXXI, 551.

Metense concilium (ann. 590). — Ibi Gilius Rhemensis arch. depositus est ; in eodem consessu, Chrodieldis et Basina monacha S. Radegundis Pictaviensis, quæ excommunicatæ fuerant anno præcedenti, Ecclesiæ reconciliatæ sunt. Basina in suo monasterio introducta est, Chrodieldis vero ad villam qua eam rex donaverat, se contulit, *ibid.*

Metense concilium (ann. 845). — Rex Carolus haberi jussit hoc concilium in ecclesia Metensi S. Stephani, metropolitani, Venilo Senonensis, Hincmarus Rhemensis, et Rodolphus Bituricensis, ibi cum suis suffragantibus sederunt et octoginta canones condiderunt, Adventius Metens episcop., CXXI, 1149.

Metense concilium (ann. 1204). — Ab abbate Cosemario S. Sedis legato convocatum, ad finem reconciliandi reges Galliæ et Angliæ qui divisi erant ob comitatum Pictaviensem quem rex Angliæ dicebat sibi usurpatum fuisse a Philippo Augusto Galliæ rege, *ibid.*

Milevitanum concilium generale (ann. 492). — Habitum fuit sub quinto consulatu Arcadii et Honorii imperatorum. Cui præfuit Aurelius Carthaginensis. Ibi plures canones Patres condiderunt, S. Leo, LVI, 116.

Milevitanum concilium II (ann. 416). — Convocatum est contra Pelagium. Patres ibi sederunt unus et sexaginta; et epistolam ad papam Innocentium mittunt, ab eo petentes errorum hujus Pelagii condemnationem, S. Optatus, XI, 1502.

Moguntina synodus (ann. 636). — Hujus consessus a rege Dagoberto facti objectum fuit ut donationem urbis et territorii Laudenburgensis basilicæ S. Petri de Worms, faceret, S. Agobardus, CIV, 31.

Moguntinum concilium (ann. 813). — Hoc convocatum in sacrario ecclesiæ S. Albani, martyris. Ibi sederunt triginta episcopi quinque et viginti abbates et plures laici comites et judices. Consessus divisus est in tribus turbis vel ordinibus : 1. ordo episcoporum ; 2. ordo abbatum et monachorum; 3. comitum et judicum. Qui canones sex et quinquaginta condiderunt, *ibid.*

Montempessulanum concilium (ann. 1195). — Michael S. Sedis legatus huic præfuit; ibi in provincia Narbonensi restituta est pax. Excommunicationis sententia perculsi sunt hæretici et piratæ quicunque auxilium Saracenis suppeditabant. Plura statuta facta sunt, quorum unum in eorum favorem qui in Hispania contra infideles impugnarent. Huic intererant V archiepiscopi et episcopi, Petrus Vallis Cernai mon., CCXIII, 693.

Montilum (apud) concilium (anno incerto). — M. Milo cum collega suo M. Theodosio, ad quoddam castrum quod Montilum nuncupatur, convocavit archiepiscopos et episcopos quam plures, et ibi sistendi coram Milone, comite Tolosano, apud Valentiam dies præfigitur, Petrus Vallis Cernai monachus, CCXIII, 563.

Mosomense concilium (ann. 995). — Huic præfuit legatus domni Joannis papæ, Leo, abbas monasterii Sancti Bonifacii urbis Romæ. Interfuerunt huic concilio abbates et plures laici, atque in eorum conspectu Gerbertus Remorum archiepiscopus pro sua ordinatione rationem reddidit, Sylvester II papa, CXXXIX, 343.

Nannetense concilium (ann. 658), nationale ex jussu papæ Vitaliani congregatum. — Unum actum hujus concilii quod ad suam Rhemensem historiam speciat, refert Flodoardus, id est, sedentes Patres permisisse S. Nivardo Remensi episcopo reædificare monasterium Altavillarense, Flodoard. can. Rhem., CXXXV, 167.

Nannetense concilium (ann. 1227). Hildebertus, Turonensis archiepisc. et metropolitanus in Britannia hoc concilium convocavit. Ibi adfuerunt Conon cum episcopis provinciæ. In hac statutum est de matrimoniis incestuósis Ven. Hildebert. Cenoman, episc., CLXXI, 253.

Narbonense concilium (ann. 237 vel 260). — In quo duo diaconi, episcopi Narbonens. accusatores, crimen suum et innocentiam S. Pauli quem accusaverant, confessi sunt, S. Leo, LVI, 576.

Narbonense concilium (ann. 589). — In hoc congregati sunt Migetius episc. hujus urbis et septem alii episcopi qui quindecim canones condiderunt, *ibid.*

Narbonense concilium (ann. 788). — Ibi sederunt viginti sex episcopi et quidam commissarius regalis, qui de Felicina hæresi in concilio Ratisponensi damnata primo, nempe nominatim et solemniter disputarunt saltem, sed nihil definierunt. Dein altercationibus inter episcopos Narbonensem, Elnensem et Bituriensem pro de limitatione finium trium diœcesum finem imposuerunt, S. Paulinus Aquil., XCIX, 567

Narbonense concilium (ann. 879). — In finibus provinciarum Arelatensis et Narbonensis obvios sese dederunt invicem duo metropolitani, ut, dissidium inter Walfredum episcop. Natiensem et Rotfredum Avenionens, a priore insimulatum unam ejus diœcesis Ecclesiam usurpavisse judicarent. Quis fuit illius litis exitus, me latet, *ibid.*

Narbonense concilium (ann. 1054). — Guifredus hoc concilium congregavit. Ibi sederunt cum archiepiscopo Narbonensi decem episcopi, et copia abbatum, clericorum et optimatum. Viginti quatuor canones condiderunt, S. Urbanus II papa, CLI, 746.

Neocæsariense concilium (ann. 314-315). — Huic præfuit (ut videtur) Vitalis Antiochiæ. Lapsorum causam tractavit. Canones quatuordecim condiderunt episcopi tres et viginti ibi sedentes, S. Leo, LVI, 24.

Neocærariense concilium (ann. 358), contra Eusthatium, in quo ille episcopus Sebastæ in Armenia fuit depositus, *ibid.*

Nicænum concilium et *I œcunmenicum* (ann. 325). — Hoc concilium plures prærogativas Filii Dei definivit et confessus est eum contra Arianos consubstantialem Patri, et usus est verbo Græco ὁμοούσιος nec damnavit

rebaptizationem quæ habitu fuerat propria lex Afrorum. Ita sensit et Nicæna synodus, totam illam de baptismo controversiam dirimere molita, non Symbolo aut confessione fidei, sed canone unico, et hoc uno decreto solos deinceps Paulianistas esse tingendos. Cujus concilii canones non complectuntur nisi regulam disciplinæ, fidei autem definitio fere in antiquis conciliis seorsim edebatur. Ibi sederunt trecenti et octodecim episcopi, Tertullianus, III, 1236; S. Ambrosius, XVI, 528; S. Prosper, LI, 570.

Nicænum concilium II (ann. 787). — Habitum fuit imperatoribus Irena et Constantino ejus filio. Huic præfuit patriarcha Tarasius. In 7ª sessione decretum est de sacris imaginibus et acclamatum est anathema concilio Constantinopolitano in quo reformatæ fuerant. Huic decreto subscripserunt quinque et trecenti episcopi sedentes. S. Leo, LV, 967.

Nicomediense concilium seu verius *conciliabulum* (ann. 328). — In quo damnatus est sanctus Eustathius Antiochenus ad exsilium. Juxta alios Antiochiæ coactum est, Cassiodorus, LXIX, 264.

Noviomense concilium (ann. 814). — Ea fuit hujus concilii causa : Windelmarus, Noviomensis episcopus et Rotaldus, Suessionensis episcopus, inter se contestabantur de quibusdam parochiis quas quisque suas dicebat. Vulfarius Rhemensis archiepiscopus et communis metropolitanus, cum vellet controversiam componere, hoc convocavit concilium, in quo de iis parochiis statutum est, S. Agobardus, CIV, 311.

Noviomense concilium (ann. 814). — Hoc fuit coactum ad hunc finem ut vias sumerent Patres sedentes et fœderationem suffragantium Rhemensis arch. formarent, adversus laicorum invasiones in libertates Ecclesiæ, *ibid.*

Noviomensis synodus (ann. 1233). — Henricus de Braine arch. Rhemensis hanc congregavit synodum adversus laicorum invasiones in Ecclesiæ libertates, Flodoardus canon. Remens., CXXV, 126.

Oscense concilium (ann. 598). — Huesca, olim *Saturnia*, *Osea*, *Ellergetum* est urbs Hispaniæ episcopalis in provincia Tarraconensi sub metropoli Saraguntiæ. Ibi habitum est hoc concilium et duo cujus alter de cœlibatu presbyterorum, diaconorum et subdiaconorum agit, alter de synodis quotannis habendis, canones conditi sunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 982.

Ostionense concilium (ann. 1077). — Huic præfuit legatus Hugo de Die, et jussu papæ. Manasses Rhemensis, Simoniæ et usurpationis accusatus sententia suspensionis ibi perculsus est. Turonensem, Senonensem, Vezuntionensem archiepiscopos, et Carnotensem episcopum, quia huic concilio non adfuerint, interdixit legatus. Prælatos autem submissos Gregorius VII, anno sequenti, relevavit ab interdictione, Ivo Carnot., CLXII, 334.

Ostionense seu *Æduense concilium* (ann. 1094). — Illud concilium ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo fuit congregatum cum archiepiscopis et abbatibus diversarum provinciarum. In hoc fuit excommunicatus Philippus rex. Item damnata sub excommunicatione fuit Simoniaca hæresis et presbyterorum incontinentia, S. Urbanus II, CLI, 133.

Palæstinum concilium (ann. 765). — Hoc concilium fuit convocatum Hierosolymæ, ex voto Joannis, Gotthiæ episcopi, a suo diacono Longino expresso, ad eum veræ fidei difinitionem mittendi, Hincmarus Rhem., CXXV, 204.

Papiensis conventus (ann. 971). — In eo datum est Ottonis Magni, Romanorum imperatoris, capitulum, *Monumenta diplomatica*, CXXXVIII, 851.

Papiensis synodus (ann. 977). — Ratherius Veronensis episc., qui a sua sede expulsus fuerat, et apud urbem Papiensem se contulerat, concilium invocavit ut reintegraretur, Ratherius Veron., CLXXXVI, 91.

Parisiense concilium (ann. 362). — S. Hilarius Pictaviensis, cum e Galliis redux esset, haberi varia jussit concilia ut Nicæna fides firmaretur et Ariminensis perfidia damnaretur. Inter hæc concilia designatur imprimis illud Parisiense, S. Gregorius Turon., LXXI, 426.

Parisiense concilium (ann. 552). — In hoc depositus est urbis Parisiens. episcop. Saffaracus, canones Aureliæ, quibus subscripserat, violasse reus. Alii dicunt eum incontinentiæ reum : alii simoniæ : utut sit, crimen ipse confessus est, et in monasterio inclusus est, *ibid.*

Parisiense concilium (ann. 615). — Versus tertium Pelagii I annum, fuit habitum hoc concilium, anno 46 Childeberti. Ibi sederunt quindecim episcopi, qui decem canones condiderunt, *ibid.*

Parisiense concilium (ann. 638). — Huic adfuit rex Dagobertus ubi sederunt magnates et episcopi. Ecclesiæ S. Dionysii privilegia ibi firmata sunt. Flodoardus can. Rhem., CXXXV, 102.

Parisiense concilium (ann. 649). — Cum rex Clotarius II totius imperii finibus potiterur Francorum, in omnibusque ejus partibus administrationem constituere vellet, concilium hoc in urbe Parisiorum convocavit, quod ibi quintum numeratur, et usque ad illam epocham quam maxime numero habitum. Ibi sederunt unus de octoginta episcopi cum pluribus magnatibus et principis vassalibus in ecclesia S. Petri, hodie S. Genovefæ sub episcopo Deusdedit. Qui 15 canones condiderunt, S. Bonifacius IV, LXXX, 449.

Parisiense concilium (ann. 649). — Martinus I, cum statuisset concilium numero magnum convocare, ut solemnius damnaret Monothelismum, ad Clotarium deputavit, ut convocaret doctissimos sui regni prælatos ad hunc consessum. Ibi statutum est duos dignissimos S. Avatensem et S. Eligium legatos adire Romam ut concilio sederent. Flodoardus can. Rhem., CXXXV, 102.

Parisiense concilium (ann. 1072). — Hoc habitum fuit a Geraldo Ostiensi episcopo et apostolicæ Sedis legato, ut judicium formaretur de dissidio inter S. Albini Andegav. monachos et Vindocinenses monachos quoad Ecclesiam N.-D, Cerdonis, S. Urbanus II papa, CLI, 97.

Pictaviense concilium (ann. 590). — Hoc concilium habitum fuit quo tempore Chrodieldis Basinaque S. Crucis abbatiæ Pictav. monachæ, ab abbatissa, nomine Leubnera defecerunt. Quæ ob hanc defectionem, pœna excommunicationis percussæ fuerunt, S. Gregorius Turon., LXXI, 545.

Pictaviense concilium (ann. 937). — Vel verius synodus diœcesana. In hac synodo episcopus Albuinus S. Cypriani monasterio decimarum jus quoddam ei usurpatum restitui jussit, *ibid.*

Pictaviense concilium (ann. 1106). — Hoc concilium habitum fuit coram Boemundo principe Austriæ. Ibi bellum sacrum proclamatum est, et statutum de variis rebus ecclesiasticis, S. Ivo Carnot., CLXII, 113.

Pistensis synodus Caroli II (ann. 862). — In hac synodo rex Carolus plures convocavit episcopos ut cum eis de rebus politicis deliberaret, *Monument. diplom.*, CXXXVIII, 683.

Placentinum concilium (ann. 1095). — Hoc fuit habitum ab Urbano II papa, qui huic præfuit. Tanta fuit assistentium copia, ut habitum fuerit in plano rure. Regina Praxede ibi absolutionem accepit libidinum maritalium ad quas ab imperatore ejus marito coacta est, S. Urbanus II, papa, CLI, 141.

Pontigonensis synodus Caroli II (ann. 876). — Pars actorum ejus superest, scilicet petitio Hincmari archiepiscopi adversus Ludov. regem; confirmatio conventus Ticinensis cum formula sacramenti a proceribus omnibus præstiti, etc., *Monument. diplom.*, CXXXVIII, 767.

Ratisbonense concilium (ann. 792), contra Felicem Urgell. — Alcuinus refert causam, prius in Galliam quam transiisset Felix Urgelleus., jam fuisse Ratisbonæ, coram Carolo Magno in concilio agitatam, et hæresim ejus ibi a Patribus congregatis, damnatam esse, Cœlius Sedulius, Prolegom., XIX, 516.

Ravennatense concilium (ann. 874). — Huic concilio præfuit Joannes VIII cum septuaginta episcopis qui sederunt. Dissidio inter Ursum ducem Veneticum et Petrum patriarcham Gradonensem, finem imposuerunt. Auctores anni incert., CXXIX, 1098.

Ravennatense concilium (ann. 874). — Hoc concilium habitum fuit pro Formoso et ejus ordinatione, *ibid.*

Ravennatense concilium (ann. 874). — Hoc a papa Joanne VIII fuit habitum, ad disciplinæ et immunitatum Ecclesiæ reditum. Ad hunc finem novem decem canones conditi sunt, *ibid.*

Ravennatense concilium (ann. 882). — Huic præfuit Joannes VIII; Carolus Crassus ibi adfuit et dedit diploma in gratiam abbatiæ Brumensis; aliud quo sub protectione sua ecclesiam Regiensem cum suis bonis ponere significabat, tertium vero in gratiam immunitatis Ecclesiarum et in particulari Ecclesiæ Arezzo, *ibid.*

Regiense concilium (ann. 477). In hoc habito sub imperatoribus Theodosio Minore et Valentiniano, de remotione ejus quem episcopum duo tantum perperam ordinare præsumpserunt, statutum fuit, et ne absque metropolitano aliquis ordinetur episcopus prohibitum est. Ibi sederunt tredecim Patres, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 219.

Rhemensis synodus (ann. 625). — Hanc Sonnatius Rhemorum episcopus celebravit. Ibi interfuerunt Bertoldus, S. Arnulfus cum multis aliis episcopis. In qua multa lecta sunt utilia constituta et de rebus Ecclesiæ qualiter tractandæ sint, *Gesta pontif. Camerac.*, CXLIX, 34.

Rhemense concilium (ann. 900). — Hoc concilium habitum fuit sexto die mensis Julii. Ibi excommunicati fuerunt archiepiscopi Foulques occisores. Huic præfuit Hervæus, Hervæus Rhem. arch., CXXXII, 673.

Rhemensis synodus (ann. 991). — Cui præfuit Arnulfus Aurelianensis episcopus. Cum omnes Galliarum episcopi eo convenire non possent, propter quasdam regni necessitudines, ii maxime convenerunt qui comprovinciales erant, Sylvester II papa, CXXXIX, 289.

Rhemense concilium (ann. 993). — Gerbertus Rhemensis archiepiscop. et postmodum papa sub nomine Sylvestri II, præfuit huic suæ provinciæ concilio. Dilapidatores Ecclesiæ Rhemensis et clericorum vexatores ad faciendam pœnitentiam et satisfactionem invitati sunt, Ordericus Vitalis, CLXXXVII, 92.

Rhemense concilium (ann. 1074).— Hoc concilium habitum, fuit a Renaldo de Martigne, archiepiscopo Rhemensi, qui Robertum Frisonem Flandriæ comitem ne postmodum clericorum mortuorum successionem usurparet, impedivit, S. Urbanus II papa, CLI, 97.

Rhemense concilium (ann. 1092). — Presbyteratus Atrebatensis ab archiepiscopo Rhemensi ordinationem Lamberti quem episcopum suæ Ecclesiæ elegerant petierat ; sed archiepiscopus presbyteratum Cameracensem obstaculum positurum esse huic consecrationi prævidens, nihil per se facere voluit et eam ob rem habuit concilium hic memoratum et ad quod presbyteratum Atrebatensem convocavit, *ibid.*, 110.

Rhemense concilium (ann. 1119). — Hoc habitum fuit concilium a papa Callisto II. Ibi sederunt 427 tum episcopi tum abbates et magnates laici. Sedentes quinque canones condiderunt in hoc concilio, Guibertus, *De vita sua*, CLVI, 990.

Rhemense concilium (ann. 1141). — Ibi Samson Deprets privilegia et canonicorum possessiones S. Petri de Castet (ou Cassel), in diœcesi Tervinnensi confirmavit, S. Ivo Carnot., CLXII, 394.

Rhemense concilium (ann. 1148), sub præsidente Eugenio III. — Ibi sederunt copia episcoporum et abbatum Galliæ et multitudo exterorum. Quatuor Anglici tantum. Patres condiderunt octo et decem canones, S. Bernardus abb. Claræval., CLXXXII. 1169.

Romanum concilium (ann. 251). — Hoc concilium decrevit alienationem ab Ecclesia Novati et ejus partibus faventium. Huic sederunt circa sexdecim episcopi, S. Cyprianus, IV, 135.

Romanum concilium (ann. 220, 300), a Leone congregatum ut Patres sedentes Manichæorum doctrinam examinarent et damnarent, tum Manichæos tum plurimos impietatis Manichææ sequaces et doctores, S. Leo, LIV, 620.

Romanum concilium (ann. 313). — In hoc Cœcilianus episc. Carh. accusatus a Donatistis, absolvitur. Ibi sederunt novem et decem episcopi, S. Optatus, XI, 932.

Romanum concilium (ann. 325). — Hoc concilium fuit a S. papa Sylvestro convocatum, præsente Constantino Augusto. In hoc 1º confirmatur quidquid actum est Nicææ ; 2º præceptum est de solemnitate Paschæ ; 3º de conciliis ter in anno celebrandis, etc. ; 4º nulli clerico licere causam in publico examinare, 5º de præficiendis in ordinibus et proficiendis ; 6º de ordinationibus et neophytis non ordinandis. Hæc synodus habita fuit in urbe Roma intra Thermas Domitianas ; et ibi 275 episcopi sederunt, S. Sylvester papa, VIII, 825.

Romanum concilium (ann. 325). — Eodem tempore Romæ habitum est præsente Constantino ; et damnavit iterum tam Callistum quam Arium et Photinum atque Sabellium. Ibi sederunt episcopi 267, *ibid.* 827.

Romanum concilium (ann. 337). — Convocatum est in fidei Nicænæ et sancti Athanasii gratiam, a Julio Papa, Ibi sederunt sexdecim et centum catholici episcopi, S. Julius papa, VIII, 857.

Romanum concilium (ann. 367), — Ea fuit hujus concilii causa quod a schismaticis crimine falso adulterii papa S. Damasus fuerit insimulatus. Episcopi, qui ad numerum quatuor et quadraginta ibi congregati sunt, mox calumnia detecta innocentiam pontificis testati sunt. Iidem Patres, ut opinantur, in hoc concilio Paternianos seu Venustianos qui matrimonium rejiciebant, damnaverunt, S. Damasus papa, XIII, 129.

Romanum concilium (ann. 369). — Urbs Mediolanum episcopum Arianum habebat, cui nomen Auxentius. Causa hujus concilii ea fuit quod S. Athanasius et Ægypti episcopi S. Damasum papam rogaverant depositionem Auxentii. Enimvero ibi a Patribus, numero nonaginta, depositus fuit, et iidem ad Illyrici episcopos quos plerosque seduxerat, de depositione Auxentii epistolam synodalem miserunt. In eodem etiam schismaticus Ursinus depositus fuit, S. Damasus papa, XIII, 129.

Romanum concilium (ann. 374). — In eo Lucius Arianus qui sedem episcopalem Alexandriæ usurpaverat ; damnatus fuit, et Florens episcopus antipapæ Ursino favens, ibi quoque depositus, S. Damasus papa, XIII 129.

Romanum concilium (ann. 377. — Hoc concilium fui congregatum contra Eustathium Sebast., quia ad hære sim Macedonianorum redierat ; et contra Apollinariun qui novam cœperat generare sectam. Hic et in doctrin et in persona perculsus est, Patresque eum cum Timo theo ejus discipulo qui se episcopum Alexandriæ voca jubebat, deposuerunt. Quæ sententia fuit in concilio Ar tiocheno posterius confirmata, *ibid.*

Romanum concilium (ann. 378). — Hoc posterius cor cilium versus finem anni 378 fuit habitum. Illius causa fuerunt calumnia cujus insimulabatur papa Damasus Judæo, nomine Isaac, qui partibus antipapæ Urcini fa vebat, et audacia aliquot episcoporum qui, etsi fuerir depositi in conciliis, tamen vi episcopalem dignitater retinebant. De his malis exstat epistola Patrum ad Gra tianum et Valentinianum quos ad remedium invitar procurandum, *ibid.*

Romanum concilium (ann. 379). — Hujus concilii exsta Symbolum fidei, et anathematismi adversus Macedonianos Eunonicanos et Apollinaristarum errores. Hæc confessi fidei in epistola quam scripsit anno 379, papa Damasu ad Paulinum Anthiochen. episc. continetur. S. Damasu papa, XIII, 164 ; Cœlius Sedulius, *appendix*, XIX, 787

Romanum concilium (ann. 382). — Multum favit conve cationi hujus concilii imperator Gratianus. Quod fu numerosum, quia præter Damasum summum pontificem et quinque Occidentales metropolitanos, sederunt et du Orientales, scilicet S. Epiphanius episc. Salanien. i Oriente, et Paulinus Antiochen., cum S. Hieronymc Putant eum in eo Paulino confirmatam fuisse communic nem, nec amplius cum Flaviano communicare statutum Ibi quoque cum Apollinaristis disputatum est, et de mod eos in Ecclesia recipiendi, quando ad eam redierint, trac tatum, S. Damasus papa, XIII, 177.

Romanum concilium (ann. 386). — Hoc sub S. Sirici papa habitum est, et fuit magnus numero episcoporur qui ibi congregati sunt. Ea fuit concilium illud convc candi ratio, id est, aliquot vetera quæ in desuetudinem venerant statuta, renovare, *ibid.*

Romanum concilium (ann. 390). — Convocatum fu sub papa Siricio contra Jovinianum, qui denuntiatus memorabili Pammaco, ibi a Patribus fuit damnatus e excommunicatus cum fautoribus suis, *ibid.*, 231.

Romanum concilium (ann. 445). — Hoc concilium co gregatum est a S. Leone ea mente ut quæstio inter Qua lidonium et Hilarium Arelatensem qui hunc deposuera solveretur. Ambo auditi sunt. Nimium superbiæ ve saltem elationis fuit inventum in responso S. Hilari qui postea ab aliis accusatus sibi soli arrogare auctorita tem omnes Galliæ Ecclesias regendi, in summi pontifici displicentiam incidit. Papa Leo eum declaravit separatur a communione sanctæ Sedis. Qui tamen ei gratiam facer contendit, suam Ecclesiam concedendo nec deponendo S. Leo, LIV, 630.

Romanum concilium (ann. 447). — In hoc concili S. Leo remedium attulit spoliationi bonorum Ecclesiarum in Sicilia, quam committebant aliquot episcopi, aliena tionibus vel donationibus quæ fiebant sine consensu to tius cleri et sine commodo, *ibid.* 703.

Romanum concilium (ann. 449), habitum a S. Leon contra latrocinium Ephesinum quod Flavianum damnavit *ibid.*, 826.

Romanum concilium (ann. 454), habitum sub S. Leon papa in Manichæorum causa, id., LV, 947.

Romanum concilium (ann. 487). — Habitum fuit ho concilium sub Felice II, et tractat de lapsis recipiendis id., LVIII, 487.

Romanum concilium (ann. 494). — Celebratum est su papa Gelasio. In hoc concilio condidit Catalogum Veteri ac Novi Testamenti librorum quem habet in veneration sancta Romana Ecclesia. Ibi sederunt 70 episcopi, Cœliu Sedulius, XIX, 329.

Romanum concilium (ann. 495). — Habitum est su papa Gelasio. Misenii supplicatio in hoc lecta est, et Pa tres veniam in ejus gratiam acclamaverunt. Is Misenius erat unus ex episcopis legatis qui anno 483, ab Ecclesi defecerant Constantinopoli, ut se partibus Eutycheti Dioscori et suorum sectatorum adjungerent. Quam ob cau sam et spe veniæ obtinendæ, eorum hæreticorum dogm rejecit, damnavit et anathamatizavit in hoc concilio, *ibid.*

Romanum concilium (ann. 499). — Sub papa Symmach in Basilica Sancti Petri habitum est occasione tumultuum in plebe excitatorum in electione summi pontificis. Itaqu ea de re tres canones conditi sunt cum communione de positionis et excommunicationis cujuscumque presbyte

Trojanum vel *Trecence concilium* vel *Tricassinum* (ann. 429). — Cum Britanniæ episcopi ab episcopis Galliæ auxilium petivissent, ut Pelagianos dimicarent, quorum errores in Magnam Britanniam grassabantur, ii numerosum concilium congregaverunt, ut de ea re deliberarent, Urbanus II papa, CLI, 60.

Trojanum concilium (ann. 1093). — Ab Urbano II papa fuit habitum hoc concilium. Ibi sederunt fere septuaginta quinque episcopi, abbates duodecim. Duo supersunt hujus concilii canones, *ibid.*, 107.

Trojanum concilium (ann. 1107). — Papa Pascalis II qui in Galliam se contulerat ejusdem anni initio circa Ascensionem hoc concilium habuit; de bello sacro et induciis Dei ibi deliberatum fuit, *ibid.*

Trojanum concilium (1128). — Habitum fuit a Matthæo-cardinale legato in Gallia. Patres sedentes statuerunt componere novam regulam pro equitibus templariis quæ a papa Honorio approbaretur, *ibid.*

Trosleianum concilium (ann. 909). — Cui præfuit Hervæus arch. Rhem. Hoc concilium coactum fuit contra fornicationes, adulteria, homicidia, dilapidationes, et violentias omnis generis : ibi duodecim episcopi sederunt qui quindecim canones condiderunt, Hervæus Rhem., CXXXII, 675.

Trosleianum concilium (ann. 921). — Hervæus arch. Rhem, habuit hoc concilium ubi ex rogatione regis, annulavit quam paulo antea tulerat adversus comitem Erdebaldum excommunicationem. Sed eodem tempore occisus fuerat. Sic post mortem tantum absolutus est, *ibid.*

Trosleianum concilium (ann. 924). — Huic concilio præfuit Sculfus Rhemensis archiep. In eo Stephanus Cambresiensis episcopus, excusationem accepit a comite Isaacco qui unum e suis castellis incenderat. Comitem absolvit episcopus, solutis tamen libris centum argenti pro indemnitate, *ibid.*

Trosleianum concilium (ann. 927). — In hoc concilio, Herluinus, comes de Ponthieu, qui, quod vivente uxore, ad secundas nuptias convolaverat, excommunicatus fuerat, pœnitentiam egit. Ibi sederunt sex episcopi, et comes Heribertus qui illud concilium coegerat, aderat, *ibid.*, CXXXII, 676.

Trullanum concilium (ann. 692). — In urbis Constantinop. palatio, cui nomen Trullus, habitum. Hoc concilium inter multa approbata alia, rejecta approbat cum aliis receptissimis synodis, etiam a Cypriano qui Afrorum fuit arch. et martyr, synodum quæ sub eo fuit et emissum canonem qui in prædictorum præsulum locis et solum secundum traditam eis consuetudinem servatus est, Tertullianus, III, 1243.

Tullense concilium (ann. 550). — S. Nicetius Triverensis archiepisc. qui in quinto Aurelianensi et in secundo Claramontano concilio sederat, hoc ex consensu Theobaldi regis convocavit in urbe Tullensi. Ejus convocatio facta videtur propter contumelias quas, quos excommunicationis, pœna perculerat ob crimen incestuosum in contrahendis matrimoniis, Franci sancto Nicetio fecerant, S. Gregor. Turon, LXXI, 1165.

Tullense concilium (ann. 833), vel verius *synodus Tullensis* — In hoc concilio Frotharius Tuliensis episcopus, abbatiæ S. Apræ in parochia Sancti Massimini (Mesmin) sitæ, jura confirmavit, *ibid.*

Tullense concilium (ann. 860). —Verius synodus diœcesana in qua Drogo episcopus Tullensis, reclamante abbate, quarum jus possessionis ei disputabat ecclesia vicina, abbatiæ S. Apræ decimas restitui jussit, *ibid.*

Turonense concilium (ann. 375). — Hoc concilium, fuit habitum pro ordinatione episcopi sancti Martini, S. Leo, LVI, 312.

Turonense concilium (ann. 461). — Hujus occasio fuit S. Martini solemnitas, ibi novem sedentes episcopi tredecim decreta sanxerunt, *ibid.*

Turonense concilium (ann. 567.) — Huic præfuit S. Euphronius Turon. Ad Patres hujus concilii epistolam scripsit S. Radegundis, ut monasterii quod formaverat Rictavii confirmationem impetraret et ejus regulæ. — Qui ibi sederunt Patres canones septem et viginti condiderunt, *ibid.*

Turonense concilium (ann. 858). — Herardus vel Gerardus, Turonensis archiep. habuit hoc concilium suæ provinciæ 16ª die Maii. Excerpta aliquot canonum ibi collecta sunt, Victor II, CL., 36.

Turonense concilium (ann. 1075). — In quo statutum est festivitatem S. Reliquarum Martini quotannis celebrandam, *ibid.*

Turonense concilium (ann. 1122). — Hoc habitum fuit ab Urbano papa. Ibi decreta concilii Claromontani confirmata sunt. Summus pontifex Philippum regem absol vere renuit quamvis pars episcoporum expostularet S. Urbanus II papa, CLI, 199.

Turonense concilium (ann. 1223). — Hoc concilium ha bitum fuit ab Juhelio de Mayenne vel de Matteflon. Ib Patres sedentes quatuordecim canones condiderunt *ibid.*

Turonense concilium (ann. 1163). Hoc concilium in dictum fuit a papa Alexandro III. Huic adfuerunt decen septem cardinales, centum viginti episcopi et quadrin genti et quatuordecim abbates et magna copia aliorun tam ecclesiasticorum quam laicorum, ex omnibus provin ciis regibus Galliæ et Angliæ subjectis, S. Thomas Can tuar., CXC, 389.

Tyanense concilium (ann. 365). — Adunati Macedo niani huic sederunt concilio, et eo epistolas communio nis asummo pontifice et abbatis episcopis Occidentis at tulerunt. Orientales Catholici se eo contulerunt, unanime cum Macedonianis. Tarsi concilii indictionem dederunt ut firmaretur fides Nicæna, obstiterunt, Ariani, auctori tate imperatoris Valentis fulti, qui edicto ne congrega rentur, episcopi, prohibuit, Cassiodorus, LXIX, 1090.

Tyrium concilium (ann. 335). — In hoc. S. Athanasiu calumniarum virga percussus injuste, injuste deposito est ab Eusebianis ei infensis, *ibid.*

Tyrium concilium (ann. 518.) — Illud concilium habi tum fuit decima sexta die mensis Septembris. Ibi tantun sederunt quatuor episcopi cum metropolitano Tyri. Quid quid erat definitum in concilio Constantinopolitano et i concilio Hierosolymitano quæ in antecessum habita fue rant, adoptavit. Unde hæc tria concilia partim recepta partim ab Ecclesia Romana rejecta. Recepta in eo quoc ipsa recipiunt Chalcedonense concilium, et damnant Seve rianos, Eutychianos ; rejecta, in eo quod reponant in di ptycis Euphemium, Macedonium, Acaciam quos S. Ponti fex Hormisdas abstulerat, *ibid.*

Urgellense concilium (ann. 799). — Hoc convocatum est ut sedentes Patres Felicem Urgellensem invitaren qui imperatorem adiret ut ab errore desciret, S. Ago bardus, CIV, 107.

Urgellense concilium (ann. 887). — In hoc, duorum in trusorum episcoporum firmata est depositio, et Frodoinu Barcinonensis episcopus, a Patribus ibi veniam, sola subu cula indutus, postulavit, quod unum ex his duobus ordina visset, *ibid.*

Urgellense concilium (ann. 991). — Hoc concilium ha bitum fuit ab episcopo Urgellensi et duobus suarum col legarum. Ibi congregavit canonicos, presbyteros e monachos suæ diœcesis, et interdicto omnem regionem Cardonensem et Baraquerrensem percussit, quia ecclesia hujus usurpatæ fuerant a malis qui postea episcopo jura in eis fundata negarent. Episcopis visum est comitissæ Ermengardæ et suis filiis parcere, quamvis sub eorum nomine deprædationes factæ fuissent, et eorum ministros excommunicare satis habuerunt, *ibid.*

Valentinum concilium (ann. 374). — Sub imperatore Gratiano. Quod quidem fuit coactum ob aliquot dissidi in Galliarum Ecclesiis grassantia quæ ibi pacata sunt Duo et viginti episcopi ibi sederunt, S. Leo, LV, 1000.

Valentinum concilium (ann. 419). — In hoc sedente Orennensis provinciæ aliquas adversus episcopum Valentin. latas examinaverunt accusationes, S. Gregoriu Turon., LXXI, 611.

Valentinum concilium (ann. 530). — Acta hujus concilii disperdita sunt. Ex fragmento quod in Vita S. Cæsarii Arelatensis refertur a Cypriano diacono, quæstione de gratia ibi agitatas esse novimus, *ibid.*

Valentinum concilium (ann. 584). — In hoc Sapandu Arelat. episcop. præfuit, et cum eo sederunt sexdecim alii episcopi, qui donationes a rege Guntramno loci sacris et a defuncta regina Austrechilde sua uxore et suis filiis Deo sacratis factas, confirmarunt, *ibid.*

Valentina synodus diœcesana (ann. 1255). — Ab Andræ d'Albalato habita est. Hic prælatus ibi promulgavit Constitutiones de administratione sacramentorum et paro chorum residentia. Ludos aleatorios, saltationes, specta cula et tavernas prohibuit. Dissolutiones in ecclesiis i cœmeteriis occasione Vigiliarum, Hincmarus Rhem. CXXV, 391.

Valentina synodus (ann. 1548). — A S. Thoma d Villanova, hujus urbis archiepisc. habita est. Sanctu pontifex aliquot statuta de disciplina in choro tenend ibi condidit. Prohibuit ne presbyteri mortuorum corpor deferrent; nisi confratrum defunctorum, *ibid.*, 67.

Valentina synodus (ann. 1590). — Sub Martino Ayal archiepisc. Valent. habita est ; et habuit duas sessione In prima iterato Missam celebrare diebus Dominicis festivis in parochiis quibus annexa est ecclesia licentia

—

INDEX CHRONOLOGICUS

CONCILIORUM DE QUIBUS MENTIO FIT IN PATROLOGIA LATINA.

CXVI.

INDEX CANONUM OMNIUM

QUI IN PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU CITANTUR, JUXTA LITTERAM CUJUSQUE CANONIS INITIALEM ALPHABETICE ORDINATUS.

—

A

B

C

D

F

G

H

I

J

L

M

N

O

Q

R

S

T

U

V

CXVII.

INDEX BULLARUM, EPISTOLARUM, DECRETORUM,

STATUTORUM, DECISIONUM, REGULARUM ET ALIORUM SCRIPTORUM AD REGIMEN ECCLESIÆ SPECTANTIUM,

A SUMMIS PONTIFICIBUS EMISSORUM, ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITUS,

ET BREVEM UNIUSCUJUSLIBET BULLÆ VEL SCRIPTI REFERENS ANALYSIM.

—

NOTA. *Tomi LXVII, CXXX et CLXXXVII continentes*, I. *Dionysii Exigui canonum*, II. *Gratiani decretorum, et* III. *Isidori Mercatoris decretalium summorum pontificum collectionem, pro indicis modo, eorum numero, materiarum permistione et aliis de causis hic ad analysim et ad specialem indicationem adduci non possunt; ideo ad prædictos tomos recurrat lector; attamen sciat quod frequentius quæ in illis inveniet eadem inveniet in quoque Patre in suo volumine denominato. De eadem re restant adhuc Fulgentii Ferrandi Breviatio canonum et Crisconii Africani episcopi Breviarum canonicum LXXXVIII* 818 *et* 831.

CXVIII.

INDEX DECRETORUM,

DECISIONUM, CONSTITUTIONUM, PRÆCEPTORUM MORALIUM, EPISTOLARUM EVANGELICÆ DOCTRINÆ INTERPRETUM, ETC.,

QUÆ AB IMPERATORIBUS, REGIBUS, ETC., IN BONUM REIPUBLICÆ DICTATA, PRO LEGE INTER CHRISTIANOS VALUERUNT,

ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITUS, ET BREVITER EXPONENS UNIUSCUJUSQUE PROPOSITUM.

—

MONITUM.

Quæ dantur decreta imperatorum, etc., circa religionem notandum illos non prævenire Ecclesiæ Dei catholicæ judicium, sed sequi, ut ait Possidius de Honorio imperatore, in Vita S. Augustini, cap. XVIII, ut non temere quispiam senserit etiam tunc impletum vaticinium Isaiæ de Christi Ecclesia : « Erunt reges nutritii tui, et reginæ nutrices tuæ. » (*Isa.* XLIX, 23.)

Unde priusquam Index iste agatur, occurrendum est religiosæ in speciem quorumdam indignationi, velut imperatores in ea parte modum suæ potestatis non tenuerint; sed id pene affectaverint in Ecclesia quod olim inter gentiles, cum ethnicæ impietatis pontificatum generent. Quid enim est, inquiunt, usurpare quæ sacerdotii sunt, etiam in causa fidei, nisi hoc est : proponere quæ credi oporteat, hæreticos declarare, qui secus senserint; episcopis imperare subscriptionem sive dogmatibus, sive personis damnatis, interminata depositionis, imo et excommunicationis pœna ni pareant; primatibus præscribere quæ sui sint muneris? etc. Id vero imperatores videntur præstitisse, quantumvis religiosi prædicentur, cum decreta mitterent....

Vetus fuit hæc querela et pene orta cum fide imperatorum. Huic factum olim satis a sanctis Patribus responsum, cum sanxerunt « duobus principaliter mundum regi, auctoritate sacra pontificum et regali potestate, utrumque, cum in Christo junctum esset, in pontificibus et regibus tanquam Dei ministris partitum, » duos inde supremos principatus exstitisse, et « suum cuique potestatis modum attributum ; » inter ambos principatus sacrum quoddam fœdus initum, sequestro et conciliatore Christo ; pro sua singulos parte servire communi Domino, ejusque sponsam tueri et hostes junctis viribus profligare ; nam « Rex regum, idemque Sacerdos sacerdotum, qui solus Ecclesiam regere potuit, quam redemit, postquam tamen humanitatem suam in cœlum evexit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eamdem gubernandam Ecclesiam in sacerdotes divisit et reges, ut quod sancti docerent pontifices, et ipsi implerent et impleri facerent devotissimi reges.

Et certe postquam Ecclesia, excusso tyrannorum jugo, asserta est in libertatem, gladiumque imperatorum a suis cervicibus in hostes avertit, quos passa fuerat antea iniquos persecutores, nacta est, simul ac filios fecit, rei bene gerendæ justissimos adjutores. Non ergo reges formam fidei præscribunt, neque vero unquam jure præscripserunt ; sed acceptam a sacerdotibus quorum « judicium sequuntur, » servandam populis jubent. Non docent Ecclesiam, sed velut angeli portas civitatis Dei flammeo gladio ab hæreticis defendunt. Non eos qui contra fidei formam sentiunt hæreticos declarant, sed hæreticorum pœnis obnoxios. Non ipsi per se episcopos deponunt, neque ullos sacris abstinent ; qui enim possent ? Sed a synodis exauctoratos abstentosque expelli jubent civitatibus suis, ne turbas creent ; jubet et aliorum societate multari, ne venenati spiritus contagio noceant. Ut unum demus exemplum, ipsimet Patres Africani, in hæresis Pelagianæ causa, cum postularent ab imperatoribus hujusmodi decreta per synodorum legatos, ipsi summi pontifices, quantæcunque pollerent auctoritate, cum regiis edictis contra inimicos Dei uterentur, totus ordo sacer clericorum, imo universa Ecclesia cum iisdem edictis pareret, adversus omnes exceptiones præscribit, simulque docet quod præsignavit et Christus ante passionem et Deus in conditione mundi, opus habere Ecclesiam, ad impios terrendos, duobus gladiis, duobusque ad illustrandum mundum spiritualem luminaribus. Neque enim, ut aiunt Patres, sufficiebat, vel unum luminare contra omnes errores offucias, vel unus gladius adversus effrenem impiorum audaciam; cum et offucias faceret sibi aliisque pertinax animus, et audaciam ex patientia bonorum improbitas sumeret. Id cum gravissime et verissime sit dictum olim, tum nostri quoque temporis infelix experientia certissime comprobat, ut votum S. Bernardi nunquam fuerit opportunius : « Quod Deus conjunxit, homo non separet ; jungant se animis qui juncti sunt institutis, invicem se foveant, invicem se defendant, invicem sua onera portent. » (Epist. ad Conrad. reg., CLXXXII, 441 ; XLVIII, 377.)

AGRICOLA, præfectus prætorianus. — Edictum contra Pelagianos ut ex urbe excludantur et in exsilium deducantur, LVI, 492.

ALFREDUS, Anglo-Saxonum rex. — In integrum damus ad leges suas præfationem seu apparatum, ut intelligant omnes quo istæ fundamento nitantur; nullum æquius eligi poterat, cum nihil sit aliud quam Mosaicæ leges :

I. Dominus locutus est verbum ad Moysen, et ita dixit : Ego sum Dominus Deus tuus. Ego te eduxi ex terra Ægypti et ex servitute ejus; non diligas deos alienos præter me. — II. Non adhibeas nomen meum ad vanitatem, quoniam tu non es innocens apud me, si nomen meum ad vanitatem adhibeas. — III. Recordare diem Sabbati sanctificare; operamini sex dies, et septimo quiescite, tu et filius tuus, et filia tua, et servus tuus, et ancilla tua, et jumenta tua, et qui ingreditur inter portas tuas, quonium sex diebus Christus creavit cœlos, et terram, et maria et omnes creaturas quæ in eis sunt et quievit septimo die. Et propterea Dominus illum sanctificavit. — IV. Honora patrem tuum et matrem tuam quos Dominus dedit tibi ut sis longævus in terris. — V. Non occidas. — VI. Non fureris. — VII. Non adultereris. — VIII. Non dicas falsum testimonium contra proximos tuos. — IX. Non desideres proximi tui hæreditatem injuste, — X. Non facias tibi aureos vel argenteos deos. — XI. Hæ sunt leges quas ipsis proponere debes. Si quis emat Christianum servum, sex annos serviat, septimo sit liber gratis. Cum quali vestimento intraverit, cum tali exeat; si ipse uxorem habeat, exeat cum ea. Si Dominus autem illi uxorem dederit, sit ipsa et liberi ejus Domini. Si servus autem dixerit: Nolo abire a meo domino, nec ab uxore mea, nec a liberis meis, nec ab hæreditate mea, tunc dominus ejus ipsum ad templi officium adducat et perforet aurem illius subula in signum quod sit semper in posterum servus. — XII. Licet qui vendiderit filiam suam in famulatum, non sit serva in omnibus, uti aliæ famulæ. Non habeat potestatem eam extraneo meo populo vendendi; sed si illa non placeat ei qui ipsam emit, dimittat eam liberam ad extraneam gentem. Si autem permiserit filio suo rem cum ea habere, det ei donum; videat ut illa habeat vestitum, et pretium pudicitiæ ejus, hoc est, dotem ei suam largiatur. Si ei nihil horum præstiterit, tunc sit libera. — XIII. Si quis sponte hominem occiderit, moriatur morte. Si autem coactus eum occiderit, vel invitus, vel non sponte, quasi Deus ita eum in manum suam tradiderit, et illi nunquam sit insidiatus, sit dignus privilegio suo, et justa gentium compensatione, si asilum quærat. Si quis autem de industria et sponte occidat proximum suum per insidias, abstrahas eum ab ara mea ad morte moriendum. — XIV. Qui patrem suum vel matrem suam percusserit, morte moriatur. — XV. Qui hominem liberum furetur, illumque vendat, et obreptus sit, ut ipsum recipere nequeat, morte moriatur. Qui patri suo vel matri suæ maledixerit, morte moriatur. — XVI. Si quis proximum suum percusserit lapide vel pugno, et ille tamen egredi possit baculo innixus, adhibeat ei medicum, et opus ipsius operetur quandiu ille non potest. — XVII. Si quis servum suum proprium vel ancillam percusserit, et ille eodem die non moriatur, attamen vixerit duos vel tres dies, non sit in omnibus æqualiter reus, quoniam pecunia ejus erat. Si autem eodem die mortuus sit, tunc culpa in eo quiescat. — XVIII. Si quis inter pugnandum gravidæ uxori nocuerit, compenset damnum, sicut leges judicant. Si illa moriatur, det vitam pro vita. — XIX. Si quis alterius oculum effoderit, compenset proprio, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, vimen pro vimine. — XX. Si quis servi sui vel ancillæ suæ oculum excusserit et ipse post factum hoc monoculus sit, manumittat ipsum statim; si dentem ei excusserit, faciat idem. — XXI. Si bos cornu petierit virum vel feminam ut moriantur, lapidibus obruatur, et caro ejus non edatur, et dominus sit innocens, si bos petulcus antea fuerit biduum vel triduum et dominus hoc nesciverit; si autem ille hoc sciverit, et eum intus asservare noluerit, atque is tunc virum vel feminam occiderit, lapidibus obruatur, et dominus occidatur, vel vita pretio redimatur, prout sapientes justum invenerint. Si filium vel filiam confoderit, eidem legi sit obnoxius. Si autem servum vel ancillam confoderit, solvat domino triginta solidos argenti, et bos lapidibus obruatur. — XXII. Si quis foderit aquæ putem vel clausum aperuerit et eum deinde non claudat, compenset omne jumentum quod ibi inciderit, et illud mortuum retineat. — XXIII. Si bos alterius bovem vulneraverit, et ille postea moriatur, vendatur bos ille (vivus), et dividatur pretium, et caro etiam ejus, sicuti et mortui. Si dominus autem sciverit quod bos petulcus esset, et illum asservare noluerit, det ei alium bovem illius loco, et ipse omnem carnem (mortui) retineat. — XXIV. Si quis alterius bovem furetur et eum occidat vel vendat, compenset eum duobus et quatuor ovibus unam. Si non habeat quo compenset, ipse vendatur pro pecunia illa. — XXV. Si fur domum alicujus noctu effringat, et ibi occidatur, ille qui eum occidit non sit homicidii reus; si deinde post ortum solis hoc fecerit, sit homicidii reus et tunc ipse moriatur, nisi necessitate impulsus fuerit. Si apud eum, vivum aliquid, quod antea furatus fuerat, inveniatur, dupliciter illum compenset. — XXVI. Si quis damnum intulerit alterius vineæ, vel agro ejus, vel alicui ejus terræ, compenset, sicut quis illud æstimaverit. — XXVII. Si ignis immissus sit ad comburendam segetem, compenset detrimentum illud ille qui ignem immisit. — XXVIII. Si quis apud amicum deponat pecuniam; si ille eam furetur, dupliciter compenset. Si autem nesciat quis eam furtim subduxerit excuset seipsum, quod nullam fraudem in hoc commiserit. Si hoc vivum animal esset, et ipse dixerit quod exercitus illud sumpserit, vel quod a seipso mortuum sit, et testes habeat, non necesse est ut illud compenset. Si autem testes non habeat, et ille ei non credat, tunc juramentum præstet. — XXIX. Si quis feminam non maritatam deceperit, et cum eo coiverit, compenset ei, et postea eam in uxorem ducat. Si pater feminæ illi eam dare noluerit, solvat pecuniam illam pro dote. — XXX. Femina quæ consuevit incantatores excipere, et magos et sagas, ne sinas vivere. — XXXI. Et si quis rem habeat cum bestia, morte moriatur. — XXXII. Et si quis sacrificium immolaverit præter Deo soli, morte moriatur. — XXXIII. Advenam et peregrinum ne affligas, quoniam fuistis peregrini in terra Ægypti. — XXXIV. Viduis et orphanis ne noceatis, neque affligatis eos; si horum aliquid feceritis, veciferabunt ad me, et ego illos audiam, et ego vos gladio meo occidam, et ego faciam uxores vestras viduas, et liberos vestros orphanos. — XXXV. Si pecuniam mutuo dederis socio tuo, qui tecum habitare velit, ne præbeas te illi exactorem, neque humilia eum usura tua. — XXXVI. Si quis tantum habeat simplex vestimentum ad se eo operiendum et defendendum, et si illud pignoris loco dederit, ante solis occasum ei reddatur. Si tu ita non feceris, tunc clamabit ad me, et ego ipsum audiam, quoniam ego sum valde misericors. — XXXVIII. Ne calumnieris dominum tuum, ne maledicas principi populi tui. — XXXVIII. Decimas tuas et primitias tuas ambulantes et crescentes des Deo. — XXXIX. Omnem carnem quam feræ relinquunt, non edatis, sed detis illam canibus. — XL. Falsi hominis verbum ne cures, nec eum auscultes, neque ipsius juri favens, nec ullum testimonium post eum dicas. — XLI. Ne sequaris populi consilium pravum, et injustitiam amantem discursum ejus. — XLIII. Si offenderis alicujus pecus errans, licet sit adversarii tui, reducas illud ipsi. — XLIII. Judica semper justum judicium, neque facias aliud jus diviti, aliud pauperi, nec aliud jus amico et aliud inimico facias. — XLIV. Semper evites mendacium. — XIV. Insontem et innocentem hominem ne affligas unquam. — XLVI. Ne accitias unquam dona, quoniam cæcant sæpissime sapientum virorum consilium et verba eorum pervertunt. — XLVII. Peregrinum et extraneum ne patiaris inscium ulla aliqua injuria affici. — XLVIII. Ne juretis unquam per deos gentilium, neque propter ullam rem invocetis eos...

Hæ sunt leges quas omnipotens Deus ipse loquebatur ad Moyem, et jussit et ut custodiret. Et postquam unigenitus Dei Filius Deus noster, hoc est Salvator Christus, in orbem terrarum venisset, dicebat quod non venerit præcepta illa violare aut interdicere, sed cum omni bonitate implere, CXXXVIII, 447-451.

Nunc veniamus ad hujus Alfredi regis leges ecclesiasticas, quæ referemus decerptæ sunt e suis aliis civilibus.

Lex de juramentis et vadiis, *ibid.*, 452. — Leges de refugiis ad templa, de violatione vadimonii, de pace ecclesiastica, de sacrilegio, de eo qui monialem e templo eduxerit, *ibid.*, 453. — Leges de fornicatoribus, de pugnis de contrectatione monialis, de eo qui monachis nummum concredit, de sacerdotum pugna, de stupro et de eo qui de aliqua re Deo præstanda pro altere fide jusserit, *ibid.*, 454. — Leges de pugna coram senatore, de violatione pacis in urbe, de terra hæreditaria, de solemnitate diei festi, *ibid.*, 455. — Leges de dilectione Dei et pace Ecclesiæ, de negligentibus legem Christi, et paganismum venerantibus, de ornatis male viventibus, de presbyteris falso pronuntiantibus festum vel jejunium, de presbyteris rectis terminis chrisma non perquirentibus, vel baptismum negantibus, de fratribus vel cognatis in una

Decretio de servis et asilis.]

Decretum est, ut quia in vigilias constitutas nocturnos fures non caperent, eo quod per diversas intercedente concludio, scelera prætermissa custodias exercerent, centenas fieri. In qua centena aliquid deperierit, capitale qui perdiderat recipiat, et latro insequatur. Vel si in alterius centena appareat, et adhuc admoniti, si neglexerint, quinos sol. condemnentur. Capitale tamen qui perdiderit, a centena illa accipiat absque dubio, hoc est, de secunda vel tertia custodia. — Si vestigium comprobatur latronis, tamen præsentia nihil longe multando, aut si persequens latronem suum comprehenderit, integram sibi compositionem accipiat. — Quod si in triste invenitur, medietatem compositionis trustis acquirat et capitale exigat a latrone. — Si quis in domo alterius, ubi clavis est, furtum invenerit, dominus domus de vita componat. — Si quis cum furto capitur, antedictæ subjaceat legi. — Si de suspicionibus inculpatur, ad fortem veniat. — Si mala forte priserit, latro tamen ad utramque partem sint ternas personas electas, ne conludius fieri possit. — De servis ecclesiæ aut fisci vel cujuslibet, quicunque inculpatur, ad fortem veniat, aut ad plebium promoveatur, aut ipse precius a domino reformetur, nam probari periculo subjacebunt. Si quis cujuslibet de potentioribus servis qui per diversa possident, de crimine habetur suspectus, domino secretius cum testibus condicatur, ut intra viginti noctes ipsum ante judicem

sionibus martyrii, clariores ejus honoribus apparent. » Hæc igitur concionatus, et alia multa dicens, per quæ credebat subjectos ad cultum religionis adducere, infirma esse sancivit quæ contra religionem fuerant cogitata vel gesta sub persecutoribus Ecclesiarum, remissionemque cunctos habere decrevit, qui propter confessionem Christi migrare in insulas aut alibi præter voluntatem propriam commorari jussi sunt. Eos autem quos infames fuerant ob religionem declarati, ab infamia relaxavit. Militia vero privatos in sua voluntate reliquit... Cumque omnes ad priorem libertatem ut consuetos honores revocasset etiam sub stantiis reformavit universos. Si qui vero morte damnati, substantia quoque nudati sunt, præcepit proximis genere eorum deferendas hæreditates; nullo autem horum exsistente, unamquamque provincialem Ecclesiam ad jus hæreditatis accedere; et sive apud privatum sive apud publicum de tali substantia esset aliquid ablatum restitueret... Hæc igitur imperatori placuerunt, et lege firmata sunt, insigniterque omnia decenti fine completa. Christiani vero tunc omnes Romanorum dignitates administrabant; et de cætero cunctis sacrificare negabatur, immolationibus aut divinatibus non erat locus; sed nec idola dedicare, aut celebritates paganas agere jam licebat... Qui cum superasset omnia bella quæ sub eo gesta sunt, velut repensans Christo in ejus religionis studio magis magisque fervebat. Ex terra vero subdita sibi, ex unaquaque civitate detrahens publicum certumque vectigal ecclesiis provincialibus cleroque distribuit et donationem validam in perpetuum esse sancivit. Assuescens autem milites, ut, sicut ipse, Deum colerent, signo crucis eorum arma signabat. Diem vero qui Dominicus vocatur, quem Hebræi primum vocant. Græci autem soli distribuunt..., sancivit a judiciis aliisque causis universos habere vacationem, et in eo tantum orationibus occupari. Honorabat, autem Dominicum diem, quia in eo Christus resurrexit a mortuis; alium vero, quia in eo fuerat crucifixus. Maximam namque culturam sacratissimæ crucis habebat, tam pro eis quæ ei prosperee venerant auxilio ejus in præliis contra adversarios institutis, quam pro indicio quod ei divinitus pro ea videbatur ostensum. Denique supplicium crucis, quod primitus apud Romanos erat in usu, lege prohibuit. In figurationibus autem solidorum et in imaginibus hoc signum jussit inscribi semper et figurari, ut testantur hactenus ejus imagines hoc schemate decoratæ, etc., etc..., LXIX, 891-874.

Epistola Constantini ad Alexandrum pontificem Alexandrinum et ad Arium per quam hortatus est ut reverterentur ad pacem, LXIX, 918. — Quia tam pro Ariana quæstione quam pro Paschæ definiendæ festivitate in Nicæa fecit Constantinus celebrare concilium, *ibid.*, 920. — Epistola Constantini de Ario et scriptis ejus, *ibid.*, 931.— Epistola ad Persarum regem pro Christianis, *ibid.*, 948.— Epistola Constantini evocantis episcopos ut Athasii causam ipse cognosceret, *ibid.*, 952. — Quod Sardicæ concilium convocari præceperit, *ibid.*, 967. — Epistolæ ad Athanasium ut ad ipsummet imperatorem veniat, *ibid.*, 976. — Quid Constantius petierit Athanasium, et quid Athanasius Constantium, et quomodo orthodoxis pontificibus recipientibus suas ecclesias hæretici sint expulsi, *ibid.*, 979. — Epistolæ in gratiam Anastasii, *ibid.*, 980, 981. — Dialogus inter Liberium et Constantium, et quomodo Liberiusf uerit exsilio destinatus, *ibid.*, 996. — Epist. Constantii ad Ariminense concilium, *ibid.*, 1003.

Epist. de exsulando Cœlestio hæretico Pelagiano, ad Volusianum Urbis præfectum; de genere epistolarum hujus imperatoris. — Hoc proferatur ad exemplum: « Cum præteritæ superstitionis tunc recentia plena vanitatis jam dudum corrigi jusserimus, quotidianis insinuationibus majora fieri nuntiantur. » Et quoniam discordia animos commovit populorum, ea quæ jam dudum jusseramus præcipimus iterari. Unde his lectis eximietas tua omnes qui Dei invident pietati diligenter inquirat, et eos statim faciat ex muris Urbis expelli; ita tamen, ne intra centesimium quidem lapidem habeant licentiam consistendi. Cœlestium quoque magis ac magis ex Urbe pelli mandamus; constat enim iisdem e medio sublatis gratiam et concordiam tenere veterem firmitatem. Sane deinceps si tale quidquam fuerit nuntiatum, officium præstantiæ tuæ capitali sententiæ subdendum esse cognosce. Non enim patimur impunitum esse, præcepta nostra exsecutionis negligentia protolerari..... impleatur quod jussimus, quia hoc famæ tuæ expedit, LVI, 499. — Epist. de die B. Petro apostolo dedicanda, XXX, 227, 228. — De synodo œcumenica Nicæna celebranda, et de templis paganorum claudendis, XXXI, 1136, 1137. — Cæcilianum pro legitimo episcopo agnoscit, XI, 777. — Dat judices tres e Gallia episcopos qui Romæ causam definiant, una cum Miltiade Romano episcopo, *ibid.*, 782. — Epist. quibus Arelatense concilium indicit, *ibid.* 785.

DAGOBERTUS III, rex Francorum. — Placitum quo jus Ecclesiæ Cenomanensis in Anisolense monasterium asseritur, LXXXVIII, 1115.

DESIDERIUS, Langobardorum rex. — Præceptum quo Theodemario abbate Casinensis monasterii de limitibus territorii ponendis, LXXXVII, 1393.

EDGARUS, Anglorum rex. — Edictum quo Edwini decreta rescinduntur, ablata Ecclesiæ restituuntur et Dunstanus ab exsilio revocatur. — Charta de Oswadeslan, hoc est de ejiciendis clericis uxoratis et introducendis monachis, CXXXVIII, 485. — De bono regis meditamine, *ibid.*, 490. — Qua ratione clericos eliminans, monachos collocavit, quod sancti Spiritus gratia compunctus abbatem et monachos in novo constituit monasterio, *ibid.*, 491. — De anathemate illorum qui monachis insidiantur, de benedictione monachos venerantium, quales et qualiter monachi in monasterio debeant conversari, *ibid.*, 492. — De abbatum electione, qualiter rex abbatem et monachos venerans muniat, qualiter abbas monachi regem a dæmonum tentatione eripiant, qualiter rex abbatem et monachos ab hominum persecutione defendat, *ibid*, 493. — De monasticæ possessionis libertate, quod nullus sæcularium monasterii possessionem illicite usurpet, de benedictione augentium, de maledictione minuentium, quibus modis sæcularibus obtemperant, et quod nullus reatus hoc Domini privilegium minuere valeat, *ibid.*, 494. — Leges de immunitate Ecclesiæ et debitis eidem reddendis, de censu ecclesiastico, de decimis, de denario in domos singulas imposito, de diebus festis et jejunio, *ibid.*, 495, 497.

Docemus ut Dei ministri sint devote Deo servientes et ministrantes, et pro omni populo Christiano intercedentes, et ut omnes illi senioribus suis sint fideles et obedientes, et omnes promoti in communi necessitate, ac ut quilibet sit aliis auxilio et adjutorio tam coram Deo, quam coram hominibus, et ut sint etiam dominis suis mundanis fidi et veri. — Docemus etiam ut quilibet honoret alterum et juniores diligenter audiant seniores suos et ament, et seniores diligenter doceant juniores suos. — Docemus etiam ut illi ad quamlibet synodum habeant quotannis libros et vestimenta ad servitium ecclesiasticum et atramentum ac pergamenos ad eorum constitutiones, et trium dierum commeatum. — Docemus etiam ut sacerdos quilibet ad synodum abiens habeat clericum suum et aptum hominem pro ministro, et non ignotum aliquem, qui stultitiam amet, sed proficiscantur omnes in ordine et in Dei omnipotentis timore. — Docemus etiam ut quilibet sacerdos in synodo enuntiet, si quid ei noceat, et si aliquis magnam ipsi injuriam fecerit, et tunc illi omnes suscipiant quasi sibi omnibus factam et adjuvent ad compensationem, prout episcopus annotaverit. — Docemus etiam ut quilibet sacerdos in synodo enuntiet si in parochia sua noscat aliquem erga Deum contumacem, vel qui in peccatum mortale male incidens quem ad emendationem inclinare nequit, vel non audet propter sæculares. — Docemus etiam ut nullum negotium, quod inter sacerdotes est deferatur ad judicium sæculare, sed componant, ac pacificent proprii illorum socii, vel transferant ad episcopum, si opus fuerit. — Docemus etiam ut nullus presbyter sponte ecclesiam deserat, cui consecratus erat, sed habeat eam pro legitima conjuge, CXXXVIII, 499, 503.

Leges de ecclesiis ubi est cœmeterium, de terminis decimendis, de molente decimas dare, de non solventibus denarium Sancti Petri, de solemnitatibus et terminis observandis, *ibid.*, 498. — De formula vivendi sacris initiatorum, de confessione, *ibid.*, 503, 511. — Quomodo ægrotus jejunium suum redimere debet, *ibid.*, 512. — De magnatibus, *ibid.*, 512. — Indicat se clericos sæculares ejecisse, monachosque vitæ regularis induxisse, *ibid*, 519. — Leges ad presbyteros Northumbrensium, cum ad mores eorum corrigendos, tunc ad ipsorum ministeria promovenda, *ibid.*, 521, 525.

EDMUNDUS. Anglorum rex. — Leges de vitæ castitate eorum qui sacris initientur, de decimis et censu ecclesiastico, sive primitis seminum, de homicidio, de eo qui monialem stupravit et de adulterio, de apparitione ecclesiarum, de pejerantibus et iis qui barbara factitarunt sacrificia, de homicidio, de eo qui alium oppugnavit in æde sacra, aut oppido regio, de pugnæ et homicidii multis, de sanguine effuso, gratias agit quod eum in profligandis furibus subditi sui eum adjuverint, quomodo desponsanda virgo et quibus ritibus procedendum sit, CXXXVIII, 481.

EDUARDUS Senior, Anglorum rex. — Leges de pace Ecclesiæ, de apostatis, de correctione ordinatorum, id

quotidianam sequi semper, et alium ad curiam de Dihewr, et tertium ad curiam de Abefrau, vel qualibet de tribus partibus Cambriæ haberet in se auctoritatem legis, ad opus paratam. Hæ leges ad mores spectantes, suis principiis innixæ numero XL, legantur in volumine, CXXXVIII, 471, 479.

HONORIUS imper. — Leges quibus pœnas adversus Donatistas aliosque hæreticos latas renovat, XI, 1216, 1217, 1218, 1219, 1220. — Lex qua abrogat edictum quo hæreticis concussa fuerat libertas, *ibid.*, 1222. — Contra Donatistas, *ibid.*, 1427, 1428, 1430. — Lex adversus irruentes in Ecclesias, XI, 1192. — Leges in rebaptizantes, *ibid.*, 1204, 1205, 1208, 1216. — De edicto unitatis per Africam proponendo, *ibid.*, 1311. — Leges quibus multa statuuntur in Donatistas, *ibid.*, 1212, 1420. — Epist. ad Arcadium principem Orientis, dolet Honorius de iis quæ in die Paschæ Constantinopolis perpetrata sunt. Templi Augusti et senatus incendium primum esse divinæ iracundiæ indicium. Alia metuenda esse nisi Deus placetur. Hac de retacere se non posse, ne silentium pro assensu habeatur, quam præpropere dum episcopale judicium exspectabatur, in exsilium pulsi sunt sacri antistites. Hinc religionis perturbationem inductam, et latum hæresibus atque schismatibus campum apertum esse, XX, 507. — Epistola ad Arcadium Augustum, ut synodum Thessalonicæ cogi eoque Theophilum Alexandriæ episcopum se conferre jubeat, *ibid.*, 511. — Præscriptum ad Bonifacium papam, in quo imperator statuit, ut si denuo Romæ duo episcopi ordinati fuerint, ambo de civitate pellantur, *ibid.*, 767. — Decreta de pertrahendis ad judices competentes sectatoribus hæreseon Cœlestii et Pelagii, LVI, 490, 493.

HUNERICUS rex. — Hujus præceptum Eugenio Carthaginensi cæterisque episcopis catholicis per universam Africam constitutis directum ut ad fidei suæ reddendam rationem Carthaginem veniant, LVIII, 213. — Ut ad collationem communis fidei habendam etiam transmarini episcopi vocentur, *ibid.*, 214.

INGEBURGIS, Francorum regina. — Epistola ad Cœlestinum III papam, quod ipsa neglecta, rex adhæserit filiæ ducis de Merania, CCVI, 1277.

JULIANUS apostata, imper. — Rescriptum in gratiam Donatistarum, XI, 1179. — Quam fuerit Christianis infensus, LXIX, 1033. — Quod initio imperii sui magis pepercerit Christianis, *ibid.*, 1034. — Quod eos qui fuerant a Constantio deportati revocaverit et de vexatione ecclesiasticorum et populi Christiani, *ibid.*

JULIANUS avunculus Juliani apostatæ. — Quomodo ecclesias clauserit, et Ecclesiæ ornamenta diripuerit. LXIX, 1036.

JUNIUS præfectus prætorio. — Edictum contra Pelagium, LVI, 492.

JUSTINIANUS imper. — Justinianus natus est anno 483. Avunculum habuit Justinum Augustum a quo in Castello Boderiano summa cura educatus est et in filium adoptatus. Nondum imperator, Theodoram ortu Cypriam uxorem duxit, feminam insolentem et Eutychianæ hæresi perdite addictam. An. 518, a Justino imperatore magister militum factus est, et in Orientem cum exercitu missus, rem contra Persas bene gessit. An. 521, consulatum obiit, mox patricius, deinde nobilissimus, ac tandem an. 527, Augustus renuntiatus, cum avunculo regnare cœpit; quo defuncto eodem anno imperium deinceps solus tenuit. An. 528, edictum promulgavit quo, Nestorianos et Eutichianos tanquam hæreticos pœnis civilibus multandos decrevit, eodem post quinquennium renovato. An. 541, Origenem ipse edicto damnavit, et habita mox sub Memma synodo Constantinopoli, illum cum sectatoribus anathemate percutiendum curavit. An. 545, edita constitutione, Tria Capitula damnavit, quod et exeunte sequente anno synodus Constantinopolitana itidem fecit. An. 553, concilium œcumenicum Constantinopoli habendum indixit, in quo a Patribus, et Tria Capitula damnarentur postulavit et obtinuit. An 563, fatiscentibus cum corpore animi viribus, ab hæreticis quibusdam delusus, edictum constituit, quo Christi corpus pari modo ante ac post resurrectionem corruptionis ac naturalium affectionum expers fuisse docuit; utque sententiæ suæ omnes episcopi subscriberent mandavit episcopos Orientales ad Anastasii Antiocheni sententiam provocantes gravissime afflixit; ipsum vero Anastasium et Eutychium patriarcham Constantinopolitanum constanter reluctantes suis sedibus exturbavit et in exsilium deportari jussit. Hujusmodi deliriis intentus, rebus humanis exemptus est anno 565.

Non deerant olim, nec desunt hodie qui in hunc principem tota calumniarum et conviciorum plaustra exonerant, verbi gratia, cardinalis Baronius, de quo, ut fides habeatur, quædam lectori ob oculos ponenda sunt: «Fuit, inquit, Justinianus homo penitus illitteratus, adeo ut nec alphabetum aliquando didicisset. Sacrilegus imperator, qui non levem persecutionem excitavit, furore percitus, mente dimotus, corruptus maligno spiritu, agitatus a Satana quique omnem in Ecclesia ordinem dissolvit, facitque ex regno cœlorum ergastulum inferorum. » Hujus critices acrimonia redolet hominem anglicanum. Attamen de eximiis Justiniani virtutibus perplura sunt veterum testimonia. Procopius de doctrina ejus et pietate hæc habet: « Solitum eum tum libros de divinis rebus agentes pervolutare, tunc de iisdem colloquia cum episcopis et presbyteris in multam noctem pertrahere; in more semper ei fuisse multis ante Pascha dierum hebdomadibus corpus vigiliis, et inediis plusquam asceticis macerare, semel in biduo cibum capere, vino, pane aliisque cibariis penitus abstinuisse, herbis tantum sale et aceto conditis, atque aqua contentum. » Agatho papa hoc de illo testimonium profert: « Et præ omnibus, inquit, æmulator vere apostolicæ fidei piæ memoriæ Justinianus Augustus, cujus fidei rectitudo, quantum pro sincera confessione Deo placuit, tantum rempublicam Christianam exaltavit, et usque ab omnibus gentibus ejus religiosa memoria veneratione digna censetur, cujus fidei rectitudo per augustissima ejus edicta in toto orbe diffusa laudatur. »

Decretum contra hæreticos, LXIX, 30. — Liber adversus Origenem, id est, tractatus adversus impium Origenem et nefarias ejus sententias, *ibid.*, 177. — Confessio rectæ fidei adversus tria capitula, *ibid.*, 225. — Epistola de Theodosio Mopsuesteno et reliquis, *ibid.*, 268. — Epistola adversus impium Theodorum atque iniqua ejus dogmata, et epistolam Ibæ, et alios libros contra fidem catholicam pugnantes, *ibid.*, 273. — Epistola ad Agapetum. More majorum suorum apud pontificem Romanum recens electum suæ fidei professionem edit., LXVI, 31. — Exemplar precum Justiniani, *ibid.*, 41. — Secunda fidei professio Agapeto oblata, *ibid.*, 42.

Novella, ut determinatus sit numerus clericorum sanctissimæ majoris ecclesiæ, neque non cæterarum sanctissimarum ecclesiarum hujus augustissimæ Urbis, LXXII, 921. — Novella de monasteriis et monachis et eorum antistibus, *ibid.*, 926. — Novella quomodo oporteat episcopos et cæteros clericos ad ordinationem perduci, et de expensis ecclesiarum, *ibid.*, 936. — Novella de non alienandis aut permutandis rebus ecclesiasticis immobilibus, aut in specialem hypothecam dandis creditoribus, sed ut sufficiant generales hypothecæ, *ibid.*, 938. — Novella ut præsides absque nulla datione pecuniæ ad officia mittantur, *ibid.* — Edictum ubique locorum constitutis amantissimis archiepiscopis religiosissimis que patriarchis conscriptum, *ibid.*, 957. — Novella de jurejurando, quod præstari solet ab iis qui officia suscipiunt, *ibid.*, 964. — Novella de referendariis sacri palatii, *ibid.*, 965. — Novella de defensoribus civitatem, *ibid.*, 966. — Novella ut clerici ex una ecclesia in aliam transferantur ad supplendum deficientium statutum munerum, *ibid.*, 970. — Novella de Armeniis, ut et ipsi per omnia Romanas sequantur leges, *ibid.*, 971. — Novella de ecclesiis constitutis in Africa, *ibid.*, 972. — Novella ut Anthimus, Severus, Petrus, Zooras et reliqui hæretici ecclesiastico gradu detrahantur, *ibid.*, 973. — Constitutio sacra contra Anthimum, Severum, Petrum et Zooram, *ibid.*, 975. — Novella de officiis sive tabernis Constantinopolitanæ Urbis, et ut mille tantum et centum officinæ sacro sanctæ majoris ecclesiæ excusentur; omnes reliquiæ, ad quemcunque dominum pertineant, consueta habeant munia, *ibid.*, 973. — Novella ne Judæi, Samaritani et hæretici, per causam religionis et cultus sui curiali fortuna liberentur, sed cum curialibus muneribus subdentur privilegiis eorum non perfruantur. Item ut iidem possint contra orthodoxos qui curiali fortunæ subditi sunt testimonium dicere, ut qui præclare pro orthodoxa republica testimonium perhibeant, *ibid.*, 986. — Novella de ecclesiasticarum rerum immobilium alienatione et solutione, *ibid.*, 987. — Novella ut de cætero commutationes ecclesiasticarum rerum non fictæ fiant ad pissimum imperatorem, et hoc modo ad alias personas legitimas transeuntes, sed hæc tantummodo fiant ad imperialem domum. Et ut liceat perpetuas emphyteuses agi ab oratoriis in oratoria decreto videlicet interposito, excepta hac majore ecclesia, ne tamen in privatam personam transeat emphyteusis., *ibid.*, 898. — Novella ut ea quæ vocantur insinuativa super clericis in majore quidem ecclesia dentur, in aliis autem ecclesiis penitus non dentur, *ibid.*, 990. — Novella ut in privatis domibus sacra mysteria non fiant, *ibid.*; 991. — Novella de clericis qui a suis destiterunt ecclesiis; item de his qui oratoria ædificant, *ibid.* 992. — Novella de exsequiis, quos fieri oporteat in defunctorum funerationibus, *ibid.*, 995. — Novella de his quæ

publicæ necessitates in expeditionibus detinuerint, » LVI, 527.

Cum pervenisset piissimus et fidelissimus imperator Marcianus, ad venerab. synodum sic locutus est : « Ubi primum divino judicio ad imperium sumus electi, inter tantas necessitates reipublicæ, nulla nos magis causa constrinxit quam ut orthodoxa et vera fides Christiana, quæ sancta atque pura est indubitata omnium animis insideret. Constat enim avaritia vel studiis quorumdam per media tempora nonnullis diversa sentientibus, et pro voluntate sua, non prout veritas ac doctrina Patrum postulat, populos seducentibus, in errorem quam plurimos esse deductos. Qua de re sanctam synodum hoc videlicet proposito fieri studuimus, et vobis laborem indixisse videmur, quatenus omni caligine atque errore deterso, prout se Divinitas hominibus manifestare voluit, et doctrina Patrum ostendit, religio nostra, quæ pura et sancta est, universorum mentibus insinuata suæ veritati luce fulgescat ; nec in posterum audeat quisquam de divinitate Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi aliter disputare quam apostolica prædicatio et instituta trecentorum decem et octo sanctorum Patrum eidem convenientia posteritati tradidisse noscuntur ; sicut etiam sancti Leonis papæ urbis Romæ qui Sedem apostolicam gubernat, missa ad sanctæ memoriæ Flavianum Constantinopolitanæ urbis episcopum scripta testantur. Remotis itaque studiis, ablatis patrociniis, cessante avaritia, cunctis veritas innotescat. Nos enim ad fidem confirmandam, non ad potentiam aliquam exercendam, exemplo religiosi principis Constantini synodo interesse voluimus, ne vel alterius pravis persuasionibus populi separentur. Facile enim simplicitas quorumdam hactenus monullorum, ingeniis atque superflua verbositate decepta est ; et constat diversorum pravis insinuationibus dissensiones et hæreses natas. Studium autem nostrum est ut omnis populus per veram et sanctam doctrinam unum sentiens in eamdem religionem redeat, et veram fidem catholicam colat quam secundum institutiones. Patrum exposueritis. Concordantibus ergo animis, religio vestra festinet quatenus sicut a Nicæna synodo usque ad proximum tempus erroribus amputatis vera fides cunctis innotuit, ita et nunc per hanc sanctam synodum remotis caliginibus, quæ in his paucis annis, pravitate atque avaritia quorumdam emersisse videntur, perpetuoque statuta fuerint conserventur. Erit autem divinæ majestatis, id quod sancto animo fieri desideramus in æternum firmiter custodire, » LVI, 527-530.

Ejusdem Marciani imperatoris Constitutio de synodo Chalcedonensi : « Tandem aliquando quod summis studiis atque votis optabamus evenit. Remota est de lege orthodoxi Christianorum contentio. Tandem remedia culpabilis erroris inventa sunt, et discors populorum sententia in unum consensum concordiamque convenit. E diversis enim provinciis religiosissimi sacerdotes Chalcedonam venerunt juxta nostra præcepta, et quid observari in religione debeat perspicua definitione docuerunt. Cesset igitur jam profana contentio. Nam vere impius ac sacrilegus est qui post tot sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandum relinquit, etc....., LVI, 547. — Alia ejusdem constitutio Christianis catholicis in synodo convenientibus, LVI, 549. — Alia ejusdem de fide catholica obtinenda et de Eutychianistis et Apollinaristis, eorumque pœnis, LVI, 551.

MAXIMUS imperator. — Epistola ad Siricium papam, Catholicæ fidei curam pollicetur ; spondet et Agricii, quem Siricius ad presbyteri gradum indebito provectum scripserat, causam in synodo examinandam esse. Suum denuo profitetur pro catholica fide studium ; ac mittit gesta quibus recens prodita sunt Manichæorum seu Priscillianistarum scelera, XIII, 591.

OTTO MAGNUS I. — Decretum de regalibus B. Petro concessis, XCVIII, 627. — Ut laici sine episcopali licentia presbyteris ecclesias dare vel dimittere non præsumant, CXXXVIII, 832. — Ut nullus laicorum presbyterum flagitare seu fatigare, vel aliquam sibi injuriam inferre audeat, *ibid.* — Ut paschalis hebdomada festive tota celebretur ; et Pentecostem 2, 3, 4, feria non minus quam dies dominicus solemniter honoretur. — Ut litania majore jejunium, sicut in Rogationibus, ante Ascensionem Domini, exerceatur, *ibid.* — Ut oblationes fidelium quater altari deferantur, nihil omnino ad laicalem pertineant potestatem, dicente Scriptura : « Qui altario deserviunt, de altario participentur, *ibid.* — Ut decimæ quas Dominus præcipit in horreum suum deferri, si ecclesiis Dei non fuerint redditæ, sed nefaria cupiditate, quæ sævior Otto ignibus ardet, a sæcularibus fuerint retentæ, sæcularia super hoc non exerceantur judicia, nec in forensibu discutiatur causis, sed in sancta synodo ab ipsis sacerdotibus, quorum deputatæ sunt usibus, quid exinde debeat actitari certis definiatur promulgationibus, *ibid.* — Ne oppressio virginum aut viduarum, vel raptus ab ullis hominibus fiat, et ut qui rapiunt eas sub nomine simul habitandi, cooperantes et conniventes raptoribus, si quidem clerici sunt, decidant a gradu proprio ; si vero laici, anethematizentur, et raptores sine spe conjugii perpetuo maneant. Quod si post hæc jungere se præsumpserint, utrique anemathizentur, *ibid.*, 833. — Ut nulla abbatia quæ per se electionem habet, ad monasterium nec alicui in proprium dari possit ; illæ vero quæ electione carent, regis donatione et privilegio ad aliud monasterium quod sub ejus mundiburdio consistit subrogari possint, *ibid.*, 834. — Si quis episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorumque uxorem acceperit, a sibi injuncto officio deponendus est, sicut in concilio Carthaginensi tenetur, cap. 25, *ibid.* — Episcopos, presbyteros, vel aliquem de clero, canes venandi amore vel accipitres habere non licet, sicut in concilio legitur Toletano, cap. 10. Quisquis autem personarum hujusmodi in hac voluptate delectatus fuerit, quamdiu in illa detestabili voluptatate detinetur, ab omni ecclesiastico officio cesset, *ibid.* — Episcopus, presbyter aut diaconus aleæ vacans, si ab hoc interdicto opere cessare voluerit, velut in canone apostolorum habetur cap. 42, deponendus erit, *ibid.* — Nullus in cleritatus officio manens mulierem subintroductam secum habitare permittat. Si vero aliqua suspicionum maculis aspersa contra hæc agere tentaverit, ab episcopo vel ejus misso virgis cæsa detondeatur. Si autem sæcularis potestas hæc fieri prohibuerit, regia potestate femina coacta prælatæ sententiæ subjaceat, *ibid.*, 835. — Diversa sæcularis vitæ negotia fugientes et monasticæ institutionis normam aggredientes, extra claustrum sine licentia proprii abbatis ire non licet; sed tantummodo jejunio et orationi vacare in locis quibus renuntiaverunt sæculo permanentes, sicut in concilio Chalcedonensi præcipitur, *ibid.* — Oportet etiam episcopum, in cujus diœcesi cœnobium situm est, monachorum providentiam gerere, et si aliquid correctione dignum reperit, corrigere festinet, *ibid.*, 833. — Clericis monachicum habitum sequi cupientibus, et pro remuneratione divina sæcularibus spretis arctiorem vitam adire volentibus, nullatenus introeundi aditus ab episcopo denegetur, sed potius eum in tali conversatione perstare exhortari conetur, sicut in concilio Toletan. habet, cap. 51, *ibid.*, 836. — Sanctimonialis quæ spontanea voluntate strictiori vitæ proposito se alligare voluerit, nulla re obstante, id quod bona intentione disposuerat peragendum, ab episcopo impediatur, *ibid.* — Ut laici presbyteros sine conscientia et consensu proprii episcopi ab ecclesiis eis canonice commendatis non ejicere præsumant, nec alios locum eorum subire faciant ; quia ut ab episcopis ordinantur, ita est necesse ab ipsis ecclesias procurandas accipiant, sicut habetur in concilio Arelatensi, cap. 4, *ibid.* — Ut omnis decimatio in potestate episcopi sit, et si fuerit neglecta, quidquid inde emendandam sit, coram episcopo ejusve misso corrigatur, *ibid.* — Episcopus, presbyter, diaconus, subdiaconus, ut in multis conciliis firmatum est, quia divina ministeria contrectant, ab uxoribus abstineant. Cæteri autem clerici, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, licet nolentes ad continentiam cogantur, *ibid.*, 836. — Pactum cum Joanne II papa, *ibid.*, 838. — Epistola ad Joannem XII, papam, in qua dicit se de illo papa tam obscœna audisse, ut si de histrionibus dicerentur, verecundiam omnibus ingererent : Noveritis, inquit, non a paucis, sed ab omnibus tam nostri quam et alterius ordinis vos homicidii, perjurii, sacrilegii et ex propria cognatione atque ex duabus sororibus incesti crimine esse accusatos. Dicunt diaboli vis in amore vinum bibisse, in ludæ aleæ Jovis, Veneris, cæterorumque dæmonum auxilium poposcisse, *ibid.*, 845.

OTTO II, imper. — *Edicta :* Si de prædiis contentio emerserit et utraque pars sive altera cartis seu scriptionibus prædium sibi vindicare voluerit, si ipse qui cartam falsam appellaverit, per pugnam declarare voluerit ut ita decernatur. Sin aliter, secundum priora capitula determinetur edicimus, CXXXXVIII, 849. — De ecclesiarum rebus, ut per advocatos fiat, similiter jubemus, *ibid.*, 850 — De investitura prædii si contentio fuerit, similiter ut per pugnam decernatur edicimus, *ibid.* — Si quis per se ipsum, aut suum nuntium quidquam alicui deposuerit, et depositum cupiditate victus negaverit, si viginti solidorum pretium fuerit, ut per pugnam veritas decernatur edicimus, *ibid.* — Si quis dixerit quod per vim de prædio certam alicui fecerit, ut per pugnam veritas decernatur edicimus, *ibid.* — De furto aut scacho, si ultra sex solidos fuerit, similiter ut per pugnam

---

CXIX

INDEX DISCIPLINARIS,

ANALOGICE SCILICET, VEL VARIIS SUB TITULIS, EXHIBENS

QUIDQUID AD DISCIPLINAM TUM ECCLESIASTICAM TUM MONASTICAM ATTINET,

ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM.

—

MONITUM.

In hoc Indice, titulos CXIV, ordine rerum alphabetico dispositos, statuimus, in unoquoque titulo colligentes opera vel opuscula de eadem re circa disciplinam ecclesiasticam tractantia, et inter uncos annum cujusque auctoris indicamus. Ad calcem hujus Indicis, velut in Appendice, subjicimus tres titulos quibus comprehenditur quidquid specialiter ad monasticam disciplinam attinet, eamdem sectantes viam, et sic lector perfacile optata reperiet.

(836), *ibid.*, 985. — Eclogæ de officio missæ Symphosii Amalarii (836) *ibid.*, 1315. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 708, 717. — De ecclesiasticis disciplinis Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 224. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc., pars. II (1116), CLXI, 135.

Tit. LXV. *De monachis.* — Consulatur ad calcem Index monasticæ disciplinæ.

Tit. LXVI. *De moribus et vita clericorum.* — Epistola S. Hieronymi ad Oceanum (420). XXX, 288. — Fragmentum Regulæ cleris traditæ (Append. ad Aug.) [430], XXXII, 1448. — Sententiæ multæ in episc. malos prolatæ S. Augustini (430), XXXIII, 953. — Epistola S. Augustini Hippon. episc. (430), *ibid.*, 1013. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 610, 1212. — Canones selecti ex collectione Theodori Cantuar (VII), XCIX, 1042. — Capitulare Vernense Pippini Francor. regis (755), XCVI, 1512. — Capitulare Aquitanicum Pippini Francor. regis (758), *ibid.*, 1519. — Capitula selecta Abedoc et Ethelvolfi, ann. incert. (VIII), *ibid.*, 1282. — Canones Hibernenses auctore et ann. incert. (VIII), *ibid.*, 1311. — Commonitorium cujusque episcopi ad sacerdotes sibi cæterosque ministros cujuscunque ordinis Ecclesiæ (VIII), *ibid.*, 1375. — Capitula Rodulfi Bituricensis episc. (866), CXIX, 707. — Capitula Walteri Aurelian. episc. (867), *ibid.*, 732. — Opusculum XIII, Hincmari Rhemensis archiepisc. (882), CXXV, 1072. — Sermo de informatione episcoporum S. Sylvestri II papæ (1003), CXXXIX, 169. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum regis (1036), CLI, 1173. — Liber de admonitione clericorum et laicorum Atthonis sancti Emmerami monac. (1073), CXLVI, 264. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc., pars VI (1116), CLXI, 439. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., lib. III (1116), *ibid.*, 1169. — Regula clericorum Petri de Honestis Ravennæ clerici (1119), CLXIII, 703. — Canones concilii Remensis Innocentii II papæ (1131), CLXXIX, 680. — Tractatus de moribus et officiis episcoporum, S. Bernardi Clarævallensis abbatis (1153), CLXXXII, 859. — Tractatus de corruptis moribus cleri et populi Balduini Cantuariensis archiepisc. (1188), CCIV, 415. — Exhortatio ad sacerdotes Balduini (1188), *ibid.*, 529.

Tit. LXVI. *De mortuis.* — Sermones de consolatione mortuorum S. Augustini (430), XL, 1159. — Novellæ Justiniani I imperat. August. (527-565), LXXII, 764. — Canones Antissiodor., Aunarii episcopi (590), *ibid.*, 764. — Statuta S. Sonnatii Rhemensis episc. (615), LXXX, 445. — Canones selecti ex Theodori Cantuar archiepisc. (VII), XCIX, 1018. — Concilium Liptinense, sub S. Bonifacio Mogunt (743), LXXXIX, 822. — Capitula selecta ex antiqua collectione in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi, ann. incert. (VIII), XCVI, 1286, 1298. — Concilium incertum sub Bonifacio Moguntino episc., (745), LXXXIX, 827. — Canones Hibernenses incert. auctore et ann. (VIII), XCVI, 1312. — Capitularia synodi Attrebat., Gerardi Camerac. episc. (1038), CXLII, 1298.

Tit. LXVII. *De obligationibus et officiis episcoporum, presbyterorum et clericorum omnium.* — De officiis ministrorum S. Ambrosii, libri III (391), XVI, 23. — Epistola II de præcipuis sacerdotis officiis et virtutibus S. Ambrosii Mediolan. episc. (391), *ibid.*, 879. — Epistolæ variæ S. Augustini Hipp. episc. (430), XXXIII, 88, 239, 487. — Epistolæ et decreta S. Cœlestini papæ (432), L, 429, 436. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 1040, 1075. — Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Carthag. diac. (547), LVII, 949. — Edictum Justiniani I imperat. August. (527-565), LXXII, 957. — Leges selectæ Justiniani imperat. Aug. (527-565), *ibid.*, 1053, 1073. — Epistolæ et decreta S. Joannis III papæ (572), *ibid.*, 13. — De obligationibus clericorum ad cursum recitandum (Append. ad opera S. Germani Paris.) [576[, *ibid.*, 409. — Decreta Pelagii II, (App. ad.) [590], *ibid.*, 749. — Canones Antissiodor., Aunarii episcopi (590), *ibid.*, 765. — Regula pastoralis S. Gregorii Magni papæ, (604), LXXVII, 13. — Epistolæ S. Gregorii Magni (604), *ibid.*, 508, 516, 522, 528, 694, 697. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615), LXXX, 443, 444. — Canones aliquot synodi a S. Leodegario Augustodunensi episc. celebratæ (678), XCVI, 378. — Capitula concilii Herudfordiæ Theodorii Cantuar., (VII), XCIX. 953. — Canones selecti ex collectione Theodori Cantuar. episc. (VII), *ibid.*, 1042, 1051. — Exceptiones canonicæ S. Egberti episc. (729), LXXXIX, 383. — Capitularia Pippini Franc. regis (742), XCVI, 1502. — Capitulare Vernense Pippini Franc. regis (755), *ibid.*, 1509. — Capitula S. Adriani I papæ (785), *ibid.*, 1065. — Capitularia, Theodulfi Aurelianensis episcopi, ad presbyteros parochiæ suæ (821), CV, 19. — Capitula Walterii Aureliap. episc. (867), CXIX, 725, 739. — De ecclesiastica disciplina Reginonis, libri II (915), CXXXII, 193. — Capitula concilii Trosleiani (App. ad Hervæum [922]. *ibid.*, 713. — Constitutiones S. Odonis Cantuar. archiepiscop. (942), *ibid.*, 948. — Capitulare Ottonis Vercellensis episc. (966) CXXXVI, 554. — De clericis rebellibus Ratherii Veron. episc. (968), *ibid.*, 613. — Canonum prisca collectio, ann. et auctore incert. (X), CXXXVIII, 412. — Statuta canonum de officio sacerdotum (Append. ad Burchardum episc.) [1026], CXL, 1067. — Opuscula varia de clericis S. Petri Damiani (1072), CXLV, 423, 518. — Liber de officiis ecclesiasticis Joannis Abrinc. episc., ac dein Rothomagensis archiepisc. (1079). CXLVII, 27. — Epistolæ Urbani II papæ (1095), CLI, 305. — Tractatus de institutione clericorum Philippi Harv. (1183), CCIV, 642. — De institutione episc. Petri Blesensis archidiac. (1200), CCVII, 1897. — Synodicæ constitutiones Odonis de Soliaco (1200), CCXII, 63.

Sit, LXVIII. *De officiis divinis.* — De obligationibus clericorum ad cursum recitandum (Append. ad opera S. Germani Paris.) (576), LXXII, 409. — Liber de divinis officiis Drogonis card. Ostiensis episc. (1134,) CLXVI, 1457. — Statuta Ecclesiæ Lugdun. Guichardi Lugdun. archiepiscop. (1180), CXCIX, 1091. — Rationale divinorum officiorum Joannis Belethi, Parisiensis theologiæ magistri (1190). CCII, 9.

Tit. LXIX. *De oleo infirmorum.* Concilium Liptinense sub S. Bonifacio Mogunt. (743), LXXXIX, 823.

Tit. LXX. *De oratoriis sanctorum.* — Canones selecti ex Theodoro Cantuar, archiepisc. (VII), XCIX, 1021. — Liber diurnus SS. Pontificum variis annis (VI-VIII), CV, 87. — Decreta Clementis III papæ (1119), CCIV, 1480.

Tit. LXXI. *De ordinationibus.* — De singularitate clericorum (Apend. ad S. Cyprianum) (258), IV, 835. — Decretum Constantini Magni imper. de cleris (320), VIII, 200. — Decreta varia multa de ordinationibus et de clericis S. Sylvestri I papæ, in Romano concilio (330), *ibid.*, 821-848. — Decretum S. Siricii papæ ne digamus sacerdos ordinetur, ætatemque ordinandorum determinans (398), XIII, 1141. — Epistola S. Siricii papæ ad episcopos Africæ (398), *ibid.*, 1155. — Epistolæ variæ S. Siricii papæ ad varios (398), *ibid.*, 1164-1192. — Epistolæ et decreta S. Innocentii papæ (401), XX, 468, 486. 494, 526, 603. — Epistolæ S. Bonifacii I papæ (419), *ibid.*, 772. — Epistolæ S. Augustini Hippon. episc. (430), XXXIII, 227-228. — Epistolæ et decreta S. Cœlestini I papæ (432), L, 429. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (561), LIV, 610, 615, 617, 624, 636, 645, 653, 666, 706, 1197. — Epistolæ et decreta S. Hilari papæ (462), LVIII, 17. — Epistolæ et decreta S. Symmachi papæ (514), LXII, 49. — Epistolæ et decreta Felicis IV papæ (530), LXV, 11. — De canonibus observandis S. Cæsari Arelat, episc. (527-640), LXVII, 1089. — Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Carthag. diac. (547), *ibid.*, 949. — Novella sexta Justiniani I imper. aug. (595). LXXII, 930. — Decreta Pelagii II papæ, art. IX et X (590), *ibid.*, 745. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (690-604), LXXVII, 575, 623, 626, 642, 644, 697), 716. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615), LXXX, 414. — Edictum de synodo Parisiens. Clotarii II Francorum regis (628), *ibid.*, 451. — Canones selecti ex collectione Theodori Cantuar, archiepisc. (VII), CXIX, 1001. — Epistola decima sexta Ven. Bedæ (731), XCIV, 710. — Capitula selecta ex antiqua collectione in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi ann. incert. (VIII), XCVI, 1281. — Canones Remigii Curiensis episc., pro sua diœcesi (820), CII, 1097-1107. — Liber diurnus SS. Pontificum variis ann. (VI-VIII), CV, 59. — Decreta Eugenii II papæ, ex concilio Remensi (827), *ibid.*, 646. — Quæstio, Rabani Mauri Fuldensi abb., an liceat chorepiscopis presbyteros et diaconos ordinare cum consensu episcopi sui (855), CX, 1195. — De ordinationibus a Formoso papa factis, Auxilii Franci presbyt., ann, incert. sæculi IX, CXXIX, 1054. — Tractatus qui Infensor et Defensor dicitur de ordinationibus Formosi papæ, Auxilii Franci. (IX), *ibid*, 1094. — De disciplinis ecclesiasticis Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 232-267. — Decreta de clericis ab invasore ordinatis Ratherii Veronensis episc. (963), CXXXVI. 477, — Canonum prisca collectio ann. et auctore incert. (X), CXXXVIII, 397. — Collectionis canonicæ S. Anselmi Luc. episc. lib. VI et VII (1085), CXLIX, 503. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. part. VI et VII (1161). CLXI, 321. — Panormia S Yvonis Carnot. episc. liber III (1116), *ibid.*, 1134. — Canones concilii Remensis Innocentii II papæ (1131) CLXXIX, 680.

Tit. LXXII. *De ordinibus.* — Opusculum de septem ordinibus Eccles (Append. ad Hier.) [420[, XXX, 148. — Epistolæ et decreta S. Cœlestini I papæ (432(, L, 429.

50. — Decretorum Burchardi Wormat. episc., liber I, (1026), CXL, 549. — Caput I collectionis canonicæ S. Anselmi Luc. (1085), CXLIX, 485. — Fragmenta libri de privilegiis et auctoritate Romanæ Ecclesiæ Deusdedit cardinal (1099), CXL, 1569. Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars v^a (1116), CLXI, 321. — Panormia S. Yvonis Carnot episc., liber IV, 1116, *ibid.*, 1181.

TIT. LXXXIV. *De principatibus et potestatibus.* — Collatio octava Sereni Abbatis, Cassiani Mass. abb. (436), XLIX, 719. — Novella XXI, Justiniani I imper. (527-565), LXXII, 971. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604, LXXVIII, 565, 666. — Capitulare Aquitanicum Pippini Fr. regis (768), XCVI, 1520. — Capitula Adriani I papæ (785), *ibid.*, 1068. — Capitula selecta ex antiqua collectione canonum in Hibernia facta, Abedoc. et Ethelvolfi (VII), *ibid.*, 1294. — Canones Hibernenses incerti auctoris et an. (VIII), *ibid.*, 1313-1314. — Opusculum XIII, Hincmari Remensis archiepisc. (882), CXXV, 1077. — Epistolæ et decreta Joannis VIII papæ (882), CXXVI, 655. — Capitula concilii Trosleiani (App. ad Hervæum) (922) CXXXII, 679. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber II (1116), CLXI, 1115. — Liber de regia potestate et de sacerdotali dignitate, Hugonis Floriacensis monac. (1119), CLXIII, 941.

TIT. LXXXV. *De privilegiis et immunitalibus episcoporum, presbyterorum et clericorum omnium.* — Epistolæ et decreta S. Felicis II papæ de episcoporum immunitatibus (355), XII, 11. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ de privilegiis episcoporum Arelatensis Ecclesiæ (461), LIV, 879, 1082. — Epistolæ et decreta S. Hilari papæ (42), XXVIII, 22, 24. — Epistolæ et decreta Symmachi papæ (514), LXII, 64, 66. 72. — Breviatio canonum Fulgentii Ferrandi Carthag. (547), LXVII, 949. — Decreta Pelagii II papæ (590), CXXII, 745. — Epistola III^a (Append. ad op. Pelagii II *ibid.*, 755. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590)-604) LXXVII, 531-765. — Excerptiones canonicæ Egberti Eborac. episc. (729), LXXXIX, 381. — Dialogus de institutione catholica S. Egberti, *ibid.*, 439. — Epistolæ et decreta S. Zachariæ papæ (751), *ibid.*, 930. — Canones S. Remigii Curiensis episc., pro sua diœcesi (820), CII, 1098, 1099, 1100, 1101, 1107. — Decreta Eugenii II papæ ex concilio Remensi (821), CV, 646. — Epistola S. Agobardi Lugdun. episcopi, de privilegio et jure sacerdotii (840), CIV, 127. — Capitula ex lege et canone collecta Flori diac. (860), CXIX, 420. — Epistolæ et decreta Nicolai I papæ (867), *ibid.*, 795. — Capitula concilii Trosleiani (App. ad Hærvæum) (922), CXXXII, 686. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum et Danor. regis (1036), CLI, 1172. — Capitula, libri IV, collectionis canonicæ S. Anselmi Luc. (1085), CXLIX. 499. — Epistolæ Urbani II papæ (1095), CLI, 521, 528. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc., pars V, (1116), CLXI, 321. — Liber de regia potestate et sacerdotali dignitate Hugonis Floriacensis monac. (1119), CLXIII, 941. — Canones concilii Remensis Innocentii II papæ (1131), CLXXIX, 682.

TIT. LXXXVI. *De Quadragesima, Jejunio et Vigiliis.* — Liber de jejuniis Quesnelli Flor. Tertulliani, Mont. (160-230), II, 953. — Decretum S. Cornelii papæ, ut a jejunis juramenta præstentur (250), III, 548. — Epistolæ et decreta Eusebio ascripta (310), VI, 27. – Decreta Melchiadi papæ tributa (311), *ibid.*, 40. — Sermones S. Ambrosii de Quadragesima (340), XVII, 636. — Sermo de jejunio Quadragesimæ S. Ambrosii (340), XVII, 636, — Sermo de jejunio Quadragesimæ S. Ambrosii *ibid.*, 669. — Sermo de jejuniis et eleemosymis S. Ambrosii (340), *ibid.*, 682. — Decreta varia Liberio papæ ascripta, (362), VIII, 1408. — Sermo de Quadragesima (Append. ad Hieronymum.) [420], XXX. 233. — Tractatus de observatione Vigiliarum, S. Hieronymi (420), *ibid.*, 232. — Epistolæ S. Augustini Hipp. episc. 430), XXXIII, 199, 204. — De jejunio Sabbati epistolæ S. Augustini (430), *ibid.*, 136, 204. — De utilitate jejunii S. Augustini (430), XL, 707. — Collectio XXI, Theonæ abbatis, Cassiani (436), XLIX, 1169. — Sermones S. Petri Chrysologi de jejunio (450). LII, 208, 314. — Sermo S. Petri Chrysologi de Quadragesimali jej. (450), *ibid.*, 634. — Homilia de Quadragesima S. Valeriani Cameliensis episc. (450), *ibid.*, 749. — Sermones S. Leonis Magni de jejunio (461), LIV, 172, 174, 176, 180, 185, 188, 263, 272, 297, 301, 379. 418, 420, 437, 444, 453, 458. — Sermones S. Leonis Magni de Quadragesima, 419), *ibid.*, 263, 267, 274, 285, 288, 301, 488, 490. — Homiliæ S. Maximi Taurinensis episc., de die Cinerum et de Quadragesimali jejunio, (4·5), LVII, 301. — Opusculum de Vigiliis servorum Dei S. Nicetii Trevirensis episc. (551), LXVIII, 365. Canones Antissiodorenses Aunarii episc. (590), LXII, 763. — Homiliæ variæ S. Eligii Noviomensis episc. (669), LXXXVII, 603. — Canones selecti ex Theodori Cantuar. archiepisc. collect. VII, XCIX, 1027. — Dialogus de institutione catholica S. Egberti Eborac. (729), LXXXIX, 440, — Sermones duo sancti Bonifacii Moguntini archiepisc. (747) *ibid.*, 965. — Homiliæ variæ V, Bedæ (730), XCIV, 83. — Libellus de officiis V. Bedæ (730), *ibid.*, 532. — Capitula selecta ex antiqua collectione canonum in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi an. incert. (VIII), XCVI, 1285. — Encyclica de jejuniis generalibus Caroli Magni (810), XCVII, 329. — Epistola B. Caroli Magni (814), XCVIII, 918. — Canones Remigii Curiensis episc. pro sua diœcesi (820), CII, 1103. — Capitula Theodulfi Aurelian. episc. (820), CV, 303. — Homiliæ Rabani Mauri Fuldensis abb. (855), CX, 90. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 718. Quomodo per annum jejunandum sit S. Bertarii Cassin. (854), CXXVI, 987. — Homilia de decimis et jejunio, auctor. et an. incert, (IX), CXXIX, 1267. — De disciplinis ecclesiast., Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 243. — Constitutiones S. Odonis Cantuar. archiepisc. (942), CXXXIII, 949. — Capitulare Attonis Vercellensis episc. (960), CXXXIV, 44. — Sermones II Attonis Vercellensis episc. (966), *ibid.*, 839. — Sermones duo Ratherii Veron. episc. (968), CXXXVI, 689. — Leges ecclesiasticæ Æthelredi Anglorum regis (970-1016), CLI, 1167. — Decretorum Burchardi Wormat. episc., libri XIII (1026), CXL, 883. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum regis (1036), CLI, 1174, 1179. — Leges ecclesiasticæ S. Stephani Hungarorum regis, (1038), *ibid.*, 1246. — Dialogus de jejunio quatuor Temporum S. Odilonis Cluniac. (1046), CXLII, 1087. — Opusculum de Quadragesima S. Petri Damiani (1076), CXLV, 524. — Opusculum de jejunio et de celebrandis Vigiliis S. Petri Damiani (1072), *ibid.*, 795, 800. — De differentia quatuor Temporum S. Sigeberti Gemblac. mon. (1112), CLX, 813. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc., pars IV (1116), CLXI, 263. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber II (1116), *ibid.*, 1121. — Sermones varii S. Bernardi Clarævall. abbas (1195), CLXXXIII, 171.

TIT, LXXXVII. *De raptu.* — Consulatur tit. LXIII, *De matrimonio, adulterio et raptu.*

TIT. LXXXVIII. *De reconciliatione pœnitentium.* — Allocutio archidiaconi de reconciliatione pœnitentium S. Leonis Magni papæ (461), LV, 157. — Liber pœnitentialis Theodori Cantuar. archiepisc. (VII), XCIX, 980. — Capitula Rodulfi Bituricensis episc. (866), CXIX, 719. (Quæ desunt invenientur sub titulo LXIX, *De pœnitentia.*)

TIT. LXXXIX. *De Romani Pontificis privilegiis et ordinatione.* — Epistola S. Bonifacii I papæ, Honorio Augusto, imperat. (419), XX, 766. — Responsio Honorii imp. ad Bonifacium (419), *ibid.*, 707. — Epistolæ variæ imper. Honorii ad Bonifacium (419), *ibid.*, 769. — Epistolæ et decreta S. Joannis III, papa (572), LXXII, 13. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604), LXXVII, 562. — Liber diurnus summorum pontif., an. variis (VI-VIII), CV, 27. — Epistolæ et decreta Nicolas I papæ (867), CXIX, 715. — Epistolæ et decreta Joannis VIII, (882), CXXVI, 654. — Canon. de electione Joannis IX papæ (905), CXXXI, 38. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc.. lib. III (1116), CLXI, 1127, 1337.

TIT. XC. *De Sabbato.* — Excerptiones canonicæ S. Egberti Ebor. archiepisc. (729), LXXXIX, 384. — Concilium Liptinense sub S. Bonifacio Moguntino episcopo (743), *ibid.*, 820. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber II (1116), CLXI, 1121.

TIT. XCI. *De sacramentis.* — Epistolæ S. Augustini Hippon. episc. (430), XXXIII, 199, 204, 630. — Liber Sacramentorum S. Leonis Magni papæ (461), LV, 21. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615) LXXX, 443. — Capitula Walterii Aurelian. episc. (867), CXIX, 738. — Liber Sacramentorum Grimaldi Sangallensis abb. (872), CXXI, 795. — Collectionis canonicæ S. Anselmi Lucensis episc., liber IX (1085), CXLIX, 519. — Libellus de sacramentis Bonizonis Placentini episc. (1089), CL, 857. — Epistolæ Urbani II papæ (1079), CLI, 529. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars II (1116), CLXI, 135. — Sententiarum liber quartus De sacramentis Baudini magistri theologiæ an. inc. sæcul. XII, CXCXII, 1089.

TIT. XCII. *De sacrilegiis.* — Canones Isaaci Lingonensis episc. (880), CXXIV, 1098. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglor. regis (1036), CLI, 1178. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber II, 1116, CLXI, 1099.

TIT. XCIII. *De sanctimonialibus.* — Consulatur ad calcem hujus Indicis Index disciplinæ monasticæ.

TIT. XCIV. *De sanctimonialibus ad sæculum revertentibus.* — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604), LXXVII, 752. — Canones selecti ex collectione Theodori Cantuar. archiepisc. (VII), XCIX, 1061. — De virginibus velatis et non velatis si deviaverint. Decretum S. Zachariæ papæ (751), LXXXIX, 936. — Epistolæ et decreta S.

APPENDIX.

OPERA TOTIUS DISCIPLINÆ MONASTICÆ.

— Regula ad monachos S. Basilii Cæsareæ Cappadociæ episc. (374), CIII, 483. — Regula SS. Patrum Serapionis, Macharii, Paphnutii, etc. (390), *ibid.*, 433. — Alia regula Patrum, an incerto sæcul. (IV), *ibid.*, 441. — Tertia regula Patrum, an inc. sæcul. (IV), *ibid.*, 443. — Decreta selecta imperatorum Valentini, Theodosii et Arcadii (390), XIII, 532. — Regula ad monachos S. Macharii Alexandrini (394), CIII, 445. — Decretum S. Siricii papæ, de monachis et virginibus propositum suum derelinquentibus (398), XIII, 1137. — Regula ad monachos præcepta et epistolæ, Orsiesii abbatis, an. inc. (IV), CIII, 451. — Epistolæ et decreta S. Innocentii I, papæ (410), XX, 465. — Homilia ad monachos, Append. ad Hieronym (420), XXX, 311. — Regula monachorum ex scriptis S. Eusebii Hieronym., per Lupum de Olmetto collecta (420), XXX, 319. — Liber de vita eremitica ad sororem, app. ad August. (430), XXXII, 1452. — Epistolæ variæ S. Augustini Hipp. episc. (430), XXXVIII, 187. — Sermones ad fratres in eremo S. Augustini (430), X, 1231. — Regula Orientalis monachorum Vigilii diac. (430), L, 373. — De cœnobiorum institutis Joannis Cassiani (436), XLIX, 53. — Collectio collationum XXIV, Joannis Cassiani (436), *ibid.*, 477. — Homiliæ V, ad monachos S. Eucherii Lugdun. episc. (449), L, 835. — Exhortatio ad monachos S. Eucherii Lugdun. episc. (449), L, 865. — Sententia ad monachos, Append. ad Eucherium (449), *ibid.*, 1207. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 1021, 1031, 1070, 1195. — Sermones ad monachos S. Fausti Rhegiensis episc. (485), LVIII, 869. — Ordo monasticus in veteri Scotiæ monasterio de Kil-Ros, olim observatus, an. inc. (V), LXIX, 563. — Regula S. P. Benedicti monachorum institutoris (542), LXVI, 215. — Monumenta quædam S. Benedicti operibus annectenda (542), *ibid.*, 941. — Regula ad monachos S. Cæsarii Arelat. episc. (542). LXVII, 1197. — Regula ad monachos S. Pauli et Stephani abbatum (545), LXVI, 949. — Regula ad monachos S. Aureliani Arelat. episc. (555), LXVIII, 399. — Regula ad monachos S. Ferreoli Ucetiensis (55), LXVI, 989. — Regula Clarnotensis monasterii, 565, *ibid.*, 977. — Regula cujusdam Patris, an. inc. (VI), *ibid.*, 987. — Regula consensoria monachorum, auct. et an. inc. (VI), *ibid.*, 993. — Regula alia inc. auct. et an. (VI), *ibid.*, 995. — Antiquus ordo Romanus ad usum monast. (VI), *ibid.*, 997. — Novella V, Justiniani imperat. Augusti (565), LXXII, 926, 1002. — Canones Antissiodorenses Aunarii episcopi (590), *ibidem*, 765. — Vitarum Patrum, liber V, auctoris inc. de profectu sanctorum Patrum, variis annis sæcul. (V-VII), LXXIII, 851. — Vitarum Patrum, liber VI, sive verba seniorum, *ibid.*, 991. — Epistolæ S. Eutropii abbatis et episcopi, de districtione monachorum (600), LXXIX, 11. — Epistolæ S. Gregorii Magni, papæ (590-604), LXXVII, 493, 495, 513, 514, 525, 539, 563, 657, 662, 717, 721. — Decretum concilii Romani sub Bonifacio IV papa, de monachis (607), LXXIX, 104. — Regula S. Columbani abb. et confessoris (615), LXXX, 203. — Regula monachorum S. Isidori Hispal. (636), CIII, 553. — Epistola Joannis IV, papæ (642), LXXX, 608. — Opuscula S. Valeriani abbatis de monachorum pœnitentia et genere (656), LXXXVII, 436. — Regula monachorum S. Fructuosi Bracarensis episc. (670). *ibid.*, 1097. — Regula monastica communis S. Fructuosi (670), *ibid.*, 1110. — Regula ad monachos, incerti auctoris, cognomine Magistri, an. inc. sæcul. (VII), LXXXVIII, 943. — Liber de genere monachorum magistri (VII) *ibid.*, 951. — Canones aliquot synodi a S. Leodegario Augustodunense episcopo celebrate (678), XCVI, 377. — Capitula concilii Herudfordiæ a Theodoro Cantuariensi archiepiscopo collecta an. inc. sæcul. (VII), XXXIX, 953. — Dialogus de institutione catholica S. Egberti Eboracensis episc. (729), LXXXIX, 437. — Canones concilii Liptinensis sub S. Bonifacio Moguntino archiepiscopo (743), *ibid.*, 821. — Epistolæ et decreta S. Zachariæ papæ (751), *ibid.*, 933, 934. — Capitula selecta ex antiqua canonum collectione in Hibernia facta, Abedoc et Ethelvolfi (VIII), XCVI, 1296. — Capitulare Viennense Pippin. Franc. regis (755), *ibid.*, 1509. — Antiquæ consuetudines monasteriorum ordinis S. Benedicti, S. Sturmii Fuldensis abbatis (776), LXXIX, 1261. — Epistolæ B. Alcuini, Albini Flacci (804), C, 166, 173, 215. — Capitulare monachorum Ludovici I. Francorum regis et Lotharii Germaniæ imperat. (807) XCVII, 379. — Constitutio de servitio monasteriorum 817, *ibid.*, 423. — Regularia statuta monasterii Murbacensis, et Simperti Murbacensis abbatis (819), XCIX, 737. — Diadema monachorum Smaragdi S. Michaelis abbas (820), CII, 593. — Commentaria in Regulam S. Benedicti Smaragdi (820), *ibid.*, 691. — Codex regularum sanctorum Patrum S. Benedicti Anianensis abbatis (821), CIII, 397, 701. Concordia regularum SS. PP. S. Benedicti abbat. (821), *ibid.*, 717. — Statuta Adhalardi Corbeiensis abbatis pro monachis monasterii sui (826), CV, 535. — Canones concilii Vernensis B. Servati Lupi abb. (864), CIX, 614. — Epistolæ et decreta Nicolai I papæ (867), *ibid.*, 1120. — Epistolæ peregrinorum monachorum in monte Oliveti habitantium ad Leonem III, papam, auctore et an. incert. (IX), CXXIX, 1257. — Regula solitariorum Grimlaici presbyt, (898), CIII, 577, 664. — Capitula concilii Trosleiani, Append. ad Hervæum (922), CXXXII, 681. — Constitutiones S, Odonis Cantuar. archiepisc. (942), *ibid.*, 948. — Constitutio de restituendis in monasterio S. Vincentii monachis, Roriconis Laudunensis episc. (961), CXXXIII, 952. — Collectiones consuetudinum Richardi Floriac. abb. (979), CXXXVI, 1303. — Regularis concordia Angliæ nationis monachorum sanctimonialumque, S. Dunstani Cantuar. archiepisc. (988), CXXXVII, 475. — Introductio monachorum in monasterium Mosomense S. Adalberonis Rhemensis archiepisc. (988), *ibid.*, 518. — Canonum prisca Collectio auctor. et ann. inc. (X), CXXXVIII, 415. — Monumenta monastica de prandio monachorum qualiter in Romana Eccles. constitutis est consuetudo (X), *ibid.*, 1345. — Opuscula varia S. Petri Damiani cardinalis (1072), CXLV, 251, 366, 512, 721, 748, 763. — Antiquiores consuetudines Cluniacensis monasterii Udalrici, Cluniac. monac. (1086), CXLIX, 635. — Canones concilii Turonensis Stephani cardinalis (1068), CXLIII, 1409. — Decreta B. Lanfranci Cantuariensis archiepisc. pro ordine Sancti Benedicti (1889) CL, 445. — Disciplina Farfensis et monasterii Sancti Pauli Romæ, Guidonis Farfensis abb. (1090), *ibid.*, 1191. — Constitutiones Hersangienses S. Willelmi (1091), *ibid.*, 923. — Decretum S. Yvonis Carnot. episc., pars VII (1116), CLXI, 541 — Epistola ad Calmosiacensem abb., S. Rufi. abb. (1124), CLXIII, 1477. — Statuta magistri Lamberti Carthusiensis Squilacensis domus prioris (1125), CLIII, 1149. — Canones concilii Rhemensis Innocenti III papæ (1131), CLXXIX, 680. — Consuetudines Carthusienses Guigonis I, Carthusiæ majoris prioris (1133), CLIII, 631. — Usus antiquiores ordinis Cisterciensis S. Stephani abb. (1133), CLXVI, 1383. — Libri IV in quædam capitula regulæ sancti Benedicti, Ruperti Tuitiensis abbatis (1135), CLXX, 447. — Altercatio monachorum et clerici quod liceat monacho prædicare, Ruperti Tuitiensis abbas (1135), *ibid.*, 537. — Liber de quadripartito exercitio cellæ Guigonis II Carthusiæ majoris prioris (1138), CLIII, 787. — Epistolæ Bernardi Carthusiæ Portarum prioris (XII), *ibid.*, 885. — Epistolæ Joannis Carthusiæ portarum mon. (XII), *ibid.*, 899. — Disciplina Cassinensis, Petri diaconi (1138), CLXXIII, 1135. — Expositio in regulam S. Augustini, Hugonis a S. Victore (1142), CLXXVI, 881. — De institutione novitiorum Hugonis (1142) *ibid.*, 925. — Speculum monachorum, Arnulfi de Boeriis (1149) CLXXX, 1657. — Epistolæ variæ S. Bernardi Claræval. abbatis (1153) CLXXXII, 67, 644. — Liber de præcepto et dispensatione S. Bernardi (1153), *ibid.*, 859. — Statuta Cluniacensia, Petri Ven. Cluniac. abbat. (1157), CLXXXIX, 1023. — Dispositio rei familiaris Cluniacensis., Petri Ven. (1157), *ibid.*, 1047. — Regula S. Benedicti juxta S. Hildegardem (1178), CXCVII, 1055. — De disciplina claustrali Petri Cellensis Carnot. episc. (1186), CCII, 1098. — Adhortatio ad claustrales Petri Cell. Carnot, episc. (1186), *ibid.*, 1145. — Tractatus de immutatione ordinis monachorum Roberti de Torinneio S. Michaelis in periculo maris abb. (1187), *ibid.*, 1309. — Tractatus de vita cœnobitica seu communi, Balduini Cantuariensis archiepisc. (1188), CCIV, 415. — Tractatus de perfectione religiosarum, Balduini (1188), *ibid.*, 561. — Regula ordinis Grandimontensis S. Stephani de Mureto confessoris et ordinis institutoris (1124-1191), *ibid*, 1135. — Decreta Clementis III, papæ (1191). *ibid.*, 1498. — Statuta antiqua ordinis Carthusiani S. Hugonis Lincolniensis episc. (1200). CLIII, 1123. — Statuta Hugonis Cluniac abbatis (1203), CCIX, 881. — Statuta quædam alia Cluniacensia, Hugonis (1203), *ibid.*, 895. — Liber de diversis ordinibus et professionibus quæ sunt in Ecclesia Anonymi ann. incert. sæcul. (XIII), CCXIII, 807. — Liber de pœnitentia et tentationibus religiosorum (XIII), *ibid.*, 863. — Regula ordinis Spiritus sancti ab Innocentio III fundati, auctore incert., Append. ad Innocent. III (XIII), CCXVII, 1129,

TIT. II. *De ordinibus monasticis et militaribus.* — Regula Templariorum Joannis Michaelensis (1128), CLXVI, 855. — Regula ordinis Militaris Avisii Joannis Ciritæ Tharaucani abbatis (1154). CLXXXVIII, 1669.

TIT. III. *De sanctimonialibus et virginibus.* — Liber de velandis virginibus Tertulliani (230), II, 887. — Epistola S. Cypriani Carthagin. episc. de virginibus

---

CXX.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM OPERUM ET OPUSCULORUM

CIRCA DISCIPLINAM TUM ECCLESIASTICAM TUM MONASTICAM QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU RECENSENTUR.

—

CXXI.

INDEX ALPHABETICUS AUCTORUM OMNIUM,

QUI DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA ET MONASTICA IN SCRIPTIS EGERUNT,

ET QUORUM OPERA VEL OPUSCULA IN PATROLOGIÆ CURSU REPERIUNTUR.

—

CXXII.
INDEX DE CENSURIS ECCLESIASTICIS,
IN QUO LOGICE EX PATRIBUS DISSERITUR DE EXCOMMUNICATIONE ET EXCOMMUNICATIS,
DE IRREGULARITATE, SUSPENSIONE, DEPOSITIONE ET INTERDICTO.

MONITUM.

In hoc Indice, exponuntur varia censurarum genera, et primo loco, maxima pœna *Excommunicationis*. In ea exponenda sic proceditur. — I. Quid sit excommunicatio. — II. Quæ utilitas. — III. Quantus hujus pœnæ metus. — IV. Genus multiplex. — V. Excommunicatio injusta. — VI. A quo ferenda. — VII. Excommunicatio monastica. — VIII. Quibus de causis ferenda. — IX. Cum excommunicatis non communicandum. — X. Quomodo et quando ferenda. — XI. Excommunicationis formulæ et ritus. — XII. Excommunicatio reservata summo Pontifici. — XIII. Quænam tantæ pœnæ efficacia. — XIV. De his qui excommunicati moriuntur. — XV. De absolutione et satisfactione excommunicationis. — Deinde excommunicationis exempla memorantur, historica adversus :

A. Patriarchas, primates, episcopos, etc. — B. Presbyteros, clericos. — C. Imperatores, reges. — D. Duces, comites, etc. — E. Populos civitatesque. — F. Viros, feminasque illustres.

Decursu vero operis exponuntur : *Irregularitas, Suspensio, Depositio, Interdictum*, pœna qua loca sacra feriuntur, et in usu vulgari improprie usurpatur pro pœna *suspensionis* qua plectuntur viri ecclesiastici. Loca interdicuntur, personæ vero suspenduntur vel deponuntur.

clerici lapsi in persecutione deponantur, Isidor. Mercat., CXXX, 261. — Pontifex Romanus jure episcopos deponere potest, S. Gregor. VII, CXLVIII, 487. — Quod legatus præsit omnibus episcopis et adversus eos sententiam depositionis potest dare, *ibid.* — Papa absentes potest deponere, *ibid.* — Simoniaci deponantur, *ibid.*, 414. — Episcopus Dolensis ab episcopatu dejectus, *ibid.*, 470. — Simoniaci deponi debent, *ibid.*, 738. — Constantinopolitanus arch. auctoritate Romani pontificis deponitur, Gratian., CLXXXVII, 125. — Clericus ergasterium aut tabernam habere volens deponantur, *ibid.*, 229. — Annuæ suspensioni subjaceat qui præter canonum formam aliquem ordinat, *ibid.*, 301. — Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulsus etiam propria deponatur, *ibid.*, 738, 762. — Depositio abbatis S. Willelmi, Innocent. III, CCXIV, 1053. — Sententiam suspensionis in episcopum Biterricensem a legatis sedis apost. latam confirmat Innocentius, *ibid.*, CCXV, 272.

Interdictum. — Ecclesia interdicitur post sanguinis effusionem, S. Gregor. Turon., LXXI, 348. — Ecclesia Rothomagensis interdicitur pro sanguinis effusione a Leudovaldo episcopo, *ibid.*, 471. — Basilica S. Hilarii Pictaviensis propter sanguinis effusionem interd., *ibid.*, 343. — Interdictum ab aqua et igne apud Romanos, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 214. — Interdictum latum contra civitatem Rothomagensem, *ibid.*, CCVII, 1179. — Consfirmatio sententiæ excommunicationis et interdicti latæ auctoritate Walleri, *ibid.* — Divina non celebrentur in locis per quæ ablata ecclesiis, Odo Tullen., CCV, 915. — Divina cessent cum sepelitur aliquis in cœmeterio tempore interdicti, *ibid.*, 917. — Relaxat interdictum Casenatensium, Innocent. III, CCXIV, 433. — Interdictum minatur laicis decimas a clericis exigentibus, *ibid.*, 434. — Mandat Mutinensi episcopo ut civitas Cremonensis interdicto ecclesiastico subdatur, *ibid.*, CCXV, 21. — Minatur pœnam interdicti Joanni, regi Anglorum, *ibid.*, 61. — Interdictum ab episcopo vel capitulo Penomanensi lato contra cap. S. Petri de Curia, observandum definit, *ibid.*, 796. — Interdicti tempore non est celebrandum, *ibid.*, 1531.

ORDO INDICUM QUI IN HOC TOMO CONTINENTUR.

FINIS TOMI DUCENTESIMI DECIMI NONI, INDICUM SECUNDI.

Clichy. — Ex typis Pauli Dupont, viâ dictâ Bac-d'Asnières, 12. (19, 12-78.)